

ប្រឡងប្រកួតប្រជែង-ហ្វែប

ឯកសារប្រកួតប្រជែងប្រឡងប្រកួតប្រជែង

ឆ្នាំ ៩

ឆ្នាំ-ខ

ប្រឡងប្រកួតប្រជែង-ហ្វែប ឆ្នាំ ៩ ឆ្នាំ-ខ

ພວກກຳມະກຳເຂດ-ໄກຍ

ພະຍາຍາມພິພາດກຳມະກຳ

ລະຫັດ ໕

ສະ- ອ

ພ.ຕ. ໒໕໒໔

สรีล (ชะเรีล) ร่างกาย สพพสรีล (ซ็อบ เบียชะเรีล) สรรพางค์กาย (ใช้ กลายเป็น **สรีล** (ซุเรีล) ไปก็มี

สรีระ (ชะเรียระ) สรีระ ร่างกาย แถทำ **สรีระ** (แทเตอัมชะเรียระ) บำรุงรักษา ร่างกาย รมลยสรีระ (รืวมเลี่ยชะเรียระ) เผศพ **สรีรกาย** (ชะเรียระ กาย) ร่างกายทั้งหมด โครงรูป **สรีรกิจจ** (ชะเรียระเก็จ) กิจของร่างกาย มีการ ถ่ายอูจจาระปัสสาวะ เป็นต้น การเผศพ หรือบรรจุศพ ตั้งใช้ **เชวีสรีรกิจจ** (เทวชะเรียระเก็จ) **สรีรธาตุ** (ชะเรียระเทียต) ธาตุที่มีประสมอยู่ในตัว คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ อัฐิ (เฉพาะคน มีบุญหรือพระอรหันต์) **สรีรปเทศ** หรือ **ปรเทศ** (ชะเรียรับปะเตะส หรือ -ปรอเตะส) สรรพางค์กาย **สรีร** **สณฐาน** (ชะเรียระซ็อนทาน) รูปทรง ของร่างกาย **สรีรสัการ** (ชะเรียระ ซ็องชะการ) การฉาปนกิจศพ **สรีร** **การ** (ชะเรียการ) อวัยวะภายใน ร่างกาย (มีผม ขน เป็นต้น) **สรีรวาย** **วะ** (ชะเรียรวะเยียะเวียะ) อวัยวะ ของร่างกาย (มีมือ เท้า เป็นต้น)

สรีริน (ชะเรียเร็น) ผู้มีสรีระได้แก่มนุษย์ สัตว์ สัตว์โลก

สรีสรีบ, สรีสปลตต (ชะเรียเชวรีบ หรือ **ชะเรีงสะปะสัด**) สัตว์ไปค้ำยก ได้ แก่ พต (บัวะส) งู **อนทง** (อ็อนตัง) ปลาไหล **แกอบ** (แกอบ) ตะขาบ **เมริมพะระ** (เมริมเพรียะห์) กิ้งกือ เรียก **อรุคสตัว** (อรุเกียะซัด) ก็ได้

สรูป, สรูป (ชะรบ หรือ ชะโรบ) **สรูป** รวบรวม ประมวลความโดยสังเขป (ใช้ **สรูป** มากกว่า) เช่น **ชก้อว้านมก** **สรูปคณา** (ยวกเอียวันโมกชะรบเค็นย) เอาของมารวมกัน **สรูปเสกกุฎิ** (ชะรบ ซักเกดีย) **สรูปความ** **นิยายสรูป** (นิเยียชะรบ) กล่าวสรูป **สรูปนัย** (ชะโรปะเนีย) นัยสังเขป **สรูปนิกเทศ** (ชะโรปะนิตเตะส) การแสดงออกโดย **สรูป** การแยกความโดยสังเขป

สโรห (ชะโรจ หรือ สะโรเจียะ) ดอกบัว **สล** (ซ็อล) เหลือ **สลผล** (ซ็อลฟ็อล) เหลือเพื่อ บริบูรณ์ เช่น **มหุบสลผล** (โมฮบซ็อลฟ็อล) อาหารเหลือเพื่อ **สลแสน** (ซ็อนแซน) มากยิ่ง เหลือแสน เช่น **เจรินสลแสน** (เจรินซ็อลแซน) มากเหลือแสน **ปรเสีรสลสรี** (ปรอ เซอร์ซ็อลเซรีย) ประเสริฐเลิศสรี

สลว็ล (ซ็อลว็ล) ปนเป และทะ วนเวียน อารมณ์ล่องลอยเอาแน่ไม่ได้ เช่น **จิตต**

สลัวล (เจ็ดข้อลวอล) ใจลองลอย
คณิตสลัวล (กัณณิตข้อลวอล) ความ
 คิควนเวียน **กฏีสลัวล** (เกตุยข้อ
 ลวอล) ความปนเป

สลาก (ชะลากะ หรือ ชะลาก) สลาก
 ฉลาก บัตรต่าง ๆ เช่น **สลากปริวตุณ**
 (ชะลากะปะระเวียด) การเปลี่ยน
 หรือ แลกสลากหรือบัตร **สลากกต**
 (ชะลากะเพียด) อาหารที่ทายกประเคน
 ภิกษุสงฆ์ตามสลาก **สลากวิจารณ์**
 (ชะลากะวิจารณ์) การจับสลาก การ
 ลงบัตร

สลึง (ชะเลียง) เสลียง ราชศัพท์ ใช้
 พระตะเลียง (เพรียะห์ชะเลียง) พระ
 เสลียง (คำไทย เสลียง)

สลลาล (ซอลลาปะ หรือ -ลาบ) การเจรจา
 กัน **สลลาลปะ** (ซอลลาปะกะทา)
 หรือ **กลาสลลาล** (กะทาซอลลาบ)
 ถ้อยคำเจรจากัน ใช้ **สมภาส** (ซ็อม
 เพียะส) หรือ **สมภาสน์** (ซ็อมเพียะส)
 หรือ **สงกถา** (ซ็องกะทา) หรือ **สหา**
ลาบ (ชะฮาเลียบ) ก็ได้

สว (ชะวะ) ศพ ซากศพ **สวกมม** (ชะวะ
 กัม) หรือ **สวกิจจ** (ชะวะเก็จ) การ
 ฃาปนกิจศพ **สวทาหิก** (ชะวะเตีย
 หึก) หรือ **ฉวทาหิก** (ชะวะเตียหึก)

คนเผาศพ **สว** หรือ **ฉวนนทรี** (ชะวะ
 หรือ ชะวะมวันตรี) เมรุ หรือ ศาลา
 ตั้งศพ **สวรถ** (ชะวะรวัด) หรือ **ฉวรถ**
 (ชะวะรวัด) รถศพ **สว** หรือ **ฉววาหะ**
 (ชะวะ หรือ ชะวะเวียหะ) คนหามศพ

สวณะ (ชะวะณะ) การได้ยิน การได้ฟัง หู
สวณกาล (ชะวะณะกาล) เวลาที่ควร
 ฟัง เวลากำลังฟัง **สวณกิจจ** (ชะวะ
 ณะเก็จ) กิจที่ต้องฟัง **สวนาการ**
 (ชะวะนาการ์) อาการฟัง อาการของ
 การฟัง **ทรงพระสวนาการ** (ตุ๊วง
 เพรียะห์ชะวะนาการ์) ทรงฟัง **สว-**
นานิสงส (ชะวะนานิซ็อง) อานิสงส์ที่
 ได้จากการฟัง **สวณุปการ** (ชะวะนุปะ
 จาร์) ที่มีความไกลพอฟังเสียงได้ยิน
ธมมสุสวณกาล (เทอัมเมือชะวะณะ
 กาล) เวลาที่ควรฟังธรรม **อสุสวณกะ**
 (อะสัสะวะณะกะ) คนที่ไม่เคยได้ฟัง

สวณีย์ (ชะวะณีย์) ที่ควรฟัง ที่ต้องฟัง คำ
 ที่ควรฟังหรือต้องฟัง คำสั่งสมเด็จพระ-
 วรรราชชนนี สมเด็จพระอัครมเหสี หรือ
 สมเด็จพระมหากษัตริยานี เช่น **ททวล**
พระสวณีย์ (ตัวทวลเพรียะห์ชะวะณีย์)
 รับพระเสาวนีย์

สวณตี, สุรวณตี (ชะวันเตีย หรือ ชุระวันเตีย
 แม่น้ำ (คำใช้ในภาพยกลอน)

สวิญญานกะ (ชะวิญญะณะกะ) ที่มีวิญญาน
(ตรงข้ามกับ **อวิญญานกะ**) **สวิญ**
ญานกทรพยุ (ชะวิญญะณะกะ
เตริอับ) ทรัพย์มีวิญญานได้แก่ โค
กระบือ ช้าง ม้า ฯลฯ

สัสครลส (ชะสักรัลลวะส) กระด้าง ไม่รู้
ที่สูงที่ต่ำ ไม่อ่อนน้อม เช่น **สมภูสัส**
ครลส (ซ็อมเตยชะสักรัลลวะส)
ถ้อยคำกระด้างห้วน ๆ **ถูกสัสครลส**
(รักชะสักรัลลวะส) กิริยากระด้างไม่
รู้ที่สูงที่ต่ำ **เขวการสัสครลส** (เทวอ
การชะสักรัลลวะส) ทำงานอย่างไม่
เหมาะสม ไม่รู้ที่สูงที่ต่ำ

สสร (ขอขอร) เสา เช่น **สสรฤสดี** (ขอ
ขอรระสดีเขย) เสาไม้ไผ่ **สสรณ**
(ขอขอรเข) เสาไม้ **สสรณ** (ขอ
ขอรทุมอ) เสาหิน **สสรนุทะ** (ขอ
ขอรเพตยะห์) เสาบ้าน **สสรสุพาน**
(ขอขอรเสปยน) เสาสะพาน **สสรก**
(ขอขอรเกย) เสาที่ทอผ้า **สสรกนโลง**
(ขอขอรกอนโลง) เสาตั้ง **สสรเขื่อน**
(ขอขอรเคื่อน) เสาเขื่อน **สสรเข็ง**
เรียง (ขอขอรเจิงเรียง) เสาแนวเรียง
สสรทรวง (ขอขอรทรวง) เสาแถวกลาง
สสรปรพามูล (ขอขอรปรอเลามูล)
เสาที่ตากเปลือกออกและขัดให้กลม

สสรลญ (ขอขอรลญ) เสาที่ใส่เกลี้ยง
ทั้งลำเทียน **สสรสกอเพา** (ขอขอร
ซอกอ้อมเปวี) เสาปกอ้อยคือ
เสาที่ตากให้เป็น ๕ หรือ ๖ เหลี่ยม
สสรสณมก (ขอขอรซัดอม) จิงแขวน
(มีเฉพาะโบสถ์หรือศาลาใหญ่) **มนุสส**
สสรนุทะ (มนุสสขอขอรเพตยะห์)
คนเสาเรือน โดยปริยายหมายความว่า คน
หน้าค้ำ คนค้ำค้ำว่ายากสอนยาก

สล (ชะเซะ) พระจันทร์ **สลิมณฑล**
(ชะเซะมวันดวล) วงพระจันทร์ **สล**
รังสี (ชะเซะเรียงเขย) รศมีพระจันทร์
สลิวาระ หรือ-พาร (ชะเซะเวีย
เรยะ หรือ-เปียร์) วันจันทร์

สลิต (ขอเซ็ด) ๑. ไข่ เช่น **ปกุสสลิต**
สุลาบ (บักเขยขอเซ็ดซุลาบ) นกไข่บัก
๒. สาง เช่น **สลิตอโบะ** (ขอ
เซ็ดอ้อมบอะห์) สางท้าย

๓. หนูไช เช่น **เฎีรลุกไพร**
สลิตละเชิงฉามรหาม (เดอรลุกเพรีย
ขอเซ็ดเลยะห์เจิงเขยมรวเฮียม) เดิน
บุกรป่าหนูไชบาดเท้าเลือดไหลทรม
เรียก **ตรสลิต** (ตรอเซ็ด) ก็มี

สลิน, สลี (ชะเซิน, ชะเซย) พระจันทร์

สลิก (ขอเซิก) สะอึกสะอื้น เช่น **ยัสสลิก**
(ยุมขอเซิก) ร้องให้สะอึกสะอื้น

สสุกมมูก (ขอขกมอมก) รกรุ่งรัง เช่น

กนแลงสสุกมมูก (กือนแลงขอขกมอม
มก) ที่รกรุ่งรัง (ใช้ ตรสสุกมมูก
(ตรอขกมอมก) ก็มี)

สสุระ (ชะโชะระ) พ่อผัว ราชศัพท์ ใช้
พระสสุระ (เพรียะห้ชะโชะระ)

สสุล (ขอโซล) ชุกหัว รุน ตรสสุล (ตรอ
โซล) ก็ใช้ ดู ตรสสุล

สสุล (ขอโซล) กลม มน ขาวเป็นเงา
ตรสสุล (ตรอโซล) ก็ใช้ ดู ตรสสุล

สเสียร (ขอเชียร์) ๑. เลียบ เค้นเลาะ เช่น
สเสียรตามขลุ่ยข้าง (ขอเชียร์ตามจ๊วญ
เจียจ) เค้นเลาะตามผนัง เณรสเสียร
ตามมาตุ๋ตรฟ้าง (เดอ์ขอเชียร์ตาม
เมือตุ๋ตรอเบียง) เค้นเลียบตามปากสระ

๒. เกือบจะ จวนเจียน เช่น
สเสียรนึ่งบาน (ขอเชียร์นึ่งบาน)
เกือบจะได้

สเสะ (ขอแะห้) คอยปกป้องรักษา เช่น
ขุญสพพโองสเสะแตรูปเท (คฺญม
ซ็อบไทงขอแะห้แตรูปเต) จันทุกวัน
นี้คอยปกป้องรักษาแต่รูปกายเท่านั้น

สโสะ (ขอชะห้) สางหรือเลาะ เช่น
สโสะอโปะ (ขอชะห้ฮ้อมชะห้)
เลาะค้าย สโสะสุตร (ขอชะห้โซด)
เลาะไหม สโสะสก (ขอชะห้ซ็อก)

สางผม

สโสะอนทง (ขอชะห้ฮ้อนตวง) พุกเล่า
โลม เช่น สโสะอนทงโอยสรวลจิตต
(ขอชะห้ฮ้อนตวงออยสรวลเจ็ด) พุก
เล่าโลมให้สบายใจ สมมุติสโสะอนทง
(ซ็อมเตียขอชะห้ฮ้อนตวง) คำพุด
เล่าโลม สโสะอนทงโอยจิตต (ขอ
ชะห้ฮ้อนตวงโอยเจ็ด) เล่าโลมทำให้
เบิกบานขึ้น

สสุตร (ชะส้สฺตระ) ศัสตรา อาวุธ สสุตรา
บุธ (ชะส้สฺตรายุด) หรือ สสุตราวุธ
(ชะส้สฺตราวุด) เครื่องศัสตรากับอาวุธ
สสุตราการ (ชะส้สฺตราการ์) ข้างทำอาวุธ
สสุตรา (ชะส้สฺตรา) หรือ สตรา
(ชะตรา) ก็ใช้

สสุราก (ขอซุรัก) ไหลโซก ไหลอาบ เช่น
แบกเญ่สสุราก (แบกเญ่อะส้ขอ
ซุรัก) เหนือแตกโซก ฉามหุสสุราก
(เขียมโฮร์ขอซุรัก) เลือดไหลอาบ
ทีกแณนกสุรอกสสุราก (ตีกเพนกซุรอก
ขอซุรัก) น้ำตาหยดเฉพาะ ๆ

สสุราญ (ขอซุรัญ) ๑. กรุเกียวก้วยความ
เบิกบานใจ เช่น พวกเกมมรตเลง
สสุราญ (ปวกเคมมรตเลงขอซุรัญ)
พวกเด็กวิ่งเล่นกรุเกียวก้วยความเบิก-
บานใจ โลดสสุราญ (โลดขอซุรัญ)

กระโดดกรูเกรียว

๒. ไหลโกรก เช่น ทักhursts' (ตักฮอร์ชอชรัญ) น้ำไหลโกรก

๓. สะพรั่ง เช่น สนทูลาส' สสรานู' (ซ็อนโตงเลอัสซอชรัญ) ข้างลำที่ดำแล้งามสะพรั่ง

สสราส (ซอเชริยะส) ที่วิ่งเต็มกำลัง หรือ กระโดดด้วยความเบิกบาน เช่น โดต สสราส (โดตซอเชริยะส) กระโดดด้วยความเบิกบาน กุณตูจรัสสราส เทาโตงมูญา (โกนโตจรัสซอเชริยะส เตวีโตงมูดา) เด็กเล็ก ๆ วิ่งเต็มกำลัง ไปเกาะแม่

สสริก (ซอเชริก) คำใช้กับ สสราก' (ซอซุรัก) ไหลโชก ไหลอาบ เป็น สสริก สสราก' (ซอเชริกซอซุรัก) ไหลเลอะเทอะ เช่น สรกก'สสริกสสราก' (ซุร็อกซอเชริกซอซุรัก) หยดไหลเลอะเทอะ

สสริจ (ซอเชริจ) พร่า ๆ หยิม ๆ ปรอย ๆ เช่น รลิมสสริจ (รวลิมซอเชริจ) ฝนตกพร่า ๆ

สสริบ, สสรีบ (ซอเชริบ หรือ ซอเชริบ) แฉ่ ๆ อย่างฝนตกเรื่อย ๆ ไม่ขาด เช่น รลิมสสริบ (รวลิมซอเชริบ) ฝนตกแฉ่ ๆ

สสรึง, สสรึง (ซอซุริง) เสียงดังต๊บบ ๆ อย่าง

เสียงกระโดดบนดินแน่น ๆ เช่น โดต สสรึง (โดตซอซุริง) กระโดดต๊บบ สสริบ, สสริบ (ซอซุริบ) ๑. เสียงดังเปาะแปะ ๆ

๒. พริบ ๆ เสียงดังพร้อม ๆ กัน ไม่หยุด เช่น เสือสสริบ (เดอ์ซอเชริบ) เดินพริบ ๆ แจวทุกสสริบ (แจวตูกซอเชริบ) แจวเรือพริบ ๆ สสริม, สสริม (ซอซุริม) ดังพริบ ๆ พร้อม ๆ กัน เช่น แจวทุกสสริมทันทิมกุนา (แจวตูกซอซุริมตันทิมเคนีย) แจวเรือพริบ ๆ เข้าคู่กัน เทาสสริมชามวยกุนา (เตวีซอซุริมเจียมวยเคนีย) ไปพริบ ๆ ด้วยกัน

สสรุจ (ซอซุจ) เสียงดังพลุกอยู่เรื่อย ๆ อย่างทำของหนัก เช่น กระสอบข้าวสารหล่นกับพื้น

สสรุบ (ซอซุบ) เสียงดังพลุกอยู่เรื่อย ๆ อย่างทำของหนัก เช่น ถุงข้าวสารหล่นกับพื้น หรือหกล้ม

สสรุส, สสรุส (ซอโซระส, ซอซุระส) เสียงดังปรืด อย่างเสียงหกล้มหลาย ๆ ครั้ง เขียน สสรุระ, สสรุระ ก็ได้

สสรุระ, สสรุระ (ซอซุระห) ดู สสรุส, สสรุส สสรวนู (ซอซุรวนุ) ที่ซึกเหมไม่กลัวเกรง ที่พรวดพราดไม่เกรง เช่น ถุกพา

สสุรวณ (รักเบี้ยขอขรวณ) กิริยาชัก
เข็มไม่กลัวเกรง มุขรักสสุรวณ (มุข
รักขอขรวณ) หน้าบานทะเล้น

สเสกรสสุราก (ขอเขรอกขอขรอก) ซอมซ่อ
มาก หรุคโทรมมาก สกปรกรกรรุงรัง
เช่น ร้ายผนวนงสกสเสกรสสุราก
(รุมขายผนวนงซอกขอเขรอกขอขรอก)
สยายมวยผมรุงรัง

สโสกร (ขอโซกร) เสี่ยงกราวพร้อม ๆ กัน
อย่างเสี่ยงตบมือ เช่น ทะไถสโสกร
(เตี้ยะห์ไคขอโซกร) ตบมือกราว ที่
พร้อม ๆ กันอย่างตบมือ เช่น พวก
เกมงทำงานปฐทางสรี นำคณาเฐียร
สโสกรจะสโสกรเพ็ง (ปวกเคมงเตี้ยัง
โประส่เตี้ยังเขรีย เนียมเคนียเดอร်ขอ
โซกรโจห้ขอโซกรเลิง) พวกเก็กทั้ง
ชายทั้งหญิง พวกกันเดินไปเดินมาพริบ ๆ
พร้อม ๆ กัน สโสกรสสุร่า (ขอโซกร
ขอขร่า) กราวพร้อม ๆ กันไม่ขาดเสียง
เช่น ทะไถสโสกรสสุร่า (เตี้ยะห์ไค
ขอโซกรขอขร่า) ตบมือกราวพร้อม ๆ
กัน เฐียรสโสกรสสุร่า (เดอร်ขอโซกร
ขอขร่า) หรือ เฐียรสโสกรจะสโสกร
เพ็ง (เดอร်ขอโซกรโจห้ขอโซกรเลิง)
เดินพริบ ๆ พร้อม ๆ กัน

สสุร่า (ขอขร่า) ที่พร้อม ๆ กัน เช่น

ทะไถสสุร่า (เตี้ยะห์ไคขอขร่า) ตบมือ
พร้อม ๆ กัน โลตสสุร่า (โลตขอขร่า)
กระโดดพร้อม ๆ กัน เฐียรสสุร่าจะ
สสุร่าเพ็ง (เดอร်ขอขร่าโจห้ขอขร่า
เลิง) เดินพริบ ๆ พร้อม ๆ กัน

สสุลก (ขอขลือก) คำสำหรับใช้กับ สเสลิต
(ขอเขลิต) เฉลือกถลน ลุกถน เป็น
สสุลกสเสลิต (ขอขลือกขอเขลิต)
หรือสเสลิตสสุลก (ขอเขลิตขอขลือก)
ผลิผลาม

สสทนสโส (ขอขลือนขอโซล) ตกตะลึง
จนจับอะไรไม่ถูก เช่น ภัยสสทนสโส
(เพี้ยขอขลือนขอโซล) กลัวตกตะลึง
จนจับอะไรไม่ถูก รตสสทนสโส
(รวัดขอขลือนขอโซล) วิ่งตาเหลือก
เหลียวหน้าเหลียวหลัง

สเสลิต (ขอเขลิต) เฉลือกถลน ลุกถน
เช่น เฐียรสเสลิต (เดอร်ขอเขลิต) เดิน
ลุกถน

สเสลิตสสุลก (ขอเขลิตขอขลือก) ถู สสุลก
สโส (ขอโซล) กลัวหรือตกใจมาก จน
ตาเหลือก เช่น นิยายสโส (นิเยีย
ขอโซล) พุคละล่าละลัก เพราะตกใจ

สสส (ชะส้ชะ) ข้าวกล้าที่ดำแล้ว สสส
กมม (ชะส้ชะกัม) การถอนกล้า สสส
กาล-สมัย หรือ-รณู (ชะส้สะกาล

หรือ ขะไม หรือ รัวไค้ว) ถูกลอนกล้า
สสสุ (ชะสัโซะ) แม่ผิว ราชาศัพท์ ใช้
พระสสสุ (เพรียะห์ชะสัโสะ)
สห (ชะหะ) สห ร่วมกัน สหกรณ์, สหกมม
 (สะหะกอร์, สะหะกัม) การทำงานร่วม
 กัน การสหกรณ์ สหกีฬา (ชะหะเกีย
 ลา) การเล่นด้วยกัน สหกมนาคมนัน
 (สะหะเกียะเมียะเนียกัวม) การไป
 มาด้วยกัน สหจร (สะหะจอร์) ผู้เดิน
 ทางร่วมกัน สหจารี (สะหะจาเรีย)
 ผู้ประพฤติธรรมอย่างเดียวกัน ผู้มีความ
 ประพฤติถูกกัน สหชาติ (สะหะเจียด)
 คนที่เกิดวันเดียว เดือนเดียว ปีเดียวกัน
 สหชีวิน หรือ ชีวี (สะหะชีวิน หรือ
 จีวี) ผู้ร่วมชีวิตกัน สหมมจारी
 (สะหะเทอัมเมียะจาเรีย) ผู้ประพฤติ
 ธรรมร่วมกัน สหมมิก (สะหะเทอัม
 มิกะ) ผู้ประพฤติธรรมร่วมกัน ภิกษุ
 ภิกษุณี สิกขมานา สามเณร สามเณรี
 ทั้ง ๕ พวกนี้ถือเป็นสหธรรมิก หรือ
 สหธรรมิกา แต่ในปัจจุบันมีแต่ภิกษุ
 กับสามเณร สหบาลัน (สะหะบาล)
 หรือ-ปาลี (-ปาลี) การร่วมรักษา
 การครอบครองร่วมกัน สหปาลีปร
 เทส (สะหะปาลีปฺรอตะส) หรือ
 -รณฐ (เรอิด) ประเทศ หรือแดน

ต่าง ๆ กัน ที่รวมการปกครองเป็นอัน
 หนึ่งอันเดียวกัน สหพันธ (สะหะ
 เปอันทุ) พร้อมทั้งเผ่าพงศ์ เผ่าพงศ์
 เดียวกัน สหภาพ (สะหะเพียบ)
 ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การรวบ
 รวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สหโภช
 (สะหะโพอ) การกินอาหารร่วมกัน
 สหवास (สะหะเวียะส) การอยู่ร่วม
 กัน การอยู่บ้านหรือหมู่บ้านเดียวกัน
 สโททร (สะโฮตวัร) พื้นท้อง
 เดียวกัน

สหส (สะหะส) กำลัง อำนาจ ความองอาจ
 กล้าหาญ แกร่ง ท้องอาจ มีอำนาจ
 กล้าหาญ สหส เช่น จิตตสหส (เจ็ด
 สะหะส) ใจกล้า ตูรวรบัวตสหส
 (โต้วรบัวตสะหะส) ถูกบาดเจ็บ
 สหส

สหสา (สะหะสา) โดยรวดเร็ว ทันทีทันใด
 ทันใจ กระทันหัน (คำใช้ในกาพย์กลอน)

สหสส (สะหะสสะ) จำนวนพัน มาก เช่น
 สหสสคุณ (สะหะสสะกุน) มีคุณภาพ
 มากมาย เช่น อนาสหสสคุณ (ทหน้า
 สะหะสสะกุน) ยาที่จะขับโรคได้มาก
 หลายอย่าง สหสสนัน (สะหะสสะ
 เนีย) หรือ เนตต (เนต) หรือ เนตร
 (เนต) ผู้รู้การณ่มากอย่าง ผู้ที่อาจ

พิจารณาการณ^๕แลหลายอย่างได้ทันที
ทันใด คือพระอินทร์ เรียก สหสราภุส
(สะหะขราภุ) ก็ได้ สหสฺสปที (สะ
หะสะสฺปะตี) สัตว์มีตีนมาก คือ กิ้งกือ
เรียก สหสฺสปทีสฺตว(สะหะสฺปะตีสฺต)
ก็ได้ สหสฺสรังสี (สะหะสฺสะเรียง
เซีย) ผู้มีรัศมีมาก คือ พระอาทิตย์

สหาย (สะหาย) เพื่อนรัก เขมรใช้หมายถึง
หญิงชายที่เป็นชู้กัน เช่น มานสหาย
(เมียนสะหาย) มีชู้หรือเป็นชู้ สหาย
สุมน์ (สะหายสุมน์) หญิงชายที่เป็น
ชู้กัน ลักลอบได้เสียกัน จนถึงกับถูก
ปรับ สหายนิงฺกนา (สะหายนิงฺเคฺนีย)
เป็นชู้กัน

สหาร, สาหาร (สะหาร์ หรือ สาหาร์) ครุร้าย
สามหา ทะลึง จุนเจียว อิจจาริชยา
เช่น จิตฺตสหาร (เจ็ดสะหาร์) ใจครุร้าย
สามหา

สหา (สะฮา) ดู สาหา

สหิจสหาร (สะเห็จสะหาร์) ที่หมั้นเพียร
ชะมักเขม้น ที่เห็นแก่กามคุณ เช่น
มนุสฺสสหิจสหาร (มนุสฺสสะเห็จสะ
หาร์) คนหมั้นเพียร จิตฺตสหิจสหาร
(เจ็ดสะเห็จสะหาร์) ใจเห็นแก่กามคุณ
(ใช้ สวาหิจสหาหาร (ขวาเห็จขวา-
หาร์) ก็มี

สา

(ชา) ๑. ม้วน เก็บเข้าที่ เช่น สาณ-
เทล (ชาเกอนเทล) ม้วนเสื้อ เก็บเสื้อ
(ที่ตากไว้) โกยขึ้น เช่น สาสรูว
(ชาโซรว) โกยข้าว

๒. กลับ กลับคืน กลับเปลี่ยนใหม่
รื้อฟื้น เช่น สามกวิญ (ชาโมกวิญ)
กลับมาที่เก่า เถียรสาจะสาเพ็ง (เคอร์
ชาโจะหฺชาเลิง) เดินกลับไปกลับมา
สามเพ็งวิญ (ชาซื่อเลิงวิญ) ไขกลับ
สานิยายมณฺฑกเทียต (ชานิเยีย มคอง
เตียต) กลับรื้อฟื้นมาพูดใหม่อีกครั้งหนึ่ง
สาเรวฺชาลุมี่ (ชาเทวอเจียเทมีย) กลับ
รื้อทำใหม่ เปลี่ยนทำใหม่ เถียรมวยสา
(เคอร์มวยชา) เดินกลับหนึ่ง มวย
สาพีรสา (มวยชาปรีชา) กลับหนึ่ง
สองกลับ นิยายสาทุกฺข (นิเยียชา
ตัก) พูดเล่ารื้อฟื้นเรื่องความทุกข์ของตน
นิยายสาทุกฺขสาโทส (นิเยียชาตัก
ชาโตะส) รื้อฟื้นเรื่องความทุกข์หรือ
ความผิดของตน

๓. ข้าวเรือ คือ ข้าวที่งอกจากข้าง
ข้าว หรือพืชที่งอกใหม่จากโคนต้นเดิม
เช่น สาสรูว (ชาโซรว) ข้าวเรือ สา
โอวพิก (ชาโอ้วเลก) ต้นแดงโมที่งอก
จากโคนต้นเดิม เรียก สรวสา (โซรวฺชา)
หรือ โอวพิกสา (โอ้วเลกฺชา) ก็ได้

๕. โรกลมชนิดหนึ่ง เป็นแก่สัตว์
๕ เท้า มีโคกระบือเป็นคัน เรียก ช้างสา
(จิ้วมจือซา) หรือ สาจาบ (ซาจับ)

๕. ซ่า ชื่อกับข้าวชนิดหนึ่ง คู่กัน
กับพล่า เช่น สาตริแกือก (ซาเตริ
แกือก) ซ่าปลากา (ซ่าในภาษาไทยใหญ่
หมายความว่ายำอย่างไม่ว่าน้ำมัน คล้ายส้มตำ
เช่นมะเขือซ่า)

๖. กระเพาะปัสสาวะสัตว์บางจำพวก
เช่น อีเห็น ตัวตุ่น ตัวอ้น เป็นต้น
เช่น สาตโฟง (ซาซิมโฟง) กระเพาะ
ปัสสาวะอีเห็น แบทสา (แบกซา)
กระเพาะปัสสาวะแตก โดยปริยาย แบท
สา หมายถึง พุดน้ำลายแตกออก จาก
เรื่องนี้ไปเรื่องโน้น หาที่ยึดไม่ได้ ดัง
ใช้ว่า นิยายแบกสา (นิยายแบกซา)
หรือ แบทสาชาโม (แบกซาชาโม)
(ตุ้ แบท ค้วย) โดละแบกสา (ดลวะห
แบกซา) ทะละกันกัน ๆ ต่างก็ว่า
ตนถูก หรือกระจายแพร่ไปทั่ว เช่น ภู
เณร์นุระวาแบกสาขุจอเตาเหี้ย (ด้อม
เนอ์นุระหวัเยแบกซาโคจอะสเดวีเฮย)
เรื่องนั้นมันแพร่ ไปเสียหมดแล้ว

สาก (ซาก) ๑. ลอกเอาแบบให้เหมือนเดิม
เช่น สากยกกอบาจอปราสาทบนทนายศรี
(ซากยักกอบาจอปราสาทบือนเตียชเรียว)

ลอกแบบเอาลวกลายปราสาทบนทนายศรี

๒. ทดลองดูให้รู้ พิสูจน์ดู ทดสอบ
เช่น สากเม็ลโอยฎึงสิน (ซากเม็ล
ออยเด็งเซ็น) ทดลองดูให้รู้ก่อน ยก
รบนุ่ะมกสากกุนาเม็ล (ยักรว-
บอะสนุ่ะหโมกซากเค้นยเม็ล) เอา
ของนั้นมาทดสอบกันดู ซากสากมาส
(เจียงซากเม็ยะส) ซ่างทดสอบทอง

๓. ตอนต้นไม้ เช่น สากแมก
ลุมุต (ซากแมกลุมุต) ตอนกิ่งละมุด
สากเณ็มมิลละลา (ซากเณ็มมิลละห้เล็ย)
ตอนต้นมะลิลา

๔. ซาก สากโขมจ (ซากโขมจ)
ร่างคนตาย สากจือจ (ซากเซอจ)
โครงกระดูก สากสพ (ซากซอบ)
ซากศพ สากอสุก (ซาก อสพ) ซาก
อสุก (คำไทย ซาก)

สาก (ซัก) ๑. รอยสัก เช่น มนุสสนุ่ะ
มานสากรูปหนุ่ะมานตรงกักวนไฏเจวง
(มนุ่ะสนุ่ะหเมียนซักรูปหะนุ่ะมานตริอ
ก้อมพวนไคเซวง) คนนั้นมีรอยสักรูป
หนุ่ะมานตรงปลายแขนซ้าย

๒. สัก เช่น ขญุ่ะสากโอย (คญุม
ซักออย) ฉันทักให้

สาก, สากะ (ซาก หรือ ซากะ) ผัก สาก
ชาติ (ซากะเจียด) พืชผักทั้งปวง เช่น

ไสพ (เขปย) **ซึร** (จี้ร) **ตฺรบ** (ตฺร็อบ)
ตฺรกวณ (ตฺรอกวณ) **พฺรลิต** (พฺรวัลลิต)
ชาสากชาติ (เจียชากะเจียค) ผักกาด
 ผักชี มะเขือ ผักบั้ง สายบัว เป็น
 สากชาติ **สากกกข** หรือ **ภักข** หรือ
ภักส หรือ **ภักส์** (ชากะเพียก) ผู้บริ
 โภคแต่ผัก ไม่บริโภคน้ำเนื้อสัตว์ มังสวิรัต
สากโกชน (ชากะโพเจียะเนียะ)
 หรือ **สากาหาร** (ชากาฮาร์) อาหารผัก
 ไม่มีเนื้อสัตว์

สากจฉา (ชากัจฉา) - การสนทนากัน การ
 ถกเถียงพิเคราะห์หาข้อผิดข้อถูก การ
 ปรึกษาหารือพิเคราะห์อรรถธรรม เช่น
เรวีสากจฉา (เทวอชากัจฉา) ทำการ
 สนทนากัน ปรึกษาหารือกัน

สากตฺราก, **สากปฺตฺราก** (ชากตฺราก หรือ
 ชากปะตฺราก) รุ่งรัง เช่น **แมกเคียล**
สากตฺราก (แมกเขยูลชากตฺราก)
 กิ่งไม้โน้มลงมารุ่งรัง **สํสากปฺตฺราก**
 (ซ็อกชากปะตฺราก) ผมรุ่งรัง

สากนเทล (ชาก็อนเทล) ชื่อเพลงเขมร
 โบราณที่เล่นตอนลงท้ายพิธีแต่งงานหรือ
 งานฉลองใหญ่ ๆ ที่มีหลาย ๆ วัน พอ
 เล่นเพลงนี้เสร็จก็ม้วนหรือเก็บเครื่อง
 ปลูก มีเสื้อเป็นต้น เรียก **เกลงสากน**
เทล (เพลงก็อนเทล) เพลงม้วนเสื้อ

สากเบ (ซักเบอ) สมควร อย่างกลาง ๆ
 เช่น **รบสสากเบ** (รวบอะสซักเบอ)
 ของอย่างกลาง ๆ **จันเะสากเบแฉรเท**
 (จ็อมเนะหซักเบอแฉร์เต) ความรู้พอ
 สมควรเหมือนกัน เสมอกัน ราว ๆ กัน
 เช่น **สากเบนิ่งวา** (ซักเบอนิ่งเวีย)
 เสมอกันกับมัน **สากเบแฉร** (ซักเบอ
 แฉร์) สมควรเหมือนกัน **สากเบอวี**
 (ซักเบอเอวีย) สมควรอะไร **พุสากเบ**
 (ปุมซักเบอ) ไม่สมควร เช่น **พุสาก**
เบสฎฐาโอยคณาโส (ปุมซักเบอ
 เขตฺยทาออยเคนียอะห) ไม่ควรว่า
 ให้กันเลย

สากมญัก (ชากมญาก) ที่มีเสียงพรวา เช่น
สมญีสากมญัก (ซ็อมเตียชากมญาก)
 พุดเสียงพรวา

สากล (ชากอล) ดู สก

สากสัรว (ชากซัรว) ไล่ตาม เช่น **สากสัรว**
โอยจบาสการ (ชากซัรวออยจบะส
 การ) ไล่ตามให้ได้ความซัด (พูดว่า
สัรวสาก ก็ได้) (คำใช้ในกาพย์กลอน)

สากียะ (ชากะยะ) ชนพวกสาเก

สาเก (ชากะ) สาเก

สาเกย (ชากะย) ดู สก

สาเกส (ชากะซึย) พยาน เช่น **มานสาเกส**
บานฎึงบานเจ็ญผง (เมียนชากะซึย

บ้านเค็บบานเค็บบอง) มีพยานได้รู้ได้
เห็นด้วย **สาธิตหุจจิด** (ซากเขียตอ
จะเร็ด) พยานเท็จ **สาธิตบญจะ**
(ซากเขียบญจะห์) พยานที่แอบเสียม
ตอนนั้นมาก่อน **สาธิตเพชฌาณ**
(ซากเขียเบ็ญจะญ์เยน) ประจักษ์
พยานที่ได้รู้ได้ยินชัดแจ้ง ทั้งมีอำนาจ
ด้วย มักใช้ในการบนบาน เช่น **สมพอก**
เทวดาสาธิตเพชฌาณรบสขณ
(โขมปวกเตเวียะดาเจียซากเขียเบ็ญ
จะญ์เยนรวบอะสคณุม) ขอพว
กเทวดาเป็นประจักษ์พยานของฉนั้น

สาขา (ซากา) กิ่ง เช่น **แบกสาขา** (แบก
ซากา) แตกกิ่ง **สาขานกร** (ซากานัว
กัรวี) เมืองเล็กที่ขึ้นกับเมืองใหญ่
สาขापสาขา (ซากาปะซากา) กิ่งใหญ่
กิ่งน้อย **สาขापเทศ** (ซากาปฺรอ
เตะส) หรือ-**รฎฐ** (เร็ด) ประเทศ
หรือดินแดนที่อยู่ในอำนาจเขา ขึ้นแก่เขา
สาขापณิหข (ซากาเบ็ญนิจ) หรือ
พณิหข (เบ็ญนิจ) การค้าย่อยที่แยกสาขา
จากการค้าใหญ่ **สาขามุริก** (ซากามุริก)
ถึง สัตว์ที่กระโดดและโหนห้อยตามกิ่ง
ไม้ได้แกลิง ชะนี กระรอก **สาขาสมา-**
คม (ซากาซุมกุม) สมาคมย่อย

สาคร (ซากัรวี) สาคร มหาสมุทร สาคร

วิทยา (ซากะยะเรียะวิตไทยีย) สมุท
ศาสตร์ วิชาว่าด้วยมหาสมุทร
สาคุ (ซากุ) สาคุ เมสาสาคุ (เมซากากุ)
แบ่งสาคุ บายลายเม็มสาคุ (บายเล็ย
เม็มซากุ) ขั้วผสมหัวสาคุ

สาครนาม (ซากุรวเนียม) ต้นไม้ชนิดหนึ่ง
ใบหนาแหลม ๆ ลูกเล็ก ๆ ทั้งลูกทั้งใบ
มีรสเปรี้ยวกินได้ มักขึ้นในป่ากระนาม
หรือที่ที่มีน้ำและ ๆ อย่างปากแม่น้ำ
ปากคลอง

สาข (ซาก) ๑. สร้าง มักใช้เฉพาะในการกุศล
เช่น **สาขพระพุทธรูป** (ซากเพ็ญะห์
ปุดเทียะรูป) สร้างพระพุทธรูป **สาข**
คมพ็รพระไตรปิฎก (ซากกัวมป็
เพ็ญะห์ไตรเป็ยค็อก) สร้างคัมภีร์
พระไตรปิฎก **สาขเจติย** (ซากเจเตีย)
สร้างเจติย **สาขศาลา** (ซากซาลา)
สร้างศาลา **สาขสง** (ซากซ้อง) สร้าง
ให้สวยงามให้เกิดเป็นการกุศล **สาขสม**
(ซากโซม) สร้างแล้วปรารถนาขอให้
ได้สำเร็จตามประสงค์

๒. ฉมวกมีง่าม ๕ หรือ ๖ ง่าม
สำหรับแทงปลาเล็ก ๆ

๓. ไม่เสียบอ้อยส้อมหรืออ้อยพวง
เช่น **เร้วสาขโถดอ์เพา** (เทวอซางโถด
อ้อมเป้ว) ทำไม้เสียบอ้อย อ้อมพวง

สาธ (อ้อมเบ้วิมวียง) อ้อย ๑ พวง
 สาธ่าง (ชาวญาง) กระเซิง รุ่งรัง เช่น
 แมกเฒ่าสาธ่าง (แมกเขอชาวญาง)
 กิ่งไม้รุ่งรัง

สาธ (ชาว) สาค เช่น สาธัก (ชาวตึก)
 สาคน้ำ เกลียงสาธจูลกนงโรง
 (เกลียงชาวโจลกนงโรง) ฝนสาคเข้าใน
 โรง บาสาธ (บาสชาว) สาค กู บาส

สาธ (ซัง) เนื้อ ไข่ว่า สาธมนุส (ซัง
 มนุส) เนื้อมนุส สาธสตุ (ซังสตุ)
 เนื้อสัตว์ สาธแผลเมียน (ซังแผล
 เมียน) เนื้อผลลำไย สาธงู (ซังงู)
 เนื้อมะพร้าว เฒ่าสาธริง (เขอซังริง)
 ไม้เนื้อแข็ง สัพทสาธมัญญ (ซังมัญญ
 ซังมอด) ผ้าเนื้อละเอียด สาธปราก
 สุก (ซังประกซด) เนื้อเงินบริสุทธิ์
 สาธแถก (ซังแตก) เนื้อเหล็ก สาธ
 สกร (ซังสกร) เนื้อน้ำตาล สาธกรก
 (ซังกรอก) ไส้กรอก (คำไทย ไส้กรอก)
 สาธฌาม (ซังเขียม) เลือดเนื้อ เชื้อ
 สาย สาธญาติ (ซังญียด) เครื่องญาติ
 เชื้อสาย สาธกุกกวน (ซังคัมก้อมพวน)
 ญาติสนิท สาธโกล (ซังโกล) ฝั้ว
 น่องฝั้ว ฝั้วเมีย น่องเมีย สาธธรม
 (ซังเทื่อ) ความหมายของธรรม สาธ
 บัญญ (ซังบัญญัติ) หรือ สาธญูสา

(ซังเพญอซัง) ลูกขอมหรือลูกเลียง
 ลูกศิษย์ คนอื่นที่นับกันเสมอญาติสนิท
 สาธสนตาน (ซังซันตาน) เครื่องญาติ
 เชื้อสาย สาธสาโลหิต (ซังซาโลเฮ็ด)
 ฝั้วร่วมสายโลหิต สาธมินบานสี
 ขกจ้องพวยรอก (ซังมินบานสี ยวก
 เขอจัพวยรอก) เนื้อไม้ไค้กิน เอา
 กระตุกแขวนคอ

สาธบุร. สาธบุร (ซังบุร หรือ สาธบุร) สารส้ม
 สาธบุรต (ซังบุรต) สารส้ม สาธบุร
 เขียว (ซังบุรเขียว) จุนสี (ใช้ทำยา)

สาธิ (ชาว) ฝั้ว กู สธิ

สาธ (ชาว) ๑. ที่เป็นเส้นย่ง หยาบ เช่น
 เฒ่าสาธสาธ (เขอซังซัง) ไม้เนื้อหยาบ
 หรือเนื้อเป็นเส้นย่ง นโนงสาธ (นัว
 โนงซัง) รังบวบเป็นเส้นย่ง

๒. ที่ย่งเหียง ฝั้ววัน วกวน
 สับสน เช่น สมญีสาน (ซังมัญญซัง)
 คำพูดวกวน คณิตสาธ (กัณณิด
 ซัง) ความคิดสับสน สาธจากสมุก
 (ซังจากซัง) ที่ย่งเหียงเกินเหตุเกิน
 ทำนอง เช่น สมญีสานจากสมุก
 (ซังมัญญซังจากซัง) คำพูดย่งเหียง
 เกินเหตุ สาธปรุสาธ (ซังปรุสาธ)
 ย่งเหียงมาก ย่งจนไม่อาจตัดให้ขาด
 ง่าย ๆ คณิตสาธปรุสาธ (กัณณิด

ชาญปฺรดาญ (ชาญปฺรดาญ) ความกตัญญูแห่ง
สาฎก (ชาค็อก) ผ้า ผ้าอาบ
สาฎาน (ชาดาน) จดหมาย (คำโบราณ
 เรียกว่า **สัณฺตฺรสาฎาน** (ซ็อมบตชาดาน)
สาญฺเวย, **สายญฺเวย** (ชาเด็ย หรือ ชายเด็ย)
 เครื่องดนตรีชนิดหนึ่งมีลักษณะคล้ายพิณ
 มีสายเดี่ยว แต่มีเท้าติดที่ใต้กัน เช่น
ญฺเวยสาญฺเวย (เด็ยชาเด็ย) ถักพิณ
 สายเดี่ยว (จาก สายเดี่ยว คำไทย) ควร
 เรียก **แซ่สมวย** (แซ่สมวย) หรือ
แอกตฺนตรี (แอกต้อนตรี)
สาณ (ซาน) ผ้าสำน ผ้าเปลือกไม้ ทำจาก
 ต้นป่าน หรือเส้นเถาวัลย์ต่าง ๆ เรียก
สัณฺตฺสาณ (ซ็อมปัดซาน) เรียก
สาณพสุตร (ซานเป้อะสั) ก็มี
สาณิ, **สาณิ** (ชาเนีย) ม่าน จาก ลับแล
 เขมรใช้เป็นราชศัพท์ใช้ **สาณิยา** เรียก
 กลายเป็น **สนธิยา** (ซ็อนทียา) ไปก็มีบ้าง
 (คำใช้ในกาพย์กลอน)
สาต (ชาด) ที่สุขใจเมื่อดีกันเลิกแล้วต่อกัน
ญฺเอยฺสาต (ด็อมเนอริชาด) ความ
 สุขใจ (ใช้ **สาธ** (ชาด) ก็ได้ หมายถึง
 สะอาดหมดจด) **สาตกระ** (ชาตะกะระห์)
 บ้านที่อยู่แล้วมีความสุข หรืออยู่แล้วมี
 ความสบาย **สาตจิตต** (ชาตะเจ็ด) ใจ
 เบิกบาน **สาตญฺฐาน** (ชาตักถาน) ที่

สบาย **สาคารมณฺ** (ชาตาร็อม)
 อารมณ์เบิกบาน
สาต (ชาต) ลอยตามลมหรือตามน้ำ เช่น
 เดี่ยวกับ **รสาต** (รวชาต) **สาตพฺราต**
 (ชาตเพริอิด) ชักเซ พลัดที่นาปลาที่อยู่
 พลัดพราจากญาติพี่น้องเพื่อนฝูง **สาต**
ภฺลาต (ชาตเพอิด) ชักเซพเนจร
สาตอณฺเฏต (ชาตอ็อนแดต) หรือ
สาตอณฺเฏตสฺเตอญฺชง (ชาตอ็อนแดต
 สฺเตอญฺจวง) ชักเซพเนจร กระช่อ
 กระเชิง ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ไม่มี
 การทำมาหากินเป็นที่ปรากฏ ใช้ **มนฺสฺส**
สาตอณฺเฏต (มนะสัชาตอ็อนแดต)
 คนชักเซพเนจร **ญฺเอยฺสาตอณฺเฏต**
สฺเตอญฺชง (เตอริชาตอ็อนแดตสฺเตอ
 อ็ญจวง) เกินชักเซพเนจร
สาตาง (ชาตาง) ผ้าชาติน เนื้อเป็นมันระยับ
 ลีต่าง ๆ มาจากนอก เรียก **สัณฺตฺสาตาง**
 (ซ็อมบิวัดชาตาง) ผ้าชาติน
สาตุรา (ชาตุรา) ตำรา คัมภีร์โบราณ
สาตุราจฺนาบ (ชาตุราจับ) คัมภีร์
 กาพย์สุภาษิตเป็นตำราไว้อบรมสั่งสอน
สาตุราเทสฺ (ชาตุราเตะสั) คัมภีร์
 เทศน์ **สาตุราแลบง** (ชาตุราแลบง)
 หนังสืออ่านเล่น (หนังสือประโลมโลก)

สาทร (ชาตวรร) สาทร เอื้อเฟื้อ เคารพ
เช่น มานสาทร (เมียนชาตวรร) มี
ความเคารพ ททวลเกณียวโดยสาทร
(ตัวทวลเพณียวโดยชาตวรร) รับแขก
ด้วยความเอื้อเฟื้อ **สาทรกถา**(ชาเตียะ
เรยะกะทา) หรือ-วาจา (เวียจา)
ถ้อยคำแสดงความเคารพ แสดงความ
เอื้อเฟื้อ **สาทรวาที** (ชาเตียะเรยะ
เวียตี) ผู้พูดถ้อยคำเอื้อเฟื้อ

สาทิน (ชาติน) คนขี่ม้า ทหารม้า สารถิ
คนฝึกสัตว์พาหนะ(คำใช้ในกาพย์กลอน)

สาทิส (ชาติะส) ดู **สทิส** (ชะติะส)

สาทุกข (ชาตัก) ปรับทุกข์ ไขว่ นียาย
สาทุกข (นียะยชาตัก) **สาทุกขโอย**
เกสฎาบ (ชาตักออยเกชดบ) ปรับ
ทุกข์ให้เขาฟัง (ดู **สา ๑.**)

สาโทส (ชาโตะส) พุทฺธหรือฟังเล่าความผิด
ของตน ไขว่ นียาย**สาโทส** (นียะย
ชาโตะส) **สาโทสโอยเกสฎาบ**
(ชาโตะสออยเกชดบ) พุทฺธหรือฟังเล่า
ความผิดของตนให้เขาฟัง (ดู **สา ๑.**)

สาธ (สาด) ที่สุขใจเมื่อคึกกันเล็กแล้วต่อกัน
เช่นเดียวกับ **สาต** (ดู **สาต** กับ **लग**
สาธ) **สุทฺธสาธ** (สดสาด) ดู **สุทฺธ**

สาธก (ชาทัก หรือ **ชาเทียะกะ**) ผู้ทำให้

สำเร็จ การทำให้สำเร็จ เขมรใช้ หมายถึง
ว่า นำมาแสดง อธิบาย ทำให้เข้าใจ เช่น
ญจเสกกุณิณกุลบานสาธกมกเหียโนะ
(โตจขัจเจกียันคัลบานชาทักโมกเฮีย
นะห์) เหมือนความที่ได้แสดงมาแล้วนั้น

สาธนะ (ชาเทียะเนียะ) คำนามที่แต่งมา
จากคำกริยาหรือคำคุณศัพท์ เช่น **จง**
(จ้อง) อยาก เป็น **จ้อง** (จ้อมนึ่ง)
ความอยาก ความปรารถนา **ขุพส์**
(ขุบ๊ะส) สูง เป็น **กมพส์** (ก้อม
บ๊ะส) ความสูง

สาธารณะ, สาธารณ (ชาเทียเรยะนะ หรือ
ชาเทียร์) ทั่วไป ไม่เฉพาะ ใช้ได้
ทั่วไป **การสาธารณะ** (การชาเทีย
เรยะนะ) งานสาธารณะ การที่ต้องทำ
ด้วยกันทั้งหมด **บงกนสาธารณะ**

(บ้องกวันชาเทียเรยะนะ) **สัวมสาธารณะ**
ผลูวสาธารณะ (โพลัวชาเทียเรยะนะ)
ทางสาธารณะ **รบสสาธารณะ** (รว
บอะสชาเทียเรยะนะ) ของสาธารณะ
สุริสาธารณ (เซริยชาเทียร์) หญิง
แพศยา (ไม่ใช่ **สุริสาธารณะ**) **สา**
ธารณการ (สาเทียเรยะนะการ) งาน
สาธารณะ เช่น สร้างถนน สร้างสะพาน
ของราชการเป็นต้น **สาธารณชน**

(**ชาเทียเรี่ยนะจวน**) ประชาชนทั่วไป
สาธารณฐาน (**ชาเทียเรี่ยนัดถาน**)
 หรือ-**สถาน** (**ชทาน**) ที่สาธารณะ ที่ไป
 มาหรือใช้สอยได้ทั่วกัน **สาธารณทาน**
 (**ชาเทียเรี่ยนะเตียน**) ทานที่ให้แก่คน
 ทั่วไปไม่เลือกหน้า (ตรงข้ามกับ **อสา-**
ธารณทาน หรือ **บุคลลิกทาน**) **สา-**
ธารณทุรพ (**ชาเทียเรี่ยนะเตริ้อบ**)
 ทรัพย์สินสามัญ ของพื้น ๆ **สาธารณปร-**
โยชน์ (**ชาเทียเรี่ยนะปรอโยจ**) ประ
 โยชน์สำหรับสาธารณชน **สาธารณฐาน**
 (**ชาเทียเรี่ยนะเรียด**) สาธารณรัฐ
 เช่น **สาธารณรัฐบารังแสด** (**ชาเทีย**
เรี่ยนะเรียดบารังแเซต) สาธารณรัฐ
 ฝรั่งเศส **สาธารณสุข** (**ชาเทียเรี่ยนะ**
สะก) ความสุขของประชาชนทั่วไป
สาธุ (**ชาทุ**) ดี งาม ถูกต้อง ที่ให้สำเร็จผล
 สำเร็จประโยชน์ สัตบุรุษ คนใจดี คน
 ใจบุญ นักปราชญ์ เป็นคำใช้ในการ
 อนุโมทนา **สาธุกม** (**ชาทุกัม**) บุญ
 กุศล **สาธุการ** (**ชาทุการ**) การออก
 วาจาว่า สาธุ ชื่อเพลงพิณพาทย์ เรียก
เกล่งสาธุการ (**เพลงชาทุการ**) เพลง
 สาธุการ **สาธุกีฬา** (**ชาทุเกียลา**) หรือ
กรีฑา (**เกรียดา**) การเล่นสาธุ การ
 ร้องสาธุตัง ๆ พร้อม ๆ กันอย่างในเวลา

กำลังเดินแห่พระพุทธรูป หรือเดินประ-
 ทักษิณโบสถ์เป็นต้น มีคนหนึ่งตะโกนว่า
อนุโมทนาโลกอัย (**อะนุโมเตยะเนย**
โลกเอย) อนุโมทนาท่านเอ๋ย แล้วคน
 ทั้งหมดก็รับขึ้นพร้อม ๆ กันว่า สาธุ
 หรือ สาธุ สาธุ สาธุ ๓ ครั้ง **สาธุชน**
 (**ชาทุจวิน**) คนดี

สาน (**ชาน**) **ดู** **ศาล** (**ชาล**)

สานกรม (**ชานกร้อม**) **ดู** **ศาลกรม** (**ชาล**
กร้อม)

สานฉว (**ชานฉว**) สารหนู มักเรียก **ขัณฉว**
 (**เจือร์ฉว**) มากกว่า (คำไทย สารหนู)

สานวันฉว, **สานวันฉท** (**ฉวัน**) ที่กววน
 พันกันไปมาอย่างเหยิง เช่น **ฉปากสาน**
วันฉว (**ฉวันเปี้ยกฉวัน**) พันกันยุ่ง
 เหยิง **ฉิตตสานวันฉท** (**ฉิตฉวัน**)
 ใจยุ่งเหยิง **สนฉฉสานวันฉฉ** (**ฉฉฉฉ**
ฉวัน) คำพูดกววน (เขียน **สานวัน**
 ก็มี) **ดู** **วันฉฉ** หรือ **วันฉท** ๑.

สานุสิส (**ชานุเชอะส**) สานุศิษย์ (ไม่ค่อย
 ใช้ ใช้ **สิสยานุสิส** มากกว่า)

सान (**ชาน**) ที่ลาดเชิงเขา ซอกเขา (คำใช้
 ในกาพย์กลอน)

सानต (**ชาน**) ที่สงบ ระวัง เกษมสุข
 สุขสบาย **सानตโคระ** (**ชานกัรวะห์**)
 ที่สบายหายเคราะห์ **ไพโรสานตโคระ**

(เพรียขานกัรวะห์) ป่าที่ไม่มีเถาวัลย์
ที่ไม่พ่ายแพ้ **सानตุราณ** (ขานตุราณ)
ที่มีการครอบครองหรือมีที่พักทำให้สุข
สบาย เช่น **สุรทसानตุราณ** (สุรท
ขานตุราณ) บ้านเมืองที่มีที่พัก ทำให้อยู่
สุขสบาย (กุ ตราณ) **सानตุสุข** (ขาน
ตะสก สุขสบาย

สานติ (ขานตะ) กุ สนติ

สาบ (ขาบ) ๑. ตกกล้า เช่น **ขณฺฐสาบ**
บานพรีณาลเหีย (คณฺฐมาขาบบานปรี
ณาลเหีย) ฉันทกกกล้าไค้ ๒ แปลงแล้ว
สาบโพระบณฺฐะณฺฑา (ขาบพรวะห์
บ็อนโตะห์ด้า) ตกกล้าบ้าง เพาะบ้าง
ปลูกบ้าง โดยปริยายหมายความว่า หนุนบำรุง
ให้เกิดพืชเกิดพันธุ์ต่อไป **สาบพุช**
วิชา (ขาบปฺจวิคเจีย) เพาะวิชาให้รู้
ให้งอกงามต่อไป **สาบพุชสัชฺฐารม**
(สาบปฺจวิคเจียะเทือร์) ฝึกหัดหรือ
ฝึกฝนให้เข้าใจกันหรือให้รู้ ให้ประพฤติ
ตามธรรมที่ทำให้ดำเนินชีวิตไปอย่างดี
ตามขนบธรรมเนียมที่ถึงงามต่อไป

๒. ไชยนิคหนึ่ง สำหรับจับปลา
เล็ก ๆ

๓. จัก เช่น **ทักสาบ** (ตักขาบ)
น้ำจัก **สมฺลสาบ** (ข้อมลขาบ) แกง
จัก โดยปริยาย หมายความว่า เสื่อม ไม่มีค่า
เช่น **สาบอณาจ** (ขาบอ้อมนาจ) เสื่อม

อานาจ **มนฺทอากมสาบ** (ม้วนอาคม
ขาบ) มนต์อาคมเสื่อม **สมฺภูสาบ**
(ข้อมเคียขาบ) คำพูดไม่มีค่า **อุนาสาบ**
(หุนาขาบ) ยาจิก (สำหรับใช้จุกเวลา
กินหมาก) **สาบฉิง** (ขาบฉิง) จักซัด
สาบเฉลุม (ขาบเชลุม) จักสนิท
สาบมาต (ขาบเมือต) นึกอยากอาหาร
รสเปรี้ยวเค็ม (อย่างคนเพ็งร้อไ้)
โดยปริยายหมายความว่า อยากได้ไม่สร้างชา
เช่น **กัณฺฐเจณฺฐรบสฺล่อ ๆ** มกฺกาค
สมฺจายอโยโจรสาบมาต (กมบญ
เจณฺฐรวบอะสฺล่อ ๆ โมกคักข้อมมาจ
ออยโจรสาบเมือต) อ่าเอาของดี ๆ
ออกมาวางอวดให้โจรอยากได้ (น้ำลาย
ไหล) **สาบรลาบ** (สาบรวเลียบ) ไม่
มีอำนาจ ไม่มีราคา **สาบสุนฺย** (ขาบ
โชน) สาบสูญ หายสูญ หายหมด

สาบ, สาปะ (ขาบ หรือ ขาปะ) คำสบน
สาบาน

สาบ (สับ) สับ เช่น **สาบแผลลฺหุง** (สับ
แผลลฺยง) สับมะละกอ **สาบทำฟาง**
(สับตัมเบีย) สับหน่อไม้ **สาบตาสก**
(สับตาซ็อก) สับแตงกวา พายเรือเร็ว ๆ
เช่น **สาบจรวาพรมกุนา** (สับจรวา
พรวมเคุณีย) จ้วงพายเรือ ๆ พร้อมกัน
โดยปริยายหมายความว่า กล่าวโทษคล่องปาก

ค่าออก ๆ เช่น **ส่าบ่พริกส่าบ่จาง** (สับพริกสับเจียง) ค่าเข้าค่าเย็นออก ๆ
 สวทมนตร์เร็ว ๆ เช่น **ส่าบ่แตมวยสน**
ทะจบกุลาม (สับแตมวยขึ้นตะหื้อจ๊อบ
 เพลี่ยม) สวทเร็ว ๆ พักหนึ่งจบทันที

ส่าบาน (ซาบาน) คำส่าบาน สบตส่าบาน

ส่าบาล (ซาบาล) ดู **สุรบาล ๒.**

ส่ามู (ซาบู) ดู **สบู**

ส่ามิกักติ (ซาบ่เพี้ยก) กลับตีต่อกัน เช่น
 ที่เฒ่าทาสะแทงคุดา อีพูมานส่าพิ
 ักกตินึงคุดาเพี้ย (บ่เคิมเตื่อะส้แดง
 เคนีย เอะโล้วเมียนซาบ่เพี้ยกนึ่งเคนีย
 เฮย) แต่เคิมขัดแย้งกัน เคียววันกลับตี
 ต่อกันแล้ว

ส่ามคัก (ซามักกั) ความสามัคคีพร้อมเพรียง

ส่ามคักธรรม (ซามักกัเทือร์) สามัคคี
 ธรรม

ส่ามคักเกท (ซามักกัเพด) การแตกความ
 สามัคคี

ส่ามญญ (ซามัญญะ) ความเป็นสมณะ

ส่ามญญคุด (ซามัญญะคุด) คุดแห่ง
 ความเป็นสมณะ **ส่ามญญสาสนา**
 (ซามัญญะซาสนา) ศาสนาของพระ-
 พุทธเจ้า ที่มีความเป็นสมณะอย่างแท้จริง
 คือ พุทธศาสนา (ตรงข้ามกับ **พุทธม-**
ญญสาสนา หรือ **อญญลทธิ**)

ส่ามญญ (ซามัญญ) ที่เป็นธรรมศา สาธารณะ
 ที่เสมอ ๆ กัน เช่น **พาทญส่ามญญ**
 (เพี้ยกซามัญญ) คำตลาต คำชาบ้าน
มนุสสส่ามญญ (มนุสส์ซามัญญ) คน
 ธรรมศา **รบส่ามญญ** (รวบอะส้สา-
 มัญญ) ของพนั ๆ **ส่ามญญลทขณะ**
 (ซามัญญะเลี้ยกคะนะ) การกำหนดเห็น
 เสมอ คือเห็นว่า **อนิจจํ ทุกขํ อนตตะ**
 เป็นสภาพธรรมศาที่ประสบกันทั่วไป
 ทุกรูปทุกนาม

ส่ามเนร (ซามะเนร์ หรือ ซามะเนร์) สาม-
 เนร **ส่ามเนรโครง** (ซามะเนร์โครง)
 สามเนรโครง สามเนรที่บวชเมื่อแก่
ส่ามเนรสิกขา (ซามะเนระเซ็กคา)
 สิกขาสำหรับสามเนร

ส่ามนุต (ซาม้อน) ที่อยู่ใกล้ชิดกัน เช่น
 ที่**ส่ามนุต** (ดีซาม้อน) ที่อยู่ใกล้ชิดกัน
ส่ามนุตคุดาม (ซาม้อนตะเกือยม)
 หมู่บ้านใกล้เคียงกัน **ส่ามนุตประเทศ**
 (ซาม้อนตะปรอเตะส้) ประเทศใกล้
 เคียง **ส่ามนุตฤฐ** (ซาม้อนตะเรือต)
 รัฐหรือดินแดนที่มีพรมแดนใกล้กัน **ส่า-**
มนุตราช (ซาม้อนตะเรียว) พระราชา
 ในประเทศใกล้เคียง ประเทศราช

ส่ามสิบ (ซามเซ็บ) ๑. จำนวน ๓๐
 ๒. ต้นรากสามสิบ เช่น **ภูณาบ**

เมืงสามสิบ (ค้อมนับเมืงสามสิบ)
หัว (ราก) สามสิบเชื่อม (คำไทย
สามสิบ)

สามหาบ (สามหาบ) สามหาบ อาหาร
หวานคาวสามหาบ ที่คนสามคนหาบเดิน
รอบเชิงตะกอนแล้วนำไปถวายพระภิกษุ
สามรูป อุทิศให้ผู้ตายในตอนเช้าที่เก็บ
กระดูก ทั้งนี้เป็นธรรมเนียมไทย เรียก
เป็นเขมร ว่า ป้อมแรก(เขีย้อ้อมแรก)

สามานย (สามาน) สามัญ ธรรมดา สาธารณะ
เช่น โจรสามานย ((โจรสามาน) โจร
ธรรมดา (คำใช้ในกาพย์กลอน)

สามี (สามี) ๑. เจ้า เจ้าของ สามี เจ้านาย
นาย สามีขุลวน (สามีขุลวน) เจ้าตัว
ตัวเขา สามีรูป ก็ใช้ สามีทาน (สามี
เตียน) ทานอันอุดม ทานอันเลิศเหนือ
ทรัพย์ทั้งปวง สามีบุญ (สามีบุญ)
เจ้าบุญ ผู้ต้นบุญ สามีกฤติ (สามี
เพี้ยก) หรือ สวามีกฤติ (สวามีเพี้ยก)
ความจริงรักภักดีต่อเจ้าต่อเจ้านายหรือต่อ
สามี สามีกินี (สามีเพี้ยะกินี) พี่สาว
หรือน้องสาวของสามี

๒. วิภัติที่ ๖ ที่หมายความว่า ของ
แห่ง เมื่อ เรียก สามีสัมพันธ (สามี
ซ้อมเขื่อน) ก็ได้

สาย (ขาย) ๑. แพร่ กระจายออก เช่น

ทีกชนสายเพญวาล (ตักจวนขายเบญ
เวียล) น้ำป่าแพร่ไปเต็มทุ่ง ภู่งสาย
(ค้อมเน็ชขาย) ข้าวแพร่ไป กลืนสาย
(เค็ลนขาย) ส่งกลืนฟุ้ง สัมเพงสาย
(ซ้อมเลงขาย) กระจายเสียง ฤาสาย
(ลือขาย) ที่มีชื่อเสียงระบือลือเลื่อง
ตุรคาทสาย (ตุรอกัยกขาย) ตั้งแต่พูด
แพร่ไป สายกาย (ขายเพี้ย) ได้
กลืนโซมา โดยปริยายหมายความว่า กระจาย
ข้าวหรือชื่อเสียงทั่วไป สายสุส (ขาย
โหะส) หรือ สุตสาย (โหะสขาย)
แพร่หลายไปทั่ว เลื่องลือไปทั่วทุกทิศ

๒. กลุ่มเส้นด้ายเล็ก ๆ ที่ผูกต่อ
จากหัวปักกรณูว่าติดกับปลายตัวมา เช่น
สายแอก (ขายแอก) สายวาว แอก
ภูัจสาย (แอกดัจขาย) วาวสายขาด
(คำไทย สาย)

สายเญียว (ขายเญียว) ดู สายเญียว

สายณหะ, สายณห (ขายันหะ หรือ ขายัน)
เวลาเย็น เรียก เวลาสายณห (เวเล็
ขายัน) หรือ สายณกาล (ขายันหะ
กาล) หรือ สายณสมย (ขายันหะชะ
ไม) เวลาเย็น ก็ได้

สายบาด, สายมบาด (ขายะบาด หรือ ส
ยัมบาด) เวลาเย็นกับเวลาเช้า (คำใช้
ในกาพย์กลอน)

สายนาม (ขายะเมื่อยะส) อาหารเย็น เช่น
 บริโลกสายนาม (บอเรโปกขายะ
 เมื่อยะส) บริโลกอาหารเย็น เพลสายนาม
 (เปลขายะเมื่อยะส) เวลาอาหาร
 เย็น เรียก สายโภชน (ขายะโพเจียะ
 เนียะ) ก็ได้ (ตรงข้ามกับ ปาตราช
 (ปาตาระส) อาหารเช้า)

สายนุก, สายนุก (ขายุก หรือ ขาวุก)
 ต้นสายนุก (คำไทย สายนุก)

สายน (ขายัน) ดู ไสยัน

สาร, สาระ (ขาร์ หรือ ขาระ) ๑. สาระ
 แก่น ความมั่นคง แน่นหนา ยั่งยืน
 ความสำคัญ สิ่งสำคัญ หลัก หลักฐาน
 แข็ง แข็งแรง แรง กล้าหาญ องอาจ
 มีค่า ประเสริฐ เช่น ขลิบสาร (เคลิมี
 ขาร์) แก่นสาร แก่นแข็ง ประโยชน์
 อิตุสาร (เอ็ดขาร์) ไม่มีแก่นสาร ไม่
 มีราคา ไม่มีประโยชน์ อิตสพทิตุสาร
 (เอ็ดซัปเอ็ดขาร์) ไม่มีผลประโยชน์
 ใช้การไม่ได้ เช่น สมภูอิตสพทิตุสาร
 (ซ็อมเดย์เอ็ดซัปเอ็ดขาร์) คำพูดไม่มี
 ผลประโยชน์ ใช้การไม่ได้ สารคติ
 (ขาระเกียะเตะ) คติที่มั่นคงยั่งยืน
 สารกนุ (ขาระกัณเทียะ หรือ ขาระ
 กัณ) กลิ่นที่แก่น (อย่างแก่นจันทน์
 เป็นต้น) สารชาติ (ขาระเจียด) หรือ

สารพริก (ขาระพริก) ต้นไม้มีแก่น
 (ตรงข้ามกับ อสารชาติ(อะขาระเจียด)
 หรือ อสารพริก (อะขาระพริก) ต้น
 ไม้ไม่มีแก่น) สารทสึ (ขาระเต็อะส
 ซึ) ผู้เห็นธรรมหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่า
 เป็นสาระ สารณม (ขาระทัม) หรือ
 สารณ (ขาระเทอ) ธรรมเป็น
 สาระ เป็นหลัก สารพัสดุ (ขาระ
 เป้อะส) หรือ-วัตถุ (เวียดโอะ)
 วัตถุที่เป็นสาระ ของมีค่า สารภณ
 (ขาระเพอ) สิ่งมีราคา สินค้ามีราคา
 สารมติ (ขาระเมียะเตะ) ความคิดที่
 เห็นธรรมหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเป็นสาระ
 สารภาพ (ขาระเพียบ) ความจริง เช่น
 ททวลสารภาพ (ตั่วตวลสาระเพียบ)
 รับผิด รับตามความจริง สารมนท
 (ขาระมันดร์) พิพริภณที่สถาน สถาน
 ที่ไว้ของมีค่า สารวนต (ขาระเวอัน)
 ที่มีสาระ มีประโยชน์ ที่สำคัญ ประกอบ
 ด้วยแก่นสาร สารสพท (ขาระซัป)
 ถ้อยคำที่มีประโยชน์ ที่มีค่า (ดูสาสพท)
 สารสนุข (ขาร์โส) ที่สูญค่า สูญ
 ประโยชน์ เสียประโยชน์ การหมดค่า
 สาราสาร (ขาระซาร์) หรือ สาราสาระ
 (ขาราขาระ) สาระกับไม่มีสาระ กำลัง
 กับอ่อนกำลัง

๒. จกหมาย สาร เช่น มานสาร มกกุล (เมียนชาร์โมกคัล) มีสารมาถึง สารกติกา (ชาร์กะเตกะ) ความปฏิบัติมีหลักฐาน สารกมมทณฺฑ (ชาร์กัมมะเตอัน) สารกมมธรรม (ใช้ในสมัยก่อน) สารต่าง (ชาร์ตัง) สารตราตั้ง เช่น ปุรคัลสารต่าง (ปุรอกัลชาร์ตัง) มอบสารตราตั้ง นาน ททวลสารต่าง (นานตั่วตวลชาร์ตัง) ได้รับสารตราตั้ง สารตรา (ชาร์ตรา) หนังสือของอัครเสนาบดีใช้เป็นทางราชการ (ใช้ในสมัยก่อน) หนังสือประกาศของรัฐมนตรีใช้เป็นทางราชการ (ใช้ในสมัยปัจจุบัน) สารบณฺณ (ชาร์บั่น) สารบัพ (ชาร์บัพ) สารบณฺชี (ชาร์บณฺชี) บัญชีเรื่อง บัญชีแม่บท สารปัวตติ (ชาร์บปะเวียด) หรือ สารพัรตมาน (ชาร์เปอรฺคอเมียน) หนังสือพิมพ์ สาราจร (ชาร์าจร) คำปราศรัยอย่างของนายกรัฐมนตรีเป็นต้น

๓. ทัว กรบ เช่น สารทิส (ชาร์ตะส) ทัวทิส สารทุกซ์ (ชาร์ตัก) ทุกซ์ทั้งปวง (ตุ สาทุกฺ ใน ส ๑)

๔. ช้างสี่คหรือช้างมิงา ที่มิงาใหญ่เต็มขนาดแล้ว เรียก ภูริสาร (ค้อมเรียชาร์) ช้างสาร เช่น ภูริสารสุลาบ

ชกจงบาร้าง (ค้อมเรียชาร์ขัลยวก จ้องเอรฺบ้ง) ช้าง (สาร) ตายเอากระตัง บีก คชสาร (กัวคชาร์) ช้างมีขนาดใหญ่มาก

สารดี (ชาร์เทีย) สารดี คนขับรถ ราชสารดี (เรียจชาร์เทีย) ราชสารดี คนขับรถพระที่นั่ง

สารบับ (ชาร์บับ) เยียรบับ เรียก ลัทธิสารบับ (ช้อมบิวคชาร์บับ) เรียก จรบับ (จอร์บับ) หรือ จารบับ (จาระบับ) ก็มี

สารพัน (ชาร์เปอัน) สารพัน ทัว (คำใช้ในกาพย์กลอน)

สารเพี, สรเพี (ชาร์เปอ หรือ ชะระเปอ) สารพัด ทั้งปวง เช่น สารเพีทัญญู (ชาร์เปอตัวมัญญู) สินค้าสารพัด กิจกรรมสารเพี (เก็จะการ์ชาร์เปอ) กิจกรรมทั้งปวง สัพพสารเพี (ช้อบชาระเปอ) ทั้งหมด

สารพางค (ชาร์เปียง) สรรพางค์ ตุ สรพางค

สารเพชญ (ชาร์เป็จ) สรรเพชญ์ ตุ สรเพชญ

สารวัตร (ชาร์วัด) สารวัด ผู้ตรวจตรา กิจกรรมทั่วไป

สาราณีย (ชาร์านีย) ที่พึงนึกหรือระลึก ที่จำได้ไม่ลืม เช่น พากษสาราณีย

(^{๕๕}เข็ญขารนัย) ถ้อยคำอันพึงระลึก
นึกถึง สารณียกถา (ขารนัยกะทา)
คำที่ควรจำไว้ไม่ลืม เช่น สารณีย
กถาชาวาจานำโอชมานมิตตภาพ
(ขารนัยยะกะทาเจียเวียจาเนอัมมออย
เมียนมิตตะเพียบ) สารณียกถาเป็น
วาทะที่ชวนให้มีมิตตภาพ

สาราย (ขาราย) สาร่าย เช่น สารายบึง
(ขารายเบ็ง) สาร่ายบึง สารายสมุทร
(ขารายชะมด) สาร่ายทะเล ๓ ชนิด
คือ สารายภูลุก (ขารายพุลุก) ต้นอวบ
เนื้อแข็งนิ่ม ๆ สารายเข็งมาน (ขาราย
เจิงเมออัน) ต้นเล็ก ๆ แตกกระเถ
ระกะ สารายอโปะ หรือ สารายสงข
(ขารายอ้อมบอะห์ หรือ ขารายขัง)
สาร่ายต้นเล็กกว่าเพื่อน เนื้อนุ่มสีขาว
สาร่ายทะเลทั้ง ๓ ประเภท ใช้ย้าเป็น
อาหารก็มี ใช้ต้มทำวุ้น ก็มี เช่น ฉ่ำ
สาราย (ญ่อมขาราย) ย้าสาร่าย
จาหวยสาราย (จาฮวยขาราย) วุ้น
สาร่ายทะเล (ดู เสวาล หรือ เสวาล
ชาติ)

สาริกา, สาลิกา (ขาเรกะ หรือ ขาละกะ)
นกสาลิกา มี ๓ ชนิด สาลิกาแก้ว (ขา
ละกะแก้ว) นกขุนทอง สาริกาโอฬาง
(ขาเรกะโอฬาง) ก็เรียก สาริกากระบี่

(ขาเรกะกรอเบ็ญ) นกเอี้ยงดำ สาริกา
โอฬาง (ขาเรกะโอฬาง) นกเอี้ยง
สีน้ำตาล

สารี (ขารี) ลูกสาดี
สารีบุตร, -บุตร (ขาเรียบด) พระสารีบุตร
สารีสาสูตร (ขาเรียวระชะส) สรีรศาสตร์
สารีริกธาตุ (ขาเรียวระกะเทียค) พระบรม
สารีริกธาตุ

สารุง (ขารง) ผ้าโสร่ง สารุงอโปะ (ขา
รงอ้อมบอะส) โสร่งดำ สารุงสูตร
(ขารงโสค) โสร่งไหม

สารู (ขารู) ผ้าสาตุ ผ้าเอบางมาจากต่าง-
ประเทศ

สารูป (ขาโรบ หรือ ขารูป) ที่สมควร ที่
ถูกแบบ เช่น รบสสารูป (รวบอะส
ขารูป) ของสมควร สมเด็จพระเอก
สารูป (ข้อมเล็กบ้อมเบ็ญขารูป)
นุ่งห่มอันสมควร สมณสารูป (ชะมะ
นะขารูป) อันควรแก่สมณะ

สาโรภ (ขาโรจ) ดอกบัว ดู สโรห

ศาล (ขาล) ศาล โรงใหญ่ ห้องใหญ่ แต่
เดิมหมายเฉพาะศาลที่ชำระความ เรียก
ศาลอุทธรณ์ (ขาล อุดทัวร์) ศาล
อุทธรณ์ ศาลวินิจัย (ขาลวินิจไจ)
ศาลชำระความ (เรียกเป็น สาน ตาม
ไทยก็มี ปัจจุบันเรียก ศาลาอุทธรณ์
(ขาลาอุดทัวร์) ศาลาวินิจัย (ขาลา

วินิจไฉ) **ศาลกรม (ชาลกร้อม)**
หนังสือที่มอบให้แก่คู่ความที่ชนะ ให้
ยึดถือไว้เป็นสำคัญ (คำธรรมชาติเรียก
สถานกรม (ชานกร้อม)) **ศาลดนตรี**
(ชาลคือนตรี) ศาลาบรรเลงดนตรี
หรือแสดงระบำต่าง ๆ **ศาลสนนีสัก**
(ชาลชอนนีสัก) สถานที่ประชุมแบบที่
เรียก conference

ศาลจตุรมุข (ชาลจะตุ่มมุข) ศาลาจตุรมุข
ในพนมเป็ญ ใช้สำหรับประชุมใหญ่ ๆ
หรือแสดงมหรสพพิเศษเป็นครั้งคราว

ศาลพริก (ชาละพริก) ต้นสาละ เรียก
อสสกณณพริกุต (อัสสะกันนะพริก)
ก็ได้ หรือ **สขขพริก (ซัดเจียะพริก)**
ก็ได้ เขมรเคยเข้าใจว่าเป็นต้นรังภูเขาตั้ง
เรียก **เฌมร้างัน (เคมเวียงพูน)**

ศาล (ซัด) ๑. เหลือ ใช้ไม่หมด เช่น
มยุปศาล (โมยบซัด) อาหารเหลือ
๒. ไม่เข็ด ยับยั้ง ใช้กับ **มิน**
(มัน) ไม่ เช่น **สฎโอยณาส์แณร**
มินศาลโส (เซตียอยณะสัแตร่มิน
ซัดซอห) ว่าให้มากเหมือนกัน ไม่
ยับยั้งเลย

ศาลา (ชาลา) ศาลา **ศาลาขุ่น (ชาลาจวม**
นุ) ศาลาชำระศติ **ศาลาอุบง (ชาลา**
ค้อมบอง) ศาลาชั้นต้น **ศาลาเรียน**

(**ศาลาเรียน**) หรือ **ศาลาบงเรียน (ชา**
ลาบ้องเรียน) โรงเรียน **ศาลาสมุหนัก**
(**ศาลาซ็อมนิก**) ศาลาที่พัก **อุปถุฐาน**
ศาลา (อุปถุฐานชาลา) ศาลาในวัด
สำหรับทำบุญ

ศาลาญ, ศาลาญี (ชาลาด) สลัก **โรบย**
ศาลาญ (รวบอยชาลาด) ผักสลัก
โสฬศาลาญ (เซบียชาลาด) ผักกาดสลัก

ศาลี (ชาลี) ข้าวเจ้า **สุรวศาลี (โซรวชาลี)**
ข้าวเจ้า **องกรศาลี (อ็องกอร์ชาลี)**
ข้าวเจ้า ปัจจุบันเรียกแบ่งศาลีว่า **เมสา**
ศาลี (เมษาชาลี) **โพตศาลี (โปด**
ชาลี) ข้าวโพดข้าวเจ้า

ศาลโลหิต (ชาโลเห็ด) ผู้ร่วมสายโลหิต ญาติ
สนิท พี่น้อง เช่น **พวกญาตินิงสา**
โลหิต (พวกญีตนิงชาโลเห็ด) พวก
ญาติพี่น้อง **ญาติศาลโลหิต (ญีต**
ชาโลเห็ด) ญาติกับพี่น้อง

สาว (ชาว) ๑. หนุ่มสาว เช่น **เกมงสาว**
(**เคมงชาว)** เด็กหนุ่มสาว **กรมสาว**
(**กรอมมชาว)** หนุ่มสาว **กัโละสาว**
(**ก้อมลอะห้ชาว)** หนุ่มหนุ่ม **เฌสาว**
(**เซอชาว)** ต้นไม้สาว **โตนตสาว**
(**โตนดชาว)** ศาลสาว **ญงสาว (โดง**
สาว) มะพร้าวสาว (คำไทย สาว)

๒. ไม่เส้า เรียก **ญงสาว (ดอง**

ชาว) ก็ได้ **สาวโกฏฐ** (**ชาวโกฏฐ**)
 ไม่เลากระโถง
สาวัก, สาวก (**ชาวัก หรือ ชาวะกะ**) **สาวก**
สาวักพระพุทธ (**ชาวักเพริยะหัพฺพ**)
สาวกพระพุทธเจ้า
สาวแก่ (**ชาวแก่**) **สาวแก่** เขมรมักเรียก
เสาแก่ (**เซาแก่**) มากกว่า (คำไทย
สาวแก่)
สาวไซ (**ชาวไซ**) หญิงแพศยา หญิงโสเภณี
 เรียก **สร้สาวไซ** (**เซรียชาวไซ**) ออก
 เสียง **สร้เสาไซ** (**เซรียเซาไซ**) มากกว่า
 (คำไทย **สาวไซ**)
สาวณมาส, สรวณ- (**ชาวะนะเมยะส**
 หรือ **ขรวะนะ-**) เดือน ๙ หรือเดือน
 สิงหาคม
สาวตาร (**ชาวะตาร**) พงศาวตาร คำตัดมา
 จาก **พงสาวตาร** พุทธกลายเป็น **เสา-**
วตาร (**ชาวะตาร**) ก็มี
สาวตถิ (**ชาวัดเทีย**) เมืองสาวตถิ ในแคว้น
 โกศล สมัยพุทธกาล
สาวทาว (**ชาวเตียว**) ๑. กังอย่างใหญ่
 เรียก **บงกงสาวทาว** (**บ้องกงชาว**
เตียว)
 ๒. ต้นไม้ชนิดหนึ่ง เนื้อเป็นลาย
 ขาว ๆ ดำ ๆ สลับกัน เรียก **เหมืสาว**
ทาว (**เดิมชาวเตียว**)
ชาวม่า (**ชาวมา**) ๑. ต้นเงาะ

๒. กะทกรก ใช้ทำยาแก้ร้อน
สาวยุต (**ชาวยุต**) ดู **สายยุต**
สาวเสส (**ชาวะเซส**) ที่ยังเหลือ ที่ไม่เต็ม
 ที่ไม่ครบครัน เช่น **รบสาวเสส** (**รว**
บอะส้ชาวะเซส) ของยังเหลือ
สาวลิก (**ชาวเล็ก**) นางสนม ต่อมาเรียก
 อนภรรยาของพระองค์เจ้า มักเรียก
เสาพิก (**เซาเล็ก**) มากกว่า (คำไทย
สาวเล็ก)
สาวา, สาว่า (**ชาวา**) โลเล จับจด เช่น
กัณิตสาวา (**กัณนิตชาวา**) ความกิด
 โลเล **จิตตสาวา** (**เจ็ดชาวา**) ใจโลเล
มนุสสาวา (**มนุสชาวา**) คนจับจด
สาสง (**ชาวอง**) ไต่ตอบ เช่น **นิยายสาสง**
 (**นิเียยชาวอง**) พุดไต่ตอบ **สมภูิสา-**
สง (**ซ็อมเตียชาวอง**) คำพุดไต่ตอบ
สาสน (**ชาวะนะ**) การเรียนการสอน คำ
 สั่งสอน ศาสนา ลัทธิ **สาสนกาล**
 (**ชาวะนะกาล**) หรือ **สมัย** (**ชะไม**)
 เวลาที่ปราศจากศาสดาไปแล้ว เหลือ
 แต่ศาสนา **สาสนกิจ** หรือ **กุริตย**
 (**ชาวะนะเก็จ หรือ ชาวะนะเกริต**)
 กิจในศาสนาหรือของศาสนา **สาสนภูต**
 (**ชาวะนะตุด**) ผู้นำสาสน ผู้นำข่าวหรือ
 คำสั่ง **สาสนธรรม** (**ชาวะนะเทอ**)
 ธรรมเป็นคำสั่งสอน คือ ศาสนา **สาสนป**

ปฏิบัติ (ขาชนะนับปะตะบัต)

การปฏิบัติตามศาสนา ศาสนปฏิบัติ

(ขาชนะนับปะเวียด) หรือ ปรวตติ

(ปรอเวียด) ประวัติศาสนา ศาสนายุ

(ขาชนะนาโยะ) อายุของศาสนา ศาสน

ปตมมก (ขาชนะนูปัตถัมพะกะ)

การทำนุบำรุงศาสนา ศาสนูปตมมก

(ขาชนะนูปัตถัมพั) ผู้ทำนุบำรุงศาสนา

สาสนโนวาท (ขาชนะโนเวียด) โอวาท

ในศาสนา

สาสน์ (ชะส) ศาสนา เช่น ศาสน์พระพุทธ

(ชะสเพริยะปุด) หรือ พุทธสาสน์

(ปุดเทียชะส) พุทธศาสนา จุล

สาสน์ (โจชะส) เขารัต

ศาสนา (ขาขนา) ศาสนา คำกลายมาจาก

สาสน เช่น ศาสนาพระพุทธ (ขาขนา

เพริยะปุด) พุทธศาสนา ศาสนา

พราหมณ์ (ขาขนาเพริยม) ศาสนา

พราหมณ์

สาสนิก (ขาชะเน็ก) ผู้ถือศาสนา

สาสพท, สาสัพท (ขาซ็อบ, ขาซัป) พุท

พรรณนา หรือบรรยายเรื่องราวแต่ต้นจน

ปลาย เช่น สาสพทปรัมโบย อส

อรุณเสกฏี (ขาซัปปร็อบอยอะส

อาร์ชักเกียด) บรรยายบอกเล่าให้หมด

ถ้อยกระพทความ

สาสโรค (ขาชะโรค) โรคหืด เช่นเดียวกับ

หัตโรค (เหะตะโรค)

สาสฎา (ขาซุดา) ศาสตรา พระสาสฎาจารย์

(เพริยะหิชาซุดาจารย์) พระพุทธเจ้า

สาสตุร (ชะส) ๑. คัมภีร์ คัมภีร์ศาสนา

กฎหมาย ตำรา วิชา การศึกษา คำ

แนะนำ ปรวตติสาสตุร (ปรอเวียด

เตะชะส) ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์

(วิดเทียชะส) วิทยาศาสตร์ ศิลป

สาสตุร (เขิลปะชะส) ศิลปศาสตร์

ใช้กลายเป็น สาสตุรา (ชะสตุรา) และ

สาตุรา (ขาตุรา) เรียกจำเพาะแต่คัมภีร์

ที่จารบนใบลาน ดังใช้ว่า สาตุราชบบ

(ขาตุราชบบ) คัมภีร์กฎหมาย หรือ

สาตุราเทศน์ (ขาตุราเตะส) คัมภีร์

เทศน์ สาสตุรกริต (ชะสเกริด) ผู้แต่ง

คัมภีร์ สาสตุรจกสุ (ชะสตุระจักโสะ)

หรือ สาสตุรณัยน์ (ชะสตุระเนย)

หรือ เนตร (เนด) ไวยากรณ์ สาส-

ตุราจารย์ (ชะสตุราจารย์) ครูสอนวิชา

๒. ศัสตราวุธ ใช้เฉพาะ มุข

สาสตุร (มุขชะส) หน้าปากเพราะ

ถูกฟัน

สาหตุถ, สาหตุถิก (สาหัต หรือ สาหัตเถกะ)

งานที่ทำด้วยมือตัวเอง ทำด้วยฝีมือตน

เอง เรียก สาหตุถิกกมม (ขาหัตเถกะ

กะกัม) ก็ได้

สาล์ (ซาฮ์) ความกล้าหาญ พลการ
อาชญา การเบียดเบียน ความร้าย
ความหมายเช่นเดียวกับ สหส์ (ชะฮ์)

สาหาร (ซาฮาร์) กู สหาร

สาหาว (ซาฮาว) ร้าย เข้ม เข้มโหด
กู เช่น จิตตสาหาว (เจ็ดซาฮาว) ใจ
องอาจกล้าหาญ สดวสาหาว (ซัดซา
ฮาว) สัตว์ร้าย สหาว ก็ใช้

สาหุ (ซาโฮะ) สวยแล้ว ดีแล้ว สบายแล้ว
สารุ

สาเหตุ (ซาแฮด) ต้นเหตุ สาเหตุ เช่น
เกิดสาเหตุ (เกิดซาแฮด) เกิดเหตุ
นำโอยมานสาเหตุ (เนอัมมอยเมียน
ซาแฮด) ทำให้เกิดเหตุ

สิกข (เสิก) สิกจากเพศสมณะ กู สิก ๒.

สิกขา (เซ็กคา) การศึกษา การสวดเรียน
การฝึก การหัด การระงับรักษามารยาท
สิกขากาม (เซ็กคากาม) ผู้รักการศึกษา
ผู้ที่เต็มใจถือตามข้อบัญญัติ สิกขาบท
(เซ็กคาบัต) สิกขาบท ข้อศีล ข้อวินัย
ตรัยสิกขา (ไตรเซ็กคา) หรือ ไตร-
ข้อปฏิบัติ ๓ อย่าง ได้แก่ศีล สมาธิ
ปัญญา วินัยสิกขา (วินัยเซ็กคา)
มาตราบัญญัติในวินัย

สิกสา (เซ็กซา) การศึกษา เขมรใช้หมาย

ว่า เรียน เล่าเรียน เช่น มาตาบิตา
ทันทุมบุรุมบุตรโอยสิกสา (เมียดา
เบียดาตัวมุกบือมรงบดออยเซ็กซา)

มารดาบิตาทำนุบำรุงบุตรให้เล่าเรียน
สิกสาการ (เซ็กซาการ์) การศึกษา
สิกสาจตุรางก (เซ็กซาจะโตะราง)
องค์ ๔ แห่งการศึกษา คือ ส. จ. ป. ล.
สิกสาตรัย (เซ็กซาไตร) สิกขาไตร
เรียก ตรัยสิกขา (ไตรเซ็กคา) ก็ได้
กุรสวิกสาธิการ (กุรอซวงเซ็กซา
ธิการ) กระทรวงศึกษาธิการ

สัษริน, สัษรี (เซะชะเร็น หรือ เซะชะเรีย)
ภูเขา ต้นไม้ ป่าโปร่ง

สัษ (เซะคา) ผมเปีย ผมจุก หัว เปลวไฟ
ยอค ปลายที่สุด

สัษิน, สัษี (เซะคิน หรือ เซะคี) ไฟ นกยูง
เด็กไวจุก

สัศาล, สัศาล (เซะเกียล หรือ เซ็งเกียล)
หมาจิ้งจอก

สิง (เซ็ง) นอน ใช้นเฉพาะพระสงฆ์ ตั้งใช้
โลกสิง (โลกเซ็ง) พระท่านจำวัด

สิงฆาฏ (เซ็งเคียด) กระจับ สิ่งที่มีลักษณะ
คล้ายกระจับ เขมรเรียกก่อนข้าวก่อน
เล็ก ๆ ที่วางบนใบตอง ปิดหม้อยา ว่า
บายสิงฆาฏ หรือ บายสิงฆาฏัก (บาย
เซ็งเคียด) กู บายสิงฆาฏัก

สิงฆาฏ (เชิงเคียดกะ หรือ เชิงเคียดอก)
ทางสี่แพร่ง ทางสี่แยก (ดู บายสิงฆาฏ)

สิงห (เชิง) ราชสีห์หรือสิงห์โต

สิงหะ, สิงหาราสี (เชิงหะ หรือ เชิงหะเรีย
เขีย) ชื่อเดือนที่ห้าทางสุริยคติ

สิงหล, สี่หล, สี่หละ (เชิงฮอล, เขียฮอล
หรือ เขียหะละ) สิงหล เช่น โกะสิงหล
(กอะห์เชิงฮอล) เกาะสิงหลหรือลังกา
ชาติสิงหล (เจียคเชิงฮอล) ชาติสิงหล
อนกสิงหล (เนียกเชิงฮอล) คนสิงหล
สิงหลทูป (เชิงหะละทูป) เกาะ
สิงหล (หรือศรีลังกาในปัจจุบัน) สิงหล
ภาษา (เชิงฮอลเพียชา) ภาษาสิงหล

สิงมิจ, สิงปปริจ (เสียมัวเม็จ หรือ เส
ปอเปริจ) เล็กน้อย นิดหน่อย หยอก
หยอย หรือมั่วหมั่ว เช่น เสมาสิงมิจ
(เขมาเขียมัวเม็จ) หนูหรือมั่วหมั่ว

สิญ, เสญ (เขิญ) จับ ๆ ถี ๆ ถียิบ เช่น
เงื่อนบัสญ (เคอร์ญ์อับเขิญ) เดิน
จับ ๆ บนโกะญิกสิญ (บือนตวัห
ญิกเขิญ) ตอกถียิบ สิญสุญ (เขิญขญ)
กู สุญ

สิต (เข็ด) ๑. ริน เช่น สิตทักพ็กอม
(เข็ดคักพ็กอม) รินน้ำจากกระออม
(คือหม้อทำด้วยดินแบบหนึ่ง)

๒. หล่อ เช่น สิตรูป (เข็ดรูป)
หล่อรูป สิตจวง (เข็ดจวง) หล่อระฆัง
สิตเทียนวสุสา (เข็ดเทียนเว้อะสา)
หล่อเทียนเข้าพรรษา

๓. ใส่ให้เกลี้ยง เช่น สิตสสรณ
(เข็ดซอซอร์ณ) ใส่เสาให้เกลี้ยง
(เหมือนลำเทียน)

๔. หวี เช่น สิตสก (เข็ดซอก)
หวีผม

๕. สาง อย่างสางค้าย ใช้ว่า สิต
อโบะ (เข็ดอ้อมบอะห์)

สิตอนลิต, สิตอนเล็ด (เข็ดอันเล็ด) บาง
แจ้วแหว บางเป็นกระจก เช่น รบส
สิตอนลิต (รวบอะสเข็ดอันเล็ด)
ของเล็กๆ บาง ๆ สางขรุขสิตอนลิต
(ขัจขรุขเข็ดอันเล็ด) เนื้อหมูบางเป็น
กระจก

สิตล (เขะเท็ด) เปา พยัญชนะเสียงเบา
ได้แก่ ก จ ต เป็นต้น

สิตท (เส็ด) ที่สำเร็จแล้ว ที่ศักดิ์สิทธิ์ เก่ง
ชำนาญ มีปัญญาไว ผู้สำเร็จการงาน
นักปราชญ์ เทวดาพวกหนึ่ง ฤาษีพวก
หนึ่ง สิททกมม (เส็ดเทยะกัม) การ
งานที่สำเร็จแล้ว สิททการย (เส็ด
เทยะการ) การงานที่สำเร็จแล้ว ที่มี
การงานอันสำเร็จแล้ว สิททชาตุ (เส็ด

เทียะเทียะด) แร่ธาตุที่ละลายแล้ว ปรอท
สัทมนุต (เส็ดเทียะม้วน) มนตร์อัน
 ศักดิ์สิทธิ์ **สัทโยก** (เส็ดเทียะโยก)
 เครื่องประกอบหรือของศักดิ์สิทธิ์ **สัท**
รต (เส็ดเทียะระวะส) น้ำปรอท
สัทธารุข (เส็ดเทียะอาร์) ทรัพย์มี
 ความรู้เป็นเยี่ยม ทรัพย์ชำนาน **สัทธา**
นุญญาต (เส็ดเทียะนุญญาต) อนุญาต
 ตามบทบัญญัติ

สัทศุด (เส็ดทัดอะ หรือ เส็ดทัด) พระ-
 นามพระพุทธรเจ้า เขมรเรียก **พระสัท**
ธารต (เพ็ริยะห์เส็ดเทียะด)

สัทธารต (เส็ดเทียะด) คุ **สัทศุด**

สัทธิ (เส็ดเทะ, เส็ด) ความสำเร็จผล ผล
 สำเร็จ การสำเร็จประโยชน์ ความสม
 ปรารถนา ความศักดิ์สิทธิ์ ความเก่ง
 ความสมบูรณ์ หน้าที่ที่ต้องสำเร็จที่ตน
สัทธิกร (เส็ดเทะกอร์) ที่ทำให้สำเร็จ
 ที่ให้สำเร็จผลประโยชน์ **สัทธิการุข**
 (เส็ดเทะการ) การทำให้สำเร็จประโยชน์
 เขมรใช้เป็นคำขึ้นต้นในคำรับคำรา เป็น
 คำอธิษฐานขอให้สำเร็จตามปรารถนา
สัทธิคุณ (เส็ดเทะกุน) คุณที่ทำให้
 สำเร็จประโยชน์ **สัทธิขบ** (เส็ดเทะเจีย)
 ชัยชนะเด็ดขาด **สัทธิโยก** (เส็ดเทะ
 โยก) ถูกขงามยามดีที่อาจอำนวยประ-

โยชน์ให้สำเร็จตามปรารถนา **สัทธิโยก**
 (เส็ดเทะโยก) การใช้เครื่องศักดิ์สิทธิ์
สัทธิสฤติ (เส็ดเทะสั๊ก) อำนาจของ
 การสำเร็จประโยชน์

สิน (เซ็น) ๑. เส้น มาตรการวัดความไกล
 ความยาวเท่ากับ ๒๐ วา

๒. บ้าง บางที่ เช่น **สินณฺเฏสิน**
โกรก (เซ็นเตกเซ็นโกรก) บ้างนอน
 บ้างลุกขึ้น **สินเส็จสินย** (เซ็นเส็จเซ็น
 ยุม) บ้างหัวเราะบ้างร้องไห้ บางที่
 หัวเราะบางที่ร้องไห้

๓. ก่อน เช่น **ฉบสิน** (ชบเซ็น)
 หยดก่อน **ก้ออลสิน** (กมอลเซ็น)
 อย่าเพิ่งก่อน **จางุตทิกสิน** (จางุดติก
 เซ็น) ต้องอาบน้ำก่อน **สินรา** (เซ็นรา)
 ก่อนนะ ไปก่อน

สินแส (เซ็นแซ) ชินแส ทรัพย์สอน (คำเงิน)
 เขมรมักเรียกกลายเป็น จินแส

สินนิท (เซะเน็ดเทียะ หรือ เซะเน็ด) สนท
 เหนียว ไม่ขึ้นไม่เหลว อร่อย ดี ถึงาม
 ที่เป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจ **สินนิทภาพ**
 (เซะเน็ดเทียะเพียบ) ความสนิทสนม
 ความใกล้ชิดกัน **สินนิทมิตต** (เซะเน็ด
 เทียะมิด) มิตรสนิท **สินนิทยาคุ** (เซะ
 เน็ดเทียะเยียคุ) ข้าวต้มไม่ขึ้นไม่เหลว
 ข้าวต้มอร่อย

สินธุ (เชเนรุ) ภูเขาพระศิวะ

สินเหา (เชเนหะ) ความรักจับใจ เสน่หา
 ยางเหนียว ของเหนียว น้ำมันเหนียว
สินเหาจิตต (เชเนหะเจต) ใจเสน่หา
สินเหาปฏิบัติ (เชเนหะปะตะ
 เป็ด) ที่ใจผูกพันด้วยความสินเหา ผู้
 ที่ผูกพันด้วยความเสน่หา **สินเหาจิตต**
 (เชเนหะมิต) เพื่อนคู่ทุกข์คู่ยาก
 เพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุข

สินธุพ (เขินทว) ม้าที่เกิดในลุ่มแม่น้ำสินธุ
 คือม้าเทศ เรียก **เสสินธุพ** (เชห
 เขินทว) ใช้ **สินธุพพาชี** (เขินทว
 เปยจี) ม้าแสนพก็ได ใช้ **สินธุพ**
อสุตตร (เขินทว อะสะคอร) ม้า
 แสนพก็ได **สินธุพนโนมัย** (เขิน
 ทวเมยะโนเมย) ม้าสินธุที่รวดเร็ว
 ทนใจ **สินธุพอาชาเนย** (เขินทว
 อาเจียนัย) ม้าอาชาไนย

สินธุว, สินธุวะ (เขินเทยะเวียะ) ที่เกี่ยว
 ข้องกับแม่น้ำ ทะเล หรือลุ่มน้ำสินธุ
 ที่เกิดในแม่น้ำ ทะเล หรือในลุ่มน้ำสินธุ
 ม้าสินธุ เกลือสินธุว เขมรมักเรียก
อับลสินธุว (อ้อมเบิ้ลเขินเทวี)
 เกลือสินธุว

สินธุ (เขินท) แม่น้ำ ทะเล มหาสมุทร
 น้ำ ชื่อแม่น้ำ ปัจจุบันเรียก **สินธุ(สิน)**

สินธุ (สิน) หรือ **อินธุส** (อินดะส)
 สินธุหรืออินดัส เขมรโบราณเรียก กู
 หรือสระใหญ่ยาวที่ขุดรอบบ่อนหรือวัง
 หรือปราสาท อย่างที่นครวัดว่า **สินธุ**
 หรือ **สินธุ** (เขิน) ด้วย ปัจจุบันนี้เรียก
 กลายเป็น **กสิน** (กะเขิน) หรือ
กฤษิน (กรอเขิน)

สินธุสงคม (เขินทซังกุม) ที่ปากแม่น้ำ
 มาบรรจบกัน

สินธุว (เขินเทวี) เกลือสินธุว กลาย
 เสียงจาก **สินธุวะ**

ศิลป์, ศิลปะ (เขินปะ) ศิลปะ ช่าง การ
 ช่างต่าง ๆ หัตถกรรมทุกชนิด การ
 โบกปูน การฝึกช้าง ฝึกม้า ความรู้
 ดนตรี ร้องเพลง ฟ้อนรำ เป็นต้น
ศิลป์กมม (เขินปะกัม) ศิลปกรรม
 การช่าง **ศิลป์กร** (เขินปะกอร์)
ศิลป์การ (เขินปะการ์) หรือ **ศิลป์การี**
 (เขินปะกาเรีย) ช่าง ผู้ทำการช่าง
ศิลป์ชีวี (เขินปะจีวี) ผู้หาเลี้ยงชีวิต
 โดยศิลปกรรม **ศิลป์วนุต** (เขินปะ
 เวียน) ผู้มีศิลปะ **ศิลป์ศาลา** (เขิน
 ปะชาลา) โรงเรียนศิลปะ

ศิลป์ป็นติ (เสิบปะเจียด) หอยชนิดต่าง ๆ
 เช่น **กูรี** (กูรัม) หอยชนิดหนึ่ง **เลียด**
 (เลียดะส) หอยแครง **เขจา** (เคจา)
 หอยขม

สิพพาน (เข็บเป็ยะเนี้ยะ) การเย็บ
สิพหนี (เข็บเป็ยะนี่) ตันหา
สิมพลี (เข็บเป็ยะลี) ตันงัว **สิมพลีวัน**
 (เข็บเป็ยะลีเวอัน) ปางัว **ฐานสิมพลี**
 (ถานเข็บเป็ยะลี) ที่อยู่ของครุฑ
สิริ (เซร์) หัว ราชาศัพท ใช้ **พระสิริ**
 (เพ็ริยะที่เซร์) **รงพระสิริ** (รง
 เพ็ริยะเซร์) พระเชนย **สิริมาน** (เซร์
 เมอัน) หงอนไก่ **สิริบัฏ** (เซระบัฏ)
 หรือ **สิโรเวณฐัน** (เซโรเวด) ผ้าโพก
 หัว **สิริปรณาม** (เซระปรอนาม) หรือ
สิริสาปรณิบัต (เซระซาปรอนิบัต)
 การน้อมไหว้ การกราบถวายบังคม
 การก้มหัวคำนับ **สิริสา** (เซระสา)
 โดยหัว คือ ก้มหัวทำความเคารพ **สิโร**
มณี (เซโรเม็ยะนี่) หรือ **สิโรรัตน**
 (เซโรเรียด) จุกามณี หัวฝั่งเพชร
สิริมาน (เซร์เมอัน) ๑. ตันคอแลน คล้าย
 ตันจีแต่ลูกเล็กกว่า (เขียน **เสрман** ก็มี)
 ๒. ตันหงอนไก่
สิริ (เซะระ) รวม รวบรวม ผสมเข้าด้วย
 กัน รวมทั้งหมด เช่น **ฉงปากกา ๒๐,**
เขมาไถ ๒๐, บันทาต์ ๑๐ **สิริตุรุษ**
๕๐ (ดองปากกาเมพิย **เคมาได เมพิย**
บ็อนเตอด็ค็อบ **เซะระโตริ้วเจียฮา**
เข็บ) **ถ้ามปากกา ๒๐** **ดินสอ ๒๐** **ไม้**

สิริ บรรทัด ๑๐ รวมทั้งหมดต้องเป็น ๕๐
 (เซะเรีย) **สิริ** ศรี มงคล ความสุข
 ความเจริญ บุญ ทรัพย์ ลาภ เกษ
 อำนาจ เช่น **มานสิริ** (เมียนเซะเรีย)
มีสิริมงคล **เพ็งสิริ** (เลิงเซะเรีย) มี
 สิริมงคลขึ้น **สิริชาลเนาในโกะ**
 (เซะเรียเจ็ยลุมเนิวเนียโพเก็ยะ) **สิริ**
 มงคลเป็นที่อยู่แห่งโกศทรัพย์ **สิริวิลาส**
 (เซะเรียวิเล็ยะส) ความงามที่มีสิริ
 มงคล **สิริสกุณนี้** (เซะเรียซกุกยะ
 มนี้) พระศรีศากยมุนี **สิริสมปติ**
 (เซะเรียซ็อมบัต) สมบัติอันมีสิริมงคล
สิริโสกา (เซะเรียโซเพ็ย) ความงาม
 แห่งสิริมงคล
สิริส, สิรัส (เซร์) หัว เช่นเดียวกับ **สิริ**
สิลา (เซะลา) หิน **สิลากระ** (เซะลากระห์)
 บ้านหิน ถ้ำในภูเขา **สิลาการ** (เซะ
 ลางเก็ยร์) หรือ **สิลังการ** (เซะล้งเก็ยร์)
 หินที่เป็นถ้ำ ถ้ำหิน **สิลาจารึก**
 (เซะลาจาเร็ก) หรือ **สิลาเลข** (เซะลา
 เลก) ศิลาจารึก **สิลาจุณ** (เซะลา
 จอน) ผงหินคือซิเมนต์ **สิลาบุญ**
 (เซะลาบัต) หรือ **บัฏ** (บัต) แผ่นหิน
 สรรสิลาภาพ (ขอซอร์เซะลาเพ็ยบ)
 เสาคิเมนต์ เสาที่ทำสีเหมือนสีหิน **สิลา**
มัย (เซะลาไม) ที่ทำด้วยหิน เช่น

รบสัถลามัย (รวบอะสัละลาไม)
ของทำด้วยหิน สีลาสาร (ชะลาซาร์)
เหล็ก สีลาสถุมภ (ชะลาซุดอม)
เสาหิน

สีโลก (ชะโลก) โสลก คำสรรเสริญ
เกียรติยศชื่อเสียง คำกาพย์สำหรับสวด
สรรเสริญคุณ นันท์ กาถาเป็นภาษาบาลี
หรือสันสกฤต (มักมี ๔ บาท บาทหนึ่งๆ
มี ๘ คำ) เขมรมักใช้ โสโลก (โซลก)
มากกว่า ดู โสโลก ๑.

สีโลรสก (ชะโลระอส) ภูเขาหิมพานต์
หรือ หิมาลัย

สีลป, สีลปะ หรือ สีลป (เขิล หรือ เขิลปะ)
ศิลปะ เรียนสีลป (เรียนเขิล) เรียน
ศิลปะ อุนกสีลป (เนี้ยกเขิล) อนุรักษ์
ศิลปะ (เขมรเรียกเฉพาะคนที่เป็นกบฏ
ต่อแผ่นดินที่ประกาศตัวเป็นคนเก่ง เป็น
คนมีบุญ แล้วชักจูงประชาชนที่โง่เขลา
ให้เข้าด้วย และตั้งกองทัพ) สีลปวิทยา
(เขิลปะวิดเทีย) ศิลปวิทยา การรู้
ศิลปะ ความรู้ทางช่าง ศิลปศาสตร์
สีลปวิชา (เขิลปะวิดเจีย) ก็ใช้
สีลปสาสตร (เขิลปะชะส) ศิลป-
ศาสตร์ ความรู้ทางช่าง ตำราเรียนศิลปะ
สีลปสาลา (เขิลปะชาลา) สีลปกระ
(เขิลปะกระห) หรือ สีลปการ (เขิล

ป/เกียร์) โรงเรียนศิลปะ สีลปสาสตร
วิทยาการ (เขิลปะชะสัวิดเทียการ)
การรู้ศิลปศาสตร์ เขมรมักหมายถึง
กาถาอาคมต่าง ๆ สีลปสิกสา (เขิล
ปะเซ็กซา) ศิลปศึกษา การเรียนศิลปะ
การเรียนรู้ทางช่าง สีลปการ (เขิลป
กอร์) ที่เกิดศิลปะ

สีวะ (ชะวะ) ที่เป็นสุข สุขสบาย สุขสำราญ
บรมสุข มีสิริสวัสดิ์ มีความรุ่งเรือง
ชื่อพระอิศวร พระนิพพาน สีวกเขตต
(ชะวกเขต) หรือ-เกสตร (เกสตร)
เขตแดนหรือที่ของพระอิศวร ตำบล
หรือที่สุขสบาย สีวมนต หรือ มนตร
(ชะวะมีวัน) มนตร์พระอิศวร มนตร์
ระงับความเจ็บปวด สีวโมกข (ชะวะ
โมก) ธรรมเป็นเครื่องสำเร็จจากทุกข์
ทำให้ได้มีความสุขเกษม สถานบรมสุข
พระนิพพาน อริยมรรค สีวราตรี
(ชะวะเรียดเรีย) พิธีสมโภชพระคิเว
ขอพรให้ได้ความสุขความเจริญ ทำใน
วันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๔ หรือเดือน
มีนาคม สีวรูป (ชะวะรูป) รูปพระ
คิเว สีวลัย (ชะวาไล) ที่อยู่พระคิเว
ที่อยู่อันร่มเย็นเป็นสุข

สีวิกา (ชะวะกะ) วอ เสด็จ ราชศัพท์
ใช้ พระสีวิกา (เพรียะห์ชะวะกะ)

พระที่นั่งสิวิกา (เพ็ญะหัตถ์เนียงเขะ
เวกา) พระสิวิกา พระที่นั่งสิวิกา

ลิส (เขอะส) ศิษย์ นักเรียน ลิสศกณ
(เขอะสกัน) คณะศิษย์ ลิสศบับาส
(เขอะสบ้อมบะส) ศิษย์ที่อุปฐาย
หรืออาจารย์บวชให้เป็นสามเณร ลิสส-
รบัส (เขอะสรวบะส) ศิษย์ของ
หมอยา ลิสสวตต (เขอะสเวียด)
ศิษย์วัด ศิษย์ที่อยู่เรียนในวัด ลิสส
สาลา (เขอะสชาลา) ศิษย์เรียนใน
โรงเรียน ลิสสตีปะ (เขอะสตีปะปะ)
หรือ ลิสป์ (เขิล) ศิษย์เรียนศิลปะ
ลิสสสูตร หรือ ลิสสสุทธ (เขอะสโสด)
ศิษย์ของอาจารย์ที่สอนสวด (เขียน ลิสย
ก็ได้แต่ไม่ค่อยใช้) ลิสสถานลิส
(เขอะชานูเขอะส) ศิษย์ของศิษย์
ศิษย์น้อยศิษย์ใหญ่

ลี (เขีย) ตะกร้อ ลีเมโลง (เขียเมโลง)
ตะกร้อที่เตะแบบสูงลิ่วด้วยหลังเท้า (ดู
เมโลง) ลีฏัก (เขียตอก) ตะกร้อที่
ใช้เตะด้วยหลังเท้า เข้า สอก และหัว
ลีแพน (เขียแพน) ตะกร้อขนาดเล็ก
ทำด้วยปีกสัตว์กับหนังเป็นต้น ใช้เตะ
ด้วยฝ่าเท้า

ลี (ช) ๑. กิน (เฉพาะคน) ราชาศัพท์ใช้
โลย (ไชย) (เขมรโบราณใช้ โลย

(ไชย)) พระภิกษุสงฆ์ใช้ ฉาน (ฉัน)
ส่วนมนตรีใช้ พิสากรยา (ปัสสากรยา)
คนธรรมดาสามัญใช้ หุบ (โฮบ) คำ
กลางใช้ บริโกก (บอเรโปก) สำหรับ
คนธรรมดาที่ต่ำกว่า พุทให้เหมาะสม
ใช้ อาสุรย์ (อาสุรย์) เช่น เมื่อนำ
กุนาอาสุรย์บายเทา (เมื่อนำอ้อมเค้น
อาสุรย์บายเตวี) ดูพากันรับประทานข้าว
ไป ลี เป็นคำธรรมดาสามัญสำหรับคน
ทั่วไป (โบราณใช้ ลี) คำเพราะสำหรับ
เด็กเล็กๆ ใช้ ฉุา (ฉุา) หม่า คำไม่
สุภาพ ใช้ จุราส (จุระส) แดก จุราสจือ
(จุระสจือม) ยัดเข้าไป แดกเข้าไป
บะ (โปะห) แดก ยัด บะจุราส
(โปะหจุระส) ก็ใช้ สุล (โซล) กิน
อัมพะ (อ้อมเปี้ยห) กินอย่างตะกรุม
ตะกราม ผู้พูดใช้ว่า ททวลพระราช
ทาน (ตัวทวลเพ็ญะหัตถ์เรียดเจียะเตียน)
รับพระราชทาน เมื่อกราบทูลพระเจ้า
แผ่นดิน ถ้าเป็นบุคคลธรรมดาที่เคารพ
นับถือ ใช้ ททวลทาน (ตัวทวลเตียน)
รับทาน ถ้าเป็นคนเสมอกันใช้ อาสุรย
(อาสุรย์) หรือ ลี (ช) ถ้าเป็นพระ
ภิกษุสงฆ์ใช้ ฉาน เช่น อาตมฉาน
รวจเหีย (อาตมฉานรวจเหีย) อาตมา
ฉันเสร็จแล้ว โดยปริยายใช้เป็นความ

เปรียบได้เป็นอันมาก เช่น **สัการปรัก** (**ซัการ์ประกั**) กินเรื่องเงิน เอาเงินไปใช้ประโยชน์ **สักมไร** (**ซัก็อมไร**) เอากำไร **สักมล้าง** (**ซัก็อมล้าง**) กินแรงเขา อาศัยคนอื่นเขาหาเลี้ยงชีพ **สักนุง** (**ซัคนุง**) หรือ **สัรุง** (**ซัรุง**) กินข้างใน กินเป็นโพรง เช่น **ภูเบาสัรุง** (**ด้อมเบาซัรุง**) แผลกินข้างใน **สักรจก** (**ซักรอ-จอก**) กินเล็บ จับตรงเนื้อข้างเล็บดูไม่ดี เช่น **แสรงสักรจก** (**แซรงซักรอจอก**) ซักลากกินเล็บ **สัโกรมแกนก** (**ซัโกรมเพนก**) กินไตตา หมายถึงในคอไปข้างหน้า หรือ **สัโกรม** (ดู แวก ๑.) **สัขาว** (**ซัขาว**) กินลมข้าง ๆ หรือทางขวาง กังใช้ **โกถงสัขาว** (**โกถงซัขาว**) ไปเรือกินลมข้าง ๆ **สัขาวดับบาตพนร** (**ซัควัดบ้อมบัตเบี่ยน**) กินค่าฤชา ยกยอกค่าภาชี คือยกยอกเอาเงินเสียค่าฤชาธรรมเนียม ทั้งยกยอกเงินค่าภาชีอากร **สัคันิต** (**ซัควันนิต**) หรือ **สัปราชญา** (**ซัปราชญา**) ขโมยความคิดกัน ขโมยชั้นเชิงกัน **สัคณา** (**ซัเคนัย**) ถูกกัน เหมือนกัน สมกัน เช่น **กัณิตสัคณา** (**กัณนิตซัเคนัย**) ความคิดกินกันคือถูกกัน **สัเพงมินสัคณา** (**ซัอมเลงมิน**

ซัเคนัย) เสี่ยงไม่กินกันคือไม่ถูกกัน **จัณะมินสัคณาเท** (**จ้อมเนะมินซัเคนัยเต**) ความรู้ไม่กินกันหรือ ไม่กินกันเลย **สัจาย** (**ซัจาย**) ใช้จ่าย กินดื่มตามแต่จะพบ **สัจุก** (**ซัจุก**) กินหมากจุกยา หาเลี้ยงชีวิตตามปรกติ **สัจุกบักทำพา** (**ซัจุกบักตัวมเปี้ย**) กินจ่ายหมกด้วยกันคงเหลือด้วยกัน อดอยาก มีกินด้วยกัน **สัจันญ** (**ซัจ้อมเนญ**) เอากำไร **สัซ** (**ซัจ**) กินปุ๋ย เช่น **ภูสัซ** (**เดี่ยซัจ**) ดินกินปุ๋ย **สัเซ้ง** (**ซัเจ้ง**) กินเท้า กัดเนื้ออามันเท้า เช่น **ทักสัเซ้ง** (**ตักซัเจ้ง**) น้ำกัดเท้า **สัซโนร** (**ซัจวมโนร**) หรือ **สับุญชร** (**ซับุญจอร์**) ชอบยอ เช่น **มนุสสัซโนร** (**มนุสซัซจวมโนร**) คนชอบยอ **สัซมเรา** (**ซัจวมเรวี**) หรือ **สัเซเรา** (**ซัเจรวี**) กินน้ำลึก (เฉพาะเรือ) เช่น **ทูกสัซมเรา** (**ตูกซัจวมเรวี**) เรือกินน้ำลึก (ตรงข้ามกับ **สัราก** (**ซัเรี้ยก**) หรือ **สัทกราก** (**ซัตักเรี้ยก**) กินน้ำตื้น) **สัสนวล** (**ซัสนวล**) กินค่าจ้าง รับจ้าง **สัตจ** (**ซัโตจ**) ใช้จ่ายน้อยหรือกินอาหารน้อยอย่าง (ตรงข้ามกับ **สัธ** (**ซัทม**) กินมาก) **สัโถก** (**ซัโถก**) กินฉุก คือเอาราคาฉุก **สัโถล** (**ซัโถล**) กินแพง

คือเอาราคาสูง **สัทมุลาก'** (ซัถวมเลี้ยก) หรือ **สัยางยาว** (ซัเยียงเยียว) พายเรือได้แต่ทั้งพายนาน ๆ พายทีหนึ่ง เช่น **ทุกเนะสัทมุลาก'อัสาบมินเลือนเท** (ตูกน๊ะซัถวมเลี้ยก อมสับมินเลือนเต) เรือนี้ทั้งพาย พายจ้วงไม่เร็วเลย (ตรงข้ามกับ **สัสาบ'** (ซัสับ)) **สัธ'** (ซัทม) กินมากอย่าง ใช้จ่ายมาก **สันุข** (ซันุข) กินเหยื่อ กลืนเหยื่อ คือกินสินบน **สัเนามุข** (ซันะวิมุข) กินซึ่งหน้า ซโมยซึ่งหน้า **สัปฺราก'** (ซัปฺระกั) หรือ **สัปฺราก'กาส** (ซัปฺระกักะส) ยักยอกเงิน (เงินราชการ เป็นต้น) หรือเอาเงินสินบน **สัปฺราก'แข** (ซัปฺระกัแข) กินเงินเดือน ได้เงินเป็นรายเดือน **สัปฺราก'โถง** (ซัปฺระกัโถง) กินเงินประจำวัน **สัปฺราก'รีแตรต** (ซัปฺระกัเรอแตรต) หรือ **สัรีแตรต** (ซัเรอแตรต) หรือ **สัปฺราก'กมฺไร** (ซัปฺระกักอมไร) กินกำไร **สัเปรง** (ซัเปรง) กินน้ำมัน เช่น **รดยนฺตอฺนุก** **สัเปรงติจขางรบสัขญู** (รวตยัณเณียก ซัเปรงเตอเจียงรวบอะสัขญุม) รดยนตร์คุณกินน้ำมันน้อยกว่าของฉัน **สัผิก** (ซัเพิก) กินด้วยคีมเหล็กด้วย **สัพะะ** (ซัพะะห์) หรือ **สัเตพะะ** (ซัเตพะะห์) กินแต่ขี้เถ้า หมายถึง ไม่มีอะไรกิน

(ดู **พะะ**) **สัแปลโคณฑ** (ซัแปลโคณฑ) กินลูกตาล หมายถึง ถูกเขาหลอก **สัแพอม** (ซัแพอม) กินของหวานโดยปริยาย หมายถึง หาประโยชน์ได้ง่าย ๆ ได้กำไรง่าย ๆ ได้เงินง่าย ๆ **สัฟโกรยขนง** (ซัฟโกรยคฺนง) กินจากข้างหลัง หมายถึง กินลับหลัง ยักยอกเอาโดยไม่รู้ตัว **สัฟมุข** (ซัฟมุข) กินซึ่งหน้า ยักยอกเอาซึ่ง ๆ หน้า **สัโพระโละกมฺลาง** (ซัพะวะห์ลวะห์กอมฺลาง) ไม่ต้องทำการงานหนักเหนื่อย ทั้งยังสุขสบายเพราะลูกหรือลูกศิษย์หาเลี้ยง **สัมินมุต** (ซัมินมุต) ทำงานไม่ได้ประโยชน์ หรือเอาประโยชน์ไม่ได้ **สัราก'** (ซัเรียก) หรือ **สัทีกราก'** (ซัตีกเรียก) กินน้ำกิน ใช้เฉพาะเรือดั่งใช้ **ทุกสัราก'** (ตูกซัเรียก) เรือกินน้ำกิน (ตรงข้ามกับ **สัชมฺเร** (ซัจัมเรวิ) หรือ **สัทีกเชร** (ซัตีกเชรวี) กินน้ำลึก) **สัระสงขาง** (ซัเรยะห์ของคาง) เอาแต่คิดเอาประโยชน์ให้ได้จากทั้งสองข้าง **สัเวลา** (ซัเวเลีย) กินเวลา หมดเวลา เช่น **การนะสัเวลาเจรินณาส'** (การนะซัเวเลียเจรินนะส) งานนี้กินเวลามากนัก **สัสาง'** (ซัสาง) กินเนื้อ โดยปริยายหมายถึง โกรธจัด โกรธจัดแทบ

จะกล่าวกินเนื้อได้ ทั้งใช้ **ขิงสี่สาจ** (**เค็ง**
ขี้ขจ) **สี่สาจขุนง** (**ขี้ขจขุนง**) กิน
เนื้อหลัง โดยปริยายหมายความว่า กินสินบน
สี่สาบ (**ขี้สับ**) กินสับ ใช้แก่เรือ
หมายความว่า พายจ้างเอา ๆ (ตรงข้ามกับ
สี่ทบลาก (**ขี้ตวมเลี้ยก**) หรือ **สี่ยางยาว**
(**ขี้เยียงเยียว**)) **สี่โสหุย** (**ขี้โซฮุย**)
กินโสหุย เช่น การนุ่มนี่ **สี่โสหุยเจริน**
ปุนมานเท (**การันนุ่หมี่นสี่โสฮุยเจริน**
ปุนมานเต) งานนี้ไม่กินโสหุยมากเท่า-
ไรหรอก **สี่สั** (**ขี้ซัอม**) กินเมื่อกกันเอง
(ใช้แก่ปลาเมื่อกบางจำพวก) เช่น
ตรูจดังสี่สั (**เตรียขลุ้งขี้ซัอม**) ปลา
กตที่ชุมนุมกันอยู่เป็นฝูงจิกกินเมื่อกกัน
เอง **สี่สัณุก** (**ขี้ซัอมโนก**) กินเครื่อง
เช่น โดยปริยาย หมายความว่า กินสินบน
เช่นเดียวกับ **สี่สัณณ** (**ขี้ซัอมแนม**)
กินเครื่องเช่น **สี่สับ** (**ขี้เลียบ**) ยักยอก
สี่อามฝักทัก (**ขี้อามเพ็กติก**) กิน
ขี้ยาฝิ่น

๒. **สี่** (จากคำไทย **สี่**) **สี่นวน**
(**ซึนวน**) **สี่นวน**

สี่โคล (**ขี้โคล**) วางแม่สะบ้าบนหัวเข้าแล้ว
ใช้หัวแม่มือหรือนิ้วมียิงไปทำให้ลูกสะ-
บ้าล้ม (ในการเล่นสะบ้า)

สี่ม (**เขียเคียะ**) เร็ว **สี่มวัน** (**เขียเคียะ**
เจียะเวี้ยน) เร็วพักหนึ่ง **สี่มเวก**
(**เขียเคียะเวก**) กำลังหรือความเร็วสูง

สี่ญ (**ขี้ญ**) เซ็นชื่อ (จาก signer ภาษา
ฝรั่งเศส) ปัจจุบันใช้ **จะหุดเลข**
(**โจะหัตถ์ดเลข**) ลงลายมือชื่อ (**หุด**
เลข = ลายมือชื่อ) ราชศัพท์ใช้
พระหุดเลข (**เพรียะหัตถ์ดเลข**)
ทรงพายพระหุดเลข (**ต้วรงลาย**
เพรียะหัตถ์ดเลข) ทรงลงพระนาม

สี่ต, สี่ตล (**เขียตะ หรือ เขียตะละ**) เย็น
หนาว **สี่ตกร** (**เขียตะกอร์**) หรือ **สี่ต**
ถาน (**เขียตะเพียน**) หรือ **สี่ตริงสี่**
(**เขียตะเรียงเขีย**) หรือ **รสุม** (**เรียะส**
เขมีย) พระจันทร์(คำใช้ในกาพย์กลอน)
สี่ตลจิตต (**เขียตะละเจ็ด**) หรือ-**หทัย**
(**หะเตีย**) หรือ-**หฤทัย** (**หระอะเตีย**)
ใจเย็น ใจดี

สี่ตา (**เขียตา**) ขี้ไถ ชื่อเหล่าชนิดหนึ่ง
(**เขียตา**) นางสี่ตา มเหสีพระรามใน
เรื่องรามเกียรติ์

สี่ทนตร (**เขียเตอนดอร์**) ทะเลน้ำแข็ง ชื่อ
แม่น้ำสี่ทนตร

สี่ปาเรต (**ขี้ปาเรต**) ทำติดสะบ้าทำหนึ่งที
วางแม่สะบ้าลงบนดิน แล้วเหยียดนิ้วมือ
ยิงไปทำให้ลูกสะบ้าล้ม (ใช้ในการเล่น
สะบ้า)

ส้มังค (ซิมัง) ปูนซิเมนต์ **ส้มังคอรเม**
(ซิมังฮาระเม) เฟอโรคอนกรีต เรียก
เบตุง (เบตง) หรือ **เบตุงอรเม**
(เบตงฮาระเม) ก็ได้ ดู **เบตุง**

ส้มณฑริก (เขียมณฑะเร็ก) ที่ซึ่งกันพรมแดน
ระหว่างมหาสีมากับขันขสีมาไม่ให้ติดกัน

สีมา (เขียมา) สีมา พรมแดน เขตแดนที่
ที่มีกำหนด ที่สงฆ์สมมติให้เป็นสำหรับ
ทำสังฆกรรมเป็นต้น เช่น **จงสีมา**
(จองเขียมา) ผูกสีมา **ภูกสีมา** (ดอก
เขียมา) ถอนสีมา **นิมิตตสีมา** (นิมิต
เขียมา) หรือ **สีมานิมิตต** (เขียมา
นิมิต) เครื่องหมายและเขตของสงฆ์มี
อยู่ ๘ อย่างคือ ภูเขา ก้อนหินต้น ป่า
ต้นไม้ (ยังเป็น ๆ) ทาง จอมปลวก
แม่น้ำ น้ำ **บุญจุสีมา** (บุญจูจะหะเขีย
มา) ผังลูกนิมิต **พุทธสีมา** (เปียดเตยะ
เขียมา) เสนาที่ผูกแล้ว **พัทธสีมา**
(เปียดเขียมา) โยงสายสิญจน์พร้อมทั้ง
สวดป้องกันอันตราย **รชขสีมา** (เรียด
เจียะเขียมา) พรมแดนต่อแดนระหว่าง
ประเทศที่ต่างก็มีกษัตริย์ปกครอง **รณัฐ**
สีมา (เรียดอะเขียมา) พรมแดนต่อ
แดนระหว่างประเทศที่มีประธานาธิบดี
หรือมีประมุขของรัฐ **สลักสีมา** (เขลิก
เขียมา) ไบสีมา แผ่นหินหรือไม้แก่นที่

ฝังดินเป็นเครื่องหมายเขตแดน **ฤตสีมา**
(ระสัเขียมา) ลูกนิมิต **อโโบสีมา**
(อ้อมบอะหะเขียมา) ต้ายสายสิญจน์โยง
พัทธสีมา

ส้มิง (ซิมิง) ถมิงทิ้ง แสดงอาการเคียดแค้น
เป็นศัตรูกัน ต่อสู้ไม่กลัวเกรง เช่น
ส้มิงรกกุณา (ซิมิงรวกเคุณีย) ต่อสู้กัน
แสดงอาการเป็นศัตรูกัน ที่เคียดแค้น
อำมหิต เช่น **จิตตส้มิง** (เจ็ดซิมิง)
ใจอำมหิต **สมณีส้มิง** (ซอมเตียซิมิง)
พวจากเคียดแค้นถมิงทิ้ง กราตเกรียว

สีรสาจ (เขียระซัจ) ชื่อต้นไม้เล็ก ๆ ชนิด
หนึ่ง แทะรากงอกเป็นต้น ใบเหมือน
ต้นทุรวาง

สีรุบ (ซีโร) น้ำเชื่อมที่ใช้เป็นเครื่องดื่มเมื่อ
ผสมน้ำผลไม้เป็นต้น (จาก sirop ของ
ฝรั่งเศส) **สีรุบخاب** (ซีโรخاب) น้ำ
เชื่อมอย่างไม่เหลวไม่ข้น **สีรุบราว**
(ซีโรเรียว) น้ำเชื่อมเหลว **สีรุบกัจจ**

จุมาร (ซีโรโกรจุมาร์) น้ำมะนาว
สีล (เขิล) คีล ความประพฤติกิ **สีลฉนุทา**
(เขียละฉัน) หรือ **สีลเกทา** (เขียละเพด)
การทำให้ศีลขาด การเสียความประพฤติกิ
อันดีงาม **สีลจจาก** (เขียลัจจาเกียะ)
หรือ-**ตุยาค** (ตุยาเกียะ) การละศีล
การละทิ้งความดีงาม **สีลฉมม** (เขียละ

เทอัม) หรือ สัลธรรม (เขียละเทอ์)
 ศีลกับธรรม ศีลที่เป็นธรรม (ของ
 สัตว์โลก) กิริยามารยาท สัลวนต (เขีย
 ละเวอ์) คนมีศีล สัลวิสุทธ (เขีย
 ละวิสค) ความบริสุทธิ์ของศีล สัล
 สมาทาน (เขียละสมาเตียน) การรับ
 ศีล สัลสมบุดติ (เขียละซ็อมบัต)
 หรือ-สมบัต (ซ็อมบัต) หรือ-สมปทา
 (ซ็อมปะเตีย) การบริบูรณ์ด้วยศีล
 สัลอาจารย์ (เขียลาจารย์) ศีลกับมารยาท
 สัลลาทิกุล (เขียลาติกุล) คุณมีศีล
 เป็นต้น

สัลพัต (เขียลั๊บเป้อัด) ความเคยชินกับ
 วัตรปฏิบัติผิดทำนองที่คนประพฤติกกัน
 โดยเชื่อว่าเป็นทางบริสุทธิ์ทำให้พันทุกข์
 สัลพุตปรรมาส (เขียลั๊บเปยะตะ-
 ปะรามะส) การดูบลำศีลและพรต
 ความม่งมายศีลและพรต

สัลวิกา (เขียเวียะเถกะ) บำช้าสำหรับทั้ง
 ผีสด (ตามประเพณีโบราณในอินเดีย)
 ปัจจุบันใช้ฝังผีสด

สัลวิฬ (ซ็ิวลาด) เหล็กวิฬ ใช้ แฉก
 สัลวิฬ (แฉกซ็ิวลาด) โปดสัลวิฬ
 (โปดซ็ิวลาด) บับเหล็กวิฬ

สัลละ (เขียชะ) ๑. ตะกั่วคำ สังกะสี เหล็ก
 วิฬ

๒. ศีรษะ ใช้เป็นคำสำหรับพระ-
 สงฆ์ เช่น อาตมามินสูวสบบายจะ-
 แตมสัลละ (อาคตะมามินสูวซ็อบบาย
 จะแตะม้อเขียชะห) อาตมาไม่ค่อยสบาย
 เอาแต่ปวดศีรษะ สัลจเจทโทส (เขีย
 ซั้เขเตียะโตะส) โทษคัทหัว สัลตาณ
 (เขียชะตาน) หรือ สัลตราน (เขีย
 ชะตุราน) เครื่องป้องกันหัว ใ้แก่
 หมวก งอบ เป็นต้น สัลปะจาล (เขีย
 ซั้ปะจาล) การฟงกหัว สัลเวณูฐ (เขีย
 ชะเวค) ผ้าโพกหัว

สัลง (ซ็ีซง) รับกินรับใช้ในการพนัน ที่
 พนันกันชนะบ้างแพ้บ้าง เช่น แล่งสัลง
 (แล่งซ็ีซง)

สัลลิก (ซ็ีเซ็ก) การพนันพวกไพ่ การเล่นไพ่
 ซิมเซ็ก ใช้ เล่งสัลลิก (เล่งซ็ีเซ็ก)
 เล่นซิมเซ็ก

สัลลูน (ซ็ีไซทูน) ดู สัลลิกัณ หรือ-กัน
 สัลละ, สัลล (เขียทะ หรือ เขีย) ราชสีห์
 สัลหนาท (เขียทะเนียด) การบันลือเสียง
 ของราชสีห์ โดยปริยายใช้ว่า บัญญู
 สัลหนาท (บัญญัติเขียทะเนียด) เปล่ง
 เสียงดังๆ ไม่มีกลัวเกรง พุดวางทำใหญ่
 โตเต็มที่ สัลบุญชร (เขียทะบัญญัติ
 จั้วร) หน้าต่างคานักหรือปราสาทของ
 กษัตริย์ เช่น พระราชาทรงปรัถาบ

แถบสี่หีบสมุทร (เพ็รียะห์เรียเจียปฺรือ
 ทับแถบรีเขียหะบญจัวร์) พระราชา
 ทรงประทับข้างสี่หีบสมุทร สี่หยา
 (เขียหะไลยา) หรือ-เสยา (ไลยา)
 การนอนแบบราชสีห์ โดยปริยายหมายความว่า
 การนอนตะแคงข้างขวา เท้าซ้ายทับเท้า
 ขวา แบบพระพุทธรูปไสยาสน์ สี่หาสนะ
 (เขียหาสะนะ) อาสนะของพระราชา
 หรือราชบัลลังก์ เช่น พระบรมกษัตริย์
 ทรงก่งเลี่สี่หาสนะ (เพ็รียะห์บอรอม
 กษัตริย์ก่งเลี่เขียหาสะนะ) พระ
 บรมกษัตริย์ประทับบนราชอาสน์ หรือ
 อาสนะ หรือเตียงมีรูปเหมือนสิงห์
 สฬ, สฬราลี (เขียหะ, เขียหะเรียเขีย)
 ราศีสิงห์ เดือนที่ห้าทางสุริยคติ ตรงกับ
 เดือนสิงหาคม ปัจจุบันเรียก สฬ
 สฬล, สฬละ (เขียฮัล หรือ เขียหะละ)
 สิงหล ศรีลังกา ดู สิงหล
 สฬฟ, สฬพะ (เขียฮัล หรือ เขียหะละ)
 ดู สิงหล
 สฬ (เลิก) ๑. สฬ อย่างสฬหระ เช่น
 สฬกรโลง (เลิกกรวโลง) สฬเป็นมัน
 ทิมสฬก (ตัมเลิกกอ) เทียมจนคอสฬ
 ญี่สฬกเซ่งเสฎึงญลว (เคอร์เลิกเจิง
 เสฎึงโพลิ้ว) เดินเท้าสฬทางบาง คือ
 เดินไปมาตามทางเดียวกันหลายครั้งจน

ทางราบ สฬสฬกมาตสฬก (เข็ดยเลิก
 เม้อดเลิกกอ) พุสฬปากสฬกค่อ คือพุต
 สั้งสอนซ้ำแล้วซ้ำเล่า

๒. สฬจากพระ ใช้ สฬพีสามเนร
 (เลิกบ๊ะสามะเนร์) สฬจากเนร สฬพี
 ภิกขุ (เลิกบ๊ะพิกโขะ) สฬจากพระ
 (คำยกย่อง ใช้ จากสฬกขา (จากเลิกขา)
 หรือ จากสฬกขาบท (จากเลิกขาบ้อด)
 ลาจากสฬกขาบท หรือ ออกจากสฬกขา

๓. สฬสงคราม ทฬ การรบ เช่น
 สฬรุกเก็ดสฬ (ซวกเก็ดเลิก) บ้านเมือง
 เก็ดสฬ สฬสงคราม (เลิกซ้องเก็รียม)
 สฬสงคราม สฬสตรว (เลิกซัดไตร์ว)
 ซ้ำสฬกศัทรู สฬสาม (เลิกสาม) ทฬ
 เบ็ดเตล็ด ทฬกระจัฏกระจาย พุญห์สฬ
 (พุญห์เลิก) หลอกกองทัพซ้าสฬด้วยกล
 อุบาย สฬบสฬ (ซง็อบเลิก) สงบสฬ
 เล็กรบกัน หยุตรบกัน

๔. ดู สฬบฏิก

สฬปปลิก (เลิกปอเปลิ๊ก) คำขยาย ทฬ
 (ตัวน) อ่อน หรือ เสฎึง (เข็ดิง) บาง
 เป็น เสฎึงทฬสฬปปลิก (เสฎึงตัวน
 เลิกปอเปลิ๊ก) บางอ่อนนุ่มน้ม หรือ
 ปอดแปด เช่นเดียวกับ ปปลิก

สฬปฏิก (เลิกเปดิ๊ก) กะปุกดินเผาเนื้อเกลี้ยง
 ทั่วป่องคอคอด ใช้ใส่เหล้ามาจากเมือง

จัน เรียก สัก (เล็ก) ก็ได้ ขวดแก้ว
แบบหนึ่งสี่เหลี่ยมผืนผ้า ก้นบุ่มเข้าข้างใน
บางคนก็เรียก สัก หรือ สักปลูก ด้วย
สัง (เชิง) เกือบจะ แทะจะ เช่น ถาด
เนะวิญกีสั่งบาน (ทาโคจเนะหวิญก
เชิงบาน) ว่าอย่างนั้นก็เกือบจะได้ สิ่งแต่
(เชิงแต่) เห็นจะ เช่น เป็อนกมินชก
โอยมกขญวิญกีสั่งแตบาน อิตทาส-
อวิเท (เบอเนียกมินยัก ออยโมก
คญมวิญกีสั่งแตบานเอ็ดเตอะสเอวีย
เต) ถ้าคุณไม่เอาให้ฉัน ก็เห็นจะได้
ไม่ขัดข้องอะไรเลย
สัง (เชิง) เกือบจะ แทะจะ หวิดจะ เช่น
พิปากสั่งสุลาบ (ปีปากซิงซูลับ)
ลำปากแทบจะตาย สิ่งนี้(ซิงนี้) หรือ
สิ่งแต่หนึ่ง (ซิงแต่หนึ่ง) เกือบจะ แทะจะ
เช่น พิบากจิตตสิ่งนี้ทรมานิบาน
(ปีปากเจ็ดซิงนี้เตรอัมมึนบาน) ลำปาก
ใจแทบจะทนไม่ได้
ส้ม (เขมิ) จิ้งค้อย เฟิง เช่น จำแสดอก
ส้มเทา (จำแสดอกเขมิเตวี) รอพรงนี้
จิ้งค้อยไป เชื้อเนะรวจส้มเชื้อนะ
เกียต (เทวนะหิรวจเขมิเทวนะหิ
เตียต) ทำ (งาน) นี้แล้วจิ้งค้อยทำ (งาน)
นี้อีก
สี (เขอ) หม่อ เหลอ เปื่อเหลอ เช่น

เชว่มขสี (เทวอมขเขอ) ทำหน้าเปื่อ
เหลอ ถุกสี (รักเขอ) กิริยาหม่อ
สูก (สก) รก ทักบ่สูก (ตักบ่สูก) ที่ฝั่ง
รก หมายถึงบ้านเกิด ชาติภูมิ บางที
เรียก ทักบ่สูกทภูมิ (ตักบ่สูกตภูมิ)
บงป้อนปรธากทงสูก (บองโปอน
ปรอเทียกตวงสูก) พื้นน้องร่วมสายรก
เดียวกัน (มักใช้เฉพาะลูกแฝด)
สูกครูลูก (สูกกรัวลูก) ผสมปนเป ปะปน
คลุกคลี หยาบ ๆ สรุ่ยสรุ่ย ไม่มีจารีต
ประเพณี เช่น เชื้อการสูกครูลูก (เทวอ
การสูกกรัวลูก) ทำงานปะปนกัน ทำ
งานหยาบ ๆ มนุสสสูกครูลูก (มนุส
สูกกรัวลูก) คนหยาบ ไม่มีจารีตประ-
เพณี
สูกันต, สูกานต (โสะกัน หรือ โสะกาน)
โสะกันต์ ดู สกกันต์ หรือ สกกันต
สูกมมูก (สก มอ มก) รกรุงรัง เช่น ไพร
สูกมมูก (เพรียสก มอ มก) บ้ารกร
รุงรัง กนแลงสูกมมูก (กอนแลง
สก มอ มก) ที่รกรุงรัง โดยปริยาย
กนิตสูกมมูก (กัณนิตสก มอ มก)
หมายความว่า ความคิดหยาบ ยุ่งเหยิง
สูก, สูกระ (โสะกอร์ หรือ โสะกะระ) หมู
สูกุมาร (โสะโกะมารี) ที่กำลังหนุ่ม
เต็มตัว สูกุมาล ก็ใช้ สูกุมาร
(โสะโกะมารี) ที่กำลังเป็นสาวเต็มตัว

สกุณ, สุกกะ (สก หรือ สกกะ) ขาว สะอาด
บริสุทธิ์ ไส สว่าง **สกุณกรรม** (สกกะ
เทอร) ธรรมเนียมบริสุทธิ์ได้แก่บุญ กุศล
สกุณธาตุ (สกกะเทียด) ดินสอพอง
สกุณปลูก (สกกะปัก) ข้างขึ้น (ตรง
กันข้ามกับ **กาฬปลูก** (กาละปัก)
ข้างแรม)

สกุณ (สก) ดาวศุกร์ เห็นตอนหัวค่ำเรียก
ดาวประจำเมือง เห็นตอนใกล้รุ่ง เรียก
ดาวรุ่ง ชื่อวันศุกร์ เรียก **ไถงสกุณ**
(ไถงสก)

สกุณัต (โตะเกวติ) ที่ทำแล้วงาม งามไม่
บกพร่อง ไม่ขัดตา เช่น **วัตถุสกุณัต**
(เวียดโตะโตะเกวติ) ของทำไ้งาม
ไม่ขัดตา **สกุณัตภาพ** (โตะเกวติตะ
เพียบ) ความงามไม่ขัดตา เช่น **ปรกบ**
โฏษสกุณัตภาพ (ปรอกอบโดยโตะ
เกวติตะเพียบ) ประกอบด้วยความ
งามไม่ขัดตา

สุข (สก) ที่สุขสบาย ง่าย สะดวก สบาย
ความสุขสบาย ความง่าย สะดวก ความ
สบาย เช่น **มานสุข** (เมียนสก) มีสุข
บานสุข (บานสก) ได้สุข **มานเสก-**
กัณสุข (เมียนขักเกติยสก) มีความสุข
สุขกถา (โตะชะกะทา) ถ้อยคำที่

ให้ได้สุข **สุขกาย** (สกกาย) เบาตัว
สุขการณ (โตะชะการ) เหตุที่ทำให้
ได้สุข **สุขกิริยา** (โตะชะกะระยา)
หรือ-**กริยา** (กะระยา) การทำให้ได้
ความสุขความสบาย **สุขเกษม** (สก
เกษม) หรือ **สุขเกษมกุสถานต** (สก
เกษมกุสถาน) สุขสำราญ สุขสบาย สุข
จิตต (สกเจ็ด) สบายใจ เต็มใจ พอใจ
ยินยอม **สุขทุกข** (สกตุ๊ก) หรือ **ทุกข**
สุข (ตุ๊กสก) สุขทุกข์ หรือ ทุกข์สุข
สุขปรธาน (โตะขับประเทียน) การ
มอบความสุขให้ **สุขภาพ** (โตะชะ
เพียบ) ความสุข ความเป็นสุข **สุขภูมิ**
(โตะชะพุม) ที่ที่ประกอบด้วยความสุข
ที่อยู่สบาย **สุขลักษณะ** (โตะชะเลี่ยก
ชะนะ) ลักษณะของความสุข **สุขวิช-**
ชา (โตะชะวิคเจีย) หรือ-**วิทยา**
(วิคเทีย) วิชาสุขวิทยา **สุขวิทยา-**
สาสูตร (โตะชะวิคเทียชะส) ตำรา
เกี่ยวกับสุขวิทยา **สุขเวทนา** (โตะชะ
เวเตียะเนีย) การรับอารมณ์เป็นสุข
สุขสมผลส (โตะชะซ็อมพะอะส) สัม
ผัสที่เป็นสุข การประสบความสุข **สุข**
สถานต (สกกสถาน) สุข สงบ **สุขสถานต**
ตุราน (สกกสถานตุราน) ที่มีที่พักหรือ
มีที่พึงให้ได้ความสุข สงบ **สุขสั่วสัณ**

(สกขัصةสัเขติย) สุขสวัสดิ์ **สุขา** (โสะ
ขา) ความสุข (คำใช้ในกาพย์กลอน)
สุขาภิบาล (โสะขาพิบาล) การบำรุง
รักษาให้ได้ความสุข ชื่อกระทรวงสุขา-
ภิบาล เรียก **กระทรวงสุขาภิบาล** (กรอ
ขวงโสะขาพิบาล) หรือ **กระทรวงสาธารณสุข**
สุขาภิบาล (กรอขวงสาเทียเรียะนะ
โสะขาพิบาล) กระทรวงสาธารณสุข
สุขารมณ (โสะขารม) อารมณ์
เป็นสุข **สุขาสา** (โสะขาสา) ความ
ปรารถนาให้ได้สุขต่อไปข้างหน้า

สุขกัมบุด (สกก้อมบุด) พุดหรือคิดถ้วน ๆ
สิ้น ๆ เช่น **นิยายสุขกัมบุด** (นิเยีย
สกก้อมบุด) พุดห้วน ๆ สิ้น ๆ **กัมบิต**
สุขกัมบุด (กัวมบิตสกก้อมบุด) ความ
คิดถ้วน ๆ สิ้น ๆ (กล่าวว่ามีตำนานเล่า
ไว้ว่ามีคนแก่เรียกกันว่า ตาสุข ชอบพุด
ห้วน ๆ สิ้น ๆ เช่นนั้น คำพุดดังนั้นจึง
เรียก **สุขกัมบุด**)

สุขภูมิ, สุขภูมิรมนา (โสะพะคม หรือ โสะ
ขดมเรียะเมียะเนีย หรือ-รัมเมียเนีย)
การอยู่ร่วมกันเป็นสุขไม่หม่นหมอง
ความเบิกบานสบายด้วยการอยู่ร่วมกัน
อย่างเป็นสุขสบาย เช่น **जेठैठैसुखुम**
नङ्कनाखानिज (जेठैठैโสะพะคม
นङ्केเนียเจียนิ) เอาแต่อยู่เป็นสุขสบาย

กันเป็นนิจ **รทสุโฆยสุขภูมิ** (ริวกซี
โดยโสะพะคม) หากินอย่างสุขสบาย

สุขิตกาล (โสะพะตะกาล) เวลาที่มีความสุข
สุขุม (โสะขม) สุขุม ละเอียดย เป็นผง
ฉลาดว่องไว เช่น **กัมบิตสุขุม** (กัวมบิต
โสะขม) ความคึกคึกสุขุมรอบคอบ **สุขุม**
กัมภีรภาพ (โสะขมเกียมพีเรียะเพียบ)
ที่มีความละเอียดลึกซึ้ง เช่น **พระอภิ-**
ธมมชาธรรมสุขุมกัมภีรภาพ (เพริยะห์
อะพิเทียมเจียเทอ์โสะขมเกียมพี
เรียะเพียบ) พระอภิธรรมเป็นธรรมสุขุม
กัมภีรภาพ **สุขุมปปัญญา** (โสะโสะ
มปปัญญา) ปัญญาฉลาด **สุขุมพจน**
(โสะโสะมะพะอ์) หรือ - **วณณ**
(เวอัน) สืหรือผิวผุดผ่อง **สุขุมพัสดุ**
(โสะโสะมะพะอ์) ผ้าเนื้อละเอียด
เกลี้ยง **สุขุมสตุต** (โสะโสะมะสัด)
หรือ-**สตุว** (สัด) สัตว์เล็ก ๆ เช่น
กณญ (ก๊อนโคบ) **กนทุรุข** (ก๊อน
ตุมรุข) **มุส** (มุส) **สจุ** (สัจ)
กณญีร (ก๊อนเคียร์)....**ชาสุขุมสตุต**
(เจียโสะโสะมะสัด) ตกแต่น แผลงปอ
ยุ้ง รัน ปลวก เป็นสัตว์เล็ก

สุขุมาล (โสะโสะมาล) ที่มีแต่ความสุข
ที่เคยแต่สะทวักสบายไม่เคยเหนื่อยยาก
มนุสสุสุขุมาล (มนุสโสะโสะมาล)

คนที่เคยแต่สุข สะทวักสบาย สุขุม
ตรกูล (โสะโอะมาละตรกูล) ตรกูล
ที่เจริญด้วยความสุข

สุขุขัย (โสะโอะไคย) การเกิดขึ้นซึ่งความ
สุข เช่น กุศลชาสุขุขัยรสสัตว์โลก
(โกะซ็อลไคยโสะโอะไคยรวบอะสัสด-
วะโลก) กุศลเป็นการเกิดขึ้นซึ่งความ
สุขของสัตว์โลก

สุกต (โสะกัต) ๑. ไปแล้วด้วยดี ด้วย
ความสะทวัก เขมรใช้เป็นราชาศัพท์ใน
ความว่าตาย ใช้แก่เจ้านายนอกจากพระ
ราชา เช่น ทรงสุกตที่รณนำเหย
(ตรังโสะกัตปรัณนำเหย) ทิวศก
ชั้นพระชนม์ หรือชั้นชีพิตักษัยสองปีแล้ว

๒. ผู้ไปแล้วด้วยดี ผู้สำเร็จธรรม
อันประเสริฐคือพระนิพพาน พระนาม
พระสัพพัญญู พระพุทธเจ้า สุกตวาจา
(โสะกัตเวียจา) วาจาของพระสุกต
ได้แก่พุทธภาษิต หรือ พุทธศาสนา
สุกตสาวัก (โสะกัตชาวัก) สาวก
พระสุกต

สุคติ (โสะเกียะเตะ) สุคติ การไปด้วยดี
(เฉพาะการเกิดตาย) ความประพตติถูก
ทาง ถูกทำนองคลองธรรม หรือมีความ
ยุติธรรม สวรรค์ เช่น สุลาบเทาเกิด
กุนงสุคติ (ขุลับเตวีเกิดกุนงโสะเกียะ

เตะ) ตายไปเกิดในสวรรค์ สุกตลมนัน
(โสะเกียะเตะเกียะเมียะเนียัง) การ
ประพตติหรือรวบรวมความคติกันโดย
ถูกทางถูกทำนอง

สุกนธ (โสะกัณ) กลิ่นหอม เครื่องหอม
ที่มีกลิ่นหอม สุกนธกุฎิ (โสะเกี้ยน
เทียะโกะเตะ) หรือ-กุฎิ (โกะเตีย)
กุฎิที่มีกลิ่นหอม (เฉพาะกุฎิพระพุทธเจ้า
ที่มีกลิ่นดอกไม้อ่อนที่คนบูชา หรือ
ดอกไม้ข้าง ๆ โขกกลิ่นหอมอยู่เป็นนิตย์)
สุกนธรส (โสะเกี้ยนเทียะระวะส)
สุกนธวาริ (โสะเกี้ยนเทียะเวียริ)
หรือ สุกนธโทก (โสะเกี้ยนโทตัก)
น้ำหอม น้ำอบ

สุกริพ (โสะกรัป) สุกริพ เสนาของพระราม
ในเรื่องรามเกียรติ์

สูง (สง) คำขยายคำ สุนข (โสน) เปลา่ ๆ
เสียเปลา่ ไม่ได้อะไรเลย เป็น สุนขสูง
(โสนสง) ต้อย ขยาย จังต (จังจิด) มีค
เช่น จังตสุนขสูง (จังจิดโสนสง) มีคต้อ
มองหน้าไม่เห็น โดยปริยายหมายความว่า
เข้าใจ ตรอมใจ จนคิดอะไรไม่ออก

สูงก (สงกะ) ส่วน ภาษา ภาษาอักษร สูงกากร
(สงกากร) เงินค่าภาษี สูงกาชั้น
(สงกาชั้น) คนที่ต้องเสียภาษี

สูง (โสะจ) รื่น

สุจริต (โสะจะเร็ด) สุจริต ความประพฤติที่
เช่น กานสุจริต (กันโสะจะเร็ด) ถือ
ความสุจริต มานสุจริต (เมียนโสะจะ
เร็ด) มีความสุจริต สุจริตยุดติธรรม
(โสะจะเร็ดยุดเตะเทือร์) สุจริตกบยุดติ-
ธรรม หรือยุดติธรรมที่มีสุจริตเป็นหัวหน้า
เป็นประธาน

สุจนีย์, วิสุจนีย์ (โสะจะนี หรือ วิโสะจะนี)
ผ้าปูที่นอน ราชาศัพท์ใช้ พระสุจนีย์
หรือ พระวิสุจนีย์ (เพรียะโสะจะนี
หรือ เพรียะวิโสะจะนี) พระกำราล
(คำไทย สุจนีย์)

สุจิ (โสะจะ) สะอาด บริสุทธิ์ ปราศจาก
มลทิน **สุจิจริต** (โสะจะจะเร็ด)
ความประพฤติดี ผู้ที่มีความประพฤติดี
สุจิธรรม (โสะจะเทือร์) ธรรมอัน
บริสุทธิ์ **สุจิวงส** (โสะจะวัง) เป่า
พวงศัติ คนที่มีวงศ์ตระกูลดี **สุจิตสณฐาน**
(โสะจะซ็อนทาน) รูปทรงดี ที่มีรูป
ทรงเหมาะสม **สุจิตสมาจาร** (โสะจะ
ขมาจาร) มารยาทอันถูกต้อง คนที่มี
มารยาทดี

สุจิต (โสะเจ็ด) ที่สะสมไว้เป็นอย่างดี เช่น
รบสสุจิต (รวบอะสโสะเจ็ด) ของที่
สะสมไว้เป็นอย่างดี **สุจิตชน** (โสะจะ
ตะทวน) ทรพย์ที่สะสมไว้เป็นอย่างดี

สุจิตวิชชา (โสะจะตะวิคเจีย) หรือ-
วิทยา (วิคเทีย) ความรู้ที่รู้ได้โดย
พยายามเรียนไม่ขาด

สุจิตฺร, สุวิจิตฺร (โสะเจ็ด หรือ โสะวิเจ็ด)
ที่วิจิตรงดงาม ที่ตกแต่งอย่างงดงาม
เช่น **รบสสุจิตฺร** (รวบอะสโสะเจ็ด)
ของวิจิตรงดงาม **กุกัจกัฏฐ์วิจิตฺร**
(กุกัจกัฏฐ์โสะวิเจ็ด) ลวดลายสวยงาม

สุ. จิ. ปุ. ลิ. (โสะ. เจะ. โปะ. ลิ.) สุ. จิ.
ปุ. ลิ. ค่าย่อจาก สุต จินต ปุจฉา
ลิขิต คือ ฟัง คิด ถาม เขียน

สุจนุทะ (โสะฉันเตยะ) ความปรารถนาอัน
ดีงาม ความปรารถนาอันถูกต้องตามกต
ิธรรม อันอาจทำให้เกิดความสุข ความ
เจริญ เช่น **สุจนุทะรบสวัรวบรต** (โสะ
ฉันเตยะรวบอะสวัเรยะโปะระอะสวั)
ความปรารถนาอันดีงามของวีรบุรุษ

สุชน (โสะฉวน) คนดี คนประพฤติดี คน
มีจิตใจดีงาม

สุชาต (โสะเจียด) ที่เกิดดี ที่งอกออกดี
สุชาตบุตร (โสะเจียดะบุตร) ลูกที่ถือ
กำเนิดมาดี **สุชาตผล** (โสะเจียดะ
พ้อล) ผลไม้ที่มีเนื้อเต็มลูกอวบ **สุชาต
พริก** (โสะเจียดะพริก) ต้นไม้ที่งอก
งามดี

สุชาดา (โสะเจียดา) ชื่อชายาพระอินทร์
องค์หนึ่ง

สุชีวัตรม (โสะจีเวียะเทอ์) การมีชีวิตอยู่
อย่างดี ความเป็นอยู่อย่างดี คือความรู้
ประเพณี การรู้ประมาณ เจริญปราศรัย
กับผู้อื่น เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น
มานสุชีวัตรม (เมียนโสะจีเวียะเทอ์)
มีชีวิตอยู่อย่างดี **มนุสสุขะสุชีวัตรม**
(มนุสะคะโสะจีเวียะเทอ์) คนขาด
ความเป็นอยู่อย่างดี

สูญ (โสัย) สูญ เปล่า เสียเปล่า ไม่ได้
อะไรเลย จน จนความคิด จนหนทาง
เช่น **สูญกนิต** (โสัยกัณนิต) จนความ
คิด **กนิตสูญ** (กัณนิตโสัย) ความ
คิดก็อด **สูญสาณ** (โสัยสาณ) สูญ
จួយ ยู่จួយ ยู่ไปหมดจนความคิด
สียสูญ (เสยโสัย) ยักเย้ายักยัน หยัก
หย่อน ถอยหน้าถอยหลัง เช่น **กนิต**
สียสูญ (กัณนิตเสยโสัย) ความคิด
ยักหย่อน ถอยหน้าถอยหลัง

สูญญ (โสัยญะ) สูญ เปล่า เสียเลย ว่าง
ไม่มีประโยชน์ หายสูญ จุฬพินทุ
สูญญวณะ (โสัยญะเวียะจะนะ) คน
ที่สูญคำพูด คือคนใบ้ **สูญญวาท**
(โสัยญะเวียะ) ลัทธิที่ถือว่าตายแล้ว
สูญไม่เกิดอีก ลัทธิที่ถือว่าไม่มีพระ
สูญญการ (โสัยญะเกียะ) บ้านว่าง
บ้านเงียบ

สูญญ (โสัยญ) สูญ เปล่า จนความคิด
จนปัญญาเพียงเท่านั้น ไปอีกไม่รอด
เช่น **วาสูญญุตริมนิงเหีย** (เวียโสัย
ญุตริมนิงเหีย) มันจนปัญญาเพียง
เท่านั้นแล้ว

สูญน (โสะคือน) คำกลายมาจาก **สูญ**
(สูญ) นม

สูญสา, สูญหา (โสะเนสา, โสัยหา) ลูก
สะไ้ ราชาศัพท ใช้ **พระสูญสา**
(เพรียะที่โสะเนสา) หรือ **พระสูญหา**
(เพรียะที่โสัยหา)

สูญตะ (โสะตะ) ที่ได้ยิน ที่ได้ฟัง **สูญมับ**
(โสะตะเมีย) ที่ได้จากการฟัง **สูญมยป**
ปญญา (โสะตะเมียะเยียบปญญา)
ปัญญาที่ได้จากการฟัง

สูต (สูด) ไขสัตว์ เช่น **สูตใจ** (สูดใจ)
ไขเหา **สูตนาน** (สูดเมี้ยน) ไขไก่
สูตทา (สูดเตีย) ไขเป็ด (เป็นคำสูง
คำสามัญ ใช้ พง (ปวง))

สูตทรท (สูดทรท) ดู **สมุตทรท**

สูตตุนตภิฏก (โสัยตื้อนตะเบียดอก) คัมภีร์
พระสูตรในพระพุทธศาสนา เรื่องราว
ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง

สูทนต (โสะเตอิน หรือ โสะเตอินตะ) ที่
อบรมฝึกสอนดีแล้ว ที่ได้หัดดีแล้ว
สูทนตจิตต (โสะเตอินตะเจ็ด)

จิตที่ได้อบรมฝึกสอนเป็นอย่างดีแล้ว
สุทนต์สตว (โสดะเตอันตะสัด) สัตว์
 ที่เขาฝึกหัดมาดีแล้ว

สุทิน (โสะดิน) วันที่ วันที่รวมทั้งหมดใน
 ปีหนึ่งๆ เช่น **จันจันทกติ** **มานสุทิน**
 ๓๕๔ ๓๕๕ (จันจันเตยะเกียะเตะ
 เมียนโสะดินเบียรวยฮาเซ็บบวน ๓๕๔
 เบียรวยฮาเซ็บปฺรา) ปีจันทกติ มีวัน
 ทั้งหมด ๓๕๔ หรือ ๓๕๕

สุททะ (โสดเตยะ) ชนชั้นศูทร

สุทธ (สด) ที่สะอาด บริสุทธิ์ ขาว หอมจก
 ผุดผ่อง แท้ ไม่มีปน เช่น **อมสุทธ**
 (เทมียสด) ใหม่แท้ **จินสุทธ** (เงิน
 สด) เงินแท้ **บายสุทธ** (บายสด) ขาว
 ขาว **ปฺรากสุทธ** (ปฺระกัสด) เงินแท้
สุทธจิตต (สดเทียะเจ็ด) จิตใจบริสุทธิ์
สุทธปะกข (สดเทียะปัก) ข้างขึ้น
สุทธพรรณ (สดเทียะเปอร) หรือ-วณณ
 (เวอัน) สีสสะอาดบริสุทธิ์ ผิวพรรณ
 ผุดผ่อง **สุทธโกชน** (สดเทียะโพจัน)
 อาหารที่สะอาด **สุทธมติ** (สดเทียะ
 เมียะเตะ) ความคิดหมดจด **สุทธรส**
 (สดเทียะรวะส) น้ำสะอาด น้ำบริสุทธิ์
สุทธสาธ (สดสาต) ครบครัน เช่น
ภูจสุทธสาธ (โคงสดสาต) อย่างครบ
 ครัน **สุทธสัล** (สดเทียะเซ็ด) คีล

บริสุทธิ์ มารยาทเรียบร้อย **สุทธุสนุข**
 (สดโสณ) บริสุทธิ์สะอาด ไม่มีมัวหมอง
 เช่น **มารยาทสุทธุสนุข** (เมียะเรียะ
 เยียดสดโสณ) มารยาทไม่มีมัวหมอง
ลุตสุทธุสนุข (ลุตสดโสณ) งามไม่มี
 ที่ติ **สุทธุชาชีพ** (สดเทียะจิบ) หรือ
สุทธุชาชีวะ (สดเทียะจิวะ) การหา
 เลี้ยงชีพอย่างบริสุทธิ์ ผู้มีการหาเลี้ยงชีพ
 อย่างถูกต้อง **สุทธุชาวาส** (สดเทียะ
 เวียะส) ที่อยู่ของผู้บริสุทธิ์ ชื่อพรหม
 โลกที่เป็นที่อยู่ของพวกอริยบุคคลที่เป็น
 อนาคามี **สุทธุโธท** (สดโหด) หรือ
สุทธุโธทก (สดโหดวก) น้ำสะอาด น้ำ
 บริสุทธิ์ น้ำกรอง เช่นเดียวกับ **สุทธุรส**

สุทธุตเต, **สุทธุสังเต** (สดเต หรือ สดเซ็ง
 เต) ล้วนแต่ เช่น **สุทธุตเตแผลขุจ**
 (สดเตแผลเคัจัย) ล้วนแต่ผลไม้ดิบ
สุทธุสังเตลล (สดเซ็งเตลล) (สดเซ็งเตลล) ล้วนแต่ดี ๆ ทั้งนั้น

สุทธุติ (สดติ) ความบริสุทธิ์ สะอาด ความ
 แท้ไม่มีปน เช่น **มานสุทธุติ** (เมียน
 สดติ) มีความบริสุทธิ์ **สุทธุธิบุตร**
 (สดติบัด) หรือ **สุทธุติเลขา** (สดติเลขา)
 หนังสือผ่านอ่าน หนังสือแสดงความ
 บริสุทธิ์สุจริตของคนผู้ผ่านเข้าออกไปมา
สุทธุธมนต (สดติมวัน) ผู้มีความบริสุทธิ์

สุทฺธโธณะ, สุทฺธโธณ (สดโทเตยะเนยะ หรือ สดโทด) ข้าวบริสุทธ ข้าวขาว พระนามพระเจ้าสุทฺธโธณะ พระบิดา ของพระพุทธเจ้า

สุตฺตม, สุตฺตรม (โสะเทอัมหรือ โสะเทอ์) ธรรมะหรือกฎอันถูกต้อง ยุติธรรม

สุตฺตมา (โสะเทอัมเมย) ชายาพระอินทร์ ชื่อศาลาใหญ่ในดาวดึงส์เป็นที่ประชุม เทวดา มักเรียก **สุตฺตมา-เทวสภา**

สุธา (โสะเทีย) น้ำทิพย์ อาหารทิพย์ ของทิพย์ น้านม น้ำต้อย น้ำต้อยใน ดอกไม้ น้ำในผลไม้ สีนํ้าสำหรับจิบ หรือทาให้ขาว รศมี ความสว่าง **สุธา กร** (โสะเทียกอร์) **สุธาธาร** (โสะ เทียเทียร์) หรือ **สุธานิธิ** (โสะเทียนิธิ) พระจันทร์ **สุธาการ** (โสะเทียการ์) ช่างโบกปุน **สุธาชีวิน** (โสะเทียจีวิน) หรือ-ชีวี (-จีวี) ช่างปุน ช่างก่ออิฐ **สุธาภิณฑ** (โสะเทียเบ็น) ก้อนปุน **สุธาอุช** (โสะเทียพูจ) หรือ - โกลี (โพกั) ผู้บริโภคาอาหารทิพย์ คือเทวดา **สุธาโภชน** (โสะเทียโพจีวิน) อาหาร ทิพย์ **สุธามตฺติกา** (โสะเทียเมือัดเตะ กา) ปุนขาวผสมทรายใช้โบก **สุธามัย** (โสะเทียเมัย) ที่ทำด้วยปุน เช่น **มฺฤตะ** **สุธามัย** (เพุติยะห์โสะเทียเมัย) บ้าน

อิฐ บ้านหิน **สุธารส** (โสะเทียรวะสั) รสทิพย์ น้ำทิพย์ **สุธาสินธุ** (โสะเทีย เสิน) ทะเลทิพย์ เมฆ **สุธาสี่** (โสะ เทียเซีย) ผู้กินทิพย์ คือเทวดา

สุธี (โสะที) ปัญญา ความฉลาด นักปราชญ์ **สุธีร** (โสะทีเรียะ) ที่มีความกตอย่างแข็งขัน มั่นคง ผู้มีความรู้สูง อัครบัณฑิต

สุน (สุน) เลย เกิน เกินกำหนด เกินประมาณ ถล่ำ เช่น **สุนการ** (สุนการ์) เกินการ เลยกำหนดการงาน **สุนคันิต** (สุนกั๊วม นิด) คิดพลาดไป คิดถล่ำไป **สุนไถ** (สุนไต) หนักมือ **สุนเพก** (สุนเป็ก) เกินไปนัก **สุนมาต** (สุนเมือัด) พลัง ปาก **สุนสมภู** (สุนซ็อมเตย) พลังคำ (พูด)

สุนก, สุนบ (โสะน็อก) หมา

สุนปี, สุนี (โสะนะเซีย หรือ โสะนี) หมา ตัวเมีย

สุนตรุน (สนตรุน) จ้อง ๆ ซอมซ่อ เช่น **เชวีสุนตรุน** (เทวอสุนตรุน) ทำจ้อง ๆ

สุนนทา (โสะนันเตย) ชายาพระอินทร์ ชื่อสระโบกขรณีในดาวดึงส์

สุนีติ (โสะนีเตะ) กฎหมายที่บัญญัติอย่างดี อย่างถูกต้อง การประพฤติดี

สุนทร (โสนเตยะเรียะ หรือ โสนตวัร) สุนทร ไพเราะ ดึงงาม น่าฟัง **สุนทรกถา**

(โสนเตี้ยะเรยะกะทา) ถ้อยคำไพเราะ
ถ้อยคำอันควรฟัง คำปราศรัยในที่ประ-
ชุมชน สุนทรพจน์ เช่น สุนทร-
กถากุณมहाสนนินาต (โสดโสน
เตี้ยะเรยะกะทาคุณมहाสนนินาต)
กล่าวคำปราศรัยในที่ประชุมมหาสนนินาต
(ใช้ สุนทรพากย์ (โสนเตี้ยะเรยะ
เบ๊ยัก) ก็มี สุนทรพจน์ (โสนเตี้ยะ
เรยะเบ๊ย) ก็มี) สุนทรมติ(โสนเตี้ยะ
เรยะเมี้ยะเตะ) ความคิดอันถูกต้อง
สุนทรลกขณณ์ (โสนเตี้ยะเรยะเลี้ยก)
ลักษณะงาม สุนทรวาจา (โสนเตี้ยะ
เรยะเวียจา) วาจาอันไพเราะ สุนทร
สุปะ (โสนเตี้ยะเรยะโสปะ) แกงอร่อย
สุนทรโวาท (โสนเตี้ยะโรเวียด)
โอวาทดี คำสั่งสอนอันถูกต้อง
สุนทรทาน (โสนตวัรเตียน)ทานอันดีงาม
การให้ที่ให้อย่างดีงาม เช่น ฐะวัญญ
สุนทรทาน (เทวอบนโสนตวัรเตียน)
ทำบุญสุนทรทาน
สุนทร (โสนเตี้ยะรี) หญิงผู้มีความงาม
หญิงผู้เจิดฉาย
สับ (ซบ) ซุป (จาก soupe คำฝรั่งเศส)
ซุป ก็ใช้ คู ซุป
สุบณณ (โสะบัน) กรุท
สุนทรบุ (สุบทรบุ) ทับ หนาทับ หลบ

ลุ่มมา เช่น ไพรสับทรบุ (เพรียสับ
ทรบุ) ป่าทึบ สกสับทรบุ (ซ้อกสับ
ทรบุ) ผมหลบลุ่มมา
สุบปรพบุ (สบบปรอลบ) ที่หลบลุ่มมา
ลุ่มมา มาก เช่น ภูบลสุบปรพบุ
(ค้อมโบลสบบปรอลบ) หลังกาหลบลุ่มมา
มาก แมกเอื้อลสุบปรพบุ (แมกเอ
ยูลสบบปรอลบ) กิ่งไม้โน้มลุ่มมา
สุบเสา (ซบเซา) ซบเซา ซึมเซื่อง กัมหน้า
งุด เช่น เจะเตสุบเสาเง็บมูขมิन्नวจ
(เจะเตซบเซาเง็บมูขมิन्नวจ) เอาแต่
ซบเซา เงงหน้าไม่ไหว เกิดทุกข์สุบ
เสา (เกิดทุกข์ซบเซา) มีความทุกข์ซบ
เซาซึมเซื่อง (จาก ซบเซา คำไทย)
สุบิน (โสะเบ็น) ความฝัน เช่น ขบมิญ
ขญุมานสุบินมินล่อ (ยบมิญคญม
เมียนโสะเบ็นมินล่อ) เมื่อคืนฝันฝัน
ไม่ดี สุบินนิมิต (โสะเบ็นนิมิต)
การฝันเห็นเป็นดวงดีหรือร้าย
สุบปภาต, สุบปรภาต (สบบปะเพียด, โสะ
ปรอเพียด) อรุโณทัย เวลาตะวันขึ้น
เวลารุ่งแสง
สุบปรภาพ (โสะปรอเพียบ) เตะอันยิ่งใหญ่
สุบปรโยค (โสะปรอโยก) ความฉลากล่องไว
เช่น ฐะวักการโญสุบปรโยค (เทวการ
โดยโสะปรอโยก) ทำงานด้วยความ
ว่องไว

สุปรารถ (โสะปรารถ) เวลาเข้าอันถึงงาม ใช้เป็นคำทักทาย เช่น **สุปรารถ สวัสดิ์** (โสะปรารถ โสะเวียดเถะ) อรุณสวัสดิ์ **สุปรารถ สวัสดิ์** (โสะปรารถ ชัวะสฺเซตฺย) อรุณสวัสดิ์ ใช้แต่ **สุปรารถ (โสะปรารถ)** ก็ได้

สุผล (โสะพ็อด) ผลดี ผลไม้ดี ที่มีผลงาม เช่น **เณสุผล (เขอโสะพ็อด)** ไม่มีผลงาม

สุพละ, สุวะละ (โสะเบยะจะ หรือ โสะเวียะจะ) ที่พูดเข้าใจง่าย ความหมายง่าย

สุพรรณ, สุพฺรณ (โสะเบอรฺ) ทอง ที่มีสีหรือผิวสวย **สุพฺรณบาทุก (โสะเบอรฺบาทุก)** รองเท้าทอง ราชาศัพทที่ใช้ **พระสุพฺรณบาทุก (เพรียะห์โสะเบอรฺบาทุก)** **สุพฺรณภาษณ** (โสะเบอรฺเพียจ) ภาษณะทอง **สุพฺรณภฺรึงการ (โสะเบอรฺพฺรึงเกียร)** คนโททอง **สุพฺรณมาลา (โสะเบอรฺเมียเลีย)** พวงดอกไม้ทอง สายทอง

สุภ (โสะเพียะ) ถึงงาม สะอาด ไม่มัวหมอง มีสิริสวัสดิ์ มีลาภ มีความสุข **สุภกาล (โสะเพียะกาล)** หรือ-**สมย (ชะไม)** เวลาดี **สุภก (โสะเพียัง)** หรือ **สุภาก (โสะเพียง)** รูปสวย มีรูปสวย **สุภนิจฺฉัย (โสะเพียะนิจฺฉัย)**

หรือ **สุภนิสฺสัจ (โสะเพียะนิสฺสัจ)** ความคิดอันถูกต้อง ความคิดดี **สุภนิมิตฺต (โสะเพียะนิมิต)** นิมิตดี ความสำคัญหรือสังเกตเห็นว่าดีว่าสมควร **สุภผล (โสะเพียะพอด)** ผลดี **สุภมสุตฺ (โสะเพียะเมือะสโตะ)** ของงมีความสวัสดิ์ ใช้กล่าวขอพรตอนเริ่มในพิธีบวงสรวงเป็นต้น **สุภลักขณ (โสะเพียะเลียก)** ลักษณะดี

สุภก (โสะเพียก) ที่รุ่งเรือง สวยงาม มีลาภ มีความสมบูรณ์ มีความเจริญ มีความสุขสบาย

สุภร (โสะเพียะเรียะ) ที่เลี้ยงง่าย **สุภรบุคฺค (โสะเพียะเรียะบกกัล)** ผู้เลี้ยงง่าย **สุภรบุตฺต (โสะเพียะเรียะบด)** หรือ-**บุตฺร (บด)** ลูกเลี้ยงง่าย

สุภา (โสะเพีย) ผู้พิพากษาคดี เดิมเรียก **สุภาตุลาการ (โสะเพียโตะลาการ)** (กลายเสียงมาจาก **สภา**)

สุภาพ (โสะเพียบ) สุภาพเรียบร้อย มีมารยาทเรียบร้อย เช่น **จิตตสุภาพ (เจ็ดโสะเพียบ)** ใจสุภาพ **สมภูสุภาพ (ซ็อมเตียโสะเพียบ)** ถ้อยคำสุภาพเรียบร้อย **ฤคสุภาพ (ริกโสะเพียบ)** มารยาทเรียบร้อย **มนุสฺสสุภาพ (มนุสฺสโสะเพียบ)** คนสุภาพ

สุภาสิต (โสะเพียเส็ด) ที่กล่าวคำไพเราะ
ที่พูดถูกต้อง (ทำให้สำเร็จประโยชน์
ด้วยดี) เช่น พากยสุภาสิต (เพียก
โสะเพียเส็ด) คำสุภาสิต ภาพ
สุภาสิต (ภาพโสะเพียเส็ด) ภาพ
สุภาสิต สุภาสิตโหวท (โสะเพีย
เส็ดโหวท) โหวทที่เป็นสุภาสิต

สุภ (โสะพวม) คำใช้คู่กับ สุภาพ (โสะ
เพียบ) สุภาพ เช่น สุภสุภาพ (โสะ
พวมโสะเพียบ) สุภาพเรียบร้อย สุภาพ
เหมาะสม เช่น มนุสสุภสุภาพ
(มนุสโสะพวมโสะเพียบ) คนสุภาพ
เรียบร้อย ฤทธาสุภสุภาพ (ริทเพีย
โสะพวมโสะเพียบ) มารยาทเรียบร้อย

สุบ (สุบ) ๑. ชุ่ม เช่น เชื้อสุบมหาลพระ
กรุณาขามจาตชีวิต (เทวอสุบตัวตวล
เพียะหัทกรุณาเจียมจะสัจชีวิต) ทำชุ่มรับ
เสด็จพระเจ้าอยู่หัว สุบทวาร (สุบ
เทวียร์) ชุ่มประตู สุบบงอว (สุบ
บ้องอว) ชุ่มหน้าต่าง (จาก ชุ่ม คำไทย)

๒. สุ่ม เช่น สุ่มมาน (สุบเมอัน)
สุมไก่ (จาก สุ่ม คำไทย)

สุมครล (สุมกรวลม) สมรู้ร่วมคิด เช่น
สุมครลขามวยคนามินโอยเกถึง (สุม
กรวลมเจียมวยเคนียมนโอยเกเดจ)
สมรู้ร่วมคิดกันไม่ให้เขารู้

สุมทรม (สุมทรม) สุ่มทรม ต้นไม้ พุ่มไม้
ป่าที่มีเถาวัลย์หนาที่บ เช่น พวนกุน
สุมทรม (ปวนคองสุมทรม) แอบ
ซ่อนในป่าที่บ เถสุมทรม (เขอสุม
ทรม) ต้นไม้หนาที่บ กุมโพตสุมทรม
(กุมโปตสุมทรม) สุ่มทรมพุ่มไม้ พุ่มไม้
หนาที่บ ไพรสุมทรม (เพียสุมทรม)
ป่าเถาวัลย์หนาที่บ (ไทยใช้ สุ่มทรม)

สุมนา (โสะมะเนีย) ดอกมะลิซ้อน (คำใช้
ในกาพย์กลอน)

สุมาลี (โสะมาลี) ที่มีดอกไม้อ้อยกรองเป็น
อย่างดี ผู้ที่มีดอกไม้อ้อยกรองเป็นอย่างดี
เขมรใช้ หมายถึง พวงมาลัย ดอกไม้
ที่อ้อยกรอง เป็นคำเรียกหญิงผู้เป็นที่รัก
เช่น แก้วสุมาลี (แก้วโสะมาลี) แก้ว
สุมาลี (คำใช้ในกาพย์กลอน)

สุเมธ (โสะเมธ) ผู้มีปัญญาดี ผู้มีปัญญา
อาจกำจัดกิเลสได้ ผู้มีปัญญาทางธรรม
สุเมธบญทิต (โสะเมเทียะบันดิต)
บัณฑิตผู้มีปัญญาอาจกำจัดกิเลสได้

สุเมธา (โสะเมธา) ปัญญาดี ปัญญาที่อาจ
กำจัดกิเลสได้

สุเมรุ, สุเมรุ (โสะเมรุ หรือ โสะแม) ภูเขา
พระสุเมรุ เรียกได้หลายชื่อ คือ เนรุ
(เนรุ) เมรุ (เมรุ) สีเนรุ (เสเนรุ)
ติทิวาธร (เตะติเวียทัว) สุกริ

(โสระระกิริ) สุราทริ (โสระราทริ)
 สุราสริย (โสระราสริ)

สุขมุข, สุขมมุข (โศยโมย หรือ โศยมัว
 โมย) ปุกปุย รุงรัง ที่มีหนวดเครารุงรัง
 เช่น มุขสุขมุข (มุขโศยโมย) หน้าตา
 รุงรัง มนุสสุสุขมมุข (มนุสส์โศยมัว
 โมย) คนแต่งตัวรุงรัง ปุกปุย

สุขเมะ (โศยเมะ) สุข เปลา ไม่ได้อะไร
 ไม่ได้การไถ่งาน เช่น อิดเกิดชาอวิเท
 วาสุขเมะเพนเหี้ย (อิดเกิดเจียเอวีย
 เตเวียโศยเมะเตวีเฮย) ไม่เกิดอะไร
 หรอก เขาไม่ได้เรื่องไปแล้ว เป็นคำ
 เรียกชื่อคนที่สนิทสนมกัน เช่น อาสุข
 เมะ (อาโศยเมะ) อ้ายคนไม่ได้เรื่อง
 สุขเมะซุรอกโสท (โศยเมะจิวักเสบีย)
 หรือ สุขเมะกฤตามไปร (โศยเมะกฤตาม
 ไปร) หรือ สุขเมะทำพังตุร่า (โศย
 เมะตีวมเบี้ยงตุร่า) คือไม่ได้เรื่องผก
 กาดทอง ปูเต็มหรือหน่อไม้ทอง เป็น
 คำว่า เปลา ๆ ไม่ได้การไถ่งานอะไร
 เลย

สุรง (โสระรอง) สายรุ้ง เรียก แซ่สุรง

สุร (โสระระ) เทวตา สุรคช (โสระระกัว)
 ช้างเอราวัณ สุรคต (โสระระกัวด)
 ไปเกิดเป็นเทวตา คือ ตาย สุรโลก
 (โสระระโลก) หรือ สุราลย (โสระราไล)

สวรค์ (ใช้กลายเป็น สุลาลย์ (โสระ
 ลาไล) ก็มี)

สุรกี (โสระระพี) ๑. ที่มีกลิ่นหอม เครื่อง
 หอม ใช้ สุรกีณธ (โสระระพีกัณ
 หรือ-กัณเทียะ) สุรกีวาสิต (โสระระ
 พีเวียเส็ด) ที่อบด้วยเครื่องหอม

๒. ดอกสารภี

สุรา (โสระรา) ๑. พวกเทวตา เทวตาทั้ง
 หลาย สุรารกษ (โสระราเรียก)
 อารักขเทวตาที่สิงสถิตย์ตามบ้านที่อยู่ มี
 ประจักษ์เป็นต้น

๒. เหล้า

สุรีย (โสระระยะ) พระอาทิตย์

สุรียจล (โสระระยั้ง) ดวงอาทิตย์ โดยปริยาย
 หมายถึงภษัตริย์ผู้มีอำนาจยิ่งใหญ่ (คำ
 ใช้ในกาพย์กลอน)

สุริเย (โสระระเย) ในเวลาที่พระอาทิตย์
 หรือ พระอาทิตย์ (คำใช้ในกาพย์กลอน)

สุริโยฎี (โสระระโยเดีย) ชื่อกรรมที่ดิน
 เรียก ฤกษ์สุริโยฎี (กรรมโสระระโยเดีย)

สุริล (โสระเร็ด) ดู สุริล

สุรป (โสระโรบ) รูปสวย ที่มีรูปสวย

สุล (โชีด) สวน อย่างสวนทวาร เช่น
 สุลอนำคฤกตามทวารบาท (โชีด
 ทนาคฤกตามเทวียร์บาท) สวนยาเม็ด
 ไปตามทวารหนัก สุลเณอญโฏตปร

หารชีวิต (ใช้เชื้ออินโดคโปรฮาร์
จิวิต) สวมไม้ทวารหนักเพื่อประ-
หารชีวิต โดยปริยาย หมายถึง กิน
(เหมือนเขาสวน) ถ้าไม่สุภาพ เช่น
หีสกุลเท(เฮะโซลเตวี) เอา กินเข้าไป
จะสุกฏลณาเทียต (โอะห์โซลค้อด
นาเตียต) กินไปถึงไหนอีก สุกสุล
(โสกลโซล) ให้สินบนทางโน้นทางนี้
เพื่อให้เกิดผลสำเร็จ

สุล ๆ (โซล ๆ) เสียงจากการซุกเข้าไป
อย่างเสียงมดเข้าหู ตั้งใช้ว่า สรโมจจุล
ตรเจียกสุล ๆ (ซุโรโมจจุลตรเจียก
โซล ๆ)

สุลคมูล (ซุลกัวคูล) รุ่มร่าม รุ่งเรือง รุ่ยร่าย
เช่น ภูณฎาบัสตสุลคมูล (ค้อนดัก
ข้อมบิวคซุลกัวคูล) หม่มผ้ารุ่มร่าม

สุลก (โซลกะ) ส่วย ภาชี

สุวณณ (โสะวัน) ทอง สุวณณบัญญัติ หรือ-
บัญญัติ (โสะวันนะบัต) สุพรรณบัญญัติ แผ่น
ทองจารึกพระนามพระมหากษัตริย์ และ
เจ้านายตลอดจนถึงพระสังฆราช สุวณณ
มาลา (โสะวันนะเมียเลีย) ดอกไม้
ทองที่ร้อยกรอง สายทอง สุวณณวิจิตร
(โสะวันนะวิจิตร) ที่งามด้วยทอง

สุวตถิ (โสะวัตตะ หรือ โสะวัต) สวัสดิ์
สุวิษชา, สุวิหยา (โสะวิเจีย หรือ โสะวัต

เทีย) วิชาดี ความรู้ที่พาตัวให้ได้
ความสุขความเจริญ

(โอะส) ๑. เป็นขี้เถ่าปน เช่น เจะสุส
(แะห์โอะส) ไหม เป็นขี้เถ่า กัโพร
อมสุส (ก้อมโพรทุมโอะส) ปูนหิน
ปน

๒. ทัว ดาษกั้น ทุกแห่งหน เช่น
เงีรสสุตถิ (เคอร์โอะสเตีย) เดินทั่ว
แผ่นดิน ฤาสุสสพพ (ลือโอะสซ็อบ)
ไต่ยีนทั่ว มุขอตุสสุส (มุขอิดซ็
โอะส) หน้าอัสกุสไกสินพรุน สุตปรท
(โอะสประอด) ทัวไปไม่มีเหลือ
เหมือนปรอทกักกินไม่มีเนื้อเหลือ เช่น
เงีรสสุตปรท (เคอร์โอะสประอด)
เดินจนทั่ว กณเงีรสสุตปรท (กอน
เคียร์ซ็โอะสประอด) ปรลกกินจนทั่ว
หมด สุตสพพ(โอะสซ็อบ)ทัวทุกแห่ง
เช่น เงีรสสุตสพพ (เคอร์โอะสซ็อบ)
เดินทัวทุกแห่ง สุตสาจ (โอะสซัจ)
ไม่มีเนื้อเหลือ ทัวทัว เช่น ฌิสุตสาจ
(ซ็โอะสซัจ) เจ็บทัวทัว ฌึเบาสุส
สาจ (ค้อมเบาโอะสซัจ) ฝั้นทัวทัว
สุตสาย (โอะสซาย) หรือ สายสุส
(ซายโอะส) แพร่ไปทัว เลื่องลือไปทัว
ใช้ว่า ฤาสุตสาย (ลือโอะสซาย)

สุสาน (โสะซาน) สุสาน มักใช้คำ สมสาน
(ซมะซาน) มากกว่า

สุสิกฺสา (โสะเสกขา) การเรียนดี คือเรียนอย่างเอาใจใส่ มานะพยายาม (ใช้ในภาพยักกลอน)

สุสมัน (โสะซุมัน) ไฟ ความร้อน แสงสว่าง อำนาจ ความกล้าหาญ (ใช้ในภาพยักกลอน)

สุสมิน, สุสมิ (โสะเซมึน หรือ โสะเซมีย) ที่มีความร้อน ที่มีแสงสว่าง มีเดช มีอำนาจ (คำใช้ในภาพยักกลอน)

สุ (ซม) ขอ ดู สุม

สุ (โซ) โซ่ สายทอง หรือ เงินทำเป็นรูปอย่างโซ่ **แซสสุ** (แซซโซ) สายโซ่ (จาก โซ่ คำไทย)

สุ (ซู) สู้ เสียง กล้า พยายามอย่างแน่วแน่นไม่ละเลย เช่น **สุสฺสาบ** (ซุซลัป) สู้ตาย **สุทฺธรา** (ซุเตริอัม) ออกทน สู้ทน **สุเทวีการ** (ซุเทวอการ) สู้งาน **สุเทาทังเกดิยง** (ซุเตวีเตยงเพลียง) สู้ไปทั้งฝน **มินสุ** (มินซุ) ไม่สู้ ไม่กล้า **ตสุ** (ตอซุ) ต่อสู้ **จิตตสุ** (เจ็ดซุ) ใจสู้ ใจกล้าเสียง (จากคำไทย สู้)

สุก (โสก) ให้สินบน เช่น ขกปราก ๓๐๐ **เรียลเทาสุก** (ยวกประกัเบียรวยเรียล **เดวีโสก**) เอาเงิน ๓๐๐ เหยียญไปให้สินบน **สุกจิตต** (โสกเจ็ด) ให้สินบนเพื่อให้เขาสุขใจ **สุกปาน** (โสกป่าน)

ให้สินบนโดยแบ่งปัน คือให้สินบนผู้น้อยนำไปมอบให้ผู้น้อยอีกต่อหนึ่ง

สุกร, สุกระ (โสกออร์ หรือ โสกระ) หมู
สุกร

สุกรนตะกะ (โสกระรอนตะกะ) รัศตกใส่หมู

สุญมูญ, สุนมมูญ (โซญโมญ หรือ โซญมัวโมญ) ยุ่งเหยิง ได้แก่มม เช่น **สกสุญมูญ** (ซ็อกโซญโมญ) ผมย่งเหยิงมอมแมม อย่างหน้าตา คงใช้ **มุขสุญมมูญ** (มุขโซญมัวโมญ)

สุต (โสด) ๑. สารดี คนขั้บรถ

๒. ถ้อยคำแสดงความยินดี ในสมัย

โบราณหมายความว่า กล่าวถ้อยคำแสดงความยินดี ก็มี ปัจจุบันใช้ **สูตร** ดู **สูตร** ๔.

สูตร (โสด) ๑. คำย สิ่งเป็นเส้นเล็กละเอียดอย่างใยแมลงมุมหรือใยบัว เป็นต้น ไหม เช่น **สุราวสูตร** (ซุราวโสด) ดาวไหม **ลัพตสูตร** (ลัอมบิวัดโสด) ผ้าไหม

๒. พระสูตร พุทธวจนะหมวดหนึ่ง

๓. สูตร หลักในการเรียนและท่องจำ เช่น **โคตสูตร** (โคตโสด) หลักสูตร **จำสูตร** (จำโสด) จำสูตร **เมสูตร** (เมโสด) คำที่ผูกไว้สำหรับท่องไวยากธรรบาลี

๔. สวด เช่น **สูตรธรรม** (โสด

เทอรั) สวคกรรม **สูตรบาลี** (โสด
บาลี) สวคบาลี **สูตรอาคม** (โสด
อาคม) สวคภาดาอาคม **สูตรภ** ๗
(โสดลือ) สวคทั้ง ๗ ให้ได้ยนิ **สูตร**
ขส ๗ (โสดเคขบ ๗) สวคเบา ๗
สูตรเรียน (โสดเรียน) หรือ **เรียน**
สูตร (เรียนโสด) สวค เล่าเรียน ห้อง
จำไม่ให้ลืม แล้วเรียนสังเกตข้อ ๆ ไป
ในสมัยโบราณเขียน **สูตร** ก็มี หมายความว่า
กล่าวถ้อยคำ เช่น **สูตรสุนทรกถา**
(โสดขณเตยยะเรยะกะทา) กล่าวสุนทร
กถา **สูตรพากยสัจจาปรีนิธาน**
(โสดเบยยักสัจจาปรีเนะเทียน) กล่าว
ถ้อยคำสัจจาปรีนิธาน (คำนี้ควรเขียน
สูตร ถือว่ากลายจาก สวาทุยาบ ใน
สันสกฤต)

สูตร, สูตร (โสดเตยยะ) คนครัว คนปรุงอาหาร
สูตรกริระ (โสดเตยยะกริระห์) หรือ-ศาลา
(ชาลา) โรงครัว

สูตร, สูตร (โสดเตยยะ) คนวรรณะสูตร
คือวรรณะที่ ๔ ของชนฮินดู

สูตร, สูตร (สูตร หรือ ขุปสูตร) ใหญ่
เรอรา หย่อน ๆ เช่น **บงเวงสูตร**
(บ้องเวงสูตร) ห่อเรอรา **สมพาสูป**
สูตร (ข้อมเปี้ยขุปสูตร) ห่อผ้า
สำหรับสะพายใหญ่เรอรา **อิสูตร** กิ่ว

สูตร (โสด) สวค เช่น **สูตรขรร** (โสด
เทอรั) สวคกรรม ขุ **สูตร** ๔.

สูตร (โสน) บัน เช่น **สูตรกฤกา** (โสนกฤ-
กา) บันเป็นก้อน **สูตรรูปกรรมวน** (โสน
รูปกรรมวน) บันรูปขึง **สูตรรูปเมธา**
(โสนรูปเมธา) บันรูปแบ่ง

สูตร (โสน) ๑. **สูตร** เกลียง เสียเปล่า
ไม่ได้อะไรเลย เช่น **สูตรนิง** (โสนนิง)
หายเงียบ เงียบเชียบ **สูตรสูตรนิง**
(ขึงัดโสนนิง) หายเงียบไม่มีข่าวคราว
สูตรสูง (โสนสูง) มีคตไม่เห็นแสง
แม้แต่ถ้อย คังใช้ **สูตรสูตรสูง** (งัด
โสนสูง) **สูตรสูตร** (โสนสูตร) เปล่า
ประโยชน์ **สูตร** เปล่า เช่น **สูตรสูตรสูตร**
(โสนสูตรสูตรสูตร) คนเปล่าประ-
โยชน์ โหมสูตร **สูตรสูตร** (สูตร
โสน) ก็ใช้

๒. **สูตร** ๐ เช่น **สูตร** ๑ **สูตร** ๑
มุข = ๑๐ (เลขมวยโสนมวยมุขคือบ)

สูตร ๑ **สูตร** ๑ เท่ากับ ๑๐

สูตร, สูตร (โสน) อาหารน้ำ แกง ทรง
ข้ามกับพญชนะ(เพี้ยญเจียะเนียะ)
อาหารแห้ง

สูตร (โสน) ขอ เช่น **สูตรทาน** (โสนเตียน)
ขอทาน **สูตรปราถ** (โสนประถ) ขอเงิน
สูตรพร (โสนบวร) ขอพร (คำสามัญ
ใช้ **สูตร** (ชม)) ใช้เป็นคำนำหน้าคำแสดง

ความเคารพ เช่น **สุมทรงชราบ** (**โสม**
ต้วรงเจี๋ยบ) ขอทรงทราบ **สุมปร-**
บาทมจาส (**โสมปรบาทมจาส**) ขอ
พระบาทเจ้า **สุมโลก** (**โสมโลก**) ขอ
ท่าน ... **โสมอนก** (**โสมเนี้ยก**) ขอคุณ ...
สุมอุกาส (**โสมโอะกะส**) ขอโอกาส
ใช้เป็นราชาศัพท์ว่า **สุมพระราชทาน**
กราบบงกัตุลโกรมล่องธูลพระบาท
ในพระกรุณาชาอมจาสชีวิตเล็ดบง-
สุมทรงชราบ (**โสมเพรียะห์เรียเจียะ**
เตียนกราบบ้องกุมทูลโกรมล่องธูล
เพรียะห์บาด เนียเพรียะห์กรณาเจีย
อมจาสชีวิตเล็ดบง-โสมต้วรงเจี๋ยบ)

ขอพระราชทานกราบบังคมทูลใต้ละของ
ธูลพระบาทแห่งพระกรุณาเป็นเจ้าชีวิต
เหนือหัว-ขอทรงทราบ

สุมบี (**โสมเบีย**) แม่ แม่แต่ เช่น
มนุสสลาตกuman จัณเฑอวิสุมบีแต่
อกุสกรักหุเงะ (**มนุสส์เลียดเคมียน**
จิอมเนะห์เอวียโสมเบียแต่อกัขอรัก็ปม
เอะห์) คนโง่ ไม่มีความรู้อะไร แม่แต่
ตัวหนังสือก็ไม่รู้

สุร (**โซร์**) ๑. เสียง เช่น **สุรเกลง** (**โซร์**
เกลง) เสียงดนตรี **สุรผกร** (**โซร์พุกวี่ร์**)
เสียงฟ้าร้อง **สุรคำเกลง** (**โซร์คำเกลง**)
เสียงปืน **อิตสุร** (**เอ็ดโซร์**) ไม่มีเสียง

สุรสพท (**โซร์ซัพ**) เสียงอันแก่ลัวกล้า
เสียงแรง **สุรเสียง** (**โซร์เสียง**) สุระ-
เสียง เสียงแก่ลัวกล้า ราชาศัพท์ ใช้
พระสุรเสียง (**เพรียะห์โซร์เสียง**)
(จาก เสียง คำไทย)

๒. แก่ลัวกล้า อองอาจ กล้าหาญ
เช่น **สุรจิตต** (**โซระเจ็ด**) ใจกล้าหาญ
สุรบรส (**โซระโอะระส**) บุรุษผู้
แก่ลัวกล้า

สุรบ (**โซร์ยะ หรือ โซร์**) พระอาทิตย์
สุรบแสง (**โซร์ยะแสง**) แสงอาทิตย์
สุรบคราส (**โซเรียะเยียะเกวียะส**)
สุรียคราส (**สุรบยกราะ** ก็ใช้)

สุรเจ (**โซร์จ**) เสร็จ จบ จบเสร็จ
จบบริบูรณ์ เช่น **สุรเจเมละโง**
(**ซุรจเมละห์ฮอง**) จบฉะนี้แล

สุล, สูล (**โซล หรือ โซล์**) ไม้หรือไม้กลัด
เหล็กกลมยาวปลายแหลม หลาว ไม้เสียบ
เอีสุล (**เขอโซล์**) หรือ **สุล** (**โซล**)
ไม้ใช้คันหรือเชยศพที่เผาด้วยฟืนและไฟ
ไหม้ขาดเป็นท่อน ๆ ให้รวมกัน (มัก
เรียก **เอีสุล** (**เขอโซล**) มากกว่า)
เพ็งเอีสุล (**เลิงเขอโซล**) ชันหลาว
(แบบที่ใช้ประหารชีวิตในสมัยโบราณ)
สุว (**โซ้ว**) ไคร่ คอย ถึง สู้ เช่น เป่มีน
ถูลโถลมินล็กเท **สุวยกเทาพะวัญ**

ชาชาว (เบอมันด็อลไทลมันลัวกเต
ใช้้วยกเตวีเพติยะหวิญเจียเจียง) ถ้า
ไม่ถึงราคาไม่ขายหрок สู้เอากลับไป
บ้านดีกว่า มินสูวลงาญ (มันใช้วขงัญ)
ไม่ค่อยอ่วย มินสูวลอ (มันใช้วลอ)
ไม่ค่อยดี สูวสลาบเทากาบ รธรรม
กูปบง (ใช้วขล็บเตวีเก๊อ็บ วัะสเทอ์
กมเบียบ้อง) ถึงตายไป สบายกว่ามี
ชีวิตอยู่ แต่อย่าละสุจริตธรรม หรือ
ถึงจะตายก็ตายไปแต่อย่าให้ศีลขาด (คำ
สุภาสิต)

สูว ๆ (ใช้ว ๆ) ที่ค่อย ๆ ซุกเข้าไป (เช่น
ในกอหญ้า หรือ กองฟางเป็นต้น) เช่น
ตุบลจุลสูว ๆ (โตบิลโจลใช้ว ๆ)
ค่อย ๆ ซุกเข้าไป

สัว (ขัว) ไต่ เช่น สัวสุพานอุสสี่ (ขัว
เสปียนริะสเซีย) ไต่สะพานไม้ไผ่
สัวสนัว (ขัวสนัว) ไต่ราว สัวแมกเกี
(ขัวแมกเขอ) ไต่กิ่งไม้ สัวพัรตุร
(ขัวเพร้อด) ไต่เชือก (หนัง) เช่น
แลบงสัวพัรตุร (แลบงขัวเพร้อด)
เล่นไต่เชือกอย่างพวกระบำถ้อยกำทางนก
ฝูงรำไต่เชือก

สัวง (ขวง) ๑. เกลี้ยงเกลา หมดจด เป็น
เป็นผง มักใช้ขยาย รลึง (รวลึง) เกลี้ยง
ลือต (เลือต) ละเอียด มีญฐ (มีอด)

ละเอียดเกลี้ยง เช่น มีญฐสัวง (มีอด
ขวง) ละเอียดเกลี้ยงเกลา ลือตสัวง
(เลือตขวง) ละเอียดเป็นผง

๒. หนาปล้อง เรียก เสมาสัวง
(เซมาขวง)

๓. พลุชนิดหนึ่งใบยาว ๆ เรียก
มุลูสัวง (มุลูขวง)

สัวต (ขวด) ปอด

สัวน (ขวน) ๑. สวน สัวนจุมาร (ขวน
จุมาร) สวนดอกไม้ สวนที่ปลูกไม้
เล็ก ๆ มีรั้วไม้เตี้ย ๆ กันเป็นตอน ๆ
สัวนสตุว (ขวนซัด) สวนสัทัว สัวน
อุทยาน (ขวนโอเทียยน) สวนอุทยาน
ที่ที่ปลูกต้นไม้ต่าง ๆ ไว้ชมเล่น (จาก
สวน กำไทร)

๒. เหมาะสม ควร ส่วน มวย
สัวน (มวยขวน) ส่วนหนึ่ง สมสัวน
(ขอมขวน) สมส่วน สัวนสัทธิ (ขวน
ซัด) สมศักดิ์ มินสัวนญูลการ (มิน
ขวนด็อลการ) ไม่ควรแก่การ (กำไทร
ส่วน)

สัวย (ขวย) ส่วย สัวยไร (ขวยเรีย)
ส่วยที่เรียไรกันเอาไปให้ผู้เป็นใหญ่ (ใน
สมัยโบราณ) สัวยसारอากร (ขวยซาร์
อากร) ส่วยสาอากร ที่เสียให้เป็น
ทางราชการ เพิ่งสัวย (เลิงขวย) ขึ้น

ส่วย คือเสียส่วยตามกำหนด **โอบส่วย** (ออยชวย) ให้ส่วย โดยปริยายหมายความว่า มอบตัวเองให้ตามต้องการ

สั้ว (ขั้ว) ตาม เช่น **สั้วภูมิ่ง** (ขั้วค้อมนึ่ง) ตามข้าวคราว **สั้วโอยภูมิ่ง** (ขั้วออยเด็งการ์) ตามให้รู้เหตุ **สั้วร่นำ** (ขั้วร่นำ) ตามให้แนะนำ **สั้วมาตสั้วพากุบ** (ขั้วเมียดขั้วเปี้ยก) สอบถามปากคำ เพื่อยืนยันให้แน่ว่าพูดจริงหรือเปล่า **สั้วสาก** (ขั้วซาก) ไล่ตาม **สากสั้ว** ก้าว ดู **สากสั้ว** **สั้วสุขทุกุบ** (ขั้วสกกตุก) ตามทุกซ่สุข

สั้วรค (ขั้ว) สวรรค์ เช่น **เทาสั้วรค** (เตวีขั้ว) ไปสวรรค์ **ผูลูสั้วรค** (โพลูขั้ว) ทางสวรรค์

สั้วสั (ขั้วสั) สวัสดิ์ คำใช้ในพิธีมงคล

สั้วสั (ขั้วสัเขตีย) ความสวัสดิ์ เช่น **มานสั้วสั** (เมียนขั้วสัเสตีย) มีความสวัสดิ์ **เทามกโณยสั้วสั** (เตวีโมกโดยขั้วสัเสตีย) ไปมาด้วยความสุขสวัสดิ์ **สั้วสั** (ขั้วสัเขตีย) ขอให้มีความสุขสวัสดิ์ **ราตรีสั้วสั** (เรยเตรียขั้วสัเขตีย) ราตรีสวัสดิ์ **อรุณสั้วสั** (อะรณขั้วสัเขตีย) อรุณสวัสดิ์ **สิริสั้วสั** (เซรียขั้วสัเขตีย) สิริสวัสดิ์

เสี (เซอ) ๑. อย่างบาง ๆ อยู่ข้างบน เช่น **รลาตเสีเสีบก** (รวเลียดเซอเสีบก) หนึ่งบาง ๆ ถลอก **ลาบถ่นำเสี ๆ** (เลียบท่นำเซอ ๆ) ทายาบาง ๆ

๒. ลวก ๆ กร้าว ๆ เช่น **เร้ว** **การเสี ๆ** (เทวอการ์เซอ ๆ) ทำงาน ลวก ๆ **นิยายเสี ๆ** (นิเยยเซอ ๆ) พุทลวก ๆ กร้าว ๆ

เสีโกรม (เซอโกรม) ล้วงซ้อนขึ้นบนลงล่าง ดังใช้ **ลูกเสีเสีโกรม** (ลูกเลอเซอโกรม) ดู ลูก

เส็ก (เซ็ก) รากไม้หรือรากไม้ตามปากบึง ปากแม่น้ำที่ซอนลงไปใต้น้ำลึก ๆ กัน แต่มีโพรงใหญ่หรือปลาไหลได้อาศัย ซ่อนตัวกับดานอยู่ได้ เช่น **ตรีจูลสังกนงเส็ก** (เตรียจูลซ็อมงคมกนงเซ็ก) ปลาเข้ากับดานในโพรงรากไม้ แต่ถ้า รากไม้แตกเป็นง่าม น้ำเซาะเป็นโพรง เป็นที่อาศัยของปลาในบึง เรียก **รูงกลเดี** (รูงกวดเซอ) โพรงโคนไม้ แต่ถ้าเป็น รากไม้ตามบึงในป่าระนาม เรียก ราก ไม้ว่า **รูงราม** (รูงเรียม) เช่น **ตรีจูลชรวกนงรูงราม** (เตรียจูลจรวกนงรูงเรียม) ปลาเข้าอาศัยในรากไม้ ป่าระนาม

เส็ก ๆ (เซ็ก ๆ) เชื่อง ๆ เช่น **เฎีเส็ก ๆ** (เดอ์เซ็ก ๆ) เดินเชื่อง ๆ

เส็กเตรีก, เส็กปเตรีก (เช็กเตรีก หรือ เช็ก
ปเตรีก) โกรงเกรง โกร่นเกร่น เช่น
เส็กังเส็กเตรีก (เส็กังเช็กเตรีก) บาง
โกร่น สมุสาเส็กปเตรีก (ซ็อมระส
เช็กปเตรีก) กังไมทึสะโกร่นเกร่น

เส็กปเปรีก (เช็กปอเปรีก) โกร่นเกร่น
เช่น เส็กังเส็กปเปรีก (เส็กังเช็กปอ
เปรีก) บางโกร่นเกร่น โดยปริยาย
หมายว่า ยากจนข้นแค้น จ้อง ไร้อำนาจ
กังใช้ มนุสเส็กปเปรีก (มนุสเช็ก
ปอเปรีก)

เส็กปเปลีก (เช็กปอเปลีก) เพียบ เพยอ
พะเยิบพะยาบ เช่น บัณเส็กปเปลีก
(บัณมนะเช็กปอเปลีก) รอยปะเพยอ

เส็กพเพ็ก (เช็กบั่วเพ็ก) เชื่อง ๆ เงื่องหงอย
เช่น มนุสเส็กพเพ็ก (มนุสเช็กบั่ว
เพ็ก) คนเชื่อง ๆ (คำคุณนีน)

เส็กพเพ็ก (เช็กบั่วเพ็ก) เชื่อง ๆ ท่อม ๆ
เช่น มนุสเส็กพเพ็ก (มนุสเช็ก
บั่วเพ็ก) คนมีท่าเชื่อง ๆ เดินท่อม ๆ
(คำคุณนีน)

เส็กมเม็ก (เช็กมัวเม็ก) เชื่องซึม รุ่มง่าม
เงื่อง ๆ เช่น ภูเณ็รเส็กมเม็ก (ค็อม
เนอ์เช็กมัวเม็ก) อาการเชื่องซึม
(คำคุณนีน)

เส็กเทริง (เช็กเตริง) กระเซิง เช่น สกเส็ก
เทริง (ซ็อกเช็กเตริง) ผมกระเซิง

เส็กมเม็ก, เส็กเม็ก (เช็กมัวเม็ก หรือ เช็กเม็ก)
จัวเงีย เช่น กุญากที่เก็กเส็กมเม็ก
(เพญียักบเด็กเช็กมัวเม็ก) ตันจากหลับ
จัวเงีย โกรกเส็กเม็ก (โกรกเช็กเม็ก)
ลุกขึ้นจัวเงีย

เส็กเม็ก (เช็กเม็ก) ใหญ่โตไม่สมรูป ใหญ่
ไม่คง ใหญ่เกะกะไม่สมส่วน เช่น
ขัเส็กเม็ก (ทมเช็กเม็ก) ใหญ่ไม่คง
ไม่สมส่วน

เส็ก (เช็ก) ๑. หัวเราะ เส็กกุกาก (เช็ก
กุกาก) หัวเราะก๊าก เส็กจ็อก (เช็ก
จ็อกมอก) หัวเราะเยาะ เส็กสวด
(เช็กซวด) เก้นหัวเราะ พริกเส็ก
ลงจาย (พริกเช็กเล็ญยุม) เข้า
หัวเราะเย่นร้องไห้ ภาษิตโบราณหมาย
ว่า คนสบายได้ไม่นาน

๒. มะกรูด เรียก กูจเส็ก
(โกรจเส็ก) เช่น สดุมขุรบงส์ลัก
กูจเส็ก (ขลอมจู้บ้องเพ็กโกรจ
เช็ก) แกงส้มใส่ใบมะกรูด

เส็ก (เช็ก) กระโจนไฟ
เส็ก (เช็ก) สืบ เช่น เส็กการณ (เช็ก
การ) สืบเหตุ เส็กภูณัง (เช็กค็อม
เน็ง) สืบข่าว เส็กสัว (เช็กซัว)
สืบสวน สืบถาม ไต่ถาม (จาก สืบ
คำไทย)

เสริม (เขิม) ช้น เช่น ฎีเสริม (เดี่ยเขิม)
 คินช้น สัพตเสริม (ซ็อมบ๊วดเขิม)
 ผ่าช้น เสริมคกุล (เขิมกัฏกุล) ช้นมาก
 ยังมีนาชุ่มอยู่ เสริมรล (เขิมรวิลวิ)
 ช้นเยม เสริมเลื่อยจ (เขิมเลื่อยจ)
 ช้นเบี่ยงละ

เสริมคเคิร์ม (เขิมกัฏเคิร์ม) ขรุขระ คาย
 หยาบ เช่น สัพตสาจเสริมคเคิร์ม
 (ซ็อมบ๊วดซัจเขิมกัฏเคิร์ม) ผ่าเนอหยาบ

เสีย (เขย) ถก ถลก ตลบ เช่น เสีย
 สัพต (เขยซ็อมบ๊วด) ถลกผ้า เสีย
 ว้างน (เขยเวียงนวน) ตลบมั่ง เสีย
 เกรต (เขยเกร) ถลกเกียรติ โดย
 ปริยาย หมายถึง เสียเกียรติ ทำลาย
 เกียรติ เสียลาต (เขยเลียด) หรือ
 ลาตเสีย (เลียดเขย) ทั้งถกทั้งตลบ
 ถกเขมรหยักรัง (ตุ ลาต) ฎัตเตริย
 เสียคุดอโย (ค็อดเตริยเขยคุดอโย)
 ถึงฝั่งถลกกันให้ หมายถึง ถีบหัวส่ง
 ลบหล่นบุญคุณคนที่เคยช่วยตนให้พ้นทุกข์

เสียเร (เขอเร) รือฟัน รือคั้น เช่น เสียเรกุก
 (เขอเรเกดัย) รือฟันคตี เสียเรเสกุก
 (เขอเรซัจเกดัย) รือฟันควม ไรเสีย
 (เรอเขอ) กัว่า ดู ไร

เสียเว (เขอเว) โลเล เช่น จิตตเสียเว
 (เจ็ดเขอเว) ใจโลเล คณิตเสียเว
 (กัวมณิตเขอเว) ความคิดโลเล

เสียสครเมิส (เขอสะกัฏวเมอะส) เชื่อง ๆ
 ลวก ๆ พอพันตัว กระต้างไม่อ่อนน้อม
 เช่น เขว้การเสียสครเมิส (เทวอการ
 เขอสะกัฏวเมอะส) ทำงานเชื่อง ๆ
 ถูกเสียสครเมิส (วิกเขอสะกัฏวเมอะส)
 กิริยาเชื่อง ๆ สมฎีเสียสครเมิส (ซ็อม
 เดี่ยเขอสะกัฏวเมอะส) คำพูดกระต้าง
 ไม่อ่อนน้อม

เสียง (เขียง) แกล้วกล้า ที่สะควก ง่าย
 สมาย กล้าหาญเด็ดเดี่ยว เช่น จิตตเสียง
 (เจ็ดเขียง) ใจกล้า ใจเด็ดเดี่ยว(คำฉนวน)

เสีย (เขย) เสีย (จาก เสีย คำไทย) เช่น
 เสียกมล้าง (เขยก็อมล้าง) เสียกำลัง
 เสียประโยชน์ (เขยปฺรโยจ) เสีย
 ประโยชน์ เสียชี (เขยชี จาก เสียที่
 คำไทย) ตกต่ำ ต่ำต้อย เสียเปรียบ
 (เขยเปรียบ) แพ้เปรียบ ต่ำทราวม
 (จาก เสียเปรียบ คำไทย)

เสียง (เขียง) ๑. เสียง ราชศัพท์ ใช้
 พระสุรเสียง (เพริยะหิไซร์เขียง)
 พระสุรเสียง (จาก เสียง คำไทย)

๒. ถั่วเหลืองใช้ทำเต้าเจี้ยว เรียก
 สดแถมเสียง(ซ็อนแตกเขียง)(คำจีน)

เสียต (เขยต) ทัก เหน็บ เสียต เช่น
 เสียตบารี (เขยตบารี) ทักบหรี
 เสียตมุคา (เขยตมุคา) ทักดอกไม้

เสียดกำบัต (เขียดกำบัต) เห็นมีต
เสียดโพะ (เขียดบั่วหัท) เสียดท้อง
จุกเสียด (จุกเขียด) จุกเสียด เสียด
สีก (เขียดชวก) โดยปริยายหมายความว่า
ให้สินบนโดยแบ่งปัน

เสียดผกา (เขียดพุกา) ทักดอกไม้ อวยวะ
เห็นสองข้างหู (เรียก เต็ก ๆ (เต็ก ๆ)
ตูป ๆ หนูป ๆ ก็ได้ เพราะที่ตรงนั้น
ขึ้นพรต่นตูป ๆ ตลอดเวลา)
เสียน (เขียน) โอ เครื่องเงิน มีคนทำขาย
ในเขมรด้วย

เสียนมเมียน (เขียนมัวเมียน) ม้วนตัว
คุคคุ เช่น องคุยเสียนมเมียนนา
เกียนชญูซ่าง (อึ้งคุยเขียนมัวเมียน
เนี้ยวเกียนจิวญูเจียง) นั่งม้วนตัวอยู่
ใกล้ ๆ ฝาผนัง

เสียบเปรียบ (เขียบเปรียบ) คุ เสียบ มักพูด
เสียบเปรียบ (เขียบเปรียบ) มากกว่า

เสียน (เขียน) ประเทศไทย เรียก ปุรเทศ
เสียน (ปุรเทศส์เขียน) และชาติ
กับภาษาไทย เรียก ชาติเสียน (เจียด
เขียน) ภาสาเสียน (เพียซาเขียน)
ต่อมาชื่อประเทศเรียก สยาม หรือ ไทย
(ชยาม)

เสียนเปรียน (เขียนเปรียน) กล้วยตานีทอง
ใช้กล้วยตานีดิบปอกเปลือกสับให้ละเอียด

คงอยู่ทั้งลูกไม่ให้ขาดจากกัน แซ่ในน้ำ
ส้ม เคาะเกลือบ้าง ใส่หัวมันสับลงผสม
บ้างก็ได้ ใส่กระเทียมบ้างก็ได้ (ถ้าต้อง
การเร็ว ใช้กระเทียมคอง) ใส่น้ำตาล
บ้างก็ได้ ถ้าจะเก็บไว้นานวันใช้แซ่หน้า
เกลือ ไม่ต้องใช้น้ำส้ม ใช้บริโกลกับ
ปลากรอบ (บางถิ่นเรียก ชุรอกเจก
ชวา (จิวรอกเจกเขียว) คองกล้วยตานี
หรือ ชุรอกเจก (จิวรอกเจก) คองกล้วย
ก็มี)

เสียร (เขียร์) เลียบ เลาะ เช่น เสียรตาม
ชญูซ่าง (เขียร์ตามจิวญูเจียง) เลียบ
ตามกำแพงหรือเลาะกำแพง เสียร
ตามมาตู่ตึง (เตอร์เขียร์ตามเมียด
ชตึง) เดินเลียบตามปากแม่น้ำ

เสียว (เขี้ยว) เสียว เจ เช่น ฝลุวเซ้ง
เสียวจะเสียวเพ็ง (โพลัวเจิงเขี้ยว
โจะห์เขี้ยวเลิง) ทางเดินเฉไปเฉมา
มุขรณารเสียวจุล (มุขรวนาร์เขี้ยว
โจล) ไปเลื่อยเฉเข้า

เสียวภา (เขี้ยวเพียว) หนังสือ เช่น เสียว
ภาสตรเสร (เขี้ยวเพียวฮอร์เซร) สมุค
เสียวภาบญูชี (เขี้ยวเพียวบญูชี) สมุค
บญูชี เสียวภาเบาะพุมพ (เขี้ยวเพียว
บอะห์ปุม) หนังสือตีพิมพ์ เสียวภา
พุมพ (เขี้ยวเพียวปุม) ก้าว

เส (เซ) ๑. ผีน้ำ บางคนเรียก โขมจเส
(โคมจเซ) หรือ เนือก (คำฉวน) ดู
เนือก

๒. ถี ถียิบ เช่น ฎีรญาบเส
(เคอร์ญีอับเซ) เดินเร็วถี ๆ ญีกเส
(ญีกเซ) ถียิบ

เสก (เสก หรือ เซก) นกแก้ว เสกโสม
(เสกโซม) นกแก้วใหญ่ เสกยาร
(เสกเยียร์) นกแก้วตัวใหญ่เหมือนเสก
โสมแต่ปากดำ เสกอ่า (เสกอัด)
นกแก้วปากดำแต่ตัวเล็ก (บางคนเรียก
เสกกริจ (เสกเกร็จ) หรือ เสกกริส
(เสกเกระส) นกแก้วเล็ก)

เสก, แสก (แสก) เสก เช่น แสกมนุด
(แสกม้วน) เสกมนตร์คาถา แสกอากม
(แสกอากุม) เสกอากม แสกลาอา
ฎาส์ฎึมนำ (แสกเกียทาตะสเดิม
หน้า) เสกลาอาปลุกตัณหา

เสกกิจจ (เสกกะเก็จ) การเสก เช่น เซวี่
เสกกิจจ (เทวเสกกะเก็จ) ทำการเสก
(ใช้ เสนนกิจจ ก็ได้)

เสกข (เสกชะ หรือ เสก) นักเรียน ใน
สมัยโบราณนักเรียนวัดเรียก เสกขโลก
(เสกชะโลก) หรือ กุนเสกข (โกนเสก)
ปัจจุบันยังมีใช้อยู่บ้าง เสกขบุกลด
(เสกชะบกกวด) ผู้ที่ยังเรียนต่อไปอีก

เรียกเพียง เสกชะ (เสกชะ) ก็ได้
แสง (เซง) เซ้ง เช่น แสงผะโอยเก
(เซงเพ็ดยะห้อยเก) เซ้งบ้านให้เขา
(คำจีน)

แสงกัญ (ซังเกดัย) ความ เนื้อความ เช่น
แต่งแสงกัญ (แต่งซังเกดัย) แต่งเนื้อ
ความ มินยลแสงกัญ (มินยัลซัง
เกดัย) ไม่เข้าใจความ วายแสงกัญ
มินแบก (ไวซังเกดัยมินแบก) ตีความ
ไม่แตก อสแสงกัญตุ้มปุลณะ
(อะสซังเกดัยเตรมีปุนนะห์) หมก
ความเพียงเท่านั้น แสงกัญจุมเร็น (ซัง
เกดัยจุมเร็น) ความเจริญ แสงกัญดอ
(ซังเกดัยดอ) ความดีความชอบ
แสงกัญอากรก (ซังเกดัยอากรอะก)
ความชั่ว แสงกัญจุลลัส (ซังเกดัย
จุลลัส) ความฉลาด

แสงกัญ (ซังกุดำ) คำใช้กับ แสงกัญ (ซัง
เกดัย) ความ เช่น แสงกัญแสงกัญ
(ซังเกดัยซังกุดำ) ความทั้งปวง เนื้อ
ความทั้งปวง เนื้อความต่าง ๆ

แสงเครจ (ซังเกรจ) ความตื้นลึก ความ
ผิดถูก ความหมกจก เช่น ฎึงแสงเครจ
(เค็งซังเกรจ) รู้ความตื้นลึก ความผิด
ถูก

เสณ (เซณ) ดู สีน

เสฏฐ (เสดตะ) ประเสริฐสุด ประเสริฐ
เลิศล้ำ เสรษฐ **เสฏฐกิจ** (เสดตะ
เก็จ) หรือ **เสฏฐกมม** (เสดตะกัม)
เศรษฐกิจ **เสฏฐการ** (เสดตะการ)
ผู้ทำการเศรษฐกิจกรม

เสฏฐี (เสดถี) เสรฐี **เสฏฐีกุล** (เสดถี
โกล) ตระกูลเสรฐี **เสฏฐินทร**
(เสดถีนัต) จักรสำหรับยศศักดิ์เสรฐี
ที่พระราชทานให้ หรือมีพระ-
ราชานุญาตให้ใช้ได้

เสถ (เสถ) พวก กรม กอง เขมรใช้
หมายความว่าคนที่มีชาติตระกูลเสมอกัน มี
ยศศักดิ์และวิชาความรู้ปาน ๆ กัน

เสด (เสดะ หรือ แซด) สีขาว เช่น **เสดจ**
ฉดต หรือ **เสวตฉดต** (เสดัจฉัต หรือ
เสวตัจฉัต) เสวตฉัตร **เสดปทุม**
(เสดตะปะตุม) ดอกบัวขาว

เสดปะณ (เสดะบัน หรือ แสดตะบัน) ต้น
ไม้ชนิดหนึ่ง ต้นเล็กปลูกในกระถางได้
จำพวกต้นหนวดพราหมณ์ ดอกเป็นพวง
มีสีเหลืองแต่ใบเป็นสีขาว

เสหะ (เสเตียะ) เหยื่อ เขมรมักใช้ **เสโท**
(เสโต) เป็นราชาศัพท์ว่า **พระเสโท**
(เพรียะห์เสโต)

เสน, เสนด (เซ้น) เซ็นต์ (คำฝรั่งเศส
ออกเสียงตามอังกฤษ)

เสนบห (เซนะบ๊อด หรือ แซนะบ๊อด) กล
อุบายอย่างหนึ่ง

เสนา (เสนา) เหล่าทหาร ทัพ กองทัพ
หมายความว่า แม่ทัพ นายกอง ผู้ตรวจพล
ก็มี **เสนาทัพสำรวจ** (เซนาเต็อบซรวจ)
แม่ทัพหน้า **เสนาแฉวง** (เสนาแซวง)
แม่ทัพนายซ้าย **เสนาสุภำ** (เสนาสุดำ)
แม่ทัพนายขวา **เสนาไฉแอก** (เสนาได
แอก) แม่ทัพเอก

เสนาสนะ (เสนาสนะ) ที่นอนที่นั่ง

เสนีย (เสนี) ทหารบก ทหารยาม เขียน
เสนีย ก็มี

เสพ (แสบ) อยู่ อาศัย คบหา ประพฤติ
ปฏิบัติ ต้ม บริโภค **เสพกบ** (แสบก๊ับ)
คบหากัน **เสพเมณฑมม** (แสบเมณฑ
มัม) หรือ **เสพสนณะ** (แสบสันณะ)
ร่วมประเวณี **เสพสม** (แสบซ็อม)
สมรู้ร่วมคิดกัน **เสพสมกบ** (แสบ
ซอมก๊ับ) คบหา ร่วมจิตร่วมใจร่วม
ความคิดกัน คบคิด **เสพสุรา** (แสบ
โสระ) ต้มเหล้า

เสมหะ (เสมหะ) เสมหะ ราชศัพท์ ใช้
พระเสมหะ (เพรียะห์เสมหะ)

เสร (เซระ) เสรี มีสิทธิในตัวเอง ทำอะไร
ได้ตามใจ เรียก **เสรชน** (เสระจัน)
เสรีชน **เสรปปเทศ** (เซร๊ปปะเตะส)
ประเทศเอกราช

เสรมาน (เสร์เมี้ยน) ดู สิริมาน

เสรี (เสเรีย) เสรี เสรีปเทศ (เสเรีย-
ปเตส) หรือ ไสวรีปเทศ (ไสวเรีย
ปเตส) ประเทศเอกราชที่มีอำนาจ
เต็มที เสรีภาพ (เสเรียเพียบ) หรือ
ไสวรีภาพ (ไสวเรียเพียบ) เสรีภาพ
เช่น จัญจิมชีวิตโดยเสรีภาพ (เจัญ
จิมชีวิตโดยเสเรียเพียบ) หาเลี้ยงชีวิต
โดยเสรีภาพ เทามกโดยเสรีภาพ
(เทวีโมกโดยเสเรียเพียบ) ไปมาโดย
เสรี

เสล (เสละ) ภูเขา ภูเขาหิน ไซ้ เสดา เสด
เสล้ง ก็ได้ในกาพย์กลอน

เสว (เสว) เสียว เจ กดไปคดมา เช่น
ผูลูเวียจเสว (โพลิ้วเวียจเสว) ทาง
คดเคี้ยวไปมา

เสวกะ, เสวก (เขะกะ หรือ เขวก) ผู้รับ
ใช้ ผู้เฝ้ารับใช้ บริวาร ถ้าเป็นหญิงใช้
เสวิกา

เสวนะ, เสวนา (เขะนะ หรือ เขะนา)
การส่องเสพ การคบหา การคบกันใกล้ชิด
สนิทสนม

เสวาล (เขวาล) สาหร่าย จอก สวะ
เสวาลชาติ (เขวาละเจียด) พืชลอยน้ำ
มีสาหร่าย จอก เป็นต้น

เสส (แฮส) เศษ ที่ไม่มีคู่ ที่เหลือ ของ

เหลือ คงใช้ รบสเสส (รวบอะส
แฮส) เลขเสส (เลขแฮส) เลข
ที่เป็นเศษ อสรั่งอิตมานเสส (อะส
รวลิ่งเอ็ดเมียนแฮส) หมกเกลี้ยงไม่มี
ของเหลือ เสสมวย (แฮส่มวย)
เหลือเศษหนึ่ง เสสสล (แฮสส์ซอล)
ที่เหลือเกินเขา เช่น อาหารเสสสล
(อาฮาร์แฮสส์ซอล) อาหารที่เหลือเกิน
เขา เสสสูญ (แฮสส์ซอน) เศษสูญ
(๐) (โหราศาสตร์)

เสสวคค (เขะเวียก) เศษวรรค พยัญชนะ
ที่เหลือจากวรรคได้แก่ ย ร ล ว ส
ห พ ๑ อวรรค (พยัญชนะไม่มีวรรค)
ก็เรียก

เสล (เขซัง หรือ แฮสซัง) ที่เหลือ ที่เป็น
ของเหลือ เป็นเศษ เช่น อาหารเสล
(อาฮาร์เขซัง) อาหารที่เหลือ อาหาร
เสล่บาตล่นางบาตอมแบง (อาฮาร์
เขซังบาตล่นางบาตอมแบง) อาหาร
เหลือกันหม้อกันภาชนะ รบสเสล
(รวบอะสเขซัง) ของเหลือเป็นเศษ

เสะ (แฮะ) ๑. ม้า เสะเทศ (แฮะ
เตส) ม้าเทศมาจากประเทศในยุโรป
ที่มีต้นกำเนิดมาจากลุ่มน้ำสินธุ เรียกม้า
สินธุ ดู สิ้นธพ

๒. ปูม้า เรียก กุฎามเสะ
(กุฎามแฮะ)

เสะพากันงัก (แพะที่เปี้ยกบ้องก้อง) ม้าลาย

แส (แข) แซ่ แสสุรพาย (แขซุรอลาย)
แซ่เดียวกัน เช่น จินเคเจรินราบ่าน
คนตามแสสุรพาย (เจินเคเจรินเรือบ
อานเค้นัยตามแขซุรอลาย) จินเขามัก
นับถือกันตามแซ่เดียวกัน

แส (แข) ๑. แส

๒. กัณโณหลังแอ่น ตั้งใช้ รวงแส
(เรียงแข) หรือ ขุนงแอ่นแส (ขุนอง
แอ่นแข)

แสก (แขก) เสก กู เสก ๒

แสก (แขง) ๑. หาม เช่นแสกขุนาฬีนาก
(แขงเค้นัยปรีเนี้ยก) หามกัน ๒ คน

๒. แสก แสกตวัน (แขงตวัน)
แสกอาทิตย์ แสกสว่าง (แขงซววง)
แสกสว่าง (จาก แสกสว่าง คำไทย)

๓. อวรุ ใช้เป็นราชาศัพท์ ว่า
พระแสง (เพรียะห์แสง)

แสกพระอาทิตย์, แสกาทิตย (แขงเพรียะห์
อาติด หรือ แขวงอาติด) ว่านแสกาทิตย
มีใบคล้ายใบเฟือกแต่เล็กกว่า และตรง
กลางมีสีแดง (บางคนเรียก ปุรทาลวง
พระอาทิตย์ (ปฺรอตเตอ์ลวงเพรียะห์
อาติด) ว่านวงพระอาทิตย์)

แสกา (แขคา) กู ลมุต ๑.

แสก (แขค) สีขาว ใช้ สมบุรแสก (ซ็อม

โบร์แซค) สีขาว สุตฺรแสก (โซคแซค)

ไหมขาว (คำกลายจาก เสต เขียน เสต
อ่าน แซค ก็ได้)

แสตอญข่ง (แซคอญจ๊วง) จรจัด ไม่มี
ที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ไม่มีที่ทำมาหากิน
ปรากฏชัด ใช้ มนุสสุแสตอญข่ง
(มนุสส์แสคอญจ๊วง) คนจรจัด มัก
ใช้ว่า สัตอญแถตแสตอญข่ง (ซัด
อ็อนแดคแซคอญจ๊วง) ลอยไปลอยมา

แสก (แขน) ๑. แสก เช่น ปุรากมวยแสก
(ปุระกั่มวยแขน) เงินเส้นหนึ่ง โดย
ปริยายหมายความว่า มาก ยิ่งนัก เหลือเกิน
เช่น แสกกร (แขนกรอ) แสกยากจน
แสกพิบาก (แขนปีบาก) แสกลำบาก
แสกพรว (แขนพรว) แสกวิตก
กังวล แสกสุรณ (แขนซุรอนก)
แสกสุขสบาย แสกสบบาย (แขนซั
บาย) แสกสบาย แสกขิง (แขนเค็ง)
แสกโกรธ แสกสุฎาย (แขนซุฎาย)
แสกเสียกาย แสกเสียใจ

๒. เช่น เช่น แสกโขมจ (แขน
โคมจ) เช่นผี แสกแพ (แขนเป)
พิรียกบาล แสกญตา (แขนโดนตา)
เช่นปู่ย่าตายาย แสกเพรน (แขนเพรน)
เช่นให้ว้บ้บเค็ลลิก แสกอนกตา
(แขนเนี้ยกตา) เช่นเจ้าพ่อ โดยปริยาย

หมายความว่า ให้สินบน เช่น ทาเล่เตแสน
 ทรูเท็บบานสรวล (เต้อลเตแสน
 โตรูเต็บบานสรวล) จนกระทั่งเช่นถูก
 จึงได้สะทว

แสนตุวัน, -ตุวัน (แสนตุวัน) บังสุรย์
 เครื่องสูงอย่างหนึ่ง ซึ่งมีจามร (จามอร์)
 จามร ไบมน (ไบม่อน) แสนตุวัน
 (แสนตุวัน) บังสุรย์ กุลส (กุลอส)
 กลด และ อภิรมย (อะพิม) อภิรม
 แสนทวิ (แสนทวิ) มากยิ่งนัก เพิ่มขึ้นเป็น
 สอง เช่น ทุกขแสนทวิ (ตุกขแสนทวิ)
 ทุกขแสนทวิ

แสนย, แสนยา (แสน หรือ แสนยา)
 ทหารบก ทหารยาม เช่นเดียวกับเสนีย์
 แสม (แสม) ๑. แสม เช่น แสมชาพีร
 ษาน (แสมเจียปรีเจียน) แสมเป็น
 สองชั้น ฎากแสมโอยเสม (ดักแสม
 ออยเสม) วางแสมให้เสมอกัน
 ๒. สืขากับคำผสมกัน เช่น เสะ
 สมบุรแสม (แสะห้ซ็อมโบร์แสม)
 ม้าสืขาแสมคำ

เสศศุรเมส (แสะสักรัวเมส) กระต้าง
 ไม่รู้ที่สูงที่ต่ำ ไม่เกรงพยำเกรงผู้ใด
 เช่น เหวการเสศศุรเมส (เหวการ
 แสะสักรัวเมส) ทำการไม่เกรงพ
 ยำเกรงผู้ใด ลูกเสศศุรเมส (ริก
 แสะสักรัวเมส) กิริยากระต้าง

เสลลิบ (แซแซบ) สลลิบ (จากสลลิบ คำไทย)
 สะพแกละ (แสะห้บั่วเพละห้) หยาบ
 เลอะเทอะเประเปอน เช่น ลูกพาเสะ
 พแกละ (ริกเปียแสะห้บั่วเพละห้)
 กิริยาหยาบ สมฎีสะพแกละ (ซ็อม
 เตียแสะห้บั่วเพละห้) คำหยาบ เหว
 การสะพแกละ (เหวการแสะห้บั่ว
 เพละห้) ทำงานเลอะเทอะ

ไสมไม้, ไสไม้ (ไซมัวไม หรือ ไซไม)
 เล็กบางเป็นฝอย อย่างเส้นค้าย เช่น
 อโเบไสมไม้ (อ้อมบอะห้ไซมัวไม)

ไสย (ไซ) ไสย ประเสริฐวิเศษ เช่น
 กุมพีรไสย (กัวมปรีไซ) คัมภีร์ไสย
 คัมภีร์ประเสริฐวิเศษ ตมราไสย
 (ต้อมราไซ) ตำราไสย ตำราประเสริฐ
 วิเศษ (เขมรโบราณนับถือลัทธิพราหมณ์
 จึงยกย่องลัทธินี้ว่า ประเสริฐวิเศษ ปัจจุบันถือว่า พุทธศาสนาประเสริฐกว่า)
 ไสยมนต (ไซยะม้วน) ไสยเวท
 (ไซยะเวท) ไสยสาสูตร (ไซยะชะส)
 มนต์วิชาหรือคัมภีร์ในลัทธิศาสนา
 พราหมณ์ หรือลัทธิอื่นนอกจากพุทธ
 ศาสนา (ทั้งนี้ถามความเชื่อในปัจจุบัน)
 ไสยาสัน (ไซยะส) ดู สยขาสัน หรือ
 เสยขาสัน

ไสยีน (ไซยีน) ไซยีน สำหรับจับปลาใน

น้ำลึก (จาก 'ไซ คำไทย) บางถิ่นเรียก
สาขีน ก็มี

โส (ไซ) ๑. กุญแจ เมโส (เมไซ) แม่
กุญแจ กุณโส (โกนไซ) ลูกกุญแจ
จากโส (จักไซ) ไซกุญแจ

๒. เต็มที่ เลว ไม่ได้เรื่อง เช่น
กนิตโส (กัวมนิตไซ) ความคิดไม่ได้
เรื่อง บางถิ่นใช้หมายความว่า อ่อนเพลีย
อ่อนกำลัง เช่น ขญูวาโสณาส์เทาเหี้ย
เหี้ยเทาเหี้ยตพุ่เก็ดเต (คุญมเวียไซ-
นะสัเตวีเฮยเตอ์เตวีเตียคปุมเก็ดเต)
ฉันมันอ่อนกำลังเกินไปแล้ว เดินไปอีก
ไม่ไหวหรอก

โสก (ไซก) ๑. โสกเศร้า เสียหายอาลัย
เช่น มานโสก (เมียนไซก) มีโสก
รมงาบโสก (รมเงอ็บไซก) ระงับโสก
โสกกุณแกลดสถาบ (ไซกโกนแดล
ขลับ) เศร้าโสกเสียหายอาลัยลูกที่ตาย
โสกทรพขแกลดลาญ (ไซกเตรอ็บแดล
เลี่ยน) เศร้าโสกเสียหายทรัพย์สินที่สูญ
เสียไป ยโสก (ยมไซก) ร้องไห้เศร้า
โสก โสยโสก (ไซยไซก) เสวยโสก
ได้รับความโสกเศร้า โสกเสา หรือ
เสาโสก (ไซกเสา หรือ เสาไซก) โสก
เศร้า หรือ เศร้าโสก

๒. ต้นโสก เช่น ภูมิโสกชาฉี
มานลือ ควรผูกนุจวตุดอาราม

(เดิมไซกเจียเขอเมียนลุมมอ กัวร้ดำ
คองเวือตอาราม) ต้นโสกเป็นต้นไม้มี
ความงาม ควรปลูกในวัด

โสกโครก (ไซกโครก) ดู โสโครก

โสกโตรก, โสกลโตรก (ไซกโตรก หรือ
ไซกปะโตรก) โทโรโกโส โกรงเกรง
รุงรัง รุกړย เช่น ขญูช่างสลักโสก
โตรก (จัวญเจียงเขลิกไซกโตรก)
ฝาใบไม้โทโรโกโส โรงปรักสลัก
โสกลโตรก (โรงปร็อกเขลิกไซกปะ
โตรก) โรงมุงใบไม้รุกรย

โสกนัต (ไซกน) ดู สกนัต (ซ็อกกน)
หรือ สกนัต (ซอกกาน)

โสกมโมก, โสกโมก (ไซกมัวโมก หรือ
ไซกโมก) รกรุงรัง เช่น 'ไพโรโสกโมก
(เพรียไซกโมก) ป่ารกรุงรัง

โสกา (ไซกา) ดู โสก ๑.

โสกี (ไซเกีย) โสกี ที่มีความโสก เช่น
บุรตโสกี (โบะระอะสไซเกีย) ชายที่
มีความโสก

โสเกีย (ไซเกีย) เหลวไหล ใช้การไม่ได้
ไม่ได้เรื่องอย่างยิ่ง เช่น กนิตโสเกีย
(กัวมนิตไซเกีย) ความคิดเหลวไหล
รบสโสเกีย (รวบอะสไซเกีย) ของ
ใช้การไม่ได้

โสคนุถิกะ, โสคนุถิก (ไซเกี้ยนทิกะ หรือ

ไซเกี้ยนทิก) ที่มีกลิ่นหอม เช่น
 ฝักไซกนุธิก (ฝักไซเกี้ยนทิก)
 ดอกไม้หอม (ในกาพย์กลอน ใช้
 ไซกนุธิกา (ไซเกี้ยนทิกา) ก็มี)

โสโครก (ไซโครก) โสโครก สกปรก
 เช่น ที่โสโครก (ที่ไซโครก) ที่โสโครก
 (โสโครก (ไซโครก) ก็ใช้)

โสธอโพง (ไซธอโพง) บานออก พุ
 พระรุ่งพระรัง เช่น ทูลบงเวจโสธอโพง
 (ตูลบงเวจไซธอโพง) ทูลห่อพระ
 พระรัง รทะฎักจ๋เบงโสธอโพง (รว
 เตหัดเดักจ๋อมเบงไซธอโพง) เกวียน
 บรรทุกฟางพระรุ่งพระรัง

โสจ, โสจ (ไซจ) เหตุ เหตุผล ความผิด
 ถูก ความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม
 ความลึกซึ้ง มักใช้เป็นปฏิเสธ ว่า ไม่รู้
 ไม่รู้เรื่อง ไม่รู้ผิดถูก เช่น กู้เชอวา
 วาอิดถึงโสจอเท (กมเจือเวีย เวีย
 เอ็ดเตงไซจเอียเต) อย่าเชื่อมั่น มัน
 ไม่รู้เรื่องอะไรหรอก อาเกมมิงถึง
 โสจ (อาเกมมิงเตงโสจ) อ้ายเด็ก
 มันไม่รู้เรื่อง (เป็นถ้อยคำแสดงความ
 ดุฎกดูหมิ่น หรือแสดงความสนิทสนม
 โดยไม่เกรงใจกัน)

โสฎา (ไซดา) คำใช้กับคำ โสหุย (ไซฮุย)
 คำใช้จ่าย เช่น โสหุยโสฎา (ไซฮุย
 ไซดา) คำใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด

โสต (โสด) ฝ้าย ส่วน ไซรั อีก ก็เหมือน
 กัน ก็ตาม เช่น โสดนา (โสดนา)
 อย่างไหนก็ตาม ตามแต่โสดนาจะ
 (ตามแต่โสดนาจะหี) ตามแต่อย่าง
 ไหนก็ตามเถอะ โสดสิ่ง (ไซดเซ็ง)
 ล้วนแต่ ล้วนแล้วแต่ เช่น โสดสิ่ง
 ไพโรสุบาท (โสดเซ็งเพียสุบาท)
 ล้วนแล้วแต่ป่าทึบ โสดสิ่งแต่แผลบุจีๆ
 (โสดเซ็งแต่แผลเคี้ยๆ) ล้วนแล้ว
 แต่แผลไม้ดิบๆ โสดแอ (โสดแอ)
 แม่แต่ เช่น โสดแอบงขญุกี้แฏ
 (โสดแอ-บองคญุกี้แฏ) แม่แต่พื้น
 ก็เหมือนกัน เป็พุโนะโสต (เบอปุ
 นะหีโสต) ถ้าไม่ใช่อย่างนั้นแล้วไซรั
 เป็มินเทโสต โอยเหวามกสัวจะ
 (เบอมินเตโสต ออยเหวเวียโมกขัว
 จะหี) ถ้าไม่ใช่แล้วไซรั ให้เรียกมัน
 มาถามเถิด มวยโสต (มวยโสต) อีก
 ประการหนึ่ง มวยวิญโสต (มวยวิญ
 โสต) อีกประการหนึ่งเล่า

โสต (โสดะ) หู เช่น โสดทวาร (โสดะ
 เทวียร์) โสดทวาร โสดปุปสาท
 (โสดปัปะชาต) โสดประสาท ประสาท
 หู โสดสมมต (โสดะซ็อมพะสั)
 สัมผัสทางหู

โสดา (โสดา หรือ โสดา) สายน้ำ โสดา

มรรคผลที่เป็นขั้นต้นทั้งเรียก **โสดามก**
 (โสดาเมัยก) หรือ **โสดาปัตติมก**
 (โสดาปัตเตเมัยก) โสดามรรค หรือ
 โสดาปัตติมรรค กับ **โสดาผล** (โสดา
 พัตถ) หรือ **โสดาปัตติผล** (โสดาปัต
 เตพัตถ) โสดาผล หรือ โสดาปัตติผล
 โสดาบัน (โสดาบัน) พระอริยบุคคล
 ผู้สำเร็จโลกุตตรธรรมขั้นโสดา
โสโคร, โสโปโคร (โซโคร หรือ โซปะโคร)
 รุ่มร่าม เช่น พาก่อาวโสโคร (เบี้ยก
 อาวโซโคร) สวมเสื้อรุ่มร่าม **เสลียก**
โซโสโปโคร (เขลียกโคโซปะโคร)
 นุ่งกางเกงรุ่มร่าม
โสดกภาพ (โสดกะเพียบ) สวัสดิภาพ
โสทก (โซตัก) ที่มีน้ำ เช่น **ครพางโสทก**
 (ครอเบียงโซตัก) สระน้ำ หนองน้ำ
 (ในกาพย์กลอน หมายความว่า ทางน้ำก็มี)
โสทร, โสทริย (โสเตยะเรยะ หรือ โสดวั
 หรือ -เตยะริเยยะ) พี่น้องผู้ชายร่วม
 อูทร ถ้าเป็นหญิงใช้ **โสทรา**(โสเตยะ
 เรยะ) หรือ **โสทริยา** (โสเตยะริเยยะ)
โสธน, โสธนะ (โสทวัน หรือ โสเทียะเนยะ)
 การชำระล้าง การทำให้สะอาด การ
 ชำระให้ถูกต้อง **โสธนบุตร** หรือ **บัตร์**
 (โสเทียะเนยะบัต) ใบแก้คำผิด
โสธนี (โสเทียะนี) แปร่ง (คำใช้ในกาพย์
 กลอน)

โสปาน (โสปาน) บันได พะอง นาค
โสปาน (เนียกโสปาน) บันไดนาค
 (คำใช้ในกาพย์กลอน)
โสภณ, โสภัน (โสเพี้ยน) สวยงาม หมกจก
ปรเสีร์โสภัน (ปรอเซอร์โสเพี้ยน)
 ประเสริฐสวยงามยิ่ง (คำใช้ในกาพย์
 กลอน)
โสภา (โสเพีย) สวยงาม หมกจก
โสม (โสม) ๑. พระจันทร์
 ๒. **โสมทีกโสม** (ตีกโสม) น้ำโสม
 ๓. หวายชนิดหนึ่ง ต้นหวายโป่ง
 ใหญ่ยาว ขึ้นตามป่าเขา เขามักตัดเอา
 ปลายมาปอกใช้เป็นผัดแกง หรือลอก
 ทำเป็นผัดจิ้ม เรียก **พญาโสม** (พญา
 โสม) หวายโสม **สมบจุงโสม** (ขอม
 ลองจุงโสม) แกงยอกหวาย
โสมโคระ (โสมะกุระวะห์) ศุภเคราะห์
 เคราะห์ดี ตรงข้ามกับ **บาปโคระ**
 (บาบปะกุระวะห์) บาปเคราะห์ เคราะห์
 ร้าย
โสมนสฺส (โสมะเนือะสฺ) โสมนัส ความ
 สบายใจ ความเบิกบานใจ เช่น **มาน**
โสมนสฺส (เมียนโสมะเนือะสฺ) มีความ
 โสมนัส ตรงข้ามกับ **โทมนสฺส** (โตะมะ
 เนือะสฺ)
โสมพาร, โสมวาระ (โสมะเปียร์ หรือ
 โสมะเวียะเรยะ) โสมวาร วันจันทร์

กอกระหัด) พุกอะอะปึงปึง มะนาว
ไม่มีน้ำ

๒. เลย เสียเลย ใช้กับคำปฏิเสธ
เช่น กุมานโสะ (เคี่ยมขอะหัด) ไม่มี
เลย ทเทโสะ (ตัวเตขอะหัด) ไม่มีอะไร
เลย มินญิงโสะ (มินเจ็ขอะหัด) ไม่
รู้เลย มินแกลโสะ (มินแดลขอะหัด)
ไม่เคยเลย กุโอบโสะ (กมออยขอะหัด)
อย่าให้เลย พุ่แกลบานญิงโสะ (ปุ่
แดลบานเจ็ขอะหัด) ไม่เคยได้รู้เลย
โสะแต (ขอะหัดแต) เพียงอย่าให้ เช่น
เชว้การลั ะ โสะแตเถา (เทวอการ
ลุม ะ ขอะหัดแตเถา) ทำงานลวก ๆ
เพียงอย่าให้เขาว่า โสะเท (ขอะหัดเต)
ไม่....หรือก โสะนิง (ขอะหัดนิง)
ไม่จำต้อง เช่น ขญุโสะนิงเถา
คญุมขอะหัดนิงเตวี) ฉันทไม่จำต้องไป
โสะสุนย (ขอะหัดไซน) สุนยเปล่า
สุนยโสะ (ไซนขอะหัด) ก็ใช้ โสะเพีย
(ขอะหัดเลย) ไม่....เลย เช่น มินแกล
เม็ญโสะเพีย (มินแดลเม็ญขอะหัดเลย)
ไม่เคยเห็นเลย

โสะสา (ขอะหัดสา) ปรกติ สนิท เช่น

ซาโสะสา (เจ็ยขอะหัดสา) หายสนิท

ขญุเทบหนึ่งเจ็บพิณมืนทานซาโสะสา

เนาเพีย (คญุมเตบหนึ่งเจ็บพิณมืน
เตอินเจ็ยขอะหัดนาเว็เลย) ฉันทเพ็ญจะง
(หัว) จากไข่ ยังไม่ทันหายสนิทเลย

โสะองเค็ย (ขอะหัดอ็องเกย) เจ็ยเมย เช่น
เชว้โสะองเค็ย (เทวอขอะหัดอ็องเกย)
ทำเจ็ยเมย จิตุดโสะองเค็ย (เจ็ด
ขอะหัดอ็องเกย) ใจเจ็ยเมย

เสา (เขา) มีสี่ไม่บริสุทธ์ ที่อ่อนหรือผิดสี่
เช่น สมบรูเสา (ซ็อมโบร์เขา) สี่ซัด
หรือ เสาสมบรู (เขาซ็อมโบร์) ก็ใช้
(จาก เสรำ คำไทย)

เสาแก (เขาแก) ดู สาวแก

เสาคนธ (เสากัณ) เครื่องหอม

เสาไซ (เสาเจ็ย) ดู สาวไซ

เสาเถา (เขาเตา) เลินเล่อ มั่งง่าย เหลว
ไหล เรื่อยเปื่อย เช่น เชว้เสาเถา
(เทวอเขาเตา) ทำเลินเล่อ สมญีเสา
เถา (ซ็อมเต็ยเขาเตา) คำพุกเรื่อยเปื่อย
(คำใช้ในกาพย์กลอน)

เสาภากุย (เขาเพี้ยก) ความงาม ลิริสวัสดิ์
ความสุข ความเจริญ ลาม ใช้ เสากุยก
ก็มี ในกาพย์กลอนใช้ เสาภากุย
(เขาพะเพี้ยก) ก็มี

เสามัง (เขามอง) ดู เสาหมง

เสาร์ (เขา) วันเสาร์ พุทลายเสาร์ (พุกาย

เขารั้ว (ดาวเสาร์) ไถงเสาร์ (ไทงเขา)
 วันเสาร์
 เสาร์ภ, เสาร์มัย (เขารับ หรือ เขารัม)
 เครื่องหอม น้ำหอม น้ำอบ
 เสาวตาร (เขาวะตาร) พงศาวตาร ดู
 พงศาวตาร
 เสาวนีย์ (เขาวะนีย์) คำกลายมาจาก สุวณีย์
 เสาวลกฤษณ์ (เขาวะลัก) เสาวลักษณ์
 ลักษณะที่ ดู สุลกฤษณ์
 เสาวหุมง (เขามอง) เสราห์มอง มีมนทิล
 ไม่หมดจด เช่น จิตตเสาวหุมง (เจ็ด
 เขามอง) จิตเสราห์มอง สีสเสาวหุมง
 (เขิลเขามอง) คีตเสราห์มอง ไม่
 บริสุทธิ์ รบสเสาวหุมง (รวบอะสเสาว
 มอง) ของไม่บริสุทธิ์ (จากเสราห์มอง
 คำไทย)
 เสาวพิก (เขาเล็ก) ดู ดาวพิก
 สู้ (ชม) ขอ เช่น สู้ทาน (ชมเตียน)
 ขอตาน สู้เกส (ชมเกส) ขอเขากิน
 ดู สุม
 สู้ (ซ้อม) น้ำเมือก เช่น ตรัสสู้ (เตรียซ
 ซ้อม) ปลากินน้ำเมือกกันเอง
 สักก (ซ้อมกอก) ดู สมก ๑. กับ ๒.
 สักก (ซ้อมกอก) สยายผม บิดขี้เกียจ ดู
 สมก
 สักก (ซ้อมกก) ซึ่ม ซึ่มซึ้ง เฉพาะนัง

กับยื่น เช่น องคุยสักก (อึ้งกยซ้อม
 กก) นังซึ่ม ฌรสักก (ซัวร์ซ้อมกก)
 ยื่นซึ่ม สักกสักก (ซ้อมกกซ้อมกกล)
 นังกัมหน้างค
 สักก (ซ้อมกก) ดู สมก ๑. ๒. ๓.
 สักก (ซ้อมกกล) ดู สมก
 สักก (ซ้อมโกญ) ดู สมก
 สักก (ซ้อมโกว) ดู สมก
 สักก (ซ้อมเกก) คำใช้กับ สักก (ซ้อม
 กาก) สยายผม เช่น สักกสักก (ซ้อม
 เกกซ้อมกาก) ผมสยายรุ่มร่า
 ้งใช้ สักกสักกสักก (ซ้อมซ้อมเกก
 ซ้อมกาก)
 สักก (ซ้อมโกก) ๑. แบ่งกล้ำ เช่น
 สักกโอยว (ซ้อมโกกออกยว) แบ่ง
 กล้ำให้
 ๒. ว่านชนิดหนึ่ง ใช้เกี่ยวกลิ้งให้
 เนื้อชา ตบตีไม่เจ็บ เรียก ปุรทาล
 สักก (ปุรเตยลซ้อมโกก)
 ๓. อากมประเภทหนึ่ง ที่สวดให้
 เนื้อชา เหมือนกับเคียวว่านซ้อ สักก
 เช่น รเบียนสักก (รวเบียนซ้อมโกก)
 ความรู้รอกมสักก เจะสักก (เจะห
 ซ้อมโกก) รุกมสักก สักกสักก
 (ซ้อมโกกซ้อมกั) อากมสักกกับ
 สักกที่ทำให้เนื้อชาและคัตรูจ้ง

สํกํ (ซ็อมกั) ๑. กาง รามีก้อย่างนก
เช่น **สํกํไถ** (ซ็อมกัไถ) กางมือ
กัรํสํกํสํกัทรเจียก (ค็อมเรียซ็อม
กัซ็อลีกัทรอเจียก) ซ้างกางใบหู ทำหู
ผึ้ง **บักสํสํกํสํลาบ** (บักซ็ียซ็อม
กัซ็ลาบ) นกกางปีก

๒. หยุต้อยู่กับที่ จัจจังครุหนึ่ง
เช่น **ณบํมวยสํกํ** (บํมวยซ็อมกั)
หยุตจจังครุหนึ่ง **อาคมสํกํ** (อาคม
ซ็อมกั) อาคมสํกํที่ทำให้ศัทรจจัง
เจะสํโกกสํกํ (เจะหึซ็อมโกกซ็อม
กั) รุอาคมสํโกกกับสํกํ

สํขาน (ซ็อมคัน) สํคัญ เช่น **รบสํขาน**
(รํบอะสํซ็อมคัน) ของสํคัญ **การ**
สํขาน (การซ็อมคัน) งานสํคัญ
เสกกุสํขาน (ซั้เกตุยซ็อมคัน)
ความสํคัญ **ลุดสํขาน** (ลุดอซ็อมคัน)
ค็อยางสํคัญ **ย้างสํขาน** (ย้างซ็อมคัน)
อยางสํคัญ **คู สมุลาถสํขาน** คัว

สํขยา, สํขยา (ซ็องคฺยา หรือ ซังคฺยา)
การนับ จํานวนนับ ๑ ๒ ๓ หรือที่ ๑
ที่ ๒ ที่ ๓ เรียก **กมรบ** (กัวมรํบ)
หรือ **ชาคมรบ** (เจียกัวมรํบ) เช่น
กมรบ ๒ (กัวมรํบปรี)

สํขยานุโคระ (ซังคฺยานุกรัวะหึ) ลักษณะ-
นาม คําที่ใช้กับสังขยาศัพท์ค็อคํบอก

จํานวนนับ เช่น **สาสุตรา ๑ กณฺหา**
(ซะสํตรามวยกั) คัมภีร์เทศน์ ๑ กัณท์
เสียวเกา ๓ กุบาล (เซียวเพ็วเบีย
กุบาล) หนังสือ ๓ เล่ม **ผทะ ๔ ขนง**
(เพตุยะหึบวณคฺนอง) บ้าน ๔ หลัง
มนุสส ๖ นาก (มนุสํปํรามวยเนียก)
คน ๖ คน **กฏาร ๖ บนทะ** (กุดาร์
ปํรามวยบ็อนเตียะหึ) กระดาน ๖ แผ่น
สํลิกเณ ๑๐ สนลิก (เซลิกเซอค็อบ
ซ็อนเลกั) ใบไม้ ๑๐ ใบ แต่บางคํา
ไม่ต้องใช้คําสังขยานุเคราะห์กัมี เช่น
ผตุลกรบ ๑ (เพตุลกรบมวย) ชัน
กรอบเชิง ๑ (มีฝา) **จานบาย ๑**
(จานบายมวย) ซามข้าว ๑ **กนฺโถร ๑**
(ก็อนโทรมวย) กระโถน ๑ **กํปิต**
เจต ๑ (กํเบ็ดเจตมวย) มีดอีโต้ ๑
เซ้งพาน ๑ (เจิงเบยนมวย) พานเชิง ๑
ถ้าเป็นคู้ กัใช้ **มวยคู ฟัรคู** (มวยคู
บรัก) คู้หนึ่ง สองคู้ **สงขยานุโคระ**
กัใช้

สํคม (ซ็อมกัวม) คู สมคม

สํคาล (ซ็อมเก้อล) คู สมคาล

สํคิส, สํคิ (ซ็อมกิสะ) เต็มที่ ครี ใช้การ
ไม่ได้ เช่น **รบสํคิส** (รํบอะสํซ็อม
กิสะ) ของใช้การไม่ได้ **มนุสสสํคิส**
(มนุสํซ็อมกิสะ) คนครี คนเต็มที่
สํคิม (ซ็อมกั้ม) คํากับคํ่า **สํคม** (ซ็อม

กวม) ที่พอม เช่น **สํกัสมํกัสม** (ซ็อม
กัสมซ็อมกวม) ใช้ **สํแกมสํกัสม** (ซ็อม
แกมซ็อมกวม) ก็ได้ **สงํกัสม** หรือ
สมํกัสม (ซ็องกัสม หรือ ซ็อมกัสม) ก็ได้

สักล (๘) สมกุล

สํแถม (ซ็อมแถม) คำใช้กับคำ **สํถม** (ซ็อม
 กวม) เป็น **สํแถมสํถม** ใช้ **สมฺแถม**
 (ซ็อมแถม) หรือ **สงฺแถม** (ซ็องแถม)
 ก็ได้

สํ โลก (ขัอมโลก) ค สมุโลก

สำนักงาน (ซ่อมเกย้ง) จ. สมุทรสาคร

สั่งงาน (ชื่อผลงาน) **๑** **๒** **๓** **๔** **๕** **๖** **๗** **๘** **๙** **๑๐** **๑๑** **๑๒** **๑๓** **๑๔** **๑๕** **๑๖** **๑๗** **๑๘** **๑๙** **๒๐** **๒๑** **๒๒** **๒๓** **๒๔** **๒๕** **๒๖** **๒๗** **๒๘** **๒๙** **๓๐** **๓๑** **๓๒** **๓๓** **๓๔** **๓๕** **๓๖** **๓๗** **๓๘** **๓๙** **๔๐** **๔๑** **๔๒** **๔๓** **๔๔** **๔๕** **๔๖** **๔๗** **๔๘** **๔๙** **๕๐** **๕๑** **๕๒** **๕๓** **๕๔** **๕๕** **๕๖** **๕๗** **๕๘** **๕๙** **๖๐** **๖๑** **๖๒** **๖๓** **๖๔** **๖๕** **๖๖** **๖๗** **๖๘** **๖๙** **๗๐** **๗๑** **๗๒** **๗๓** **๗๔** **๗๕** **๗๖** **๗๗** **๗๘** **๗๙** **๘๐** **๘๑** **๘๒** **๘๓** **๘๔** **๘๕** **๘๖** **๘๗** **๘๘** **๘๙** **๙๐** **๙๑** **๙๒** **๙๓** **๙๔** **๙๕** **๙๖** **๙๗** **๙๘** **๙๙** **๑๐๐**

ส่ง (ชื่อ) ๑๒๓๔๕๖๗๘๙๐

สัจ (ขอมเจจ) ๑ สมเจจ

สิ่ง (ขอมจอม) ๑ สมัง

ลัทธิ (ชื่อมัจจุร) จอจพัก เช่น ลัทธิมัจจุร
 (ชื่อมัจจุร) จอจพักคินหนึ่ง

สั่งจ่าย, สั่งใจ (ซึ้งใจ) ขยักไว้ ออม เช่น

สัจจะพิภพ (ชื่อใจเต๋อฮับ) ขยัก

ทรัพย์ไว้ ออมทรัพย์ไว้ สำใจไป

(ซ็อมใจใจ) ยั้งมือ เพลา่มือ ตังใจ

มูหิบทุก (ซ็อมใจโมฮิบตุก) ขยักกับ
ข้าวไว

สำแดง (ข้อมูลแฉ) คำใช้กับ **สำใจ (ข้อมูลใจ)**

ออม ขยับไว้ เป็น ต้มเจตจำใจ (ซุ่ม)

แจ่มใส) ขยักไว้นิดหน่อย

สํญา (ข้อมญา) ก สณา

สถิต (ข้อมเหล็ก) ผิง เช่น สถิตสัพท'

(หอมเค็ลหอมบัวด) ผงฟ้า ฅรตํฐิต

ขลุวน (ข้าวซ้อมเฒ่าขลุวน) ยืนผงั่ว

สัญญา (ขอมเดย) ๑. คำพูด กุ สมัญ

๒. ลิป เม็ดพืชที่มีแต่เปลือก ไม่มี

เนอ เซน **สัณฐรว** (ซอมเคียโซรว)

ข้าวลิบ ต้มสุก (หอมเคียวลิ่ว) งามลิบ

ឥសាន្ត (ខែមេសា) ពុទ្ធ សម្ពុទ្ធ

สฎฐ (ชอมเค็ด) สฎฐ

๑. **ส.บ.บ.** (๒๐๐๐) ๑. **ส.บ.บ.**
 ๒. **ส.บ.บ.** (๒๐๐๐) ๒. **ส.บ.บ.**

ສແຊງ (ພ້ອມແຈງ) ຈຸ ສມຸແຊງ

สัณฺฑะ (ขอมคอะห) ๑ สมุสัณฺฑะ

สำเนา (ขอมาเดา) ๑. มง มงตรง หมายถึง

เช่น สัมภาษณ์ (ขอมติ)

เกตุยทา) หมายความว่า โฉดสัณเฑ

(โกล้อมเตา) ทิ้งตรง สี่แถว

(ข้อมูลเดาใจอม) เติงตรง สฎเวยก

(ขอมเดยวค) หรือ สฎณาฎาก (ขอม

เดาคก) มุงเอา หมายเอา สฎาเล

(ขอมเคาเลอ) หมายเอา

๒. คาชกบ ตฏ (ขอมเคย) คา
๐๑๐ (๘ ๘ ๘)

พต. เซ็น สกุตญา (ซ่อมเคยซ่อมเตา)

การพดคาจา เช่น สมมุติฐานการเป็น
๔๘ ๔๘ ๖๘

(ขอมเคยขอมเตาเกรอนใบ) จ.เพช
๒

កម្រិតទាបបំផុតនៃការប្រើប្រាស់

ส้ม (ซ็อมมอ) ตะกั่ว เช่น **ส้มก่** (ซ็อมมอกก๊อ) ตะกั่วแข็ง **ส้มปาหัง** (ซ็อมมอปาหัง) ทึบๆ

ส้มก (ซ็อมมอก) คราบ เปลือกหรือกาบ ที่ลอกออกแล้ว เช่น **ส้มกพส์** (ซ็อมมอกบะส์) คราบงู **ส้มกบงกวย** (ซ็อมมอกบ้องกวย) คราบงูเก่า **ส้มกอเพา** (ซ็อมมอกอ้อมเปวี) กาบอ้อยที่ลอกออกแล้ว

ส้มง (ซ็อมมอง) ๑. เงินหรือของที่ชำระหนี้ เช่น **ยกส้มง ๓ เรียล** (ยั๊กซ็อมมองเบียเรียล) เอาเงินใช้หนี้ ๓ เหรียญ ๒. ที่ใช้หนี้เขา หรือที่เขาใช้หนี้ เช่น **ปรากฏส้มง** (ประกัซ็อมมอง) เงินใช้หนี้เขา **บานส้มง** (บานซ็อมมอง) ได้เงินที่เขาใช้หนี้

ส้มง' (ซ็อมม็อง) การสร้าง การก่อสร้าง วัสดุก่อสร้าง เช่น **ส้มง่มุทะ** (ซ็อมม็องมุทะยะห์) วัสดุก่อสร้างบ้าน **ปราสาทมนกรวดต** **ชาส้มงู้อสุจารย** (ปราสาทมนนัควัรวีเอ็ดเจียซ็อมม็องคอะอะสัจาร์) ปราสาทหินนครวัด เป็นการก่อสร้างที่อัจฉริยะ

ส้มพพ (ซ็อมม็อบ) ที่พอใจ ที่ถูกอกถูกใจ ที่ไม่ขัดอรรถาสัย เช่น **สิสฺสส้มพพ** (เซอะสซ็อมม็อบ) ศิษย์ที่ถูกอกถูกใจ

สุนส้มพพ (โกนซ็อมม็อบ) ลูกที่ถูกอกถูกใจ

ส้มล่ (ซ็อมม็อล) ๑. ที่เหลือเดน ของเหลือเดน เช่น **เกเร่สยกลุ่ ๆ อส่นา** **แตส้มล่** (เกเรอะสยวกลุ่ ๆ ออะส่นีวแตซ็อมม็อล) เขาเลือกเอาแต่ดี ๆ หมก เหลืออยู่แต่ของเหลือเดน **มบุบส้มล่** (โมฮบซ็อมม็อล) กับข้าวเหลือเดน **ส้มล่ผุ่อก** (ซ็อมมอลพู้ออก) โดยปริยายหมายความว่า หมกที่เลือก เดนเลือก (เหมือนปลาร้าเหลือเดน) เช่น **รบสส้มล่ผุ่อก** (รวบอะสซ็อมม็อลผุ่อก) ของเดนเลือก

ส้มาก (ซ็อมมาก) แบบ โครง แบบอย่าง เช่น **มานส้มากทุก** (เมียนซ็อมมากตุก) มีแบบไว้ **รูปส้มาก** (รูปซ็อมมาก) รูปที่เขียนจากแบบ

ส้มาก' (ซ็อมมัก) ดู **สมบุ่อก** ๑. ๒.

ส้มาง (ซ็อมนาง) บุญที่เคยสร้างมา วาสนา เช่น **ส้มางล่อ** (ซ็อมนางล่อ) วาสนาดี **ส้มางอากรัก** (ซ็อมนางอากรอะกั) วาสนาไม่ดี **ส้มางติง** (ซ็อมนางเต็ง) วาสนาน้อย **มานส้มาง** (เมียนซ็อมนาง) มีวาสนา

ส้มาญ (ซ็อมนาญ) สิ่งที่มีเนื้อหยาบ คนเนื้อหยาบ (ไม่ค่อยใช้)

ลัณญ์ (ข้อมนัญ) แห **บงลัณญ์** (บ้อง
ข้อมนัญ) ทอดแห **ตุริลัณญ์** (ตุริย
ข้อมนัญ) ปลาจับด้วยแห **จุมบง**
ลัณญ์ (ขุมบ้องข้อมนัญ) แมว
เหวี่ยงแห โดยปริยายหมายความว่า แมว
กระโดดเหวี่ยงตัว (เหมือนเขาเหวี่ยงแห)
ลัณญ์จุก (ข้อมนัญจุก) (ข้อมนัญจุก)
แหล่งน้ำคงได้ปลาบ้างแน่นอน ใช้
หมายถึง ธรรมชาติการลงมือทำการใด
คงได้ประโยชน์บ้างแน่นอน

ลัณญ์ญาณ (ข้อมนัญญาณ) ญาณพระ
พุทธเจ้า ที่ทรงรำพึงดูอุปนิสัยของ
สัตว์โลกไม่เลือกหน้าวันละ ๒ ครั้ง คือ
เวลาเช้ากับเวลาเย็น

ลัณญา (ข้อมนาใด) คุ สมุณาใด

ลัณาท (ข้อมนัต) สวะ สิ่งที่ลอยน้ำมา เช่น
แจวทุกเรื่อลัณาททุกเรื่อ (แจวทุก
เรื่อข้อมนัตทุกเรื่อ) แจว
เรื่อเลือกสิ่งที่ย่อยน้ำมาไว้ทำพื้น

ลัณาบ (ข้อมนาบ หรือ ข้อมหนาบ) ข้าว
กล้า เช่น ฤกษ์ลัณาบ (ดอกข้อมหนาบ)
ถอนกล้า

ลัณาม (ข้อมนาม) คุ สมุณาม

ลัณิง (ข้อมเนิง) ที่สำหรับนอน (เฉพาะ
สงฆ์) เช่น แกบรลัณิง (แกบรข้อม
เนิง) ข้างที่นอนพระ อิริยาบถที่จำวัด

เช่น มานลัณิงเสงี่ยมสง่าต (เมียน
ข้อมเนิงเซงี่ยมซังต) มีอิริยาบถสงบ
เสงี่ยมเวลาจำวัด **แกรลัณิง** (แกร
ข้อมเนิง) แกรสำหรับพระนอน

ลัณีก (ข้อมเนิก) ๑. สำนึก เช่น **ลัณีก**
โทสขุลวน (ข้อมเนิกโทสขุลวน)
สำนึกโทษตัว

๒. ที่ที่สีก (หรือ) รอยสีก ที่ที่
เช่น **ลัณีกถาส** (ข้อมเนิกถาส) รอย
สีกถาส **ลัณีกสัพ** (ข้อมเนิกข้อม
บิวัด) รอยสีกผ้า

๓. โดยเหตุที่ เช่น **ลัณีกปรัส**
(ข้อมเนิกปรัส) โดยเหตุที่จากกัน

ลัณุส (ข้อมโนะส) สิ่งที่มีอดใหม่เป็นเถ้า
สิ่งที่มีนครสชาติ เช่น **ลัณุสสุส**
(ข้อมโนะสโอะส) พื้นที่มีอดเป็นเถ้า
เถ้าพื้น **ลัณุสหมุ** (ข้อมโนะสคุม)
ฝั่งที่น้ำฝั่งนครสชาติ

ลัณุะ (ข้อมโนะห) ที่ลงตามน้ำลต (เฉพาะ
ปลา) เช่น **ตุริลัณุะ** (ตุริยข้อมโนะห)
ปลาลงตามน้ำไหลลงในแม่น้ำในฤดูน้ำ
ลต หรือในก้อนตาคอากาศ (บางถิ่น
เรียก **ตุริจันุะ** (ตุริยข้อมโนะห))

ลัณุก (ข้อมโนก) สิ่งที่ยื่นให้ หมายถึง เงิน
หรือสิ่งของที่ให้เป็นสินบน เช่น ททวล
ลัณุก (ตัวทวลข้อมโนก) รับสินบน

สัณฺณ (ซ็อมโนน) กินสินบน
สัณฺณ (ซ็อมโนน) คำอธิบาย ความ
 ประารถนา เช่น **เชวีสัณฺณ** (เทว
 ซ็อมโนน) ทั้งความปรารถนา ความ
 ประารถนาที่ตั้งไว้ในปางก่อน เช่น
มานสัณฺณมกพินาย (เมียนซ็อม
 โนมโมกบปีเนีย) มีความปรารถนามา
 แต่ปางก่อน
สัณฺวาร (ซ็อมนัวรร) คำถาม จดหมายถาม
 ทุกข์สุข เรียก **สัณฺตรสัณฺวาร** (ซ็อมบด
 ซ็อมนัวรร) เติมเขียน **สัณฺวาร** ก็มี แต่
 ควรต้องเขียนรูป **สัณฺวาร** จึงจะถูก
สัณฺเณจ (ซ็อมเนจ) การหัวเราะ เช่น **อส**
สัณฺเณจ (อะสซ็อมเนจ) หัวเราะกัก ๆ
 หัวเราะเสซา เช่น **สัณฺเณจอนกผง**
 (ซ็อมเนจเนียกผอง) การหัวเราะของ
 คนทั้งปวง
สัณฺนิม (ซ็อมนิม) ความขึ้น ที่ขึ้น **สัณฺนิม**
กมฺรล (ซ็อมนิมก้อมรล) ผ้าปูที่
 นอนชั้น **สัณฺนิมขุลวน** (ซ็อมนิม
 ขุลวน) ตัวหึ่งออกชั้น **องฺกุยเล**
สัณฺนิม (อ็องกุยเลซ็อมนิม) นั่งบน
 ที่ที่ขึ้น
สัณฺเณ (ซ็อมเนอ) ระยะเวลาสั้น ๆ เช่น
ตุรฺวเปรีรบสัณฺนิมวยสัณฺเณเทาสิน
 (โตรวเปรอรวับอะสัณฺนิมวยซ็อมเนอ

เตวีเซ็น (เตวีเซ็น) ต้องใช้ของนั้นไปประยะหนึ่ง
 ก่อน
สัณฺเณ (ซ็อมเนห) ความต้องการ อ้าเภอใจ
 เช่น **โณยสัณฺเณขุลวนเอง** (โดยซ็อม
 เนหะหะขุลวนเอง) โดยอ้าเภอใจตัวเอง
สัณฺเณสัณฺณล (ซ็อมเนหะซ็อมนาล) ที่พูด
 เรียบ ๆ ตามเรื่อง ดังใช้ **นิยายสัณฺเณ**
สัณฺณล (นิเยียซ็อมเนหะซ็อมนาล)
พากุยสัณฺเณสัณฺณล (เปียกซ็อมเนหะ
 ซ็อมนาล) ถ้อยคำอันควรจำไว้ไม่ลืม
สัณฺแนน (ซ็อมแนน) เครื่องเช่น เช่น **สัณฺแนน**
โฆมจ (ซ็อมแนนโคมจ) เครื่องเช่นผี
สัณฺแนนภูนตา (ซ็อมแนนโคนตา)
 เครื่องเช่นผีปู่ย่าตายาย **บายสัณฺแนน**
 (บายซ็อมแนน) ข้าวปลาอาหาร
 เครื่องเช่น โดยปริยายหมายความว่า สินบน
 เช่น **สัณฺแนน** (ซ็อมแนน) กินสินบน
สัณฺแนพ (ซ็อมแนบ) การคบค้าสมาคม
 ความประพฤติ การถือ เช่น **การกาน**
สุจริตฺยุตฺติธรรม **ชาสัณฺแนพในอนก**
ปราชญ์ (การกานโสจะเรียดฺยุดเตะ
 เทอ์ เจียซ็อมแนบเนียเนียกปราช)
 การถือสุจริตฺยุตฺติธรรม เป็นความประ-
 พฤติของนักปราชญ์ (ค่านัควรรใช้
สัณฺแนพ (ซ็อมแนบ) เพราะมาจากคำ
เสพ (เซบ) แต่ใช้ **สัณฺแนพ** มานานแล้ว)

สัณเณส (ซ็อมแนะส) ของที่เหลือเศษ ที่
เหลือเศษ คำใช้กับ สัณเณล (ซ็อมน็อล)
ของเหลือเดน ที่เหลือเดน เป็น สัณเณส
สัณเณล (ซ็อมแนะสซ็อมน็อล) ของ
เศษ ๆ ของเหลือเศษ (คำนี้ควรใช้ว่า
สัณเณส (ซ็อมแนะส) เพราะมาจาก
เสส แต่ก็ใช้ สัณเณส มานานแล้ว)

สัณเณก (ซ็อมโนก) ความโศก เสี่ยงร้องไห้
เศร้าโศก เช่น นิกษุภยาอาลัยฉานัส
ทณสัณเณกพุมาน (นิกษุคยาอาไลนะส
ตวันซ็อมโนกพุมาน) นิกเสียวอาลัย
ยิ่งนัก กลั้นความโศกไม่ได้

สัณเณา (ซ็อมเนา) สำเนา เช่น บานจะ
สัณเณาทุกครุมีตรูเหี้ย (บานโจะห
ซ็อมเนาตุกเตริมโตริวเฮย) ได้ลง
สำเนาไว้ถูกต้องแล้ว เสมียนบาน
สัณเณาสัณเณาเหี้ยญาเนา (เขมียน
บานซ็อมเนาซ็อมบคนิหเฮยรือเนวี)
เสมียนได้สำเนาจดหมายนั้นแล้วหรือยัง
(ใช้ สัณเณา (ซ็อมเนา) ก็มี แต่ไม่
ค่อยใช้)

สัณเณ (ซ็อมนม) หมวด ส่วนสัก กลุ่ม ห่อ
ขนาด เช่น สัณเณนวงสก (ซ็อมนม
พุนวงซ็อก) มวยผมที่เกล้าไว้ อโปะ
มวยสัณเณ (อ้อมบอะห่มวยซ็อมนม)
ย้ายกลุ่มหนึ่ง สัณเณงขุลวน (ซ็อมนม

ดองขุลวน) ขนาดลำตัว สัณเณเฒิบ
(ซ็อมนมเคิม) ขนาดต้นไม้ สัณเณเริง
(ซ็อมนมเรีอง) หมวดของเรีอง บาย
สัณเณ (บายซ็อมนม) ข้าวห่อ

สัณเณ (ซ็อมน็อม) เหมาะ สม เช่น มาหาสัณเณ
(เมียดซ็อมน็อม) ร้างเหมาะสม สัณเณ
สัณเณ (ซ็อมน็อมซ็อมนวน) เหมาะสม
สมส่วน แข็งแรง

สัณเณ (ซ็อมตอด) ดู สมุดต

สัณเณ (ซ็อมโตล) ดู สมุดล

สัณเณ (ซ็อมเตด) คำใช้กับคำ สัณเณ (ซ็อม
ตอด) โทงเตง ใช้ว่า สัณเณสัณเณ
(ซ็อมเตดซ็อมตอด) ที่ยานโงงเตง
(คำไม่สุภาพ)

สัณเณ (ซ็อมเตก) คำใช้กับคำ สัณเณ
(ซ็อมโตก) ห้อย ใช้ว่า สัณเณสัณเณ
(ซ็อมเตกซ็อมโตก)

สัณเณ (ซ็อมตัก) ดู สมุดทัก

สัณเณ (ซ็อมตัง) ดู สมุดทัง

สัณเณ (ซ็อมตวล) ดู สมุดทวล

สัณเณ (ซ็อมเตยญ) ดู สมุดทญ

สัณเณ (ซ็อมเตียร์) ดู สมุดทาร์

สัณเณ (ซ็อมตัก) ดู สมุดทัก

สัณเณ (ซ็อมต๊ะห) ดู สมุดท๊ะ

สัณเณแอก (ซ็อมต๊ะหแอก) ดู สมุดท๊ะ
แอก หรือ สนุท๊ะแอก

สํทง (ซํอมตง) ฑู สมทง
 สํเทญ (ซํอมเตญ) ฑู สมเทญ
 สํเทะ, สํเทะ (ซํอมเตะห์ หรือ ซํอมเตะห์)

ฑู สมทะ หรือ สมเทะ

สํเทล (ซํอมเตล) ฑู สมเทล

สํเทะ (ซํอมเตะห์) ฑู สมเทะ

สํนิก (ซํอมเน็ก) ฑู สํนิก

สํนวน (ซํอมนวน) ๑. สํนวน เช่น

แกสํนวน (แกซํอมนวน) แกสํนวน

เล็กสํนวนฎาก (เล็กซํอมนวนดัก)

ยกสํนวนใส่ เลงสํนวน(เลงซํอมนวน)

เดินสํนวน นิยายเพญสํนวน (นิเียย

เพญซํอมนวน) พุคเต็มสํนวน สํน

สํนวน (ซํอมน้อมซํอมนวน) ฑู สํน

(จาก สํนวน คำไทย)

๒. ที่พอหรือควรแก่การ เช่น

ปฺราก่ปฺญณังมินสํนวนฎลการเท

(ประก่ปนเนงมินซํอมนวนดอลการเต)

เงินแค่นั้นไม่พอแก่การงานหรือ

สํเนียง (ซํอมเนียง) สํเนียง เสียง น้ำเสียง

ทางเสียง เช่น สํเนียงกรโอ (ซํอม

เนียงกรโอ) เสียงกังวาน สํเนียงทน

(ซํอมเนียงตัน) เสียงอ่อน สํเนียง

พีระ (ซํอมเนียงพีระห์) เสียง

ไพเราะ (คำไทย สํเนียง)

สํบ (ซํอมบอ) ๑. ฑู สมบ ๑.

๒. ขวด กระปุก (คำใช้แก่อาร์กษ
 แม่เมต หรือคนทรง) เช่น อการสาหา
 มวยสํบ (อการฯสาหาวยซํอมบ)
 เหล้าขวดหนึ่งหรือกระปุกหนึ่ง

สํบ, สมบ (ซํอมบอด) การสบด คำสบด
 เช่น จาญสํบ (จัญซํอมบอด) แพ้คำ
 สบด ฎากสํบ (ดักซํอมบอด) ใส่คำ
 สบด ทรูสํบ (โตรูซํอมบอด)
 ต้องคำสบด

สํบา (ซํอมบา) ฑู สมบา

สํบ่า (ซํอมบัด) ฑู สมบ่า

สํปาด (ซํอมปาด) แบบราบ บางแบบ

เช่น รางสํปาด (เรียงซํอมปาด) ร้าง
 บางแบบ

สํปาน (ซํอมปาน) เรือสำปั้น (คำไทยใช้
 สำปั้น) เรือที่เสริมกราบขึ้นอีกก็เรียก

สํปาน ค่าย

สํบาร (ซํอมบาร์) ฑู สมบาร

สํบูก (ซํอมบูก) ฑู สมบูก

สํบูกจาบ (ซํอมบูกจาบ) ฑู สมบูกจาบ

สํบูกทรยุก (ซํอมบูกทรยุก) ฑู สมบูกทรยุก

สํบฏ, สํบฏ, สมบฏ (ซํอมบด) จดหมาย

ฎีกา เช่น สรเสรสํบฏ (ซอร์เซร์

ซํอมบด) เขียนจดหมาย โสรมสํบฏ

(โษรมซํอมบด) ซองจดหมาย เพญ

สํบฏ (เพญซํอมบด) ส่งจดหมาย

ลัมบุรบก (ซ็อมบคบก) จดหมายทอ
ลัมบุรลัมบว (ซ็อมบคซ็อมบว) จดหมายไต่ถามทุกข์สุข
ลัมบุรสนาม (ซ็อมบคชนาม) จดหมายทั่วไป (ใช้
ลัมบุร มากกว่าคำอื่น)
ลัมบุร (ซ็อมบค) ดู **ลัมบุ**
ลัมบุงสงรุ่ง, ลัมบุงสงรุ่ง (ซ็อมบองซ็องโรง) บณบาน เช่น **ลัมบุงสงรุ่งเทวตา** (ซ็อมบองซ็องโรงเตเวียะตา) บณบานเทวตา ระลึกถึงบุญคุณ เช่น **ลัมบุงสงรุ่งภูตคุณ** คุรบ่ย่าง (ซ็อมบองซ็องโรงค้อลคุณ คุรวัวยาง) ระลึกนึกถึงบุญคุณครบทุกประการ
ลัมบว (ซ็อมบว) ดู **ลัมบว**
ลัมเบง, ลัมเบง (ซ็อมเบง) คำใช้กับ **มฺตะ** (เพดียะห์) บ้าน เป็น **มฺตะลัมเบง** (เพดียะห์ซ็อมเบง) บ้านช่อง บ้านใหญ่บ้านน้อย บ้านทั่วไป
ลัมแปด (ซ็อมแปด) แบน แบน เช่น **รางลัมแปด** (เรียงซ็อมแปด) รางแบน **สถานลัมแปด** (ซ็อนทานซ็อมแปด) รูปรางแบนหรือแบน
ลัมโบร (ซ็อมโบร) ดู **ลัมโบร**
ลัมผิง, ลัมผิง (ซ็อมผิง หรือ ซ็อมผิง) หมิง โสเภณี
ลัมผูล, ลัมผูล (ซ็อมผูล) ที่บ้าน ที่บ้านชาว

สะพรั่ง เช่น **ผูลลัมผูล** (ผูลซ็อมผูล) ดอกไม้บานขาวสะพรั่ง ดู **ลัมผูล** หรือ **ลัมผูล**
ลัมผิง (ซ็อมผิง) หวด เช่น **เล็กผิงลัมผิง** (เล็กค้อมบองซ็อมผิง) ยกตะบองหวด
ลัมผิง, ลัมผิง (ซ็อมผิง) ไม่สมผิง ไม่ใหญ่ประเภทหนึ่ง เป็นไม้ไม่มีแก่น มีแต่รากใหญ่ห้อยย้อย เนื้อขาวหยาบ
ลัมผัด (ซ็อมผัด) ผ้า เช่น **ลัมผัดอโปะ** (ซ็อมผัดอ้อมบอะห์) ผ้าด้าย **ลัมผัด** **ลัมผัด** (ซ็อมผัดโสด) ผ้าไหม **ลัมผัด** **ลัมผัด** (ซ็อมผัดซ็อมบคเคอ) ผ้าเปลือกไม้ **ลัมผัด** หรือ **ลัมผัดลัมผัด** (ก้อมนัต หรือ ก้อมนัตซ็อมผัด) ผ้า **ลัมผัด** เช่น **ลัมผัดชุตกฏารสรเส** (ก้อมนัตชุตกฏารซอร์เซ) ผ้า **ลัมผัด** เช็ดกระดานดำ **ลัมผัดลัมผัด** (ก้อมนัตซ็อมผัดชุตเจิง) ผ้า **ลัมผัด** เช็ดเท้า ผ้าใหม่ ๆ สะอาด ๆ ถึงจะซักเป็นชั้น ๆ ไม่ว่าใหญ่หรือเล็กไม่ใช่ **ลัมผัด** (ก้อมนัต) ท่อน หรือชั้น เพราะเขมรสมัยโบราณถือไม่ให้พูดใหญ่ว่าเล็ก มากกว่าน้อย สูงว่าต่ำ ผ่าว่าท่อนหรือชั้น เงินว่า ส.ต. แพงว่าถูก เกรงจะตกต่ำไปตามปากพูด สำหรับผ้าให้ใช้ **ลัมผัด** เช่น **ลัมผัดมว** (ซ็อมผัดมว)

เม็ด) ผ้าเมตรหนึ่ง **สัพต่มวยตุง**
 (ซ็อมบ๊วดมวยโตbung) ผ้าม้วนหนึ่ง
สัพต่มวยอว (ซ็อมบ๊วดมวยอว)
 ผ้ายัดเสื่อตัวหนึ่ง

สัพ (ซ็อมเบือร์) ต้นไม้ชนิดหนึ่ง เปลือก
 หนา มีรสฝาด มียางขาว ลุกดิบ ๆ
 ใช้แกงส้มหรือคองได้ ลุกสุกมีรสเปรี้ยว ๆ
 หวาน ๆ กินได้

สัพาย (ซ็อมเบ็ย) คุ สมุพาย

สัพิน (ซ็อมบั้น) คำใช้กับ **สัพะ** (ซ็อม
 เบ็ยะห์) ใหัว เช่น **สัพะสัพิน** (ซ็อม
 เบ็ยะห์ซ็อมบั้น) ใหัวปลก ๆ อ้วนวอน
 เขา

สัพิง, สัพอง (ซ็อมบั้ง หรือ ซ็อมเปง) คำ
 ใช้กับคำ **สัพอง** (ซ็อมโปง) ฟู บานออก
 เช่น **สัพิงสัพอง** (ซ็อมบั้งซ็อมโปง)
 หรือ **สัพองสัพอง** (ซ็อมเปงซ็อมโปง)
 บานฟู ฟูรุงรัง

สัพิก (ซ็อมบัก) คุ สมุพิก

สัพุง (ซ็อมบุง) คุ สมุพุง

สัพู (ซ็อมบู) คำใช้กับคำ **สมุพาย** (ซ็อม
 เบ็ย) ห่อผ้าสำหรับสพาย เช่น **สัพาย**
สัพู (ซ็อมเบ็ยซ็อมบู) ห่อผ้าใหญ่
 เรือร่า หรือห่อผ้าเล็กบ้างใหญ่บ้าง
 พะรุงพะรัง

สัพเียด (ซ็อมเบ็ยด) คุ สมุเพียด

สัพะ (ซ็อมแปะห์) คุ สมุแพะ

สัพะ (ซ็อมแปะห์) คุ สมุแพะ

สัพอง (ซ็อมโปง) ๑. ฟู บานออก กระ
 จายออก เช่น **ซัพอง** (ซ็อมซ็อมโปง)
 ใหญ่ไม่โค้ง **ผุการักสัพอง** (ผุการัก
 ซ็อมโปง) ดอกไม้บานขาวโพลน แบบ
ทักสัพอง (แบกตักซ็อมโปง) น้ำแตก
 กระจาย **สัพองโพรงพุด** (ซ็อมโปง
 โพรงเป็รียด) บานขาวโพลน บานขาว
 สะพรั่ง **สัพองสกกั** (ซ็อมโปงซ็อกทม)
 คำแม่่มด คนทรงเรียกนางผีปศาจพวก
 หนึ่ง ที่เข้าใจว่าสยายผมบานฟู

๒. ซ็อบทเพลงเขมรโบราณแขวง
 หนึ่ง ทำนองคล้ายกับเพลง **ผาดัซาย**
 (พัตเจ็ย) ลมพัดซายเขา

สัพอง (ซ็อมโปง) อีเห็น มี ๒ ชนิด คือ
สัพองถึเ็น (ซ็อมโปงถึเ็นเนบ) กับ
สัพองซุซาย (ซ็อมโปงซุซาย)

สัพะ (ซ็อมเบ็ว) สำเภา

สัพะถย (ซ็อมเบ็วถย) ชื่อเพลงเขมร
 โบราณเพลงหนึ่งเรียก **เถลงสัพะถย**
 (เถลงซ็อมเบ็วถย)

สัพะ (ซ็อมเบ็ยะห์) ใหัว **สัพะการ**
 (ซ็อมเบ็ยะห์การ) ใหัวในพิธีแต่งงาน
สัพะกรู (ซ็อมเบ็ยะห์กรู) ใหัวครู
สัพะงาร (ซ็อมเบ็ยะห์เงียร์) หรือ

ถวายเป็นบุญบาร (ทวายเป็นบุญบาร)
 กราบถวายบังคม สัมพะเพลา (ซ็อม
 เปียะห์เปเล่) ให้พระอาทิตย์ตาม
 ฤกษ์ที่โหรกำหนดในพิธีแต่งงาน สัมพะ
 ลา (ซ็อมเปียะห์เล่) ให้ลา สัมพะ
 สวรร (ซ็อมเปียะห์ซัวร์) ให้แล้วตาม
 สารทุกข์สุกดิบกัน สัมพะสุโทส (ซ็อม
 เปียะห์ซุโตะส) ให้ขอขมาลาโทษ
 สัมพะสัพพิน (ดู สัพพิน) สัมพะอนุตตา
 (ซ็อมเปียะห์เนียกตา) ให้ผี ปู่ ย่า ตา
 ยาย

สัมพุส, สัมพุระ (ซ็อมปุระส) ชาวสะพรัง
 ใช้ สัมพุส (ซ็อมปุระส)

สัมโพร (ซ็อมโพร) ขึ้นดู ๆ เช่น เข็มขลุวน
 สัมโพร (เข็มขลุวนซ็อมโพร) ตัวบวมดู
 บงเวจธัมสัมโพร (บ้องเวจธัมซ็อมโพร)
 ห่อใหญ่หลวม ๆ

สัมภี (ซ็อมพี) ดู สมภี

สัมโภร (ซ็อมโพร) ดู สมโภร

สัมยา (ซ็อมยา) ห้อยรุงรัง เช่น สัมยาสก
 (ซ็อมยาซ็อก) ก้มหัวลงทำให้ผมยาว
 รุ่ยร่าย รุงรัง ฆ้องสัมยาธาง (โคงซ็อม
 ยาเทียง) มะพร้าวมีหางห้อยรุงรัง

สัมยาบ (ซ็อมยาบ) ชายคา เช่น สัมยาบพุทะ
 (ซ็อมยาบพุเตียะห์) ชายคาบ้าน
 สัมยาบโรง (ซ็อมยาบโรง) ชายคาโรง

โดยปริยายหมายความว่า ปลายสุดของของ
 อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น สัมยาบพุ
 (ซ็อมยาบพุ) ปลายกัน ก้นกบ

สัมยาบ (ซ็อมยาบ) ๑. ชายบ่า เรียก สัมยาบ
 ไพโร (ซ็อมยาบเพรีย) ปลายกิ่งหรือ
 ปลายทางที่มีใบหลบลงไปข้างใต้ เช่น
 สัมยาบแมกตุสตี (ซ็อมยาบแมกกระส
 เขีย) ปลายกิ่งไผ่

๒. ทำที่ให้งว้างขวาง ทำให้บาน
 ขยาย (ไม่ค่อยใช้)

สัมยง (ซ็อมยง) ห้อย ห้อยลง หย่อนลง
 เช่น อดงกยสัมยงเซ็ง (อดงกยซ็อมยงเซ็ง)
 นั้งห้อยเท้า สัมยงกนทญแซสจู่โกรม
 (ซ็อมยงกอนตญแซสจู่โกรม) หย่อน
 หางเชือกลงข้างใต้ ธูลากสัมยงกบาล
 มกมุน (เทุลียกซ็อมยงกบาลโมกมุน)
 บักหัวลงมาก่อน สัมยงจิตต (ซ็อมยง
 เจ็ด) ถล่ำใจ ปลงใจสนิท สัมยงมุข
 (ซ็อมยงมุข) ก้มหน้า

สัมเยะ, สัมเยะ (ซ็อมเยะห์ หรือ ซ็อมเยะห์)
 นุ่งผ้าหรือกางเกงใต้สะกือจวนจะหลุดมิ
 หลุดแท้ เช่น สัมเยะสัพ (ซ็อมเยะห์
 ซ็อมบิวัด) นุ่งผ้าใต้สะกือ สัมเยะไซ
 (ซ็อมเยะห์คอ) นุ่งกางเกงใต้สะกือ
 เสลียกสัมเยะ (เซลียกซ็อมเยะห์) นุ่ง
 ผ้าใต้สะกือ

สัโยค (ซังโยค) สัโยค การประกอบ การ
ผสม การรวบรวม การคบหาสมาคม
สนิทสนม พยานุชนะซ้อน เช่น กุก กุข
กุก วว **สัโยควิธาน** (ซังโยคเกียะวิ
เทียน) แบบซ้อนอักษร วิธีใช้ตัวสะกด

สัโยคสณฺญา (ซังโยเกียะสณฺญา) ไม้หัน
อากาศ ~ เช่น กุสัย (กะไล) ซัย(เจีย)
ซัร (เคือร์) ใช้เป็นเครื่องหมายอักษร
ซ้อนท้าย เช่น นงุกล (เนียงเคือล)
กัฟุพ (เพือบ)

สัรง (ซ็อมรอน) ต้นพุททะลาย

สัราษ (ซ็อมราจ) ตุ สมุราษ

สัราม (ซ็อมราม) ขยะ เช่น โปสสัราม
(โปะสซ็อมราม) กวาดขยะ คัณร
สัราม (กัวนัวรซ็อมราม) กองขยะ
เกดิงเจะพีสัราม (เพลึงเขะหับซ็อม
ราม) ไฟไหม้จากขยะ เป็นคำเก่า
หมายความว่า โทษผิดมักเกิดจากผู้น้อยลามไป
ถึงผู้ใหญ่ **มานสัราม** เท็บแจกซะ
(เมียนซ็อมรามเต็บแจกซะ) มีมูล
ฝอย หมายจึงขี้

สัรืทุ, สัรืทุธิ (ซ็อมเร็ด) ๑. ความสำเร็จ
ความเจริญงอกงาม ผลสำเร็จ

๒. สำริด โลหะผสมจากโลหะต่างๆ
มีเหล็กกับทองเหลืองเป็นต้น สมมุติว่า
เป็นของทำให้อยู่เย็นเป็นสุข และให้

สำเร็จประโยชน์ต่าง ๆ เช่น **พระสัรืทุธิ**
(เพรียะหืซ็อมเร็ด) พระสำริด **ผุติล**
สัรืทุธิ (เพติลซ็อมเร็ด) ชันสำริด
(เขียน สัตุทุท หรือ สัตุทุธิ ก็ได้)
สัรืทุธิการย (ซ็อมเร็ดทิการ์) ความ
สำเร็จ กิจการที่สำเร็จประโยชน์

สัรุง (ซ็อมรง) กัมหมั่มน้ำให้ทั่วหัว เพื่อ
ให้หายปวดหัว เช่น **บานสัรุงพีรืทุริก**
เทบาตัมกูปาล (บานซ็อมรงบรีเบีย
บรีกเดวิบัตซ็อกูปาล) ได้กัมหมั่มน้ำ
๒-๓ ชั่วโมง หายปวดหัว

สัรูป (ซ็อมโรบ) ข้าวกล้อง เรียก องกรสัรูป
(อ็องกอร์ซ็อมโรบ) ตรงข้ามกับ **สมุริต**
(ซ็อมเร็ด) ที่ซัอมแล้ว

สัเรียม (ซ็อมเรียม) ค่อย ๆ เช่น **เกือรืสัเรียม**
(เคือร์ซ็อมเรียม) ค่อย ๆ เติบ **บรี**
โกกสัเรียม (บอเรโปกซ็อมเรียม)
ค่อย ๆ กิน

สัแร (ซ็อมแร) ๑. ที่เป็นทาง ๆ คำ ๆ
ต่าง ๆ เช่น **สมบุรืสัแร** (ซ็อมโบรื
ซ็อมแร) สี่คำ ๆ ต่าง ๆ **แจกสัแร**
(แจกซ็อมแร) หมายความว่า **เมสัแร** (เม
ซ็อมแร) อีกต่าง **อาสัแร** (อาซ็อมแร)
อ้ายต่าง (เฉพาะหมา)

๒. คนป่าพวกหนึ่ง อยู่ในกัมพูชา
เช่นเดียวกับ **พวกกวย** (พวกกวย)

รแฏ (ร้วแฏ) ระแฏ ขง (จอง) ของ
พุนง (พุนอง) กับ เส่ทียง (เส่ตียง)
ล้งโรง (ซ็อมโรง) ๑. ต้นล้งโรง เปรงล้งโรง
(เปรงซ็อมโรง) น้ามันล้งโรง

๒. พิธีอย่างหนึ่ง เป็นการพลียา
เพื่อให้หญิงมีครรภ์อยู่ดี มักใช้กับคำ จง
(จอง) ผูก คงใช้ เรียบพิที่จงล้งโรง
(เรียบพิที่จงซ็อมโรง) จัดพิธีผูกล้งโรง
(ตามธรรมเนียมภักษัตริย์)

ล้งเลียง (ซ็อมเลียง) ลับ เช่น ล้งเลียงกำบิต
(ซ็อมเลียงกำบิต) ลับมีค อุมล้งเลียง
(ทุมอซ็อมเลียง) หินล้งมีค ล้งเลียง
มาต้งจำ (ซ็อมเลียงเมือต้งจำ) ลับปาก
คอย โดยปริยายหมายความว่า เกรียมถ้อยคำ
สำหรับพูดล้งรับตอบเป็นต้น

ล้งวร (ซ็องวร) กู สงวร

ล้งวส (ซ็องเวียะส) กู สงวส หรือ ล้งวส

ล้งเวค (ซ็องเวค) กู สงเวค

ล้งเวนิย (ซังเวเจียะนีเยยะ) อันพึงสังเวช
ล้งเวนิยญฐาน (ซังเวเจียะนียัดถาน)
ที่ชวนให้เกิดความสังเวช ล้งเวนิย
ทสสนียญฐาน (ซังเวเจียะนีเยยะเตอะ
สะนียัดถาน) ที่ควรไปดูเพื่อให้เกิด
ความสังเวช คือที่แทนบุคคลอันควร
เคารพ

ล้งสนทนา (ซังซ็อนเตียะเนีย) กู สนทนา

ล้งสยตุลวาก (ซังสะยัคตะเวียจะกะ หรือ
เวียจ็อก) คำแสดงคำถาม เช่น ฤ (รือ)
หรือ อูวี (เอวีย) อะไร เรียก ล้งสยตุล
นิบาต (ซังสะยัคตะนิบาต) ก็ได้

ล้งสาระ, ล้งสาร (ซังซาระ หรือ ซังซาร์) กู
สงสาร (ไม่ค่อยใช้คำนี้ ใช้ สงสาร
มากกว่า)

ล้งสาร (ซ็อมซาร์) สัมซ่า เรียก กุรุจล้งสาร
(โกรุจซ็อมซาร์)

ล้งเสทป, ล้งเสทปะ (ซังเซเตียะเจียะ) ที่เกิด
จากเหงื่อไคล ล้งเสทซตต หรือ สตุว
(ซังเซเตียะเจียะสัด) สัตว์ที่เกิดจาก
เหงื่อไคล ได้แก่ เหา เรือด เป็นต้น

ล้งส (ซ็อมแซ) ทวน

ล้งสการ (ซ็องสการ์) กู สงการ ๑.

ล้งสกริต (ซังสะเกริต) ภาษาสันสกฤต

ล้งหริม (ซังฮาริม) กู สงหริม

ล้งพัญ (ซ็อมลัญ) ที่รัก เช่น มิตรล้งพัญ
(มิตรซ็อมลัญ) เพื่อนที่รัก

ล้งพัญ (ซ็อมลาญ) ไม้ตะขบ เช่น ทาญ
แขสล้งพัญบงเอิลสตุวมินโอยมก
สึแผลเอ (เตียญแคะซ็อมลาญบ้อง
เอิลซัดมินออยโมกซึแผลเอ) ถึงสาย
ไม้ตะขบ ทำให้สัตว์ตกใจไม่มากินผลไม้

ล้งพี (ซ็อมเลีย) กู สมลึ

ล้งเพง (ซ็อมเลง) เสียง เช่น ล้งเพงกรอวน

(ชื่อเพลงกรออาว) เสียงนุ่มนวล
 สัมเพลงกรออา หรือ กรอโอว (ชื่อเพลง
 กรออา หรือ กรอโอว) เสียงกังวาน
 สัมเพลงเงว ๆ (ชื่อเพลงเงว ๆ) เสียง
 แหวก ๆ อย่างเสียงแมว สัมเพลงสุอา
 (ชื่อเพลงซุอา) เสียงพรวด เสียงแหบ
 สัมพะ, สัมพะ (ชื่อเพลงเห่ หรือ ชื่อเพลงเห่)
 เชือกคอก เช่น สัมพะมาน (ชื่อเพลงเห่
 เมื่อนั้น) เชือกคอกไก่
 สัมอก (ชื่อเพลงออก) กู สมุอก
 สัมอบ (ชื่อเพลงออบ) กู สมุอบ
 สัมอบพุต (ชื่อเพลงออบพุต) กู สมุอบพุต
 สัมอว (ชื่อเพลงอว) ๑. กู สมุอว ๑.

๒. พยานหลักฐาน สิ่งที่ใช้อ้าง
 เช่น สิ่งมานรับสละชาอว (เชิง
 เมียนรวบอะสละนัทเจียอว) เห็น
 จะมีของนี้เป็นพยานหลักฐาน พากษ
 สัมอว (เบียดอว) คำอ้างอิง (ไม่
 ค่อยใช้ ใช้ พากษอว (เบียดอว)
 มากกว่า)

สัมอาต (ชื่อเพลงอาต) กู สมุอาต
 สัมอิต (ชื่อเพลงอิต) กู สมุอิต
 สัมอุย (ชื่อเพลงอุย) กู สมุอุย
 สัมอุ (ชื่อเพลงอุ) ๑. นึ่งปลาตัวเล็ก ๆ
 ผสมเครื่อง เช่น สัมอุตริบณุลเลพา
 (ชื่อเพลงอุตริบณุลเลพา)

นึ่งปลาใส่เครื่องสอได้พักทอง

๒. ปลาตัวเล็ก ๆ นึ่ง ผสมเครื่อง
 เหมือนทอดมันหรือลูกชิ้นแต่ไม่ได้แบ่ง
 ใช้นึ่งให้สุก เช่น สัมอุจจวามุล
 (ชื่อเพลงอุจจวามุล) ปลาชุกกลม
 ผสมเครื่อง ตริสอ (เตรียมชื่อเพลงอุจจวามุล)
 ปลาผสมเครื่อง

สัมเอก (ชื่อเพลงเอก) กู สมุเอก
 สัมเอก (ชื่อเพลงเอก) คำใช้กับ สัมเอก (ชื่อ
 เอก) อว อ้วน เป็น สัมเอกสัมเอก
 (ชื่อเพลงเอกสัมเอก) ท้องป่องไม่น่าดู
 สัมแอล (ชื่อเพลงแอล) กู สมุแอล หรือ สัมแอล
 สัมเอก (ชื่อเพลงเอก) ที่ใหญ่ อ้วน อว
 อ้วนตุ เช่น สัมเอก (ชื่อเพลงเอก)
 ใหญ่อว โปะสัมเอก (ชื่อเพลงเอก)
 ท้องป่อง โปะสัมเอก (ชื่อเพลงเอก)
 (ชื่อเพลงเอก) ท้องขึ้นป่อง
 สัม (ชื่อ) ซ้ำ เช่น นิยายสัม (นิยายซ้ำ)
 พุดซ้ำ สมุสัม (ชื่อเพลงซ้ำ) คำพุด
 ซ้ำ กุบจัม (กุบจัม) ลายซ้ำ สัมทำ
 (ซ้ำเต็ม) ที่โชกโชน เรือร้าง เช่น
 สุขทุกขสัมทำ (สกุตักซ้ำเต็ม) สุข
 ทุกข์ผลัดเปลี่ยนเวียนกันมาอย่างโชกโชน
 (บางคนออกเสียง สัมทำ (ซ้ำเต็ม)
 (จาก ซ้ำ คำไทย)
 (ซ้ำ) กัน ชิน เชื่อง เช่น จิตตสัม

(เจ็ดเข็้ม) ใจกัน สำจิตต (เข็้ม
เจ็ด) ใจกัน สำกมลาง (เข็้มก้อม
ถัง) กำลังอยู่ตัว สำสาจ (ข้าซัง) ผิว
กร้าน เนื้อชิน (ยา) สิบสำ (ขบเข็้ม)
ฝึกจิตให้แน่นไม่ลังเล

สำ (ซัง) เชื่อง เช่น มานสำ (เมื่อนซัง)
ไก่เชื่อง ตรงข้ามกับ พูลาง (พูลาง)
เปรียว

สำกฐี (ซังเกซัย) กุ สักฐี

สำญา (ข้าญา) สับสน ยุงเหยิง วุ่นวาย
เช่น นิยายสำญา (นิยายข้าญา) พุก
สับสน สมภูีสำนญา (ซ้อมเตี้ยข้าญา)
คำพุกสับสน จิตตสำญา (เจ็ดข้าญา)
ใจวุ่นวาย กุบางสำญา (กุบัจข้าญา)
ลายววน

สำแกล (ข้าแกล) ซ้ำ ๆ ซ้ำซาก เช่น
นิยายสำแกล (นิยายข้าแกล) พุกซ้ำ
ซาก

สำทำ, สำทำ (ข้าเต็้ม หรือ เข็้มเต็้ม)
ดู สำ

สำไปสำมา (ข้าไปข้ามา) สมคบคิดกัน
แอบรักกัน เช่น สำไปสำมาคณาแด
พืธนาก (ข้าไปข้ามาคณียแดบรีเนี้ยก)
คบคิดกันแต่เพียง ๒ คน อิตมานอนก
ณาริยจโอยเท วาสำไปสำมานัง
คณาเวเทเต (เอ็ดเมียนเนี้ยกนาเรียบ

จอมออยเต เวียข้าไปข้ามานังคณียเวีย
เตเตอ) ไม่มีใครจัดแจงให้ เขาลักลอบ
ไต่กันเอง (จากคำไทย ข้าไปข้ามา)

สำมโนกรัว (ข้ามะโนกรัว) กุ สมโนกรัว
สำสัน (เข็้มชวน) ซ้ำ ๆ ซ้ำ ๆ ซาก ๆ

เช่น นิยายสำสัน (นิยายเข็้มชวน)
พุกซ้ำ ๆ ซาก ๆ (จาก ข้าซ้อน คำไทย)

สะ (ชะห์) หาย ตีต่อกัน เช่น ภูเบสะ
(ค้อมเบาะชะห์) แผลหาย สะภูเบ
(ชะห์ค้อมเบาะ) แผลหาย สะชา (ชะห์
เจีย) ตีต่อกัน สะสา (ชะห์ซา) ก็ว่า
สะเสบีย (ชะห์เซบีย) หายโรคไข้
หายดีแล้ว

สกก (ซุกอก) ลีบ เช่น สรวสกก (โซรว
ซุกอก) ข้าวลีบ โปตสกก (โปตซุกอก)
ข้าวโปลีบ สกกสกก (ซุกอกซุกอก)
ลีบไม่มีเม็ดเพราะกินแห้งบ้าง เป็นโรค
บ้าง เช่น สรวขณูสกกขละสกกขละ
(โซรวขณูมซุกอกขละหีสกกขละหีส)
ข้าวฉนลีบบ้างเป็นโรคบ้าง โดยปริยาย
หมายความว่า ยังพักไว้ ยังดไว้ไม่แล้ว
คอยทำอยู่ ติดขัดเพราะมีอุปสรรคมาขัด
ขวาง เช่น สกกการ (ซุกอกการ)
หรือ การสกก (การซุกอก) พักงานไว้

สกกน (ซุกอน) โรคชักมักเป็นแก่เด็ก
เล็ก ๆ เชื่อกันว่าเพราะถูกผีสกกนกัดจับ

สกุณโรค (ชุก็อนเตยะโรค) หรือ
หังสกุณ (จิวมงอชุก็อน) สกุณทาบ
(ชุก็อนจับ) หรือ สกุณทหาน (ชุก็อน
เจ็อน) เป็นโรคชัก สกุณทกระ
(ชุก็อนเตยะกระห) เป็นโรคชัก
สกุณทมาร (ชุก็อนเตยะเมียร์) มาร
เข้าแทรก มารแทรก

สกุณธapar (ชุก็อนเทียเบียร์) กองทัพ

สกุบ (ชุก็อบ) เต็มอิม อิมใจ สมปรารถนา
เช่น แลสกุบ (เดกชุก็อบ) นอนเต็มตื่น
สกุบจิตต (ชุก็อบเจ็ด) อิมใจ พอใจ
สกุบสกุล (ชุก็อบชุก็อล) อิมเอิบ
อิมเอมสมปรารถนา ทนเลญบมิน
สกุบสมุทรมว (ตัวนเลค็อบมินชุก็อบ
ชโมคมว) สิบแม่น้ำไม่อิมเท่าหนึ่ง
ทะเลหลวง หมายถึง ถึงจะได้จะมีเท่าไร
ก็ยังไม่พอใจ (เพราะยังขาดอยู่เสมอ
ไม่สมปรารถนา)

สกุร (ชุกอร์) น้ำตาล สกุรกราม (ชุกอร์
กราม) น้ำตาลกรวด สกุรณู (ชุกอร์
โคง) น้ำตาลมะพร้าว สกุรโตนต
(ชุกอร์โตนต) น้ำตาลโตนต สกุรแพน
(ชุกอร์แพน) น้ำตาลปึก เรียก สกุร
สราเก (ชุกอร์ชุกั) ก็ได้ สกุร-ส
(ชุกอร์ขอ) น้ำตาลทราย สกุรอพา
(ชุกอร์อ้อมเปวี) น้ำตาล น้ำอ้อย

สกุรจิตสุโรจ (ชุกอร์จิตสุโรจ)
น้ำตาลโกล้มต เปรียบเหมือนผู้หนี-ใกล้
ผู้ชาย

สกุล (ชุก็อล) อิมต้อ พอ บริบูรณ์ สกุบ
สกุล (ชุก็อบชุก็อล) ดู สกุบ ราชา-
ศัพท์ใช้ มุทิสกุล (มุตุมชุก็อล)
บรรทมหลับสนิท

สกุา (ชุกา) สะกา

สกุาก (ชุกาก) ชั้นวางของ เช่น ฎากัรุม
กนุเทเลเทีรเลิสกุาก (ดักัรุมร็อนเตล
เตอร์เลอชุกาก) วางม้วนเสื่อลงบนชั้น

สกุาญ (ชุกาญ) ยุ่มย่ำอย่างรากไม้ เช่น
ฤสกุาญ (ริสชุกาญ) รากไม้ยุ่มย่ำ
สกุญสกุาญ (โชกัญชุกาญ) ฟรุ้งรัง
ยุ่มย่ำมาก (ดู สกุญ)

สกุากต (ชุกากต) สาก ๆ ไม่มีรสชาติ เช่น
สีลาชทเทสกุากต ๆ (ชีเลียดัวเต
ชุกากต) กินข้าวตอกเปล่า ๆ ไม่มีรสชาติ

สกุากต (ชุกักต) สะกัต ดัก เช่น สกุากตมุล
(ชุกักตโพลัว) สะกัตทาง สกุากตพาญ
(ชุกักตเปียก) หรือ สกุากตสมุฎี (ชุกัก
ช้อมเตีย) ดักคอ สกุากตมุข (ชุกักตมุข)
ดักหน้า สกักหน้า นิยายสกุากต (นิเยีย
ชุกักต) พุดดักคอ

สกุาร (ชุการ์) พังพอน

สกุาล (ชุกาล) ทุเลาเบาบาง เช่น ชังอัสกุาล

(จิ้วมจ้อชุกาล) โรคทุเลา รมาสัสกาล
 (รวเมอะสัสชากาล) โรคคันทุเลา กม
 สกาล (กอมชุกาล) แผลพุพองทุเลา
 สกาลทุกข (ชุกาลตุ๊ก) ทุกข์เบาบาง
 สกิล (เช็กิล) คำขยาย เขมา (เคมา) คำ
 เป็น เขมาสกิล (เคมาเช็กิล) คำเมี่ยม
 สกิมไสก (เชกิมไสก) ทะมื่น ใหญ่กว้าง
 เร็ววัง เช่น ภูนัสกิมไสก (พุนุม
 เชกิมไสก) ภูเขาทะมื่น ธิสกิมไสก
 (ทมเชกิมไสก) ใหญ่ทะมื่น สมุทร
 สกิมไสก (ชไมด์เชกิมไสก) สมุทร
 ใหญ่กว้างเร็ววัง
 สกุง (ชุกง) ตะกุ่ม ๆ ขาวสลับ รวง ๆ เช่น
 ททурсกุง (ตัวตุร์ชุกง) คลุมตะกุ่ม ๆ
 สสกุง (ชอชุกง) ขาวสลับ
 สกุน (ชุกน) ขัดข้อง ติดขัด มีอุปสรรค
 ทำให้ติดขัด ทำให้เสียการ อุปสรรค
 เช่น สกุนการ (ชุกนการ) การงาน
 ขัดข้อง สกุนคณิต (ชุกนคณินิด)
 ความคิดขัดข้อง สกุนภูณเริ (ชุกน
 ค้อมเนอ์) การดำเนินงานขัดข้อง
 ประทะเล่สกุน (ปรอเตยะห์เลอชุกน)
 ประสบอุปสรรค ภูณเริพานสกุน
 (กมเดอร์เบียนชุกน) อย่าเดินประสบ
 อุปสรรค
 สกุก (โชกุก) ผลุนผลัน เช่นเดียวกับ จุก

ตุ จุก (มักใช้ จุก มากกว่า)
 สกุก (โชกุก) ฟู เช่น แบกพุดะสกุก
 (แบกบัวปะห์โชกุก) แทะฟองฟู โรม
 สกุก (โรมโชกุก) หรือ โรมสมุก
 (โรมช้อมก) ขนฟู ขนชั้นฟู
 สกุก (โชกุก) ที่ยุ่มยามรุ่งรัง สกุกสกาก
 (โชกุกชาก) ที่ยุ่มยามรุ่งรังมาก
 สกุก (โชกุก) หงอก เช่น สกุก (ช็อก
 โชกุก) ผมหงอก สกุก (ดอกโชกุก)
 ถอนผมหงอก สกุกโพรง (โชกุกโพรง)
 หงอกขาวโพลน สกุกอุบาย (โชกุก
 อุบาย) หงอกประปราย
 สกุกลล (โชกุกลล) ที่น่วม ฟู เกือบ
 จะผุ (เฉพาะไม้) เช่น ไม้เพ็งสา
 สกุกลล (เชอเล็งช็อกโชกุกลล)
 ไม้เนื้อเกือบจะผุ (เปื่อยผุ)
 สกุก, สกุก (ชุก) ๑. ลูกเต๋าย
 ๒. ต่างพร้อยเหมือนกับสี่เม็ดลูกเต๋าย
 เช่น มานัสกุก (เมอันชุก) ไม้ต่าง
 เส็ก (เชก) เบาโหวง เบาหวี ขยาย
 สรล (ชวล) เบา เป็น สรลเส็ก
 (ชวลเชก) เบาโหวง เบาหวี เช่น
 เตียวกับ เส็ก (เชก) ใช้ สรลเส็ก
 (ชวลเชก) ก็ได้
 เส็ก (เชก) คาย ระบาย เช่น เก็บ
 สรวเส็กบอส่างชวลน (เก็บชรว

เข็กียบอะเสีเตียังคูลวน) โดยข้าวคาย
หมดทั้งตัว **เส็กียบรมาส** (เข็กียบรว
เมือะส) คายกัน โดยปริยายหมายความว่า
ระคายเคืองกัน ขั้อธยาศัยกัน เช่น
**เนาะนามวยคุนาชาสุขิตแกลเส็กียบ
รมาสเท** (เนวีเจียมวยเค้นยเจียสก
เอ็ดแดลเข็กียบรวเมือะสเท) อยู่รวม
กันเป็นสุข ไม่เคยระคายเคืองกันเลย
มินเส็กียบจิตต (มินเข็กียบเจ็ด) ไม่
อิมใจ ไม่กลัว ไม่สยองขน **มินเส็กียบ
เชิงเชมณ** (มินเข็กียบเชิงเทมณ) ไม่
ระคายโคนพื้น โดยปริยายหมายความว่า แทะ
ข้างลิ้น คือกินไม่อิม ไม่หายหิว
เพราะอาหารมีนิตหน้อย

สูก้า (ซูก้า) จวนจะอิม ค่อยคลายหิว
(เพราะไต้กินบ้าง) เช่น **โคสเสมาสูก้า**
(โกซเขมาซูก้า) วัวกินหญ้าจวนจะอิม
สูก้าจิตต (ซูก้าเจ็ด) อิมใจ จวนจะ
อิมใจ **มินสูก้า** (มินซูก้า) หรือ **มิน
สูก้าจิตต** (มินซูก้าเจ็ด) ไม่อิมใจ

สูกะ (ซูกะห์) พรืด ตกมาก เช่น **แผลสูกะ**
(แผลซูกะห์) ลูกไม้ตก **พงใจสูกะ**
(ปวงใจซูกะห์) ไข่เหาพรืด มักใช้คู่กับ
เสือก (เขือก) ดู **เสือก**

สูกัน (ซูกัน) พืชน้ำชนิดหนึ่งพวกสายบัว
แต่ต้นเล็ก ๆ บางพวกใช้กินเป็นผักได้

มี ๔ ประเภทคือ **สูกันเซ่งนาน**
(ซูกันเจิงเมอัน) ต้นแข็งสีแดงเข้ม
(ใช้การไถ) **สูกันฉู้** (ซูกันค้อมเรียว)
ต้นอวบใหญ่กว่าพวกอื่น มีรสขม (ใช้
การไถ) **สูกันสูกะ** (ซูกันซูกะห์)
ต้นอวบเป็นสัน (ใช้การไถ) เรียก **สูกะ
ก็ไถ** **สูกันอโบะ** (ซูกันอ้อมบอะห์)
ต้นเล็กเรียวอ่อนและใบสีขาวสวยกว่า
ชนิดอื่น (ใช้การไถ)

สูกันท้นบ (ซูกันต้วมท้นบ) กล้วยาชนิดหนึ่ง
ใบเป็นแฉก ๆ มักขึ้นตามทำนบก้นน้ำ
หรือคันนา

สูกม (ซูกัม) ผอม **สูกมกัพุข** (ซูกัม
ก้อมปรัว) ผอมอิดโรย **สูกมกัพริง**
(ซูกัมก้อมปริง) ผอมกะหร่อง **สูกม
ปรัก** (ซูกัมปรัคตอก) ผอมพุงโร
โดยปริยายหมายความว่า จนกรอบ ยากจน
เฉื่อยใจ(ตรงข้ามกับ **ชาติ** (เทียด) อ้วน)

สูกร (ซูกัวร์) กลอง **สูกรแฆมร** (ซูกัวร์
แฆมร์) หรือ **สูกรอารกส** (ซูกัวร์อา
รัก) กลองที่ใหญ่ข้างเล็กข้าง ทำ
ด้วยดินเผา ใช้ชิงด้วยหนังงูวงช้าง
หรือหนังงูอื่น ๆ ก็ได้ **สูกรัชย** (ซูกัวร์
เจีย) กลองชัยสำหรับกองทัพ **สูกรรบิ**
(ซูกัวร์ทม) กลองใหญ่ใช้ตีบอกโมงยาม
ที่ให้สัญญาณกัน หรือใช้ในวงพิณพาทย์

ค่าย ทำค่ายไม่เชิงค่ายหนึ่งว่าท่งห้วยค่าย
สคา (เชกีย) ญาติกันเชิงมี ๒ ประเภท คือ
สคากรอบ (ชุกากรอโยบ) เป็นชนิด
 หอม ใช้เป็นเครื่องหอมได้ เขามักใช้
 เช้ในน้ำมันเหนียวใช้ใส่ผม **สคาธิ**
 (ชุกาทม) หรือ **สคาไพโร (ชุกาเพรีย)**
 ชนิดต้นใหญ่ มักขึ้นตามทุ่งหรือตามที่ต่ำ
สคาภัก (เชกียัก) ที่ห้อยหย่อนยาน ตั้งใช้
 ยาร**สคาภัก** (เยียร์เชกียัก) (คำไม่ควร
 ใช้)
สคาย (เชกียย) คำใช้กับ **สกุส (ชุกะส)**
 จัวะ (ขยาย ส (ชอ) ขาว) เป็น **สกุส**
สคาย (ชุกะสเชกียย) ขาวเผ่งเป็นพุ่ม
 งาม เช่น **ผุการักสกุสสคาย (พุการัก**
ชุกะสเชกียย) ดอกไม้บานขาวเป็นพุ่ม
สคาร (เชกียร์) คิตสัท (ใช้เฉพาะสัตว์
 จำพวกงู) ใช้ว่า **พตสคารคณา (บวะส**
เชกียร์เคนย) งูคิตสัทกัน (ใช้เป็นความ
 เปรียบหมายถึงคนหรือสัตว์อื่นก็ได้)
สกาล (เชกียัล) รู้จัก รู้ได้ เช่น **สกาล**
คณา (เชกียัลเคนย) รู้จักกัน เช่น
มนุสสสกาลคณา (มนุสสเชกียัลเคนย)
 คนรู้จักกัน **สกาลจิตต (เชกียัลเจ็ด)**
 รู้ใจ **สกาลโณมะ (เชกียัลมวะห)**
 รู้จักชื่อ **สกาลผุลว (เชกียัลโพลว)**
 จำทางลัดได้ รู้จักทาง **สกาลปรมาณ**

(เชกียัลปรมาณ) รู้จักประมาณ **สกาล**
ภงา (เชกียัลเพรีย) รู้จักสนิทสนม
 เหมือนเป็นคนรักกัน

สคิยะ (ชุกิยะห์) ยึด อึด ซา ไม่คล่อง ฟ
 ไม่แน่น เช่น **ทุกสคิยะ (ตูกชุกิยะห์)**
 เรืออึดไม่คล่อง **สาธสคิยะ (ซัทชุกิยะห์)**
 เนื่อฟ

สคิ (ชุกิอ) สืบ ไม่มีเม็ด เพราะมีโรคหรือ
 เพลี้ยลง เช่น **สรวุสคิ (โซรวุชุกิอ)**
 ข้าวสืบ **สกกสคิ (ชุกอกชุกิอ)** สืบเอง
 หรือสืบเพราะเป็นโรค กู **สกก**

สกุย (ชุกุย) ๑. ตับบ้อง เช่น **ภูัพพะทัก**
อณณุตสกุย (คณบัพพะทักอณณคณ
ชุกุย) ก้อนฟองน้ำลอยตับบ้อง

๒. ที่บานเฟอะ เช่น **ภูเบารักสกุย**
(คิอมเบารักชุกุย) แผลบานเฟอะ

สกุล (ชุกุล) ๑. จู เช่น **ธัสกุล (ทมชุกุล)**
 ใหญ่อ้วนจุ

๒. บานอืด ตั้งใช้ **รักสกุล**
(รักชุกุล)

สกุส (ชุกะส) จัวะ ขยาย ส (ชอ) ขาว
 เป็น **สกุส (ชอชุกะส)** ขาวจัวะ
สกุสสคาย (ชุกะสเชกียย) กู **สคาย**
(สกุสะ ก็ใช้)

สกุสะ (ชุกะห) ๑. กู **สกุส**
 ๒. ซอพษนาชนิดหนึ่ง ใช้เป็นผัก

เรียก อนนถัสสะ (อันถักขุกะห์)
 คุ สกน
 สควย (ขุควย) คุ สควย
 โสสก (โซกก) ฟุ ฟ้าม เช่น เมสัจโสสก
 (เขอขัจโซกก) ไม่นื้อฟู
 สักง (เซกียัง) คำใช้กับ สกก (ขุกก) ลีบ กับ สกม (ขุคม) ผอม กับโสกก (โซกก) ฟุ ฟ้าม เป็น สกกสักง (ขุกกเซกียัง) ลีบแห้ง สักงสกม (เซกียังขุคม) ผอมแห้ง ผอมอิดโรย โสกกสักง (โซกกเซกียัง) แห้งแล้ง จืดชืดไม่มีรสชาติ
 สบ (ขุบ) สงบ หยด ละเล็ก เช่น ขยลสบ (คยอลขุบ) ลมสงบ สบ ขยล (ขุบคยอล) ก็ใช้ จิตตสบ (เจ็ดขุบ) ใจสงบ สบจิตต (ขุบเจ็ด) ก็ใช้ สบรณาบ (ขุบรณเจือ) สงบระงับ เช่น จิตตสบรณาบ (เจ็ดขุบรณเจือ) จิตสงบ ระงับ สบสกุราม (ขุบซ้องเกรียม) หรือ สบสีก (ขุบเซ็ก) สงบศึก สบสัจ (ขุบซัง) เงียบ สงก สบสวด (ขุบซวด) หรือ สวดสบ (ซวดขุบ) ชิม ชริม เพราะความเตรียมตรม สบเสียม (ขุบเซียม) หรือ เสียมสบ

(เซียมขุบ) สงเสียม เรียบร้อย ไม่ค่อยพูดค่อยจา สมุทสบ (ขุบมัดขุบ) ทะเลเรียบไม่มีคลื่น สรสบ (โซริกขุบ) บ้านเมืองสุขสงบ
 สจ (ซจ) ขาววับ ขาวแวววาว เว่อ เป็นเงาวับ เช่น รลกแบกพุกาตรง สจพญทนต์ (รวลวกแบกพุกาตรงขอซจเบญต่วนเล) กลั่นดอกเสา ขาวเป็นเงาวับ แดกกระจายเต็มแม่น้ำ
 สจ (ซัง) สงก เงียบสงบ ไม่มีปั่นป่วน วุ่นวาย เช่น ที่สจ (ตัง) ที่เงียบ จิตตสจจากกม (เจ็ดซังจากกม) ใจสงบจากกม สจตบัต (ซังบัต) เงียบหาย สบสจ (ขุบซัง) คุ สบ เสียมสจ (เซียมซัง) สงบเสียมไม่พูดจา สจตมิง (ซังซัง) เงียบกริบ
 สจ (ซจ) ๑. หาว เช่น สจบหวม (ซจบฮวม) หาวทั้งสิบ
 ๒. ตันหมากป่าชนิดหนึ่ง ตันเล็กกว่า เนื้อแข็งกว่าหมากบ้าน ลูกก็เล็กกว่าและไม่ฝาดด้วย (บางถิ่นเรียก สลาสนาบ)
 สจ (ซจ) แห้ง เช่น เมสจ (เซอซจ) ไม่น้ำ ฐิสจ (เตียซจ) ดินแห้ง สจตขลวน (ซจตคฺลวน)

ตัวเห้ง โดยปริยายหมายความว่า หมกตื้น
เช่น **สวางตกลีส** (ขวงตเกะเละส) **ตฺนิกกลีส** **สวางตสบบ** (ขวงตขจ๊อบ) **ตฺ**
สบบ

สวงน (ขวงน) รัก ทนุถนอม ระมัดระวัง
เช่น **สวงนกรง** (ขวงนกรวง) กรอบ
ครองรักษาโดยทนุถนอม **สวงนจิตต**
(ขวงนเจ็ด) ถนอมใจ **สวงนจัน**
(ขวงนจ้อมเนี้ย) ระวังอาหาร ไม่กล้ากิน
อาหารแสลงโรค **สวงนทรรพ** (ขวงน
เต๊ว๊ว) ออมทรัพย์ **สรวาญขุถวน**
ตฺรวสวงนจัน **สรวาญสรวาญจัน**
จิตต (ขรอลัญกุลวนโต๊รวขวงนจ้อมเนี้ย
ขรอลัญเข็วโต๊รวทุนอมเจ็ด) รักตัว
ต้องระวังอาหาร รักผู้หญิงต้องถนอมใจ
คำ **สวงน** ใช้ประกอบคำอื่นสำหรับ
เรียกหญิงผู้เป็นที่รัก ใช้ในกาพย์กลอน
ว่า **สวงนพิส** (ขวงนปัสัย) **สวงน**
พุงา (ขวงนปุมเจีย) หรือ **สวงนงา**
(ขวงนเพ็ญ) **สวงนพุดัง** (ขวงน
พรวัง) **มาสวงน** (เมียะสขวงน)
สรวสวงน (เข็วขวงน)

เส็ก (เซ็ก) เบาหวี เบาโหวง ตั้งใช้
สรวาลเส็ก (ขรวาลเซ็ก)

เส็จ (เซ็จ) นำเกรงขาม นำสรรเสริญ
เช่น **เส็จจันเณะเก** (เซ็จจ้อมเนะห์เก)

นำเกรงขามความรู้เขา **เส็จจันปราชญา**
เก (เซ็จจันปราชญาเก) นำสรรเสริญ
ปัญญาเขา **นิกเส็จจันจันจิตต** (นิก
เซ็จจันจันเจ็ด) นิกเกรงขามในใจ

เส็น (เซ็น) ที่ซ้อนขึ้น เช่น **เง็บเส็น**
(เง็บเซ็น) ซ้อนเงยขึ้น **เงยเส็น**
(เงยเซ็น) เงยซ้อนขึ้น **รางเส็น**
(เรียงเซ็น) รางเงยแหงนขึ้น **กุน**
เส็น (โกนเซ็น) ลูกเขียด บางถิ่น
เรียก **กงแกบปยุ** (กองแกบปยุ)

เสียม (เซียม) เส่งยม เฉย ไม่พูดไม่จา
เช่น **เสียมมึง** (เซียมมึง) เฉยเงยบ
กริบ อยู่เฉย อยู่ว่าง อยู่เปล่า ไม่ทำ
อะไร **เท๊วการเทา** **ก้องลุยเสียม**
(เท๊วการเต๊ว กมอ้องลุยเซียม) ทำ
งานไป อย่างนั่งเฉย **เสียม** (เซียม)
นึ่ง (คำบอกเต็กให้หยุ่ตรอง) **เสียม**
สบบ (เซียมขจ๊อบ) **ตฺ** **สบบ** **เสียม**
มินเชวบาป (เซียมมินเท๊วอบาป)
หยด ไม่ทำชั่ว **เนนเสียม** (เน๊ว
เซียม) อยู่เฉย

โส่ย (โซ่ย) เสวย ใช้ **กรยาโส่ย** (กรอ-
ยาโซ่ย) กระยาเสวย หรือ **กรยาพระ**
โส่ย (กรอยาเพ็ริยะห์โซ่ย) กระยา
พระเสวย เป็นราชาศัพท์

โส่ย (โซ่ย) ต้ม เช่น **โส่ยตรี้** (โซ่ย

เต็รีย) ต้มปลา โสรงรู่หง (โขงรู่ต้อม
 โลง) ต้มมัน โสรงรู่ต (โขงรู่ต้อม
 บัวด) ต้มผ้า ตร์โสร (เต็รียโขงรู่)
 ปลาต้ม มานโสร (เม็อันโขงรู่)
 ไก่ต้ม โปตโสร (โปตโขงรู่) ข้าว
 โปตต้ม

สญก (ขญือก) พรืด ครีตอย่างผลไม้คกมาก
 กังใช้ แผลสญก (แผลขญือก)

สญบ (ขญือบ) สยบ สงบลงด้วยความกลัว
 เกรง เช่น อนุกรสญบอดิทาน
 กมเร็ก (เน็ยักขรขญือบเอ็ดทานก้อม
 เร็ก) คนเมืองสงบลงไม่กล้าเคลื่อนไหว
 สญบสญล (ขญือบโขญล) ขบลงไป
 ไม่กล้าเงยหน้า สญบสญง (ขญือบ
 แขนง) เกรงขาม

สญญ (ขญญ) เหวอะหะ แสยะ เช่น
 จงญสญญ (จ้องโกมขญญ) เขียว
 แสยะ สญญสญญ (โขญญขญญ)
 กุ สญญ

สญญทรา (ขญญเต็รีย) หยอง ย่อท้อ
 เช่น สญญทราเทามินรวจ (ขญญ
 เต็รียเต็วมินรวจ) ย่อท้อไปไม่พัน
 คณิตสญญทรา (กัวมนิตขญญเต็รีย)
 ความกิตย่อท้อ

สญญ (ขญญ) กุ สญญ

สญก (โขญก) กำใช้กับ แสญ (แขนง)

ที่ถึบ เป็นฟัด เป็น แสญสญก
 (แขนงโขญก) หนาแน่น (คกมาก)
 เช่นจงเอ็ยตแสญสญก (จ้องเอ็ยต
 แขนงโขญก) อัดแอหนาแน่น ถมึทน
 แสแบกญแสญสญก (เด็มต้วนแซ
 แบกโกนแขนงโขญก) ตันเต่าร้างแตก
 ลุกคกมาก

สญกสญว (โขญกโขญว) ยู่ยี่ เช่น กรฐาส
 บตสญกสญว (กรอดะสับอดโขญก
 โขญว) กระดาษพับยู่ยี่ (ไม่ค่อยใช้ ใช้
 ขญิวขญว (คญิวคญิว) ขญุกขญว
 (คญุกคญิว) กรญุกกรญว (กรอ
 ญุกกรอญว) หรือ กรญุกกรญก (กรอ
 ญุกกรญก) มากกว่า)

สญร, สญล (โขญร หรือ โขญล) นั่งเจ้า
 จับเจ้า เงื่องหงอย (เฉพาะสัตว์ปีก)
 เช่น มานสญล (เม็อันโขญล) ไก่หนึ่ง
 จับเจ้า ลลกสญล (ลั่วลกโขญล)
 นกเขาจับเจ้า (พูดกลายเป็น โสญร
 (ขญอร์) ก็มี) โดยปรียายหมายว่า คือ
 พยศ เช่น สญลคินิต (โขญลคัวมนิต)
 ความกิตคือคัง สญลมข (โขญลมข)
 กัมน้าลง สญลสญบ (โขญลขญือบ)
 หรือ สญบสญล (ขญือบโขญล) กุ
 สญบ

สญญ (โขญญ) เสร้า (เฉพาะหน้า) * ไม่
เบิกบาน เช่น มุขสญญ (มุขโขญญ)
หน้าเศร้า เหมวมุขสญญ (เทวมุข
โขญญ) ทำหน้าเศร้า สญญสุญญา
(โขญญขุญญา) ทำหน้าเศร้าครั้นคร้าม
ทำหน้าเหี้ย ๆ

เสญิบ (เชญิบ) เสียว หวาดเสียว เช่น
ขุพสสรพุงเพกเสญิบมืหนานเพ็ง
(ขุบวสสรอโลงเปกเชญิบมืหนานเล็ง)
สูงลิ่วมาก หวาดเสียวไม่กล้าขึ้น

เสญญ, สญญ (เชญญ) ที่อ้า แถก ปรี
(เขียน เสญญ มากกว่า) เช่น
เส็จเสญญ (เช็จเชญญ) หัวเราะว่า
เประเสญญ (เประห์เชญญ) ปรีอ้า
มาตเสญญ (เมียดเชญญ) ปากอ้า

แสญ (แชญ) ที่ถึยิบ เป็นพีค คารดาษ
(เฉพาะของเล็กๆ) เช่น ภูเบแสญ
(ค้อมเบาแชญ) แผลพรีต ภูมทนแส
แบกภูนแสญ (เดิมต้วนแซแบกโกน
แชญ) ต้นเต่าร้างแตกลูกมาก แสญ
สญก(แชญไซญีก) ตกมาก หนาแน่น
ดู สญก

แสญง (แชญง) แสยง หวาดเกรง เช่น
เกแสญงอัสทังสุรก (เกแชญงออะส
เตียขุรก) เขาหวาดเกรงหมดทั้งเมือง

สญ (ชุดอ) ๑. ข้างสึดอ ข้างพลายไม่มีงา

มีแต่แข็งเป็นงาสัน ๆ ถ้าเป็นข้างพลาย
ไม่มีทั้งงาทั้งแข็ง เรียก โคต

๒. มะพร้าวทุย เรียก ญงสญ (โคง
ชุดอ) ชนุนที่ไม่มีเนื้อไม่มีเม็ด เรียก
ขนรสญ (โคนรชุดอ)

สญน (ชุดอน) ถัน ราชาศัพท ใช้ พระสญน
(เพรียะห์ชุดอน) เรียกเพี้ยนไปกลายเป็น
สญน (โชนะคือน) ก็มี สตนขุกกล หรือ
ถนขุกกล (สตะนะยูกัถล หรือ ถะนะ
ยูกัถล) ถันทังคู้ หรือ เครื่องหมายจุด
๒ จุด : ที่เรียกวิสรรชนี๋ เขมรเรียก
เช่นนั้นเพราะมีลักษณะเหมือนเช่นนั้น

สญมก (ชุดอม) ๑. เสา สสรสญมก
(ชอชอรรชุดอม) เสาค้างแขวน

๒. คือกะต้าง คือกิ่ง แข็งแรง
มันคง แข็งขัน เต็มกำลัง คนคือก
คนคือก้าน สญกสญมก (ชุดกชุดอม)
มั่งคั่ง มากมาย มันคง (ด้วยทรัพย์
สมบัติ) เรียก มนุสสสญกสญมก
(มนุสส์ชุดกชุดอม) คนมั่งคั่ง มาน
ทรพยสญกสญมก (เมียนเตรือบชุดก
ชุดอม) มีทรัพย์มั่งคั่ง ดูคำ สญก

สญร (ชุดอร์) ญ สญ

สญาบ (ชุดับ) ฟัง เช่น สญาบชุรม (ชุดับ
เทือร์) ฟังธรรม สญาบเกลง (ชุดับ
เพลง) ฟังเพลง สญาบพากษปรเถา

(ชุดับเปี้ยกปรอเตา) ฟังคำสั่งสอน
สถูมินสถูป (เขตียมินชุดับ) พุดไม่
 ฟัง **เชอสถูป** (เจือชุดับ) เชอฟัง
แสตงสถูป (แซตงชุดับ) ฟังไคยิน
 ชัดเจน (คำใช้ในกาพย์กลอน) **คุ แสตง**

สฎาย (ชุดาย) ๑. เสียใจ เสียตาย เช่น
สฎายทุรพย (ชุดายตุเรือบ) เสียตาย
 ทุรพย **ขญุสฎายณาสไถยมินบานเทา**
 (ขญุมชุดายณะสไถยมินบานเตวี) นั้น
 เสียตายมากที่ไม่ได้ไป **สฎายโกรย**
 (ชุดายโกรย) หวนเสียตาย **สฎาย**
กนิต (ชุดายกัวมนิต) นึกน้อยใจเสียใจ
 ที่พลั้งพลาดไป **สฎายสรโณะ** (ชุดาย
 ขรอนอะห์) เสียใจอาลัยอาวรณ์

สฎาร (ชุดาร์) วิค ลอก เช่น **สฎารทูก**
 (ชุดาร์ตูก) วิคเรือ **สฎารอณญง** (ชุดาร์
 ออนโดง) วิคบ่อ ลอกบ่อ **สฎารบงคน**
 (ชุดาร์บ้องกัวน) โทยสัวม **สฎารกำ**
เกลิง (ชุดาร์กำเพลิง) ยิงปืนเพื่อให้
 ชำนาญ โดยปริยายหมายความว่า ชำระ เช่น
สฎารกิเลส (ชุดาร์เกะเละส) ชำระ
 กิเลส **สฎารจิตต** (ชุดาร์เจ็ด) ชำระ
 จิตใจ

สฎิ (เขตีย) ๑. พุด ว่า บอก เช่น **สัวร**
มินสฎิ (ขัวรรมินเขตีย) ถามไม่บอก
สฎิเกอโยจจำทะ (เขตียเกออยจำ

เพตียะห์) บอกเขาให้เฝ้าบ้าน **สฎิเชร**
 (เขตียเจอร์) หรือ **เชรสฎิ** (เจอร์เขตีย)
 คำต่ำ คำตำหนิติเตียน **สฎิธา** (เขตีย
 ทา) พุดจาว่าร้ายทักเตือนสั่งสอน
สฎิปรณา (เขตียปรอเตา) ว่ากล่าว
 สั่งสอน **สฎิปรพนธ** (เขตียปรบ้วน)
 หมั้นเมีย **สฎิโยย** (เขตียออย)
 ว่าให้ ว่าใส่หน้า **มินสฎิรกกนา**
 (มินเขตียรวกเค้นย) หรือ **มินสฎิ**
นิงคณา (มินเขตียนิงเค้นย) ไม่พุดกัน

๒. ตัน ไม่ใหญ่ชนิดหนึ่ง ใบคล้าย
 ประคู้แต่เล็กกว่า มักขึ้นตามปากแม่น้ำ
 เรียก **เฌิมสฎิ** (เดิมเขตีย)

สฎิง (เขติง) ๑. ตระหง่าน ทะมื่น เช่น
ณรสฎิง (ขัวรรเขติง) ยืนตระหง่าน
ภันแวงสฎิง (พนุเมแวงเขติง) ภูเขา
 ทะมื่น

๒. สะตึง เช่น **เฌิสฎิง** (เขอ
 เขติง) ไม่สะตึง **สฎิงปาก** (เขติงบัก)
 สะตึงสำหรับปัก

๓. ชึงให้ตึง เช่น **สฎิงตางัฒพต**
 (เขติงขัจข้อมบัก) ชึงเหนื่อผ้า

สฎิต (เขติด) ผอมสูง เช่น **รางสฎิต**
 (เรียงเขติด) รางผอมสูง

สฎุก (โขตัก) รก ตก หนา ถี่ สะพรั่ง
 เช่น **ไพรสฎุก** (เพรียโขตัก) ป่ารก

ภูณาสถุก (ด้อมนำโขดัก) พืชชนิดก
โดยปริยายหมายความว่า มั่งคั่ง เช่น
อนกมานสถุก (เนี้ยกเมียนโขดัก)
คนมีทรัพย์มาก มั่งคั่ง **สถุกสถุก**
(โขดักขุดอม) มั่งคั่ง มากมาย

สถุกสถุก (โขดักโขดัก) ต้นไม้ใหญ่ประเภท
หนึ่ง มีลูกเล็ก ๆ กลม ๆ เป็นพวง
ชาวบ้านใช้ต้มกิน

สถุก (โขดัก) เหยียดยาว ทื่อ เช่น
เถกสถุก (เถกโขดัก) นอนเหยียด
ยาว **เถกสถุก** (เถกโขดัก) เอน
เหยียดยาว **รังสถุก** (รังโขดัก) แข็งทื่อ
แวงสถุก (แวงโขดัก) ยาวเหยียด
สถุกสถุก (โขดักโขดัก) เหยียดตรงทื่อ
ไม่กระดุกกระดิก **ผสสถุก** (พอสะ
โขดัก) ตีผัวเดียวล้มกลิ้งแผ่เหยียดยาว

สถุก (ขุดอก) คอตก ก้าว เช่น **รางธัก**
สถุกจากณฐาลตุงขางจุง (เรียงทม
กัวลขุดอกกอนดาลโตจคางจุง) รางใหญ่
โคนคอกกลางเล็กปลาย **สถุกจุมาร**
(โขดจุมาร) เล็กนิก เล็กเรียวมาก
สถุกสถุก หรือ **สถุกสถุก** (เขดิง
ขุดอก) เบาบาง ร้อยหรือ ไม่บริบูรณ์
เช่น **มhubสถุกสถุก** (โมฮบขุดอก
เขดิง) กับข้าวร้อยหรือ **มานทพข**
สถุกสถุก (เมียนเตรือบขุดอกเขดิง)

มีทรัพย์ร้อยหรือ
สถุก (เขดิง) บาง เช่น **สพตสถุก** (ซอม
บักเขดิง) ผ่าบาง **กฐารสถุก** (กฐาร์
เขดิง) กระตางบาง (ตรงข้ามกับ **กฐาส**
(กฐาส) หนา) **มhubสถุก** (โมฮบ
เขดิง) กับข้าวมีน้อย **สถุกสถุก**
(เขดิงขุดอก) กู **สถุก** **สถุก** **สถุก** **สถุก**
(เขดิงเฮีย) บางแจ้วเหว

สถุก (เขดิง) กู **สถุก** ๒.
สถุก (เขดิง) จิมไว้ เช่น **ขกเถสถุก**
ออยแณ (ยักเขดิงออยแณ)
เอาไม้จิมไว้ให้แน่น **ตั้งสถุก** (ตั้ง
เขดิง) ตั้งเหมือนเขาจิมไว้หรือตั้งโดย
การจิม

สถุก (ขุดัก) ๑. กษัตริย์ ผู้เกิดในวงศ์กษัตริย์
เช่น **ทีแณสถุก** (ทีแณขุดัก) **ชาติสถุก**
ที่ซึ่งกษัตริย์เคยประทับ **ชาติสถุก**
(เจียดขุดัก) เชือกษัตริย์ (ตรงข้ามกับ
ราชฐ) **เพ็งชาสถุก** (เล็งเจียดขุดัก)
ได้เถลิงราชย์ขึ้นเป็นกษัตริย์(จากราชฐ
สามัญ) **สถุก** (ขุดัก) ผู้ที่
เป็นกษัตริย์โดยแท้ **สถุก** **สถุก** **สถุก** **สถุก**

๒. เสด็จ เช่น **พระกรุณาทรง**
สถุก **สถุก** **สถุก** (เพริยะหิกรนา
ตริวงขุดักเดวิแคดเกรา) พระเจ้าแผ่นดิน
เสด็จไปยังเขตนอก

๓. คำขยายแสดงว่า ใหญ่ หรือ มี
อำนาจเหนือผู้อื่น เช่น **เสฏฐกนิ**
(*ขัตติพนุม*) ขุนเขาคือ ภูเขาที่สูงกว่า
ภูเขาทั้งปวง เช่น ภูเขาพระสุเมรุหรือ
ภูเขาหิมาลัย **เสฏฐมรีก** (*ขัตติมรีก*)
พญาเนื้อ มฤคที่มีอำนาจเหนือกว่า
มฤคทั้งปวง ได้แก่ราชสีห์ **เสฏฐสทว**
(*ขัตติขัต*) พญาสัตว์ คือ สัตว์ที่มีอำนาจ
เหนือพวกของตน ได้แก่ **เสฏฐขลา**
(*ขัตติขลา*) พญาเสือ **เสฏฐพล** (*ขัตติ*
ปวัระส) พญา **เสฏฐหงส** (*ขัตติฮ้อง*)
พญาหงส์ **เสฏฐกุกิลิต** (*ขัตติกุกิลิต*) พญา
กุกิลิต คือ ผู้ทรงตัวเป็นเจ้า ช้องสมมุ
คนเพื่อก่อการกบฏ กลางวันชุมนุมกัน
และออกทำการในเวลากลางคืนอย่างนก
กุกิลิตที่เป็นนกหากินในเวลากลางคืน

เสฏฐอง (*ขัตติฮ้อง*) การเล่นชนิดหนึ่งที่มัก
เล่นในคืนเดือนหงาย แบ่งเป็น ๒ ฝ่าย
มีคนหนึ่งนั่งตรงกลางเหมือนเป็นเจ้าเวลา
เล่นใช้กระซิบ คนนั่งกลางจะเป็นผู้
ตัดสินว่าฝ่ายไหนจะเป็นผู้ชนะ

เสฏฐเฏี (*ขัตติเคอร์*) เพลงทรงพระราช
ดำเนิน เรียก **เกลงเสฏฐเฏี** (*เพลง*
ขัตติเคอร์)

เสฏฐตราณ (*ขัตติตรัญ*) เจ้าผู้ครองนคร
ศักดินา ๑๐ หัวพัน ในเวลาเกิดศึก

สงครามต้องเป็นแม่ทัพใหญ่ เรียก
เสฏฐสัก (*ขัตติเชก*) มีอำนาจตัดหัวคน
ในอำนาจหน้าที่ของตนได้

เสฏฐศัท (*ขัตติพุดม*) เพลงเทพบรรทม
เรียก **เกลงเสฏฐศัท**

เสฏฐ (*แซดง*) แสดง ชัดแจ้ง ที่ควรหวาด
เกรง เช่น **เชวโอยเณญเสฏฐ** (*เทว*
ออยเณญแซดง) ทำให้เห็นชัดแจ้ง
เสฏฐสฎาบ (*แซดงขัตติบ*) ฟังได้ยิน
ชัดเจน (คำใช้ในกาพย์กลอน) **เสฏฐ**
เสฏฐ(*แซดงขัตติ*) หรือ **เสฏฐเสฏฐ**
(*ขัตติแซดง*) ดู **เสฏฐ**

โสฎะ (*ขดอะห์*) บ้วน ถ่ม สะเคาะ เช่น
โสฎะฎาก (*ขดอะห์ดัก*) บ้วนใส่
โสฎะมุล (*ขดอะห์พุดม*) เสกเป่า เช่น
โสฎะมุลขัง (*ขดอะห์พุดมจ้วงจ้อง*)
เสกเป่าโรยไข่ **โสฎะพรวส** (*ขดอะห์*
พรวะส) เสกเป่า ฟ่น เช่น **โสฎะพรวส**
ขัง (*ขดอะห์พรวะสจ้วงจ้อง*) เสกเป่า
โรยไข่ **โสฎะทักมาต** (*ขดอะห์ดัก*
เมือต) ถ่มน้ำลาย

เสฎา (*เซดา*) ๑. ถิ่นสะเคาะ เช่น **อนลฤก**
เสฎา (*อันลฤกเซดา*) ผักสะเคาะ **ญ่า**
เสฎา (*เญอัมเซดา*) ย่าสะเคาะ
๒. เนา เช่น **เฎเรเสฎา**(*เดร์เซดา*)
เย็บเนา ๆ **เสฎาถือ** (*เซดาเลอีย*)
แทงนำทางที่ขอบกระจากเพื่อให้ถักขอบ

ปากได้ง่าย โดยปริยายหมายความว่า พุค
หรือทำนํ้าให้เป็นแบบอย่างครึ่งหนึ่งก่อน
เช่น นิยายเสฎาเม็ลสิน (นิเยียเขต
เม็ลเซลล์)

สฎา (ชฎา) ขวา เช่น สฎา (ไคชฎา)
มือขวา ขางสฎา (คางชฎา) ข้างขวา
โดยปริยาย ผลุสฎา (โพธิ์ชฎา) ทาง
ถูก มนุสสฎา (มนุสชฎา) คนรู้ผิด
รู้ถูก รู้ที่ต่ำที่สูง

สตุต (ชตุต) โทงเตง ขยายคำ ยาร (เยียร์)
ยาน เช่น ยารสตุต (เยียร์ชตุต)
ยานโทงเตง (คำไม่ควรใช้)

สตา (ชตา) ทำท่าผึ่ง เช่น เสฎตาจะสตา
เพ็ง (เคอร์ชตาโจะห์ชตาเล็ง) เดิน
ทำท่าผึ่งไปผึ่งมา

สตุ๊ก (เชตึก) แน่นิ่ง เช่น เสฎสตุ๊ก (เดก
เชตึก) นอนแน่นิ่ง ฎวลสตุ๊ก (ดวล
เชตึก) ล้มแน่นิ่ง

สตุก (โชตัก) สต็อก จำนวนสินค้าที่
เตรียมไว้ขาย จำนวนสินค้าต่าง ๆ
ที่ยังเหลือเก็บไว้ในคลังในตลาด เช่น
พินิตยสตุกทัญญู (ป็นิตโชตักทัวม
นัญญู) ตรวจสินค้าในสต็อก (คำ stock
ภาษาอังกฤษ)

สตุคิ (โชตะตะ) สตุคิ การสรรเสริญ
สตุคิกถา (โชตะตะกะทา) คำสตุคิ

สตุคิวาทิน (โชตะตะเวียติน) ผู้
อุทิศสรรเสริญผู้อื่น

สตุล (โชตูล) บวม โป่ง พอง เช่น
โป่งสตุล (โป่งโชตูล) โป่งบวม พง
สตุล (ปวงโชตูล) พองบวม เข้มสตุล
(เอิมโชตูล) บวมโป่ง

สตุป (โชตบ) สตุป (เขมรเรียกกลายเป็น
สตุป) ใช้ สตุปะ (โชตปะ) ก็มี

เสตต, แสตต (เชตต หรือ แซตต) คำใช้กับ
สตุต (ชตุต) โทงเตง เป็น เสตตสตุต
(เชตตชตุต) ขยาย ยาร (เยียร์)
เช่นเดียวกัน เป็น ยารเสตตสตุต (เยียร์
เชตตชตุต) ยานโทงเตง (คำไม่ควรใช้)

แสตก (แซตก) คำใช้กับ โสตก (โชตก)
โทงเตง ต่อกแต่ง เช่น แสตกโสตก
(แซตกโชตก) ขยาย พยัวรร (พยัวรร)
แขวน เช่น พยัวรรแสตกโสตก (พยัวรร
แซตกโชตก)แขวนโทงเตงหรือต่อกแต่ง

เสตา (เซตา) โกง ค้อม ซอมซ่อ

โสตก (โชตก) ต่อกแต่ง โทงเตง เช่น
พยัวรรโสตก (พยัวรรโชตก)แขวนต่อก
แต่งหรือโทงเตง

โสตมนาการ (โชตมะเนียการ์) โดมนาการ
การสรรเสริญ

สตุรี (ชัตเตริย) สตุรี สตุรีการบ (ชัตเตริย
การ์) งานของสตุรี หึงรับใช้ สตุรี

จรรยา (ขัดเตรียมจะเรียนยา) จรรยา
ของสตรี สตรีธรรม (ขัดเตรียมเทียร)
บทบัญญัติหรือกฎเกณฑ์สำหรับสตรี
สตรีเภท (ขัดเตรียมเพด) เพศหญิง
สตรีมนตร์ (ขัดเตรียมมัน) หรือ มายา
(เมียเยีย) มายาหญิง สตรีรัตน (ขัด
เตรียมเรียด) นางแก้ว นางงาม ลักษณะ
สตรีลิง (ขัดเตรียมลิง) หรือ อิตถ์ลิง
(เอ็ดเทียลิง) เพศหญิงเฉพาะทางไวยา-
กรณ์ภาษาบาลีสันสกฤต

สถาน (สถาน) สถาน ฐานะ เช่น โภช

สถาน (โดยสถาน) โดยฐานะ เช่น
เรื่องเนาะครูวเล็กทุกโดยสถานสิน
(เรื่องเนาะที่โต้วเล็กทุกโดยสถานเซ็น)
เรื่องนี้ต้องยกไว้โดยฐานะก่อน สถาน
การณ์ (สถานะการ) สถานการณ์
อาภัพกริยา เช่น สถานการณ์รบสสุร
เทส (สถานะการรบอะสสุรอะเตส)
สถานการณ์ของบ้านเมือง จำสถาน
เมืงสถานการณ์สกตโลก(จำดับเมืง
สถานะการชะกะละโลก) คอยฟัง
คู่สถานการณ์ของทั่วโลก สถานบาล
(สถานะบาล) คนเฝ้าสถานที่ สถาน
โทส (สถานะโตะส) ชั้นของโทษ
สถานภาพ (สถานะเพียบ) สถานภาพ
สถานการณ์

สถานีย (สถานีย) ที่สำหรับพัก ที่สำหรับ
หยุดหรือจอด สถานี ฐานีย ก็ใช้

สถาปนนะ, สถาปนา (สถาปะนะ หรือ สทา
ปะนา) การตั้ง การแต่งตั้ง การสร้าง
เช่น เชื้อสถาปนนะ (เทวสถาปะนะ)
ทำการก่อสร้าง ใช้ สถาบัน (สทาบัน)
หรือ สถาปนคมม (สทาปะนะกัม)
ก็ได้ บ้านสถาปนอาคารสิกขามวย
ขง (บ้านสทาปะนะอะเกียร้เขิกขา
มวคคอง) ได้ก่อสร้างอาคารเรียน
หลังหนึ่ง

สถาปนิก (สทาปะนิค) ผู้ก่อสร้าง ผู้จัดแจง
การก่อสร้าง ผู้แต่งตั้ง ผู้ตกแต่ง

สถาพร (สทาบัวร์) มั่นคง ถาวร เช่น
รบสสถาพร (รบอะสสทาบัวร์) ของ
ถาวร สถาพรพัศตุ(สทาบัวร์ปะอะส)
ถาวรวัตถุ เช่นเดียวกับ ถาวรวัตถุ
(ทาเวียะเรียะเวียดโทะ)

สถิต (เสถิต) ตั้ง ตั้งอยู่ สถิตเสถร
(เสถิตเสถร์) มั่นคง ถาวร เช่นเดียวกับ
ฐิตเสถ (เท็ดเทร์)

สถิตติ (เสทะเตะ) การตั้งอยู่ ที่ตั้ง ที่ตั้ง
ของจิต ชีวิต สภาพ ความมั่นคง ธรรม
นิยม จำนวนที่บันทึกบัญชี สถิติ สถิติ
เภท (เสทะเตะเพด) การละเมียดกฎ-
หมาย สถิติเลขกะ (เสทะเตะเลอะ

กะ) คนลงบัญชี **สุติเลขา** (เสฺตะ
เตเลขา) การเขียนบัญชี การลงบัญชี
สุติสโมธาน (เสฺตะเตสะโมเทียน)
การรวมบัญชี

สุธิ (เสฺตะระ) ที่ตั้งอยู่ไถ่ นาน มั่นคง
แน่นหนา ยั่งยืน **สุธิจิตต** (เสฺตะระ
เจ็ด) จิตใจมั่นคง **สุธิปราชญา**
(เสฺตะระปราชญา) ปัญญามั่นคง **สุธิ**
ภาพ (เสฺตะระเพียบ) ความมั่นคง
ยั่งยืน

สุท (ชฺตฺว) ๑. น่วม เพราะถูกตำ ถูก
กระทบโดยแรง เช่น **อนุลูกบาลสุท**
สุท (อฺอนโลงกุลบาลชฺวชฺตฺว) ไม่
เคาะหัวลิงน่วม

๒. ขา ไม่รู้สึกสัมผัส เช่น **เชิง**
สุท (เชิงชฺตฺว) เท้าขา

สุทง (ชฺตฺว) ๑. เครือ ตั้งใช้ **เจกมวช**
สุทง (เจกมวชชฺตฺว) กล้วยเครือหนึ่ง

๒. ที่มีรูปร่างยาวกว่าใหญ่ ตั้งใช้
รางสุทง (เรียงชฺตฺว)

สุทง (ชฺตฺว) หยั่ง วัด ลองประมาณดู
ให้รู้สึกต้น สูงต่ำ หรือหนักเบา เช่น
สุทงทิก (ชฺตฺวตฺก) หยั่งน้ำ วัดระดับน้ำ
สุทงภาคไผทฎิ (ชฺตฺวเพียกเพตฺยเตย)
วัดภาคพื้นดิน **ฎาก์แกวสุทงไอยฎิ**
บุพสํทาบ (ดักแกวชฺตฺวออยเจ็) **สุท**

คฺบวสะเตียบ) วางแกววัดให้รู้สูงต่ำ
สุทงกมฺพสํทณ (ชฺตฺวทกอมบวสะพฺนฺม)
วัดความสูงของภูเขา **สุทงจิตต** (ชฺตฺว
เจ็ด) หยั่งใจ **สุทงปราชญา** (ชฺตฺว
ปฺราช) ลองปัญญา **สุทงจเณเมเิด**
(ชฺตฺวจเณเมหะเมเิด) ลองความรู้สึก
สุทาบสุทง (เชตฺยชฺตฺว) ดู **สุทาบ**
(ชฺตฺว) ไม่สับสน เขมรมักใช้เดาไม่
สต หรือกึ่งไม่สต ที่มีรสเผื่อน มีกึ่ง
ข่อยเป็นต้น ทะลายหมาก ทะลาย
มะพร้าวสต ก็ใช้ทำไม้สับสน เช่น **ทํพา**
สุทง (ตฺวเมยชฺตฺว) เกี้ยวไม้สับสน
ฎิสทง (ดอมชฺตฺว) ทูปไม้สับสน
เณิสทง (เชอชฺตฺว) ไม้สับสน ดู **เณ**
สุทง (ชฺตฺว) ๑. ที่เป็นกาบ (ใช้แกวไม้)
ตั้งใช้ **สาจเณิสทง** (จั้งเชอชฺตฺว)

๒. คำใช้กับคำ **อบ** (ออบ) ทาม
ทาบ ประทับ เป็น **อบสุทง** (ออบ
ชฺตฺว) ประทับ เช่น **แปรรเทษาก**
ตุรวรคเณิมกอบสุทงวา **แปรรคเณ**
อาสนนสินเท (แปรรกรวเตหะทัก
โตรวรคเชอไม้กอบชฺตฺวเวีย **แปร**
บือนคอะห้อชอนเช็นเตวี) **แปร**
เกวียนหัก ต้องหาไม้มาประกับมัน ให้
แก้ขัดไปพลาง ๆ ก่อน

สุทง (ชฺตฺว) ประกับ กุม เช่น **เณิสทง**

(เชอชตบ) ไม่ประกบ **ยกลุสทบ**
จงภา (ยัวกไตชตบจ้องกา) เอามือ
 กุมกาง
สทล (ชตวล) เอะอะตะ เช่น **รางสทล**
 (เรียงชตวล) รางเอะอะ ที่ล้มเหยียด
 ยาว ทั้งใช้ **ถูวลสทล** (ควลชตวล)
สทล (ชตวล) คำใช้กับ **สทบ** (ชตบ)
 ประกบ เป็น **สทบสทล** (ชตวลชตวล)
 คำจุน คำช พยพุง ประคับประคอง
 (ไม่ค่อยใช้ ใช้ **ทบทล** (ตบตวล)
 มากกว่า)
สทา (เขตีย) พล่าน วิ่งอย่างรีบด่วนเต็ม
 กำลัง เช่น **รตสทา** (รวตเขตีย)
สทาจะสทาเพ็ง (เขตียโจะห้เขตียเล็ง)
 วิ่งพล่านไปมา **สทะสทา** (ชตห้เขตีย)
 วิ่งพล่านไปมาอย่างรีบด่วน วิ่งพรวด
 พรวด โดยปริยายหมายความว่า พยายามทำ
 งานอย่างเต็มกำลัง
สทาก (เขตียัก) ตัก สกัหน้า เช่น
สทากโล (เขตียักโก) สกัตัว **สทาก**
ผลว (เขตียักโหลว) สกัทาง **สทาก**
สมฏฐิ (เขตียักท้อมเตี้ย) ตักคอ
สทากเสีร (เขตียักเขตอร์) ๑. ตักขั
 ขัข้อ เช่น **นำโอยสทากเสีรณัณเริ**
 (เนอ้มออยเขตียักเขตอร์ด้อมเนอ์)
 ทำให้ความเป็นไปขัข้อ

๒. ลังเล สองจิตสองใจ เช่น
จิตตสทากเสีร (เจ็ดเขตียักเขตอร์)
 ใจลังเล

สทาญ (เขตียญ) ที่แยะออก เช่น **รึกสทาญ**
 (รึกเขตียญ) บานแยะออก **ญัเบารึก**
สทาญ (ด้อมเบารึกเขตียญ) แผล
 บานแยะออก

สทาต (เขตียัด) สันทัก คล่อง แม่นยำ
 ชำนาญ เช่น **จะสทาต** (จะห้เขตียัด)
 ร้อย่างสันทัก **จำสทาต** (จำเขตียัด)
 จำแม่นยำ **กัณิตสทาต** (กัณนิต
 เขตียัด) ความคิดคล่อง **สทาตสทาญ**
 (เขตียัดเขตียญ) คล่องแคล่วยิ่ง
 ชำนาญยิ่ง (ไม่ค่อยใช้ ใช้ **สทาตชำนาญ**
 (เขตียัดจวมเนี้ยญ) ชำนิชำนาญ

สทาบ (เขตียบ) คล้า เช่น **ยกลุสทาบ**
 (ยัวกไตเขตียบ) เอามือคล้า **เฎีร**
สทาบ (เดอ์เขตียบ) เฎีรคล้า
สทาบจิตตเมิล (เขตียบเจ็ดเมิล) โดย
 ปริยายหมายความว่า หยั่งใจดู **สทาบสทง**
 (เขตียบชตวัง) โดยปริยาย หยั่งลองดู
 นิตหน้อยให้รู้ก่อน **สทาบองแอล**
 (เขตียบอ้องแอล) ลูบคล้าไปมา โดย
 ปริยายหมายความว่า จับเหนี่ยวอารมณ์เรื่อยๆ
 ไม่ปล่อย **สทาบอจมัตระซาก** (เขตียบ
 อจตรอเจียก) โดยปริยายหมายความว่า เสีย

ประโยชน์ เสียการ หมดหวัง
สฺทาล (เขตฺถัล) ๑. อุดหรือจิม เช่น
สฺทาลกุกฺคฺตรัล (เขตฺถัลกุกฺคฺตรัล) จิม
 กั้นกระสวย
 ๒. ขึงเนื้อผ้าในหูกให้ตึงด้วยไม้ซึ่ง
 ผ้า ตึงใช้ **สฺทาลตมฺบาณ** (เขตฺถัล
 ตอมฺบาณ)
สฺทาว (เขตฺถิย) รุนหนุ่ม (เฉพาะสัตว์ตัวผู้
 บางจำพวก เช่น โกลสฺทาว (โกเขตฺถิย)
 วิวฺรฺรฺนหนุ่ม **มานสฺทาว** (เมอันเขตฺถิย)
 ไก่อรฺนกระทง
สฺทิล (เขตฺถล) กู **สฺทิล**
สฺทีก (เขตฺถิก) เหวอะหะ เบอะ แบะ เช่น
บมฺรมาตฺสฺทีก (บอโบร์เมอียดเขตฺถิก)
 ริมฝีปากเบะ
สฺทิง (เขตฺถิง) แม่น้ำ ลำน้ำ ลำธารที่มีต้นน้ำ
 มาจากภูเขา ทางน้ำที่มาจากบึงหรือคลอง
 ไปรวมกับแม่น้ำใหญ่หรือทะเลหลวง
 เช่น **สฺทิงฺตฺย** (เขตฺถิงฺตฺย) คลองเล็ก
สฺทิงฺธ (เขตฺถิงฺธ) คลองใหญ่
สฺทิม (เขตฺถิม) แท้ เช่น **ณฺรสฺทิมจฺยเกะ**
 (ขั้วรฺเขตฺถิมจ้องเกะ) ยืนเท้าสะเอว
สฺทิล, สฺทิล (เขตฺถัล หรือ เขตฺถิล) บวมเป่ง
 ที่เจ็บปลิ้นหรือชุ่มออกมาภายนอก เช่น
เลี่ยนสฺทิล (เลี่ยนเขตฺถัล) ปลิ้นออกมา
 ข้างนอก

สฺทุง (เขตฺถุง) ร้าง ๆ เช่น แกนกลุสฺรว้าง
เมิลเขยฺยสฺทุง ๆ (เพนทฺขรือเวียงเมิล
 เขยฺยเขตฺถุง ๆ) นัยน์ตามัวเห็นร้าง ๆ
สฺทุย (เขตฺถุย) ตะกุ่ม (เพราะมีกหรือเพราะ
 มัวตา) เช่น กาลที่เพลพฺรลบขฺยฺยเขยฺย
 มนฺสฺสมฺนากฺเขยฺยสฺทุยเขยฺยที่โถมพฺท
 อนุทเทอแอเกิดเทอ(กาลปฺเปลพฺรลบ
 ขฺยฺยมเขยฺยมนฺสฺเมนฺยิกฺเคอริขฺยฺยเขยฺย
 ปฺโถมเพตฺติยะทฺเนยฺยิกฺเคอริแอเกิดเคอริ)
 เวลาพลบฉันเห็นคนคนหนึ่งเดินตะกุ่ม ๆ
 ออกจากใต้ถุนบ้านฉันไปข้างตะวันออก
สฺทูล ๆ (เขตฺถูล ๆ) ตุง ๆ ไม่เห็นเป็นรูปร่าง
 (ไม่ค่อยใช้ ใช้ ทูล (ตุล) มากกว่า)
สฺทฺะ (เขตฺถะ) กราก รี โผ ปราด วังเต็ม
 แร่ง เต็มกำลังเป็นพัก ๆ **สฺทฺะแกลด**
 (เขตฺถะแกลด) วังปราดคือ **สฺทฺะสฺทา**
 (เขตฺถะสฺเทย) กู **สฺทา** โดยปริยาย
 หมายถึง งอกงาม มีมากมาย เจริญ
 เช่น **โพตฺตรวฺกฺเลียงเตพฺรโถงสฺทฺะ**
ลฺกฺก(โปดฺโตรวฺกฺเลียงเตพฺรโถงเขตฺถะ
ลฺกฺก) ข้าวโพดถูกฝนเพียงสองวันก็
 งอกงามสะพรั่ง **รฺกฺสฺแตมวณฺณาสฺทฺะ**
สนธิก (รฺวักขฺแตมวณฺณาสฺทฺะที่ซ้อน
 ทัก) หากินเพียงปีเดียวเจริญมากมาย
สฺทฺุง (เขตฺถุง) ดำนา ตึงใช้ **สฺทฺุงสฺรว** (เขตฺถุง
 ไซ้รว) ดำข้าว **สฺทฺุงกฺนฺอฺนํ** (เขตฺถุง

โกนหน้า) กำล้ายา
สฺหฺจ (ชฺหฺจ) ๑. ตกเบ็ด เช่น **สฺหฺจตุรี**
 (ชฺหฺจตุเรียว) ตกปลา **สฺหฺจอนทง**
 (ชฺหฺจอนทง) ตกปลาไหล โดยปริยาย
 หมายถึง จูงใจ กังใช้ **สฺหฺจจิตต**
 (ชฺหฺจจิต) (ชฺหฺจจิต)

๒. ถักขึ้น ยกไม้สูงโดยเครื่องปั่น
 จั่นเป็นต้น เช่น **สฺหฺจเอ่หฺบ** (ชฺหฺจเอ
 หบ) ถักหรือยกไม้สูง

สฺหฺร (ชฺหฺร) ที่เห็นท้อไปตามผิวน้ำอย่างปลา
 หรือจระเข้ เช่น **ตฺรึรฺสฺรตฺสฺหฺร** (เตฺรีย
 รอะสฺรตฺชฺหฺร) ปลาซ่อนตัวท้อไปตาม
 ผิวน้ำ

สฺหฺวน (ชฺหฺวน) ที่ซ้าหรือเกินไปเพราะหลง
 ลืม หรือเพราะปนกัน เช่น **ภูากฺสฺหฺวน**
 (ดักชฺหฺวน) วางซ้า ใส่ซ้า **สฺหฺวนพีร**
 (ชฺหฺวนปฺร) ซ้าสอง **สฺหฺวนบวน**
 (ชฺหฺวนบวน) ซ้าสี่ **รบสฺสฺหฺวน** (รวิ
 บอะสฺสฺหฺวน) ของซ้า

สฺหฺวย (ชฺหฺวย) ชู เช่น **ลฺยทักเชฺรสาสฺหฺวย**
 บงฺเวจ (ลฺยตักเชฺรวิชฺหฺวยบงฺเวจ) ลุย
 น้ำลึกชูห่อผ้าไว้ โดยปริยายหมายถึง
 ยกย่อง เชิดชู เทิด ถนอม เช่น
สฺหฺวยกฺล (ชฺหฺวยกฺน) ยกย่องคุณ
สฺหฺวยจฺเณ (ชฺหฺวยจฺเณ) ยกย่อง
 ความรู้ **นฺญาสฺหฺวยกฺน** (นฺดาชฺหฺวย

โกน) แม่ถนอมลูก
เสฺหฺง (เซฺหฺง) ใหญ่เท้ง เช่น **ภูริสฺสฺหฺงเสฺหฺง**
 (คฺอมเรียวคฺอมเซฺหฺง) ช้างสี่ต่อตัว
 ใหญ่เท้ง

เสฺหฺญ (เซฺหฺญ) เชิด (ปาก) เขย็น (ฟัน)
 กังใช้ **เชฺมญฺเสฺหฺญ** (เทฺมญฺเซฺหฺญ)
 ฟันเขย็น **บบุรมาตฺเสฺหฺญ** (บอโบร
 เมตฺตเซฺหฺญ) ริมฝีปากเขิด

เสฺหฺต (เซฺหฺต) กิ่งอกระดกขึ้น เช่น **งเสฺหฺต**
 (งอเซฺหฺต) กิ่งอกระดกขึ้น **บะเสฺหฺต**
 (บะหฺเซฺหฺต) อกระดกขึ้น **รางเสฺหฺต**
 (เรียวเซฺหฺต) ร้างอกระดก

เสฺหฺร (เซฺหฺร) ๑. ก้าง ไม่เต็ม ไม่พอ
 ไม่ครบ ไม่ทันถึงกำหนด เช่น **รบสฺ**
เสฺหฺร (รวิบอะสฺเซฺหฺร) ของไม่ครบ
ทฺเสฺหฺร (ตฺมเซฺหฺร) ยังไม่สุกดี ยัง
 ไม่แก่ **เสฺหฺรไฏ** (เซฺหฺรไค) ไม่เต็มมือ
 ไม่หมดจากมือ ไม่พอมือ **เสฺหฺรเกฺลึง**
 (เซฺหฺรเพฺลึง) อ่อนไฟ ไม่ถึงไฟ
 อย่างหุงข้าว กังใช้ **ภูาบายเสฺหฺรเกฺลึง**
 (ดาบายเซฺหฺรเพฺลึง) หุงข้าวอ่อนไฟ
 ไม่ถึงไฟ โดยปริยายหมายถึง ไม่เต็มที่
 ไม่ถึงกำหนด เช่น **จฺเณเสฺหฺรเกฺลึง**
 (จฺเณเนหฺเซฺหฺรเพฺลึง) ความรู้ไม่
 บริบูรณ์ **เรฺยนเสฺหฺรเกฺลึง** (เรฺยน
 เซฺหฺรเพฺลึง) เรียนอ่อน เรียนไม่ถึง

ขนาด **เสฺฐรจิตฺต** (**เซฺตอฺรเจ็ด**) ไม่
ถึงใจ

๒. สองจิตสองใจ เช่น **เสฺฐรเทา**
เสฺฐรเนา (**เซฺตอฺรเตวีเซฺตอฺรเนวี**)
จะไปดีจะอยู่ดี

เสฺฐรแต, เสฺฐรนิง (**เซฺตอฺรแต หรือ เซฺตอฺร**
นิง) แทบจะ เช่น **เสฺฐรแตมินบาน**
(**เซฺตอฺรแตมินบาน**) เกือบจะไม่ได้
เสฺฐรนิงมินเกิด (**เซฺตอฺรนิงมินเกิด**)
แทบจะไม่มี เกือบจะไม่ได้

เสฺฐรโกะ (**เซฺตอฺรโกะหฺ**) แหลมที่ยื่นไป
ในทะเล และมีส่วนคอยนึกเที่ยวติดกับ
แผ่นดินใหญ่ แลดูคล้ายเกาะ เรียก
เทียบโกะ (**เตียบโกะหฺ**) ก็ได้

เสฺฐรกัณเฑิต (**เซฺตอฺรกัณเฑิต**) ที่ทำได้หยาบ ๆ
ที่แทบจะทำได้ เช่น **เบเสฺฐรกัณเฑิต**
กัเชว โอยเกเชวเทาอะ (**เบอเซฺตอฺร**
กัณเฑิตกมเทวอ ออยเกเทวอเตวี
อะหฺ) ถ้าทำได้หยาบ ๆ ก็อย่าทำ
ให้เขาทำไปเถอะ **รบสเสฺฐรกัณเฑิต**
(**รวบอะสเสฺตอฺรกัณเฑิต**) ของที่ทำ
ได้อย่างหยาบ ๆ

เสฺฐยง (**เซฺตยง**) ชื่อชาวเขาพวกหนึ่งใน
ตระกูลส่วย ว่าเป็นพวกกวย ระเบิด
ซ้อมแร ของ วลา

เสฺฐง (**เซฺตง**) ประจักษ์ชัดแจ้งแก่สายตา

ผิงผาย สวยงาม ใช้แก่กริยา **บิ** (**เบีย**)
อุม ทำ (**เบอุม**) **คาบ ลี** (**ลี**) **แบก**
และ **แสง** (**แขง**) **หาบ เป็น บิเสฺฐง**
ทำเสฺฐง ลีเสฺฐง และ แสงเสฺฐง

เสฺฐญ (**เซฺตญ**) ร้อนระอุ ใช้ **เกฺฐาเสฺฐญ**
(**เกฺฐาเซฺตญ**) ร้อนระอุ **กัรุนเสฺฐญ**
(**กัรุนเซฺตญ**) ไข้ร้อนระอุ

เสฺฐะ (**เซฺตะหฺ**) **ดู แสฺฐะ**

แสฺฐ (**แซต**) เต้ยล่าหลังเอน ก้นงอนนิด ๆ
ดั่งใช้ **รางแสฺฐ** (**เรียงแซต**) **เฎียรแสฺฐ**
จะแสฺฐเพ็ง (**เคอร์แซตโจหฺแซตเลิง**)
เดินเอนหลังไปมา

แสฺฐต (**เซฺตต**) ผิงผาย เช่น **อวรแสฺฐต**
(**อวัรวเซฺตต**) ยืนผิงผาย **เฎียรแสฺฐตจะ**
แสฺฐตเพ็ง (**เคอร์เซฺตตโจหฺเซฺตตเลิง**)
เดินผิงผายไปมา

แสฺฐล (**เซฺตล**) ทะลัก เช่น **เลี่ยนแสฺฐล**
(**เลี่ยนเซฺตล**) ปล้นทะลัก **โพะแสฺฐล**
(**บั่วหฺเซฺตล**) ท้องทะลัก

แสฺฐะ, เสฺฐะ (**เซฺตะหฺ**) **บั้น ติ** เช่น
จุน้างแสฺฐะมาต (**จุน้างเซฺตะหฺเมือต**)
หม้อปากบั้น **กำบิสแสฺฐะมุข** (**กำเบ็ด**
เซฺตะหฺมุข) มีดคมบั้น

ไสฺฐ (**เซฺตย**) กระตก เช่น **ไสฺฐองกร**
(**เซฺตยอองกอร์**) กระตกข้าว **ลกไพน**
ไสฺฐอ (**ลวกเพนยเซฺตย-อม**) ปรับเพิ่ม

สองเท่า โดยปริยายหมายความว่า เงินค่าปรับ
กตขี้อย่ามีผิดกฎหมาย

โสทก (โขตก) ๑. ยู่ (สำหรับไม้) ตั้งใช้
เนื้อสาโจโสตก (เขอซังโขตก) ไม้เนื้อยู่

๒. คัดขัด ขัดขัด ไม่สำเร็จ เช่น
โสทกภูณเณร (โขตกค้อมเนร) เหตุ
ขัดขัด

๓. ระอาใจ ตรอมใจ ครั่นคร้าม
ตั้งใช้ โสทกจิตต (โขตกเจ็ด) ตรอมใจ
โสทกกันต (โขตกกัณนิต) ความกลัด
ครั่นคร้าม

โสทง (โขตง) พระรูงพระรัง ผึ่งผาย เช่น
เณรโสทงจะโสทงเพิง (เคอร์โขตง
โจทโสทงเลิง) เณรผึ่งผายไปมา
แสงโสทง (แขงโขตง) หาบพระรูงพระรัง

โสทะ (โขตะห์) ถาก เช่น โสทะสับกเณ
(โขตะห์ซอมบอเกอ) ถากเปลือกไม้
โดยปริยายหมายความว่า ซิมลาง เช่น จำ
โสทะโอบฏึงสิน (จำโขตะห์ออยเคิง
เซ็น) ถอยซิมลางให้รู้ก่อน นิยายโสทะ
เมิล (นิเยียโขตะห์เมิล) พุดซิมลางดู

สัท (ซุดม) รุม ๆ เจ็บปวดอยู่บ้างนิดหน่อย
ยังไม่หายขาด เช่น ฌัโพสะสัท (ซ้อ
บัวะห์ซุดม) ปวดท้องน้อย ๆ ขัง
สัทโพสะ (จัวม้งซุดมบัวะห์) อากการ
ปวดท้องน้อย ๆ

สัทาง (เขตัยัง) เหยี่ยว สัทางลล (เขตัยัง
ลลววก) เหยี่ยวนกเขา สัทางจาบ
(เขตัยังจาบ) เหยี่ยวนกกระจาบหรือ
เหยี่ยวรูง

สัทางเหิร (เขตัยังเออร์) ว่านชนิดหนึ่ง
เชื่อกันว่า ถ้าเอาหัวมาปลูกเสกแล้วอม
จะทำให้เงินหรือวิ่งไ้เร็วผิดปกติ

สัทะ (เขตัยะห์) ปิดกันโดยสิ่งที่ใช้ปิดกัน
ไม่ให้เข้าไม่ให้ออก คัด เช่น สัทะผลว
(เขตัยะห์โพลว) ปิดกันทาง สัทะจอรก
(เขตัยะห์จอรก) ปิดกันตรอก สลุดส้ม
สัทะก (เขละส้เขตัยะห์กอ) สลุด
คัดคอ

สุน (ซุนอ) แหล่นสำหรับแทงปลาใหญ่

สุนง (ซุนอง) ผู้แทน ตำแหน่งกรรมการเมือง
ในรัชกาลก่อน จ้าง เอาตัวเองเข้าแทน
เช่น กุนสุนงโอบุก (โกนซุนองโอบ
บุก) ลูกแทนพ่อ ทำทางสุนงฤสุ
(ตัวมเบียงซุนองริส้เซียง) หน่อไม้
แทนไม้ไผ่ (ดู ทำทาง) เป็นคำเปรียบ
โบราณว่าลูกหรือศิษย์ที่รับกิจการแทน
พ่อหรือครู เหมือนหน่อไม้ขึ้นแทนไม้
ไผ่ สุนงพระเนตร (ซุนองเพริยะห์
เนต) แทนตา คือแว่นตา สุนงพระ
หุดต (ซุนองเพริยะห์เฮือะส้) ราชา
ศัพท์ หมายความว่า ทัพพี สำหรับทรงบาตร

สุนงพระองค์ (ขุนองเพรียะหื้ออง
กุลิ) แพนหัว คือ ช้อนส้ม (ราชา
ศัพท์) สุนงแถนง (ขุนองเพนง)
แวนตา ตบสุนง (ตบขุนอง) ตบ
แถนคุณ เช่น เทวัญตบสุนงสง
คุณมาตาบิตา (เทวอนตบขุนอง
ของกุนเมียดาเบียดา) ทำนุญตบแทน
คุณพ่อแม่ สุนงการ (ขุนองการ)
กรรมการที่เป็นตัวแทนสมาคม สุนง
พระองค์ (ขุนองเพรียะหื้ออง) แพน
พระองค์ เช่น พระพุทธรูปสุนงพระ
องค์ (เพรียะหื้ออง) พระพุทธรูปแทนพระ
องค์ รูปสุนงพระพุทธรูป (รูปขุนอง
เพรียะหื้ออง) รูปแทนองค์พระพุทธรูป
คือพระพุทธรูป

สุนบ (ขุนอบ) ผ้าห่อศพ กังใช้ สุนบสพ
(ขุนอบซ็อบ) หรือ สุนบโขมจ (ขุนอบ
โคมจ) สัพตสุนบ (ซ็อมปัดขุนอบ)
ผ้าห่อศพ

สุนบ (ขุน็อบ) เครื่องสูบลม เช่น สุนบ
ขางแถก (ขุน็อบเจียงแตก) เครื่อง
สูบลมข้างเหล็ก สุนบรยณตฺร (ขุน็อบ
รยณตฺร) เครื่องสูบลมรยณตฺร สุนบ
ลตฺเกดิ่ง (ขุน็อบลัดเพลิง) เครื่องดับ
เพลิง สูบลดับเพลิง โดยปริยายหมายความว่า

คนไม่มีความคิด ไร้สติปัญญา

สุนล (ขุนอล) อ้วน พื เช่น ซาตสุนล
(เทียดขุนอล) อ้วนพื ธันล (ทม
ขุนอล) ใหญ่พวงพื รางสุนล (เรียง
ขุนอล) ร้างอ้วนพื (ใช้ สุนล (โซนัล)
ก็ได้)

สุนา (ขุนา) หน้าไม้

สุนาก (ขุนัก) พัก เช่น ที่สมรราบสุนาก
(ดีซ็อมรับขุนัก) ที่สำหรับพัก ฌบ
สุนากเเนา (ซบขุนักเนวี) หยุดพักอยู่

สุนาจ (ขุนาจ) โขงโลง ขนาดเครื่องสาน้ำ
เครื่องวิดน้ำรูปต่าง ๆ สุนาจทูก (ขุนาจ
ตุก) ขนาดสำหรับวิดน้ำเรือ สุนาจ
โซรง (ขุนาจโจรง) ขนาดที่มีขาสำหรับ
วิดน้ำในนาอย่างโขงโลง (เรียก สุนาจ
(ขุนาจ) ก็ได้)

สุนาไญ (ขุนัด) ฝีมือ

สุนาน (ขุนาน) การอาบน้ำ ทรงสุนาน
(ตฺร็องขุนาน) ทรงสนาน ทรงอาบน้ำ
(ราชาศัพท์) สุนานพสฺตร หรือ พสฺตร
(ขุนานเป้อะส) ผ้าผัดอาบน้ำ

สุนาบ (ขุนาบ) กู สุนาบ ๒.

สุนาบ (ขุนับ) ๑. สิ่งสำหรับรองรับ เช่น
สุนาบัก (ขุนับกอก) ผ้ารองคอ คอของ
สุนาบเฎร (ขุนับเดร์) หรือ สุนาบ
นุรามไญ (ขุนับเมร็ยมไค) ปลอกนิ้ว

สำหรับสวมเวลเย็บผ้า **สนับไถ**
(**ขยับไถ**) **สนับมือ** **สนับพระขงค**
(**ขยับเพรียะห์จ้วง**) **กางเกงขายาวหรือ**
ถุงเท้า (ราชาศัพท์) **สนับพระสิริ**
(**ขยับเพรียะห์เซียร์**) **ผ้าโพกพระเศียร**
(ราชาศัพท์) **สนับพระอุรุ** (**ขยับ**
เพรียะห์อุรุ) **สนับเพลลา** (ราชาศัพท์)
สนับเกลา (**ขยับเพลิว**) **กางเกง**
ชั้นใน

๒. ที่เบียดชิดแน่น ที่อยู่ชิดติดกัน
เช่น **ไฟุสนับ** (**เพรียขยับ**) **ป่าดง**
ป่าที่มีต้นไม้ขึ้นเบียดชิดแน่น ใช้เพียง
สนับ ก็ได้ **สนับสับว** (**ขยับโซบิ้ว**)
ดงหน้ำคา **สนับแต่รง** (**ขยับแต่รง**)
ดงตันเลา

สนับมูข (**ขยับมูข**) **กล้วยหักมุก** เรียก
เจกสนับมูข (**เจกขยับมูข**)

สนาม (**ขนาม**) ๑. รอย เช่น **สนามกุ่มเบา**
(**ขนามค้อมเบา**) รอยแผล **สนามก้นส**
(**ขนามกัวมนะส์**) รอยขีด **สนาม**
จุมลาก (**ขนามจ้อมลัก**) รอยสลัก
สนามแข็ง (**ขนามเจิง**) รอยเท้า **สนาม**
จิตต (**ขนามเจ็ด**) รอยในใจ **มานสนาม**
(**เมียนขนาม**) มีรอย โดยปริยายหมายความว่า
มลทินจากที่เคยประพฤติชั่วมาก่อนแล้ว
บับาดสนาม (**บ้อมบัดขนาม**) หรือ

ริ่ลขนาม (**รุมลขนาม**) **ลบรอย**
สุลากขนาม (**ขลากขนาม**) **ตำหนิ** **ดู**
สุลาก

๒. **สนาม** เช่น **สนามปรณังสะ**
(**ขนามปรอนังแซะห์**) **สนามแข่งม้า**
สนามปรณาล (**ขนามปรอดัล**) **สนาม**
มวย **สนามจุมบัง** (**ขนามจ้อมบัง**)
สนามรบ **ธูลาบจู่สนาม** (**เทลือบ**
โจะห์ขนาม) หรือ **ธูลาบจูลสนาม**
(**เทลือบโจลขนาม**) **เคยลงสนามหรือ**
เคยเข้าสนามเล่นแข่งขันหรือต่อสู้มาแล้ว
(จาก **สนาม** คำไทย)

สนามโกละ (**ขนามพลวะห์**) **สนามเพลาะ**
สนาย (**ขนาย**) ๑. **ต้นข่อย** **มียางขาวเหนียว**
เปลือกเหนียว **ทำตำกระต๊าะเนื้อหนา**
ได้ **ใช้ได้ดีกว่ากระต๊าะที่ทำด้วยมะเคือ**
ดิน

๒. **ลิ่มสำหรับจิ้มเกวียนให้แน่น**
เช่น **โบะสนายรทะ** (**บอะห์ขนายรว**
เตะห์) **ตอกลิ่มเกวียน**

สนายแกล (**ขนายแกล**) **ต้นไม้ชนิดหนึ่ง**
ต้นตรงทิว **ใบยาวแหลม ๆ เนื้อแข็ง**

สนาย (**ขนาย**) **เส้นเลือด**

สนาล (**ขนาล**) **คำสำหรับใช้กับคำ สนิท**
(**เซนด์**) **สนิท** เช่น **สนิทขสนาล**
(**เซนด์ขนาล**) **สนิทสนม** **ดั่งใช้ มนุส**

สนิทรสนาล (มนุสฺสเชนฺตฺตสนาล) คน
สนิทสนม **เสกกุสฺสนิทรสนาล** (ซั
เกตุยฺเชนฺตฺตสนาล) ความสนิทสนม
สนาลสนิทร (ขุณฺทเชนฺต) ก็ใช้

สนิต (เชนฺต) ๑. หวีเสียด

๒. หวีกล้าย ใช้เป็นลักษณะนามด้วย
เช่น **สนิตเจก** (เชนฺตเจก) หวีกล้าย
เจกมวยสนิต (เจกมวยเชนฺต) กล้าย
หวีหนึ่ง

สนิทร (เชนฺต) สนิท รักใคร่ เหนียว
อร่อย ดีงาม ละเอียดยลลอ เช่น
ขุณฺมิมินฺสวสนิทรนึ่งเกเท (คฺกุณฺมมิมิน
ไชวเชนฺตฺตนึ่งเกเท) ฉนั้นไม่ค่อยสนิท
กับเขาหรือ **มนุสฺสสนิทรนึ่งคฺนา**
(มนุสฺสเชนฺตฺตนึ่งคฺเนย) คนสนิทกัน
มิตรสนิทร (มิตฺเชนฺต) เพื่อนสนิท
เถสางสนิทร (เชอซางเชนฺต) ไม่น้อ
สนิท น้อยละเอียดย **ไฏฆางเนบญจ**
ภูณบสนิทรลฺลณาส (ไคเจียงน๊ะห
บญฺจเฬหคฺคณบสนิทรลฺลณาส) ฝีมือ
ช่างนี้ใส่เถอยในรูที่เจาะสนิทนัก **บริ**
โลกสนิทร (บอเรโปกเชนฺต) กิน
สนิทไม่รังเกียจ **สนิทรชิต** (เชนฺตจิต)
สนิทไม่มีรอย **สนิทรสนาล** (เชนฺต
สนาล) สนิทสนม **สนิทรเสนห์**
(เชนฺตเสนห์) หรือ **เสนห์สนิทร**

(แซนห์เชนฺต) สนิทเสนหาเป็นที่รักจับใจ
(คำใช้ในกาพย์กลอน)

สนิม, สนิม (เชนฺม หรือ เชนฺมิม) สนิม
(มักใช้ สนิม มากกว่า) เช่น **เฎกเพ็ง**
สนิม (แตกเฎกเชนฺมิม) เหล็กขึ้นสนิม
สนิมสุพาน (เชนฺมเชบอัน) สนิมทอง
เหลือง **สนิมจิตต** (เชนฺมจิต) สนิมใจ
โดยปริยายหมายความว่า มลทินแห่งใจ เครื่อง
เศร้าหมองแห่งใจ อุปกิเลส **เกิดสนิม**
กุนฺนพทะ (เกิดเชนฺมิมคฺคณพฺเตยหะ)
เกิดสนิมในบ้าน โดยปริยายหมายความว่า
เกิดความเศร้าหมองกันเองภายในบ้าน

สนิง (เชนฺจ) หลักสำหรับผูกสัตว์ เช่น
สนิงโค (เชนฺจโค) หลักผูกวัว หลัก
สำหรับพันธนาการมือทำนบกโทษ ดังใช้
จงสนิง (จงเชนฺจ) ผูกหลัก **วายสนิง**
(ไวเชนฺจ) ตีหลัก (มีใช้แต่ในรัชกาล
ก่อน)

สนุก (โขนก) ๑. รวงใส่อาหารสัตว์ เช่น
สนุกขรูก (โขนกขรูก) รวงใส่อาหาร
หมู **สนุกขรุลก** (โขนกขรุลก) รวง
สำหรับย้อมผ้า

๒. กระบอง เช่น **สนุกอณเฎ็ก**
(โขนกอณเฎ็ก) กระบองเต่า **สนุก**
กนฺธาย (โขนกกอนเฎย) กระบอง
ตะพาน้ำ

๓. ร้างป็น ใช้ว่า **สุนัขกำเกลิง**
(**โขนกกำเพลิง**)

สุนร (**โขนร**) เสียง (ไม่ค่อยใช้ ใช้ **สุร**
(**โขร**) มากกว่า)

สุนล (**โขนล**) ไล่ อย่างไล่ชนมและอื่น ๆ
เช่น **สุนลเฒ่า** (**โขนลเฒ่า**) ไล่ไม้
สุนลน้ลม (**โขนลน้ลม**) ไล่ชนม
เหียนทั้งที่ทำด้วยถั่วหรือมะพร้าวอย่าง
หน้ากะฉีก **สุนลปรเทศ** (**โขนลปรเทศ**)
(**เตะส**) ไล่ประเทศ โดยปริยายหมายความว่า
ประเทศที่อยู่ตรงกลางล้อมรอบด้วยประ-
เทศอื่น **สุนลโพด** (**โขนลโพด**) หรือ
บณฺฑลโพด (**บ็อนโดลโพด**) ช้างเข้า
โพด เคี้ยวหรือแกบอย่างไม่เป็นต้น

สุนัว (**ขุัว**) ราว ราวตากผ้า เช่น **เฐียร**
ตามสุนัว (**เดอร้ตามขุัว**) เดินไล่ราว
เฒ่าสุนัว (**เขอขุัว**) ราวไม้ **สุนัวจัวร์**
(**ขุัวเจียวอร์**) ราวจัวร์

สุนวล (**ขุวล**) ๑. สุกแตก เช่น **แผล**
สววยสุนวล (**แผลสววยขุวล**) มะม่วง
สุกแตก **ทุ่สุนวล** (**ตุมขุวล**) สุกอย่าง
สุกแตก ยังไม่ทันแก่จัด

๒. ต้นสนวน ต้นไม้ใหญ่ชนิดหนึ่ง
ใบเล็ก ๆ เนื้อฟูใช้ในการเลี้ยงคว่ำ
เสนี (**เขนอ**) ๑. เสนอ ตามให้รู้ก่อน
พิเคราะห์หรือปรึกษาเสียก่อน (โดย

เฉพาะแจ้งหรือทูลผู้เป็นใหญ่ให้รู้ก่อน)
เช่น **ทูลเสนี** (**ตูลเขนอ**) ทูลเสนอ
เสนีการ (**เขนอการ**) เสนอการงาน

๒. สิ่งที่ยื่นซ้อนกันไว้เป็นหมวด
หมู่ ที่ทำให้ค้นได้ง่าย เช่น **เสนีกรฤาส**
(**เขนอกรอดะส**) เรียงซ้อนกระดาษ
เร่-ยกตามเสนี (**เรยียวกตามเขนอ**)
หรือเอาตามที่ยื่นซ้อน

๓. จำนวนใบไม้อย่างใบพลูซ้อน
กันคู่หนึ่ง ๒ ใบ เรียก ๑ **เสนี** (**มวย**
เสนี) เช่น **มลูปราเสนี** (**มลูปราเขนอ**)
ใบพลู ๕ คู่ มี ๑๐ ใบ ถ้า ๒๐ ใบ
๑๐ **เสนี** เรียก ๑ **ตรบก** (**มวยตรบอก**)
อย่างพลู ๑ เรียง มี ๒๐ ใบ เท่ากับ
๑ **ตรบก** (ดู **ตรบก**)

๔. คำใช้กับ **วคก** (**เวียก**) วรรค
เป็น **วคกเสนี** (**เวียกเขนอ**) วรรคตอน
เดิมเคยเขียน **เสนีร** ดู **วคก**

เสนียต (**เขนียต**) ๑. เครื่องสำหรับปัก
อย่างปิ่นปักผม เรียก **เสียดสก** (**เขียด**
ซ็อก) ปิ่นปักผม สิ่งที่ใช้เสียบหรือหนีบ
เช่น **กำบิตเสนียต** (**กำเบ็ดเขนียต**)
มีดพก มีดหนีบ

๒. ข้าวโพดฝักอ่อน ๆ เรียก
เสนียตโพด (**เขนียตโพด**) **โพทราย**
เสนียต (**โพดเรยียเขนียต**) ข้าวโพด

ออกเป็นผก้อ่อน

๓. ทำ ชันแข็ง เช่น เสนียด
จับาบ (เช่นียดจอมบับ) ทำมวปล้ำ
เสนียดกุน (เช่นียดกุน) ทำกระบี่
กระบอง เสนียดถาด (เช่นียดถัด)
ทำชกมว เมียนเสนียด (เมียน
เช่นียด) มีทำมีชันแข็ง โดยปริยายหมาย
ว่า มีที่พึ่ง มีสหาย

เสน่ห์ (เช่นท์) ๑. เสน่ห์ เช่นการผูกเสน่ห์
(การัดักเช่นท์) การใส่เสน่ห์ เสน่ห์มุข
(เช่นท์มุข) ชื่อการทำเสน่ห์ลักษณะ
ต่าง ๆ เสน่ห์สุนง (เช่นท์ซุนง)
ความรักใคร่จับใจจับใจ ความหลงใหล
ที่ทำให้เอาตัวแทนเขาได้ (คำใช้ใน
ภาพยนตร์)

๒. รัก รักจับใจ เห็นเหมือนเช่น
เช่น เกมินเสนหบนติจบนดวงมกรก
ขุญเท (เกมินเช่นท์บือนเตอ์บือนตว
โมกรวิวกคยอมเต) เขาไม่ได้รักฉันเลย
แม้แต่น้อย

เสนหา (เช่นฮา) ความเสนหา ความรัก
จับใจ เห็นเหมือนเช่น เช่น โถย
เสนหา (โดยเช่นฮา) ด้วยความเสนหา
มานเสนหา (เมียนเช่นฮา) มีความ
เสนหา เพญเสนหา (เปญเช่นฮา)
เต็มไปด้วยความเสนหา

เสน่ห์ไห (เช่นท์ไฮ) ความรักอย่างโงหัวไม่
ขึ้น ทั้งยังคุมไม่ให้คู่ของตนเอาใจหันเห
ไปจากตนได้

เสนง (เช่นง) ๑. คานหาม ลักษณะนาม
สำหรับการหาม เช่น อีวันพีรเสนง
(เอียวันปรีเช่นง) ของ (หนัก) สองคน
หาม แกรเสนง (แกรเช่นง) แกร
คานหาม อองริงเสนง (อองริงเช่นง)
เปลหาม

๒. เขาสัตว์ เรียก แสนงโค
(เช่นงโก) เขาวัว แสนงกรบ (เช่นง
กรอบเบีย) เขาควาย แสนงกฏาน
(เช่นงกุดัน) เขาสมัน แสนงทนต์
(เช่นงตวัน) เขาอ่อน เป็นเขากวาง
ที่ขึ้นใหม่ยังอ่อนอยู่แทนที่เขาเดิมที่หักไป

๓. เครื่องเป่าทำด้วยเขาควายหรือ
ก้ามปูทะเล เป็นต้น มีเสียงดังก้อง เช่น
ผลุเสนง (พลมเช่นง) เป่าเขา บง-
กุกเสนง (บ้องโกกเช่นง) กู้ด้วยเขา

๔. กล้วยเล็บมือนาง เรียก เจก
เสนง (เจกเช่นง) ถือเป็นกล้วยมีรส
อร่อยที่สุดในเขมร

เสนงทนต์ (เช่นงตวันโขง) ระบุว่าใช้
ผู้ชายสวมเขาวัวแดงแสดง แสดงในพระ
ราชพิธีใหญ่ ๆ เรียก รำเสนงทนต์
(เรียมเช่นงตวันโขง)

แสนงพแพ (แขนงบัวเป) กล้วยเขาแพะ
เป็นจำพวกกล้วยหอม ลูกยาว ๆ บิด
นิดหน่อยเหมือนเขาแพะ เรียก **เจก**
แสนงพแพ (เจกแขนงบัวเป)

โสน (โชน) ต้นโสน เช่น **อนุลกมุคาโสน**
(**อันลวกพุกาโชน**) ผักดอกโสน
หฺรูกมุคาโสน (**อฺรืวกพุกาโชน**) ดอก
ดอกโสน **นํมุคาโสน** (**นุพุกาโชน**)
ขนมดอกโสน **สฺราลอุจโสน** (**ขฺราล**
โดจโชน) เบบเหมือนโสน

โสนทก (โชนตัก) คำกลายมาจาก **ทกสิ**
โสนทก (เตี้ยกเซโนตัก) ทักสิโสนทก
ซึ่งกลายมาเป็น **ทักโสนทก** (เตี้ยก
โชนตัก) แล้วตัดมาเป็น **โสนทก**
เวลาพูดเป็น **ทักโสนทก** (ตักโชนตัก)
แต่เวลาเขียนไม่ค่อยใช้ **ทัก**

สนุ (ชนม) สนม ข้าราชการในพระราช-
สำนักที่มีหน้าที่เกี่ยวกับพระศพ เรียก
กรุมสนุ (**กรุมชนม**) กรมสนม **พวก**
สนุ (**ปวกชนม**) พวกสนม (จาก **สนม**
คำไทย)

สนิ (**ปวกชนอม**) ๑. สนม สตรีในพระ-
ราชวัง หรือสตรีผู้รับใช้พระมหากษัตริย์
เรียก **สตรีสนิ** (**เชตฺรียชนอม**) พวก
พระสนิ (**ปวกเพริยะห์ชนอม**) พวก

พระสนม **สตรีสนมกรมการ** (เชรีย
ชนอมกรอมเมียะการ) หญิงสนมกรม
การ ผู้ที่พลัดเปลี่ยนเวรกันเข้ารับใช้ตาม
ลำดับ (จาก **สนม** คำไทย)

๒. คำแม่มค หญิงเมียคนทรงที่
แปลด้อยคำของคนทรงสามีนคน คนทรง
ตอนเจ้าเข้าทรง เรียกเมียของตนว่า
สนิ (**ชนอม**) หรือ **ถนม** (**ทฺนอม**) ก็มี

สบง (ชบ้อง) สบง

สบงกัษ (ชบ้องกัษ) คำกลายมาจาก **สตุต**
บงกัษ (**สตุตตะบ้องกัษ**) สัตตบงกช

สบด (ชบ๊อด) สบดสาบาน เช่น **สบดแก**
ขุลวน (**ชบ๊อดแกคฺลวน**) สบดสาบาน
แก้ตัว **สบดยถณนะ** (**ชบ๊อดยถ**
เนนียะห์) สบดสาบานเอาชนะ **สบด**
โอยรวจขุลวน (**ชบ๊อดคอยรวจคฺลวน**)
สบดสาบานให้พ้นตัว **สบดปฺริธาน**
(**ชบ๊อดปฺรอนะเทียน**) สบดสาบาน
โดยตั้งสัตย์ปฏิญาณด้วย (คนพูดกลาย
เป็น **สบดปฺราธาน** (**ชบ๊อดปฺราเทียน**))
สบดกลางขุลวน (**ชบ๊อดเลียงคฺลวน**)
สบดสาบานแก้ตัว ให้พ้นตัว **สบดสฺบ**
(**ชบ๊อดสฺบ**) หรือ **สฺบสฺบด** (**เชบ**
ชบ๊อด) สาบานเล่น ๆ

สบสฺต (ชบะส) ปราบฏ ชักแจ้ง (เขมร

ใช้กลายมาเป็น จุบาส (จูบะส)

สบาด (ซบาด) ๑. ขึ้นทับ ถิ่นแน่น เช่น
ไพรสบาด (เพรียซบาด) ป่าทึบ ป่า
ที่มีต้นไม้ขึ้นหนาแน่น ก็เรียก สบาด
ดังเรียก สบาสสบว (ซบาสซบว)
ป่าหุบผาคาหนาทึบ (จู ญีสสบาด)

๒. รูปร่าง ลักษณะ เช่น รูป
สบาด (รูปซบาด) รูปลักษณะ มาท
สบาด (เมียดซบาด) รูปร่างลักษณะ

สบาด (ซบัด) ข้าวตอกตำละเอียดสำหรับ
ละเลงทำขนมแห้ง ๆ เช่น บุกลาซเหว
สบาด (บกลีจเหวซบัด) ตำข้าว
ตอกทำขนม ผสมข้าวตอกตำละเอียดหรือ
แป้งร่วน ๆ ให้เข้ากับน้ำตาล เช่น ชก
ลาซมสบาดทุบาย (ยวักลีจ
โมกซบัดเตียบบาย) เอาข้าวตอกมา
ผสมทำข้าวพอง

สบาน (ซบัน) ปรากฏ ชัดแจ้ง เช่น เหว
โอยเม็ญสบาน (เหวออยเม็ญซบัน)
ทำให้เห็นชัดแจ้ง ซากสบาน (เจียก
ซบัน) ชัดแจ้ง เช่น เม็ญซากสบาน
(เม็ญเจียกซบัน) เห็นชัดแจ้ง

สบิต (เซบิต) คำปฏิเสธ มีความหมายว่า
มิได้ ไม่กังวล ไม่ต้องการ เช่น อนุ
สบิตนึ่งเทา (อญเซบิตนึ่งเตวี) ข้า
มิได้จะไป สบิตนึ่งโอย (เซบิตนึ่ง

ออย) มิได้จะให้

สบิตรีต (เซบิตรีต) คิดถึถ้วน เห็นถ้วน
เช่น กุสบิตรีตเพก (กมเซบิตรีตเป็ก)
อย่าคิดถึถ้วนนัก เหวการสบิตรีต
(เหวอการเซบิตรีต) ทำงานถึถ้วน
มนุสสบิตรีต (มนุสเซบิตรีต) คน
ถึถ้วน กนิตสบิตรีต (กวมนิตเซบิต
รีต) ความคิดถึถ้วน

สบิต (เซบิต) จู เสบต

สบร, สบุล (โซบร หรือ โซบล) ความยาว
ของผ้าที่ทอยาวเกินไปเพียงฝ่ามือ เอื่อม
มือทอต่อไปอีกไม่ได้ ต้องม้วนให้สั้น
แล้วจึงทอต่อไปอีก ใช้เป็นลักษณนาม
ก็ได้ เช่น โถงเนตบาญบานแตมว
สบุล (โถงนิตตบาญบานแตมว
โซบล) วันนั้นทอผ้าได้เพียงฝ่ามือเดียว
หรือ อโมะมวสบุล (อโมะมอะห่มว
โซบล) ถ้ายทอได้ฝ่ามือหนึ่ง

สบุน (โซบุน) มตลูก สบุนสรต (โซบุน
ซรด) มตลูกเคลื่อนต่ำลงผิดที่จากที่เคย
อยู่ตามปกติ กาสสบุน (เก้อะส
โซบุน) โภยท้องให้มตลูกลอยขึ้น

สบว (โซบว) หนูาคา มี ๒ ประเภท คือ
สบวถ้าง (โซบวเพลียง) คาที่ใช้มุง
เรือน สบวรณฐาส (โซบวรวันตะส)
คาใบเล็กใช้มุงเรือนได้ แต่ไม่ค่อยใช้

เสื่บม (เซื่บม) เกรงกลัว สยดสยอง เช่น
 มาณอณาจักรเสื่บม (เมียนอ้อนนาจ
 กั๋วเซื่บม) มีอานาจักรเกรงกลัว
 มาทปูลูณึ่งขุณูมินเสื่บมปุ่นสท'(เมียด
 ปนึ่งคฺญมมึนเสื่บมปนซ็อก) รูปร่าง
 แก่นั้ฉนั้ไม่กลัวเกรงเลย

เสือบ (เชบย) ซา ทูเลา เบาลง เช่น
เกดียงเสือบ (เพดียงเชบย) ฝนซา
ซังเสือบ (จ้วงจ้อเชบย) โรคไข้ทูเลา
ลงราบ๋อานย่างเสือบ (เรือบอานย่าง
เชบย) น้ดืออย่างเฉยเมย **เสือบรเหย**
(เชบยรว๋เฮย) ความทุกข์หรือโรคไข้
ทูเลาเบาบางลง **ซาสะเสือบ** (เจียชะ
เชบย) หายโรคภัยไข้เจ็บ **เสือบโคระ**
อนากั (เชบยกรัวะหัทนัถ) พันอันตราย
เสือบยอาคก (เชบยอาควก) โดยปริยาย
 หมายถึง แล้วกัน **หมตหวัง**

เสียบยง (เซฺบืยง) ๑. เสียบยง ของบริโภค
สำหรับเดินทางไกล บางทีของบริโภค
ธรรมดาก็เรียก **เสียบยง** ได้ โดยปริยาย
หมายความว่า กุศลที่เตรียมจะให้ผลต่อไปใน
ชาติหน้า เช่น **ขุฉวนจาตฺเหยควรสนฺตํ**
เสียบยงทุกเทามฺข (คฺฉวนจิสฺสเฮยกัวร
ซ็อนขอมเสียบยงตฺกเตวิมฺข) ตัวแก่แล้ว
ควรสะสมเสียบยงไว้ไปข้างหน้า

เสบียง, เสบียง (เซบียง หรือ เซเตียง) สาย
ระเคียงสำหรับตากผ้าสำหรับพระภิกษุ
สามเณร เรียก แหสเสบียงจัวร์ (แหส
เสบียงเจียวอร์)

เสืบท (*เชืบท*) ประดิทประคย บรรจททำ
อย่างพินิจพิเระหะห์ ค่อย ๆ ทำ ใช้
เหืการเสืบท (*เทวการเหืบท*) ทำ
งานอย่างประดิทประคย (พูดว่า **สืบท**
(*เชืบท*) ก็มี แต่ไม่ค่อยใช้)

แสบ (แซบ) คำใช้กับคำ สบด (ซบ๊อด)
สบดสาบาน เช่น สบดแสบ (ซบ๊อด
แซบ) หรือ แสบสบด (แซบซบ๊อด)
สาบานเล่น ๆ

ແຊບກ (ແຊບກ) ໑. ຫົວ ເຊັ່ນ ສຸກມແຊບກ
ກູດກູບຸ່ງ (ຫຸກມແຊບກຕົ້ນດົບ
 ເບື້ອງ) ພອມຫົວກຸກກູດ ກູບຸ່ງແຊບກ
 (ກູບຸ່ງແຊບກ) ຫຼື ລູກມແຊບກ
 (ລູກມແຊບກ) ຫົວກູດ (ຕົ້ນ)

๒. ไม่เกาะอย่างหนึ่ง มีฝักเล็ก ๆ
เหมือนฝักถั่วบ้า ใช้เป็นฝักแกงหรือผัก
จิ้มได้

แสบกแข็ง (แสบกแข็ง) รองเท้า แสบก
 แข็งผูกมัด (แสบกแข็งพิเศษ) รองเท้า
 แสบก

แสดง (แบบ) ๑. ต้นฝาง ไซ้แก่นสีแดง
แก้ ย่อมกกทอเสื่อเป็นต้น

๒. เหล็กชนิดหนึ่ง มีลักษณะกลมยาว หรือเป็นเหลี่ยม ตรงปลายบวม ๆ ใช้ทำหินหรือกรวด ในดินให้แตก เรียก **แฉกแฉบง** (แตกแซบง)

แสบบ (แซบบ) ที่มีรูปปากไม่เป็นปรกติ ปากเบะ ดังใช้ **มาตแสบบ** (เมียดแซบบ) ปากเบะ **เพบแสบบ** (เปบแซบบ) ทำปากเบะ **ยัมแสบบ** (ยุมแซบบ) ร้องให้ปากเบะ ใช้ **แจบบ** ก็มี (ดู **แจบบ**)

ไสบ (ไซบ) ผ้าบาง ๆ อย่างผ้าทำมุ้งเป็นต้น ผ้าปานก็เรียก **ไสบผาปาน** (ไซบผาปาน)

ไสบเรื่อง (ไซบเรื่อง) ดอกดาวเรื่อง

ไสบโรย (ไซบโรย) ดอกไม้ไฟประเภทหนึ่ง คล้ายกับพวกไฟพะเนียง ที่เรียก **โคเหี้ย** (โกเฮี้ย) ดู **โคเหี้ย**

ไสบง (ไซบง) กระสอบใส่ข้าวสารหรือข้าวเม่า ทำด้วยใบตาลหรือกระจูด (มักใช้แต่ในเขตสวายเรียง)

สปลัด (ซบ๊อด) หวาลง บุ่มลง เช่น **อูพาลัด**

สปลัด (เทบ๊อดซบ๊อด) แก้มบุ่ม

ธูรสปลัด (ทุรซบ๊อด) หย่อนบุ่มลง

สปลัม (เซบ๊ัม) ที่ค้ำอยู่หรือวางอยู่หมิ่น ๆ ปากกรูหรือปากโพรง เช่น **อามจรัม**

เจณูสปลัม (อัจจโรโมะสเจณูเซบ๊ัม) ขี้มูกออกมาจากรู

สปร, สปล (ไซปรี หรือ ไซปด) เทอบวม หนู เช่น **มูขเหิมสปล** (มูขเหิมไซปด) หน้าบวมเทอ **เพ็งสาจสปล** (เล็งซัจไซปด) เนื้อเทอ

สแปด (แซปด) คำใช้กับ **สปลด** (ซปอด) บุ่ม เช่น **สแปดสปลด** (แซปดซปอด) ใช้กับ **ผด** (ผอด) เป็น **ผดสแปดสปลด** (ผอดแซปดซปอด) หนุนบ้าง หวบบ้าง ไม่เสมอกัน

สพก (ซปวก) กระบะ ถาดไม้หรือโถกสำหรับวางอาหาร เช่น **มูหุบมวสพก** (โมฮุบมวซปวก) อาหารกระบะหนึ่งหรือถาดหนึ่งหรือโถกหนึ่ง

สพง (ซบั้ง) ต้นไม้ใหญ่ชนิดหนึ่ง เนื้อแดงอมเหลืองนวลคล้ายไม้กุ่มแจม (ดู **กุ่มแจม**)

สพาน (เซบ๊าน) สะพาน

สพาน (เซบ๊อัน) ทองเหลือง เช่น **ลัวส**

สพาน (ลัวะสเซบ๊อัน) ลวดทองเหลือง

สพานส (เซบ๊อันซอ) ทองขาว **มูข**

สพาน (มูขเซบ๊อัน) โดยปริยายหมายความว่าหน้าแห่งเพราะกลัวหรือกลัวมึนใจอย่างหนัก

สพานกราบ, สพานกราบ (เซบ๊อันกราบ หรือ เซบ๊อันกรับ) กระดาดเงินกระดาดทองอังกฤษ ที่ใช้ปลิวลอยตรงโถงศพ ทำให้ลายเด่นขึ้น

สพานธวั (เซบ๊อันเซอ์) กำมะถัน

สุพานเมตรี (เข็ญนเมตรี) ไมตรี
เปรียบเหมือนสะพานเชื่อมให้ใกล้ชิดสนิท
กัน ความนับถือกันเป็นมิตรสนิท ตั้งใช้
โดยปริยายหมายความว่า **จงสุพานเมตรี**
(จงเข็ญนเมตรี) ผูกสัมพันธ์
ไมตรี

สุพาย (เข็ญย) สะพาย เช่น **สุพายสมพาย**
(เข็ญยซอมเข็ญย) สะพายห่อผ้า
สุพายบาตร (เข็ญยบาตร) สะพายบาตร
สุพายยาม (เข็ญยเยียม) สะพายยาม
สุพายเจียง (เข็ญยเจียง) สะพายเจียง
เช่น **สุพายเจียงสุมาขางเจว** (เข็ญย
เจียงขุมางเจว) สะพายเจียงบ่าข้าง
ซ้าย

สุพายเลียง (เข็ญยเลียง) เดินเร็วกว่าคู่ที่
เทียมแอก เช่น **โคเถียรสุพายเลียง**
(โคเตอร์เข็ญยเลียง) วัวตัวหนึ่งเดิน
เร็วกว่าวัวอีกตัวหนึ่ง ลากวัวที่เทียม
แอกด้วยกันให้กระทบกัน

สุฟัง (ซบั้ง) ชนฮึดกัด เช่น **โคจาบเหิม**
สุฟัง (โกเจ้อบเฮิมซบั้ง) วัวตายชนฮึด
กัด ล้มหรือนอนฮึดกัด เช่น **โคฉวล**
สุฟัง (โกฉวลซบั้ง) วัวล้มนอนฮึดกัด

สุฟัก (ซบัก) ซา เห็นซา ดันไม้ ไม่ว่องไว
เช่น **โคสุฟัก** (โกซบัก) วัวฮึดอาด
ไม่ว่องไว ที่ไม่ค่อยเจ็บ **โรคสุฟัก**
(โรคซบัก) โรคเหน็บชา **สาอสุฟัก**

(ซัจซบัก) เนื้อซา ที่หรือหยิกไม่ค่อย
เจ็บ **ลาบถนำโอยสุฟักสาอ** (เลียบ
ท่นาออยซบักซัจ) ทายาให้เนื้อซา (ดู
สมฟัก)

สุฟัง (ซบั้ง) ใหญ่โต ตระหง่าน เช่น
สถฐานสุฟัง (ซ็อนทานซบั้ง) รูปร่าง
ใหญ่โต

สุฟิ (ซบือ) ๑. มะเฟือง

๒. เฟือง (เครื่องจักร กลี๋ย
ตะปูกวงสว่าง) เช่น **สุฟิงกร** (ซบือ
จัก) เฟืองจักร **สุฟิโชนะ** (ซบือ
พุนอะห์) เฟืองเครื่องปั่นฝ้าย

สุฟุจ (ซบือ) นังงอซา ใ้ว่า **องคฺยสุฟุจ**
(อ็องคฺยซบือ) วางอยู่หนึ่ง ๆ อย่างสูง
ข้าวสาร ตั้งใ้ว่า **ฎากถ่ององกรสุฟุจ**
(ดักถ่องอ็องกอร์ซบือ)

สุฟุย (ซบือ) พลุ่ย ญ เช่น **ธสุฟุย** (ทม
ซบือ) ใหญ่ญ ๆ **ธาดสุฟุย** (เทียด
ซบือ) อ้วนญ

สุฟุร, สุล (ซบือ หรือ ซบล) บวมญ
ไม่แน่น เช่น **สาอสุฟุร** (ซัจซบือ)
เนอบวมญ **เหิมสุล** (เฮิมซบล)
บวมญ

เสฟีน (เข็ญน) ใหญ่โตขึ้น ร่างสูงใหญ่
เช่น **โคธเสฟีน** (โกทมเสญน) วัว
ตัวสูงใหญ่

เสื้ยด (เชื้ยด) บี้ บู้ บุ่ม ร้างเสื้ยด
(เรื้ยงเชื้ยด) ร้างบู้ โดยปรียาย
หมายว่าคับใจ คับตัว ตั้งใช้ เสื้ยด
จิตุด (เชื้ยดเจ็ด) คับใจ เสื้ยด
ขลวน (เชื้ยดคลวน) คับตัว

เสื้พะ (เชื้พะ) คุ แสื้พะ (เชื้พะ)

แสื้ด (เชื้ด) ๑. อ่อนแอ่น ปวกเบื้ก
เช่น ทนแสื้ด (ต้วนเชื้ด) อ่อน
ปวกเบื้ก ร้างแสื้ด (เรื้ยงเชื้ด)
ร้างอ่อนแอ่น

๒. ร้องไห้กระซิก ๆ ใช้ว่า
ขี้แสื้ด (ยุมเชื้ด)

แสื้พะ (เชื้พะ) แสื้พะ เช่น บบูรมาต
แสื้พะ(บอโบร์เมื้ดเชื้พะ) รีมฝืปาก
แสื้พะ (แสื้พะ ก็มี แต่ไม่ค่อยใช้)

โสื้ (เชื้ย) ผักกาด โสื้โกดบ(เชื้ย
โกดบ) ทะหล่าปลี โสื้เมืม (เชื้ย
เมืม) ผักกาดหัว โสื้หาง (เชื้ย
ฮาง) ผักกาดเขียว โสื้ส (เชื้ยขอ)
ผักกาดขาว โสื้ญ่าหรือโสื้สาลาญ
(เชื้ยญ่อ้ม หรือ เชื้ยขาลาด) ผัก
กาดหอมหรือผักสลัด

โสื้โลก (เชื้ยโลก) พืชชนิดหนึ่ง ใบ
เหมือนกับลูกยา มีสีม่วงนิก ๆ ใช้เป็น
ผักได้

โสื้ด (โซื้ด) ฟ้าม เช่น เมีสาจโสื้ด
(เชอซ้อโซื้ด) ไม่นื้อฟ้าม

โสื้พร (โซื้ปร) บวมล้นขึ้น บวมจุ เช่น
เหื้มโสื้พร (เอื้มโซื้ปร) บวมล้นขึ้น
มุขโสื้พร (มุขโซื้ปร) หน้าบวมจุ

เสื้พา, เดูพา (เชื้ปวี หรือ เทื้ปวี) ข้าวฟ้าง

สมักร (ซุมัก) ทั้งหมด ที่พร้อมเพริ่ยกัน
ที่เต็มใจทำ เขมรใช้ สมักรใจ เต็มใจ

เช่น มินสมักรเชื้การ (มินซุมักเทวอ
การ) ไม่สมักรทำงาน เบื้กโอยจุล
เชื้การตามสมักร (เบื้กออยจุล

เทวอการตามซุมัก) เบื้กให้เข้าทำงาน
ตามสมักร **สมักรจิตุด** (ซุมักเจ็ด)

สมักรใจ ทาหามสมักรจิตุด (เตื้ย
เอื้ยซุมักเจ็ด) ทหารอาสา (เฉพาะแต่

ทหารในกรมพิชัยสงคราม) **สมักร**

ปลุสพวก (ซุมักบักปวก) สมักรพรรค

พวก **สมักรสมากม** (ซุมักซุมากุม)

สมาคมตามสมักร **สมักรสมาน** (ซุมัก

ซุมาน) สมักรสมาน สมักรใจกัน **สมักร**

โสื้มะ (ซุมักซุมอะ) หรือ โสื้มะ

สมักร (ซุมอะซุมัก) สมักรอย่างจริงใจ

สมง (ซุมอง) หน้าแข็ง เช่น จิณจิมชีวิต

โถยกมล้างสมง (เจื้ยเจื้มจิวิตโดย

ก้อมลั้งซุมอง) หาเลี้ยงชีวิตโดยล้าง

สมัค (ซุมัค) ตำแหน่งข้าราชการชั้นต่ำ ๆ

ในสมัยก่อน

สมน (ซุมอน) ไล่เสียกันเอง (ใช้แก้หญิง

ชายที่เป็นญาติกัน) ดังใช้ **สมันนิงคณา**
(**ซฺม็อนนิงเคนีย**) **สมันนอนุชกร**
(**ซฺม็อนน้อนเทียะกอร์**) ได้เสียกันเอง
โดยมีคนอื่นช่วยลักลอบบีตบังคับให้ ใช้
สมันนอนุชกรนิงคณา(**ซฺม็อนน้อนเทียะ**
กอร์นิงเคนีย) **มุขสมัน** (**มุขซฺม็อน**)
ดู มุข

สมนุช (**ซฺม็อน**) เช่นเดียวกับ **สมัน**

สมร (**ซฺมอร์**) คนที่นำข่าวจากพยานมาบอก
ถึงคนที่มีส่วนอันถึง พยานคนต่อไป
สมรบนทาล (**ซฺมอร์บ็อนเตอิล**) คน
นำข่าวกับพยานหรือเป็นพยาน

สมसान (**ซฺมะซาน**) บ้าซ้ำ เรียก **ไพธรม**
สถาน (**เพรียซฺมะซาน**) (คำเดียวกับ
สุสาน)

สมา (**ซฺมา**) บ้า **สมาถาง** (**ซฺมาเกียง**)
บ้าถาง **เมิลสมาสิน สิมโอยอมเรก**
(**เมิลซฺมาเซินเซิมออยอ้อมเรก**) ดูบ้า
ก่อน จึงค่อยให้หาบ โดยปริยายหมายความว่า
ดูแรงกำลังก่อนจึงค่อยให้งานทำ **เล็ก**
อมเรกมินปฺรมาณนิงสมา (**เล็กอ้อม**
เรกมินปฺรอมานนิงซฺมา) ยกหาบไม่
ประมาณบ้า หมายความว่าไม่รู้จักประมาณตัว
กล้ารับกิจการเกินกำลังตัว

สมาภูฏี (**ซฺมาเกุฎีย**) ทนายความ ทนาย
(จาก advocate)

สมาคม (**ซฺมากุม**) สมาคม **สมักรสมาคม**
(**ซฺมັกซฺมากุม**) สมาคมตามสมักร

สมาจ (**ซฺมัจ**) ๑. ลงรัก ลงฟัน เช่น
สมาจยุติล (**ซฺมัจเพุติล**) ลงรักขัน
สมาจมุขยกุล (**ซฺมัจมุขเยียก**) ลงฟัน
หน้ายักษ์ **ยุติลสมาจ** (**เพุติลซฺมัจ**)
ขันลงรัก

๒. ตันเสม็ด

สมาชิก, สมาชิก (**ซฺมาจิก หรือ ซฺมาจิกา**)
สมาชิก สมาชิกสตรี

สมาญ (**ซฺมาญ**) ยุ่งเหยิง ฟุ้งรัง เช่น
ฤตฤตส์สมาญ (**ริะสริะสเซียซฺมาญ**)
รากไผ่ยุ่งเหยิง

สมาทาน (**ซฺมาเตียน**) ๑. สมารทาน

๒. จ่ายเพื่อการบุญกุศล เช่น

ปฺรากสมาทาน (**ปฺระกัซฺมาเตียน**)
เงินบริจาคทำบุญหรือเข้าการกุศล

สมาธิ (**ซฺมาต**) สมาริ คำใช้กับคำ **สุมิง**
(**เซมิง**) เป็น **สุมิงสมาธิ** (**เซมิงซฺมาต**)
เพ่งนิ่งไม่กระตุกกระตึกด้วยสมาธิ เช่น
โยกิจ้องกุยสุมิงสมาธิ (**โยกิจ้องกุย**
เซมิงซฺมาต) โยคินั่งเพ่งสมาธิ (ดู **สุมิง**)

สมาน (**ซฺมาน**) ๑. คาทกะเน นึกเอา
กะเอา เคา เช่น **ขญฺสมานมินขุส**
(**กญฺมซฺมานมินโคะส**) ฉันทาคาทกะเน

ไม่มีผิด **สุมานชา** (ขุมานเจีย) กะว่า
บางที คงจะ เช่น **สุมานชา** เณียงมก
(ขุมานเจียเณียงโมก) บางทีเขาจะมา
หรือกะว่าเขาจะมา **สุมานธา** (ขุมานทา)
นึกว่า นึกกะว่า เช่น **กุนสรีโสสุมาน**
ธาชาปรัส (โกนเขรียขอห้ขุมานทา
เจียโประส) ลูกสาวหรือ นึกว่าลูกชาย

๒. คำใช้กับ **สุมักร** (ขุมัก) สุมักร
เป็น **สุมักรสุมาน** (ขุมักขุมาน) สุมักร
สุมาน **โสมะสุมาน** (ขุมอะห้ขุมาน)
ปรกติ สนิท หายจากเจ็บไข้ **ชาโสมะ**
สุมาน (เจียขุมอะห้ขุมาน) หายดีเป็น
ปรกติ หายสนิท

สุมาน (ขุมัน) สมน

สุมาภาพ (ขุมาเพียบ) สมภาพ

สุมารตี (ขุมารเตีย) สติ เช่น **มานสุมารตี**
(เมียนขุมารเตีย) มีสติ **กฺลาตสุมารตี**
(เพลือตขุมารเตีย) หลงลืมสติ

สุมารลา (ขุมาร์เลีย) ระลึกรู้เห็นแล้วล้น
วาจาวาขอลา คือขอเลิกไม่ทำต่อไปอีก
ขอย่าได้พบอีก เช่น **สุมสุมารลาแลง**
บาญสคว (โขมขุมาร์เลียแลงบัญญัติ)
ขอเลิกไม่ยิงสัตว์ **สุมสุมารลากุโอย**
จวบเทียต (โขมขุมาร์เลีย-กมออย
จวบเตียต) ขอลาอย่าให้ได้พบอีก
สุมารลาโทส (ขุมาร์เลียโตะส)

เห็นผิดเห็นโทษ แล้วสารภาพอย่าให้มี
โทษติดตัวไปเลย

สุมิง, สุมิง (เขมิง หรือ เขมิ้ง) ตาย เช่น
วาสุมิงเทาเหีย (เวียเขมิงเตวีเฮย)
มันตายไปแล้ว **ตายสุมิง** (ตายเขมิ้ง)
ตายแข็งทื่อ **สุมิงสุมาร** (เขมิงขุมาต)
ดู **สุมาร**

สุมัญ (เขมัญ) ดู **เสมญ**

สุมิต (เขมิต) ช่างหล่อ การหล่อ เช่น
เครื่องสุมิต (เครื่องเขมิต) เครื่องหล่อ
ช่างสุมิต (เจียงเขมิต) ช่างหล่อ

สุมิบ, สุมิบ (เขมิบ หรือ เขมิบ) หย หรือ
ตี เช่น **แถนกสุมิบ** (เพนบกเขมิบ)
ตาหย **เทิมสุมิบ** (เอมเขมิบ) บวมตี

สุมิล (เขมิล) ชื่อวิชาอาคมที่ทำให้มีกำลัง
เกินขนาดปรกติ

สุมิ (เขมีย) ๑. ต้นสุมิ ใบเล็กนึ่ม ใช้
เป็นผักจิ้มหรือผักแกงอย่างแกง **สุรพัก**
(ขุรอลัก) ซึ่งคล้ายแกงเสียง

๒. สุมิ คำเรียกบรรพชิตที่ถูกฟ้อง
ในบทปาราชิกข้อใดข้อหนึ่ง

สุมิม (เขมิมี) หน้ายู๊ ชิมเซา เยี่ยมหน้า
โผล่ เช่น **เชว่มุขสุมิม** (เทวอมุขเขมิมี)
ทำหน้ายู๊ชิมเซา

สุมิ (เขมอ) เพลงเสมอ เรียก **เกลงสุมิ**
(เพลงเขมอ) (จาก เสมอ คำไทย)

ส้มบ (เชมบ) อ้วนฉุ เหมือนบวม ไข่ว่า
 ชาติส้มบ (เทอิดเชมบ) อ้วนฉุ สาง
 ส้มบ (ขัจเชมบ) เนื่อ ๆ

ส้มก, ส้มจุล (ขมก) ส้มกทำด้วยใบตาลหรือ
 ใบลานเป็นต้น เช่น ส้มกถุน้ำ (ขมก
 ทุน้ำ) ส้มกยา ส้มกสลา (ขมกขลา)
 ส้มกหมาก ส้มกสุมาณ (ขมกขมาณ)
 โดยปริยายหมายความว่า ถัก พันกันยุ่งเหยิง
 พัวพันกันยุ่ง เช่น ส้มกีส้มกสุมาณ
 (ข้อมเคียขมกขมาณ) กำพุดพัวพันกัน
 กนิตส้มกสุมาณ (กัวมนิตขมกขมาณ)
 ความคิดพัวพันกันยุ่งเหยิง

ส้มตทุร (ขมตทุร) ที่เอาแต่ทุรโทรมลง
 ที่ต่ำถ้อย ยากจนยิ่งนัก เช่น มนุส
 ส้มตทุร (มนุสขมตทุร) คนต่ำ
 ถ้อย ขสัดโขสยส้มตทุร (คฺขัด
 โคขยขมตทุร) ยากจนเข็ญใจ เช่น
 นานอกขลวนขลาจ แรงเขว้าห้าน
 ขสัดโขสยส้มตทุร แรงเขว้าขามาน
 (เนียเนียกคฺลวนคฺลาจ แรงเทวอเจีย
 เอียน คฺขัดโคขยขมตทุร แรงเทวอ
 เจียเมียน) ในตัวคนขลาด ย่อมจะทำ
 เป็นกล้า ยากจนเข็ญใจ ย่อมจะทำเป็นมี

ส้มย (โขมัย) ปุกปุย รุงรัง ไม่เกลี้ยง
 ไม่สะอาด เทียวแห้ง เช่น พุกจุกกา
 ส้มย (ปุกจ้องกาโขมัย) เกรารุงรัง

มขส้มย (มขโขมัย) หน้าเทียวแห้ง
 ย่นยุ่ย

ส้มญ (โขมัย) ที่พันกันแน่นซึก ยุ่มย่ำ
 รุงรัง เช่น โรมส้มญ (โรมโขมัย)
 ขนรุงรัง ส้มญสุมาณ (โขมัยขมาณ)
 ยุ่มย่ำ ฟรุงรัง

ส้มต, ส้มตฺร (โขมต) สวมเป็นทำนอง เช่น
 ส้มตโยยเกสฎา (โขมตออยเกชฎ)
 สวมเป็นทำนองให้เขาฟัง

ส้มน (โขมน) ข้างบน การบน สิ่งบน
 สมนฉนาง (โขมนขนัง) ข้างบนหม้อ
 หรือกระออม คือหม้อน้ำทำด้วยดิน
 เช่น ทรกุลส้มฉนาง (ทรอไกล
 โขมนขนัง) ทรกุลข้างบนหม้อ

ส้มม (โขมม) คนขอทาน

ส้มร (โขมร์) ตระหนี่ เช่น จิตตส้มร
 (เจ็ดโขมร์) ใจตระหนี่ มนุสส้มร
 (มนุสโขมร์) คนตระหนี่ รบเร้า
 เข้าช้โดยไม่อับอาย เช่น ส้มรตุ (โขมร์
 ขม) รบเร้าขอ ทุริตติส้มร (ทุริต
 เสตะโขมร์) ตระหนี่เห็นยวนแน่น

ส้มรชน (โขมร์จวน) คนตระหนี่ ที่เป็น
 คนตระหนี่ ที่เป็นของคนตระหนี่ เช่น
 มนุสส้มรชน (มนุสโขมร์จวน) คน
 ช้ตระหนี่ จิตตส้มรชน (เจ็ดโขมร์
 จวน) ใจชนตระหนี่

เสม (เสมอ) ที่เสมอกัน เท่ากัน เรียบ
 เสมอกัน (อย่างหน้ากลอง) ที่อยู่กลางไม้
 เอียงไปทางใด เช่น **ทมนัเสมึกนา**
 (ตัวม้วนเสมอเค้นย) หนักเสมอกัน
กมลางเสมึกนา (ก้อมล้งเสมอเค้นย)
 กำลังเท่ากัน **ตางจิตเสม** (ตังเจ็ด
 เสมอ) ตั้งใจเป็นกลาง **ราบอ่านเสม**
 (เรื้อบอ่านเสมอ) นับถือเสมอกัน **เสม**
ภาค (เสมอเพียก) เสมอภาค **เสม**
ภาพ (เสมอเพียบ) ความเสมอกัน
เสม मुख (เสมอ मुख) เสมอภาค เสมอ
 หน้ากัน **เสม โถย** (เสมอโดย) เสมอ
 หน้า **เสม นิง** (เสมอนิง) เสมอกันกับ
เสม เหย (เสมอเฮย) หมดแล้ว **คณา**
เสม (เค้นยเสมอ) ที่มีความเสมอกัน
 เช่น **มนุสสุคณาเสม** (มนุสส์เค้นย
 เสมอ) คนที่มีความเสมอกัน

เสมอก (เสมอก) ซึ่งซึ่ง เช่น **มุขเสมอก**
 (มุขเสมอก) หน้าซึ่งซึ่ง **เขวมุขเสมอก**
 (เทวอมุขเสมอก) ทำหน้าซึ่งซึ่ง **องคฺย**
เสมอก (อ้องคฺยเสมอก) นั่งทำหน้า
 ซึ่งซึ่ง

เสมียน (เสมียน) เสมียน **เสมียนจนวน**
 (เสมียนจนวน) ผู้ช่วยเสมียน
เสมียนตรา (เสมียนตรา) เสมียนผู้ถือ
 และรักษตรา **เสมียนรง** (เสมียนรง)

เสมียนรอง **เสมียนศาลา** (เสมียนชา-
 ลา) เสมียนที่ทำงานในศาลากลางจังหวัด
 หรือที่ว่าการอำเภอ (จาก **เสมียน**
 คำไทย)

เสม (เสมอ) ละเอียดยิบ หรือเล็ก ๆ มาก ๆ
 ทั่วไป ถึงลูกมะยมบนต้นก็ใช้ **ลือตเสม**
 (เลือตเสมอ)

เสมญ, สมิญ (เสมญ) ละเอียดยิบ ถึยิบ
 เช่น **ลือตเสมญ** (เลือตเสมอญ) ละเอียดยิบ

เสมร (เสมร์) ผู้เขียน เสมียน

แสม (แสม) ต้นแสม

แสมก (แสมก) คำใช้กับ **โสเมก** (ซมอก)
 ทียบ เป็น **แสมกโสเมก** (ซมอกซมอก)
 ทียบมากยิ่งนัก

แสมง (แสมง) ตะแ้ง อย่างตะแ้งหมาก
 และเต่าร้างเป็นต้น ดัง **สุลามวยแสมง**
 (ซลามวยแสมง) หมากตะแ้งหนึ่ง
แยลรงโกะอัสเนาเตแสมง (แยลรง
 กัวะห่ออะสเนัวเตแสมง) ลูกหลุ่คร่วง
 หมด ยังอยู่แต่ตะแ้ง

โสเมก (ซมอก) ทียบ เช่น **ไพโรโสเมก**
 (เพรียซมอก) ป่าทียบ

โสเมกโครก (ซมอกโครก) โสโครก สกปรก
 เช่น **ที่โสเมกโครก** (ที่ซมอกโครก)
 ที่โสโครก **มนุสสุโสเมกโครก** (มนุสส์
 ซมอกโครก) คนโสโครก

โสมกโครก (โชมกโครก) โสโครก

โสมง (โชมง) ๑. ภูเขาชนิดหนึ่งประเภท
ทันเลา เรียก **เสมาโสมง** (เขมาโชมง)

๒. ชื่อเพลง เรียก **เกลงโสมง**
(เพลงโชมง)

โสมญ (โชมญ) นกแก้ว

โสมะ (ชมอะห์) ชื่อตรง ไม่มีกลมารยา
เช่น จิตตโสมะ (เจ็ดชมอะห์) ใจชื่อ
สรพาญโสมะ (ชรอลัญชมอะห์) รัก
ชื่อตรง โสมะจโพะ (ชมอะห์จอม
บั่วะห์) ตรงจำเพาะ โสมะตรง
(ชมอะห์ตร้อง) ชื่อตรง ชื่อสัตย์
โสมะสุมัก (ชมอะห์ซุมัก) จริงใจ
สุมักโสมะ ก็ใช้ (ดู สุมัก) โสมะ
สุมาน (ชมอะห์ซุมาน) ดู สุมาน ๒
โสมะเสม (ชมอะห์เซม) ตรงไม่
เอนเอียง

โสมะงาร (ชมอะห์เงียร์) มักง่าย สักแต่
ว่า.... เช่น การโสมะงาร (การ์ชมอะห์
เงียร์) การสักแต่ว่าทำ สมญโสมะงาร
(ช้อมเคียมชมอะห์เงียร์) คำพูดที่สัก
แต่ว่าพูด เห็นการโสมะงาร (เทวอการ์
ชมอะห์เงียร์) ทำงานสักแต่ว่าทำ
มนุสสโสมะงาร (มนุสส์ชมอะห์เงียร์)
คนมักง่าย คนสนิทกันไม่เกรงใจกัน

โสมะสร (ชมอะห์ซอร์) ความโสภาปราศรัย

เช่น ททวลเกณียวโณยโสมะสร (ตัว
ทวลเพณียวโดยชมอะห์ซอร์) รับแขก
ด้วยความโสภาปราศรัย

เสมา (เขมา) ภูเขา **เสมาทีก** (เขมาตีก)
ภูเขาประเภทขึ้นในน้ำ **เสมาโลก**
(เขมาโลก) ภูเขาประเภทขึ้นบนบก
เสมากิเลส (เขมาเกะเลส์) หรือ
เสมาตณหา (เขมาตันหา) ภูเขากิเลส
หรือ ภูเขัตณหา โดยปริยายหมายความว่า
กิเลสตันหาของบุคคล **เสมาเพรา**
(เขมาเพริว) ภูเขาสัมมัญ ภูเขาทันครีต
แต่ก่อนจนแก่แต่ไม่มีสัตว์ไหนกิน

เสมาสุรบพิสพล (เขมาโซรบปีสบั่วะส) ๒
ภูเขาคูตพิษฐ ตรงกับที่ไทยเรียก ลูกเขย
ตายแม่ยายชกปก

สุมุ (ชumm) คนขอทาน การขอ เช่นเดียวกับ
กับ สุมุม ใช้ มนุสสสุมุ รบเร้าเอา
แต่ขอ ไม่มีอาย ดั่งใช้ จิตตสุมุ
(เจ็ดชumm) (ดู สุมุม)

สุยา (ชยา) มั่นใจเพิ่ม

สุยาม (ชยาม) ๑. เขียวคราม เมฆ ท้องฟ้า
สุยามพรวณ (ชยามเปอ์) สีท้องฟ้า

๒. สุยาม **สุยามปรเทศ** (ชยามะ
ปรอเตะส) ประเทศสยาม **สุยามรณัฐ**
(ชยามะเรียด) หรือ **ราสตร** (เรยะส)
ดินแดนสยาม

สยูล (ซยูล) จู จู ๆ เช่น มขสยูล
(มขซยูล) หน้บวมจุ **สาจเหิมสยูล**
(ซัจเอิมซยูล) หน้บวมจุ

สร (ซรอ) แทะซื่อ พรึบ ๆ พร้อมกัน
สอ ออกัน เช่น รตสร (รวดซรอ)
วิ่งพร้อมกัน **เฐียรสจรจะสรเพ็ง** (เดอร
ซรอโจะห้ซรอเลิง) เถินพรึบ ๆ ไปมา

สระ (ซระ) สระ **สระเพญตัว** (ซระเปญ
ตัว) สระเต็มตัว คือสระลอย เป็นรูป
สระที่ไม่ต้องอาศัยรูปพยัญชนะ **สระผล**
(ซระพซัอม) สระผสม คือ สระที่ผสม
กับพยัญชนะ เช่น ๑ ผสมกับ ก เป็น
กา เป็นต้น

สรก (ซรอก) สดลง ยุบ (บวม) เช่น
ทิกสรก (ตีกซรอก) น้ำสด **สรกสาจ**
(ซรอกซัจ) หน้อยบ **สรกสรุต** (ซรอก
ซรด) ทรดลง พร้องลง

สรก (ซร็อก) หยด เช่น **ทิกสรก** (ตีกซร็อก)
น้ำหยด **ณามสรก** (เขียมซร็อก) เลือด
หยด

สรกก (ซรอก็อก) เปียกโชก เช่น **เฐียรหาด**
เกดียงททิกสรกก (เดอรฮาลเพดียง
ตัวตีกซรอก็อก) เถินตากฝนเปียกโชก
(ใช้ว่า **สรขก** (ซรอก็อก) หรือ **สรขุก**
(ซรอกก) ก็มี)

สจร (ซรอกอร์) ร่นราวคราวกัน ปาน

กัน ไล่ ๆ กัน ก่อนหลังกันนิดหน่อย
เช่น **อายุสจรกนา** (อาโยะซรอกอร์
เคนีย) อายุร่นราวคราวกัน **พวกเกมง**
สจรกนา (ปวกเกมงซรอกอร์เคนีย)
พวกเต้กร่นราวคราวกัน **มกฏลสจร**
กนา (โมกค้อดซรอกอร์เคนีย) มา
ถึงไล่ ๆ กัน ก่อนหลังกันนิดหน่อย
กุสจร (กุซรอกอร์) กลุ่มเมี้ยวที่มีอายุ
ร่นราวคราวกัน

สกรกา (ซรอกกา) ๑. เกล็ด เช่น **สกรกาตรี**
(ซรอกาเตรีย) เกล็ดปลา **สกรกาพล**
(ซรอกาบัวะส) เกล็ดงู **สกรกาพจร**
(ซรอกาบัวงจร) เกล็ดตัวนิ่ม **ตรีสกรกา**
(เตรียซรอกกา) ปลามีเกล็ด

๒. ขอดเกล็ด เช่น **ขกตรีเทา**
สกรกาโอเยเหียเทา (ยัวกเตรียเตวีซรอ
กาออยเฮียเตวี) เอาปลาไปขอดเกล็ด
ให้แล้วเสีย

๓. สะเก็ด **แบกสกรกา** (แบก
ซรอกกา) แทะสะเก็ด ตกสะเก็ด เช่น
ตุรวซยลแบกตติกแบกสกรกาโพรง
(โตรวคยอลแคกตติกแบกซรอกกาโพรง)
ถูกลมเดือนสิบสองเนื้อแตกเป็นสะเก็ด
ขาวโพลน **สกลมแบกสกรกา** (ซกวม
แบกซรอกกา) ผอมตกสะเก็ด

สกราก (ซรอกาก) สกปรก เปราะเปื้อน

มอมแมม ตีตรุงรัง หยาบ ๆ คาย ๆ
 เช่น **ปรุพักไถสุรกาก** (**ปรุพักไถ**
ขุรอกาก) เปื้อนมือสกปรก **แสรงสุร**
กาก (**แสรงขุรอกาก**) ขกกลากตกสะเก็ด
 โดยปริยายหมายความว่า ที่มีความเศร้าหมอง
 ไม่บริสุทธิ์ เช่น **ขุลวนแองสุรกากมัน**
กิด **กิดแตทุนมานปรุเภาเคโอยกาน**
สี้ด (**คูลวนแองขุรอกากมันกิด** **กิดแต**
คุนเมียนปรุเภาเคออยกันเซ็ด) ตัว
 เองไม่บริสุทธิ์ไม่คิด **กิดแต่อบรมสัง**
 สอนเขาให้ถือศีล

สุรกานาค (**ขุรอกาเนี้ยก**) ต้นโป๊ยเซียน
สุรกี (**ขุรอกี**) เหยือกปลา รก เช่น
สุรกีงู (**ขุรอกีโดง**) รกมะพร้าว
สุรกีโตนต (**ขุรอกีโตนต**) รกตาล
สุรกีอณญาง (**ขุรอกีอณญาง**) โรคผิวหนัง
 อย่างหนึ่ง คล้ายขกลาก มีอาการคัน
สุรกก (**ขุรอก**) นุ่นอย่างหลังเต่า มักใช้
สุรกก ๆ (**ขุรอกกก**) เช่น **รางสุร**
กก (**เรียงขุรอกกก**) รางหลังนุ่น
สุรเกก (**ขุรอก**) คำใช้กับ **สุรกาก** (**ขุร**
าก) สกปรกเปื้อนเปื้อน เป็น **สุรเกก**
สุรกาก (**ขุรอก****ขุรอกาก**) สกปรก
 เหลือเกิน
สุรโกก (**ขุรอก**) เปล่า ๆ ไม่ได้อะไร

เช่น **แรกล้อสุรโกกมกวิญ** (**แรกล้อ**
ขุรอกโกกมกวิญ) หาบกระจากเปล่า ๆ
 กลับมา

สุรขู (**ขุรอกี**) ตะกุ่ม เช่น **องคฺยสุรขู**
(อองคฺยขุรอกี) นั้งตะกุ่ม **องคฺย**
ทพฺรสุรขู ๆ (**อองคฺยตัวตุรขู**
บั่วคขุรอกี) นั้งคลุ่มผ้าตะกุ่ม ๆ
ปรุขู (**ปรุอกี**) ก็ใช้

สุรคตสุรค (**ขุรอกีคขุรอก**) สุภาพเรียบ
 ร้อยสงบเสงี่ยม เช่น **อิริยาบถสุรค**
สุรค (**อะระยาบถขุรอกีคขุรอก**)
 อิริยาบถสุภาพเรียบร้อย **สงฺรวมสุรค**
สุรค (**ซ้องรวมขุรอกีคขุรอก**) ตำรวม
 อย่างสุภาพเรียบร้อย

สุรคาล (**ขุรอกีล**) ห้าม เช่น **แผลสุวาย**
สุรคาล (**แผลขุวายขุรอกีล**) มะม่วง
 ห้าม

สุรคิลสุรคูล (**ขุรอกิลขุรอกูล**) ดู **สุรคิล**
สุรคูล

สุรคูก (**ขุรอกูก**) อ้วน ๆ น้ำหนักมาก
 เช่น **เมมานธาดสุรคูก** ๆ (**เมเมอัน**
เทียดขุรอกูกูก) แม่ไก่อ้วน น้ำหนัก
 มาก **สุรคูก** ๆ (**ขุรอกูกูก**) ก็ใช้

สุรคูล (**ขุรอกูล**) ดู **สุรคูล**

สุรแคล (**ขุรอกแคล**) ที่ลดถอยนระย่อ เช่น
จิตตสุรแคล (**เจ็ดขุรอกแคล**) ใจลดถอย

สรุกละเอียด (สรุกละเอียด) ก็ใช้
อุยโกทรยสรุกละเอียด (อุยโกทรยสรุกละเอียด)
โดยหลังย่นระย่อ

สรุโกม (สรุโกม) สัตว์ตัวเล็ก ๆ ตีนยาว
แหลมเล็ก ตัวยาวมีสีเขียว กลมกลิ้ง
ไปกับหญ้า วัว ควาย ม้า ที่กินหญ้า
เข้าไปจะมีอาการเมาท้องบวม เช่น
โคพลุสรุโกม (โคพลุสรุโกม) วัว
เมาเพราะตัวสัตว์ตัวกลิ้ง

สรุค (สรุค) ต้นไม้ใหญ่ชนิดหนึ่ง ลูก
เล็กแหลม ๆ มียางเหนียว เวลาสุกกิน
ได้ มีรสหวานเย็น

สรุค (สรุค) เหลืองนวล อ่อนนิ่ม
นวล สีอ่อน ๆ เช่น สมบุรุษ
สรุค (สรุค) (สรุค) (สรุค) (สรุค)
สีแดงอ่อน เลืองสรุค (เลืองสรุค)
สรุค) เหลืองอ่อน เหลืองไฟ

สรุคสรุค (สรุคสรุค) ร่มรุ่ม ไม่
เข้ารูป เช่น ฤกษ์ฤกษ์สรุคสรุค
(สรุคสรุคสรุคสรุคสรุคสรุค)
ห่มผ้า ร่มรุ่ม สรุคสรุคสรุคสรุค
(สรุคสรุคสรุคสรุคสรุคสรุค) นุ่ง
ยานกรอม ร่มรุ่ม (สรุค สรุคสรุค
(สรุคสรุคสรุค) ก็มี)

สรุค (สรุค) ร่มรุ่ม เช่น ฤกษ์ฤกษ์
สรุคสรุค (สรุคสรุคสรุคสรุคสรุค)

สรุค) ห่มผ้า ร่มรุ่ม สรุคสรุค
(สรุคสรุคสรุคสรุคสรุค) สรุคสรุคสรุค
(สรุค สรุค (สรุค) ก็มี)

สรุค (สรุค) ๑. จวนจะขึ้นเปลี่ยน ใช้แก่
วัว ควาย เช่น โคกรุปสรุค (โคกรุป
สรุคสรุค) วัวควายจวนจะขึ้นเปลี่ยน

๒. ยากขึ้นทวนน้ำ ใช้แก่ปลา
ตั้งชื่อว่า สรุค (สรุค)

๓. สรุคสรุค สรุคสรุค ใช้ว่า สรุค
สรุค (สรุคสรุค)

สรุค (สรุค) ๑. เก็บขึ้น สงขึ้นจากน้ำ
เช่น สรุคสรุค (สรุคสรุค) เก็บ
สรุคสรุค สรุคสรุค เช่น
สรุคสรุค (สรุคสรุค) สรุคสรุค
สรุคสรุค โดยปริยายหมายความว่า ช่วย
สรุคสรุคให้พ้นทุกข์พ้นภัย พ้นความ
พินาศ เช่น สรุคสรุคสรุคสรุค
สรุคสรุค (สรุคสรุคสรุคสรุค) ช่วยสรุคสรุคให้พ้นจาก
ความพินาศ พาช้ำให้ถึงฝั่งคือนิพพาน
เฉพาะพระพุทธรูป ตั้งชื่อว่า พระ
พุทธรูปสรุคสรุค (สรุคสรุคสรุคสรุค
สรุคสรุค) พระพุทธรูปไปรดสัตว์
ให้ได้นิพพาน ถอดความบางตอนเอา
มา เช่น สรุคสรุคสรุคสรุค (สรุคสรุคสรุคสรุค) ถอด
ความบางตอนจากฉบับเดิม

๒. อาบน้ำ (ราชาศัพท์ และใช้
แก่พระสงฆ์) เช่น พระราชาทรงสร้าง
สกุณธารี (พระยาศรีเจียมบุรีวงศ์
โสมกวนเทียะเวียร์) พระราชาทรงสร้าง
สกุณธารี นิมนต์พระสงฆ์สร้างทัก
(นิมนต์พระยาศรีเจียมบุรีวงศ์) นิมนต์
พระสงฆ์สร้าง

สร้าง (ครองก) ปกคอเสื้อ คอพับ เช่น
สร้างอว (ครองกออว) ปกคอเสื้อ

สร้าง (ครองจ) งงนอย่างจนปัญญา
จนคำพูดหรือถูกทบทวน เช่น ตรู
มวยบึงสร้าง (ไตรวมวยค้อมบอง
ครองจ) ถูกกระบองที่เดียวงงน
เนาเสียงมสร้าง (เนวีเขี่ยมครอง
จ) อยู่หนึ่งงงน นิ่ง

สร้าง (ครองก) ผงะหงาย ที่ถดถอยด้วย
ความโหม่นส คังใช้ จิตตสร้าง (เจ็ด
ครองก) หรือ สร้างจิตต (ครองก
เจ็ด) ภูวลสร้าง (ดวลครองก)
ล้มผงะหงาย

สร้างสกุณบัตร (ครองกขัตติยพักร) ชื่อ
เพลงเขมรแบบโบราณเพลงหนึ่ง

สร้าง (ครองจ) เขียวครม คังใช้ เขียว
สร้าง (เขียวครองจ) เมลทา
ไพร่เชิญสร้าง (เมลเตวีเพรียเชิญ
ครองจ) คุไปเห็นป่าเขียวครม โดย

ปริยายหมายความว่า ที่วังเวงสงบสงัด คังใช้
สร้างจิตต (ครองจเจ็ด) วังเวงใจ
สร้างสร้าง (ครองใจครองจ) คุ
สร้าง

สร้าง (ครองเจม) ปรีอ หรือ เจเพาะตา คังใช้
แก่นกสร้าง (เพนกครองเจม) คาปรีอ

สร้าง (ครองใจ) เขียวแห้งไม่สดใส (เฉพาะ
หน้า) เช่น เกิดทุกขมขสร้าง (เกิด
ตุกขครองใจ) เกิดมทุกข์หน้าเขียวแห้ง
สร้างสร้าง (ครองใจครองจ) อยู่
เจียบเจียบ ้องขริมด้วยความตรอมตรม
คุน่าสงสาร

สร้าง (ครองเจ) เจยหน้าขึ้นเล็กน้อยอย่าง
งงนสนเทห์ หรืออย่างเหมาะสมเข้าที่
(เป็นไปแต่กำเนิด) เช่น เขียวสร้าง
(เทวมขครองเจ) ทำหน้าเจขึ้นเล็ก
น้อย มขสร้างสร้าง (มขครองเจ
ขระสับอะส) หน้าเจขึ้นเล็กน้อย
อย่างเข้าที่

สร้าง (ครองเจียว) หลัวตา เมื่อเล้ง เช่น
เล็กสนาสร้างเจียวบาญสตัว (เล็กขนา
ครองเจียวบัญญัติ) ยกหน้าไม้หลัวตาเล้ง
ยิงสัตว์ สร้างแก่นกสมลึงเทาบง
โคดขามข (ครองเจียวเพนกข้อมเล้ง
บ้องโคดคางมข) หลัวตาเล้งเสาช้างหน้า

สร้าง (ครองเจ) คาหยี คาเล็กไปข้างหนึ่ง

(เป็นเองหรือแกล้งทำ) ใช้ว่า **แกล้ง**
สรเง (เพนฺทฺสรเง)

สรเงสรใจ (ซฺรเณทฺสรใจ) วังเวงใจ
อาลัยถึง เช่น **สรเงเพนฺทฺสรเง**
ธฺลาบเลงพิเณม ถีนิกสรเงสรใจ
(สรทฺเพนฺทฺสรเงธฺลาบเลงพิเณม)
(สรทฺเพนฺทฺสรเงธฺลาบเลงพิเณม) ถึงเห็นที่
เณมกีนิกสรเงทฺสรใจ) ถึงเห็นที่
เณมเล่นแต่เด็กกีนิกวังเวงใจ อาลัยถึง

สรเง (ซฺรเณ) ๑. ข้าวนก เช่น **สรเง**
เณบ (ซฺรเณธฺเณบ) ข้าวนกที่เป็น
ข้าวเหนียว

๒. ปุณฺนาชณิกหนึ่งตัวเล็ก มักซ่อน
อยู่ในกอข้าว เรียก **กฺฎามสรเง** (กฺฎาม
ซฺรเณ)

สรใจ (ซฺรใจ) นึกวังเวงใจ สดใจ
ใช้ว่า **สรใจจิตต** (ซฺรใจจิตต)
วังเวงใจ สดใจ

สรเง (ซฺรเณ) มันเป็นเงา เช่น **ภฺลีสฺร**
สรเง (ภฺลีสฺรซฺรเณ) แสงสด
สวยเป็นเงา โดยปริยายหมายความว่าเข้าที่
สมส่วน งามสดสวย สมบูรณ์ไม่มีที่ติ
เช่น **สฺรสรสรเง** (ซฺรสรซฺรเณ)
(ซฺรสรซฺรเณ) งดงามสมส่วน สดสวย ไม่มีที่ติ

สรจ่า (ซฺรจ่า) มีสีมัว ๆ ไม่จําเข้าตา ครึ้ม
ทั้งใช้ **สมบุรฺสรจ่า** (ซฺรจ่า)
เมษเมษสรจ่า (เมษเมษซฺรจ่า) เมษ

มีครึ้ม โดยปริยายหมายความว่า นุ่งห่ม
เหมาะสมไม่ฉูดฉาดนัก ทั้งใช้ **สฺรสร**
สรจ่า (ซฺรสรซฺรจ่า)

สรแชด (ซฺรแชด) ว่านชนิดหนึ่งใบย่น ๆ
หวักลม ๆ มักขึ้นในดินทราย ในฤดูฝน
เด็กเลี้ยงวัวมักชุกมาทูปเล่น

สรภูาส (ซฺรภูาส) จะจะ เช่น **พพกสรภูาส**
(พพกซฺรภูาส) เมฆจะจะ ภูํ่า
สรภูาส ๆ ฟ้า (คฺอมนําสฺรภูาส
ซฺรภูาส) ฟ้าพลุกจะจากกัน
กาสโอยฆลาตสรภูาส ๆ (กาสโอย
เกลียดซฺรภูาส) เขยิบให้ห่าง
จะจะ **สรภูาสแกล้ง** (ซฺรภูาสเพนฺทฺ)
จะจะพอเหมาะ

สรฎี (ซฺรฎี) พุด ว่า เช่น **ซิงกฺสรฎี**
(ซิงกฺซฺรฎี) โกรธอย่าพุด (มัก
ใช้ในกาพย์กลอน)

สรเณียง (ซฺรเณียง) คล้ายกัน

สรณาง (ซฺรณาง) ห้างสำหรับพักหรือคอย
ยิงสัตว์

สรณาน (ซฺรณาน) คำใช้กับ **สรณุก** (ซฺร
นุก) ง่าย สบายไม่เหน็ด เป็นสุข เป็น
สรณุกสรณาน (ซฺรณุกซฺรณาน)
สนุกสุขสบายไม่มีห่มหมอง สุขสำราญ
เช่น **เนาสฺรณุกสรณาน** (เนาสฺรณุก
ซฺรณาน) อยู่สุขสบาย

สรณุก, สรณุข (ชฺรอนุก) ที่ง่าย สบายไม่
เหนื่อย ไม่เจ็บไข้ เป็นสุข มนุสฺสสร-
ณุก (มนุสฺสชฺรอนุก) คนสุขสบาย
การสรณุกเรวี่ (การชฺรอนุกเทวอ)
งานทำง่าย ๆ เนาสรณุก(เนวีชฺรอนุก)
อยู่สุขสบาย สรณุกขลวน (ชฺรอนุก
คฺลวน) สบายตัว ไม่เจ็บไข้ มินฺสว
สรณุก (มินฺสวชฺรอนุก) ไม่ค่อยสบาย
สรณุกจิตฺต (ชฺรอนุกเจตฺต) สบายใจ
ไม่กลุ้มใจ จงพิสาโยชฺรอนุกจํ จง
สรณุกโยชฺรอนุก (จ้องบิสาออยรวก
อ้อนลัก จ้องชฺรอนุกออยเนือย) ถ้า
เก่าหมายความว่า อยากกินอร่อยให้หาผัก
ถ้าอยากสบายให้เหนื่อยไปก่อน

สรโณก (ชฺรอนิก) ความเศร้าเสียใจ ถ้า
ใช้กับ สรโณะ (ชฺรอนอะห์) นึกสังเวช
สงสาร วังเวงใจ อาลัยถึง เป็นสรโณะ
สรโณก (ชฺรอนอะห์ชฺรอนิก) นึก
เศร้าสังเวช เสียหายอาลัย

สรโณะ (ชฺรอนอะห์) นึกสังเวช สงสาร
วังเวงใจ อาลัยถึง เช่น สรโณะแลบง
กาลขลวนพื้เกมฺง (ชฺรอนอะห์แลบง
กาลคฺลวนพื้เกมฺง) อาลัยถึงการเล่น
เวลาตัวเป็นเด็ก สรโณะกนฺแลงแกล
ธฺลอบเนา (ชฺรอนอะห์กอนแลงแกล
เทฺลอบเนวี) อาลัยถึงที่ที่เคยอยู่

สรตัก (ชฺรอตัก) แน่นิ่ง ไม่กระตุกกระกิก
สรตฺว (ชฺรอตว) ตะกุ่ม ๆ เช่น ททฺรตํพต
สรตฺว (ตํวตฺรชฺรอมบิวดชฺรอตว)
กลมผ้ตะกุ่ม ๆ

สรทน์ (ชฺรอตน์) อ่อนนิ่มนวล อ่อนหวาน
สุภาพ เช่น สรสรทน์ (ชฺรชฺรอตน์)
เสียงอ่อนหวาน สมภูิสฺรทน์ (ชฺรอมเตีย
ชฺรอตน์) คำพูดอ่อนหวานสุภาพ ที่
รุ่มครม เช่น เมฆสรทน์(เมฆชฺรอตน์)
เมฆครม พ้าครม

สรทบ (ชฺรอตบ) กาบ เช่น สรทบเจก
(ชฺรอตบเจก) กาบกล้วย สรทบ
โตนต (ชฺรอตบโตนต) กาบตาล
สรทบสฺลา (ชฺรอตบชฺลา) กาบหมาก
สรทบฏฺง (ชฺรอตบโดง) กาบมะพร้าว

สรทาง (ชฺรอตึง) ที่หงายผลึง ค้างใช้
ผฺงารสรทาง (ผฺงารชฺรอตึง) หงาย
ผลึง ลาดไถสรทาง (เลียดไถชฺร
อตึง) แบมือหงายออก

สรทาบ (ชฺรอตีบ) ที่ซ้อนกันเป็นชั้น ๆ
เช่น สรทาบพฺกา (ชฺรอตีบพฺกา)
ดอกไม้ซ้อนกันเป็นชั้น ๆ สรทาบ-
สํพต (ชฺรอตีบชฺรอมบิวด) ผ้าซ้อน
เป็นชั้น ๆ สฺมาจเจรินสรทาบ (ชฺมจ
เจรินชฺรอตีบ) ลงรักหลายชั้น

สรเทียก (ชฺรอตึงก) แน่นิ่งไม่กระตุก

กระดิก เช่น **ลูกสร้อย**(เด็กขรือ
เดียก) นอนแน่นิ่งไม่กระตุกกระดิก

สรุท (ขรุตุม) ร่ม ครีม เพราะเมฆ หรือ
เพราะกระเจตเป็นต้น เช่น **เมฆสรุท**
(เมฆขรุตุม) พ้าครีม **แว้นตาสรุท**
(แว้นตาขรุตุม) แว้นตากันแฉก
พนลีสรุท (ป่วนลือขรุตุม) แสง
อ่อนสลัว

สรุทธา (ขรุทธะ) ศรัทธา

สรุณ (ขรุณ) ส่าง อ่อน ถอย เบาลง
ทุเลาลง เช่น **สรุณอ่อน**(ขรุณอ่อน) (ขรุณอ่อน)
ทุเลาเจ็บไข้ลง **บานสรุณอ่อน** (บานขรุณอ่อน)
(บานขรุณอ่อน) ได้ทุเลาความ
หิวลง ไข้กับคำ **บ่น** (ขรุณ) เป็น
บ่นสรุณ (ขรุณขรุณ) บ่นขอให้ทุเลา
เจ็บไข้หายสบาย ให้ได้เหมือนดังที่บ่น
ไว้

สรุบ (ขรุบ) คล้อยตาม คล้องจอง เช่น
พากษสรุบ (เปี้ยกขรุบ) (เปี้ยกขรุบ)
คำพูดคล้อยตามกัน **พากษกาพษสรุบ**
จวน (เปี้ยกกาพษจวน) (เปี้ยกกาพษจวน)
คำกาพษคล้องจองกัน ทำให้เรียงตามกัน
เช่น **พฤกษสรุบ** (พฤกษ) (พฤกษ)
ขอรุขรุบ (ขอรุขรุบ) เรียงเสนาอนลงตาม
กัน **ขรุบ** (ขรุบ) เข้าใจตาม

สรุบ (ขรุบ) ๑. ยืนหลบในร่ม (เฉพาะ
ข้าง) กังใช้ **ผู้สรุบ** (ผู้ขรุบ) (ผู้ขรุบ)

(คือมเรียขรุบคนงมั่วลอบเขม) ข้าง
ยืนหลบในร่มไม้ใหญ่

สรุบ (ขรุบ) ขณะหนึ่ง พักหนึ่ง ครู่
หนึ่ง เช่น **จามวยสรุบ** (จามวยขรุบ)
บ็อก คอยครู่หนึ่ง **ฉบับมวยสรุบ**
(ฉบับมวยขรุบ) หยุดพักหนึ่ง

สรุบสรุบ, **สรุบ** (ขรุบ) (ขรุบ)
ขรุบ หรือ **ขรุบ** (ขรุบ) รุ่ง
ราวคราวกัน ไล่ ๆ กัน ก่อนหลังกัน
นิดหน่อย เช่น **อายุสรุบ** (อายุขรุบ)
(อายุขรุบ) (อายุขรุบ) (อายุขรุบ)
รุ่งราวคราวกัน **มฤตสรุบ** (มฤตขรุบ)
(มฤตขรุบ) (มฤตขรุบ) (มฤตขรุบ)
มาถึงไล่ ๆ กันก่อนหลังกันนิดหน่อย

สรุบ (ขรุบ) ๑. ที่รุ่งราวคราวกัน
ปาน ๆ กัน ไม่มากไม่น้อย ไม่ขาดไม่
เกินกว่ากันสักเท่าไร เช่น **จิมะสรุบ**
บาล (จิมะขรุบ) (จิมะขรุบ)
ความรู้ปาน ๆ กัน **อายุสรุบ** (อายุขรุบ)
(อายุขรุบ) (อายุขรุบ) (อายุขรุบ)
คราวกัน

๒. ชื่อหญ้าชนิดหนึ่ง ขึ้นในน้ำ
จำพวกผักตบ ใช้กินเป็นผักได้ **สาบาล**
(สาบาล) ก็เรียก

สรุบ (ขรุบ) ขนาดไล่เลี่ยกัน คล้าย
คลึงกัน เช่น **มาษสรุบ** (มาษขรุบ)

ช่อบังคเนีย) ร่างมีขนาดเล็กเดียวกัน
 ภูมปรุสสรบ่างนึ่งโอวพุท(โกนโปประส
 ช่อบังนึ่งโอวพุท) ลูกชายไล่เดียวกับพ่อ
 หรือคล้ายคลึงกับพ่อ

สรูปาบ (ช่อบาบ) แบบอย่างตะพานน้ำ
 เช่น รามสรูปาบ (เรียงช่อบาบ) ร่าง
 แบบ

สรูปูบ (ช่อบูบ) กราบโก่งตัวเล็กน้อย
 เช่น กราบสรูปูบ (กราบช่อบูบ)
 กราบโก่งตัวเล็กน้อย รามสรูปูบ (เรียง
 ช่อบูบ) ร่างโค้งโก่ง

สรูปีก (ช่อบีก) เพยอ พะเยียบพะยาบ
 เช่น กรอมรณีสรูปีก (กรอมอรรเข
 ช่อบีก) สะเก็ดไม้เพยอ กรจกรเบีก
 สรูปีก (กรอจกรรวเบีกช่อบีก)
 เล็บเบีกเพยอ โดยปริยายหมายความว่าที่ตี
 สนิทอาศัยเขา ที่ไม่มีอำนาจ ตั้งใช้
 มนุสสรูปีก (มนุสส์ช่อบีก)

สรูปีก, สรูปีก (ช่อบีก หรือ ช่อบีก) คำใช้กับคำ สรูปีก (ช่อบีก) เพยอ
 พะเยียบพะยาบ เป็น สรูปีกสรูปีก
 (ช่อบีกช่อบีก) หรือ สรูปีกสรูปีก
 เบีก (ช่อบีกช่อบีก) เพยอหลาย
 แห่ง

สรูป (ช่อบ) พรมน้ำ เช่น สรูปทักสุลิก
 มลุกุโธยสรูป, กุโธยสุวิต (ช่อบ)

ตักเขลิ ก็มุลูกมออยช่อบไปนคมมออย-
 เขวิด) พรมน้ำไปพลูอย่าให้เหี่ยว อย่า
 ให้แห้ง ราชาศัพทใช้หมายถึง ชำระล้าง
 ให้สะอาดเช่น สรูปพระภักตร (ช่อบ
 เพริยะห์เพียก) ทรงสรงพระพักตร์
 โสรจสรูป (โชรจช่อบ) รตนน้ำชำระ
 ล้าง

สรูปน (ช่อบน) เป็นเหน็บ เช่น สรูปน
 ภู (ช่อบนไค) สรูปนแข็ง (ช่อบ
 บันเจิง) มือเท้าเป็นเหน็บ สรูปนจิตต
 (ช่อบนเจ็ด) ความกึกก้องใจอ่อนล้า
 ท้อถอย เช่น อาก่อนสรูปนจิตต (อาก
 อ่อนช่อบนเจ็ด) น้อยใจท้อถอย

สรูปาบ (ช่อบาบ) ๑. เตยแจ้ เช่น
 โรงสรูปาบ(โรงช่อบาบ) โรงเตยแจ้
 ๒. พังพาบ หมอบราบ เช่น
 กราบสรูปาบ (กราบช่อบาบ) กราบ
 รามทั้งตัว ภูวสรูปาบ (ควลช่อบ
 บาบ) ล้มพังพาบลงไป

สรูปาบ (ช่อบาบ) หมาย เช่น กุบัจ
 หาลโอยสรวต โอยกรานแตสรูปาบ
 บานเหี้ย (กมบัจฮาลออยชวต ออย
 เกออื่นแตช่อบาบชวต) อย่าตาก
 ให้แห้ง ให้เพียงแต่หมาดก็ได้แล้ว

สรูปิล, สรูปิล (ช่อบิล หรือ ช่อบิล) รามฯ
 เช่น เมิลเมิลสรูปิลฯ (เมิลเมิลช่อบ
 บิลบิล) คุไปเห็นราง ๆ

สรเพงสรพิล, สรเพงสรพิล (ขรอปะขรอปัล หรือ ขรอปะขรอปัล) รางๆ ไม่ซัดแจ้ง ไม่แน่นอน เช่น ฎึงสรเพงสรพิล (เค็งขรอปะขรอปัล) ฐึไม่ซัดแจ้ง ฎึงสรเพงสรพิล (ค้อมเน็งขรอปะขรอปัล) ข่าวเลือนลอย ไม่แน่นอน

สรโพน (ขรโพน) เที้ยว เช่น สลักเณ สรโพน (เขลิกเขอขรโพน) ไบไม้ เที้ยว มุขสรโพน (มุขขรโพน) หน้า เที้ยวแห้ง สรโพนสรพาบ (ขรโพน ขรอปะอับ) หน้าก้มงคห่อเที้ยว ตั้งใช้ มุขสรโพนสรพาบ (มุขขรโพนขรอปะอับ)

สรม่ (ขรอมอ) ๑. สมอฝ้าย ตั้งใช้ สรม กบباس (ขรอมอกับบะส) ๒. รังกรัง ตั้งใช้ สรมลักต(ขรอมอเลี้ยก) หรือ ลักตสรม่ (เลี้ยกขรอมอ)

สรมก (ขรอมอก หรือ ขรอมอก) เประอะ เกรอะ เช่น ไฏปรพากขลายุสรมก (ไคปรอลักคัลยขรอมอก) มื่อเปอน น้ามันเประะ เซ็งปรพากกัสรมก (เจิงปรอลักก็อกขรอมอก) เท้าเปอน เปียกเประอะ ขลวนปรพากขลายุสรมก (คลวนปรอลักทูลขรอมอก) ตัวเปอน ฝุ่นเประอะ

สรมณ, สรมณ (ขระมะนะ หรือ ขร้อม) สมณะ

สรมณสกติ, -สัทธิ (ขระมะนะสั) สมณศักติ

สรมาก (ขรอมัก) สูงใหญ่ (เฉพาะคน) ตั้งใช้ รูปธัสรมาก (รูปทมขรอมัก) รูปร่างสูงใหญ่

สรมาญ (ขรอมาญ) ยุ่งเหยิง สรมญสรมาญ (ขรอมญสรมาญ) มอมแมม ยุ่งเหยิง

สรمام (ขรอมาม) ฟรุ้งรั่ง รุ่งรัง เช่น พุกมาตสรمام (ปุกเม้อตขรอมาม) หนาวรุกรัง

สรمامปาก (ขรอมามปาก) เประอะ ยุ่ง รุ่งรัง เช่น พุกมาตปรัพากสรمامปาก (ปุกเม้อตปรอลักขรอมามปาก) หนาว ยุ่งรุ่งรัง

สรมิก, สรมิก (ขรอมึก หรือ ขรอมึก) สูงใหญ่คำมคทัก ตั้งใช้ ธัสรมิก (ทม ขรอมึก)

สรมิม (ขรอมิม) ซึมเซา ยู่ยี่ เช่น มุข สรมิม (มุขขรอมิม) หน้ายู่ยี่ ซึมเซา องคฺยสรมิม (อ้องคฺยขรอมิม) นัง หน้ายู่ยี่ ซึมเซา

สรมุก (ขรอมก) กรน เช่น เถกสรมุก (เตกขรอมก) นอนกรน

สรมุดจิต (ขรอมุดเจ็ด) ว่างเวงใจ อาลัย

อาวรณ์ สงสาร เช่น **นิกสฎายสรมุต**
จิตต (นิกขตายขรอมตเจ็ด) นิกเสตย
 ใจอาวรณ์ **นิกอาณิตสรมุตจิตต** (นิก
 อาเนตขรอมตเจ็ด) นิกสงสารอาลัย
 อาวรณ์

สรมุข (ขรอมุข) ปุกปุย รุ่งรัง ห่อเหี่ยว
 กังใช้ **มุขสรมุข** (มุขขรอมุข)

สรมฺญ (ขรอมฺญ) รุ่งรัง เสรว่าไม่ร้าง
 มอมแมม เช่น **มุขสรมฺญ** (มุขขร
 มฺญ) หน้านมอมแมม **สรมฺญสรมาญ**
 (ขรอมฺญขรอมญ) ฟู รุ่งรัง รุกړย

สรम्म (ขรอมม) รุ่งรังยุ่มยุ่ม เช่น พุก
 จงกาสรรम्म (ปุกจ้องกาขรอมม)
 เคารารุ่งรัง **สรम्मสรมาม** (ขรอมม
 ขรอมาม) ยุ่มยุ่ม ไม่สะอาด

สรมฺล (ขรอมล) ยุ่ง ยุ่งเหยิง เช่น สร
 มฺลญจสูตรจํพาก (ขรอมลโคจโคส
 จอมเปี้ยก) ยุ่งเหมือนด้ายพันกัน

สรมฺว (ขรอมว) ยุ่มยุ่ม เช่น ไร่มสรมฺว
 (ไร่มขรอมว) ฆนยุ่มยุ่ม

สรเม (ขรอมเอ) คำใช้กับ สรไม (ขรอมไ)
 กลับคล้ายคลึงคลา เป็น **สรเมสรไม**
 (ขรอมเอขรอมไ) กลับคล้ายคลึงคลา

สรเมิง (ขรอมอิง) จ้วเจีย เช่น ฤฎากัพี
 ฤฎสรเมิง (เพญียักปีเตกขรอมอิง)
 ขึ้นจากหลังจ้วเจีย **โกรกรสรเมิง** (โกรกร

ขรอมอิง) ลูกขึ้นจ้วเจีย

สรเมิล (ขรอมเอิล) ตัวไร เช่น **สรเมิลโรม**
รสบรสาวฤกมินลัก (ขรอมเอิลโรมรว
 เข็บรวขาวเดกมินลัก) ไรไต่ยุบยับ
 นอนไม่หลับ

สรเมียน (ขรอมเอียน) ที่กระมิดกระเมี้ยน
 เหนียมอายเจ้าจุกหรือซุกตัวในที่แคบ ๆ
 เช่น **องกุยสรเมียน** เหนียมอายชกขาง
 (อองกุยขรอมเอียนเนว้เกียนจ้วญเจีย)
 นั่งเจ้าจุกอยู่ขางกำแพง **เรว้มุขสร**
เมียน (เทวอมุขขรอมเอียน) ทำหน้า
 กระมิดกระเมี้ยนเหนียมอาย

สรเมก (ขรอมเมก) คำใช้กับ สรมก (ขร
 มอก) เปราะ เป็น **สรเมกสรมก**
 (ขรอมเมกขรอมอก) เปื้อนเปราะ
 เลอะเทอะ

สรเมม (ขรอมเมม) คำใช้กับ สรมาม (ขร
 มาม) ฟู รุ่งรัง เช่น **สรเมมสรมาม**
 (ขรอมเมมขรอมาม) รุ่งรังยิ่งนัก

สรเมว (ขรอมเอว) คำใช้กับ สรมว (ขร
 มว) ยุ่มยุ่ม เช่น **สรเมวสรมว**
 (ขรอมเอวขรอมว) ยุ่มยุ่มมาก

สรเมะ, สรเมะ (ขรอมเอะห์ หรือ ขรอมเอะห์)
 มีสีหน้าเจื่อน เพราะจนตรอก จนปัญญา
 กังใช้ **มุขสรเมะ** (มุขขรอมเอะห์)
 หน้าเจื่อน **ทาล่สรเมะ** (เตอ์ลขรอม

เมะห์) จนปัญญา จนตรอก

สรไม (ซุรไม) คล้ายคล้ายคลึงคลา แว่ว
เสียง เช่น ขุณฺสรไมหากุณฺชาคุณฺขุณฺ
แสกรเห (คุณฺมซุรไมหักโคจเจีย
โกณคุณฺมแซกรเห) ฉันแว่วเสียง
เหมือนลูกจันร้องตะโกนเรียก จัญ
เจียนบาตรกมินเณญ ขุณฺเจะแด
สรไมถาคุณฺชาเนาตร่งเณะตร่งโณะ
(เจัญเจียนบัตร์กมินเณญ คุณฺมเจะห์
แดซุรไมทาโคจเจียเนวีตร่งเณะห์
ตร่งนอะห์) แหวนหายหาไม่เห็น ฉัน
ก็ได้แต่คล้ายคล้ายคลา เหมือนว่า
อยู่ตรงนั้นตรงนั้น

สรโมจ (ซุรโมจ) มด เช่น สรุคณา
ภูจสรโมจ (โพระห์เคเนียโคจซุรโมจ)
พร้อมเพรียงกันเหมือนมด สรุโมจกร-
แวลสุกร (ซุรโมจกรอแวลซุกร)
มดตอมน้ำตาล คำเก่าเปรียบผู้ชายที่
ต้อม ๆ มอง ๆ คุผู้หญิง สรุชิตสรโมจ
(ซุกรัจิตซุรโมจ) น้ำตาลใกล้มด

สรโมล (ซุรโมล) เภา เช่น สรุโมลมุข
กุนฺกณฺจก (ซุรโมลมุขกุนฺกณฺจก)
เงาหน้าในกระจก โดยปริยายหมายความว่า
ผีปศาจ เช่น สรุโมลเจะแดตามเบียด
เบียน (ซุรโมลเจะห์แดตามเบียด
เบียน) ผีปศาจได้แต่ตามเบียดเบียน

สรย (ไซร) คำใช้กับคำ คุณ (กุน) คุณ
เป็น คุณสรย (กุนไซร) คุณเป็นที่
อาศัย ทารคุณสรย (เตียร์กุนไซร)
ทวงบุญทวงคุณ ทวงรางวัล ใช้ ทารคุณ
ทารสรย (เตียร์กุนเตียร์ไซร) ก็ได้
ยคุณสรย (ยวักกุนไซร) เอาบุญ
เอาคุณ ใช้ ยคุณยคุณสรย (ยวักกุน
ยวักไซร) ก็ได้ คุ ยคุ

สรยง (ซุรยง) เมื่อยล้ำ ล้ำ เช่น สรุยง
ไถ (ซุรยงไค) เมื่อยมือ สรุยงแข็ง
(ซุรยงเจิง) เมื่อยขา สรุยงจิตต
(ซุรยงเจ็ด) โดยปริยายหมายความว่า
น้อยใจ ชัดใจ อึดอัดใจ สรุยตสรยง
(ซุรอยตซุรยง) คุ สรุยต

สรยม (ซุรอยม) ไน้มลง ห้อยลง เช่น
ผุการ่างตยงสรยม (ผุการ้างตยงมย
ซุรอยม) ดอกกรังไน้มลง สรุถัก
ธลาคสรยม (เซลิทโคจเทลิยักซุร
ยม) ไบมะพร้าวหล่นห้อยลง

สรยาก (ซุรอยาก) ลู้ง (กิ่งไม้) รุงรัง
ผุพัง เช่น ธาญฺญบักสรยาก (เทียง
โดงบักซุรอยาก) ทางมะพร้าวหักลู้ง

สรยาล (ซุรอยาล) ห่างไกล ห่างจากชุมชน
ดิบ ดิบดิบ เช่น คุญายสรยาล (ขุญ
ซุรอยาล) ไกลดิบดิบ ผูลูจคุญาย
สรยาล (โพลิขุญายซุรอยาล) หนทาง

ไกลดิบลับ **พุลูจายฉาจ๋สุรยา**
(โพธิ์พญายอจ๋สุรยา) หนทางไกล
ตัดขาดจากชุมชน **ชูลาก๋สุรยา**
(เทือกชูลาก๋สุรยา) ตกจากที่สูงลิบ (มัก
ใช้ ชูลาก๋สุรยัด หรือ สุรเย็ด (เทือกชูลาก๋
สุรเย็ด) มากกว่า)

สุรยาว (ชูลายาว) ลิบลิ่ว เช่น **ขุบสสุรยาว**
(คุบสสุรยาว) สูงลิบ **ชูลาก๋สุร-**
ยาว (เทือกชูลายาว) ตกลงลิ่ว ๆ

สุรยิล, สุรเย็ด (ชูลอยีล) ลิบ ลิ่ว เช่น
เพ็งสุรเย็ด (เลิงชูลอยีล) ขึ้นลิ่ว ๆ
ชูลาก๋สุรยิล (เทือกชูลอยีล) ตกลง
ไปไกลลิบ ๆ

สุรยุต (ชูลอยด) ล้า อ่อนล้า สิ้นหวัง เช่น
สุรยุตจิดุต (ชูลอยดเจ็ด) อ่อนใจ
สุรยุตไถ (ชูลอยดไถ) เมื่อยมือ **สุรยุต**
สุรยง (ชูลอยดชูลอยยง) เมื่อยล้า
อ่อนกำลัง

สุรยุว, สยุว (ชูลอยัว หรือ โขยัว) สายยุ
ขอสับ เช่น **สุรยุวบงอว** (ชูลอยัว
บงอว) ขอสับหน้าต่าง (สายยุ
คำไทย)

สุรลก (ชูลอดอก) คุ สุรฟก
สุรล (ชูลอด) ต้นสน มีหลายชนิด คือ **สุรล**
กนทุยฎี (ชูลอดกอนทุยด้อมเรียว)
สุรลกรหม (ชูลอดกรอหม)

สุรลน, สุรพน (ชูลอดน) สล้าง สล่อน
อ้วนใหญ่สมส่วนเข้าที่ ดั่งใช้ **รูปสุรลน**
(รูปชูลอดน) **ธาตุสุรลน** (เทียด
ชูลอดน) (จาก สล่อน คำไทย)

สุรลาญ, สุรพาญ (ชูลอดญ) รัก (ปัจจุบัน
ใช้ **สุรพาญ** มากกว่า) โบราณเขียน
สุรเลญ (ชูลอดเลญ) ตรงข้ามกับ **สือบ**
(ชูลือบ=เกลียด ขัง) เช่น **อนกปราชญ**
สุรพาญธรรม (เนี้ยกปราชชูลอดญ
เทือร์) นักปราชญ์รักธรรม

สุรลาบ, สุรฟาบ (ชูลอดาบ) ลูบตัว ทา
เช่น **สุรลาบทักโอยตรซาก๋ชูลวน**
(ชูลอดาบตักออยตรอเจียกชูลวน) เอา
น้ำลูบให้เย็นตัว **สุรลาบทักถนารม-**
งานกรุนเกญา (ชูลอดาบตักทวนารม
เจือบกรุนเกดา) ทาน้ำยาระงับพิษไข้

สุรลิต, สุรฟิต (ชูลอดิต) ดอกสลิต ดอกขจร
สุรลึง (ชูลอดึง) คุ **สุรฟึง**

สุรลิบ, สุรฟิบ (ชูลอดิบ) หยี่ หรือ ที่อ่อน
โน้มลง เช่น **แมกเนียลทาบสุรฟิบ**
(แมกเขยูลเตียบชูลอดิบ) กิ่งไม้อ่อน
โน้มลง (สมัยปัจจุบันมักใช้ **สุรฟิบ**
มากกว่า)

สุรล็ก (ชูลอดเอเกอ) คุ **สุรฟ็ก**

สุรลุง, สุรฟุง (ชูลอดง) เกล็ด นอนซม
เพราะไข้หนัก (มักเป็นไข้ความร้อนสูง)

เช่น **กรุนเกล้าสรลงอสังกะโอง**
(**กรุนเกล้าขรลงออะสังกะโอง**)
ใช้ความร้อนสูงนอนชมตั้งครึ่งวัน

สรลง, สรพุง (**ขรโอง**) ลึกมากขนาดคุด
แล้วเสียวไล่หน้ามีค **สูงลิบ** (สมัยนี้
ใช้ **สรพุง** มากกว่า) เช่น **เขราสรพุง**
(**เอริวีขรโอง**) ลึกมากขนาดใจหวิว
ขพส์สรพุง (**คูปะส์ขรโอง**) สูงลิบ

สรลวด (**ขรลวด**) ตรงทิว เช่น **เฒ่เม**
สรลวด (**เคิมเขอขรลวด**) ต้นไม้
ตรงทิว **สรลวดนิล** (**ขรลวดนิล**)
ตรงเรียบ **สรลวดสระ** (**ขรลวด**
ขรละห์) สูงโปร่งตรงทิว

สรลวน (**ขรลวน**) คำใช้กับ **สระ**
(**ขรละห์**) โลง โปร่ง **สระสรลวน**
(**ขรละห์ขรลวน**) โลงเตียน สว่าง
หน้าสว่างตา

สรเล (**ขรเลอ**) กู **สรเพ**

สรเลเก (**ขรเลอเกอ**) กู **สรเพเก**

สรเลียง (**ขรเลียง**) ตาเหล่ ตาเข ใช้
แกนกสรเลียง (**เพนทขรเลียง**)
สรเลียงสรเพ (**ขรเลียงขรเลอ**)
แขนงหน้าด้วยความฉงนสนเท่ห์

สรเลญ (**ขรเลญ**) กู **สรลาญ** หรือ **สรพาญ**

สรเลต, สรเพต (**ขรเลต**) ๑. นอนหลับ
ตื่นหนึ่ง ทั้งใช้ **เฏกมวยสรเพต** (เด็ก

มวยขรเลต) นอนตื่นหนึ่ง **ลักมวย**
สรเพต (**ลักมวยขรเลต**) หลับตื่น
หนึ่ง

๒. เสียใจ น้อยใจ ทั้งใช้ **สรเพต**
จิตต (**ขรเลตเจ็ด**) เสียใจ **ตูกจิตต**
สรเพต (**โตจเจ็ดขรเลต**) หรือ
อนจิตตสรเพต (**อ้อนเจ็ดขรเลต**)
น้อยใจ

๓. ลีบ คำขยาย **ขพส์** (**คูปะส์**)
สูง หรือ **จาย** (**ขวาย**) ไกล เป็น
ขพส์สรเพต (**คูปะส์ขรเลต**) สูงลิบ
จายสรเพต (**ขวายขรเลต**) ไกลลิบ

สรเลว (**ขรเลว**) กู **สรเพว**

สรเลว, สรแพว (**ขรเลว**) ตาเหล่ ตาเข
ใช้ **แกนกสรแพว** (**เพนทขรเลว**)

สรละ (**ขรละห์**) กู **สระ**

สรวา (**ขรอวา**) คว่ำ กวาน ผวา เช่น
สรวากนั้แตมหนักเอง (**ขรอวา ยก**
นมแตเม้นียักเอง) คว่ำเอาขนมแต่คน
เดียวเท่านั้นเอง **สรวาเว** (**ขรอวาเว**)
คว่ำห่ออย่างรวดเร็ว โดยปริยายหมายความว่า
รวบเอาก่อนแต่เพียงคนเดียวโดยไม่อับ-
อาย **สรวาโอบ** (**ขรอวาโอบ**) ผวากอด
คว่ำกอด

สรวากัสรวาน (**ขรอวกัขรอวัน**) ราง ๆ ไม่
ชัดแจ้ง ไม่แน่นอน เช่น **ฐึงสรวากั**

สุรวาน (เชิงขุรอวัคขุรอวัน) รั้วไม้ขัด
 แจ้ง ภูมิงสุรวากสุรวาน (ค้อมเนิง
 ขุรอวัคขุรอวัน) ขาวไม่แน่นอน

สุรวาสุทธ (ขุรอวาขุรอเตญ) ขะมักเขม้น
 เช่น สุรวาสุทธเรียนสูตร (ขุรอวา
 ขุรอเตญเรียนโสค) ขะมักเขม้นเล่าเรียน
 เชื้อการสุรวาสุทธ (เทวการขุรอ-
 วาขุรอเตญ) ทำงานอย่างขะมักเขม้น

สุรวัง (ขุรอเว้ง) เมา เช่น สุรวังสุรา
 (ขุรอเว้งสุรา) เมาเหล้า สุรวังกาม
 (ขุรอเว้งกาม) เมากาม โดยปริยาย
 หมายถึง หมกมุ่นในทางกามคุณ สุรวัง
 กณิต (ขุรอเว้งกัณนิต) หรือ สุรวัง
 จิตต (ขุรอเว้งเจ็ด) หลงคิดว่าตัวไม่
 แก่ไม่เจ็บไม่ตาย สุรวังทุรพย (ขุรอ-
 เว้งเตรือบ) เมาทุรพย สุรวังสมบัตติ
 (ขุรอเว้งข้อมบัตตะ) เมาสมบัติ
 สุรวังบุญ (ขุรอเว้งบน) เมายศศักดิ์

สุรวีน (ขุรอเวิน) เฉิดฉาย เฉิดโฉม เช่น
 รูปสุรวีน (รูปขุรอเวิน) รูปเฉิดโฉม
 สุรัสรวีน (เขรียขุรอเวิน) หญิงงาม
 เฉิดฉาย

สุรว้าง (ขุรอวัง) ฟาง มัว เช่น แกนง
 สุรว้าง (เพนขุรอวัง) ตาฟาง ตามัว
 สุรว้างแกนง (ขุรอวังเพนง) ก็ใช้
 สุรว้างมินสดาลูกนปรพนธ (ขุรอวัง

มินเขก้อลโกนปรอเบื่อน) โดยปริยาย
 หมายถึง หลงใหลไม่รู้จักลูกเมีย จำไม่
 ได้

สุรส (ขุรอสะ) เสียงตักตัวลั่นเอือก ๆ ดังใช้
 พด่ขลวนลานสุรสไสสุรสฯ (บ่วดคลวน
 เลื่อนขุรอไซขุรอสะ ๆ) ตักตัวลั่น
 ลั่นเอือก ๆ

สุรส (ขุรอสะ) ๑. สด ไม่แห้ง เช่น
 ตูร์สุรส (เตรียขุรอสะ) ปลาสด บน-
 แลสุรส (บ่อนแลขุรอสะ) ผักสด ที่
 หมกน้ำ สะเต็กน้ำ ดังใช้ บายสุรสทัก
 (บายขุรอสะตัก) ข้าวสะเต็กน้ำ

๒. ที่สดใส แจ่มใส สวยงาม เช่น
 มุขสุรส (มุขขุรอสะ) หน้าสดใส
 เครื่องสมบอangs (เครื่องข้อมอang
 ขุรอสะ) เครื่องทำให้สวยสดงดงาม
 กุบัจสุรส (กุบัจขุรอสะ) ลายแจ่มชัด
 สุรัส (เขรียขุรอสะ) หญิงสาวสดสวย
 สุรสปปริม (ขุรอสะปอเปรม) สวย
 สดละมุนละไม สุรสปไปร (ขุรอสะ
 ปอไปร) สดสวย เช่นเดียวกับ สุรสบ-
 พรง (ขุรอสะบ้อมพรง) งามสดใส
 สุรสญูม (ขุรอสะญูม) สดใส
 ยิ้มละไม

๓. เข้าที่ สมส่วน ยอดเยี่ยม มี

ฝีมือ เช่น แต่งขลุวนสูตร (แต่งขลุวน
ขระส) แต่งตัวเข้าที่ โลกนเลง
สูตรณาส (โลกนเลงขระสนะส)
ละครเล่นน้ำคุ่มมาก ไถสูตร (ไถขระส)
มีฝีมือ

สูตรบส (ขระสขบะส) สมส่วนเข้าที่
สดชื่น เบิกบาน เช่น รูปโฉมสูตรบส
(รูปโฉมขระสขบะส) รูปโฉมสมส่วน
มุขมาตสูตรบส (มุขเมือคขระส
ขบะส) หน้าตาสดใสบเบิกบาน

สูตรสราย (ขระสขราย) แจ่มใส มีอรัยาศัย
เช่น นิยายสูตรสรายรคณา (นิยาย
ขระสขรายรวกเคณีย) พุดจามีอรัยาศัย
เข้าหากัน มุขสูตรสราย (มุขขระส
ขราย) หน้าแจ่มใส

สูตรสรูป (ขระสขโรบ) กินอาหารเล็ก ๆ
น้อย ๆ รongท้องในทอนเช้า จนกว่าจะ
ถึงเวลาอาหารกลางวันตอนเที่ยง เช่น
นำคณาสูตรสรูปสินทา (เน้อมเคณีย
ขระสขโรบเซ็นเตวี) พากันกินอาหาร
รongท้องก่อนไป มินทานบ้านสูตร
สรูปอวีเนาเพีย (มินเตอินบานขระส
ขโรบเอวียเนวีเลย) ยังไม่ทันได้กิน
อะไรรongท้องเลย

สูตรโสรง (ขระสขโรง) คำแม่มค หมายถึง
ว่า หายเจ็บไข้แล้ว

สรุป (ขรอลอก) ๑. ลีบใช้เช่น สูตรสรุป
(โขรวขรอลอก) ข้าวลืบ (คำนี้ไม่ค่อย
ใช้ มักใช้ สูตรสบกอมพิล (โขรวข้อม
บอกล้อมปิล) ใช้ สรุป (ขรอลอก)
ก็ได้

๒. หลกสิ้นเข้าคอบ เช่น กราบจัน
สรุปเทากนุงก (เกรือบจันขรอลอก
เตวีคณงก) เมื่อกจันหลกสิ้นไปในคอบ

สรุป (ขรอล็อก) เก่งชนิดหนึ่งคล้ายแกง
เลียง ใส่ตะไกรกับกระชาย แล้วใช้ยอด
ผักสด ๆ ลงคนสองสามทีกกลง เช่น
สรุปทรวบาส (ขรอล็อกทรวบะส)
แกงยอดตำตึง

สรุป (ขรอล็อบ) ครัม มีคัมว ดังแสง
จันทร์ ส่องสว่างแล้วกลับมีคัมวอย่างฝน
จะตก ใช้แก้มหมกกับพอก (บั่วปวก)
ขเมฆ ดังใช้ เมฆสรุป (เมฆขโร-
ล็อบ) พอกสรุป (บั่วปวกขรอล็อบ)

สรุปาง (ขรอลาง) แพขนาน เช่น รยนต
จสรุปาง (รวัดยวนโจห้ขรอลาง)
รยนตรลงแพขนาน

สรุปาญ (ขรอลัญ) ดู สรุปาญ

สรุปาบ (ขรอลาบ) ๑. เตยแจ้ แบน เพียบ
อย่างเรือ เช่น ทูสรุปาบ (ตุกขโร
ลาบ) เรือเพียบ ทูกรางสรุปาบ (ตุก
เรียงขรอลาบ) เรือท้องแบน

๒. ลูบตัว เช่นเดียวกับ สรลาบ

สรพาย (ขรอลาย) คำใช้กับ แส (แข) แซ่
เป็น แสสรพาย (แขขรอลาย) แซ่
เดียวกัน ตระกูลเดียวกัน

สรพั้ง, สรลั้ง (ขรอลั้ง) ใจใหม่มี ๘๐ เส้น
เช่น สุตระ ๑๐ สรพั้งเหตาสุตระ ๑ ภู
(โสดค็อบขรอลั้งเฮาหาโสดมวยตม)
ใหม่ ๑๐ ใจ เรียกว่าใหม่เจ็ดหนึ่ง

สรพัก, สรลัก (ขรอลอก) เป้อเหลอ
ตั้งใช้ मुखสรพัก (मुखขรอลอก)
หน้าเป้อเหลอ (ปัจจุบันไม่ค่อยใช้
สรลัก)

สรพุง (ขรอล) ดู สรลุง

สรพุง (ขรอลอง) ดู สรลุง

สรเพี, สรเลี (ขรอล) หน้าแขนง (กว่า
ปกติ) ตั้งใช้ मुखสรเพี (मुखขรอล)
สรเลียงสรเพี (ขรอลี้งขรอล)
ดู สรเลียง

สรเพด (ขรอลด) ดู สรเลด

สรเพว (ขรอล) ลิบ ทั้งสูง หรือไกล
เช่น ขพสสรเพว (คูปะสขรอล)
สูงลิบ ฌายสรเพว (ขายขรอล)
ไกลลิบ

สรโพ (ขรอล) ๑. ปี่ชวา เช่น ผลุสรโพ
(พหลมขรอล) เป่าปี่ชวา โดยปริยาย
หมายความว่า สุปั่น

๒. คำแม่มด หมายถึง ไก่

สรโพโก (ขรอลโก) แผ่นกระดานสำหรับ
ปักหัวท้ายเรือ (เรียก สรโพ (ขรอล)
ก็ได้)

สรโพจ (ขรอลจ) ไกลลิบ เช่น ฌีสร-
โพจ (เดอรัขรอลจ) เดินไกลลิบ
ฌายสรโพจ (ขายขรอลจ) ไกลลิบ
โดยปริยายหมายความว่า เลยเดิด ออกไป
ไกลนอกถิ่นนอกทาง

สรเพา (ขรอล) ต้นเสลา เช่น กุฎารสร-
เพา (กุฎารขรอล) กระดานไม้เสลา
หุสรเลา (ตุขรอล) ต้นไม้เสลา
ตุสรเพา (โตะขรอล) โตะไม้เสลา

สรพี่ (ขรอล้อม) คำใช้กับ สรพะ (ขร
ละห์) โลง เป็น สรพะสรพี่ (ขร
ละห์ขรอล้อม) โลงไม่มีอะไรปักกัน
โลงเตียน

สรพ้างก้าง (ขรอลังก้าง) จังจ้ง ตกตะลึง
เช่น ฌรสรพ้างก้าง (ขั้วขรอลังก้าง)
ยืนจังจ้ง

สรพะ (ขรอละห์) โลง โปร่ง สว่าง เช่น
ขพสสรพะ (คูปะสขรอละห์) สูงโปร่ง
มุทะขัสรพะ (เพตียะห์ทมขรอละห์)
บ้านใหญ่โล่งโล่ง เมฆสรพะ (เมฆ
ขรอละห์) ฟ้าโปร่ง วาลสรพะ (เวียล
ขรอละห์) ทุ่งโล่ง สรพะไฏ (ขร

ละที่ใด) หมกเกลี้ยง ไม่มีที่พึงพิง
หมกหวัง **สุระมุขมาต'** (ขุรละห์
มุขเมียด) หน้าตาสว่างเกลี้ยงเกลา
สุระสุรพิ' **สุรพิ'** **จาญสุระ**
(จัญขุรละห์) เพื่อยังไม่มีท่าจะกลับ
ชนะขึ้นมาอีกได้ **ขุระสุระ** (เจริยะห์
ขุรละห์) ขาวสะอาดหมกจดปราศจาก
มลทิน **ภูวลสุระ** (ควลขุรละห์)
ลึ้มอย่างไม่มีท่า **ภูลสุระ** (พลู
สุรละห์) สว่างแจ้ง **เกุลสุระ**
(เพุลขุรละห์) ลึ้มอย่างหมกสิ้น
แลงกนาสุระ (แลงเคินียขุรละห์)
หย่ากันเด็ดขาด

สุรอาบ' (ขุรอับ) มัว มัว ๆ มีดมัว หมอง
เช่น **สมบุรสุรอาบ'** (ซ็อมโบร์ขุรอับ)
สีมัว ๆ (เขียน **สุรอัพท** ก็มี เช่น
เมษสุรอัพท (เมษขุรอับ) ฟ้ามืดมัว)

สุรือบ, สุรือบ (ขุรอือบ หรือ ขุรอือบ)
เตี้ย หรือต่ำเกินไป เช่น **สุทะทาบ**
สุรือบ (เพติยะห์เตียบขุรอือบ)
บ้านเตี้ยเกินไป **ภูบลทาบสุรือบ**
(ด้อมโบลเตียบขุรอือบ) หลังคาเตี้ย
เกินไป

สุรอุก (ขุรอุก) อ้วนพี เช่น **ชาติสุรอุก**
(เทียดขุรอุก) อ้วนพี **โกลสสุรอุก**
(โทะลส์ขุรอุก) อวบอ้วน

สุรอุ้ม (ขุรอูม) มีเส้นหน้ น่ารัก เช่น
สุริสุรอุ้ม (เซริยขุรอูม) ผู้หญิงมี
เส้นหน้ **สุรอุ้มมาสบง** (ขุรอูมเมียะส
บง) ที่มีเส้นหน้แก่พีที่รัก (คำใช้ใน
กาพย์กลอน)

สุรแอต (ขุรอแอต) นิ่มนวล อ่อนหวาน
ไพเราะ ใ้ว่า **สัพเพงสุรแอต** (ซ็อม
เลงขุรอแอต) เสียงอ่อนหวานไพเราะ

สุรแอม (ขุรอแอม) สีเนื้อสองสี สีดำสกลไส
เช่น **เขมาสุรแอม** (เคมาขุรอแอม)
ดำสกลไส **สมบุรสุรแอม** (ซ็อมโบร์
ขุรอแอม) สีเนื้อสองสี คำสำหรับเรียก
หญิงที่รักที่มีผิวดำสกลไส เรียก **สุรแอม**
มาสบง (ขุรอแอมเมียะสบง) (คำ
ใช้ในกาพย์กลอนหรือบทเพลง)

สุรา (ขุรา) เหล้า (คำกลายจาก **สุรา**)

สุราก (ขุราก) ทุเลา ซา ค่อยคลายลง
ค่อยยังชั่วขึ้น สร้าง เช่น **สุรากณ**
(ขุรากซ็อ) ทุเลาป่วยเจ็บ **สุรากกัหิง**
(ขุรากกัอมเฮิง) ทุเลาโกรธ **เกดียง**
อิตสุราก (เพดียงเอ็ดขุราก) ฝนไม่ซา
สุรากสุรานุต (ขุรากขุราน) ค่อยสงบลง
(ใช้เฉพาะความเจ็บไข้) **ดู สุรานุต**

สุราก' (ขุรัก) ๑. วางซ้อน ๆ กัน แล้วผูก
ไว้เป็นมัด ๆ หรือตัง ๆ เป็นสาแหรก
เช่น **สุราก่จาน** (ขุรักจาน) ผูกมัดจาน

ขามที่ซ้อนกันเป็นสาแทรก **สรากุสกร**
แผน (ซุรักซุกร์แผน) ผูกน้ำตาล
 แผ่น ๆ ที่ซ้อนกัน

๒. ตั้งหนึ่ง มัดหนึ่ง เถาหนึ่ง
 เช่น **สกรมวยสรากุ** (ซุกร์มวยซุรัก)
 น้ำตาลมัดหนึ่ง **สรากุจัน** (ซุรักจัน)
 ขามเถาหนึ่ง **จันสรากุ** (จันซุรัก)
 ปิ่นโต **มहुบมวยจันสรากุ** (โมฮบ
 มวยจันซุรัก) กับข้าวปิ่นโตเถาหนึ่ง
สกรุสรากุ (ซุกร์ซุรัก) น้ำตาลที่ซ้อน
 กันห่อด้วยใบตาล

สรากุ ๆ (ซุรัก ๆ) ชัก ๆ อย่างเหวี่ยงไหล
 กังใช้ **แบกญีสสรากุ ๆ** (แบกญีอะส
 ซุรัก ๆ) เหวี่ยงแตกชัก ๆ ตู **สสรากุ**

สราง (ซุราง) ๑. สาง แสงสลัว ๆ ตอน
 สาง ๆ กังใช้ **ภลีสราง** (พลือซุราง)
 หรือ **ภลีสราง ๆ** (พลือซุราง ๆ)

๒. ที่ตั้งบ้างเอนบ้าง ระเกะระกะ
 เช่น **ทัพางเหิรสราง ๆ** (ต้วมเปียง
 เฮิรซุราง ๆ) หน่อไม้สูงชะลูดขึ้น
 รวดเร็วระเกะระกะ

สราญ (ซุราญ) ครันตัว ตะครันตะครอ
 เช่น **สราญมุขสราญมาต** (ซุราญมุข
 ซุราญเมียด) ร้อนหน้าร้อนตา **สราญ-**
รกกัลกรุน (ซุราญรวกก็อกรุน)

ตะครันตะครอแทบจะเป็นไข้ **เสริยว**
สราญ (เซริยวซุราญ) เสียวซ่าน

สราต (ซุราต) แก้วผ้า เปลือยกาย เช่น
สราตสัพต (ซุราตซ็อมบัต) แก้วผ้า
สราตโข (ซุราตโค) แก้วกางเกง
มนุสสสราต (มนุสส์ซุราต) คนเปลือย
 กาย

สราตพิธิ (ซุราตเทียะปี้ที้) พิธีศราทธ
 เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ป่วยตายายที่ล่วงลับ
 ไปแล้ว พิธีบูชาเทวดาตามลัทธิ
 พราหมณ์ พิธีทักษิณานุประทานทาง
 พุทธศาสนา

สรานุต (ซุราน) ที่ลำบาก เห็นน้อย หมด
 กำลัง ภาษาเขมรหมายความว่า อ่อน น้อย
 ทุเลา เช่น **ซังสรานุต** (จัมจือซุราน)
 ความเจ็บไข้ทุเลาลง **สรากุสรานุต**
 (ซุรากุซุราน) ความเจ็บไข้ทุเลาลง

สราบ (ซุราบ) พร้อมสรรพ ครบบริบูรณ์
 เช่น **มานสราบ** (เมียนซุราบ) มีพร้อม
 สรรพ **รบสสราบ** (รวบอะสซุราบ)
 ของครบบริบูรณ์ เสร็จสรรพ เช่น
ภูจอนกซุราบสราบ (โตจเนียกเจริยบ
 ซุราบ) เหมือนคนรู้เสร็จสรรพ **เสร็จ**
สราบ (ซุรัจซุราบ) เสร็จสรรพ

สราบแต (ซุราบแต) ทันทันทันใด โดยมีได้
 นึกฝัน เช่น **สราบแตมก** (ซุราบแต

โมก) มาทันทีทันใด **สุราบแต่สี**
(**ซุราบแต่สี**) ถิ่นทันทีทันใด **สุราบแต่**
บนโทสตามแตรวจพืมาต (**ซุราบแต่**
บือนโตะสตามแตรวจพืเมียด) พุด
โพล่งลงโทษทันทีทันใด

สุราพก (**ซุราบ**) พานปากกระจับ เช่น
บาร์มวยสุราพก (**บาเรียมวยซุราบ**)
บุหรี่ปานหนึ่ง (มักเรียก **เซ่งสุราพก**
(**เอ็งซุราบ**)) ขันเซ่ง เรียก **สุราพก**
ฎาก่ทีก (**ซุราบดักตีก**) ขันเซ่งใส่น้ำ
(ราชาศัพท์ เรียก**พระสุราพก**(**เพรียะห์**
ซุราบ))

สุราพน (**ซุราบ**) ชื่อเดือน ๙ ทางจันทรคติ
เรียก **แซสุราพน** (**แซซุราบ**) วันขึ้น
๑๕ ค่ำ เดือน ๙ เรียก **สุราพน** หรือ
สุราวน(**ซุราเบี่ยน**นี้ หรือ **ซุราเวเนียน**)

สุราย (**ซุราย**) ๑. แก้ว กลาย เช่น **สุราย**
จันง(**ซุรายจันมอนง**) แก้วเจือปน **สุราย**
เสกภู (**ซุรายซังเกดัย**) แก้วความ
สุรายคัม (**ซุรายกัวมนัม**) กลายความ
อาฆาต **แปรสุราย** (**แปรซุราย**) แปล
อธิบายให้เข้าใจ

๒. กระพี้ เช่น **ขลุ้มซาบสุราย**
(**เคลิมเจือบซุราย**) แก่นติดกับกระพี้
สาจสุราย (**ซังซุราย**) เนื้อไม้ที่เป็น
กระพี้ไม่ใช่แก่น **เณสุราย**(**เขอซุราย**)

ไม้ไม่มีแก่น มีแต่กระพี้

สุราล (**ซุราล**) เบา เช่น **รบสสุราล** (**รว**
บอะสซุราล) ของเบา **โทสสุราล**
(**โตะสซุราล**) โทษเบา **บาปสุราล**
(**บาบซุราล**) บาปเบา (ตรงข้ามกับ
ช่ง (**หังวัน**) **หนัก**) **สุราลเส็ก**
(**ซุราลเซ็ก**) เบามาก **สุราลเส็ก**
(**ซุราลเซดิง**) เบาและบาง เบาบาง
ร่อยหรอ

สุราล (**ซุรล**) ๑. เพ็น สรร เช่น **สุราล**
ขกตลอด ๆ (**ซุรลยวกตลอด** ๆ)
เพ็นเอาแต่ตี ๆ **สุราลเซรีส** (**ซุรล**
เจอะอะส) เลือกเพ็นเอา **ตรูวสุราล**
เซรีสเมดไอยถึงสิน (**ไตรวซุรล**
เจอะอะสเมดไอยเด็งเซิน) ต้องเลือก
เพ็นดูให้รู้ก่อน

๒. คำใช้กับ **สุรวจ** (**ซุรวจ**)
แหลม เป็น **สุรวจสุราล** (**ซุรวจซุรล**)
เตี้ยเตี้ยว แก้วกล้า มั่นคง ว่องไว
เช่น **ปราชญสุรวจสุราล** (**ปราชซุรวจ**
ซุรล) ปัญญาว่องไว **คณิตสุรวจสุราล**
(**กัวมนิตซุรวจซุรล**) ความคิดว่องไว
จันะสุรวจสุราล (**จันะเนห์ซุรวจ**
ซุรล) ความรู้มั่นคง

สุราว (**ซุราว**) ๑. สาว เช่น **สุราวสุตร**
(**ซุราวโซด**)สาวไหม **สุราวแซสแซลง**

(ขราวแคชแคลง) สาวเชือกว้าว (จากสาว คำไทย)

๒. สูงโปร่ง เช่น รวงสุราว (เรียงขราว) ร่วงสูงโปร่ง ขพสสุราว (คูปัวะสขราว) สูงโปร่ง

๓. สาวเท้า เช่น เถียรสุราวเชิง (เคอร์ขราวเชิง) เดินสาวเท้า (จากสาว คำไทย)

สุราวขราว (ขราวเจ็รว) สืบเสาะ ค้นคว้า สืบสาว เช่น สุราวขราวรกทาลแต่ เน้นการณ์พิศ (ขราวเจ็รวรรกเต้อล แต่เคณการ์บิค) สืบสาวหาจนเห็นเหตุแท้จริง

สุราส (ขระส) สะ (ตัวถึงไม่เป็นต้น) เช่น สุราสจอรก (ขระสจอรก) สะตรอก สุราสรง (ขระสรวบอง) สะรว นิยายสุราส (นิเยยขระส) หรือ นิยายสุราสผลว (นิเยยขระสโพลว) โดยปริยายหมายความว่า พุคตบังกัน

สุริจ ๆ (เข็จ ๆ) หิม ๆ ชัก ๆ เรื่อย ๆ เช่น ทีกสุรอกสุริจ ๆ (ตีกขุรอกเข็จ ๆ) น้ำชัก ๆ เรื่อย ๆ รลิมสุริจ ๆ (รวลิมเข็จ ๆ) ฝนตกหิม ๆ พร่า ๆ

สุริต (เข็ต) ซ่อมข้าว ดังใช้ สุริตองกร (เข็ตอ็องกอร์) ลอฏจเกสุริต (ลออ

โตจเกเข็ต) สวยเหมือน (ข้าว) เขาซ่อมแล้ว

สุริบ ๆ, สุริบ ๆ (เข็บ ๆ หรือ เข็บ ๆ)

เปาะเปะ อย่างเสียงฝนตกบนหลังคา ดังใช้ รลิมสุริบ ๆ (รวลิมเข็บ ๆ)

ฝนพร่าเปาะเปะ ๆ หรือเสียงกรอบแกรบ อย่างเงินย่ำไปบนของเปราะ ๆ

สุริบเส็รบ, สุริบเส็รบ (เข็บเข็รบ หรือ เข็บเข็รบ) เสียงกรอบ ๆ แกรบ ๆ

สุริม, สุริม (เข็ริม หรือ เข็ริม) เพียบเต็มแปล้ เช่น ลิจสุริม (ลิจเข็ริม) จมเพียบแปล้ โดยปริยาย หมายถึง ตกต่ำลงไม่มีเวลาสร้างชา

สุริล (เข็ล) เมี่ยม ไข้ขยาย เขมา (เคมา) คำ เป็น เขมาสุริล (เคมาเข็ล) คำเมี่ยม

สุริ (เข็) ๑. ผู้หญิง (คำกลายจาก สุตริ (เสตุริย))

๒. ศรี สิริ เช่น พระสุรัสวเพชญ (เพ็ริยะห้เข็ริยขัรเบ็จ) พระศรีสรรเพชญ สุรัสวสตี (เข็ริยขัวะสตีเข็ติย) สิริสวัสดิ์ ศรีสวัสดิ์ พระสุริขณา (เพ็ริยะห้เข็ริยคัน) ราชศัพท์ หมายถึง มากแห่ง พระสุริจณณ (เพ็ริยะห้เข็ริยจน) มากคำ พระสุริขบ (เพ็ริยะห้เข็ริยจิบ) พลจิบ พระสุริ

ตมพุด (เพ็รียะห์เข็รียตอมปุด) หมาก
สง พระสรุสนลัก (เพ็รียะห์เข็รีย
ซ็อนเล็ก) พลุ ใบพลุ พระสรุสุกกา
(เพ็รียะห์เข็รียสกกา) หมากสงตากจน
เนื้อแห้ง พระสรุสวาง (เพ็รียะห์เข็รีย
ซวง) ยาจุก พระสรุหริต (เพ็รียะห์
เข็รียหะเร็ด) หมากคิบ

สรุหมัต (เข็รียหมัต) มีสิริ มีศรีสวัสดิ์
มีทรัพย์ เช่น มนุสสรุหมัต (มนุส
เข็รียหมัต) คนมีสิริสวัสดิ์ มีทรัพย์
หญิงใช้ นางสรุหมัต (เนียงเข็รียมะ
เตีย) นางผู้มีสิริสวัสดิ์

สรุโสภณ หรือ-ภัน (เข็รียโซเพี้ยน) หญิง
งาม (เรียกเป็น สีสอพน ตามเสียงไทย
ก็มี)

สรุริง (เข็รียริง) ๑. แห่งผาก ใช้ว่า สรุวดสรุริง
(ซรวดเข็รียริง) แห่งจนเปราะใช้ สรุวย
สรุริง (ซรวยเข็รียริง)

๒. ชื่อไม้ไผ่ป่าชนิดหนึ่ง เรียก
ฤตสรุริง (ริสแซยเข็รียริง)

๓. กระเทียมชนิดหนึ่งเรียก ซุทิม
สรุริง (คุดิมเข็รียริง)

๔. เพลี้ยที่กัดกินเม็ดข้าวที่ยังกำลัง
เป็นน้านม ใช้ว่า สรุริงซุญซุกรุ
(เข็รียจิวญจิวกรุ) บางถิ่นเรียก
ตริง (เตริง)

สรุริง, สรุริง (ซุริง) เสี่ยงกระโดดปลงบนพื้น
หนา ๆ แน่น ๆ เช่น สรุทะโลตเทาฎีกา
สรุริง (ซุทะห์โลตเตวเตียลือซุริง) วึ่ง
เต็มกำลังกระโดดไปบนดินไต่ยั้งป

สรุริงค (เข็รียริงเกียะ) เขาสัตว์หรือเงี่ยง
สรุริงคตว (เข็รียริงเกียะตัก) สัตว์มีเขา
อย่างโค กระบือ สรุริงคมจจะ หรือ
มจจา (เข็รียริงเกียะมัจจะ หรือ มัจจา)
ปลามีเงี่ยง เช่น ปลาแขยง ปลาคุก

สรุริงการ (เข็รียริงเกียะ) ศฤงการ ความรัก
เครื่องประโลมใจ สรุสรุริงการ (เข็รีย
เข็รียริงเกียะ) ผู้หญิงงามชวนให้รัก

สรุรีบ (เข็รียรีบ) ที่เปราะมาก ที่กรอบเคี้ยวได้
ยิบ ๆ ค้างกรุบ ๆ ตั้งใช้ สรุวยสรุรีบ
(ซรวยเข็รียรีบ)

สรุรีบ, สรุรีบ (ซุรีบ) ตัก เสี่ยงของหนักและ
แน่นตก เช่น ซุลากุสรุรีบ (เทุลียักซุรีบ)
ตกดังตก

สรุรุก (ซุรุก) เมือง อำเภอ บ้านเมือง

สรุรง (ซุรง) กรอม เช่น สรุพตสรุรง (ซุอม
บิวดซุรง) ผ้ากรอม (ตรงข้ามกับ เช็จ
(เค็จ) สัน เติ้นเต่อ) ท่างสรุรง (เต็ยง
ซุรง) ทั้งหมด เต็มที่ ซุสท่างสรุรง
(โคะสเต็ยงซุรง) ผิดทั้งหมด ท่างสรุรง
ท่างกรุโรล (เต็ยงซุรงเต็ยงกรุโรล)
ทั้งหมดทั้งสิ้น เช่น รุโลกเล็ท่างสรุรง

	ทำงักรอด (รุมโลกเลอเต็ยงขรงเต็ยง ก้อมโรด) ดินชุ่มน้ำทางหมคทางสน		(ลุดจ้วงก้วงขรบ) ถูกเขาลงตังตัก เสียงเคินเหยียบสิ่งเปราะกรอบ ใช้ เฌ็ร
สรุจ	(ขรจ) พลัก เสียงของแน่นหนักแต่ ไม่แข็ง หล่น เช่น ทมลากการงองกร สรุจ (ตัวมเลี้ยกการงอองกรขรจ) กระสอบข้าวสารหล่นตังพลัก	สรุส	สรุบ ๆ (เดอร์ขรบ ๆ) (โขระส) ลวก เช่น สรุสอนลกเสฎา (โขระส้ออนลวกเซดา) ลวกผักเสดา สรุสมาน (โขระสเมื่อน) ลวกไก่
สรุญ	(โขริญ) ย่น ยก เช่น ธลากฟี่เล จุงเฌ็สรุญจุงเกะ (เทลียกปีเลองขอ โขริญจุงเกะ) ตกจากยอดไม้เอาจ ยอด หลดองกรขงนสรุญก (ตูลออง กอร์ทงวนโขริญก) ทุนข้าวสารหนัก คอย่น สรุญกนิต (โขริญกัวมนิต) จนปัญญา ไม่มีทางคิด	สรุระ	(โขระห) พร้อมพริก พร้อมเพรียง เช่น สรุระกุนาญจสรโมจ (โขระหเคื่นย โคงขรอมจ) พร้อมเพรียงกันเหมือนมค เชวการสรุระกุนา (เทวการโขระห เคื่นย) ทำงานพร้อมเพรียงกัน สรุระไญ (โขระหไค) เต็มฝีมือโดยไม่อ้อมกำลัง ตังใช้ เชวการสรุระไญ (เทวการ โขระหไค) ทำงานเต็มฝีมือโดยไม่อ้อม กำลัง สรุระสรวด (โขระหขรวด) ปรองคองกัน
สรุต	(โขริต) ทรุด ยุบลง เช่น ฐีสรุต (เต็ยโขริต) ดินยุบลง สรุสสรุต (ขอ ขอร์โขริต) เสาทรุด ล้ม (เฉพะข้าง) ใช้ ฐีสรุต (ต้อมเรียโขริต) ข้างล้ม (ตาย)	สรุต	(โขรด) รวดเดียว ทอดเดียว รุด เช่น เฌ็รสรุต (เดอร์โขรด) เดินรวด เดียว สรุตรุด (โขรดรุด) รวดเร็ว เร็วไว เช่น เฌ็รสรุตรุด (เดอร์โขรด รุด) เดินรวดเร็ว เชวการสรุตรุด (เทวการโขรดรุด) ทำงานรวดเร็ว
สรุติ	(โขระเตะ) การฟัง หู ความรู้ สรุติขร (โขระเตะทัวร์) ที่พยายาม ท่องบ่น ที่เป็นนักเรียน ใช้ มนุสส- สรุติขร (มนุสโขระเตะทัวร์)	สรุบ	(โขรบ) ๑. สือบ คือบ จานน้ำ (เฉพะ ข้าว) เช่น สืบายสรุบทิก (ขืบายโขรบ ตัก) กินข้าวจานน้ำ สรุบทิก (โขรบ ตัก) สือบน้ำ สรุบขบ (โขรบคัยอล)
สรุบ	(สรบ) ตับ พลัก เช่น ทมลาก องกรสรุบ (ตัวมเลี้ยกทอองกร ขรบ) ทำถูงข้าวหล่นตับ ฎวลสรุบ (ดวลขรบ) ล้มตังพลัก ลุดขงก่งสรุบ		

- สุบลม** พระธรณีสู่รบ (เพ็ญะหัตว์
 เรียงนี้โซรบ) พระธรณีสู่รบ ทักกว
สู่รบพนลึง (ตักกวโซรบบ้วนลึง)
 น้ำคุด (ที่น้ำวน) ทำให้จมลง โดย
 ปรียาย สู่รบ หมายถึง จ่ายเงินไปเป็น
 อันมากในกิจการใดกิจการหนึ่ง เช่น
สู่รบปรักเจรีนเทาลีขันวณฺณสู่รบ
 (โซรบปรักเจรีนเติวเลอจันวณฺณโซรบ)
 จ่ายเงินเป็นอันมากเรื่องสินค้าข้าว
๒. สุก คม ใช้ **สู่รบสุรง** (โซรบ
 ขอรอง)
- สู่รบ** (โซรบ) ๑. ต้นไม้จำพวกคันสน
 ๓. ชื่อต้นไม้พวกจุงแวงทวย
- สู่รบ** (โซรบ) ข้าว **จตุตสู่รบ** (โอรตโซรบ)
 เกี่ยวข้าว **สู่รบ ๑** กณฺณาบ (โซรวิมว
 ก้อนคับ) ข้าว ๑ ฟ่อน
- สู่รบ** (โซรบ) เสียงหกล้มดังบ่าบ หรือทำ
 อะไรตกดังต๊บ เช่น **ถวลสู่รบ** (ดวล
 โซรบ) ล้มไม่เป็นท่าดังบ่าบ **ธลัก**
สู่รบ (เทลียักโซรบ) พลัดตกต๊บ
ผลสู่รบ (ผลวะสโซรบ) ตีที่เคียวล้ม
 ไม่เป็นท่า
- สู่รบ** (โซรบ) เสียงหกล้มโดยแรง หรือเดิน
 ไสเท้าไปแรง ๆ เช่น **ถวลสู่รบ** (ดวล
 โซรบ) ล้มดังบ่าบ **เฐียรสู่รบ** (เคอร์
 โซรบ) เดินไสเท้าไปโดยแรง (เช่น
 เคียวกับ **พฐ** ดู **พฐ**)
- สู่รบ** (ซุรบ) แหลม เช่น **เฐียรสู่รบ** (เซ
 ซุรบ) ไม่แหลม **กัมพูสู่รบ** (ก้อม
 ปูสู่รบ) ยอดแหลม **บนฺลาสู่รบ**
 (บือนลาซุรบ) หนามแหลม **สู่รบ**
ญอมซุด (ซุรบโดจุมซุด) แหลมเหมือน
 เข็ม (ตรงข้ามกับ **ทาล** (เตียด) ที่)
 โดยปรียายหมายถึง ฉลาด ว่องไว เช่น
ปราชญ์สู่รบ (ปราชซุรบ) ปัญญา
 เจียบแหลม **สู่รบจระแลม** (ซุรบจรว
 แลม) แหลมเปียบ เช่น **แสนงกรบ**
สู่รบจระแลม (แซนงกรอเบียดซุรบจรว
 แลม) เขาควยแหลมเปียบ
- สู่รบสู่รล** (ซุรบซุรล) เจียบแหลม เช่น
ปราชญ์สู่รบสู่รล (ปราชซุรบซุรล)
 ปัญญาเจียบแหลม
- สู่รบ** (ซุรบ) ที่เบาตัวเส้นสายยืดไม่ขัด
 เช่น **สู่รไลสู่รบ** (ซอร์ไลซุรบ) เส้น
 สายยืด **พตฺขลวน** โย **สู่รบตสรไล**
 (ปัวตฺขลวนออยซุรบตสรไล) ดัดตัว
 ทำให้เส้นสายยืด
- สู่รบ** (ซุรบ) เสียงวัตถุเปราะแตกป่นไป
 เพราะเหยียบหรือเพราะกดเป็นต้น เช่น
ขานลัมกขงแบกสู่รบ (เจียนซอม
 บอกลุคองแบกซุรบ) เหยียบเปลือก
 หอยแตกป่นไป
- สู่รบ** (ซุรบ) ๑. เปราะ ร่วน กรอบ

เช่น **วตุสุรว** (เวียดโถะซุรว) วัตถุ
เปราะ **รบสสุรว** (รวบอะสสุรว)
ของเปราะ **บาสสุรว** (บาสซุรว)
ข้าวสวดยมะนละไม ไม่อ่อนแต่ไม่แข็ง
สุรวโยญก (ซุรวโยญก) กรอบจน
ร่วน **สุรวสรีง** (ซุรวเซริง) คุ **สรีง**
สุรวสรีบ (ซุรวเซริบ) คุ **สรีบ**
สุรวสเรส (ซุรวเซเรส) คุ **สเรส**
พากยสุรว (เปียกซุรว) คำมี ร
ประกอบหรือมี ร เราะ เช่น **กณฺฐ**
(ก้อนโค้ว) **ทุพ** (ตุเวะบั่ว)

๒. สัตว์จำพวกเหลือบมักอยู่ใกล้
โคนทางวัว

สุรว (ซุรว) ๑. สะดวก สบาย สนุก
เพลินใจ สุขสบาย เช่น **ผลวสุรวทา**
มก (โพลวซุรวเตวีโมก) ทางไปมา
สะดวก **การสุรวเชว** (การ์ซุรว
เทว) งานทำสบาย **เฎร์สุรว** (เดอ์
ซุรว) เดินสะดวกหรือสบาย **สุรวก**
เกอียก (ซุรวกอเกอียก) หัวเราะ
คิกคัก (ราชาศัพท์ ใช้ **ทรงพระ**
สมุรวลกเกอียก (ตริวงเพริยะหิซอม
รวลกกอเกอียก) ทรงพระสรวล) **สุรว**
ขุลวน (ซุรวคุลวน) สุขสบายไม่เจ็บ
ไข้ **สุรวสเรจ** (ซุรวซุรวจ) เสร็จโดย
สะดวกสบาย **เส็จสุรว** (เส็จซุรว)

หัวเราะคิกคัก **สุรวลสุรบ** (ซุรว
ซุรบ) เพลินไปด้วยกัน

สุรวลบล (ซุรวลบล) เรียบร้อย ทั้งกิริยา
วาจา เช่น **สมุฏฐิสุรวลบล** (ซอมเตีย
ซุรวลบล) คำพูดเรียบร้อย **นิยาย**
สุรวลบล (นิเยียซุรวลบล) พูดจา
เรียบร้อย

เสริบ (เซริบ) กระสัน เเห่ เช่น **เสริบ**
ตามเก (เซริบตามเก) เเห่ตามเขา
เสริบเมิลโคชน (เซริบเมิลโคชน)
เพลิดเพลิดนุกูละคร **เสริบสุรว** (เซริบ
ซุรว) เพลินใจด้วยความเเห่เหม

เสริบสุรล (เซริบซุรล) กระสัน กระวน-
กระวายใจในกาม

เสริอง (เซริอง) มึน วิงเวียน เช่น **วิลมุข**
เสริอง ๆ (วิลมุขเซริอง ๆ) วิงเวียน
หัวหมุนตัว **สรวังเสริอง ๆ** (ซุรวเวิง
เซริอง ๆ) เมามึน ๆ

เสริยก (เซริยก) ไล่เลี่ย เช่น **จันเะเสริยก**
กุนา (จันเะน๊ะเซริยกเคนีย) ความรู้
ไล่เลี่ยกัน **ล่อเสริยกกุนา** (ล่อเซริยก
เคนีย) ไล่เลี่ยกัน **เฎร์เลือนเสริยก**
กุนา (เดอ์เลือนเซริยกเคนีย) เดิน
เร็วไล่เลี่ยกัน

เสริยว (เซริยว) ๑. เสียว เสียวไส้ เช่น
เสริยวเชมณ (เซริยวเทมณ) เสียวฟัน

ขุลาจเสี่ยวสาจ (ขุลาจเขี่ยวซำ)
 กลัวเสี่ยวสยง เสี่ยวกรุน (เขี่ยว
 กรุน) หรือ กรุนเสี่ยว (กรุนเขี่ยว)
 เป็นไข่ตะกรันตะกรอ เสี่ยวสุราญ
 (เขี่ยวสุราญ) เสี่ยวซ่าน (ตุ สุราญ)

๒. เรียว เช่น รางเสี่ยว (เรียง
 เขี่ยว) ร้างเรียว สูงลิ้นน่าขยาค เช่น
 เถ้มเถิมขุพลเสี่ยว (เถิมเขอกบ๊ะส
 เขี่ยว) ต้นไม้สูงลิ้นน่าขยาค

๓. รวดเร็ว ว่องไว ที่กลัวไม่เรียว
 เช่น สะเสี่ยว (แซ่ห้เขี่ยว) ม้า
 ไปโดยรวดเร็ว

เสรก (เขรก) กระหาย (น้ำ) เช่น เสรก
 ทึก (เขรกกติก) กระหายน้ำ แสรกเต
 (เขรกเต) กระหายน้ำชา เสรกขุลาณ
 (เขรกเคเลียน) หิวกระหาย โดยปริยาย
 หมายถึง กระหายอยากได้เฉพาะทรัพย์
 เช่น เสรกขุลาณจ้โพทะพุย (เขรก
 เคเลียนจ้อมบ๊ะสเตรอับ) หิวกระหาย
 ทรัพย์

เสรง (เขรง) เย็นจัด เช่น ตรซากเสรง
 (ตรอเจียกเขรง) เย็นจับ

เสร็จ (ขรัจ) จบแล้ว หมดธุระแล้ว เช่น
 เสร็จการ (ขรัจการ) เสร็จงาน ที่สำเร็จ
 บริบูรณ์ เช่น จบเสร็จ (จ็อบขรัจ)
 จบบริบูรณ์ สำเร็จบริบูรณ์ เสร็จสุราบ

(ขรัจขรับ) มีพร้อมสรรพ ทั้งใช้
 มานเสร็จสุราบ (เมียนขรัจขรับ)
 เรียบจ้ทุกเสร็จ (เรียบจอมตุกขรัจ)
 จัดแจงไว้เสร็จ

เสร็จบัจ (ขรัจบัจ) เสร็จบริบูรณ์ เสร็จ
 ครบครัน เช่น เหยเสร็จบัจ (เฮย
 ขรัจบัจ) เสร็จแล้วบริบูรณ์ จ้อโยเหย
 เสร็จบัจสิน (จ้อออยเฮยขรัจบัจเซ็น)
 คอยให้แล้วเสร็จบริบูรณ์ก่อน

สระ (เขระห้) ตุ สระ

สระ (เขร) ๑. นา เช่น สระเชิงสุรก
 (เขรเชิงขรก) นาชาบนัน สระบุญ
 (เขรบน) นาบุญ สระปราง (เขร
 ปราง) นาปราง นาสำหรับปลูกข้าวใน
 ฤดูแล้ง สระพงโรระ (เขรปวงระห้)
 นาหวาน สระวุสา (เขรวูสะสา)
 นาสำหรับทำนาในฤดูฝน สระอับ
 (เขรออมเบิ้ล) นาเกลือ เหว้สระนึ่ง
 ทึก เหว้สกกนึ่งบาย (เทวอเขรนึ่งตึก
 เทวอเขรนึ่งบาย) ทำนาด้วยน้ำ ทำ
 สึกด้วยข้าว

๒. ตาฟาง ใช้ เกนกระ (เพนก
 เขร) ตาฟาง หรือ สระเกนกระ (เขร
 เพนก) ก็ใช้

สระ (เขรก) ร้อง สระกระเจียง (เขรก
 เจริง) ร้องเพลง สระกัย (เขรกกัย)

ร้องไห้ แสร้งหา (แสร้งหา) ร้อง
 เรียก แสร้งตัว (แสร้งตัว) ร้องตาม
 แสร้ง (แสร้ง) กลาก หรือ ซักกลาก
 แสร้งกงแกบ (แสร้งกงแกบ) โรคสังคัง
 โรคคันในร่มผ้า
 แสร้งนย (แสร้งน) ตำแหน่งมนตรีในเขมร
 (กลายจาก แสร้งน) แสร้งนยสงคราม
 (แสร้งนซ้องเกรียม) แสร้งสงคราม
 แสร้งนยธิปไตย (แสร้งนยธิปไตย) แสร้งยา
 ธิปไตย แสร้งนยอนุชิต (แสร้งนยอนุชิต)
 แสร้งนยอนุชิต
 แสร้งมัวร์ (แสร้งมัวร์) ๑. นาลูกข้าว ตู มัวร์
 ๒. ชื่อหญ้าชนิดหนึ่งต้นแข็งสีแดง
 ใบเล็ก ๆ ใช้ทำยารักษาโรค
 แสร้ง (แสร้ง) เปราะมาก ใช้กับ สรวย
 (สรวย) เปราะร่วน สมบัติสรวยแสร้ง
 (ซ้อมเดียวสรวยแสร้ง) คำพูดชัดเจน
 ฟังไพเราะ
 แสร้ง, เส่ระ (แสร้ง) ๑. ชุน เช่น
 แสร้งสัพทธรุละ (แสร้งซ้อมบิวด
 ทูละห์) ชุนผ้าขาว
 ๒. เห็นมีพิษชนิดหนึ่งมีรอยเหมือน
 ชุน เรียก ผุสิดแสร้ง (เพซิดแสร้ง)
 โสรก (โสรก) ๑. ชะลอม เช่น แผลมาก
 ปรางมวโยสรก (แผลมกปรางมวโย)

โสรก) มะปราง ๑ ชะลอม (บางถิ่น
 เรียก โสรบ (โสรบ))

๒. กรู พร้อมเพรียง เช่น สุธะ
 โสรกเพ็งพรมคณา (ซุดะห์โสรกเลิง
 พรวมเค้นย) กรากกรูขึ้นพร้อมกัน
 พวาทาหามเญื่อโสรกจะโสรกเพ็ง
 (ปวกเตยเอียนเดอร์โสรกจะโสรก
 เลิง) พวาทาหารเดินพร้อมเพรียงกันไป
 มา

๓. คำขยาย สรวย (สรวย) เปราะ
 ร่วน กรอบ เป็น สรวยโสรก (สรวย
 โสรก) เปราะมาก หักง่าย

๔. กรอบเกรบตั้งเสียงเหี้ยบไบไม้
 แห้ง ๆ ใช้ โสรก ๆ เช่น เญื่อชาน
 สลิกเญื่อโสรก ๆ (เดอร์เจี้ยนเขลิกเขอ
 โสรก ๆ) เคนเหี้ยบไบไม้กรอบเกรบ ๆ

โสรกทีก (โสรกตีก) และ ชุ่มน้ำ เช่น
 เญื่อเมทสโสรกทีกงาบอัส (เดิม
 เมตสโสรกตีกเจือบออะส) ต้นพริก
 น้ำและคายหมด (บางถิ่นใช้ สรวกทีก
 (ซรวกตีก) แต่มักใช้ ชำทีก (เจียมตีก)
 มากกว่า)

โสรง (โสรง) ๑. โปรง เช่น ขบสโสรง
 (คูปวีสโสรง) สูงโปรง ไพโรโสรง
 (เพรียโสรง) ป่าโปรง

๒. ชื่อเพลงเขมรเพลงหนึ่ง เรียก

เกลงโสรง (เพลงโซรง)

โสรง (โซรง) รก เช่น **โสรงภูณำ** (โซรง
ด้อมนำ) รกน้ำพีช **โสรงทิกมบุด**
(โซรงตักม้วน) รกน้ำมัน โดยปริยาย
หมายความว่า มุ่งตรง เช่น **เรื่องนุ้โสรง**
เทเล่แถมมนุ้สมนาก (เรื่องนุ้ที่
โสรงเติวเลอแถมมนุ้สมนาก) เรื่อง
นั้นมุ่งตรงไปที่คนคนเดียว พร้อมกัน
มุ่งเอาเป็นเอกฉันท์ เช่น **เล็กคณา**
โสรงมกพินาย (เล็กคณียโซรงโมก
บิเนีย) ยกกันมุ่งมาจากข้างโน้น
โสรงสร่ง (โซรงซร้อง) รกให้หายร้อน
สงเคราะห์ให้พ้นทุกข์ เช่น **พระพุทธร**
โสรงสร่งสตุว (พระยี่ห่ปุดโซรงซร้อง
ซัด) พระพุทธรเจ้าโปรดสัตว์ให้พ้นทุกข์
ธรรมโสรงสร่งสตุว (เทอ์โซรงซร้อง
ซัด) ธรรมโปรดสัตว์ให้พ้นทุกข์ **โสรง**
สรพ (โซรงซร้อง) ดู **โสรง**

โสรบ (โซรบ) ๑. หุ้ม เช่น **โสรบมาส**
(โซรบเมียะส) หุ้มทอง **โสรบปราก**
(โซรบประก) หุ้มเงิน **เณโสรบสพาน**
(เขอโซรบเซปอื่น) ไม้หุ้มทองเหลือง
เขมณโสรบมาส (เทมณโซรบเมียะส)
พื้นหุ้มทอง

๒. ชะลอม เช่นเดียวกับ **โสรง**

โสรบภูณภู (โซรบด้อมด้อม) โดยปริยาย

หมายความว่า ช่วยปัดบังไม่ให้แพร่หลาย
ช่วยสงเคราะห์ให้พ้นทุกข์ เช่น **บานรว**
ขลวนโดยสารพวงญาติมิตรช่วย
โสรบภูณภู (บานรวขลวนโดยซาร์
ปวกญะติมิตรช่วยโซรบด้อมด้อม) ได้
เอาตัวรอดโดยอาศัยพวงญาติมิตรช่วย
สงเคราะห์ให้พ้นทุกข์ **ช่วยโสรบภูณ**
ภูบิยบานธูรสุรว (ช่วยโซรบด้อม
ด้อมบิยบานธูรสุรว) ช่วยสงเคราะห์
ให้ได้ทุเลาเบาบาง

โสรม (โซรม) ๑. ปลอก ถุง ผัก เช่น
โสรมแวนตา (โซรมแวนตา) ปลอก
แวนตา **โสรมกำบิตเสนียต** (โซรม
กำบิตเสนียต) ผักมิดเหน็บ **โสรม**
ฉาว (โซรมฉาว) ผักคาบ **โสรมเซ่ง**
โสรมไถ (โซรมเจิงโซรมไค) ถุงเท้า
ถุงมือ

๒. คำแม่เมต หมายความว่า เสอ

โสรัล ๆ (โซรัล ๆ) ลวก ๆ พอสุก (มักใช้
เฉพาะผัก) เช่น **สุรสอนลวกโสรัล** ๆ
(ซุระส้อลวกโซรัล ๆ) ลวกผักพอ
สุก โดยปริยายหมายความว่า ลวก ๆ เล่า ๆ
เช่น **เจะโสรัล** ๆ (เจะโซรัล ๆ) รู้
เล่า ๆ

สร (ซริอม) ๑. คำบุ ๆ ถี่ ๆ อยู่เรื่อย ๆ

กวน เช่น สร้ทักลือกโอบรงตุลา (ข้อมดักลือกออยรองตุลา) กวนน้ำ ชุ่นให้นอนกันใส ทักสร้ (ดักข้อม) น้ำที่นอนกันใสเพราะกวน อดญุสร้ (อ้อนโองข้อม) บ่อน้ำที่ขุดไว้ต้น ๆ แล้วตักน้ำชุ่นมาเทใส่ไว้เต็ม แล้วกวน ไปเรื่อยให้นอนกันใส (สำหรับหมู่บ้าน ที่อตกค้ำน้ำในหน้าแล้ง)

๒. มั่นเส้า มั่นป้าชนิดหนึ่ง หัว ยาวแทงลงลึกลงไปในดิน มีเสี้ยน แต่ กินได้ เรียก ภู่งสร้ (ด้อมโองข้อม)

สร้า (ขร้า) ร้า เช่น จานสร้า (จานขร้า) จานขามร้า โดยปริยายหมายความว่า มีความผิดพลาด ตรอมใจ ซ้ำใจ ดังใช้ จิตตสร้า (เจ็ดขร้า) หรือ สร้าจิตต (ขร้าเจ็ด)

สร้า (ขร้า) ๑. ซัด เช่น สางสร้า (ซัดขร้า) เนื้อซัด เนื้อสร้าขุลวน (เนื้อขร้าขุลวน) เนื้อซัด

๒. แตน เช่น สร้าทิจ (ขร้าติจ) แตนต้อย

สระ (ขระห์) ๑. สระน้ำ ทั้งขุดและเกิดเอง ที่เกิดเองเรียก ขาตสระ (เจียดขระห์) เขมรมักเรียกว่า ตรพ่าง (ตรอบ้าง) สระโบกขรณี (ขระห์โบกขระเนย) สระบัว สระสร้ง (ขระห์ขร้ง) สระ

สำหรับกษัตริย์ลงทรง สระสร้ (ขระห์ เขรีย) สระศรี สระที่มีสิริสวัสดิ์

๒. สะ เช่นเกี่ยวกับ สร้าสะ เช่น เชื้อพทะตรวสระรบง (เทวเพติยะห์ โต้วขระห์ร่วบอง) ทำบ้านต้องสระร่ว คำโบราณหมายความว่า ต้องเอาอกเอาใจผู้มี อำนาจเพื่อศัตรูจะได้ไม่บุกรุกหรือคูหมิ่น เอาได้ ดู รบง

สล (ขล) ๑. ต้มแกง เช่น สลมขูร (ขลอมขูร) (ก.) แกงส้ม

๒. เคี้ยว เช่น สลเปรงลขง (ขลเปรงลขง) เคี้ยวน้ำมันมะหุ้ง สลขั (ขลเออร์) เคี้ยวขัน สลถุหน้า (ขลถุหน้า) เคี้ยวยา (สำหรับทา) โดย ปริยายหมายความว่า หยั่งเอาความรู้ความคิด ลงตาม เช่น ตรวสลเม็ลโอยถึงการ สิ้น (โต้วขลเม็ลลอยเอ็งการ์เซ็น) ต้องหยั่งดูให้รู้การงานเสียก่อน นิยาย สล (นิเยยขล) พุทลงตาม

สลก (ขลือก) ซัดเขียว เช่น มุขสลก (มุขขลือก) หน้าเขียว แถนกลสลก (เพนกลขลือก) ตาขาว ภัยสลกมุข (เพยขลือกมุข) กลัวหน้าซัด สลก สลาง (ขลือกขล้ง) ซัดเขียว

สลง (ขล้อง) จิ้ม ทำให้รู้เล็กลงตามต้องการ เช่น สลงปรโหงแถลขวง (ขล้องปรอ

โหงวแคลคูล) จินรุตี้เจาะ สล่งภูัรทะ
 แกลโลก (ขล่องดมรวัทะห้แดด
 โห) จินคุมเกวียนทึดราด หลวม

สรุป (ตลอด) ไม่เถาชนิดหนึ่งใบมีขน มี
 ยางสีขาว

สฺลน (ชฺลื่อน) ตกตะลึง เช่น ภัยสาหัส**สฺลน**
ยกอวิณทาน (เพี้ยนะสชฺลื่อนยวก
 เอวฺยมนัเตจัน) กลัวมากตกตะลึงเอา
 อะไรไม่ทัน **สฺลนโสถ** (ชฺลื่อนโซถ)
 ตกตะลึงพริ้งเพริด ตกตะลึงทาค้าง

สลับ (สลับ) ลู อ่อนลู หบลง (ไม่ก่อย
 ไข่ ไข่ ขบ (ขบ) มากกว่า) ดู
ขบ

สุลา (ซุลา) หมายถึง **สุลาณฺแสง** (ซุลา
 ก้อนแสง) ขึ้นมาจาก หมากพลูห่อใน
 ผ้าเช็ดหน้าผืนใหญ่ ๆ เช่น **สุสุลาณ-**
แสง (ซึซุลาก้อนแสง) กินขึ้นมาจาก
สุลาภาต หรือ **สุลากรก** (ซุลากัด
 หรือ ซุลากรอก) หมากดิบที่ปอกเปลือก
 หั่นเป็นแฉ่งบาง ๆ ตากแห้ง **สุลาจนิต**
 (ซุลาจอมเน็ด) หมากที่หนีบด้วยมีด
 ยับเป็นชั้น ๆ **สุลาเจือร์** (ซุลาเชอร์)
 หมากดิบที่ปอกเปลือกแล้ว ย่างให้แห้ง
สุลาจับ (ซุลาจับ) หรือ **มลูจับ**
 (มลูจับ) พลูจับ (มีหมากกับยาใส่รวม
 ไปด้วย) **สุลาตมพล** (ซุลาตอมพล)

หมายความว่า **สุลาฤมาต** (**สุลาฤมัต**)
 หมายความว่า พลูจืดที่มียากับหมากด้วย
สุลาเบียก (**สุลาเบียก**) พลูจืด (มีหมาก
 กับยาด้วยพร้อม) **สุลาสุลิ่ง** (**สุลาสุลิ่ง**)
 หมายความว่า ตากจนเนื้อแห้ง **เล็กสุลา**
 (**เล็กสุลา**) ยกของหมิ่นมอบให้พ่อแม่
 ฝ่ายหญิง (มีหมากพลูเป็นต้น) **สุสุลา**
 (**ซูสุลา**) ชื่อหมากพลูเครื่องผสมพร้อม
 หมายถึงเดียวกับ **เล็กสุลา** ก็ได้

สุลาก (ซุลา) สลาก เช่น **สรรเสริญสุลาก**
(ขอเชิฐ์ซุลา) เขียนสลาก **บิฐสุลาก**
ชาสมุคาล (เบิฐซุลาเจียซอมเกือล)
 บิฐสุลากเป็นทิสั้งเกต **จาบสุลาก** (จับ
 ซุลา) จับสุลาก

สุลาก (ขุลัก) ๑. ทิดคอก เช่น **สุลากนึ่งตุ๋น**
(ขุลักเขืองเต๋รีย) ก้างปลาติดคอก โดย
 ปริยายหมายว่า ติดขัถนึ่งเอียงอายเพราะ
 จนคำพูด เช่น **ฎากแต่ฟิรบีมาตู่เท**
สุลากสุณฺณมินเจญ (ดักแตบรีเบียมัด
 เตวี **ขุลักเขตฺยมินเจญ**) พูดไปแต่๒-๓
 คำ ติดขัถพูดไม่ออก

๒. ลำโพง มี ๒ ประเภท คือ
อย่างดอกขาวกับดอกแดง เรียก **สุลากุส**
(**ขุลักขอ**) กับ **สุลากุรัม** (**ขุลักกุรอ**
ฮอม) **นุทตสุลากุ** (**ขุทตขุลัก**) บัว
ลำโพง **สุลากุแสดง** (**ขุลักแขลง**)

หรือ **แสดงสลาก'** (**แขวงซลัก'**) โดย
ปริยายหมายความว่า ที่กระโชกกระชาก ชู
ตะคอก เช่น **สมณีสลาก'**แสดง (**ซ้อม**
เดียซลัก'แขวง) คำพูดกระโชกกระชาก

สลากสุนาม (**ซลากซุนาม**) ทำหนิตามร่าง
กาย

สลากัญาน (**ซลากัญาน**) หมายชนิดหนึ่ง
เรียก หมายตะเภา ต้นใหญ่กว่าหมาย
ธรรมชา สีเหมือนต้นมะพร้าว ใบห่าง ๆ
ลูกยาว เปลือกอ่อน ใช้กินเป็นหมากได้
ทั้งแต่ยังดิบ ๆ

สลากหม (**ซลากหม**) ท่อนหยวกกล้วยที่เจียน
ปลายข้างหนึ่งเป็นรูปอย่างหัวปี่ แล้ว
จับพลูเสียบไม้ให้โค้งนิด ๆ ปักเป็น ๓
มุม หรือ ๔ มุม ใช้ในพิธีบูชาพระ
พิฆณการเป็นต้น

สลากุวา (**ซลากุเวีย**) สีเสียด ไม้สีเสียด

สลากโณมล (**ซลากโหมล**) ต้นหมากผู้

สลาก (**ซลาก**) ปลาฉลาก หรือปลาฉลาก
เรียก **ตรัสลาก** (**เตรียซลาก**)

สลากตาโอน, สลากตรโอน (**ซลากตาโอน หรือ**
ซลากตรโอน) ต้นไม้มีแก่นชนิดหนึ่ง
ต้นเหมือนกับหมาก แต่เนื้อข้างนอก
แข็ง ใช้ทำฟาก เรียก **รนาบสลากตา-**
โอน (**รวเนียบซลากตาโอน**) ดู **รนาบ**
(เรียกแต่ **ตาโอน หรือ ตรโอน** ก็ได้)

สลากตรวย (**ซลากตรวย**) ซองหรือกรวยใบทอง
ใส่หมากพลู ใช้เวลาทำบุญตามธรรม-
เนียมเขมรโบราณ

สลากธรม (**ซลากเทอร'**) เครื่องบูชาในเวลา
ทำบุญ ใช้ดอกไม้มารูปเทียนหมากพลูปัก
บนลูกมะพร้าวอ่อนหรือหยวกกล้วย ถ้า
ใช้ลูกมะพร้าวอ่อน เรียก **สลากธรมฉวง**
(**ซลากเทอร'โดง**)

สลาก (**ซลาก**) ปีก เช่น **สลากมาน'**
(**ซลากเมอิน**) ปีกไก่ **สลากโกฉง**
(**ซลากโกดง**) ปีกใบเรือ **สลากจกร**
(**ซลากจัก**) ใบพัด **สลากรงวึง**
(**ซลากรงวึง**) ปีกระวึง **สลากแอก**
(**ซลากแอก**) ปีกว่าว **สมบุรสลาก**
กนลง' (**ซ้อมโบรซลากกอนล้อง**) สีปีก
แมลงภู่ หรือ **สลากกัณ** (**ซลากกัณ**
เพม) ปีกแมลงทับ **สลากซริง** (**ซลาก**
จริง) ปีกค้างคาวแม่ไก่

สลาก' (**ซลัก'**) ตาย เขมรมีคำที่มีความหมาย
ว่า ตาย มากมายตามชั้นของบุคคล ได้
แก่ **บรินิพพาน** (**บอระนิบเบียน**)
ปรินิพพาน **โสยทิพพชกต** (**โซยติบ**
เปยะจวังกวด) **เสวยทิพพชกต** **โสย**
ท้วงกต (**โซยติวังกวด**) **เสวยท้วงกต**
โสยพิราลย (**โซยปรีเียลย**) **เสวย**
พิราลย **สฤต** หรือ **สฤกต** (**โซะกวด**

หรือไชระกวด) สุกตหรือสุรคต กุสย
(กะไช) กษัย สัน กุสยกุสย(เกขึ้นกะ
ไช) กษัย กษัย สันชีพ ททลอสัญญ-
กมม (ตัวตวลอะชัยญะกัม) รับอัญญ-
กรรม ททลมรณภาพ (ตัวตวลมัว
เรยะนะเพียบ) รับมรณภาพ ททล
อนิจจรมม (ตัวตวลอะเน็จะหัม)
รับอนิจจรมม ททลอนิจจกมม (ตัว
ตวลอะเน็จะกัม) รับอนิจจรมม เทวี
กาลกิริยา (เทวอกาละเกะระยา)
ทำกาลกิริยา รลต (รวลัด) คับ รลต
ขนฺธ (รวลัดขัน) คับขันธ์ รลางขนฺธ
(รุมเลียงขัน) ล้างผลาญชีวิต ขฺลย
ขนฺธ (เทุเลียงขัน) ทลายขันธ์ ขฺลย
สงฺขาร (เทุเลียงซ้องคาร์) ทลายสังขาร
แบกขฺลยสงฺขาร (แบกเทุเลียงซ้อง
คาร์) แตกทำลายสังขาร บาทบง (บัค
บ้อง) สุนฺหยา สานฺสุม ตาย (คำสุภาพ)
เฎี (เดอ) ตาย (คำสุภาพ) มุต
(พด) สุต มุตรลต (พดรวลัด) สุตคับ
ฎาจขยล (คัจคัยอล) ขาดลม หมคลม
อสูญเheim (ออะสัด้องเฮิม) สันลม
หายใจ งาม (เงอ) ตาย(คำไม่สุภาพ)
ตายสาก (ตายซาก) ตายแห่ง (เฉพาะ
สัตว์) ตายโง (ตายโง) ตายโง
ตายนิคธรรมคตาอย่างถูกฆ่าตาย ตกน้ำ

ตาย สุมัง (เขมิ้ง) หรือ ตายสุมัง
(ตายเขมิ้ง) ตายแ้งก้อ เตน (เตน)
ตาย (ตรงข้ามกับ รล (รวะส) มีชีวิต
อยู่) สฺลลบกฺรพา (ขลลบกฺรอลา) ตาย-
คา คือ หมคตาเดินต่อไปอีก (ใช้ในการ
เล่นหมากรุก) โดยปริยายหมายความว่า หมค
หนทางต่อไปอีกได้ ถึงใช้ พากยฺสฺลลบกฺ
รพา (เปี้ยกขลลบกฺรอลา) สฺลลบกฺ
จิตต (ขลลบกฺเจ็ด) อิมใจ สุขใจ สฺลลบกฺ
ปฺรโยชน (ขลลบกฺปฺรโยจ) เสียประโยชน์
สฺลลบกฺพฺราย (ขลลบกฺเพรีย) ตายพฺราย
คือตายทั้งกลม สฺลลบกฺสาจ (ขลลบกฺซัจ)
ทำให้เนื้อเรียบ ไม่ให้ผิดจากที่เป็นมาแต่
เดิม เช่น สํพตฺสฺลลบกฺสาจ (ซอมบวด
ขลลบกฺซัจ) ผ้าเนื้อเรียบ ทักสฺลลบกฺ (ตัก
ขลลบกฺ) น้ำที่ใช้ดับเหล็กหรือโลหะอย่าง
ใดอย่างหนึ่ง นาฬิกาสฺลลบกฺ (เนยลิก
ขลลบกฺ) หรือ งาม (เงอ) นาฬิกาทาย
สฺลลบกฺแกว (ขลลบกฺแกว) บีกแก้ว บีกใหญ่ที่
ทำให้นกมีกำลังบินได้ กาดฺสฺลลบกฺแกว
(กาดขลลบกฺแกว) ตักบีกแก้วหรือบีกใหญ่
โดยปริยายหมายความว่า พุดคักกอก

สฺลลบกฺจรวา (ขลลบกฺจรวา) ผักสันตะวา
เรียก อนลลบกฺสฺลลบกฺจรวา (อ้อนลลวก
ขลลบกฺจรวา)

สฺลลบกฺทา (ขลลบกฺเตย) ๑. ผักจำพวกสันตะวา

แต่ใบเล็กกว่า สีเขียวจัด ใช้เป็นผักจิ้ม
ได้

๒. พืชชนิดหนึ่งต้นเป็นเถา ใบ
ห่าง ๆ โคนใบโอบต้น มักขึ้นในที่ร่ม

สฺลาลปากกา (ขฺลาลปากกา) ปากกา
สฺลาลปรเจียว, สฺลาลปรเจียว (ขฺลาลปรอ
เจียว) สะบัก เรียก จอึงสฺลาลปรเจียว
(เขืองขฺลาลปรอเจียว) กระตูดสะบัก

สฺลาลพรา (ขฺลาลเปรีย) ซ้อน สฺลาล
พราจุมออบ (ขฺลาลเปรียจุมออบ)
ซ้อนขาว สฺลาลพราบงแอม (ขฺลาล
เปรียบงแอม) ซ้อนหวาน สฺลาล
พราญก (ขฺลาลเปรียแตก) เกลี้ยง
ใบกลุ่กันทำด้วยเหล็ก

สฺลาลพริล (ขฺลาลพริล) ซึ่งไม่เป็นต้นเป็น
แผ่นเล็ก ๆ ของประตูหรือหน้าต่างสำ-
หรับให้ลมเข้าออกได้ เรียก ทวาร
สฺลาลพริล (เทวียร์ขฺลาลพริล) หรือ
บงอวสฺลาลพริล (บ้องอวขฺลาล
พริล) (น่าจะเทียบได้กับคำ ใบปรือ
ของไทย)

สฺลาล (ขฺลาล) ๑. ที่มีรอยหยาบ (จำเพาะ
แต่เนื้อไม้) เช่น เถีสาจฺสฺลาล (เขอ
ซัจขฺลาล) ไม้เนื้อหยาบ

๒. ที่เพิ่งถากใหม่ ๆ เสร็จแล้ว
(เฉพาะแต่นา) เช่น แสฺรสฺลาล (แซร
ขฺลาล) นาถางใหม่ ๆ (ชาวบ้านเรียก

ตามความหมายว่า แสฺรรานอฺม (แซร
เรียนเทมีย)

สฺลาลสฺจาบ, สฺลาลสฺนาบ (ขฺลาลขฺจาบ หรือ ขฺลาล
ขฺนาบ) ต้นหมากป่าชนิดหนึ่ง ดู สฺจาบ ๒.

สฺลาลอ (ขฺลาลเอีย) ไม้เถาชนิดหนึ่ง ลำต้นแข็ง
ใบขึ้นหนาแน่น มักปลูกให้เป็นซุ้มเหนือ
ลานบ้านให้ได้เงาร่ม

สฺลาลิก (เขลิก) ๑. ใบไม้ เช่น สฺลาลิกเณ
(เขลิกเขอ) ใบไม้ สฺลาลิกแตรง (เขลิก
แตรง) ใบเถา สฺลาลิกมฺล (เขลิกมฺล)
ใบพลู (ถ้าเป็นลักษณะนาม สำหรับใบ
ไม้แต่ละใบ ใช้ สฺนลิก (ซ็อนเลก)
สฺลาลิกกณฺญบ (เขลิกก็อนค็อบ) ใบตาล
ที่เย็บเป็นตับ ใช้มุงหลังคา สฺลาลิกตร-
เจียก (เขลิกก็ตรอเจียก) ใบหู สฺลาลิกรืต
(เขลิกก็รืต) ใบลานใช้จารหนังสือ
สฺลาลิกสฺมา (เขลิกก็เซียมมา) ใบสีมา

๒. จำนวน ๑๐ ผุสฺน (โพสฺน)
ผุสฺนหนึ่งเท่ากับ ๔๐ สฺลาลิกหนึ่งจึงเท่า
กับ ๔๐๐ เช่น สฺลาลยบีสฺลาลิก (ขฺลาล
เบียเขลิก) มะม่วง ๑๒๐๐ ผล

๓. กระต่ายชนิดหนึ่ง ตัวเล็กบาง
เปรียบว่ากระต่ายธรรมดา

สฺลาลิกโคร (เขลิกก็เคฺรีย) ตะไคร้

สฺลาลิกโพธ (เขลิกก็โป) ใบโพธิ์ที่ห้อยกระดิ่ง
หรือสิ่งอื่นที่มีรูปร่างคล้ายคลึงกัน

สลึง (เชลิจ) ๑. เหรียญราคา ๒๐ เซ็นต์
แต่ ๔ สลึงเป็นหนึ่งบาท เดิมมีรูป
ต่อมามีรูปหงส์ข้างหนึ่ง รูปปราสาท
ข้างหนึ่ง

๒. หมากสง เรียก **สุลาสลึง**
(ขุลาเชลิจ) คู **สุลา**

๓. ตะลึงตาก้าง เบิกตาก้างไม่
กะพริบ ตั้งใช้ **เบิกแถมกสลึง** (เบิก
เพนบกเชลิจ) **เมิลสลึง** (เมิลเชลิจ)
คูกะลึงตาก้าง

สลีบ (เชลิบ) หยี่ หรี (เฉพาะตา) เช่น
ตรบกแถมกสลีบ (ตรอบอกเพนบก
เชลิบ) หนังสือ

สลี (เชลือ) เหมือน ตาลอย เช่น **เชวี่แถมก
สลี** (เทวอเพนบกเชลือ) ทำตาลอย
แถมกสลี (เพนบกเชลือ) ตาลอย

สลิต (เชลิด) ตั้งมาก คำขยาย **ตั้ง** (เติง)
ตั้ง เป็น **ตั้งสลิต** (เติงเชลิด)

สลิตสลัก (เชลิดขลือก) คู **สลิตสลัก**

สลุก (โซลิก) คำใช้กับ **สล** (ขลือ) ต้มแกง
เป็น **สลสลุก** (ขลือโซลิก) คู **สมลุก**

สลุง (โซลึง) สนิท ทื่อ ดิก ตั้ง เช่น
ชิตสลุง (จิตโซลึง) ชิตสนิท เกือบ
เป็นเนื้อเดียวกัน **ผูลวตรงสลุง** (โพลัว
ตรงโซลึง) ทางตรงตั้ง **มุลสลุง**
(มุลโซลึง) กลมดิก **เลื่อนสลุง** (เลื่อน

โซลึง) เรวี่ **เชือสลุง** (เชือโซลึง)
เชือสนิท **จะจิตตสลุง** (โจะห้เจ็ด
โซลึง) ปักใจสนิท **เฐือสลุงมกรก**
(เดือโซลึงโมกรวก) เดินท่อมหา

สลุต (โซลิต) ๑. ตกใจ ใจหาย เช่น
ทาทานจิตตมุตมินสลุต (เจ็ดเจ็ด
เจ็ดเจ็ดมุตมินโซลิต) (ใจเจ็ดเจ็ด)
ทาทานใจล้าไม่ตกใจกับการรบ ภัย**สลุต**
(เพียโซลิต) กลัวใจหาย **สลุตทรนชต์**
(โซลิตรวนทวด) ตกใจกลัวตัวสั่นเทา
สลุตสล่น (โซลิตสล่อน) ตกกลิ้ง
กลิ้งงัน

๒. ชัด เช่น **สลุตซงก่ง** (โซลิต
จ้วงก้วง) ชัดหัวเข้า

สลูตี (โซลิตเตีย) คำสรรเสริญ คำสตุติ เช่น
สูตรสลูตี (โสดโซลิตเตีย) สวดสรร-
เสริญ **พวกบารกสูตรสลูตีถววยชัย**
มงคล (พวกบารกโสดโซลิตเตียถววย
ชัยมัจจกวด) พวกพราหมณ์ราชครู
สวดสรรเสริญถววยชัยมงคล **สลูตีถา**
(โซลิตเตียกะทา) คำสรรเสริญ คำสตุติ
สลูตีปาอะกะ (โซลิตเตียปาอะกะ)
ผู้สวดสรรเสริญ

สลูป (โซลูป) ๑. ปกคลุม เช่น **แมกถูสลู**
ยรสลูป (แมกกระสีเขียวยูร์โซลูป) กิ่ง
ไม้อ่อนโน้มลงมาปกคลุม

๒. หน้ามีค เวียนหัว กังใช้ **วิลุมข**
สลบ (วิลุมขโขล็บ) หน้ามีค เวียนหัว
สลย (โขลย) ยานกรอม เช่น **สัพตสลย**
 (ซ็อมบ๊วดโขลย) ผ้ายานกรอม **สลียก**
สบลยสลยเหียร์แกง (เขลียกซ็อม
 โลยโขลยเอียร์แกง) นุ่งผ้าถุงยานกรอม
 ส้น **จิตตสลย** (เจ็ดโขลย) โดย
 ปริยายหมายว่า ใจเรื้อยเนื่อย
สละ (โขลหะ) ตก (หลุมหรือร่อง) เช่น
เหือร์ปรยัตนสละระณฎากฎาม (เดอร์
 ปรยัตโขลหะหรีวนเดากฎาม) เกลิน
 ระวังตกรูป (คำใช้ในเสียมราชฎัรพระ-
 ตะบอง)
สลญ (โขลญ) ปลาชนิดหนึ่ง ตัวเล็กเรียว
 ข้างหัวปากเล็กแหลม ตามธรรมชาติมัก
 ซุกตัวอยู่ในโคลน เรียก **ตรีสลญ**
 (เตรียโขลญ) โดยปริยายหมายว่า
 ปลิ้นปล้อน เช่น **มนุสสตรีสลญ**
 (มนุสสเตรียโขลญ) คนปลิ้นปล้อน
กนิตตรีสลญ (กัวนนิตเตรียโขลญ)
 ความกิดปลิ้นปล้อน
สลต (โขลต) ใจดี ไม่ค ไม่ทุร้าย เช่น
มนุสสสลต (มนุสสโขลต) คนใจดี
จิตตสลต (เจ็ดโขลต) ใจดี **สลตตรง**
 (โขลตตรง) ใจดีและซื่อตรง **สลต**
สลาบ (โขลตขล็บ) ใจดีสัหาย สรรับ

ผิด ไม่ได้เถียง กังใช้ **มนุสสสลต**
สลาบ (มนุสสโขลตขล็บ)
สลตบุต (โขลตบอต) สุภาพเรียบร้อย สงบ
 เสงี่ยมไม่พุกพล้อย กังใช้ **มนุสสสลต**
บุต (มนุสสโขลตบอต)
สลิต (เขลิต) ตาเหลือก กังใช้ **แกนกสลิต**
 (เพนกเขลิต) เหลือบตาไปมา **เหือร์**
สลิตจะสลิตเพ็ง (เดอร์เขลิตโจะหะ
 เขลิตเลิง) เกลินเหลือบตาไปมา หรือ
เหือร์สลิต ๆ (เดอร์เขลิต ๆ)
สลิตสลัก (เขลิตขลือก) ตาเหลือกตา
 เหลือบไปเหลือบมา ตาเหลือกหน้าซีก
 เพื่อค้ำยความทุกข์หนักหรือความกลัว
 เช่น **เหือร์สลิตสลัก** (เดอร์เขลิต
 ขลือก) เกลินทะเลื่อทะล่า **กัยสลิต**
สลัก (เพียเขลิตขลือก) กลัวตาเหลือก
 หน้าซีกเผือด **สลิตสลัก** กังใช้
สลียก (เขลียก) นุ่ง เช่น **สลียกสัพต**
 (เขลียกซ็อมบ๊วด) นุ่งผ้า **สลียกโข**
 (เขลียกคอ) นุ่งกางเกง **สลียก**
ญญบ (เขลียกค็อนค็อบ) นุ่งห่ม
สลียกพาก (เขลียกเบียก) นุ่งผ้า
 สวมเสื้อ
สลอก (เขลก) ซีก ไม่มีสี่เลื่อต เช่น
สางสลอก (ซัจเขลก) เนื้อซีก **สลอก**
สลาง (เขลกขลัง) ซีกเขียว เช่น

- สมบุรเสลกสุลาง (ซ็อมโบร์เชลก
ซุลัง) สีซึกเซียว สาจเสลกสุลาง
(ซังเชลกซุลัง) เนอสีซึกเซียว
- เสลว (เชลว) ถึง ลัว เช่น ฦ่มฦ่มตรง
เสลว (เค็มเชอตรองเชลว) ต้นไม้
ตรงลัว ฦ่มตรงเสลว (โพธิ์ตรอง
เชลว) ถนนตรงถึง
- เสลสม, เสลสม (แซลสะ) เสลค เสมหะ
ซูลากเสลสม (เทลิยักแซลสะ) ซาก
เสลค
- เสละ (เชละห์) ยุติไว้ ชะลอไว้ เช่น
ตรูวเสละเสลกฦ่มะตูกสิน (โตริว
เชละห์ซังเกติยนิะห์ตูกเซ็น) ต้องยุติ
ความนั้นไว้ก่อน
- แสด (แซล) ตะไคร้ เช่น ทักมานแสด
(ตักเมียนแซล) น้ำมีตะไคร้ บาทปาง
ถานแสด (บาทเบียงกันแซล) กันคุ่ม
มีตะไคร้ โดยปริยายหมายความว่า อุปกิเลส
มลทินในใจ เช่น แสดจิตต (แซลเจ็ด)
มลทินในใจ แสดจาบจิตต (แซลจับ
เจ็ด) มลทินจับใจ
- แสดง (แซลง) ๑. แสดง โดยปริยายหมายถึง
ว่า มีโทษ ทำให้ขัดข้อง แสดงโรค เช่น
รบสแสดง (รวบอะสแซลง) ของแสดง
พากยแสดง (เปี้ยกแซลง) คำพูดแสดง
(ใจ) อาหารแสดง (อาฮาร์แซลง)
- ของแสดง พากยพิตแสดง (เปี้ยก
พิตแสดง) คำจริงยอมแสดง คนไม่
อยากฟัง สมภูแสดงสุลาก (ซ็อมเตีย
แซลงซุลัก) คำชั่วทำให้แสดงใจ เจ็บใจ
๒. ต้นแสดงใจ ต้นกะกลิ้ง เป็น
ต้นไม่มีพืษ มี ๒ ชนิด คือ แสดงธ
(แซลงทม) เป็นชนิดต้นใหญ่ ใบใหญ่
ผลใหญ่ แสดงวูลิ (แซลงเวือ็ด)
เป็นชนิดเถา ต้นเล็ก ผลเล็ก
- แสดงญูญิง (แซลงด็องเด็ง) ต้นแสดงคอง
ถึง เป็นไม้เถาชนิดหนึ่งต้นเล็กดอกแดง
มีหัวมีพืษ
- แสดงพรเวียก (แซลงพรวิเวียก) ต้นไม้
ชนิดหนึ่งใบกับผลคล้ายกับแสดงใจ ชนิด
ต้นใหญ่แต่ไม่มีพืษ
- แสดต (แซลต) ซึตมาก เช่น สแสดต
(ซอแซลต) ขาวซึตมาก
- แสดว (แซลว) จาเหลหรือเซ ไข่ แถนก
แสดว (เพนกแซลว)
- โสล (โซล) ตกใจกลัวตาเหลือกลาน ไข่
แถนกโสล (เพนกโซล) ไข่แถนก
โสล (เทวอเพนกโซล) ทำตาเหลือกลาน
กลัวโสลแถนก (เพียโซลเพนก)
กลัวตาเหลือกลาน สุลนโสล (ซ็ลออนโซล)
ดู สุลน
- โสลก (โซลก) ๑. สลบแดด เกรียมไฟ

โศกแห่ง เช่น **สุลลิกเน็โศลก** (**เชลิก**
เชอโซลก) ใบไม้สลบแตก **โศลกมฺข**
(**โซลกมฺข**) โดยปริยายหมายความว่า หน้า
เหี่ยวแห้งเพราะกลุ้มใจ หน้าสลก เช่น
ญีลโศลกมฺข (**เด็ลโซลกมฺข**) ตี
เถียนทำให้หน้าสลก **กัยโศลกมฺข**
(**เพ็ยโซลกมฺข**) กลัวหน้าสลก

๒. คำสรรเสริญ ฉันท์ คาถาภาษา
สันสกฤตหรือบาลี แต่เขมรมักหมาย
ถึงคำคล้องจองสำหรับทนายลักษณะคน
เช่น **ขัหฺรสิงห สมลึงขลา สัมเพสุอา**
เกษณกมานไพโร (**จัมฮัรซิงข้อม**
เล็ลคฺลา ข้อมเลงขอา เพนกเมอัน
เพ็รีย) ยืนอย่างสิงห์ จ้องอย่างเสือ
เสียงพราว คาไก่บ้า คนมีลักษณะทั้ง ๔
นี้ เป็นคนมีบุญ มีอำนาจ ใจกล้า
คฺ **สมโลก**

๓. ถลกบาตร ใช้ว่า **โศลกบาตร**
(**โซลกบาตร**)

โศลม (**โซลม**) ใบเหี่ยวเฉา เพราะน้ำแฉะ
หรือเพราะถูกแดดจัด ถูกไฟ ถูกไอน้ำ
เช่น **เน็โศลมสุลลิก** (**เชอโซลมเชลิก**)
ต้นไม้ใบเหี่ยวเฉา

เสลา (**เชลา**) จ้องมอง มุ่งตรง เช่น
กรเพกเสลา (**กรอเลกเชลา**) เหลือบ
มอง **เฎร์เลือนเสลา** (**เคอร์เลือน**

เชลา) เดินมุ่งตรงโดยเร็ว

สฺลาง (**ซฺลาง**) ชีต เช่น **สมบุรฺสฺลาง** (**ซ้อม**
โบรฺซฺลาง) สีสิต ผิวชีต **สาจฺสฺลาง**
(**ซัจฺซฺลาง**) เนือชีต **กัยฺสฺลางมฺข** (**เพ็ย**
ซฺลางมฺข) กลัวหน้าชีต

สวจนฺท (**ซฺวจัน**) ตามใจตัว เช่น
มนุสฺสสวจนฺท (**มนุสฺสซฺวจัน**)
สจนฺท (**ซฺจัน**) ก็ใช้

สวต (**ซฺวอด**) เหลวปอดแปด หย่อน
เหิบทาบ ดังใช้ **ธฺรฺสวต** (**ธฺรฺซฺวอด**)
สวเทส (**ซฺวะเตส**) ประเทศของตน **สว-**
เทสภักต (**ซฺวะเตสเพ็ยภัก**) รักและ
ภักดีประเทศของตน

สวยัต (**ซฺวะยัต** หรือ **ไซฺยัต**) ที่อิสระมี
เสรีภาพจัดแจงได้ทุกอย่างตามกฎหมาย
ของตน เช่น **รัฐสวยัต** (**เร็ตฺซฺวะยัต**)
รัฐอิสระ รัฐเอกราช

สวยัตฺรณ (**ไซฺยัตฺรณ**) การป้องกันตัวเอง
ที่สำหรับพึงบุญบารมี อาศัยเพื่อต่อต้าน
ข้าศึกที่เข้ามาเบียดเบียน

สวยปรวตฺต (**ไซฺยปรอเว็ต**) อัตโนมิต
เช่น **เครื่องจักรสวยปรวตฺต** (**เครื่อง**
จักไซฺยปรอเว็ต) เครื่องจักรอัตโนมัติ

สวยภาพ (**ไซฺยเพ็ยบ**) เสรีภาพในการปก-
ครองตามกฎหมายของตน เอกราช เช่น
มานสวยภาพ (**เมี้ยนไซฺยเพ็ยบ**) มี
เอกราช

สวระ (สวระ) เสียง สวะ

สวสติ, สวสฺมึ (สวสฺสฺเขตฺหํ หรือ สวสฺสฺเขตฺติ) สวสฺติ

สวสติก, สวสติกะ (สวสฺสฺเขตฺตะกะ) สวสติกะ
ศุภมงคล ทางสีกะ เครื่องหมายสว-
ติกะที่มีรูปไขว้สี่มุม

สวา (สวา) ถึง สวากฤษ (สวาเกรส) ถึง
สวพราหมณ์ (สวาเพรียม) ค่าง สวองคต (สวาอังกวด) ถึงเสน

สวาก (สวัก) สบโชค โฉลกดี เช่น มนุสส
สวากาล (มนุสฺสฺสวักเลียบ) คน
โชคดีมีลาภ แลกสวาก (แลกสวัก)
หมาโฉลกดี (ตรงข้ามกับ แลกนง (แลกนง)
โชคไม่ดี ชั่วลาภ)

สวาคต์ (สวาเกียตัง) คำต้อนรับ เช่นเดียวกับคำ เชิญ มา ๆ

สวาง (สวาง) สว่าง เสงี่ยมสว่าง เช่น
สวางแอกิต (สวางแอกิต) สว่างทาง
ตะวันออก (อรุโณทัย) เมฆสวาง (เมฆ
สวาง) พาสว่าง สวางมุขสวางมาต (สวางมุข
สวางเมียด) หุตาสว่าง สวาง
กรุน (สวางกรุน) สร้างไข สวาง
อารมณ์ (สวางอารมณ์) สว่างอารมณ์
ความคิดจิตใจผ่องใส (คำไทย สว่าง)

สวางค (สวางเกียะ หรือ สวาง) ที่มีรูปโฉม
สวยงาม

สวางคณา (สวางเกียะเนีย) สตรีมีรูปงาม
สวางญักจัญเจิม (สวาญักจัญเจิม) พ้า
แลบ มหารัก ก็ใช้ ดู มหารัก ๒.

สวาด (สวาด) สวาด คือ ไม้เถาประเภทหนึ่ง
มีหนาม เม็ดใช้ทำยา

สวาทุ (สวาทุ) หวาน อร่อย เช่น สวาทุ
โกชน (สวาทุโศตเจียะเนีย) อาหาร
อร่อย สวาทุวาจา (สวาทุเวียจา)
ถ้อยคำอ่อนหวาน

สวารุยาย (สวาเทียะ) ท่องเบา ๆ สารยาย
เช่น สวารุยายมนต์ (สวาเทียะม้วน)
สารยายมนต์ สวารุยายบาลี (สวา
เทียะบาลี) ท่องบาลี

สวาน (สวาน) ๑. สนัษ เชมวใช้เฉพาะ
หมาป่า เช่น จอกสวานสวา (จอก
สวานสวา)

๒. สวาน ใช้ว่า สวานขางเณ
(สวานเจียะ) สวานข้างไม้

๓. เจาะหรือใช้ด้วยสวาน เช่น
เณเนสาจรงฉาส สวานเสที่รมินมุต
(เขอนิหฺซจรงฉาสสวานเสที่รมินมุต)
ไม้เนื้อแข็งนัก เจาะแทบไม่เข้า

สวามี (สวามี) ความรักเฉพาะเจ้า เจ้านาย
สามี สวามีภริยา (สวามีเพียะริเยีย)
สามีภรรยา สวามีภักติ, -ภักติ (สวามี
เพียะ) สามีภักดี

สวาย (ขวาย) ๑. มะม่วง มีชื่อต่าง ๆ

เช่น สวายแก้ว (ขวายแก้ว) มะม่วง
แก้ว สวายกบาลภูรี (ขวายกบาล
ค้อมเรียว) มะม่วงหัวช้าง สวายทุเรน
(ขวายทุเรน) มะม่วงทุเรียน สวาย
พุ่มเสน (ขวายพุ่มเสน) มะม่วงพุ่มเสน

๒. สีม่วง เรียก พันธ์สวาย(เบอร์
ขวาย) สีม่วง ลักตสวาย(เลี้ยกขวาย)
สีม่วง สวายบบูรมาต (ขวายบอโบร
เมียด) ริมฝีปากเป็นสีม่วง กัยสวาย
มุข (เพี้ยขวายมุข) กลัวมากสีหน้าดำ
คล้ำเป็นสีม่วง

๓. ฝีมะม่วงมี ๒ ชนิด คือ สวาย
กราบ (ขวายกรับ) กับ สวายแบก
(ขวายแบก)

สวายจันทิ (ขวายจันตี) มะม่วงหิมพานต์
บางถิ่นเรียก ขยว (โคยว) กราบขยว
(เกรือบโคยว) เมื่คมะม่วงหิมพานต์

สวายตุร่า (ขวายตุร่า) สีส้มมะม่วงทอง
เช่น สัพตพรตสวายตุร่า (ซอมบัต
เบอร์ขวายตุร่า) ฝัสมะม่วงทอง

สวายไพร (ขวายเพรีย) มะม่วงป่า ลูกเล็กๆ
ดิบเปรี้ยวจัด สุกหอม ไม่ค่อยเปรี้ยว
พอกินได้ ต้นใช้เลื่อยทำกระดานปูพื้น
หรือกระดานแผ่นใหญ่ปูม้านั่งเล่นหรือนอนเล่น

สวาราบ (ขวาวเรียว) พระอินทร์ กษัตริย์ผู้

ทรงเดชานุภาพยิ่งนัก

สวาส (ขวาส) อวัยวะเพศชาย

สวาสโรค (ขวาสะโรค) โรคหืด ใช้ สาส
โรค (ขาสะโรค) ก็ได้

สวาทะ (ขวาทะ) คำอุทาน (ตามลัทธิ
พราหมณ์) ในเวลาบูชาเทวคาหรือบูชา
พระอัครนี้ หมายถึง ขอเคารพ ขอให้
มีเดชะ ขอให้มีความสุข เชมรใช้เฉพาะ
ในการเสกคาถาอาคม ตอนขึ้นต้นและ
ตอนลงท้าย หมายถึงข้างต้นก็มี
หมายความว่า “กล่าวถูกแล้ว” ก็มี ดังใช้
โอม สิทธิ สวาทะ (โอม เข็ทที่
ขวาทะ) หรือใช้ สวาทาย (ขวาทาย)
สวาทายะ (ขวาทายะ) จงหายไป
จงหายโรคภัยไข้เจ็บ ก็มี

สวาทาบ (ขวาทับ) เชน อานุภาพ อำนาจ
มักหมายถึง ความอ้วนใหญ่ ร้างใหญ่
แข็งแรง เช่น มาทามานสวาทาบ
(เมียดเมียนขวาทับ) ร้างแข็งแรง

สวาทาปติ, สวาทาปตี (ขวาทาปะเตะ หรือ
ขวาทับ) พระอัครนี้ เชมรใช้ในการเสก
คาถาอาคม เสกเป่า หมายถึง “ขอ
เคารพพระอัครนี้” หรือ “ขออัญเชิญพระ
อัครนี้” หรือ “ขอให้ร้อนเหมือนไฟ ขอ
ให้ไหม้เหมือนไฟ” มักกล่าวตอนขึ้นต้น
หรือลงท้าย เช่น โอม สิทธิสวาทาปติ
(โอมเข็ทที่ขวาทับ)....

สวิต (เขวิด) เหนียว เหยียว ลีบ เช่น
สวิตไถ (เขวิดไถ) **สวิตแข็ง** (เขวิด
 เจริญ) มือลียบเท้าลียบ **สลักเนื้อสวิต**
 (เขลิกเขอเขวิด) ไปไม้เหยียว **สาจ**
สวิตทามินฉา (ขั้วเขวิดเตี้ยณมึน
 คัจ) เนื้อเหนียวถึงไม้ขาต **มนุสสาจ**
สวิต (มนุสขั้วเขวิด) คนเนื้อเหนียว
 คืออยู่ยงคงกะพัน พันไม้เข้า โดยปริยาย
 หมายถึง เหนียวแน่น ตระหนัถิเหนียว
 เช่น **มนุสสสวิต** (มนุสสเขวิด) คน
 ตระหนัถิ **กัณณสวิต** (กัณณณเขวิด)
 ตระหนัถิเหนียวแน่น

สวิตเจา (เขวิดเจา) นกจิ้งจอก กล่าวว่าส่งเสียง
 ร้อง **สวิตเจา ๆ** (เขวิดเจา ๆ) หรือ
สวิตเทเจา ๆ (เขวิดเตเจา ๆ) ตาม
 นิทานที่เล่าว่า หลานให้ย่าเอาเนื้อสด
 ก้อนหนึ่งไปย่างไฟ พอสุกเนื้อก้อนนั้น
 เหยียวเล็กลงไป หลานคิดว่าย่าแอบเอา
 ไปกินจึงเหลือก้อนเล็กเท่านั้น ย่าส่งเสียง
 ร้องว่า **สวิตเทเจา** (เขวิดเตเจา) เหยียว
 หรอกหลาน หลานก็ไม่เชื่อ เลยฆ่าย่า
 ตาย ตายไปเกิดเป็นนกชนิดนี้

สวิตสวาญ (เขวิดขวาญ) ๑. ตระหนัถิ
 เหนียว เช่น **กัณณสวิตสวาญ** (กัณ
 ณณเขวิดขวาญ) ตระหนัถิเหนียว
 ๒. ทุยทุ้ยไม่ให้ยอมง่าย ๆ ไม่
 ปล่อย่างง่าย ๆ เช่น **สมณีสวิตสวาญ**

(ข้อมเตี้ยเขวิดขวาญ) อดุ้ยค้ำทุยไม่ให้
 ยอมง่าย ๆ **มนุสสสวิตสวาญ** (มนุส
 สเขวิดขวาญ) คนทุยทุ้ยไม่ให้ยอมง่าย ๆ

สวัการ (เขวียการ) สัญญา การปฏิญาณ
 คำปฏิญาณ เช่น **เชวีสวัการ** (เทวอ
 เขวียการ) ทำสัญญา **สวัการโคระ**
 (เขวียการกรวัระห์) การขู่เชิญ รุกราน
 เข้าถือเอา ตั้งใช้ **เชวีสวัการโคระ**
 (เทวอเขวียการกรวัระห์)

เสวต (เขวต) ขาว เช่น **พัธมเสวต** (เป้อ
 เขวต) สีขาว

แสวง (แขวง) หา เสาะหา เทียวหาให้ได้
 ดังปรารถนา เช่น **แสวงลาก** (แขวง
 เลียบ) แสวงหาลาก **แสวงทรพย**
 (แขวงเตรอีย) แสวงหาทรัพย์ **แสวง**
สวะ (แขวงขวะห์) หรือ **สวะแสวง**
 (ขวะห์แขวง) เสาะแสวง เทียวหาใน
 ที่ไกล ๆ

แสวด (แขวด) คำใช้กับ **สวด** (ขวอด)
 เหลวปอดแปด เป็น **แสวดสวด** (แขวด
 ขวอด) เหลวปอดแปดมาก เช่น การร
 ฐ **แสวดสวด** (การงฐร์แขวดขวอด)
 กระสอบเหลวปอดแปดมาก

ไสวริน, ไสวรี (ไสวเร็น, ไสวเรีย) ทุ เสรี
ไสวย (ไสวย) เสวย ได้รับ เช่น
ไสวยทุกข (ไสวยตุ๊ก) เสวยทุกข์

โสวยราชขุ (โหวยเรียว) เสวยราชย์
(ดู โสย)

สวะ (หฺวะหฺ) เสาหา เทียวหาในที่ไกล ๆ
เช่น สวะลาก (หฺวะหฺเลียบ) เสาหา
แสวงหาลาก สวะแสวง (หฺวะหฺแขวง)
หรือ แสวงสวะ (แขวงหฺวะหฺ) ดู แสวง
สวะพณะ (หฺวะหฺปวนเลียบ) ละกกิจการ
อื่นแล้วพยายามแสวงหาสิ่งที่ต้องการ แม้
จะอยู่ที่ไกล ๆ ก็ไม่คิดถึง

สวก (หฺออก) แหบ เช่น สัมเพสวก
(หฺยอมเลงหฺออก) เสียงแหบ สวก-ก
(หฺออกก) คอแหบ สวกสวา (หฺออก
หฺวา) แหบพรวด เช่น สัมเพสวกสวา
(หฺยอมเลงหฺออกหฺวา) เสียงแหบพรวด

สอบ (หฺอ้อบ) เกลียต เช่น สอบมิงจ
เมอญมุข (หฺอ้อบมิงจ้องเคอญมุข) เกลียต
ไม่ยอมเห็นหน้า (ตรงข้ามกับ สรพาญ
(หฺรอลัญ) รัก) สอบเข้พิม (หฺอ้อบ
หฺเข้พิม) เกลียตสะอิตสะเอียน

สอย, ส่อย ๆ (หฺออย หรือ หฺออย ๆ)
เชื่อง ๆ หงอย ๆ เช่น รางสอย ๆ
(เรียงหฺออย ๆ) รางเชื่อง ๆ ภูเฝ้า
สอย ๆ (ด้อมเนอ์หฺออย ๆ) เดิน
หงอย ๆ

สอ (หฺวา) พรวด แหบ เช่น สัมเพสอ
(หฺยอมเลงหฺวา) เสียงพรวด สออสอ

(หฺออกหฺวา) ดู สอ

สอาง (หฺวาง) แต่งเครื่องให้สวย ตกแต่ง
ด้วยเครื่องประดับ เช่น สอางขุลวน
(หฺวางคฺลวน) แต่งตัว สอางโลชน
(หฺวางโลคน) แต่งตัวละคร สอางเจตีย
(หฺวางเจเตีย) ตกแต่งเจตีย สอางจิต
ชาณี่ (หฺวางเจ็ดเจียเทมีย) โดยปริยาย
หมายความว่า อบรมจิตใจใหม่ให้ประพติ
ตามธรรมะตามกฎหมาย (ซึ่งกำหนดไว้
เป็นเครื่องทำให้งดงาม) สอางสอาด
(หฺวางหฺอาด) ตกแต่งให้สะอาดสวยงาม
หรือที่ตกแต่งด้วยเครื่องประดับให้สวย
งาม ถึงใช้ ปราสาทสอาดสอาง (ปรา
สาทหฺอาดหฺวาง)

สอาด (หฺอาด) สะอาด บริสุทธิ์ ปราศจาก
มลทิน เช่น ที่สอาด (ดีหฺอาด) ที่
สะอาด จิตตสอาด (เจ็ดหฺอาด) ใจ
สะอาด เชื้อการสอาด (เหวอการ์หฺอาด)
ทำงานสะอาด สรเสรสอาด (ฮอร์เซร
หฺอาด) เขียนสวยสะอาด นิยายสอาด
(นียเยยหฺอาด) พุดจาดี สอาดสอ
(หฺอาดหฺยอม) สวยสมสะอาดสะอ้าน ดู
สอ

สอาดบาท (หฺอาดบาท) สะอาดหมดจดทั่ว
ทั้งตัว สะอาดตลอดถึงผ้าเท้า เช่น รูป
รางสอาดบาท (รูปเรียงหฺอาดบาท)

รูปร่างสวยสะอาดหมดจด เชวีการ สะอาด बात (เทวอการสะอาด बात) ทำ การสะอาดหมดจด	สือ (เขือย) คำรวนเสียงจาก สตัวอวี่ (ขัด เอวี่ย) สัตว์อะไร เหตุใด อะไร มัก ใช่ว่า ตามแตสือก็โญย (ตามแตเขือย ก้อโดย) ตามแต่อะไรก็ตาม
สืออัน (ซุอัน) คำใช้กับ สืออาด (ซุอาด) สะอาด เช่น สืออาดสืออัน (ซุอาดซุอัน) สะอาดสะอ้าน สะอาดหมดจด มักใช้ ในกาพย์กลอน	สือง (โซอิง) แมลงพวกชันโรง อาศัยอยู่ ตามรูไม้ มียางหอมกลิ่นฟุ้ง เกี้ยวหงเอา หิ่งอมาเป็นยาแก้แผลคันหายเร็ว กาก ใช้ทำขี้ไต้ เรียก จนละสือง (จือน โละห้โซอิง)
สืออบ (ซุ๊อบ) คำใช้กับ สืออะ (โซอะห้) อบอุ่น เช่น สืออะสืออบ (โซอะห้ซุ๊อบ) อบอุ่นเพราะรกรุงรัง อบอุ่นมาก ตั้ง ใช้ เกตุาสืออะสืออบ (เกตุาโซอะห้ ซุ๊อบ) ร้อนอบอุ่นมาก โดยปริยาย สืออะสืออบ หมายถึง ทรอมใจ อึดอัดใจ เช่น สืออะสืออบเนามวยกุนามินเกิด (โซอะห้ซุ๊อบเนวีเจียมวยเคนียมินเกิด) อึดอัดใจอยู่ด้วยกันไม่ได้	สือย (โซฮีย) เหม็น เช่น กลิ่นสือย (เคลิ้นโซฮีย) กลิ่นเหม็น หู้สือย (หุม โซฮีย) ได้กลิ่นเหม็น สือยโณมะ (โซฮียหุมวะห้) โดยปริยายหมายความว่า ชื่อเสียงไม่ดี สืออะ (โซอะห้) ๑. อบอุ่น เช่น สืออะรก กล่เกลิยง (โซอะห้รวกก้อลเพลิยง) อบอุ่นฝนจะตก สืออะสืออบ (โซอะห้ ซุ๊อบ) คุ สืออบ ๒. เป็นคำปฏิเสธ หมายถึง ไม่ เกียว ไม่ยุ่ง
สือิต (เขือ็ด) ๑. เหนียว เช่น ขัรัสือิต (เจือร์เขือ็ด) ยางเหนียว โดยปริยาย หมายถึง ติดแฉะไม่ยอมห่าง เช่น ตาม สือิต (ตามเขือ็ด) ตามติด โตงสือิต (โตงเขือ็ด) เกาะติดแน่น ปรกาน่สือิต (ปรอกันเขือ็ด) ถือติดไม่ปล่อย	สืออจ (โซอจ) ๑. โรคผิวหนังชนิดหนึ่ง ขึ้นพริ้วตามผิวหนังทำให้ระคาย
สือิตสือาง (เขือ็ดซุอาง) ตกแต่งสวยงาม อย่างประณีต เช่น สือิตสือางขุลวน ปราน (เขือ็ดซุอางขุลวนปราน) ตกแต่ง ให้สวยทั้งกายใจ	๒. ขนพวกหนึ่งอยู่ในเขตกำปอก เรียก พวกสืออจ (พวกโซอจ) สือือยจ (เขือือยจ) คำขยายคำ เพน (เพน) ขด เช่น พสือือลันเพนสือือยจ (บั่วะสึ

ทูลเป็นเชื่อย) หรือขยาย แพน เป็น
แพนแก่น (เป็นเพน) ขัดสมาธิ
ถึงใช้ว่า แพนแก่นเชื่อย (เป็น
เพนเชื่อย)

เสอก (เชอก) ถีบ ใช้ว่า ญาบเสอก
(ญีบเชอก) ถีบยันแน่น ญิก
เสอก (ญิกเชอก) ถีบ เสอกสะกะ
(เชอกสะกะ) ถีบพริ้วไปหมด

แสอก (แซอก) พรุ่งนี้ แสอกซาแสอก
(แซอกเจียแซอก) ผักวันประกันพรุ่ง
จั่นล่อทุกแสอก (จั่นเนี่ยล่อออกมา
ทุกแซอก) อาหารคือยาเอาไวพรุ่งนี้
คำโบราณหมายความว่า การทำงานอย่าผัดวัน
ประกันพรุ่ง

แสอด, แสัด (แซอด) ที่เห็นเด่นชัด เพราะ
ยื่นออกมา (โดยเฉพาะแต่ท้องหรือพุง

ที่ใหญ่) เช่น โปะแสอด (บ๊ะที่
แซอด) ท้องพลุ้ย พุงยื่น
(ขอม) ๑. ประคบ เช่น สอเซ้ง
(ขอมเจิง) ประคบเท้า สออุสฎฐบาท
(ขอมรีส์โดงบาท) ประคบโรคผิวหนัง
ทวาร

๒. ชะอม เช่น สมลสอ (ซอม
ลอม) แกงชะอม

๓. คำใช้กับคำ สอาด (ซาอาด)
สะอาดเป็น สอาดสอ (ซาอาดขอม)
สะอาดเรียบร้อย ไม่ขัดตา เช่น ถน-
แสงสอาดสอ (ก๊อนแสงซาอาดขอม)
ที่สะอาดเรียบร้อย เชื้อการสอาดสอ
(เทวอการซาอาดขอม) ทำงานสะอาด
เรียบร้อย

ห

ห้! (เฮะ!) เอ้า เป็นคำพูดใช้ในการ
ยื่นของให้ ใช้แก่คนต่ำกว่าหรือเสมอกัน
เช่น ห้ ยกจะ! (เฮะ ยกโจะห้)
เอ้า เอาเถอะ

ห (ฮอ) เอ้า เป็นคำให้อาณัติสัญญาหรือ
เตือนให้ทำพร้อมกัน แต่ไม่เร่งรีบนัก
เช่น ห เล็ก (ฮอเล็ก) เอ้า ยก (ดู
แหะห้ หรือ เหะห้)

ห้, ห้ ๆ (โฮะ, โฮะ ๆ) เสียงโศก ๆ อย่าง
เสียงหมาก่ำราม

หะ (ฮะ) หนอ นะ เช่น ญูเนะเทหะ
(โดจันะห้เตฮะ) อย่างนี้เที่ยวหนอ
แอโละเทหะ (แอโนะห้เตฮะ) ข้าง
นั้นเที่ยวหรือ (คำนี้มักใช้ในการเทศนา
ปจณาวิสัชนา)

หก (ฮอก) ๑. รือ^๕ฟั้น^๕ชน^๕มา^๕อีก กลับเป็น^๕ชน^๕มา^๕อีก เช่น หก^๕ภู^๕เบา^๕(ฮอก^๕ด้อม^๕เบา^๕) หรือ ภู^๕เบา^๕หก^๕ (ด้อม^๕เบา^๕ฮอก^๕) แผล กลับเป็น^๕ชน^๕มา^๕ใหม่

๒. ที่^๕พล้ง^๕พลาก^๕ เลิน^๕เลื่อ^๕ ถล้า^๕ เช่น หก^๕ภู^๕เฌี^๕ร (ฮอก^๕ด้อม^๕เนอ^๕ร์) หรือ ภู^๕เฌี^๕รหก^๕ (ด้อม^๕เนอ^๕ร์ฮอก^๕) การเดิน พล้ง^๕พลาก^๕ หก^๕สม^๕ภู^๕ (ฮอก^๕ซ้อม^๕เดย^๕) พล้ง^๕ปาก^๕

หก (ฮอก) ๑. พัก^๕ตัก^๕ทก^๕หกะ^๕เมน^๕เหมือน^๕ถูก^๕ปลัก^๕ เช่น กุน^๕เกม^๕ง^๕หล^๕ฟ^๕เลอร^๕าน^๕ หาล^๕ยุ^๕ทะ (โกน^๕เคม^๕ง^๕ฮ็อก^๕บ^๕เลอ^๕เรียน^๕ฮาล^๕เพด^๕ยะ^๕ห^๕) เต็ก^๕พลัก^๕ตัก^๕ทก^๕หกะ^๕เมน^๕จาก^๕นอก^๕ชาน^๕

๒. วึง^๕กระ^๕โดด^๕เก^๕ ๆ กัง^๕ ๆ ดัง^๕ใช้ หัก^๕จะ^๕หัก^๕เพ็ง (ฮ็อก^๕โจ^๕ห^๕ฮ็อก^๕เล็ง)

หง (ฮอง) อี เอ็ง คำ^๕ที่^๕ผู้^๕ใหญ่^๕หรือ^๕คน^๕สูง^๕กว่า^๕ พุด^๕แก่^๕เด็ก^๕ผู้^๕หญิง^๕หรือ^๕หญิง^๕ที่^๕ต่ำ^๕กว่า^๕ตัว^๕ เช่น แน^๕หง (แน^๕ฮอง) นี^๕เนะ^๕ เอ็ง

หงส (ฮ้อง) หงส^๕ มุล^๕ญุก^๕หงส^๕ (มุล^๕โดจ^๕กอ^๕ฮ้อง) กลม^๕เหมือน^๕คอ^๕หงส^๕ หงส^๕เสด (ฮอง^๕แสด) หงส^๕ขาว^๕ หงส^๕เสวต (ฮ้อง^๕เสวต) ก็^๕ใช้

หงสบาท (ฮ้อง^๕สบาท) สี^๕แดง^๕เหมือน^๕สี^๕ดิน^๕หงส^๕ เช่น หัร^๕หงสบาท (เบือ^๕ร^๕ฮ้อง^๕สบาท)

สี^๕หงสบาท รส^๕มี^๕หงสบาท (เรีย^๕ะ^๕เซ^๕มี^๕ย^๕ฮ้อง^๕สบาท) รส^๕มี^๕สี^๕หงสบาท

หญญ^๕โจร^๕ก (หัด^๕ตะ^๕โจ^๕ร็อก) ขโมย^๕ที่^๕ลัก^๕ขโมย^๕ของเขา^๕ใน^๕ตลาด (คำ^๕ใช้^๕ใน^๕กา^๕พย^๕กลอน^๕)

หญญ^๕วิลา^๕สินี (หัด^๕ตะ^๕วิ^๕เลีย^๕เสะ^๕เนย^๕) หญญ^๕แพ^๕ทยา^๕ หญญ^๕ตลาด^๕

หญญ^๕จิต^๕ต (หัด^๕ตะ^๕เจ็ด^๕) ใจ^๕เบิก^๕บาน^๕ เช่น^๕มาน^๕หญญ^๕จิต^๕ต (เมียน^๕หัด^๕ตะ^๕เจ็ด^๕) มี^๕ใจ^๕เบิก^๕บาน^๕ มนุ^๕ส^๕หญญ^๕จิต^๕ต (มนุ^๕ะ^๕ส^๕หัด^๕ตะ^๕เจ็ด^๕) คน^๕ใจ^๕เบิก^๕บาน^๕

หญญ^๕โยค (หะ^๕ละ^๕โยค) การ^๕ฝึ^๕ก^๕อย่าง^๕เคร่ง^๕ครัด^๕ตาม^๕ลั^๕ทธิ^๕นิ^๕ครน^๕ถ์ เช่น^๕ยีน^๕ชา^๕ข้าง^๕เดียว^๕ซบ^๕ือ^๕สอง^๕ข้าง^๕ตรง^๕ชน^๕ไป^๕ เป็น^๕เว^๕ล^๕า^๕นา^๕น^๕ ๆ เป็น^๕ต้น^๕

หัต (ฮ็อต) เหนือ^๕ย เช่น^๕ขป^๕ร^๕ิง^๕ร^๕ต^๕ทาล^๕แต่^๕หัต (ค้อม^๕เบ^๕ร^๕ิง^๕ร^๕ว^๕ด^๕เตอ^๕ด^๕ฮ็อต) พยา^๕ย^๕าม^๕วึง^๕จน^๕กระ^๕ทั้ง^๕เหนื่อ^๕ หัต^๕เหนื่อ^๕ (ฮ็อต^๕เหนื่อ^๕) หรือ^๕เหนื่อ^๕หัต (เหนื่อ^๕ฮ็อต) เหนื่อ^๕ย^๕หอบ^๕

หต^๕ก^๕กิ^๕เลส (หะ^๕ดัก^๕เกะ^๕และ^๕ส^๕) ที่^๕กำ^๕จัก^๕กิ^๕เลส^๕ได้^๕แล้ว^๕ ผู้^๕กำ^๕จัก^๕กิ^๕เลส^๕ได้^๕แล้ว^๕อย่าง^๕พระ^๕อร^๕หัน^๕ต์

หัต^๕โหง, หาด^๕โหง (ฮัก^๕ฮอง) เปลี่ยว^๕ น้า^๕เกรง^๕กลัว^๕ศั^๕ตร^๕จะ^๕มา^๕คอย^๕ทำ^๕ร้าย^๕ เช่น^๕ไพร^๕หัต^๕โหง (เพรีย^๕ฮัก^๕ฮอง) บ้า^๕เปลี่ยว^๕

หต^๕ (หัด) ๑. มือ^๕ งวง^๕ข้าง^๕ มวย^๕ผม^๕

หตุเลขา (หัตตะเลขา) ลายมือ
ปัจจุบันหมายถึงการลงลายมือชื่อ เช่น
จะหตุเลขา (โจ๊ะหัตตะเลขา) ลง
ลายมือชื่อ ราชาศัพทใช้ พระหตุเลขา
(เพ็ริยะหัตตะเลขา) พายพระหตุ
เลขา (ลายเพ็ริยะหัตตะเลขา) ลาย
พระหตุเลขา ก็ใช้ หตุอักษรณ (หัตถา
หวัร) เครื่องประทับมือ หตุถกมม
(หัตตะกัม) หัตถกรรม.

๒. มาตราวัดความยาว เท่ากับ
ศอกหนึ่ง เช่น ประวงมวยหตุอมว
จ้อบ (ประวงมวยหัตมวจ้อมวบ)
ความยาวหนึ่งศอกหนึ่งคืบ หตุถกรพ
(หัตตะกรอปุม) ศอกกำ หตุถขนาด
(หัตตะขนาด) หรือ หตุถขางเณ (หัต
เจียงเขอ) ศอกข้างไม้ ใช้ในการวัด
ในสมัยโบราณ (เทียบเท่าครึ่งเมตรของ
ฝรั่งเศส) เรียก วาตถกัหตุถ (เวียด
ทะเกียหัต) หรือ หตุถมขุณิมบรุต
(หัตมัจฉิมะยะปะระระส) ก็ใช้

หตุถบาส (หัตตะบะส) ๑. หตุถบาส ภิกษุ
สงฆ์ที่นั่งหตุถบาส ดังใช้ ภิกษุข่งหตุ
บาส (พิกโขะกัวงหัตตะบะส)

หตุถโคปก (หัตตะโกปะกะ หรือ -บ็อก)
กนเลี้ยงช้าง

หตุถลึงก (หัตตะลึง) นกหัตลึงก ดังที่

กล่าวไว้ในเรื่องท้าวอุเทน

หตุถ (หัตเตย) ช้างพลาย ราชาศัพท ใช้
พระที่นั่งหตุถ (เพ็ริยะหัตถ์นั่งหัตเตย)
ช้างพระที่นั่ง

หตุถ, หตุถย, หตุถย (หะเตย หรือ หะ
เรอะเตย หรือ เหะเรอะเตย) หัวใจ
ดวงใจ จิต ราชาศัพท ใช้ พระหตุถย
(เพ็ริยะหะเรอะเตย) หรือ พระราช
หตุถย (เพ็ริยะหะเรอะเจียะหะเรอะ
เตย) หตุถโรค (หะเตยเยยะโรค)
โรคหัวใจ หตุถวตุถ (หะเตยเยยะเ
เวียดโกะ) หัวใจที่อยู่ของจิต

หัต, หาน (ฮัน) หัน เช่น หาน่สาจ (ฮัน
ซัจ) หันเนื้อ หาน่สูลักไกร (ฮัน
เชลิกเกีย) หันตะไกร (จาก หัน
คำไทย)

หตุมาน, หตุมานุต (หะนุมาน) หตุมาน
ในเรื่องรามเกียรติ (เรียก พายบุต
(เบียยุบด) หรือ วายบุต (เวียยุบด)
ก็ได้)

หตุ, หตุถ (หะโน หรือ หะโนโก้ว) รี
เช่น หตุถโนะเทหตุ (โตจโนะหะเตหะโน)
อย่างนั้นเทียวรี แอโนะเทหตุถ
(แอนอะหะเตหะโนโก้ว) ข้างนั้นเทียวรี
(มักใช้ในหนังสือเทศน์กับกาพย์โบราณ)

หตุ (หอบ) เช่น มาน่ชล่กุนาตาล่เตห

ทำง फिर (เมื่ออันจัวลเค้นยเต้อลแต่หอบ
เตียงบร) ไก่ชนกันจนกระทั่งหอบทั้ง
สองตัว ภูาลักนาลูกหอบราลุลวน

(ดัลเค้นยดัลหอบเร้อลคูลวน) ต่อย
กันจนหอบทุกตัวคน หบหตุ (หอบ
ฮอด) เหนื่อยหอบ

หบ (ฮอบ) ๑. ที่อับทึบ อับ เช่น ที่หบ
(ดือฮอบ) ที่อับทึบ กนแลงหบขยล
(กือนแลงฮอบคยอล) ที่อับลม

๒. ห้องที่ต่อจากเรือนใหญ่ด้านหน้า
หรือด้านหลังสุดทางซ้ายหรือขวา เช่น
ศุทะโรงมานหบมุข (เพตียะห์โรง
เมียนฮอบมุข) บ้านที่เป็นโรงมีห้อง
ด้านหน้า ศุทะมานหบมุขหบโกړย
(เพตียะห์เมียนฮอบมุขฮอบโกړย)
บ้านมีห้องที่ต่อจากเรือนใหญ่ด้านหน้า
ด้านหลัง

๓. ร่ม เช่น หบบาตรแถก
(ฮอบบาตรแถก) ร่มบาตรเหล็ก เชื่อม
สิ่งที่ทำด้วยโลหะโดยใช้โลหะละลายเชื่อม
รอยแตกหรือรอยร้าวให้ชิดสนิทกัน ดัง
ใช้ หบศุติลแบก (ฮอบเพตัลแบก)
เชื่อมชิ้นแตกให้รอยแตกชิดสนิทกัน

๔. จับประกบกันจับควบกัน โดย
เฉพาะเส้นบ้านเพื่อตีเกลียวทำเชือก

หบ ! (ฮวบ !) ยอ อย่างเวลาบอกรัวควาย
ให้หยุด (ใช้ว่า ณบ (ฮวบ) ก็ได้)

หยะ, หั (หะยะ หรือ ไห) ม้า หยรธ
(หะยะรวด) รถเทียมม้า หโยดตม
(หะโยดค้อม) ม้าดี ม้าเร็ว

หระ (หะระ) พระศิวะ หรพล (หะระ
บิวล) กำลังพระศิวะ โดยปริยายหมาย
ว่า คนที่กำลังเหมือนเป็นพระศิวะ

หริ (หะระ) พระนารายณ์ พระอินทร
พระอาทิตย์ หริราช (หะระเรียด)
โดยปริยายหมายความว่า พระราชามีเดช
อำนาจเหมือนพระนารายณ์ หรือพระอา
ทิตยหรือราชสีห์

หริต (หะเรต) เขี้ยว เขี้ยวสก เหลือง
แสง ดิบ หริตบณ (หะระตะบัน)
หรือ หริตบตร (หะระตะบัต) ใบไม้สด
ใบเขี้ยวสก หริตผล (หะระตะพอล)
ผลไม้สด ผลไม้ดิบ

หริตาล (หะระตาล) หรตาล วัตถุอย่างหนึ่ง
เป็นเครื่องหินแต่เนื้ออ่อนสีเหลืองสด ใช้
ถูหรือบดเป็นผงทำสีเหลืองเป็นต้น

หล (ฮอล) จุก อัดอัดท้อง (เพราะกินเกิน
ประมาณ เช่น หล่ไผท (ฮอลเพตีย)
จุกในท้อง อัดอัดท้อง ให้นำหล่ไผท
(ทนำฮอลเพตีย) ยาแก้ฮอดอัดท้อง ยา
แก้จุก โดยปริยายหมายความว่า เครื่อง
บริโภคน้ำให้อิ่มท้อง

หลาหล (หะลาฮอล) แรง ร้ายแรง ที่ทำ

ให้เราร้อน กระสับกระส่าย (มักใช้
เกี่ยวกับยาหรือพิษ) ดังใช้ **อนาหลาหล**
(**ทันทะลาฮอล**) ยาพิษ **พิสหลาหล**
(**ปีสัทะลาฮอล**) พิษร้ายแรง

หวั (**เฮา**) ร้องเรียก (เขมรในสมัยโบราณ
ใช้ **หาว** สมัยปัจจุบันใช้ **เหา**) ทำพิธี
บูชาญ การทำพิธีบูชาญ

หวิส (**หะเวะสั**) น่านมโสดสำหรับบูชาพระ-
อัครีหรือบูชาเทวดา เครื่องสังเวทเทวดา
เครื่องบูชาญ (ตามพิธีพราหมณ์)

หส, หส ๆ (**ฮอะสั หรือ ฮอะสั ๆ**) ๑.
เสียงหอบแรง ๆ เช่น **หตหส ๆ** (**ฮือด**
ฮอะสั ๆ) เหนื่อยหอบแฮก ๆ

๒. เสียงหัวเราะว่า ดังใช้ **เส็จหส**
(**เข็ฮอะสั**) หรือ **เส็จหส ๆ** (**เข็**
ฮอะสั ๆ) หัวเราะฮา ๆ

หิส, หิส ๆ (**ฮัวะสั หรือ ฮัวะสั ๆ**) เสียง
หัวเราะว่า ดังใช้ **เส็จหิส** (**เข็ฮัวะสั**)
หรือ **เส็จหิส ๆ** (**เข็ฮัวะสั ๆ**)

หสนะ (**หะสะนะ**) ความเบิกบาน การ
หัวเราะ

หสนีย, หสนีย (**หะสะเนยยะ หรือ เนย**
หรือ หาสะเนยยะ) ที่ชวนหัวเราะ
ชวนเบิกบานใจ เช่น **แฉงหสนีย**
(**แฉงหะสะเนย**) หรือ **หสนียักพา**
(**หะสะเนยยะเกยลา**) การเล่นที่สนุก

ชวนขัน ชวนดู

หสตุ (**เฮียะสั**) มือ เช่นเดียวกับ **หตุถ**

หสตุณ (**ฮะสัเสตุณ**) ข้าง เช่นเดียวกับ
หตุถ

หหมุก (**ฮอมก**) ห่อหมก เช่น **หหมุกตุรัส**
(**ฮอมกตุรัส**) ห่อหมกปลาช่อน
หหมุกตุรอนแฉงฉากัสลักญ (**ฮอมก**
ตุรียอนแฉงฉากัสลักญ) ห่อหมก
ปลาตุ๋นใส่ใบยอ (จาก ห่อหมก คำไทย)

หา (**ฮา**) **อ้า** **หามาต** (**ฮาเมียด**) **อ้าปาก**
เลียสหาโลงหา (**เลียะสียาลองหา**)
หอยแครงตากแดดอ้า **แผลสโรงทุ**
ปะระหา (**แผลซ็อมโรงตุ่มปะระหา**)
ลูกสำโรงสุกแตกอ้า **หาเทาตุงฉาจะ**
แตเกิตการ (**ฮาเตวีตุงฉาจะสแต**
เกิตการ) **อ้าปากพูดไปตรงไหนเป็นได้**
การไถงาน **หามาตมินรวจ** (**ฮาเมียด**
มินรวจ) **อ้าปากไม่ขึ้น** **ถือพูดอะไรไม่**
ได้ **ให้ขัดข้อง** **หาหา** (**ฮาฮา**)
ตะโกนเรียก (คำใช้ในกาพย์กลอน)

หา (**ฮา**) **ห่า** เช่น **โจรหารย** (**โจรฮารย**)
โจรหารัย (มีใช้แต่ในหนังสือโบราณ)
(จาก **ห่า** คำไทย)

หา ! (**ฮา !**) ๑. **ฮา** เสียงหัวเราะพร้อม ๆ
กัน เช่น **เส็จหา** (**เข็ฮา**) หัวเราะฮา ๆ

๒. เสียงแสดงความทุกข์อย่างหนัก

ตรงกับคำเขมร โอ! อา! หรือ โอยา!
หาค (หัก หรือ ฮัก) คล้ายกับ บางทีอาจจะ
 เช่น หากนึ่งถา (หักนึ่งทา) คล้ายกับจะ
 ว่า หากนึ่งเทา (หักนึ่งเตว) บางทีจะ
 ไป หากกึ่งถา (หักกึ่งทา) บางทีก็
 จะว่า หากชา (หักเจีย) คล้ายกับว่า
 (มักใช้ในกาพย์กลอน) หากฎ (หัก
 โดจ) คล้ายกับว่า เหมือนอย่างว่า หาก
 ฎชา (หักโดจเจีย) ก็ใช้ เช่น เป็เย้ง
 มินเทาหากฎชาเป็มินราบอานเค
 (เบอเย้งมินเตวหักโดจเจียเย้งมินเรอ
 อานเค) ถ้าเราไม่ไปคล้ายว่าเราไม่นับ
 ถือเขา หากเปือา (หักเบอทา) คล้าย
 กับว่า

หาก ๆ (ฮัก ๆ) ฮัก ๆ มีอาการเหนียวหมก
 กำลัง เช่น เทบนิ่งมกฏลหาก ๆ
 สรบบแต่ฎาณึ่งมินล่อ (เดบนิ่งโมก
 คีอฮัก ๆ ขรับแต่ลือค้อมเน็งมินล่อ)
 เพิ่งจะมาถึงเหนียวฮัก ๆ ก็ได้ข่าวไม่ดี

หาง (ฮาง) ๑. ขึ้นอย่างหน่อไม้ป่าเป็นต้น
 ใช้ รสหาง (รวะสีฮาง)

๒. กลิ่นสาบ อย่างกลิ่นน้ำเป็นต้น
 ใช้ กลิ่นหาง (เคลินฮาง)

๓. ห้าง (คำจีน) เช่น ดำหาง
 (ดั่งฮาง) ทิ้งห้าง

๔. หาง (จาก หาง คำไทย) แขนง

หาง (แขฮาง) สายรัทหาง (มักใช้ใน
 หนังสือเทศน์หรือกาพย์กลอนในสมัย
 โบราณ)

หาจ (ฮัจ หรือ หัจ) เทียวไปเที่ยวมา อยู่
 ไม่ติดบ้าน (มักใช้จำเพาะสตรี) เช่น
 จะหาจเฑารกปรุสแอนาต่างที่พุลิม
 ภูลพุลบ (โจ๊ะหัจเต็วรวกไประสแอนา
 เต็ยงปพุลิมค้อลพุลบ) เทียวไป
 เที่ยวมาไปหาผู้ชายที่ไหนตั้งแต่เข้ามัจจก
 คำ (คำไม่สุภาพ)

หาจชา (ฮัจเจีย) บางที คงจะ นึกว่า เช่น
 หาจชาเคมินมก (หัจเจียเคมินโมก)
 บางทีเขาจะไม่มา หาจชาสุรจเทาเหี้ย
 (ฮัจเจียสุรจเต็วเฮย) นึกว่าเสร็จไปแล้ว

หาฎก (ฮา-ดอ) ทอง หาฎกวิจิตร
 (ฮาดอกวิเจ็ด) ที่ตกแต่งให้วิจิตรงดงาม
 ด้วยทอง

หาณูย (ฮาโนย) เมืองชานอย เรียก กรุง
 ฮาโนย (กรุงฮาโนย) เมืองชานอย

หาต (หัด) หัด ฝึก ฝึกหัด เช่น หาต
 สรเสร (หัดขอเซร์) หัดเขียน หาตกุน
 (หัดกุน) หัดศิลปะการใช้อาวุธ หาต
 เกลง (หัดเพลง) หัดดนตรี หาตปฺราณ
 (หัดปฺราณ) หัดกายบริหาร เช่น แลบบง
 หาตปฺราณ (แลบบงหัดปฺราณ) เล่นหัด
 กายบริหาร วิชชาหาตปฺราณ (วิดเจีย

หัดปราน) วิชาหัดกายบริหาร

หัดพยาม (หัดเพี้ยม) พยายามหัด หัด
อย่างเอาใจใส่ (คำใช้ในกาพย์กลอน)

หาน (หาน หรือ ฮาน) หาญ กล้า หาน
กลา (หานกลา) กล้าหาญ เช่น จิตต
หานกลา (เจ็ดหานกลา) ใจกล้าหาญ
อาจหาน (อาจฮาน) อาจหาญ อาจอาจ
ไม่ขาดกลัว

ห้าน (เฮียน) กล้า เช่น ห้านเทมุนาก
แองทำงานบ่สง่า (เฮียนเติวเม้นยัก
แองเตี้ยบขงัด) กล้าไปคนเดียวทั้ง
ที่เป็นกลางคืนตึกสงัด ห้านสฎุโอย
(เฮียนเซตียออย) กล้าพูดให้ ห้านไทล
(เฮียนไทล) กล้าซื้อไม่คิดว่าถูกแพง
ห้านส (เฮียนซ) กล้ากิน กล้าซื้อกิน
ไม่ตระหนี่

หานแตลา, หานแตลา (ฮานแตทา หรือ
เฮียนแตทา) ไม่สมควร ควรอะไร
ควรอยู่หรือ เช่น เกสฎุโอยมญจรว
เทเหี้ย หานแตลาขุจูลททรบเทารก
เกเทียต (เกเซตียออยมุดองรวเตวี
เฮย ฮานแตทาคอมโกลตั่วรวบเตวี
รวกเกเตียต) เขาว่าให้ครั้งหนึ่งแล้ว
ไม่สมควรจะพยายามบนอบยอบกายเข้า
ไปหาเขาอีก

หาบ (หาบ) น้ำหนักหาบหลวง เท่ากับ ๖๐

กิโลกรัม เช่น องกรมวหาบ (ออง
กรมวหาบ) ข้าวสารหาบหนึ่ง ถั่ง
โอยกรบมวหาบ (เทลิจ้ออยกรบ
มวหาบ) ขั่งให้กรบหาบหนึ่ง (จาก
หาบ คำไทย)

หาบ (หับ) แน่น เช่น ฎีหาบ (เดียหับ)
ดินแน่น สางหาบ (ซ้อหับ) เนื้อแน่น
ฎีหาบทุ่งส (ซ้อหับทุ่งส) เจ็บแน่น
หน้าผาก

หาม (ฮาม) ๑. ห้าม เช่น หามมินโอยจูล
(ฮามมินออยจูล) ห้ามไม่ให้เข้า หาม
พวกเกมมิงมินโอยมาต (ฮามปวกเคม
มินออยเม้อัด) ห้ามพวกเด็กไม่ให้พุด
หามฆาต (ฮามเค้อัด) ห้ามอย่างเข้ม
งวดกวดขัน หามปราม (ฮามปราม)
ห้ามปรามโดยมีการประกาศ

๒. รีม ชอบ (เฉพาะวัตถุแข็งที่
มีความหนาพอสมควร) เช่น หามถาส
(ฮามทะส) ชอบถาด หามตุ (ฮามโตะ)
ชอบโต๊ะ

หาชนะ (หาเยยะเนยะ) หาชนะ ความ
พินาศ ทรุดโทรม สาบสูญ เช่น การ
ปรพริตตอกรก้นำโอยมานหาชนะ
(การปรอปริตตอกรอระกัเน้อมออย
เมียนหาเยยะเนยะ) ความประพตชั่ว
ทำให้เกิดหาชนะ

หาร (ฮาร์) ๑. หาร (ในทางคณิตศาสตร์)
 กังใช้ หารเลข (ฮาร์เลข) หารเลข
 เลขหาร (เลขฮาร์) เลขหาร

๒. สร้อยไข่มุก เรียก มุกดาหาร
 (มุกตาฮาร์) หรือ มุตตาหาร (มุตตา
 ฮาร์) ดู มุกตา หรือ มุตตา

หาล (ฮาล) ตาก เช่น หาลสัฟฟะทีก
 (ฮาลซ็อมบัตตัวติก) ตากผ้าเปียก
 หาลขยล (ฮาลคัยล) ตากลมอยู่ใน
 ที่ที่มีลมจก หาลเจียต (ฮาลเจียต)
 ตากแห้ง ดู เจียต หาลไถง (ฮาลไทง)
 ตากแดดอยู่ในที่ที่มีแดดจก เช่น ฌรหาล
 ไถง (ซัรฮาลไทง) ยืนตากแดด
 หาลเกลี้ยง (ฮาลเพุเลียง) ตากฝน
 เช่น ฌรหาลเกลี้ยง (ซัรฮาลเพุเลียง)
 ยืนตากฝน หาลมุข (ฮาลมุข) ตากหน้า
 ขอกหน้าในท่ามกลางที่ประชุม หรือใน
 ท่ามกลางประชุมชน เช่น ฌรหาลมุข
 (ซัรฮาลมุข) ยืนออกหน้า หาลอากาศ
 (ฮาลอากะส) ตากอากาศ อยู่ในที่มี
 อากาศดี เพื่อให้สบายเนื้อสบายตัว

หาว (ฮาว) ๑. เรียก เช่นเดียวกับ หั
 กับ เหา

๒. วาบ วาบ วาบวาบ เช่น
 อุดจะหวา ๆ (โอะสัแซสฮาว ๆ)
 ไฟไหม้วาบ ๆ เกลิงจะไพรแถมวย

หารลดต่อส (เพลิงแซสที่เพรียแถมวย
 ฮาวรวัดออะส) ไฟไหม้วาบเพียงวาบ
 เดียวกับหมด จึงแถมวยหาวบาต
 (เคิงแถมวยฮาวบัต) โกรธเพียงวาบเดียว
 หาย

หาว ! (ฮาว!) หยุด คำบอกข้างบังคับให้หยุด
 เช่น หาว อาปรกบ (ฮาว อาปรอกอบ)
 หยุด อ้ายประกอบ เช่นเดียวกับใช้ ฌบ
 (ซบ หรือ ฌบ) หยุด เช่น จูรฌบ
 (จูรซบ) จงหยุด

หาส (ฮะส) ฮะ ๆ เสียงหัวเราะอย่างสบาย
 อารมณ์หรือหัวเราะเยาะเย้ย ใ้ว่า เสือ
 หาส (เขือฮะส) หรือ เสือหาส ๆ
 (เขือฮะส ๆ) เสือหาสหาย (เขือฮะส
 ฮาย) หัวเราะชะงาย

หาส (ฮาสะ) การหัวเราะอย่างสบายอารมณ์
 ความเบิกบาน หาสจิตต (ฮาสะเจ็ด)
 ใจเบิกบาน หาสวตถุ (ฮาสะเวียดโอะ)
 เรื่องชวนขัน เรื่องตลก

หาสหาย (ฮะสฮาย) ชะงาย เสียงหัวเราะ
 อย่างสบายอารมณ์หรือหัวเราะอย่างเยาะ
 เย้ย เช่น เสือหาสหาย ดู หาส

หาสหัย (ฮะสฮัย) เสียงซัดแซ่ เสียงจาม
 แรง ๆ

หาลิบ (ฮาเซ็บ) หาลิบ (จาก หาลิบ คำไทย)

หahaha (ฮาฮา) ๑. กนธรรพ์

๒. คำอุทานแสดงความแปลกใจ หรือความทักข้อย่างหนัก (คำใช้ในกาพย์ กลอนหรือในคำเทศนา ซึ่งตรงกับคำ เขมรว่า ยี ยี่เอ๋ ยี่เอ๋หนั (ยี่ ยี่เออ ยี่เออหนอ) อี เออ เอ้อเฮอ แหม หรือ โอ! โอฮา! ฮาฮาการ (ฮาฮาการ) การทำให้เกิดทักข้อย่างหนัก การทำให้เกิดแตกตื่นโกลาหล

หาอี ๆ (ฮาเออ ๆ) เออน ในการร้องเพลง บางประเภท โดยเฉพาะเพลงพายเรือที่มีคำ ๔ คำ เป็นต้น เช่น บงอู่ทุกเทา โบจเสมาขาปลง ยกสร้ทาผง หาอี ๆ บานชาพีรนาถ (บองอมตูกเตวี โบจเซมาเยียปลอง ยกเซรียเตวีพอง ฮาเออ ๆ บานเจียบรีเนียก) พืพายเรือไป ถอนหญ้าปล้อง เอาผู้หญิงไปควย เออ อะเออ ๆ ได้เป็นสองคน

หิ, หิ (ฮิ) หู หึ หรือ หึะ

หิงคุ (เฮิงคุ) มหาหิงคุ

หิงกุล (เฮิงกุล) ชาก

หิงสา, หิสา (เฮิงซา หรือ เฮิงซา) การเบียดเบียน ทำทุกข์ให้แก่กัน

หิจ (เฮ็จ) คำใช้กับ หัก (ฮ็อก) เห็ร (เฮอร์) กับ โหะ (ฮอะห์) เป็น หิจหัก (เฮ็จฮ็อก) หักกะเมนตีสักกาไปมา หักหัว หักหาง หิจเห็ร (เฮ็จเฮอร์) บินฉวัก

เจวียนสูงบ้างต่ำบ้าง หิจโหะ (เฮ็จฮอะห์) เหาะฉวักเจวียนแปล็บไปแปล็บมา (คำใช้ในกาพย์กลอน)

หิณ, เพณ (เฮณ) เปรียวจิต เปรียวาน หน้าแยก ใช้ ชูรหิณ (จูร์เฮณ)

หิณทิก (เฮนติก) โห

หิณทุ (เฮ็นดู) อินดู พวกหิณทุ (พวกเฮ็นดู) พวกอินดู ขาดิหิณทุ (เจียดเฮ็นดู) ลทธิหิณทุ (ลัดทิเฮ็นดู) ลัทธิอินดู หิณทุสุตาน (เฮ็นดูสุตาน) ประเทศอินเดีย

หิต (เห็ด) ตม เช่น หิตยุกา (เห็ดทุกา) ตมดอกไม้ หิตกลิน (เห็ดเกล็น) ตมกลิน

หิต (เหะตะ) ผลประโยชน์ ความสุขเกษม หิตพากย (เหะตะเปียก) คำพูดที่มีผลประโยชน์ หิตมิตร (เหะตะมิด) มิตรผู้ยังผลประโยชน์ให้

หิตโรค (เหะตะโรค) โรคเห็ด

หิน (เฮ็น) พินาศ สิบสูญ ล่มจม เสียหาย เช่น หินทรพยุ (เฮ็นเตรียบ) เสียทรัพย์ หินขุลวน (เฮ็นคูลวน) เสียตัว ตกต่ำ ต่ำถ้อย ต่ำช้า เลว เช่น หินลกขณิ หรือ-ลกสณิ (เฮ็นเลียก) ที่มีลักษณะต่ำทราม ขาดคุณลักษณะ ทั้งใช้ มนุสส หินลกขณิ (มนุสส์เฮ็นเลียก) หินไห

(*เอ็นไฮ*) ที่ตกต่ำ ทำทราวมและเสียหาย
 อยู่เป็นนิตย์ เช่น มนุสสหินไห
 (*มนุสเอ็นไฮ*) คนต่ำทราวม มารยาท
 หินไห (*เมียรียะเยียดเอ็นไฮ*)
 มารยาทต่ำทราวม หินโห (*เอ็นโห*)
 ต่ำทราวม ทำให้สูญเสียนั้นอุปราคาตัว
 หินหน (*เอ็นหน*) การเห็นหนทาง เห็นทิศ
 ทาง ภูมิรู้ถูก รุตนเล็กสูงต่ำ เช่น
 วาเนาเกมณณาสมันทานฎึงหินหนอวี
 เท กุปฺรทานโทสวา (*เวียเนวีเคมณ*
นะสมันเตอนเคิงเอ็นหนเอวียเต กม
ปรอกันโคตส์เวีย) มันยังเด็กนักไม่ทัน
 ภูมิรู้ถูกอะไรหรอก อย่าถือโทษมันเลย
 (จาก เห็นหน คำไทย)
 หีบ (*เอ็บ*) หีบ
 หิมะ (*เหะเมียะ*) หิมะ น้ำค้าง หนาว เย็น
 ภูเขาหิมาลย์ ดังใช้ หิมกิริ (*เหะเมียะ*
กิริ) หรือ บรพต (*บอระบวด*) หิม
 बात (*เหะเมียะ बात*) หิมะตก น้ำค้าง
 ตก หิม बातกาล (*เหะเมียะ बातะกาล*)
 หรือ-รฎว (*รวโดว*) ฤดูหนาว หิม
 วนุต (*เหะเมียะเวี้ยน*) หรือ-วา (*เวีย*)
 หรือ-วานุต (*เวียน*) ที่ที่มีหิมะ เช่น
 ไพรหิมวนุต (*เพรียเหะเมียะเวี้ยน*)
 ป่าหิมพานต์ ภูนิหิมวนุต (*พุนุมเหะ*
เมียะเวี้ยน) ภูเขาหิมาลย์ หิมวาส
 (*เหะเมียะวะส*) หรือ-เวส (*วะส*) ที่

อยู่ในป่าหิมพานต์ หรือป่าโปร่งใหญ่ ๆ
 ทั้งปวง หิมานี (*เหะเมียนี*) น้ำค้าง
 แข็ง น้ำแข็ง

หิมพานต (*เหะเมียะเปียน*) หิมพานต์
 ดังใช้ ไพรหิมพานต กับ ภูนิหิมพานต
 ดู หิมะ เขมรใช้กลายเป็น เหมพานต
 (*เหะเมียะเปียน*) ก็มี เหมบุพานต
 (*เหมโบเปียน*) ก็มี ในกาพย์กลอนใช้
 หิมวัต (*เหะเมียะเวียด*) เหมวัต
 (*เหะเมียะเวียด*) หิมวันต (*เหะเมียะ*
เวี้ยน) เหมวันต (*เหะเมียะเวี้ยน*)
 หรือ เหมวา (*เหะเมียะเวีย*) ก็มี
 ปัจจุบันเรียกภูเขาหิมาลย์

หิมวัต (*เหะเมียะเวียด*) หิมพานต์ ชื่อเทพ
 บิดาของนางอุมมา นางอุมมาจึงเรียกว่า
 เหมวดี (*เหะเมียะเวียะดี*) หรือ
 ไทมวดี (*ไทเหะเมียะเวียะดี*) ธิดาของท้าว
 หิมวัต

หิมาลย์, หิมาลยา (*เหะมาไล หรือ เหะมา*
ละยา) เทือกเขาหิมาลย์

หิรัญ, หิรัญย (*เหะรัญ หรือ เหะรัน*)
 เงินหรือทอง ทรัพย์ หิรัญญการ
 หรือ หิรัญยการ (*เหะรันเยียะการ*)
 ช่างเงิน หิรัญญบุญ หรือ หิรัญยบุญ
 (*เหะรันเยียะบอด*) แผ่นเงินจารึก
 นามที่พระมหากษัตริย์ทรงพระราชทาน

หิรัญญบุตร (เหะรัญญะบุตร) รน
 บัตร (รณบุตรก็ใช้) หิรัญญมูล
 (เหะรัญญะมูล)เงินต้น เงินต้นทุน
 หิรัญญตตุ (เหะรัญญะเว้อัดโอะ)
 เงินสำหรับจับจ่ายใช้สอย หิรัญญพัสดุ
 (เหะรัญญะเปอะส) ก็ใช้
 หิริ, หิริ (เหะระ หรือ เหะเรีย) ความ
 ละอายบาป ละอายการทำชั่ว เช่น
 มนุสฺสมานหิริ (มนุสฺมัยนเหะระ)
 คนมีหิริ หิริโอดตปฺปะ (เหะระโอด
 ตปฺปะ) หิริกับโอดตปฺปะ หิโรตตปฺปะ
 (เหะโรตตปฺปะ) ก็ใช้
 หิล (เฮ็ด) ที่อ (เฉพาะใช้ของมีคม) เช่น
 จบหิลมุข (จบเฮ็ดมุข) เสียมที่
 กาน้ำบิตแจตกาบขุรลัวสตรูฎหิล-
 มุขอส (กันน้ำบิตแจตกับจรวลัวส
 โตรูวเดยเฮ็ดมุขออะส) ถ้ามืดก็ไต่พื้น
 เลยไปถูกดิน คมที่อหมด
 หิระ, หิระ (ฮะห์) ฮี เสียงแสดงความไม่
 ถูกใจหรือหัวเราะน้อย ๆ (ออกเสียง
 เป็น หิ หรือ หิ (ฮิ) ก็มี)
 หี, หี (ฮิ) ๑. เสียงร้องไห้ชื่อ ๆ ดังใช้
 ยี่หี ๆ (ยุมฮิ ๆ) ร้องไห้ชื่อ ๆ
 ๒. งั่ว เช่น จินเลงฮี (เงินเลงฮิ)
 จินเล่งงั่ว
 หึง, หึง (ฮึง) ฮึง มี ๓ ชนิด คือ หึงกณ-
 โฏล (ฮึงกอนโดล) หรือ หึงกรุต

(ฮึงโกรุต) ฮึงอ่าง หึงขัร (ฮึงเจอร์)
 ฮึงยาง ฮึงปากขวด กับ หึงจบก (ฮึง
 จอมบ็อก)
 หึงหาง, หึงหาง (ฮึงเฮียง) อีตอาค ลังเล
 สองจิตสองใจ เช่น คณิตหึงหาง (กัวม
 นิตฮึงเฮียง) ความคิดลังเล นำโอยหึง
 ห้างมินปรากฏชาตฺรวเทหาตฺรวเนา
 (เนอัมมอยฮึงเฮียงมินปราก็อตเจียโตรูว
 เตวีรือโตรูวเนวี) ทำให้ลังเลไม่แน
 นอนว่าจะไปดีหรือจะอยู่ดี
 หีน (เฮียเนยะ หรือ เฮิน) หีนชาติ ทำทรม
 ทำต้อย เล็กน้อย หีนธรม (เฮียเนยะ
 เทอร์) อุกุศลธรรม หีนวาจา (เฮีย
 เนยะเวียจา) หรือ-วาท (เวียด)
 ถ้อยคำทำทรม
 หีนยาน (เฮียเนยะเยียน) หีนยาน เรียก
 เกรวาท (เทะเวียด) หรือ ทกฺขินนิ
 ภาย (เตียกเข็นนิภาย) ก็ได้
 หิร (เฮียเรยะ) เพชร หิรการ (เฮียเรยะ
 การ์) ช่างเจียรไนเพชร
 หี !, หี ! (ฮิ) ดู หี, หี
 หีก, หีก (ฮิก) ขณะหนึ่ง ครู่หนึ่ง เช่น
 มาณขุยลแตมวยหี กสงบมึง (เมียน
 คย็อลแตมวยฮิกขังบมึง) มีลมครู่
 เดียวก็สงบเงียบ
 หีกหำก, หีกหำก (ฮีกเฮียก) ครึกครื้น
 รุหรา เช่น บุลยกดินหีกหำก

(บนกะเท็นฮักเฮีย) งานบุญกฐินกรีก
กรั้น แดงขลวน หักหัก (แดงคลวน
ฮักเฮีย) แดงตัวหุหร

หึง, หึง (ฮึง) ๑. อ้อ ใช้เฉพาะหู ตั้งใช้
ตุรเจียกหึง (ตุรเจียกฮึง) หื้อ
หึงตุรเจียก (ฮึงตุรเจียก) ก็ใช้

๒. การเล่นเกม เช่น พวกเกม
เลงหึง (ปลุกเคมเลงฮึง) พวกเด็ก
เล่นเกม

๓. หึง เช่น จงหึง (จงฮึง)
ผูกหึง ฤฎารหึง (ฤฎารฮึง) กระดาน
หึง หึงอารกุด (ฮึงอารัก) หึงบูชา
อารัก

หีบ, หีบ (เฮิบ หรือ เฮิบ) หีบ เช่น
สัพพะอามวยหีบ (ซอมบักอามวย
เฮิบ) ผ้าเสื้อ ๑ หีบใหญ่ ปราง
มวยหีบแกกตอ (ปรักมวยเฮิบแกก
โต) เงิน ๑ หีบเหล็กเล็ก หีบแข่งภูรี
(เฮิบเจิงค้อมเรียว) เขียนหมากแบบ
หนึ่ง หีบสุลา (เฮิบสุลา) หีบหมาก
เขียนหมาก (หีบ คำไทย)

หีบ, หีบ (ฮีบ) ฮีบ เสียงให้สัญญาณกัน
ให้ยกของหนักพร้อม ๆ กัน หรือให้วิ่ง
พร้อม ๆ กัน เช่น หีบ เล็ก ! (ฮีบ
เล็ก) ฮีบ ยก

หิม ๆ, หิม ๆ (ฮิม ๆ) พุดพิมพำ พุด

เบา ๆ ต้องเอียงหูฟังใกล้มาก ๆ จึงจะ
ได้ยินชัด เช่น นิยายกุนาหิม ๆ
(นิยายเค้นยฮิม ๆ) พุดกันพิมพำ ๆ
หิร (ฮิล) ผิด เช่น รสหิร (รัสฮิล)
รสผิด สมลหิร (ซอมลฮิล) แกง
ผิด (ใช้ เหิร (เฮอร์) ก็มี)

หิระ, หิระ (ฮิระ) ฮิ เสียงอุทานเวลาโกรธ
หรือน้อยใจ ฮือ ๆ อย่างเสียงกราง
เช่น อุนูรหิ ๆ (โง้วรฮิ ๆ) กราง
ฮือ ๆ

หิ (เฮอ) เสียงอุทานเวลาแปลกใจ เบิกบาน
ใจ หรือเยาะเย้ยกัน

หิ, หิ (ฮือ) ฮือ ๆ อย่างเสียงกราง เช่น
อุนูรหิ ๆ (โง้วรฮือ ๆ) กรางฮือ ๆ

หิระ, หิระ (ฮิระ) เฮ้า ใช้อย่างเดียวกับ
ห! หี! หู! หี!

หิด (เหิด) ๑. สุก เช่น หิดแผ่สงบาร
(เหิดแผ่สงบารเรียว) สุกคว้นบหิ ชก
บารหิดแผ่สง (จิวกบารเรียวเหิดแผ่สง)
สบบหิสุกคว้น ชกพรบหิด (จิวกบ
เบียเหิด) ดูกสองสามซีก

๒. โรคหิด ใช้ โรคหิด (โรคเหิด)
หอบหิด เช่น คาคักพุงแดเหิดเทาณา
มินรวอเท (เกอิดค้อมปงแดเหิดเตวินา
มินรวอเต) เขากำลังหอบหิดไปไหนไม่
ไหวหรือ

หีบ (เอิบ) ล้อต๊อก เช่น พวกเกมมิงเลงหีบ
(ปวกเกมมิงเลงเอิบ) พวกเด็กเล่นล้อต๊อก
(คำฉวน)

หีบ ! (เฮย) เฮ้ย เป็นคำร้องเรียกหรือคำ
ห้ามให้หยุด ใช้เฉพาะแก่คนต่ำกว่าหรือ
เด็ก ๆ เช่น หีบมกณะ (เฮยโมก
นะห์) เฮ้ยมานี้ หีบ กุญแจมก (เฮย
กมโจลโมก) เฮ้ย อย่าเข้ามา

หีบ, หีบ (ฮัย) คำไล่วัวควายให้เดิน

หีบ, หีบ (ฮือฮา) หยิงยะโส ครึกครื้น
เช่น ถุกหีบ (วิกฮือฮา) กิริยาหยิง
ยะโส อนุกลงหีบ (เนี้ยกลงฮือฮา)
คนเล่นครึกครื้น แต่งขบวนหีบ
(แต่งขบวนฮือฮา) แต่งตัวหีบ

หูกสิบ (หูกเซ็บ) หูกสิบ (คำไทย หูกสิบ)

หูก (หง) ๑. ม้วน (ให้เป็นก้อนกลม) เช่น
หูกอโเบ (หงอโอบะห์) ม้วนค้าย
อโเบหูก (อโอบะห์หง) ค้ายม้วน
อโเบมวหูก (อโอบะห์มวหง)
ค้าย ๑ ม้วน ใช้กระดากห่อให้เป็นห่อ
หรือรวบผ้าให้เป็นถุงสำหรับใส่สิ่งของ
เช่น หูกสุกรส (หงซุกอ์ซอ) ถุงน้ำ-
ตาลทรายขาว หูกองกร (หงอองกอร์)
ถุงข้าว

๒. ต้มเค็ม เช่น หูกสาจซูก
(หงซัจซูก) ต้มเค็มเนื้อหมู สาจซูก

หูก (ซัจซูกหง) เนื้อหมูต้มเค็ม หูก
ซูก (หงซูก) ต้มเค็มหมู ซูกหง
(อูกหง) หมูต้มเค็ม

หูก (โห้จ) ยื่น มอบ เช่น หูกบารโอย
(โห้จบาเรียวอย) ยื่นบุหรีให้ หูกไถ
(โห้จไถ) ยื่นมือ หูกแข็ง (โห้จเอ็ง)
ยื่นเท้า โดยปริยาย หมายถึง พุดกระ-
โชกกระซอกเข้าใส่ หูกขบวนโอยเปรี
(โห้จขบวนออยเปรี) มอบตัวให้ใช้
ที่มีลักษณะอย่างอื่น ๆ ที่อ ๆ เช่น
มนุสเส็งหูก (มนุสเส็งโห้จ) คนขำ
พิการมีลักษณะดังกล่าว

หุด (หุด หรือ ฮุด) ซก เช่น หุดทักสมบล
(หุดตักซ้อมล) ซดน้ำแกง ทักสมบล
มวหุด (ตักซ้อมลอมวหุด) น้ำ
แกงซดได้ครึ่งหนึ่ง

หุด (ฮุด) เป่าไฟให้เป็นเปลว เช่น ฤฤาส
นะละละฤฤาส หุดแตมภูงบานอณ-
ฤฤาสเกลิง (กรุดตะสนะห์แซะห์
ลูนนะส ฮุดแตมภูงบานอณดาต
เพออิง) กระดาษติดไฟติดนัก เป่าแต่
เพียงครึ่งเดียวก็ได้เปลวไฟ

หุด, หุดะ (หุดะ) การบูชาัญญ การบูชาไฟ
ดังใช้ หุดพิธิ (หุดะบิ่) พิธิบูชาไฟ

หุน (ฮุน) ๑. หั้น (คำจีน) เช่น จุลหุน
กุนาทิญโพต (โจลฮุนเค้นยติญโปต)

เข้าหูกัน^๕ข้อข้าวโพด **ปรากฏหิน** (**ปรากฏ**
หิน) เงินหิน

๒. หิน (คำจีน) เซนติเมตร
(๑๐ หลี) เช่น ทิ้ง ๑๐ หิน (ตัวตั้ง
ค้อนหิน) ความกว้าง ๑๐ เซนติเมตร
บดโผย ๓๔ หิน (บดโดยขามเข็บ
บวนหิน) ความยาว ๓๔ เซนติเมตร

หินหย (**หินฮอย**) หินปลีกย่อย เช่น **มาน**
หินหยขามวचना (เมียนฮินฮอยเจีย
มวชเนีย) มีหินปลีกย่อยด้วย

หิม (**ฮุม**) หิม ห้อมล้อม เช่น **หิมสัพ**
จิตเมิลปุเจณู (**ฮุมซอมบิวจิตเมิล**
ปุมเจณู) หิมผ้ามิตชิตดูไม่เห็น
ณรหิมชิต (**ขั้วรฮุมจิต**) ยืนห้อมล้อม
ใกล้ชิต (จาก **หิม** คำไทย)

หิมแพร (**ฮุมแพร**) ตำแหน่งมหาดเล็ก
เรียก **มหาดเล็กที่หิมแพร** (**มฮาดเล็ก**
ดีฮุมแพร) มหาดเล็กที่หิมแพร (จาก
หิมแพร คำไทย)

หิมโรง, หุมโรง (**ฮุมโรง หรือ หุมโรง**) ดู
โหมโรง

หิมห (**ฮุมฮอ**) หิมห่อ หิมมิตชิตเหมือน
ห่อไว้ เช่น **หิมหิตเมิลมินเจณู**
(**ฮุมฮอจิตเมิลมินเจณู**) หิมห่อมิตชิตดู
ไม่เห็น (คำไทย **หิมห่อ**)

หุ (**โฮย**) ๑. ฟัง तरह ฟ่อง เช่น
ແຜ່ງສຸບ (**ແຜ່ງສຸບ**) กว้างฟ่อง तरह
ສຸບແຜ່ງ (**โฮยແຜ່ງ**) ก็ใช้ **ສຸບຮູ້**
(**โฮยຮູ້**) ฟ่อง ฟายหุ ๆ (**ບາຍ**
โฮย ໆ) ขำวร้อน ๆ ที่มีควันกลุ้ม
ສຸບຄຸລິນສຸຍເຈນູຟຸ່ງຄຸນຄຸລາຣມນຸສ
(**โฮยເຈນູໂຮຍເຈນູຟຸ່ງຄຸນຄຸລາຣມນຸສ**
ຊະສີ) กลิ่นเหม็นฟุ้งออกจากในโรงศพ
โดยปริยาย หมายถึง ฟุ้ง กระจาย
ให้แพร่หลายไป เช่น **ສຸບເກຣດ້ອາກຸກັກ**
ເກສພຸສຸຣຸກ (**โฮยເກຣດ້ອາກຸກັກ**)
ຂັບບຸກ) ความชั่วฟุ้งไปทั่วบ้านเมือง
ປຣັຍຕັນກຸໂຍສຸບຸນະ (**ປອຍັດກມ**
ອອຍໂຍຍຸນະ) ระวังอย่ากระจายให้
แพร่หลายต่อไปอีกนะ

๒. รุสลักหรือรูที่สัตว์ทำมีทางออก
อีกทางหนึ่ง **ຣນຸຮູ້** (**ຣຽນເຜຍ**) ก็ใช้
(ดู **ຣນຸ**) เช่น **ຂາສເຈນູຕາມຣນຸສຸບ**
(**ເຈຍະສີເຈນູຕາມຣຽນໂຍຍ**) แยกออกตาม
รูสลัก

หุหาย (**โฮยฮาย**) กระจาย แพร่หลายไป
ทั่ว เช่น **ຖືຜິງນະສຸບຮູ້ສຸບພຸທິສັຕ**
ອສ່ເທເຍຍ (**ດ້ອມເນີງຸນະໂຍຍ**
ຂັບຕະສັດ້ອະສັດ້ວໂຍຍ) ขำวนั้น
กระจายไปทั่วทิศหมดแล้ว

หุ, หูล (**โฮร์ หรือ โฮล**) เสียงซุกเข้าไป

เบา ๆ (อย่างมดเข้าหูเป็นต้น) เช่น
สรโมจบระกนงตรเจียกหุร ๆ (ขร
 โมจบระกนงตรอเจียกโฮร ๆ) มด
 คืบในหูมีเสียงเบา ๆ

หิระ ๆ (ฮะหิ ๆ) เสียงหัวเราะหิ ๆ หรือเสียง
 คุยกันเบา ๆ เช่น **เส้าหิระ ๆ** (เซ้าฮะหิ ๆ)
 หัวเราะหิ ๆ

หุ (ฮู) ซือ ๆ เสียงลมพัด เช่น **ขยลบกัหุ ๆ**
 (คยัลลบกัฮู ๆ) ลมพัดซือ ๆ **ขยล**
บกัแตมวหุสุมบั้ง (คยัลลบกัแต
 มวฮูซุมบั้ง) ลมพัดซือเดียวเรียบสงบ

หุต (โหด) ๑. ชัก ดึง ถอน เช่น **หุต**
ถาวเจญพิโสรัม (โหดถาวเจญพิโซรัม)
 ชักดาบออกจากฝัก **หุตถ้องตรีโสรัม**
 (โหดถ้องตรีซอร์) ดึงกระดุกปลาต้ม
 ออก **หุตงาร** (โหดเงียร) ถอนงาน
หุตพนธ (โหดปวัน) เก็บภาษีสินค้า
 โดยคิดตามราคาค้นทุนกับราคาของ เช่น
กยหุตพนธกนงมวรายยกบี (กย
 โหดปวันกนงมวรายยกเบีย) คุกการ
 เก็บภาษีร้อยละสาม ที่ถอดออกได้ เช่น
ถตหุต (ทอดโหด) ลั่นชักโต๊ะที่ถอด
 ออกได้เป็นต้น

๒. การพนันชนิดหนึ่งคล้ายถั่ว

หุตถนาก (โหดท่นัก) ใหม่ถอดค้ำม เช่น
รบส่ถมหุตถนาก (รวบอะส่เทมีย

โหดท่นัก) ของใหม่ถอดค้ำม ที่ยัง
 เป็นหนุ่มเป็นสาวบริสุทธิ์ ดังใช้ **กัโละ**
หุตถนาก (กัอมละหิโหดท่นัก)
 หนุ่มทั้งแท่ง **กรมฺหุตถนาก** (กรอมม
 โหดท่นัก) สาวบริสุทธิ์

หุนทิก (โฮนฮวก) งกเงิน ดังใช้ **จาส่หุน**
ทิก (จะส่โฮนฮวก) แ่งกเงิน

หุบ (โหบ) กิน ใช้สำหรับคนเสมอกันหรือ
 ต่ำกว่า เป็นคำสูงกว่า **อาสุรย** (อาไซร)
 แต่ต่ำกว่า **พิสา** (ปัสสา) เช่น **อนก-**
หุบบายเหี้ยฤาเนา (เนี้ยกโหบบาย
 เฮยรือเนียว) คุณกินข้าวแล้วหรือยัง

หูปาน (ฮูเปอัน) หัวพัน แม่ทัพหรือมนตรี
 ที่มีอำนาจตรวจพลได้จำนวนเท่านั้น ๆ
 พัน เป็นบรรดาศักดิ์อย่างหนึ่ง เช่น
สัทธิ ๕ หูปาน สัทธิ ๑๐ **หูปาน** (ชักตะ
 ปราบวนฮูเปอันชักตะดอบฮูเปอัน)
 มีศักดิ์หรืออำนาจตรวจพลได้ ๕ พันคน
 หรือหมื่นคน พุคสน ๆ เป็น **สัทธิ ๕**
พาน ก็ได้ (คำไทย หัวพัน)

หูปู (ฮูปู) นกชนิดหนึ่งส่งเสียงร้อง หูพู ๆ
 (ฮูปู ๆ)

หุร (โฮร์) ๑. ไหล เช่น **ทิกหุร** (ตักโฮร์)
 น้ำไหล **ณามหุร** (เขี่ยมโฮร์) เลือด
 ไหล **ทิกณามหุรราม** (ตักเพน
 โฮร์ร่าฮาม) น้ำตาไหลอาบแก้ม **หุร**

เหียร (โฮร์เฮียร์) ดูเหียร หูแห
(โฮร์แฮ) ที่ตาม ๆ กัน หรือต่อ ๆ กัน
ไม่ขาด เช่น มานเคเทามกหุแห
(เมียนเคเดวีโมกโฮร์แฮ) มีเขาไปมา
ไม่ขาด

๒. วังเรียบ (ใช้เฉพาะวัวควาย
ทั้งใช้ โกลหุ (โกโฮร์) โดยปริยาย
หมายความว่า ราบเรียบ กล้องไม่ติดขัด
เช่น นิยายหุ (นิเยียโฮร์) พุกกล้อง
เมิลส์บุตรหุ (เมิลซ์อมบดโฮร์) ดู
จากหมายกล้อง

หูล (โฮล) ผ้าปูม หูลหุ (โฮลจัวร์) ผ้าปูม
ยกเป็นเชิงตรงชาย

หวง (ฮวง) ๑. หวง เช่น หวงยก
หุหุสมบัจ (ฮวงยักเดร์ฮับซ็อม
บัจ) หวงเอาหุหุสมบัจ หวงปร
โยชน์โยชานแดชุลวนมนักแอง
(ฮวงปรโยชออยชานแดชุลวนเมนียัก
แอง) หวงประโยชน์ให้ได้แต่ตัวคนเดียว
เท่านั้น (จาก หวง คำไทย)

๒. ฟุ้ง ขยายได้ทั้งคำ กรอบ (กรอ
โอบ) หอม กับ สอ (โซฮัย) เหมือน
เป็น กรอบหวง (กรอโอบฮวง) หอมฟุ้ง
สอหวง (โซฮัยฮวง) เหมือนฟุ้ง

๓. เฟื่อง (เท่ากับ ๑๐ เซน ๑ บาท
เท่ากับ ๘๐ เซน แต่บางที ๑ บาท

เท่ากับ ๖๐ เซน เพราะถือว่า ๒ เฟื่อง
เท่ากับ ๑ สลึง = ๑๕ เซนเท่านั้น) เช่น
บานปราก่มวยหวงมวยสลึงตุรวสนส์
ทุกกัฉายวากกฤษะกฤษายเพก (บาน
ประกัฉายฮวงมวยเขลิ่งโต้วรื้อซ็อนซ็อม
ตุก กมฉายไวักญ์เจียะกัญเจียะเป็ก)
ได้เงินเฟื่องหนึ่ง สลึงหนึ่ง ต้องสะสมไว้
อย่าใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายนัก (จาก เฟื่อง
คำไทย)

หวงแหง (ฮวงแอง) หวงแหง ไม่ปล่อย
ให้เป็นของคนอื่น เช่น หวงแหงหุหุ
(ฮวงแองเดร์ฮับ) หวงแหงหุหุ
หวงแหงรูกสาแสรจุมการ (ฮวงแอง
เรียกซาแซร์จ็อมการ) หวงแหงรักษา
นาสวน ใช้ หวงแหง (ฮวงแอง) ก็มี
(จาก หวงแหง คำไทย)

หวง (ฮวง) ผีปาก เช่น หวงบทุทุก
(ฮวงบอด-อมตุก) ผีปากเพลงพายเรือ

หวน (ฮวน) คำขยาย หุ (จัวร์) เปรี๊ยะ
เช่น อมพิลหุหวน (อัมปิลจัวร์ฮวน)
มะขามเปรี๊ยะจิก มุขหุหวน (มุขจัวร์
ฮวน) หน้าเหยเก หน้าไม่เสบาย

หวด (ฮวด) เหือก เหือกหายหมด เช่น
ทีกหวดอส (ตีกฮวดออส) น้ำเหือก
หายหมด ฎึเนะเจิ่นขุสาจฉาบหวด
ทีกฉาส (เดียนะห์เจิ่นคัฉฉับหวดตีก

นะส) ดินนี้ทรายมากน้ำเหือดหายไปเร็ว

นัก หวดแหง (ฮวดแอง) เหือดแห้ง
ดู แหง

หวม (ฮวม) เสียงทาวัง ไซ้ สgabหวม
(ขgabหวม) ทาวังไซ้

หัวไม้ (ฮัวไม) นักเลง ตีรันฟันแทงเก่ง
เช่น อนุกลงหัวไม้ (เนี้ยกลงหัวไม้)
นักเลงหัวไม้ (คำไทย หัวไม้)

หวย (ฮวย หรือ หวย) หวย (คำจีน)

หวัร (ฮวัร) ไซ้ (เฉพาะพวกเปิดพวกห่าน)
เช่น ทาหวัร (เตี้ยฮวัร) เปิดไซ้
ปรวั๊กหวัร (ปรอเว็กฮวัร) นักเปิดน้ำไซ้
หวัรแหก (ฮวัรแฮก) หรือ แหกหวัร
(แฮกฮวัร) จิกปั่นป้อขย้า หรือเป็นร้วๆ

หวล (ฮวล) อาการปวดลักษณะหนึ่ง

หวล (ฮวล) เกิน เลย ล่วง เหลือ เช่น
หวลเพล (ฮวลเพล) ล่วงเวลา เกิน
เวลา หวลเพก (ฮวลเพ็ก) เหลือ
เกินนัก หวลเหี้ย (ฮวลเฮีย) เลย
แล้ว หมายถึงตาย หวลกมฺลาง (ฮวล
ก้อมลาง) เกินกำลัง หวลการ (ฮวล
การ) เกินกำหนดการงาน เสียการ
หวลกัณฑ์ (ฮวลก้อมน็อค) เกิน
กำหนด หวลกัณส (ฮวลก้อม
โนะส) เกินประมาณ เกินกำหนด
หวลขุณาด (ฮวลขุณาด) เกินขนาด
หวลกิต (ฮวลกิด) เหลือจะกิดไปอีก

ได้ หวลจิตต (ฮวลจิตต) เหลือจะกิด

หวลประมาณ (ฮวลประมาณ) เหลือ
ประมาณ หวลมาหา หรือ มาตร

(ฮวลเมียด) เกินตัว เกินกำลัง หวล
วิสัย (ฮวลวิสัย) เหลือวิสัย หวลเหตุ

(ฮวลแฮด) เกินเหตุ หวลพีโนะเท

(ฮวลบ้นะหัด) เลยจากนั้นไป

จะหวล (จะหวัฮวล) รู้เกินไป

จะหวลเก (จะหวัฮวลเก) รู้ว่าเขา

รู้เหนือเขา

เห็บ (เห็บ) เฝย เฝียบ เช่น กุฎารชญ-

ช่างเห็บ (กุดาร์จญเจียงเห็บ) กระดาน

ฝ่าผนังเฝียบ ละเก็บยกดสูรวขละเจญ

เท มาททุกเห็บฟักนุงทักบานจ้อม

(ละหัดเก็บยกวไขรวขละเจญเดวี เมียด

ตุกเห็บบักนงตักบานจ้อมอาม) กรัน

โกยเอาข้าวออกไป ตัวเรือเฝยจากน้ำ

ตั้งคืบ ทาญเพ็งโอยเห็บ (เตี้ยญเล็ง

ออยเห็บ) ตั้งขึ้นให้เฝย เล็กมินเห็บ

(เล็กมินเห็บ) ยกไม่เฝย เห็บมาต

(เห็บเมียด) เอ่ยปาก เห็บมาตมินรวจ

(เห็บเมียดมินรวจ) อ้าปากไม่ขึ้น พุด

ไม่ออก ไม่กล้าพุด เห็บหา (เห็บหา)

อ้าปากหรือเปิดปากพุด

เห็บ

เห็บ

(เห็บ) บวม เช่น เห็บแข็ง (เห็บแข็ง)

ดินบวม เห็บโพะ (เห็บบ้วะ) ท้องขึ้น

โคมจเหิมสุง (โคมจเหิมสุง) ผีขึ้น
 อดทัก **เซ้งเหิมขุด่างมินสรง** (เจิง
 เอมคลั่งมันขรอก) ตื่นบวมมากไม่ยุบ
เหิมสรง (เอิมขรอก) โรคชนิดหนึ่งมีอาการ
 บวม ๆ ยุบ ๆ กลับไปกลับมา เรียก
 ข้งเหิมสรง (จ้วงจ้อเอิมขรอก)
เหีย (เฮีย) แล้ว เสร็จ เช่น เชื้อการมิน
 หานเหีย (เหวอการมินเตอันเฮีย) ทำ
 งานไม่ทันแล้ว **เชื้อณะเหียเชื้อนุะ**
เทียต (เหวอนะห์เฮียเหวอนุะห์เตียต)
 ทำแล้วทำนั้นอีก **เหียก็** (เฮียก็) แล้วก็
เหียคณา (เฮียเคนีย) แล้วกัน เช่น
เหียคณาแต่ปณณะ (เฮียเคนียแต่ปณ
 เนะห์) แล้วกันแต่แค่นี้ หรือ **แต่ปณ**
ณะก็เหียคณา (แต่ปณเนะห์ก็เฮีย
 เคนีย) แท้แก่นักแล้วกัน **เหียคณา !**
อส์เกิดชาอ์เหีย (เฮียเคนีย ! ออะส์
 เกิดเจียเฮียเฮีย) (อุทานแสดงความ
 เสียหาย) แล้วกัน เป็นอะไรแล้ว ไม่
 สำเร็จ **เหียไถย** (เฮียไถย) หรือ
ฎิเหียไถย (คอะห์เฮียไถย) ที่แล้วท้วง
 หรือทำด้วย เช่น **เหียไถยมาส** (เฮีย
 ไถยเมียะส์) แล้วด้วยทอง เอาทองทำ
 (ตรงกับคำ มย ของบาลี) **เหียที่**

(เฮียป) เสร็จจาก เช่น **เหียที่นุะโนะ**
 (เฮียปที่นุะที่นุะห์) แล้วเสร็จจากนั้น
เหียโหลง (เฮียฮอง) จบ เสร็จ ยุติ
เหีย, เหีย (เฮีย) เฮีย ๆ เสียงร้องบอกให้
 วัวควายเดิน

เหิร (เฮอร์) ๑. บิน ปลิว เช่น **สตุเหิร**
หุราต (ซัดเฮอร์เปรียต) สัตว์บินว่อน
สตุเกีเหิร (เซลิเกีเซอเฮอร์) ใบไม้
 ปลิว **แขลงเหิร** (แกลงเฮอร์) ว่าว
 ลอยลม **สมุฎิเหิรตามขยล** (ซอมเตีย
 เฮอร์ตามคียอล) คำพูดลอยไปตามลม
 หมายถึง ไปไกล ทั้งออกทางสูงขึ้น
 (เฉพาะเหนือไม้) ตั้งใช้ **ทำทางเหิร**
 (ตัวมเบียงเฮอร์) หน่อไม้ทั้งออกทาง
 สูงขึ้น **โหะเหิร** (ฮอะห์เฮอร์) ดู โหะ
 ๒. เผ็ด พุทกลายจาก **หิร** (เฮอะร์
 หรือ เฮล)

๓. สีซีดหรือตก เพราะแตกเสียสี
 เป็นต้น เช่น **สัพตเหิรพฺรณ** (ซอม
 บัวตเฮอร์เบอร์) ผ้าสีตก

เหีย (เฮีย) คำขยาย **เสฎึง** (เซดิง) บาง
 เป็น **เสฎึงเหีย** (เซดิงเฮีย) บางแจ้ว
 แหวว

เหียน (เฮียน) หอยทาก เรียก ขยงเหียน
 (คฺยงเฮียน) เรียกสิ่งที่มีลักษณะวน
 อย่างกันหอย เช่น **เหียนคฺยง**

(เอียนกุดคุดของ) วนกันหอย กุบ่าจ
เหียน (กุบัจเอียน) หรือ กุบ่าจมาน
เหียน (กุบัจเมียนเอียน) ลายกันหอย
ลายมิกันหอย

เหียบนึ่ง (เอียบนึ่ง) จวนจะ เช่น เหียบ
นึ่งกุด (เอียบนึ่งคุด) เกือบจะถึง
เหียบนึ่งบาน (เอียบนึ่งบาน) เกือบ
จะได้ จวนจะได้

เหียร (เอียร์) ล้น เช่น ทักโดนดเหียร
พม่าตบ่วง (ตักโดนดเอียร์บ่เมียด
บ้อมบ่วง) น้ำตาล (โตนด) ล้นจากปาก
กระบอก ทักบรพะเหียรพม่าต
ล่นาง (ตักบอบอระปะห์เอียร์บ่เมียด
ข่น) น้ำข้าวต้มเดือดล้นจากปากหม้อ
ล้นบรเหียร (ซ้อมโบรเอียร์) น้ำมูก
ย้อย ทักเหียรกุด (ตักเอียร์ฟลือ)
น้ำล้นขอบหรือคัน มนุสสุเจรินเหียร
ศาลา (มนุสสุเจรินเอียร์ศาลา) คน
มากล้นศาลา เหียรหุร (เอียร์โฮร์)
หรือ หุรเหียร (โฮร์เอียร์) ล้นเหลือ
อุดมสมบูรณ์ (มักใช้ หุรเหียร มากกว่า)
เช่น มหุบจันสมบุรณ์เหียร (โมอบ
จ้อมเนยซ้อมโบรโฮร์เอียร์) อาหาร
การกินอุดมสมบูรณ์ล้นเหลือ

เหียว (เอียว) ๑. เขียวม้า เช่น สะเก
เหียว (แซะห์โคะห์เอียว) ม้าเขียวออก

๒. งวดแห้ง เหือกแห้ง เช่น
เปรงเหียว (เปรงเอียว) นำนั่งงวดแห้ง
เหียวแห้ง (เอียวแอง) เหือกแห้ง
(ตุ แหง) (คำไทย เหี่ยว)

เหียวโหะ (เอียวฮอะห์) เหาะละลิว เช่น
ยกุลเหียวโหะ (เอียกเอียวฮอะห์)
ยักซ์เหาะละลิว (คำใช้ในกาพย์กลอน)

เห (เฮ) ๑. กราก ปราด เช่น สุก
เหจุลเทา (ซุทะห์เฮจุลเตวี) กราก
เข้าไป รตเหจะเหเพ็ง (รวดเฮโอะห์
เฮเลิง) วึ่งปราดไปมา

๒. เสียงม้าร้องฮี้ ๆ

เห ! เห : (เฮ) ๑. เขี่ย เขี่ย เสียงร้อง
ตะโกนเรียกโดยไม่ออกชื่ออย่างดูหมิ่น
ไม่มีการวะ เช่น เห ! กุจุลมก (กม
โกลโมก) เขี่ย อย่าเข้ามา

๒. เสียงให้ร้องแสดงความเบิกบาน
ยินดี เพราะมีชัยชนะ เป็นต้น

เหะ, แหะ (เหะ หรือ แหะ) เสียงอุทาน
ออกมาด้วยความตกใจหรือตกตะลึง เป็น
ต้น ดังใช้ ลานมาตเหะ (เลี่ยนเมียด
เหะ)

เหง (เฮง) ๑. คำใช้กับคำ เกฎา (เกฎา)
ร้อน เป็น เกฎาเหง (เกฎาเฮง) ร้อน
เปรี้ยว เช่น เหวการกณฎาลโงเกฎา
เหง (เหวการกัณณดาลโงเกฎาเฮง)

ทำงานกลางแดดร้อนเปรี้ยง

๒. เสิ้ง (คำจีน) เช่น ตูรวเล
โหลงเหง (โต้วเลอไทงเฮง) ถูกวันเสิ้ง
(ตรงข้ามกับ สีย (ขวย))

เหงหาง (เฮงฮาง) ร้อนเปรี้ยง ดังใช้ เกฎา
เหงหาง (เกฎาเฮงฮาง) จิตตเหงหาง
(เจ็ดเฮงฮาง) เราร้อน ลังเลใจ

เหตุ (เฮญ) ดู หิญ

เหตุ (แฮด) เหตุ เช่น มานเหตุ (เมียน
แฮด) มีเหตุ บงกเหตุ (บ้องกอกแฮด)
ก่อเหตุ นำบุญฤาเหตุ (เน้อมบือน
ดาดแฮด) ทำให้กลายเป็นเรื่องขึ้น
เพราะเหตุโนะ (พรวะห์แฮดนะห์)
เพราะเหตุโน้น เหตุมาต (เฮโตะเคียด)
ทำให้เหตุหรือเรื่องราวหายไป เหตุ
นิทาน (เฮโตะนิเตียน) ที่ตั้งของเหตุ
เหตุผลสนุธาน (เฮโตะพะละซือน
เทียน) เหตุผลสนุธาน สนุธานใช้
เชื่อมประโยคเหตุกับผลที่มีคำ โปะระ
(พรวะห์) เพราะ เป็นต้น เหตุมูล
(เฮโตะมูล) หรือ มูลเหตุ (มูเลี้ยะแฮด)
ต้นเหตุ เหตุวิชา (เฮโตะวิจเจีย)
หรือ-วิทยา (วิดเทีย) หรือ สาสตุร
(ชะส) วิชาที่ค้นหาให้เห็นตามเหตุ คือ
ตรรกวิทยา

เหบ ๆ (เฮบ ๆ) แซมบี้ ๆ เช่น ฌเหบ ๆ

(ซ้อเฮบ ๆ) จับแซมบี้ ๆ อสักลม้าง
เหบ ๆ (อะสะก้อมล้งเฮบ ๆ) หมก
กำลังหายใจแซมบี้ ๆ ถูกถูกเหบเหบ ๆ
(ดอกต้องเฮมเฮบ ๆ) ถอนหายใจ
แซมบี้ ๆ (ใช้ เมหบ ๆ (เมเฮบ ๆ)
ก็มี)

เหม (เฮเมี้ยะ) ทอง ชื่อตระกูลช่างพวกหนึ่ง
เหมการ (เฮเมี้ยะการ) ช่างทอง เหม
มัย (เฮเมี้ยะเมี้ย) ล้วนแล้วไปด้วยทอง
เหมหงส (เฮเมี้ยะฮ้อง หรือ แซมฮ้อง)
หงส์ทอง

เหมนต (เฮมีอนตะ หรือ เฮมีอน) ถูกหนาว
ดังใช้ รฎูวเหมนต (รวัดัวเฮมีอน)

เหมพานต (เฮเมี้ยะเปียน) ดู หิมพานต

เหรญญิก (เฮรญญิก) เหรญญิก ผู้รักษา
เงิน

เหลลล, เหลลล (เฮลฮอล หรือ แลลฮอล)
อีต้อจ้ท้อง เช่น บริโภคอาหารเจรีน
ขรุลทาลแดเหลลล (บอเรโพกอา
ฮาร์เจรีนจูลเต้อลแดเฮลฮอล) กิน
อาหารมากเกินไปจนอีต้อจ้ท้อง

เหลลล (เฮลฮาล) ว่าแห้ว หมกที่ฟุ้งที่หวัง
เช่น จิตตเหลลล (เจ็ดเฮลฮาล) หรือ
เหลลลจิตต (เฮลฮาลเจ็ด) ใจว่าแห้ว

เหว (เฮว) ๑. ถิโรย หมกกำลังเพราะ
หิวหรืออดอาหาร เช่น กมูล้างเหว

โกรกมินรวจ(ก็อมล้งเฮวโกรกมินรวจ)
กำลังหมดกลไม่ขึ้น ขุญเหวนาส์เหว
การมินเก็ด (คฺญุมเฮวนะส้เทวอการ
มินเก็ด) ฉั่นอิดโรยมากทำงานไม่ไหว
(จาก หิว คำไทย)

๒. เหว ไซ้ รนฺชเหว (รวันเฮว)
(จาก เหว คำไทย)

เหะห้, แหะห้ (เฮะเฮะ หรือ แะะเฮะ)
เสียงเอะอะอย่างเวลาคนมาก ๆ ช่วยกัน
ทำงาน เช่น เป้มีนสุรวลขุฉวน เล็ก
แลงนึ่งเก้มนเก็ด กราน์แตชวยเหะห้
ถึบ้านเหี้ย (เบอมีนสุรวลคฺฉวน เล็ก
แลงนึ่งเก้มนเก็ด เก้รอนแตจวยเฮะ
เฮะถึบ้านเฮย) ถ้าไม่สบาย ยกทาบ
กับเขาไม่ไหว เพียงแต่ช่วยส่งเสียง
เอะอะ ๆ ก็ได้

เหหา (เฮฮา) เสียงหัวเราะเฮฮา ดังใช้
เส็จเหหา (เซ็จเฮฮา) หัวเราะเฮฮา
มนุสุตเหหา (มนุส้เฮฮา) คนหัวเราะ
เฮฮา เห็รเลงเหหา (เดอ์เลงเฮฮา)
เดินเล่นเฮฮา

เหะ ๆ (เฮะห้ ๆ) เสียงหัวเราะเหะ ๆ หรือ
เสียงเล่าโลมให้สบายใจ

แห (แอ) แห่ เช่น แหนาค (แอนैयाก)
แห่นาค แหสพ (แฮซ็อบ) แห่ศพ
แหพระพุทธรูป (แฮเพริยะห้ปุดเทียะ

รูป) แห่พระพุทธรูป แหกถิน (แฮ
เก้ทั้น) แห่กฐิน ราชาศัพทไซ้ แหพระ
กรุณา (แฮเพริยะห้กะรุณา) หรือ
แหหฺลวง (แฮหฺลวง) แหพระอชฺ
มจาส (แฮเพริยะห้อชฺมจัส) กระ
บวนเสด็จ เห็รแห ๆ ตามกฺนา (เดอ์
แฮ ๆ ตามเค้นีย) เดินแห่ตามกันเป็น
แถวเป็นแนว กุบวนแห (กุบวนแฮ)
กระบวนแห่ เทาเม็ลแห (เดอ์เม็ลแฮ)
ไปตุแห่ แห ๆ (แฮ ๆ) โดยปริยาย
หมายความว่า ที่มาตาม ๆ กันหรือมีต่อ ๆ
มาเหมือนเข้ากระบวนแห่ เช่น มาน
แห ๆ มก (เมียนแฮ ๆ ไมก) มีตาม ๆ
กันหรือต่อ ๆ กันมา ไม่ขาด หุรแห
(โฮร์แฮ) ที่ตาม ๆ กันหรือต่อ ๆ กัน
มาไม่ขาด กุ หุร

แห (แอ) เสียงสั่นกระตุก

แหะ (แอะ) ตุ เหะ

แหก (แฮก) ฉีก แหก เช่น แหกสัพท
(แฮกซ็อมบ๊วด) ฉีกผ้า แหกกรุณา
(แฮกกรุดะส้) ฉีกกระดาษ แหกมาต
จฺรกถุณา (แฮกเมอ์จฺรอกถุณา) จับอ้า
ปากกรอกยา แหกเกรต (แฮกเกร์)
ทำลายเกียรติ เช่น แหกเกรต (แฮก
เกร์เก) ทำลายเกียรติเขา (โดยแพร่ข่าว
ไม่ดี) แหกเกรตขุฉวนเอง (แฮกเกร์

กฺลวนแอง (แอง) ทำลายเกียรติตัวเอง **แหก**
หวัร (แฮกฮวัร) คู้ หวัร
แหง (แอง) งวตแห้ง คังใช้ **สฺงวตแหง**
(ซฺงวตแอง) กุบัลแหง (กุบัลแอง)
หวัแห้ง หมายถึงหวัที่มีผมบางหรือ
แหรม (คำไม่สุภาพ) **แหงหวต** (แอง
ฮวต) หรือ **หวตแหง** (ฮวตแอง)
เหือกแห้ง (จาก **แห้ง** คำไทย)
แหบ (แฮบ) ๑. หายใจในน้ำ (โดยเฉพาะ
ปลา) คังใช้ **ตุรีแหบ** (เตุรีแฮบ)
แหบแหล (แฮบแฮล) ว้ายไปหายใจ
ไป เช่น **พวกมจฺจาแหบแหลอฺงแกล**
อฺงไค (ปวกมฺจฺจาแฮบแฮลอฺอิงแกล
อฺอิงไค) พวกปลาว้ายไปหายใจไป
ส่ายตัวไปมา
๒. รุขลฺยสำหรับปิดกระตาสบางให้
มีเสียงดัง ใช้ว่า **แหบขลุย** (แฮบโคลุย)
(คำไทย แหบ)
แหม (แฮม) ๑. เครื่องใช้ทำด้วยทองคำ
เงิน รูปร่างเหมือนกับพานแต่ปากไม่ใช่
ปากกระจับ เช่น **แหมมาส**
๒. ลู้ง โรงศพชนิดหนึ่ง มีรูปร่าง
สั้น ก้นเล็กปากบานมีฝาครอบ
แหล (แฮล) ว้ายน้ำ
แหลหล (แฮลฮอล) คู้ **แหลหล**
แหไห (แฮแฮ) ตรวจตราบังคับบัญชา (มัก

ใช้จำเพาะแต่การตรวจตราอะไร ๆ ที่
ไม่ใช่ของตน หรือที่เป็นสาธารณะ)
แหะหี (แฮะเฮะหี) คู้ **เหะหี**
แหหม (แฮฮอม) แห้ห้อม ห้อมล้อม เช่น
แหหมโจมโรมชายสบริวาร (แฮฮอม
โจมโรมเจียยวะสฺบอระวาร) แห้ห้อม
ล้อมเป็นยศบริวาร (จาก **แห้ห้อม**
คำไทย)
แหหวจ (แฮฮวจ) การเล่นของเด็กอย่างหนึ่ง
ใช้ผลไม้หรือสิ่งกลมผูกเข้ากับเชือกเล็กๆ
ราวแขนหนึ่งหรือสั้นกว่านั้น แล้วจับ
ปลายแกว่งให้ลอยสูงในอากาศ ปากก็
ร้องว่า **แหหวจ ขุบส์กฺรลวจขางเก**
(แฮฮวจ คฺบฺวะสฺกฺรลวจเจียงเก) แห
หวจ สูงกว่าเขา (ของใครขึ้นได้สูงกว่า
ของคนนั้นชนะ เป็นการฝึกโยนให้สูง ๆ)
แหะ, แหะ ๆ (แฮะห์ หรือ แฮะห์ ๆ) เสียง
หวัเราะ คังใช้ **เส็จแหะ ๆ** (เซ็จแฮะ ๆ)
ไห (ไฮ) ๑. ตุก่อน นี่แน่ะ
๒. เอาแต่ (คำญวน) เช่น **มนุสฺส**
ไหโละ (มนุสฺสไฮลฺวะหี) คน
เอาแต่ทะเลาะ **ไหจิง** (ไฮเคิง) เอาแต่
โกรธ **ไหถาโอโยเก** (ไฮทาออยเก)
เอาแต่ว่าให้เขา **ไหเซวีกา** (ไฮเซวอ
กา) เอาแต่ทำงาน **ไหขางอวต**
(ไฮคางอวต) เอาแต่อวด

ไหนด้า (ไหนด้า) เกาะไหนด้า ใช้ **โกะไหนด้า**
(โกะห์ไหนด้า) **จินไหนด้า** (เจินไหนด้า)
จินไหนด้า

ไหมพรม, ไหมพรม (ไฮเมียะเปียร์ หรือ
ไฮมะเปียร์) สีทอง สีเหมือนทอง เช่น
สัพตไหมพรม (ซอมบัตไฮมะเปียร์)
ผ้าสีทอง

ไหรัก (ไฮเร็ก) ไจร (คำใช้ในกาพย์กลอน)

ไหสาน (ไฮซาน) ต้นไม้ป่าชนิดหนึ่ง มี
ดอกสีเหลือง ลักษณะคล้ายดอกชบาเล็ก
มีรสขม มีแก่นสีดำเนื้อแข็ง ใช้ทำยา
รักษาโรคได้มากอย่าง เช่น ขูลิม
ไหสาน (เคิลิมไฮซาน) แก่นไม้ไหสาน

ไหเอี (ไฮเออ) ข้าใช้ เป็นคำร้องในการ
เล่นพายเรือแข่งกันเป็นต้น เวลาร้อง
ลากเสียงยาว ๆ เป็น ไห-เอี ไห-เอี
(ไฮ-เออ ไฮ-เออ)

ไห (ฮอ) ๑. ห่อ ห่อด้วยกระดาษเป็นยอด
แหลมมี ๔ มุม อย่างห่อขนมเทียน เช่น
ไหสุกรุด (ฮอซุกอรรุฮอ) ห่อน้ำตาลทราย
ไหสุพ (ฮอซูป) ห่อศพ (จาก ห่อ
คำไทย)

๒. ห่อ น. เช่น **เห็กุสมวยไห**
(เขอกะสุมวยฮอ) ไม้จืดไฟห่อหนึ่ง
บาริณำเขมรมวยไห (บาเรียทุนำ
แควมรุมวยฮอ) ยาบหรีเขมรห่อหนึ่ง
(จาก ห่อ คำไทย)

๓. จำนวนค่าย ๒๐ ห่อ (ห่อหนึ่ง
มี ๑๐ ใจ ใจหนึ่งมี ๗ เช็ด เช็ดหนึ่ง
มี ๘๐ เส้น) ใช้ **อมุโอะมวยไห**
(ออมบอะห์มวยฮอ) ค่าย ๑ ห่อ

๔. ห่อ ย่นอย่างผ้าหรือกระดาษ
เช่น **เหฎกัโอยไห** (เดร์กม-ออยฮอ)
เย็บอย่าให้ย่น (จาก ห่อ คำไทย)

๕. ฮ้อ (คำจีน) เช่น **มินไหเท**
(มินฮอเต) ไม่ฮ้อเลย ไม่ดีเลย

๖. หอ (คำไทย หอ) เช่น **ไห**
เครื่อง (ฮอเครื่อง) หอไว้เครื่องทรง
พระราช หรือหอพระราชเสวยพระ-
กระยาหาร (ในพระบรมราชวัง) **ไหฉัง**
หรือ **ไหฉ่าง** (ฮอฉัง) (จาก หอนั่ง
คำไทย) หอนั่ง เรือนเล็กขวางด้านหน้า
ต่อจากเรือนใหญ่มา สำหรับนั่งเล่นนอน
เล่นหรือสำหรับรับแขก **ไหตุรีย** หรือ
ไหไตร (ฮอไตร) หอไตร (คำไทย
หอไตร) **ไหพระ** (ฮอเพรียะห์) หอ
พระ (มีในวัดกับในพระบรมราชวัง)
ไหพระอัญญิ (ฮอเพรียะห์อัญญิ)
หอพระอัญญิ (ในพระบรมราชวัง)

ไห (ไฮ) ไห เช่น **ไหยักชัย** (ไฮยักชัย)
ไหเอายัย **ไหเกรว ๆ** (ไฮเกรว ๆ)
ไหเกรียว ๆ **ไหกญุเชรียว** (ไฮกญุ
เชรียว) ไหตะเบ็งเสียง

โหก (โห) สึกห่อ ร้อยห่อ หลวม เช่น **ภูรีเทโห** (คัมภีร์เทหโห) คุมเกรียนหลวม **โหกก** (โหกกอ) กอโล่ง เพราะพยายามทะโกนเกินประมาณ **สุฎฐาโหกมาตโห-ก** (เชฎฐาโหกเมอิตโหกกอ) โดยปริยายหมายความว่า พุทสังสอนเรื่อย ๆ ไม่ติดขัด

โหง (โฮง) ๑. หอยโข่ง เรียก **ขยงโหง** (คยงโฮง)

๒. คำลงท้ายความว่า ฉะนั้นแล เช่น **จบแต่ปญฺเณโหง** (จบแต่ปณเณห์โฮง) จบแต่ฉะนั้นแล (ใช้เมื่อจบเทศน์กัณฑ์หนึ่ง ๆ) โบราณใช้หมายความว่า เองก็มี เช่น **เนโหง** (เนห์โฮง) นี้เอง

โหจ (โฮจ) ที่อักษกัฏ ขัดสน ที่ยากไร้แทบจะไม่มี เช่น **รบสโหจ** (รวบอะสโหจ) ของอักษกัฏ **มานยังโหจ** (เมียนยังโฮจ) มีอย่างอักษกัฏ **ทิกเพ็งตรัสสุโรจ** (ติกเลิงเตุริยชีชโรจ) น้ำขึ้นปลากินมด **ภูลทิกโหจ** **สุโรจสัตรี** (ดูลดติกโฮจ ชุโรจโมจชีเตุริย) ถึงน้ำลด มดกินปลา **โหจเทา** (โฮจเตวี) หรือ **โหญโหจเทา** (โดยโฮจเตวี) ขัดสนลงหรือโดยขัดสนลง เช่น **โหญโหจเทา** **สมบิ่เตอสุฎฐกัฏรณฺเณ** (โดยโฮจเตวี โขมเบียเตอโอะสัได้ด

กัฏรณฺเณ) โดยขัดสนลง แม้แต่พื้นจุกก็จนคล้ายเหมือนกัน **หินโหจ** (เฮินโฮจ) ภูเขา หิน

โหจโลญ (โฮจโลญ) อักษกัฏขัดสนเป็นล้นพ้น เช่น **รบสโหจโลญ** (รวบอะสโหจโลญ) ของอักษกัฏเป็นล้นพ้น **รกบานยังโหจโลญ** (รวกบานยังโฮจโลญ) หาได้อย่างอักษกัฏขัดสนเป็นล้นพ้น

โหนาง (ฮอเจียง) จั่ว เช่น **โหนางเณ** (ฮอเจียงเทอ) จั่วไม้ **โหนางเบตง** (ฮอเจียงเบตง) จั่วซิเมนต์ **โหนางปราสาท** (ฮอเจียงปราสาท) จั่วปราสาท **โหนางวิหาร** (ฮอเจียงวิเฮียร์) จั่ววิหาร (เทียบคำไทย หูช้าง)

โหนดัง, โหนด่าง (ฮอนัง) ภูเขา โห ๖.

โหดิล (ฮอเต็ด) ๑. โขเต็ด

๒. ทรงผมเกรียนแบบหนึ่ง เช่น **กาด่สกกโหดิล** (กัถซ็อกฮอเต็ด) ตัดผมเกรียน

โหดุร (โหดตระ หรือ โหด) ของสำหรับบูชาไฟ น้ำมันใส่สำหรับบูชาพระอักษกัฏ การบูชาอัญญ

โหดุรย, โหไตร (ฮอไตร) ภูเขา โห ๖.

โหเปา (ฮอเปา) กระเป่า เช่น **โหเปาอาว** (ฮอเปาอาว) กระเป่าเสือ **โหเปาแซส**

กรวาท์แสบก (ฮอเปาแซกกรอวัต
แสบก) กระเป่าเข็มขัดหนัง (เรียก
กาเปา (กาเปา) ก็ได้) โหเปาแสบก
(ฮอเปาแซบก) กระเป่าหนัง (เรียก
กาเปาแสบก (กาเปาแซบก) ก็ได้)
ฐรโหเปา (หุ้รฮอเปา) กระเป่าหย่อน
โดยปริยายหมายความว่า ยังเหลือเงินนิตหน้อย
จ่ายของได้ไม่ครบ สวงตโหเปา (ซวงต
ฮอเปา) แห้งกระเป่า กระเป่าแห้ง
หมดเงินที่จะใช้จ่าย (คำไทย กระเป่า)

โหม (โหม) การบูชาัญ การเซ่นสรวงบูชา
การบูชาไฟ โหมพีธี (โหมบิ่ท) พีธี
โหม การตั้งพีธีประสิทธิศิลปวิทยาเป็น
ต้น ไข้ว่า ต่างโหมพีธี (ตังโหมบิ่ท)
ตั้งพีธีโหม เซ้วโหมพีธี (เทวโหม
บิ่ท) ทำพีธีโหม

โหมโรง (โหมโรง) โหมโรง คือการบูชา
โรง การตั้งพีธีโหมก่อนเวลาเข้าโรงพีธี
ทำบุญใหญ่หรืองานแต่งงาน ต้องให้
นักดนตรีเล่นเพลงโหมโรงก่อนเพลงอื่น
บางถิ่นเรียก เกล่งหุ้มโรง (เพลงฮุ้ม
โรง) เรียกกลายไปเป็น เกล่งขุ้โรง
(เพลงคุมโรง) ก็มี ใช้เป็นกริยาก็มี เช่น
โลขุนโหมโรง (โลขุนโหมโรง) ละคร
โหมโรง คือเริ่มเป็ฉลาก

โหร (โหร) โหร ผู้รู้โหราศาสตร์ ผู้รู้

ดาราศาสตร์ เช่น กุบวนโหร (กุบวน
โหร) กระบวนโหรคือตำราโหร ทำนาย
โหร (ตัวมเนียบโหร) คำทำนายของโหร
โหราศาสตร์ (โหรศาสตร์) โหราศาสตร์
ตำราโหร วิชาโหร ดาราศาสตร์ โหรา
จารย์ (โหรจารย์) โหราจารย์

โหรา (โหรา) ชาทา ชาทาราคี ลักษณะ
การเดินของจักรราศี

โหร่า (โหร่า) ต้นกระดาดชนิดหนึ่งเรียกว่า
กฤดาตโหร่า (กฤดาตโหร่า)

โหล (โหล) ร่ม เช่น โหลอุณาสถู
(โหลอุณาสถู) ร่มยาริตสีดวง

โหล ๆ (โหล ๆ) ห่าง ๆ เป็นหย่อม ๆ
(มักใช้ รโหล ๆ มากกว่า)

โหะ (ฮอะห์) เหาะ เช่น เทวตาโหะ
(เตเวียะตาฮอะห์) เทวตาเหาะ ขกุด
โหะ (เฮียะกฮอะห์) ยักซ์เหาะ โดย
ปริยาย หมายความว่า เทียวไป เช่น กุณง
มวยโลง ๆ กุณนเนนุทะเท จะแด
โหะจะโหะเล้งฟีนะเทานะฟีนะเท
แอโอะ (คูนงมวยไทง ๆ เคมี้นเนวิ
เทติยะห์ไต จะห์แดฮอะห์โอะห์ฮอะห์
เล้งบิ่ทนะห์เตวิ้นะห์บิ่ทนะห์เตวิ้นะห์
ในวันหนึ่ง ๆ ไม่มีอยู่บ้านเลย เอาแต่
เหาะไปเหาะมา จากนั้นไปโน้น โหะ
ธยาน (ฮอะห์เทียณ) เหาะไปค้าย

อำนาจาน (กู ฐยาน) โหะเทิร
(ฮอะห์เฮอ์) เทะเทิร บินไปโดย
รวดเร็วอย่างนกบิน โคมโทะ (โกม
ฮอะห์) โคมลอย ยนต์โทะ (ย้วน
ฮอะห์) เครื่องบิน อากาศยาน

เทา (เฮา) ๑. เรียก เช่น มาตาเทาบุตร
โอยมกบรีโลกอาหาร (เมียดาเฮาบท
ออยโมกบอเรโปกอาฮาร์) แม่เรียก
ลูกให้มากินอาหาร แสร์กเทาคุนาโอย
ยทุกมกจมูลง (แซร์กเฮาเค้นียออย
ยัวตูกโมกจ้อมลอง) ตะโกนเรียกกัน
ให้เอาเรือมาส่งข้ามฟาก เทารก (เฮา
รวก) เรียกหาออกซื้อด้วยความนับถือ
(เขมรโบราณใช้ หาว (ฮาว) กู หัว)

๒. มีชื่อว่า เช่น เนะเทาอี (นิะห์
เฮาเอีย) นี้เรียกอะไร ได้ชื่อว่า เช่น
เทาตาพาล (เฮาตาเบียล) เรียกว่าพาล

๓. เรียกตัว คือบังคับให้มาให้ไป
เช่น มานฎีกาเทาขุลวนโอยจุเทา
(เมียนเคียกาเฮาคุลวนออยโจลเตวี) มี
ฎีกาเรียกตัวให้เข้าไป

๔. เชิญ เช่น เทาเกญ์ยว (เฮา
เพญ์ยว) เรียกแขกคือเชิญแขกมาใน
งานอ่าวาหมงคลเป็นต้น

เทา (เฮา) คำนับ ยืนกุมมือนับผู้ยิ่งใหญ่
ใช้ ฌรเทา (ชัวร์เฮา) ก็มี โดยปริยาย

หมายความว่า ยืนหนึ่งขีมิไม่พุดจา (คำญวน)

เทาหาน (เฮาฮาน) หัวหาญ เช่น จิตต
เทาหาน (เจ็ดเฮาฮาน) ใจหัวหาญ
มนุสสเทาหาน (มนุสส์เฮาฮาน) คน
หัวหาญ ใช้ หาวหาน ก็มี (คำไทย
หัวหาญ)

หิ (ฮอม) แข็งแกร่ง กำยำล่ำสัน เช่น
มาทหิ (เมียดฮอม) ร่างกำยำล่ำสัน
รางหิ (เรียดฮอม) ก็ใช้ (คำใช้ใน
กาพย์กลอน)

หุน, หุน (หนอ) หนอ เช่น ลอณาสหุน
(ลออนะสัหนอ) สวจริงหนอ อวิหุน
(เอวียหนอ) อะไรหนอ พีบากณาส
เตหุน (ปีบากนะสัเตอหนอ) ลำบาก
จริงหนอ หุน เสียงสูงกว่า หุน เช่น
เอีหุน (เออหนอ) เออหนอ อนุณณ
หุน (เนี้ยกนาหนอ) คนไหนหนอ
พิบากอวิเมะละหุน (ปีบากเอวียเมะละ
หุน) ลำบากอะไรอย่างนี้หนอ

หุนัง, หุน้าง (นัง) ๑. กู ฉ่าง

๒. ขุนหน้าง (ใช้ ฉ่าง ก็ได้
มักใช้ ฉ่าง มากกว่า) เช่น ขุนรฉ่าง
รเมียด (โค่นร์นังรวเมียด) ขุนหน้างที่
มีดวงสีเหลืองเหมือนหัวขมิ้น ขุนรฉ่าง
ลุมุต (โค่นร์นังลุมุต) หรือ ขุนรลุมุต
(โค่นร์ลุมุต) ขุนหน้างเนื้อนุ่ม แต่ไม่

และเท่า ขุนร่ายสุรา (โค่นร่ายสุรา)
 ขุนนละมุก มีรสหวานหอม ขุนรณาง
 แสบก (โค่นรณางแซบ) ขุนนหนึ่ง
 เนื้อเหนียวนิ่มน้อย

หน้า ! (หน้า) ดู นะ ! หรือ ฉ่า !

หนึ่ง (หนึ่ง) นั้น หนึ่งเหี้ย (หนึ่งเหี้ย) นั้นช
 ไขแล้ว อย่างนั้นละ หนึ่งแอง(หนึ่งแอง)
 ไขชี่ นั้นแหละ อย่างนั้นเอง ถ้าพูด
 เสียงสูงต้องใช้เครื่องหมาย + เป็น หนึ่ง
 เหี้ย ! หนึ่งแอง !

หน้า (หน้า) นะ เช่น เทาถุขานหน้า
 (เตาถุขานหน้า) ไปให้ได้นะ ผู้ตอบ
 จะตอบ หนึ่ง (หนึ่ง) ดู นะ ! หรือ ฉ่า !

หม (มอ) หมอ แพทย์ เช่น เทารอหมมก
 เมิลขัง (เตาวิวกมอโมกเมิลจวมจ้อ)
 ไปพาหมอมาคูคนเจ็บ (คำไทย หมอ)
 หมอฎี (มอด้อมเรีย) หมอช้าง คน
 รักษาช้าง คนต่อช้าง หมอถาว(มอถาว
 จาก หมอเต่า คำไทย) หมอเฒ่าเป็น
 ครูหรือผู้เป็นใหญ่เหนือหมอช้างแต่ละ
 พวก ๆ หมอนวด (มอนวด จาก หมอ
 นวด คำไทย) หมอนวด หมอพายุ
 (มอแปด) หรือ พายุหม (แปดมอ)
 แพทย์ เรียก คุรุหม (คุรุหม) ก็ได้

หมความ (มอความ) การผิดเพี้ยนแก้ตัว
 การโต้เถียงโยกโย้ไม่รู้แล้ว ตั้งชื่อว่า

มนุสนะมานหมความเจรินณา
 (มนุสนะที่เมียนมอความเจรินนะ)
 คนนี้มีคำพูดโยกโย้มากนัก คุ้ม
 ความเจรินเพก (กมมอความเจริน
 เป็ก)อย่าโยกโย้มากไป สมถึหมความ
 (ซ้อมเตียมอความ) คำพูดโยกโย้
 (จาก หมอความ คำไทย)

หมง (มอ) หมอง เช่น หมงจิตต (มอ
 จิต) ใจเศร้าหมอง ความไม่บริสุทธิ์
 ไม่สะอาด ความพลั้งพลาด ไม่เหมาะสม
 เช่น พุ่แถมานหมง (ปุ่แถมเมียน
 มอ) ไม่เคยมีความมัวหมอง หมง
 จก (มอชก) พลั้งพลาดไม่เหมาะ
 สม หมงเสา (มอเสา) เศร้าหมอง
 พลั้งพลาด โมะหมง (มัวหมง)
 ความผิดพลาดไม่เหมาะสม (คำไทย
 หมอง)

หมต (มอด) หมก หมกเกลี้ยง ไม่มี ไม่มี
 เหลือ เช่น หมตแตมฏ (มอดแต
 มดอง) หมกแต่ละครั้ง สี่หมต (สี่มอด)
 กินหมก โจรลวงหมต (โจรลวงมอด)
 โจรลักหมก ท่างหมต (เตี้ยมอด)
 ท้งหมก (เขียน มีต ก็มี แต่ไม่ค่อยใช้
 ใช้ หมต มากกว่า) (จากหมก คำไทย)

หมตจอต (มอดจอต) หมกจก สะอาดบริสุทธิ์
 งาม ไม่มีมลทิน ถูกต้อง รอบคอบ ครบ

ครั้น ควรแก่การ เช่น มนุสฺสหมตฺตํ
(มนุสฺสํมิตฺตํ) คนบริสุทธิปราศจาก
มลทิน จิตฺตหมตฺตํ (เจตฺตํมิตฺตํ)
ใจบริสุทธิ์ กณฺธิตฺตํ (กัณฺธิตฺตํ)
มิตฺตํ) ความกึกก้อง การ
หมตฺตํ (เทวการมิตฺตํ) ทำงาน
หมตฺตํ เจตฺตํ (เจตฺตํมิตฺตํ)
รู้ครบถ้วน รู้หมตฺตํ (เขียน มีตฺตํ)
ก็มี แต่ไม่ค่อยใช้ ใช้ หมตฺตํ มากกว่า
(คำไทย หมตฺต)

หมตฺตํ (มิตฺตมฺ) หมตฺตความเศร้าหมอง
หมตฺตมฺ สดุดีความ เช่น จิตฺต
หมตฺตํ (เจตฺตํมิตฺตมฺ) ใจหมตฺตความ
เศร้าหมอง พระหมตฺตํ (เจตฺตํมิตฺตมฺ)
ชำระให้หมตฺตมฺ ลอหมตฺต
หมตฺต (ลออหมตฺตมฺ) งามไม่มีหมต
(เขียน มีตฺตมฺ) ก็มี แต่ไม่ค่อยใช้ ใช้
หมตฺตมฺ มากกว่า (คำไทย หมต
หมต)

หมบ (มบ) นั้หมบ อย่างเวลาหมบเฝ้า
เช่น พวกมนุสฺสํมิตฺตํ องคฺยหมบ
เตรียมตราคุณุกรพาพระกณฺธ
(ปวณฺธเตรียมมิตฺตํ อองคฺยหมบ
เตรียมตราคุณุกรพาพระกณฺธ)
มนุสฺสํ) พวกมนุสฺสํมิตฺตํ นั้หมบ
เป็นแถวแนวนันคณฺธในคณฺธ (จาก

หมบ คำไทย)

หมบหมบ (มบมบ) หมบด้วยความ
เคารพอย่างหมบเฝ้าเจ้านาย

หมบ (มบ) หมบ เชมรใช้เป็น ไม่ เช่น
มานหมบโอชหาญ (เมียนหมบ
ออยหาญ) มีหมบให้เรียกตัว
(คำไทย หมบ) จดหมบ (จดหมบ)
จดหมบ (คำไทย จดหมบ) จดหมบ
เหตุ (จดหมบเหตุ) จดหมบเหตุ
(ไม่ค่อยใช้ ใช้ ถัดเหตุ (ก้อมนียด
เหตุ) มากกว่า (คำไทย จดหมบเหตุ)

หมบ (มบ) ดู มบ

หมบ (มบ) ดู มบ (มักใช้ มบ มากกว่า)

หมบ ! (เม) ดู เม !

หมบ, หมบ (หมบ) สัน รูปร่าง
เตี้ย คนมีรูปร่างเตี้ย สดุดี (ดู
รส, รส)

หมบ (หมบ) เงินแฟรงก์ที่ใช้ในประเทศ
ฝรั่งเศส (เขมรเรียก ตริน (ตริน)
เงินที่ร้อยเป็นพวง)

หมบ, หมบ (หมบ หรือ หมบ) บังเหียน
เบรครถยนต์ ทบหมบ (ตัวหมบ)
ทำการเบรครถยนต์ โดยปริยายหมายความว่า
ยัง เช่น ทบหมบมินโอชหาญ
(ก้อมตัวหมบมินโอชหาญ) พยา-
ยามยังอย่าให้พลั้งปาก (คำฝรั่งเศส frein)

หุทัย (หะรีเตยฺ) หุ หทัย

หลัก (ลัก) หุ หลัก หลักหลัง (ลักหลัง)
หุ หลักหล้าง

หลาก (ลาก) หุ พาก

หลาก (ลัก) หลัก หลักจารึก หลักฐาน
อ้างอิง ข้อสำคัญ เช่น มานหลาก
ชาอง (เมียนลักเจียอง) มีหลักฐาน
เป็นข้ออ้าง (จาก หลัก คำไทย) หลาก
ฐาน) (ลักฐาน) หลักฐาน ข้ออ้าง
ที่ตรงที่เป็นเสา เช่น มานหลากฐานชา
ล้อง (เมียนลักฐานเจียช้อมอง) มี
หลักฐานเป็นข้ออ้าง หลากเมือง
(ลักเมือง) เสาหลักเมือง หลากแหลม
(ลักแหลม) หลักแหลม เฉลียวฉลาด
เช่น ปราชญ์หลากแหลม (ปราช
ลักแหลม) ที่มีปัญญาหลักแหลม (ใช้
หลัก ก็ได้)

หลากหล้าง (ลักหลัง) สลักหลัง เขียนข้อความ
สลักหลังคำฟ้อง ตั้งใช้ หลากหล้าง
พากษ (ลักหลังเปี้ยก) (ไม่ค่อยใช้) พุค
สำเร็จเด็ดขาด พุคเอาเป็นแน่นอนทีเดียว
เช่น หลากหล้างคณาโอยฎ้างเสร็จ
(ลักหลังเคนียออยดัจขุวัจ) พุคกันให้เสร็จ
เด็ดขาด นิยายหลากหล้างคณา
(นิเยียลักหลังเคนีย) พุคกันให้แน่นอน
(ใช้ หลากหล้าง ก็ได้)

หลาย (ลาย) หลาย ใช้ พาย ก็ได้ (หุ พาย)
(คำไทย หลาย)

หลวง (ลวง) หลวง พระราชา ใช้ หลวง
เสฏฐเจษฎุปรทานรวงน ภูลพวงสัสส
ศาลา (ลวงขุดเจษฎุปรอเตียนร้วงเวอัน
ด้อลปวกเขอะสัซาลา) พระเจ้าอยู่หัว
เสด็จออกประทานรางวัลแก่พวกนักเรียน
โรงเรียน ใช้นำหน้าสำหรับเรียกสมเด็จ
พระอัครมเหสีหรือสมเด็จพระมหาอุป
ราชด้วยก็ได้ ใช้ว่า หลวงสตรี (ลวง
เขตฺรีย) หลวงอุปราช (ลวงอุปราช)
ใช้เป็นบรรดาศักดิ์ที่ต่ำกว่า พระ แต่สูง
กว่า ขุน (คุน) ขุน เช่น หลวงเสนา
นุรุต

เหลวไหล (เลวไล) หุ เพวไฟ

หว่ง (ว่อง) หุ วัง

หวาร (ฟาร์) โคมไฟดวงใหญ่ ๆ อย่างไฟ
หน้ารถยนต์เป็นต้น หวารสมุทร
(ฟาร์ชะมด) ประภาคาร (จากคำ
ฝรั่งเศส phare)

หิวล (ฟูล) ฟูล์ม เช่น อดรูปอสหิวลมว
ปรอบ (ทอครูปออะสฟูล์มวปรอ้อบ)
ถ่ายรูปหมดฟิล์ม ๑ ม้วน (จาก film คำ
อังกฤษ ฝรั่งเศส)

หุ๊ก (เว็ก) ผีก หัก เช่น หุ๊กขุลวน
(เว็กคุลวน) ผีกตัว หุ๊กหัด (เว็กฮัด)

ฝึกหัด (คำไทย ฝึก ไม่ค่อยใช้)
หูกหวีน (เว็กเว็น) มักออกเสียงว่า วิกวีน
 (ฝึกฝน ฝึกเรื่อย ๆ (เขียน วิกวีน ก็มี)
หูก (โพง) ฝูง (จำเพาะสัตว์) เช่น หูกโค
 (โพงโก) ฝูงโค **หูกปุก** (โพงปัก
 เขียว) ฝูงนก (จาก ฝูง คำไทย)
หูกหวาย (โพงฟาย) พวก ๆ พวกต่าง ๆ
 เช่น เทาชาหูกหวาย (เตวีเจียโพง
 ฟาย) ไปเป็นพวก ๆ (จาก ฝูงฝ้าย

คำไทย)

หูกหวีน (โพงเดิน) ฝูง ๆ ฝูงต่าง ๆ จากกัน
 เห็นได้ชัดไม่ปนกัน เช่น หูกหวีน
 ในปุกสี (โพงเดินเนียบปักเขียว) ฝูงนก
 ต่าง ๆ กัน (จาก ฝูงเดิน คำไทย)

เหว (เว) คู เว

เหว (เว) เฝ้า ใช้กับ กาล (เก้อล) เป็น
 กาลเหว (เก้อลเว) เฝ้ารับใช้เจ้านาย
 (เขียน เวา ก็มี เป็น กาลเวา)

ฟ

ฟ (ลอ) ๑. เตาสำหรับเผาอิฐ ถ่านและ
 กระเบื้องเป็นต้น ตั้งเรียก **ฟออิฐ** (ลอ
 เอ็ด) เตาเผาอิฐ **ฟเก็บ้อง** (ลอเก็บ้อง)
 เตาเผากระเบื้อง **ฟอชุง** (ลอชุง)
 เตาเผาถ่าน

๒. เสียงร้องไห้โฮ ตั้งใช้ **แสกรฟ**
 (แซกรลอ) ร้องโฮ ยัมฟ (ยุมลอ)
 ร้องไห้โฮ

ฟก (ลอก) ๑. เยาะเย้ย เช่น ฟกโอยฉี
 จิตต (ลอก-ออยช้อเจ็ด) เยาะเย้ยให้
 เจ็บใจ **นิยายฟก** (นิเยีย-ลอก)
 พุดเยาะเย้ย

๒. ทำหน้าทำตาล้อหลอก อย่าง
 พวกตลก ตั้งใช้ **ฟกมูข** (ลอกมูข)

โดยปริยาย หมายถึง ตลบตะแลง กลับ
 หน้าให้เป็นหลัง กลับหลังให้เป็นหน้า
 ตั้งใช้ว่า **ฟกมูขฟกโกรย** (ลอกมูข
 ลอกโกรย) (จาก หลอก คำไทย)

ฟกฟาย (ลอกลาย) พุดเยาะเย้ยโดยใช้คำ
 พุดแยบคาย เช่น ฟกฟายโอยฉีกชุลวน
 (ลอกลายออยเค็กชุลวน) เยาะเย้ยให้
 รู้ตัว

ฟง (ล้อง) สัปทนสำหรับถวายเป็น (ของจีน
 ญวน) เช่น บนนอกตาถวายเป็น
 (บ่อนเนี้ยกตาถวายเป็นล้อง) บนเจ้าถวายเป็น
 สัปทน

ฟต (ลอด) หลอด เช่น ฟตสุพาน (ลอด
 เสบอื่น) หลอดทองเหลือง (จาก หลอด
 คำไทย)

พบ (ลือบ) ๑. หลงลืม เลอะเลือน เช่น
พบคณิศกิตมินเณญ (ลือบก็วมนัตกิด
มินเณญ) ความคิดเลอะเลือน คิดอะไร
ไม่ออก กยพบพุทโร (พียลือบปุดโท)
กลัว (จน) เลอะเลือนนึกถึงพุทโรก็ไม่
ออก

๒. หวนกลับ เช่น พบมกวิญ
(ลือบโมกวิญ) หวนกลับมา

๓. ฟุ้ง ตลบ เช่น สอญพบ
(โซยลือบ) เหม็นตลบ ใช้ เจริญม
พบ (เจริญลือบ) ก็มี โดยปริยาย
หมายความว่า เสียชื่อเสียงแพร่ไปทั่วทิศ เช่น
เกรตโณมะสอญพบ (เกรซมัวะห
โซยลือบ) ชื่อเสียงเหม็นตลบ (คำใช้
ในกาพย์กลอน)

พบ ๆ (ลือบ ๆ) เร็ว ๆ ชั่ง ๆ เช่น นิยาย
พบ ๆ (นียะยลือบ ๆ) พูดเร็ว ๆ ช้า ๆ

พบแพ (ลือบแล) ลับแล เช่น พบแพบ่าง
มาตุทวาร (ลือบแลบั้งเมียดเทวียร์)
ลับแลบังปากประตู องคุยกนุงพบแพ
(อ้องกุกนุงลือบแล) นั่งในลับแล
(จาก ลับแล คำไทย)

พาก, หลาก (ลาก) เกิน เลย พลัง ถล่ำ
(คำใช้ในการเล่นหยอดหลุม) เช่น โปะ
กยพาก (บะหัลลุดลาก) โยนสตางค์
เลยไป โดยปริยาย หมายความว่า คิดนอกกลุ่ม

นอกทาง คิดนอกใจไปหาหญิงหรือชาย
อื่น เช่น พากโจลบุญ (ลากโจลเบตัย)
นอกใจทั้งสาม พากคณิต (ลากก็วมนัต)
หรือ คณิตพาก (ก็วมนัตลาก) คิด
นอกกลุ่มนอกทาง (คำไทย หลาก)

พาก (ลัก) ดู หลาก

พาก้าง (ลักลัก) ดู หลากหล้าง

พาเอา (ลาเอา) ฝืนฝอยหาตะเข็บ ชำซาก
ทำให้ไม่เป็นสุข พุดเกาะเกาะเกาะโถม
เช่น สมญีพาเอา (ซ้อมเตยลาเอา)
หรือ มนุสสพาเอา (มนุสส์ลาเอา)

พาลู (ลัญ) แพร่ดำเงิน แพร่ปั้งลัม เรียก
แพรพาลู (แพรลัญ) ไขพาลู (โค
ลัญ) กางเกงแพรปั้งลัม (จาก lanh
คำฉวน)

พาน (ลาน) ลาน เช่น พานนาฬิกา (ลาน
เนียลิกา) ลานนาฬิกา จุกเกียงพาน
(จ้องเกียงลาน) ตะเกียงลาน โดยปริยาย
หมายความว่า รถยนต์ เช่น เบิกพาน
(เบิกพาน) ขับรถยนต์ ชะพาน
(จ๊ะหัลลาน) ขี่รถยนต์ (รถยนต์ไม่มี
ลาน แต่เรียกตามรถยนต์เด็กเล่นที่มี
ลานให้รูดวงได้ ภายหลังเมื่อมีรถยนต์
จริง ๆ เข้ามา คนก็ยังเรียก พาน ติด
ปาก แต่เรียกเป็นทางการว่า รถยนต์
(เร็วฉวน))

พาน (ลัน) คำใช้กับ แปก (แฉก) แฉกต่าง ๆ เป็น แปกพาน (แฉกลัน) แยก ๆ กัน เป็นแฉก ๆ เช่น โถย แปกโถยพาน (โถยแฉกโดยลัน) ตาม แฉก ๆ ฎากโถยแปกโถยพาน (ดักโดยแฉกโดยลัน) วางเป็นแถวเป็น หมวกเป็นหมู่ หรือเป็นแฉก ๆ

พาบ (ลาบ) ลาบ เช่น พาบตรืรัส (ลาบ เตรียระอะส) ลาบปลาช่อน พาบมาน (ลาบเมื่อน) ลาบไก่ (จาก ลาบ คำลาว)

พาบเยร, พาบเยร์ (ลับเยร์ หรือ ลับแยร์) เบียร์ (จาก la bière คำฝรั่งเศส)

พาย (ลาย) ๑. ลงพระนามภิไธย มักใช้ ว่า พายพระหุด (ลายเพรียะห์เอือะส) ลายพระหัตถ์ หรือ พายพระหุดเลขา (ลายเพรียะห์เอือะสเลขา) ลายพระหัตถ์เลขา

๒. ลาย เป็นลาย เป็นทาง เช่น เื่อส่าจพาย (เขอซจลาย) ไม่นือลาย พกธน่มานพาย (ปกทนึ่งเวียนลาย) ปมไม้ประทุมิ์ลาย

๓. ห้าง ๆ ไม่บ่อย คลาตเวลากัน เช่น เจะเตพาย ๆ เทามินบานเทามกรกณนา (เจะเตลาย ๆ เติวมินบาน เติวโมกรักเคนย) เอาแต่คลาตกันไป ไม่ได้ไปมาหากัน (ใช้ว่า หลาย กมี)

พายพุง (ลายลง) เลหลัง เช่น พายพุงรบส (ลายลงรวบอะส) เลหลังของ ลักพายพุง (ลักลายลง) ขายเลหลัง (ขายเป็นราชการหรือได้รับอนุญาตจากราชการ) (เทียบ เลหลัง ในภาษาไทย)

พาว (ลาว) กรวยสำหรับเทน้ำมันเป็นต้นไม่ให้หกออกข้างนอก เรียก พาวจากเปรง (ลาวจักเปรง) กรวยเทน้ำมัน (ตรงกับคำฝรั่งเศส (ontonnoir))

พาวหา (ลาวหา) เครื่องแกงอย่างหนึ่ง ได้มาจากเมืองจีน ใช้ทำยาร้อนก็ได้

พิกพัก (เล็กลือก) พุฒภาษาของตัวไม้ขัด (เฉพาะเด็ก) เช่น เกมมตุนิยายพิกพัก (เคมมโตจนิเยยเล็กลือก) เด็กเล็ก ๆ พุฒไม้ขัด เนเกมมพิกพัก (เนวีเคมมเล็กลือก) ยังเด็กพุฒไม้ขัด นิยายพิกพักฎูจชาคุนเกมม (นิเยยเล็กลือกโตจเจียโกนเคมม) พุฒไม้ขัดเหมือนเป็นเด็ก ๆ

พิงพัง (เล็งลือก) กลอดตาไปมา เช่น แณนกพิงพัง (เพนกลึงลือก) ตากลอกไปมา เชว้แณนกพิงพัง (เทวอเพนกลึงลือก) ทำตากลอกไปมา

พิงพ้าง (เล็งลึง) จังจัง ตะลึง เช่น ขญูเทาช่าพิงพ้างกิตอูมินทาน (คุญูเมติวเจียเล็งลึงกิดเอวียมินเตอิน) นั้น

ตกตะลึงจ้งจ้งคิดอะไรไม่ทัน **ก้นิตพิง**
ทำง (กั๊วนนิตเล้งล้ง) ความคิดติดขัด
พิจ (เล็จ) ดู ลิง ๒
พิน (เล็น) เหลน ไข่กับ เจา เป็น เจาพิน
 (เจาเล็น) ใช้ในกาพย์กลอน (จาก
 เหลน คำไทย)
พิบพุบ (เล็บบ) ลัก ๆ ปากคอสัน ทำ
 หรือพูดไม่เรียบร้อยชัดเจนน เช่น **นิยาย**
พิบพุบ (นิเยียเล็บบ) พูดลัก ๆ
นิยายพิบพุบ ๆ พิบากสุฎาบฉาส
 (นิเยียเล็บบ ๆ ปีบากชุดับนะส)
 พูดลัก ๆ ปากคอสัน พังลำปากนัก
 (คำใช้ในกาพย์กลอน)
พิมพุม, พิมพู่ (เล็ลม) ลวก ๆ ยุ่งเหยิง
 จับต้นชนปลายไม่ถูก เช่น **สมณูปัชฌิมพุม**
 (ซ็อมเตียเล็ลม) คำพูดลวก ๆ **ก้นิต**
พิมพุม (กั๊วนนิตเล็ลม) ความคิด
 ลวก ๆ ยุ่ง ๆ (คำใช้ในกาพย์กลอน)
พิบ (เล็บ) ยัก ยักยอก เช่น **พิบปราก**
ราชการ (เล็บประกัเรียจเจียะการ)
 ยักยอกเงินราชการ ไข่ว่า **สี่พิบ** (ซึ
 เล็บ) ก็ได้ ดู สี่
พิม ๆ (เล็ม ๆ) ผลุบ ๆ โผล่ ๆ เช่น
พอสเนากุนงรรณณเณญแต่กบาลพิม ๆ
 (บั่วสะเนวัคณรรวัณเชอเคญแต่กบาล
 เล็ม ๆ) งูอยู่ในโพรงไม่เห็นแต่หัวผลุบ ๆ
 โผล่ ๆ (มักใช้ **กรพิม** (**กรอเล็ม**))

หรือ **กัปเลิม** (กั๊อมเปลิ้ม) มากกว่า)
พิต (เล็ด) ที่แสดงกิริยาอาการสูงเกินตัว
 เกินประมาณ เช่น **ถูกพิต** (รักเล็ด)
 กิริยาอาการสูงเกินตัว **มนุสสุพิต**
 (มนุสะเล็ด) คนแสดงกิริยาอาการสูง
 เกินตัว (จาก **เลิส** คำไทย) (คำใช้ใน
 กาพย์กลอน)

พินพ่ง (เล็นล้อง) เบิกตากว้างด้วยความ
 ฉงนงงงันหรือด้วยความกลัวเป็นที่สุด
 เช่น **แถนกพินพ่ง** (เพนกละเล็นล้อง)
 ตาเบิกกว้างด้วยความงงงัน **จูงลพิน**
พ่ง (ซ็ออลเล็นล้อง) ฉงนงงงัน กัย
พินพ่ง (พียเล็นล้อง) กลัวเบิกตากว้าง

พิม, พิม ๆ (เล็ม หรือ เล็ม ๆ) ไหว ๆ
 เช่น **เถียรพิม ๆ กุนงไฟพร** (เตอร์
 เล็ม ๆ คุนงเพรีย) เดินไหว ๆ ในป่า

พุกพาก (ลกลัก) ๑. จับโยกหรือจับเอียง
 ไปเอียงมาอยู่เรื่อย ๆ หรือจับเขย่าอย่าง
 ลุกเต้า เช่น **กปาล์เกื่องนำคณาพุก-**
พากไอยรบุตรที่กนุแลงแถลซาบ
 (กบัลเกื่องเนอัมเค้นยลลักกอยรวบัต
 บัก็อนแลงแคลเจอับ) เรือกลไฟเกยตื้น
 ชวนกันจับโยกหรือเอียงไปเอียงมาให้
 หลุดจากที่ติด โดยปริยายหมายความว่า ทำ
 วุ่นวาย อลหม่าน ปั่นป่วน เช่น
วานำคณามกเชวพุกพากเพญษทะ

(เวียเนอัมเค้นยโมกเทวอลกลักเบญ
เพติยะห์) มันชวนกันมาทำวุ่นวาย
อลหม่านเต็มบ้าน (จากคำฉนวน luc lac)

๒. การเล่นเต้าเขย่า

ฟงจุง (ลงจ) รวมทั้งหมก ขาดเสีย เสีย
หายทั้งหมด เช่น ขาดฟงจุง (ขาดลงจ)
ขาดทั้งหมด มินเกิดการเทฟงจุงอส
เทาเหี้ย (มินเกิดการเต-ลงจอะสเดวี
เฮย) ไม่ได้เรื่องเลย ขาดเสียหายหมด
ไปแล้ว (คำจีน) (คำใช้ในกาพย์กลอน)

ฟงบุด (ลงบด) เรืออย่างเรือสำปั้น (โบราณ
เรียกสำปั้น (ซิมป่าน)) มีชนิดต่างๆ
คือ ฟงบุดโกฏง (ลงบดโกฏง) เรือใบ
ฟงบุดแจว (ลงบดแจว) เรือแจว
ฟงบุดย่นต (ลงบดย่น) เรือยนต์
ฟงบุดม้าสิน (ลงบดมาสิน) ก็เรียก
ฟงบุดสร้ง (ลงบดซร้อง) หรือ ฟงบุด
ขวยชีวิต (ลงบดขวยจีชีวิต) เรือบด
สำหรับช่วยชีวิตเมื่อเกิดเรือแตก (จาก
เรือบด คำไทย)

ฟงสูง (ลงซง) ๑. ร่องทรง แบบผม
ร่องทรง เช่น กัดส่กฟงสูง (กัดซ็อก
ลงซง) ตัดผมแบบร่องทรง (จาก ร่อง
ทรง คำไทย)

๒. ลงสร้ง ชื่อเพลงลงสร้ง ที่เล่น
ถวายเวลากษัตริย์สร้งสนาน เรียก เกล่ง

ฟงสูง (เพลงลงสง) (จากคำไทย
ลงสร้ง)

ฟุบ ๆ (ลบ ๆ) หวบ ๆ ลัก ๆ ไม่ค่อย
ชัดเจน เช่น นิยายฟุบ ๆ (นิยายลบ ๆ)
ฟุตลัก ๆ ไม่ค่อยชัดเจน

ฟูล ๆ (โลล ๆ) ที่ฟุดอ้อแอ้อย่างล้น
คับปาก ฟังไม่ชัด เช่น นิยายฟูล ๆ
(นิยายโลล ๆ) ฟุดอ้อแอ้อย่างล้นคับปาก

ฟูล (โล) ๑. ดัง (เสียง) เช่น แสร์กฟูล
(แซร์กโล) ตะโกนดังลั่น นิยายฟูล ๆ
(นิยายโล ๆ) ฟุดดังลั่น

๒. การเล่นหยอดหลุม เช่น พวก
เกมงเลงฟูล (พวกเกมงเลงโล) พวก
เด็กเล่นหยอดหลุม ฟูล ก็ใช้ (คำฉนวน)
(จาปึก ก็ใช้ ดู จาปึก)

ฟูล, ฟูล (โล) ๑. ส่วน แผลง การแบ่งออก
เป็นส่วน ๆ เช่น ภูมิวยฟูล (เดียมุยโล)
ดิน ๑ แผลง แแบ่งแจกชาฟูล (แบ่ง
แจกเจียโล) แบ่งแจกเป็นส่วน ๆ เป็น
แผลง ๆ (คำฝรั่งเศส lot)

๒. โหล เช่น จานมวฟูล (จาน
มวโล) จานหนึ่งโหล (๑๒ ใบ) ถู้นำ
ภูบฟูล (ทูนาคอบบรีโล) ยา ๑๒
โหล (ยาน้ำ ๒๔ ขวด)

ฟูล (โลง) ร้องเอ็ด เอ็ดตะโร ดังใช้
แสร์กฟูล (แซร์กโลง) ตะโกนร้องเอ็ด

สมณูปาง(ซ็อมเตียโลง) คำพูดเอ็ดตะโร
 พงพาง (โลงลาว) เอ็ด เอ็ดตะโร เช่น
 แสร้งพวงพาง (แซ่รอกโลงลาว) ตะโกน
 เอ็ดตะโร นิยายพวงพาง (นิเยีย
 โลงลาว) พูดเอ็ดตะโร
 พญ (โลญ) มีลักษณะแหลมอย่างกันกระสวย
 (สมัยปัจจุบันไม่ค่อยใช้) พินาศเสียหาย
 ใช้การไม่ได้ เช่น พญเหี้ย (โลญเฮีย)
 พินาศหมดแล้ว มินพญเท (มินโพญ
 เต) ใช้การไม่ได้หรอก
 พุต์ (โล) ดู พุ ๒
 พุย (โลย) คำตัดจาก พุยอูย (โลยไทย)
 หมายถึง เรือเป้อย ไม่มีระเบียบ
 เช่น มนุสสุพุย (มนุสโลย) คน
 เรือเป้อย กัณนิพุย (กัณนิโลย)
 ความคิดเรือเป้อย กุพุยเพก (กมโลย
 เป็ก) อย่าเรือเป้อยนัก (ดู พุยอูย)
 พุยอูย (โลยไทย) เรือเฉื่อย ไม่กระตือ
 รือร้น ตามแต่จะได ที่เหลวไหล
 ไม่มีประโยชน์ เช่น กัณนิพุยอูย
 (กัณนิโลยไทย) ความคิดเรือเฉื่อย
 เชื้อการพุยอูย (เทวอการ์โลยไทย)
 ทำงานเรือเฉื่อย (คำฉวน)
 พุพา (โลลา) เอ็ดตะโร ดังนั้น นิยายพุพา
 (นิเยียโลลา) พูดเอ็ดตะโรดังนั้น
 เฝิง (เล็ง) ๑. ขึ้น ใช้น้ำ เฝิงซนญ์

(เล็งจ้วนเตอร์) ขึ้นบันได แบลงเพิง
 (แควลงเลิง) ว้าวขึ้น เฝิงญ์ญ์
 (เล็งเคิมเซอ) ขึ้นต้นไม้ เฝิงโตนด
 (เล็งโตนด) ขึ้นศาล มลู่เพิงซนญ์
 (มุลเล็งจ้วนถ่วง) พลุขึ้นไม้ค้ำ
 สดแฉกเพิงเพิง (ซ็อนแดกเล็ง
 เตรง) ถั่วขึ้นเชิงหรือขึ้นซุ่ม ทักเพิง
 (ตักเล็ง) น้ำขึ้น (ตรงข้ามกับ
 ทักสรอก (ตักซรอก) น้ำลง) น้ำเภา
 เฝิง (นมหาเภาเล็ง) ขนมห้วยขึ้น
 เฝิง-ก (เล็งกอ) ขึ้นคอ คือหนอกคอ
 ใหญ่ เช่น โคเพิงก (โกเล็งกอ) วัว
 หนอกคอใหญ่ เฝิงพีญ (เล็งปีญ)
 ตันขึ้นจากหลัง เฝิงจาง (เล็งจาง)
 หรือ เฝิงจิตตเพิงจาง (เล็งเจ็ดเล็ง
 จาง) ได้ใจ ทะลึ่งอวดดี เฝิงจิตต(เล็ง
 เจ็ด) หรือ เฝิงทักจิตต (เล็งตักเจ็ด)
 เหลิง ได้ใจ เฝิงซา (เล็งเจีย) กลับ
 กลายเป็น เฝิงไซร (เล็งไจ้) หรือ
 เฝิงซโนร (เล็งจัมโนร) หรือ เฝิง
 บญไซร (เล็งบญไจ้) เหลิงด้วยคำ
 ยกยอ เฝิงณร (เล็งขั้ว) ลูกขึ้นยืน
 เฝิงไญ (เล็งไค) มือขึ้น มีลามมียศ
 เฝิงฐานสัวร (เล็งถานขั้ว) หรือ

เพ็งสัรวก (เล็งขั้ว) ขึ้นสรวรค์
 เพ็งทักมข (เล็งตักมข) หน้ามีราศี
 เพ็งเทร้ง (เล็งเตร้ง) ขึ้นเซ้งซุ่ม
 เพ็งบาย (เล็งบาย) ข้าวขึ้น เพ็งบาย
 สรา (เล็งบายขรา) สำเหล้าขึ้น
 เพ็งบุญ (เล็งบน) เพ็งบุญสัทธิ
 (เล็งบนยะซั๊ก) หรือ เพ็งบุญเพ็งสัทธิ
 (เล็งบนเล็งซั๊ก) วาสนาส่ง ชะตาขึ้น
 เพ็งผุทะ (เล็งเพดัยะห์) ขึ้นบ้านใหม่
 เพ็งราชข (เล็งเรียด) เถลิงราชย์ โดย
 ปริยายหมายความว่า เถลิงอำนาจด้วยความ
 เข้มเห่อคึกคะนอง เช่น พวกพาลเพ็ง
 ราชข (พวกเบียดเล็งเรียด) พวกพาล
 เถลิงอำนาจ เพ็งราสี (เล็งเรียดเขียด)
 ชะการาคีขึ้น เพ็งโรง (เล็งโรง) ทำ
 พิธีปลุกการเคารพบูชาพวกผีอารักษ์ (ใน
 โรงสร้างใหม่) เพ็งสั๊ก (เล็งซั๊ก) ขึ้น
 ตกใหม่ พารเพ็งสั๊ก (เบียร์เล็งซั๊ก)
 หรือ โถงเพ็งสั๊ก (ไทงเล็งซั๊ก) วัน
 เถลิงตก (ดู สงกรานต) เพ็งสาจ
 (เล็งซัจ) มีเนื้อ อ้วนท้วนกว่าเก่า เพ็ง
 สีรี (เล็งเซเรียด) หรือ เพ็งสุรัสวดี
 (เล็งเซเรียดซัวะเสดัย) มีสิริสวัสดิ์ยิ่ง
 กว่าก่อน เพ็งสมฤ (เล็งซอมเดียด)
 พุดออกมาโดยไม่กลัวเกรง เพ็งอณาจ
 (เล็งอ้อมนาจ) เถลิงอำนาจ มีอำนาจ

เกินกว่าปรกติ เพ็งอันวต (เล็งอ้อม
 นวด) พุดอวดตัวเกินความเป็นจริง
 เพ็งอนกตา (เล็งเนี้ยกตา) ชุ่มนุมนกัน
 ทำพลีการบูชาเจ้า

๒. มากกว่า เช่น ขุพส์เพ็ง
 (คูปะส์เล็ง) สูงขึ้น ขัเพ็ง (ทมเล็ง)
 ใหญ่ขึ้น เถลิงาบเพ็ง (เคอร์ซัเล็ง)
 เค้นเร็วขึ้น

เพ็งจาง (เล็งจาง) ดู เพ็ง ๑.

เพีย (เลย) เลย เป็นคำใช้ลงท้ายคำปฏิเสธ
 กู้ (กม) กุมาน (เคมียน) พู่ (ปุม)
 มิน (มิน) อกกี (อ็อกกือ) อิต (เอ็ด)
 อิตอังกุมาน (เอ็ดอ็อกกือเมียน) เช่น
 กู้เพีย (กมเลย) อย่าเลย กุมานอวี่
 โสเพีย (เคมียนเอวี่ชอะห์เลย)
 ไม่มีอะไรเลย พู่บานเพีย (ปุมบาน
 เลย) ไม่ได้เลย มินแกลดเพีย
 (มินแดลเคียดเลย) ไม่เคยเห็นเลย
 อกกีขุญเพีย (อ็อกกือคุดมเลย) มิใช่
 ฉั้นเลย (คำโบราณ) อิตมานอนกนา
 มนากูเพีย (เอ็ดเมียนเนี้ยกนา
 เมเนี้ยกเดวี่เลย) ไม่มีใครไปเลย อิต
 อังกุมานเพีย (เอ็ดอ็อกกือเมียนเลย)
 ไม่ใช่ไม่มีเลย เพียณา (เลยนา)
 หรอกนา เลยนา เพียโง (เลยฮอง)
 เทอญ (คำใช้ในกาพย์กลอน)

เพียนแลง (เลี่ยนแลง) บรรดา ชุมชุม
เช่น เพียนแลงกุนทางโนะ กุนมุนาก
มินจะออกสร (เลี่ยนแลงโกนเตีย
นุะห์โกนเม้นียกมินจะห์อักษอร์)
บรรดาลูกทั้งนั้น คนหนึ่งไม่รู้หนังสือ
(ปัจจุบันไม่ใช่ ใช้แต่ บณฺญา (บือน
ดา) แต่ไม่ควรใช้ กุนงบณฺญา (คุนง
บือนดา) ในบรรดา)

เพมพาม (เลมลาม) ล่อกล่ก เหลือบตา
อย่างรวดเร็วไปมาด้วยความกลัว เช่น
เกนุกเพมพาม (เพนุกเลมลาม) ตา
เหลือบไปมารวดเร็ว (ไม่ค่อยใช้ ใช้
รเพมพาม (รวเลมรวลาม) มากกว่า)

เพมพิม (เลมเลิม) ๑. ที่ผลุบโผล่ ๆ อยู่
เรื่อย ๆ เยี่ยม ๆ มอง ๆ

๒. นอบน้อมประจบประแจง สอ
พลอ เช่น อรเพมพิม (ขั้วเลมเลิม)
ยีนนอบน้อมประจบประแจง มนุสฺส
เพมพิม (มนุสฺสเลมเลิม) คนสอพลอ

เพว (เลว) ๑. กระคุม เช่น เพวอว
(เลวอว) กระคุมเสื้อ เพวขยง (เลว
คยง) กระคุมหอย เพวจาน (เลว
จาน) กระคุมจาน เพวมาส์เพวปราก
(เลวเมียสเลวประก) กระคุมทอง
กระคุมเงิน พากอวอจหนเพว (เบียก
อวอจหนอเลว) สวมเสื้อเปิดกระคุมไว้

เพวกุขุมจีพร (เลวกุขุมเจียบัวร์)
กระคุมจีวร เพวกุขุมสงฆาฏี (เลว
กุขุมซ้องเกียเตีย) กระคุมสังฆาฏี

๒. ที่ไม่มียศถาบรรดาศักดิ์ ที่ยัง
ไม่ทันได้มีงานการอะไรเลย เช่น พวก
เพว (ปวกเลว) (เรียกเฉพาะพวกที่รับ
ราชการในราชสำนัก)(จาก เลวคำไทย)

เพวไฟ (เลวไล) ที่เหลวไหล ไม่มีอำนาจ
ไม่มีราคา ถือเอาเป็นงานเป็นการไม่ได้
เช่น สมุฏีเพวไฟ (ซ็อมเตียเลวไล)
ถ้อยคำเหลวไหล มนุสฺสเพวไฟ
(มนุสฺสเลวไล) คนเหลวไหล (ใช้
เหลวไหล ก็มี แต่ไม่ค่อยใช้) (จาก
เหลวไหล คำไทย)

เพวอว (เลวอว) ตันไม้ชนิดหนึ่ง ใบมี
กลื่น ใช้ทำยา แก้ไข้ตัวร้อน ใช้เป็นผัก
แกงชนิดหนึ่งที่เรียก ซอมลอซุรอล็อก
ก็ได้ บางคนเรียก งบ์ ดู งบ์ ๓.

เพะโพะ (เละห์ลอะห์) เหลาะแหละ มี
เล่นผสมด้วย ถือเอาเป็นจริงจังไม่ได้ ที่
เรียวยกระจุยกระจาย ไม่มีประโยชน์
ที่พูดพล่อย ๆ ไม่เป็นแก่นสาร เช่น
สมุฏีเพะโพะ (ซ็อมเตียเละห์ลอะห์)
คำพูดเหลาะแหละ นิยายเพะโพะ
(นิเยียเละห์ลอะห์) พูดเหลาะแหละ

เพะพะ (เละห์ลอะห์) พล่านไปพล่านมา

เถลือกกลน ลูกกลนยั้งนัก เช่น
 บงระเพะพะ (บ้องระเถะห้ละห้) ดัน
 เถลือกกลน ธีเพะพะ (ธีเอะห้ละห้)
 เจ็บเถลือกกลน

แพ ๗ (และ ๗) เสียงตะเบ็งแพพร่า ดังใช้
 แสร์กแพ ๗ (แซร์กและ ๗)

แพก (แแลก หรือ แหลก) แผนก ส่วนที่
 แยกไปต่าง ๆ ต่างหากจากกัน เช่น
 ฎากฎัยแพก (ดักโดยแแลก) วางตาม
 แผนก มวยแพกที่แพก (มวยแแลก
 แแลก) แผนกหนึ่งสองแผนกต่างหาก
 จากกัน

แพกพาน (แแลกกัน) กู พาน

แพบขาย (แแลกขาย) กู แลกขาย

แพบพบ (แแลกพบ) ฉอเลาะ ประจ้อ
 ประแจ คีสนิท ประจบประแจง ปะเหลาะ
 เช่น แพบพบสี่ (แแลกพบสี่)
 ปะเหลาะกิน มนุสสแพบพบ (มนุส
 แแลกพบ) คนประจบประแจง รกสี่
 แพบพบ (รวกสี่แแลกพบ) หากิน
 ทางคีสนิทประจบประแจง

แพม ๗ (และม ๗) ๑. ปะแล่ม ๗ เช่น
 แผอมแพม ๗ (แหมอมและม ๗) หวาน
 ปะแล่ม ๗ (ไม่ค่อยใช้ ใช้ พม ๗
 (ลอม ๗) มากกว่า)

๒. คำอุทานที่เด็ก ๆ พูดอวดของ

กินกันเล่น

แพพ (และอ) วางทำใหญ่โต พุกจาใหญ่โต
 โดยไม่เคารพยำเกรง เช่น สมภูแพพ
 (ซ็อมเตี้ยและอ) คำพุกวางทำใหญ่โต
 นิยายแพพ (นิเยี้ยและอ) พุกวาง
 ทำใหญ่โต เสียงแง ๗ หรือโฮ ๗

แพพบ (และอบ) ๑. ร้องตะโกนหรือพุก
 ดัง ๆ เอ็ดตะโรที่วนเวียนกลับไปกลับมา
 จนทำให้ความกึกเงอะเลือน เช่น สมภู
 แพพบ (ซ็อมเตี้ยและอบ) คำพุก
 วนเวียน

๒. เวียนว้าย เช่น สควทำงาน
 แดงแพพบเกิดสุลาบ้อัดฉบอัดสุราก
 (ซัดเตี้ยยังลายแดงแดและอบเกิดซัด
 เอ็ดขบ้อเอ็ดซุราก) สัตว์ทั้งหลายย่อม
 เวียนว้ายตายเกิดไม่หยุดไม่สร้างชา

โพ (โล) แพรโล่ เนื้อโปรง ๆ มาจาก
 เมืองจีน เรียก แพรโพ (แพรโล)
 (จาก โล คำไทย)

โพก (โลก) สีกหลวม เช่น ม้าสีนรยณุต
 โพก (มาสีนรยณุตโลก) เครื่องยন্ত্র
 รยณุตสีกหลวม

โพม (โลม) ล้อม เช่น กองทัพโสมบุน-
 ทายปจามิตต (กองเตี้ยโสมบือน
 เตี้ยบักจามิต) กองทัพล้อมบ้อมข้าศึก

(จาก ล้อม คำไทย) เขียน โลม ก็มี
(คำใช้ในกาพย์กลอน)

เพา (เลา) ๑. ปอกเปลือกนอก กงไว้แต่
เปลือกข้างใน เช่น เพาถุงขี้ (เลา
โตงเคี้ยว) ปอกเปลือกมะพร้าวอ่อน
เพาโตนตขี้ (เลาโตนตเคี้ยว)
ปอกลูกตาลอ่อน ควั่น เช่น เลาอเพา
(เลาอ้อมเบี๊ว) ควั่นอ้อย โจนผม
รอบนอกเหมือนควั่น กงไว้แต่ผมเบี๊ย
ตรงกลาง เช่น เพาสก (เลาซ็อก)
โจนผม โกรเพา (โกรเลา) โจนควั่น

๒. ร้องเรียกซึ่ง ๆ หน้า พูดได้ยิน
ทั้ง ๆ ซัก ๆ ไขว่ แสร้งหาเลา
(แสร้งหาเลา) ร้องเรียกซึ่งหน้า
นิยายเพา ๆ (นิเยียเลา ๆ) พูดต่อหน้า

๓. ดู เพาเตง

เพาเตง (เลาเต็ง) เล่าเต็ง บ้านชั้นบน เช่น
เนาเล่เพาเตง (เนวีเลอเลาเตง) อยู่
บนเล่าเต็ง ไข เพา (เลา) สั้น ๆ ก็มี
เช่น ฎาก่อวานเล่เลา (ดักเอียวันเลอ
เลา) วางของบนเล่าเต็ง (คำจีน)

พำ (ลำ) บทเพลงหรือบทร้องมีจังหวะดี ๆ
เช่น เพลงพำ (เพลงลำ) เพลงลำ
บทพำ (บทลำ) เจริญพำ (เจริญลำ)
ร้องเพลงลำ (จาก ลำ คำไทย)

พำง (ล้ง) ๑. ล้ง ปิบ เช่น พำงสัพต
(ล้งซอมบ๊วด) ล้งผ้า พำงเปรงกาด
(ล้งเปรงกาด) ล้งน้ำมันก๊าด สับกพำง
(ซอมบอกล้ง) ฝาล้ง ล้งเปล่า

๒. เย็บคันถี่ ๆ ให้ใช้การได้ เช่น
พำงจุงกะโฮ (ล้งจ้องกะโฮ) คัน
เอวกางเกง (บางถิ่นเรียก ญูรฎานญิก
(เดีรฎานญิก) หรือ ฎานสมเรจ
(ดานซอมเรจ) พำงโจล (ล้งโจล)
เม้มเข้าอย่างเม้มชายผ้า (บางคนใช้
ฎานโจล ก็มี)

พำปา, ลำปา (ลำปาลุมปา) สู้ยิบตา
ไม่ถอย เช่น พำปายกทาล่เตบาน
(ลำปายักเต้อลเตบาน) สู้ยิบตา
เอาชนะได้ ยำพำปา (ยุมลำปา) ร้องให้
รบเร้า ร้องกัน คือไม่ยอมไปไหน
(คำฉวน)

พำสำ (ลำซำ) เหลวไหล เช่น ฐั่วพำสำ
(เทวอลำซำ) ทำเหลวไหลไหล
นิยายพำสำ (นิเยียลำซำ) พูดเหลว
สมญพำสำ (ซอมเตียลำซำ) คำพูด
เหลวไหล

พะ, พะ ๆ (ละห์ หรือ ละห์ ๆ) ผลิผลาม
ลุกลุดลุดน พล่านไปมา เช่น ฎูเระพะ
จะพะเพ็ง (เดอร์ละห์โจะห์ละห์เล็ง)
เดินพล่านไปพล่านมา

อ

อ (อ) ป้อ๊ เรียกว่า ป้อ (เบ๊ยอ) เป็นปี
ที่ทำด้วยอทั้งตัวทงลน หรือทำแต่ลน
ด้วยอ ส่วนตัวปีทำด้วยไม้ซาง เป็น
คัน (กล่าวว่าคำ อ (อ) มาจาก
อ้อ คำไทย ทั้ง ๆ ที่แต่โบราณมาปี
ชนิดนี้ก็มีในเขมร ดังปรากฏรูปนัก
ดนตรีเขมรเล่นป้อ๊ เขียนอยู่ตามฝา
ผนังโบสถ์ในเมืองไทย เขมรเรียก
ป้อบุด (เบ๊ยบอโบะส) แต่ภายหลังมา
เรียก ป้อ (เบ๊ยอ) ตามไทย

อ ! อ ! (อ หรือ อ้อ) อ หรือ อ้อ เป็น
คำอุทาน เช่น อ ! อุจโนะเทญ (อ
โศกโนะเทรี) อ้อ อย่างนั้นหรือหรือ
อ ! อญเขียมก (อ้อ อญเจียมก)
อ้อ เขียมมา

อก (ออก) ๑. กรอกปาก โดยเฉพาะของ
แห้ง ของเป็นผง เช่น อกปรอวล
(ออกปรอวล) กรอกผงข้าวตอก อกอ
บุก (ออกอ้อมบุก) กรอกข้าวเม่า
อกถ่านผง (ออกถ่านพ้อง) กรอกยาผง
๒. นกออก ที่เรียกชื่อเช่นนั้น เรียก
ตามเสียงร้อง กล่าวว่าถ้าพลัดคู่หรือ
พลัดลูก จะส่งเสียงร้องเสียงแหลมอย่าง
ทุกซะระทม แล้วก็บินฉวัดเฉวียนชวน
สลดใจ

๓. อกร

อก, อกกัโบริ (ออก หรือ ออกก้อมโบร์)

เต้าปูน มีตัวมีฝาครอบ เช่น อกกัโบริ
ลงหิน (ออกก้อมโบร์ลงหิน) เต้าปูน
ลงหิน กัโบริกนละออก (ก้อมโบร์
ก้อมนละห้อออก) ปูนครึ่งเต้า

อกตัญญู (อะกะตัญญู) อกตัญญู เช่น
มนุสสอกตัญญู (มนุสสะอะกะตัญญู)
คนอกตัญญู จิตตอกตัญญู (เจ็ดอะกะ
ตัญญู) ใจอกตัญญู

อกตเวที (อะกะตะเวตี) ผู้ไม่ตอบหรือไม่
คิดจะตอบแทนคุณคน

อกนิภูฏ (อะกะนิค) ชื่อสวรรค์ชั้นสุทธาวาส
หรือพรหมโลกชั้นที่ห้า อกนิภูฏพรหม
(อะกะนิคอะพรหม) อกนิษฐพรหม

อกปปิยะ, อกปปิยะ (อะกับเปะยะ) ที่ไม่
ควร ไม่ถูกทำนอง ที่มีบัญญัติห้าม เช่น
รสอกปปิยะ (รวบอะส้อะกับเปะยะ)
ของที่มีบัญญัติห้าม อกปปิยะโวหาร
(อะกับเปะยะโวหาร) ถ้อยคำที่ไม่ควร
พูด ที่สมณะไม่ควรพูด

อกมมกิริยา (อะกัมมะกะระยา) อกรรม
กิริยา (ในไวยากรณ์) คือ กิริยาที่ไม่
ต้องมีกรรมมารับ

อกร (ออก) หญิงสูงอายุที่พระเจ้าอยู่หัวทรง

แต่งตั้งให้มียศสูงกว่า ยาย (เยียบ) จาส (จัส) หรือ หุ (ตุ่ม) ทั้งปวง มีหน้าที่เพียงเข้าเฝ้าตามกำหนดในพระราชพิธีต่าง ๆ กับนำเสด็จเจ้านายผู้หญิงหรือเจ้าจอมไปมาในพระราชวังไม่ว่าจะมีกิจธุระใด ๆ มักเลือกแต่งตั้งจากพระสนมในรัชกาลก่อน ๆ เพราะรู้ระเบียบแบบแผนเป็นอย่างดี (ใช้ อก ก็มี)

ออกอังก (ออกอ้อมบก) พิธีอย่างหนึ่งมีการหยดเทียนลงบนใบทองเพื่อเสี่ยงทายในบิณฑ์ และบิณฑ์ไป แล้วชวนกันกรอกข้าวเม่าในตอนกลางคืน วันเพ็ญเดือน ๑๒ จึงเรียกชื่อ **ออกอังก** (ออกอ้อมบก) ตู้อก (เรียก พิธีตั้งพระแสง (บิณฑ์ข้อมเบี่ยงที่เพ็ญจะแคะ) คือพิธีไหว้พระจันทร์ก็มี) ส่วนพระราชพิธีที่ทำในเวลากลางคืนนั้น รวมกันกับ **พระราชพิธีจะแคะ** (เพ็ญจะที่เรียกเจ็ดบิณฑ์ที่โง่ที่แคะ) คือพระราชพิธีลงแคะ พิธีเริ่มแต่บ่ายไปจนเย็น มีการแข่งเรือ ส่วนเวลากลางคืนมีการลอยประทีป กับจุดดอกไม้ไฟจุดพลุ รวมเรียก **พระราชพิธีจะแคะ** มีกำหนด๓วัน คือนวันขึ้น ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำ กับแรมค่ำหนึ่ง เดือนสิบสอง

อกุส (อะโกะซ็อล) อกุส ที่เป็นบาป

ที่ไม่ฉลาด เช่น **อเพ็อกุส** (อ้อมเปออะโกะซ็อล) การกระทำชั่ว **อกุส** **กมม** (อะโกะซ็อลเลียบกัม) อกุสกรรม กรรมชั่ว **อกุสจรียา** (อะโกะซ็อลจะระยา) จรรยาชั่ว **อกุสวิบาก** (อะโกะซ็อลเลียบวิบาก) ผลบาป

อกฺขร, อกฺขระ (อักขระ) ๑. ตัวอักษร **อกฺขรปโยค** (อักขะระปะโยค) หรือ **อกฺสรปโยค** (อักสะระปะโยค) อักษรควบ **อกฺขรสมัย** (อักขะระสะไม) วิธีใช้อักษร การเขียนหรือการอ่านอักษร เช่น **จะอกฺขรสมัย** (จะห่ออักขะระสะไม) รู้อักษรสมัย **อกฺขรานุกรม** (อักขะรานุกรม) ลำดับอักษรพจนานุกรม

๒. ธรรมชาติแห่งการสันสังขารธรรม คือพระนิพพาน

อกฺขรปปะเภท (อักขะระปะเพท) แบบอักษรที่แจกเป็นคู่ ๆ คือแยกเป็น **สิณิล** กับ **ธนิต** ที่นะ กับ **รัสสะ** กรุ กับ **ลหุ** **นิลหิต** กับ **วิมุตต** (อักษรที่ออกเสียงโดยอ้าปากนิดหน่อย) **สมพนษ** (อักษรที่เข้าสนธิกัน) เช่น ราชอาณาจักร กับ **ววุฒิต** (อักษรที่แยกสนธิ) เช่น ราชอาณาจักร

อกุโขภินี, อกุโขหิณี (อักโคพินี หรือ อักโคเทหนี) จำนวนหนึ่งร้อยแสนนินนหุต (ร้อยแสนตามด้วยเลขศูนย์ ๓๕ ตัว) หมายถึง มากมายนับไม่หมด ก็มี เช่น **มานเจรีนชาอกุโขภินี** (เมียนเจรีนเจียอักโคพินี) มีมากเป็นอักโขภินี ตัดใช้เป็น **อกุโข** (อักโค) ก็มี เช่น **มานชาอกุโขยก์เทณาพุอส์** (เมียนเจียอักโคโยวกเตวีนาปุมอะส) มีเป็นมากมายเอาไปไหนไม่หมด

อกุโขหิณี, อกุเซาหิณี (อักโคเทหนี หรือ อักเซาเทหนี) กองทัพใหญ่ขนาดหนึ่ง มีทหารราบ ๑๐๙,๓๕๐ ทหารม้า ๖๕,๖๑๐ ช้าง ๒๑,๘๗๐ รถ ๒๑,๘๗๐

อักษ (อัก) ระวัง เครื่องคัดถ่ายหรือไหม มีเพลหรือแกนให้หมุนได้ มีมือถือให้หมุน (จาก อกษ=เพลฯ) เช่น **ขญุ ผาดสูตรบานมวอักษ** (คญุมผัดโสศบานมวอักษ) ฉั่นคัดไหมได้ ระวัง หนึ่ง (เคยเขียน อาก มาก่อน)

อกุสร (อักขอร์) อักษร อกุสรขม (อักขอร์คอม) อักษรเขมร (เรียกตามไทยที่ไทยเอาอักษรเขมรไปใช้ ต่อมาเขมรเลยเรียกอักษรที่มีเหลี่ยมแข็ง ๆ ผิดกับอักษรตัวกลมธรรมดาว่า **อกุสรขม** (อัก

ขอร์คอม) หรือ **ตัวขม** (ตัวคอม) ถ้าเขียนแบบเดียวกันแต่ตัวเล็ก ๆ เรียก **กุนขม** (โกนคอม) ลูกขอม) **อกุสรเขวียก** (อักขอร์เควียก) อักษรหวัด หรือเขียนไม่เต็มตัวเพื่อให้รวดเร็ว **อกุสรกรวาท** หรือ **กรวาท** (อักขอร์กรวัเวียด หรือ กรอวัด) อักษรที่มี ร ควบ เช่น กรุ กร เป็นต้น **อกุสรเชรียง** (อักขอร์เจรียง) อักษรเขมรที่เขียนตัวเอน ๆ **อกุสรับแบก** (อักขอร์บ้อมแบก) ตัวพยัญชนะที่ผสมกับสระตามลำดับ คือ ก กา กิ กี่ กี้ กึ กื กู ฯลฯ **อกุสรปรกบ** (อักขอร์ปรอกอบ) ตัวสะกด เช่น กก กง จก จง หรือ หร อนุ กร ในบาลีสันสกฤต **อกุสรปรโยก** (อักขอร์ปรอโยก) อักษรควบ เช่น เกี่ยว กับ **อกุสรเพญ์แข็ง** (อักขอร์เพญ์อเจิง) เช่น กง กน เป็นต้น **อกุสรพุมพ** (อักขอร์ปุม) ตัวพิมพ์ **อกุสรลฤษณ์** หรือ **ลฤษณ์** (อักขอร์เลี้ยก) จดหมายสำคัญ **อกุสรสาบท** (อักขอร์ซ้อบ) ศัพท์ที่แปลจากภาษาอื่น **อกุสรสาสูตร** (อักขอร์ชะส) อักษรศาสตร์ วิชาว่าด้วยอักษร **อกุสรสาสน์** (อักขอร์ชะส) จดหมายถามทุกข์สุข **อคติ** (อะเกียะเตะ) การไม่ควรประพฤติ

ความลำเอียง เช่น **วินิจัยกฤตฺถุโดยอคติ**
(วินิจัยโดยอคติโดยอะเกียะเตะ) วินิจัย
คติด้วยอคติ **อคติปฺปหาน** (อะเกียะ
เตบปะหาน) หรือ **อคติปรหาน** (อะ
เกียะเตะปรอหาน) การละอคติ

อคาร (อะเกียร์) อาคาร บ้าน โรง
อการสิกขา (อะเกียเรียะเช็กคา)
โรงเรียน สถานที่เรียน

อคฺคณ (อะกฺกณ) ที่ไม่มีคุณ ที่เป็นโทษ
อโคจร (อะโกจอร์) ที่ไม่ควรไป ที่
บรรพชิตไม่ควรไป

อคฺค, อคร (อ็กเกียะ หรือ อักเกรียะ) ยอด
เลิศ เลิศล้ำ สูงสุด ประเสริฐสุด เช่น
อคฺคภูฐาน (อ็กเกียะตทาน) หรือ **อคร**
สถาน (อ็กเกรียะขทาน) ที่สูง ตำแหน่ง
หรือฐานันดรสูงสุด **อคฺคบุคฺค** (อ็ก
เกียะบกกัถ) บุคคลชั้นสูง **อคฺคพาหา**
(อ็กเกียะเปียหา) ต้นแขน **อคฺคมเหสี**
(อ็กเกียะเมียะเฮเซีย) หรือ **อครุมเหสี**
(อ็กเกรียะเมียะเฮเซีย) อัครมเหสี

อคฺคิ (อ็กกิ) ไฟ **อคฺคิขุขาลา** (อ็กกิชฺเซีย
เลีย) หรือ **อคฺคิขุขาลา** (อ็กกิชฺเซียเลีย)
แสงไฟ เปลวไฟ **อคฺคิสนี** (อ็กกิชฺเนีย)
ไฟฟ้า (เขมรใช้กลายเป็น **อฺคฺคิ** (อ็กกิ)
ก็มี)

อคฺคิ (อ็กเกียะนิ) ไฟ (เขมรใช้กลายเป็น

อคฺคิ (อ็กเกียะนิ) ก็มี)

อโหมส, อโหมสะ (อะโคสะ) ที่มีเสียงไม่ก้อง
ได้แก่ ก ข จ ฉ ฐ ฑ ฒ บ
ผ ส ฯลฯ ตรงข้ามกับ โหส หรือ
โหสะ

อง (ออง) ประคอง เช่น **องมนุสฺสนิ**
(อองมนุสฺสขิ) ประคองคนเจ็บ **อบอง**
(ออบ-ออง) ประคองเคียงข้าง

อ้ง (อ็อง) รอคอย เช่น **อ้งมวยฺสฺรบก**
(อ็องมวยฺสฺรบก) รอคอยครุ่นหนึ่ง
(ภาษาปาก ตัดจากคำ **บงอ้ง**)

อ้งเกฺลส (อ็องเกฺลสะ) อังกฤษ **อ้งเกฺลส**
ก็ใช้

อ้งอาจ (อ็องอาจ) อดอาจ กล้าหาญ ไม่
กลัวเกรง เช่น **มนุสฺสอ้งอาจ** (มนุสฺส
อ็องอาจ) คนกล้าหาญ **จิตตอ้งอาจ**
(เจ็ตอ็องอาจ) ใจกล้าหาญ

อ้งกต (อ็องก๊อด) ฝันที่ไหม้แล้วจะติดอยู่
หรือดับแล้วก็ตาม เรียก **อ้งกตอัส**
(อ็องก๊อดโอะส) หรือ **อ้งกตอเ** (อ็อง
ก๊อดเขอ) (คำใช้ในกาพย์กลอน)

อ้งกตฺเขมา (อ็องก๊อดเคมา) ๑. ต้นไม้
ชนิดหนึ่งเปลือกดำ ใบหนาแน่นเหมือน
ต้นขาส แต่แหลมเล็กกว่า มักขุดมา
ปลูกในกระถางทั้งไว้เป็นเครื่องตั้งเครื่อง
ประดับ

๒. ชื่อคนประเภทหนึ่ง พวกนก
กระยาง หรือนกกระสาออกคำ ปากกับ
ตีนดำ ปีกดำเหมือนกันนอกออก แต่ตีน
ยาวสูงโย่ง

องุ่น (อ็องก๊อน) บั้ง ก. เช่น องุ่นตรี
รวงปรุพากอเบิล (อ็องก๊อนตรีรวง
ปรุปลักอ้อมเบิล) บั้งปลาแล้วเคล้า
เกลือ

องกร (อ็องกอร์) ข้าวสาร องกรขุสาข
(อ็องกอร์คฺสาข) ข้าวสารข้าวเจ้า อง
กรณฺเฒิบ (อ็องกอร์ค้อมเนิบ) ข้าว
สารข้าวเหนียว องกรโพต (อ็องกอร์
โปค) เม็ดข้าวโพด องกรเฒิม (อ็อง
กอร์เคิม) ข้าวสารที่หนึ่ง องกรเฒี
ไพโร (อ็องกอร์เซอเพรีย) ข้าวสาร
กับพื้กับผักแกงเป็นต้น องกรลิ่ง
(อ็องกอร์ลิ่ง) ข้าวคว่ำให้ไหม้ใช้ทำ
ข้าวเบือผสมอาหาร องกรสมรติ
(อ็องกอร์ซอมเร็ด) ข้าวที่ซอมแล้ว
ข้าวขาว องกรสมรูป (อ็องกอร์ซอม
โรบ) ข้าวกลิ้ง จากองกรยกองกาม
(จักอ็องกอร์ยวอ็องกาม) เทข้าวสาร
เอาเกลบ คำโบราณหมายความว่า ทั้งประ
โยชน์ใหญ่กลับไปเอาประโยชน์น้อย ทั้ง
คนก็กลับไปนับถือคนชั่ว

องกา (อ็องกา) ตัวเลขหรือตัวหนังสือที่

เรียงไปตามลำดับหน้า เช่น องกา ๑
(อ็องกามวย) เลข ๑ องกา ๒ (อ็อง
กาปรี) เลข ๒ องกา ก (อ็องกาโก)
อักษร ก องกา ข (อ็องกาโค) อักษร ข
(เรียกกลายเป็น โองกา (โองกา) ก็มี
ใช้จำเพาะแต่ในคัมภีร์โบราณหรือสมุทโฆษ)

องกาญ (อ็องกัญ) ต้นขี้เหล็ก สมุลุกา
องกาญ (ชื่อมลอพุกาอ็องกัญ) แกง
ดอกขี้เหล็ก

องกาญ, กงกาญ (อ็องกัญ หรือ ก้องกัญ)
๑. จีบ ก. เช่น องกาญจีพร (อ็อง
กัญเจียปวีร์) จีบจีวร

๒. เป็นระลอก เรียก องกาญรลค
(อ็องกัญรวลค) แต่ใช้ กงกาญ มาก
กว่า โดยปริยาย หมายความว่า วังหรือเดิน
อย่างรวดเร็ว ซอยเท่าถี่ๆ ใช้ว่า รตฺกงกาญ
(รวตฺก้องกัญ) เถียรกงกาญ (เคอร์
ก้องกัญ)

องกาน (อ็องกัน) ข้าวสารที่ตำเปลือกออก
ยังไม่หมดผสมกับข้าวที่ผัดแกงกับรำ
ออกแล้ว เช่น ใส่ทองกรปรมูลองกาน
(เซตยอ็องกอร์ปรมูลอ็องกัน) กระทก
ข้าวสารกับข้าวข้างต้น โดยปริยายหมาย
ว่า ความเศร้าหมองที่ยังคงมีอยู่บ้าง ไม่
ทันบริสุทธิ์สะอาด เช่น เนามานองกาน
กนฺจิตต (เนวีเมียนอ็องกันกนฺเจ็ด)

ยังมีความเศร้าหมองในใจ

องฺกาท้องเกี (อ้องกับอ้องเกอ) พระอืดพระอม
กระอักกระอ่วน หรือขัดข้องทำให้ลำบาก
หลายยกหลายครั้ง เช่น **เร้วทุกของกาท้องเกี**
(เทวอตุกอ้องกับอ้องเกอ)
ทำทุกขกระอักกระอ่วน

องฺกาม (อ้องกาม) ๑. แกลบ เช่น **กัณร
องฺกาม** (กัณนัร้อ้องกาม) กองแกลบ
๒. สระระแห่น เรียก **ชีร้อ้องกาม**
(จี้ร้อ้องกาม)

องฺกาล (อ้องกัล) เมื่อไร เวลาไหน เช่น
เทอองฺกาล (เตว้อ้องกัล) ไปเมื่อไร
องฺกาลณา (อ้องกัลณา) เวลาไหน เช่น
องฺกาลณาเดนังมกหุน (อ้องกัลณาเก
นังโมกหุนอ) เมื่อไรเขาจะมาหนอ

องฺกิ (อ้องเกอะ) ไม่ ไม่ใช่ เป็นคำปฏิเสธ
เช่นเดียวกับ **มิน** (มึน) **พุ** (ปุม) หรือ
อิต (เอ็ด) กลายมาจากคำ **องฺกิ** (อ้อง
กึ) เช่น **องฺกิชุญฺเท** (อ้องเกอะคฺญุม
เต) ไม่ใช่ฉันหรอก **องฺกิฐึงเท** (อ้อง
เกอะเด็งเต) ไม่รู้หรอก ดู **องฺกิ**

องฺกิก (อ้องเก็ก) หย่าๆ หย่องๆ ซอย
เท้าดี ๆ โดยไม่หยุด เช่น **เญีรองฺกิก**
(เดอร้อ้องเก็ก) เดินหย่าๆ แรก

องฺกิก (เรกอ้องเก็ก) หาบหย่า ๆ

องฺกิล (อ้องเกิล) ที่ก้ม ๆ เงย ๆ ก่อย ๆ

เขยิบ ๆ เรื่อย ๆ ที่ขยับเข้าออกสูง ๆ
ต่ำ ๆ เรื่อย ๆ เช่น **ถลกบุดองกิล**
(ถั่วลกบุดอ้องเกิล) นกเขาขยับคอก
ช้า ๆ เบา ๆ ห่าง ๆ

องฺกุก (อ้องโก้ก) งก ๆ ก้ม ๆ เงย ๆ
เช่น **เญีรองฺกุก** (เดอร้อ้องโก้ก) เดิน
งก ๆ **ขัมปริงสุทงองฺกุกทาลัดจาง**
(ค้อมเปริงสุทงอ้องโก้กเตอิลเล้งยง)
พยายามค่านาง ๆ จนเย็น

องฺกุกญ, กงฺกุกญ (อ้องโก้กญ หรือ ก้องโก้กญ)
งอมือ งอเท้า หดเท้า ดังใช้ **องฺกุกญ**
เซ้งองฺกุกญไญ (อ้องโก้กญเจ็งอ้องโก้กญ
ไค) **องฺกุกญจิตต** (อ้องโก้กญเจ็ด) โดย
ปริยายหมายความว่า ความคิดจดจ่อ ใจระย่อ

องฺกูล (อ้องโก้ล) งกเงิน เช่น **เญีรองฺกูล**
(เดอร้อ้องโก้ล) เดินงกเงิน

องฺกุส (อ้องโกะส) ขอช้าง ใช้เป็นราชา
ศัพท์ว่า **พระองฺกุส** (เพรียะสอ้อง
โกะส)

องฺกูร (อ้องโก้ร) หน่อ หน่อไม้ **เวพฺรุงกูร**
(เวโละร้อ้องโก้ร) หน่อไผ่

องฺกวจ, กงฺกวจ (อ้องกวจ หรือ ก้องกวจ)
จ้องหน่อง ใช้ **มุลฺอองฺกวจ** (มุลมอ้อง
กวจ)

องฺกวจ, องฺกวจแสนง (อ้องกวจ หรือ อ้อง
กวจแซนง) เป้าเขาเป็นบทเพลงชวนให้

วังเวงใจ บทสวดมีทำนองเหมือนเสียง
เป่าเขา เรียก **บทองกวาแสง**
(บ๊อดอ้องกวางแขนง)

องฺกวนฺ, กงฺกวนฺ (อึงกวนฺ หรือ กึงกวนฺ)
 กวงมือควงเท้าเข้าใส่เพื่อจะตบต่อยหรือ
 ชกที่ ดังใช้ว่า องฺกวนฺไฏจูดฏาด'
 (อึงกวนฺไคโจดคัล) กวงมือเข้าชก
 องฺกวนฺไฏกัราม (อึงกวนฺไคกัวม
 เรียม) กวงมือกำราม

องกาวญญี (อ็องกาวญเต็ย) ชื่อไม้เลื้อยประ-
เภทหนึ่งเหมือนเถาวัลย์เปรียง เรียก
วล็องกาวญญี (เว็ลลัอ็องกาวญเต็ย)

องเก็ก (อ็องเก็ก) ที่เอาของเบา ๆ ทุบหัว
 เติงก ๆ เช่น ทุบงเวองเก็ก (ตุล
 บ็องเวอ็องเก็ก) เอาห่อทุบหัวเติงก ๆ
 ฎ็องเก็กจะองเก็กเพ็ง (เคอร์อ็อง
 เก็กโจ๊ะอ็องเก็กเล็ง) เติงผงกห้วงก ๆ
 ไปมา โดยปริยายหมายความว่า เดินทางโดย
 ไม่หยุดหย่อน

องเกม (อ็องเกม) แทะ เช่น สุนัขของ-
เกมพรัตร (โชนัขอ็องเกมพรัตร)
สุนัขแทะเชือก จมวองเกมตรึงยัต
(ขุมอ็องเกมตรึงยัต) แมวแทะ
ปลาแห้ง ดุกย้า ๆ เช่น กุนเบวอง-
เกมโฏะ (โกนเบวอ็องเกมคอะห์)
เด็กคณฑมย้า ๆ โดยปริยายหมายความว่า

พยายามไม่ละ พยายามรีบเร่งจนกระทั่ง
สำเร็จประโยชน์ เช่น **เชิฐการอญเกียมน**
มินพรมแลง (เทวอการอญเกียมน
พริวมแลง) ทำงานอย่างพากเพียรไม่
ยอมละ **อญเกียมนจันเะ** (อญเกียมน
จันเะ) พยายามเรียนจนรู้

องฺเกมเจยต (อฺองเกยฺมเจยต) บทสวด
อย่างหนึ่ง มีทำนองก้องเสียงดแทรกตาม
รโหฬารเหมือนเสียงเมฆกำลังทะลบลาแห่ง
จึงเรียก **บทองฺเกมเจยต** (บ็อดอฺอง
เกยฺมเจยต) หรือ **บทจุมอฺองเกยฺม
เจยต** (บ็อดจุมอฺองเกยฺมเจยต)

อํเภต, องเภต (อองเภต หรือ อองเภต)
การสืบสวน เช่น เชื้อการองเภต
(เทวการอองเภต) ทำการสืบสวน
จาดอาชญาทองเภต (จัดอาดญา
เติวอองเภต) จัดเจ้าหน้าที่ไปสืบสวน
(คำฝรั่งเศส enquete)

องแก (อ็องแก) กระดานหนึ่งสำหรับวาง
เครื่องสักการบูชา เช่น ภาชนะดอกไม้
เทียน (ตั้งดอกไม้ธูปเทียน)
วางแจกันดอกไม้บนกระดานหนึ่ง

องแอก (อ็องแกค) ดู องเกตุ
องแกลองไโก (อ็องแกลอ็องไก) สายไป
สายมาเพี้ยนผ่านคารตาสไปหมด เช่น
มานพวกมจจาแหบแหลดองแกลอง-

โลกนุลงสระโปกขรณ (เมียนปวกมัจ
ขาแทบแฮลอองแกลอองโกกนุขระห์
โปกขระห์) มีพวกปลาวายไปว่าย
มาในสระบัว

องฺโกล (อองโกล) ต้นไม้มีแก่นชนิดหนึ่ง
เนื้ออ่อนมีสีเหลือง แก่นสีแสดเข้ม มี
รสขม ลูกสุกสีแสดเข้ม มีกลิ่นฉุน แต่
ถ้าบีบเอาเปลือกออกผสมกับเครื่องแกง
มีกลิ่นหอมอย่างตะไคร้ กินได้

องฺก่า (อองก่า) ลูกปัด เช่น จงใจองฺก่า
มาส (จ้องไดอองก่าเมียะส) ผูกข้อมือ
ด้วยลูกปัดทอง

องฺกรง (อองกรง) มดแดง มี ๒ ชนิด คือ
องฺกรงทัก (อองกรงตัก) หรือ องฺกรง
เพะ (อองกรงเพะห์) กับ องฺกรงเก้ง
(อองกรงเพ็ง) สรรคณาธูองกรง
(ไชระห์เค้นยโคอองกรง) พร้อม
พรักกันเหมือนมดแดง มานสามคัก
ภูจขาองฺกรง (เมียดขาเมียกักโคจเจีย
อองกรง) มีสามคักเหมือนมดแดง

องฺกรด (อองกรด) เสียงกรอด ๆ เรื่อย ๆ

องฺเกรตองฺกรด (อองเกรตอองกรด) เสียง
กรอด ๆ เรื่อย ๆ อย่างเสียงเคียวฟัน

องฺเกรมองฺกรม (อองเกรมอองกรม) มะ
กล่ำตาหนู ดู มกล่ำ

องฺค (ออง) ๑. องค์ อวัยวะ รูป ร่างกาย

ตัว องฺคกาย (อองกาย) รูปกาย
ตัวตน องฺคการ (อองการ) แบบแผน
ระเบียบ สถานที่ทำการใหญ่ ๆ เช่น
องฺคการนโยบาย (อองการเนียะโย-
บาย) องฺคการบรรสรณ (อองการรว
บอะสเรียด) องค์การของรัฐ องฺคการ
สหประชาชาติ (อองการชะสะปรอเจีย
เจียด) องค์การสหประชาชาติ องฺคณ
(อองกวัน) หรือ องฺคณะ (อองเกียะ
เนียะห์) ลาน ที่โล่งสำหรับเล่นกีฬา
โดยปริยายหมายความว่า กีเลส เครื่องทำใจ
ให้เตร้าหมอง องฺคทูต (อองตูด) องค์
การฝ่ายทูต กระทรวงการทูต พร้อม
ทั้งเจ้าหน้าที่สถานทูต องฺคบท (ออง
เกียะบอด) บทเรียนที่แปลจากภาษา
ตัวเองไปเป็นภาษาอื่น องฺคบริจาการ
(อองเกียะปะเริจาก) การบริจาคตัว
ให้เป็นทาน องฺคมนตรี (อองเกียะ
หรืออองมวันเตุริย) องคมนตรี มนตรี
ชั้นสูงที่ปรึกษาแผ่นดินของพระราช
องฺครกษ หรือ-รกษ (อองเกียะเรียก)
องครักษ์ องฺควิชา (อองเกียะวิด
เจีย) หรือ-วิทยา (วิดเทีย) วิชาว่า
ด้วยการทายลักษณะรูปร่าง องฺคศีล
(อองเซิล) องค์แห่งศีล

๒. ศิวลึงค์

๓. องค์ ใช้เป็นราชาศัพท์ เช่น
 กุสตรีย์พระพระองค์ (กุสตรีย์พระยี่ห้อ
 อ้อ) กษัตริย์สองพระองค์ มหาเถร
 เจ้านองก (เมื่อยะฮาเระเจรินอ้อ)
 มหาเถรหลายองค์ (รูป ก็ใช้) พระองค์
 โลก (เพรียะห้อ้องโลก) พระองค์ท่าน
 พระองค์เอง (เพรียะห้อ้องเอง) พระ
 องค์เอง ลออส่องก (ลออออะส้อ้อง)
 งามหมดทั้งตัวงามไม่มีที่ติ

องค์ญ (อ้องญ) สะบ้า เช่น แลบน้องญ
 (แลบนอ้องญ) เล่นสะบ้า องค์ญ
 ชงก (อ้องญจิงก) สะบ้าหัวเข่า

องค์ญสัว (อ้องญชวา) ต้นไม้ใหญ่ประ-
 เภทหนึ่ง ใบใหญ่ ๆ มีเมือกคล้ายสะบ้า
 แต่เล็กกว่า

องค์ก, องค์ท (อ้องกวด) ไม้เถาชนิดหนึ่ง
 ใช้ทำยาต้มแก้พิษอาหารต่างๆ มีมาก
 ในเขตป่าปอด เรียกวูล้องกต์ (เว้อล
 อ้องกวด)

องค์ท (อ้องกวด) ๑. เครื่องประดับต้นแขน

๒. องค์ท ในเรื่องรามเกียรติ์ โดย
 ปรียายหมายว่า ลิงชนิดหนึ่งตัวใหญ่
 ไม่มีหาง เรียก สัวองค์ท (ชวอ้อง
 กวด)

๓. ไม้เถาชนิดเดียวกับ องค์ก
 มักใช้ องค์ก มากกว่า

องค์บ (อ้องกบ) ๑. เกลียวอาหารแข็ง หรือ
 เหนียวเพียงยา ๆ เพราะไม่มีฟัน เช่น
 องค์บอ้งก (อ้องกบอ้อมบ) เกลียว
 ข้าวเม่า

๒. จันตักเสื่อ กับดักหนู ตั้งใช้ว่า
 ขลาขบ้องกบ (คลาเจ้ออ้องกบ)
 เสื่อติดจัน องค์บกณญ (อ้องกบก้อน
 ด้ร) กับดักหนู

องค์ร (อ้องกัรว) ๑. คำกลายมาจาก นกร
 (นัวกัรว) องค์รวตต (อ้องกัรวเว้อต)
 นกรวัด ตูร์เจียตองค์ร (เตุรียเจียต
 อ้องกัรว) ปลาแห่งทะเลสาบเขตเสียม
 เรียบ เจียตปฺราองค์ร (เจียตปฺราอ้อง
 กัรว) ปลาสวายแห่งทะเลสาบ เช่นเดียว
 กัน ที่ก้องกรบัก (ตักอ้องกัรวบัก)
 น้ำใสที่ไหลตกลงมาจากทะเลสาบกับบึง
 ต่าง ๆ ลงมาในฤดูน้ำลด

๒. ที่กินที่เป็นโลกหรือเนินเตี้ย ๆ
 อยู่ใกล้ปากบึงใหญ่เล็ก มีต้นไม้สูงใหญ่
 เป็นป่าสงัด ป่ากับบึงเช่นนี้เรียก ไพร
 องค์ร (เพรียอ้องกัรว) กับ บึงองค์ร
 (เบ็งอ้องกัรว) ถึงแม้จะต่างป่าทำเป็น
 สวนก็ยังเรียกว่าเช่นนั้น เช่น จมูก
 ไพรองค์ร (จอมการเพรียอ้องกัรว)
 สวนป่าอ้องกัรว บึงไพรองค์ร (เบ็ง
 เพรียอ้องกัรว) บึงป่าอ้องกัรว บึง

องคร (เบ็งอ็องกั๋ว) ก็เรียก

องคราค (อ็องเกียะเรียว) แบ่งหอม น้ำมัน
หอม น้าอบ สำหรับประเทืองร่างกาย

องคัล (อ็องเก็ล) คำกลายมาจาก นงคัล
(เนียงเก็ล)

องคา (อ็องเกีย) ๑. องค์ (คำใช้ในกาพย์
กลอน)

๒. ต้นไม้ชนิดหนึ่ง มีดอกสีเหลือง
มีกลิ่นหอมอ่อน ๆ เวลาออกดอกใบจะ
ผลัดหมดต้นในระหว่างเดือนหก ถ้าหาก
หักกิ่งมาแช่ไว้ในแจกัน จะแตกยอดกับ
ดอกและอยู่ได้นานวัน (บางถิ่นเรียก
องคาเลื่อง (อ็องเกียเลื่อง) ก็มี อง
คาสีล (อ็องเกียเซิล) ก็มี)

องคาญี (อ็องเกียเคีย) ต้นแค

องคาบสุส (อ็องเกียโบะส) ต้นบีบ

องการ (อ็องเกีย) ๑. เจ้าถ่าน อังการ
ราชาศัพท์ เรียก พระองการ (เพรียะห
อ็องเกีย) อังการที่เหลือจากถวาย
พระเพลิงพระราชาหรือพระพุทธรเจ้า
องการอุป (อ็องเกียเรียวโอบ) หรือ
-สตุป (โสตุบ) สตุปที่บรรจุพระอังคาร
องการพานิช (อ็องเกียเรียวเบี่ยนจ)
พ่อค้าขายถ่าน

๒. ทาวังการ เรียกผูกของการ
(ผูกอ็องเกีย) โถงองการ (โหว
อ็องเกีย) วันอังคาร

องคาส (อ็องเกียส) อังคาส เรียไร
ถวายพระ เลี้ยงพระ ประเคน เช่น
องคาสปราก (อ็องเกียสประก) ^๕
ถวายเงินพระ องคาสองกร (อ็อง
เกียสอ็องกอร์) ถวายข้าวสารพระ
พวกราชองคาสงฆาน กิกขุสาม
เณร (พวกเดียวิวกอ็องเกียสจ้องอัน
พิกโอะขามะเนร์) พวกราชประเคน
จึงหันถวายกิกขุสามเณร ปรางค์องคาส
(ประกอ็องเกียส) เงินเรียไร

องคิ (อ็องกือ) มิใช่ มิได้ ไม่ (เช่นเดียว
กับ องกิ ๓ องกิ) เช่น องคิขุญเ
(อ็องกือคฺญุมเต) มิใช่ฉันหรือ องกิ
สทวองกิบุคคัล (อ็องกือสอ็องกือบ
กั๋ว) มิใช่สัตว์มิใช่คน องกิกุฎ (อ็อง
กือเก็ดย) มิใช่เป็นเหตุเป็นความ อง
กิมาน (อ็องกือเมียน) มิได้มี ไม่เคยมี
ใช้ อิต นำหน้าก็มีคือ อิตองกิมาน
(เอ็ดอ็องกือเมียน) เช่น ขุญนึ่งแกล
บานเพ็ญรบสโนะสุมบี่แตมฎกืออิต
องกิมาน (คฺญุมนึ่งแดลบานเก็ญรว
บอะสโนะหิมเบี้ยแตมตองกือเอ็ดอ็อง
กือเมียน) ฉะนั้นจะเคยได้เห็นของนี้แม้แต่

ครั้งเดียวก็มีได้มี

องคฺอองแก (อ็องก้ออองแก) ลงเล สองจิต
สองใจ เช่น กณิตองคฺอองแก (กัณนิต
อ็องก้ออองแก) ความคิดลงเล สองจิต
สองใจ สมภูอองคฺอองแก (ซ็อมเตยอ็อง
ก้ออองแก) คำพูดลงเลสองจิตสองใจ

องคฺก (อ็องกุก) จำเอา ๆ รุดหน้าไปโดย
ไม่รีรอ เช่น เฎียรองคฺก (เดอร้ออ็องกุก)
เกินจำเอา ๆ เฎียรเลือนองคฺก (เดอร้อ
เลือนอ็องกุก) เกินจำเร็ว ๆ

องคฺกองคฺล (อ็องกุกอ็องกฺล) สะอีกสะอัน
เบะปากกัมหน้างุค ฌึมีความทุกขเสรว้า
โศก เช่น ย็องคฺกองคฺล (ยุมอ็องกุก
อ็องกฺล) ร้องไห้สะอีกสะอัน เกิดทุกข
องคฺกองคฺล (เกดตักอ็องกุกอ็องกฺล)
มีความทุกขเสรว้าโศก

องคฺย (อ็องกฺย) ๑. นัง องคฺยจรโห่ง
(อ็องกฺยจรโห่ง) นังยอง ๆ องคฺย
บญฺลเรขงฺ (อ็องกฺยบญฺลเรขงฺ) นังจันเข้า
องคฺยบตฺเซ็ง (อ็องกฺยบตฺ
เซ็ง) นังพับเพียบ องคฺยแพนแถน
(อ็องกฺยแพนเพน) นังขัสมาริ อง
คฺยธรรม (อ็องกฺยเทอร) นังสมาธิเจริญ
ธรรม

๒. ถั่วประเภทหนึ่ง ทั้งใบ ผัก
เมือก กล้ายาวผักยาว แต่ว่าเป็นต้นเตี้ย ๆ

ไม่ได้เลื่อยไม่ได้ขึ้นค้าง

องคฺยจำแด, องคฺยแด (อ็องกฺยจำแด หรือ
อ็องกฺยแด) นังคอยแต่ เอาแต่จะ เช่น
มินกิตเชวการรกกสึนังเก องคฺยจำแด
สูก (มินกิตเทวการรกกสึนังเก อ็อง
กฺยจำแดขมเก) ไม่คิดทำการหากินกับ
เขา นังคอยแต่ขอเขา

องคฺล (อ็องกฺล) ๑. หัวซุน เช่น สรวัง
องคฺล (ซรวอเว็งอ็องกฺล) เมหัวซุน
สัยมฺของคฺล (ซ็อมยงมฺขอ็องกฺล)
กัมหน้าหัวซุน

๒. ที่เพ็งจะเริ่มสูกที่ปลายรวงนิต ๆ
เช่น สรวองคฺลเม ๆ (โซรวอ็องกฺล
เม ๆ) ข้าวเริ่มสูกนิต ๆ ที่ปลายรวง

องคฺลละ (อ็องกฺลละ) องคฺลี้ เรียก องคฺลี้
ก็มี

องคฺลี้ (อ็องกฺลี้) นิ้วมือ องคฺลี้บญฺจกะ
(อ็องกฺลี้บญฺจกะ) หรือองคฺลี้บญฺจก
(อ็องกฺลี้บญฺจก) นิ้วทั้งห้า องคฺลี้ปร
ณาม หรือ ปุณณมฺย (อ็องกฺลี้ปุณนาม)
ประนมมือ องคฺลิมุททา (อ็องกฺลิมุ
เตย) หรือ-มุทรา (มุเตย) แหวนตรา
องคฺลี้เลข (อ็องกฺลี้เลข) เครื่องพิมพ์
ตึก เช่น เรียบนายองคฺลี้เลข (เรียบ
ไวอ็องกฺลี้เลข) เรียบตึกพิมพ์ตึก อง
คฺลี้สมภูต (อ็องกฺลี้ซ็อมพุด) เล็บมือ

องแกล (อ็องเก) โรคเรื้อนที่กว้าง (สำหรับคน) ภายนอกตามผิวหนังที่มีผื่นและขนและมีสีขาว เช่น กุบาลองแกล (กุบาลอ็องเก) หัวโรคเรื้อนกว้างกิน โรคเรื้อนสำหรับสัตว์มีม้าและสุนัข ทั้งใช้ สะเก็ดองแกล (สะเก็ดอ็องเก) มักเป็นโรคเรื้อน แผลงเกิดองแกล (แผลงเกิดอ็องเก) หมายถึงโรคเรื้อน

องคุรุส (อ็องเกราีย) คำกลายจาก องกรกษ หรือ องกรกุต (อ็องเกียเรีย) องกรกษ (ใช้เป็นภาษาปาก)

องคุรง (อ็องคุรง) ต้นตะครอง

องคุรุต (อ็องคุรุต) เสือชนิดหนึ่ง เรียกตามเสียงร้อง องคุรุต ๆ ว่า ขุดองคุรุต (คุลาอ็องคุรุต)

องเกลส (อ็องเกลส) อังกฤษ เช่น ชาติองเกลส (เจียตอ็องเกลส) ชาติอังกฤษ ประเทศองเกลส (โปรเตสอ็องเกลส) ประเทศอังกฤษ (เขียนองเกลส ก็ได้)

องฆาก (อ็องเคีย) เดินอย่างองอาจ

องรง (อ็องริง) กระทกร่อนหรือเขย่าให้รวมกันหรือให้แน่น ทั้งใช้ องรงองกร (อ็องรงอ็องกร) กระตกรหัวเร็ว ๆ ดี ๆ ทั้งใช้ องรงกุบาล (อ็องริงกุบาล)

องรัน (อ็องรัน) ดู องรวน

องริง (อ็องริง) เปล องริงโหม (อ็องริงเทมีย) เปลญวน องริงแสง (อ็องริงแขนง) เปลคานหาม ใช้เฉพาะเจ้านายในสมัยโบราณ

องรุต (อ็องรุต) สุ่ม น. องรุตเมฆ (อ็องรุตเมก) โดยปริยายหมายความว่า ขอบฟ้ารอบด้าน

องรุส (อ็องรุส) เหล็กบุง เรียก แผลงองรุส (แตกอ็องรุส)

องรวน (อ็องรวน) เขย่า เช่น องรวนแมกเฒ (อ็องรวนแมกเขอ) เขย่าถึงไม้ใช้ องรัน (อ็องรัน) ก็ได้

องเรียดนิง (อ็องเรียดนิง) เกือบจะ จวนจะแทบจะ เช่น องเรียดนิงบาน (อ็องเรียดนิงบาน) เกือบจะได้ องเรียดนิงสลាប់ (อ็องเรียดนิงสลัป) แทบจะตาย เกือบจะตาย

องแร (อ็องเร) สาก องแรบุดสรว (อ็องเรบกโซรว) สากตำข้าว องแรตบาลัถม (อ็องเรตบัลถมอ) สากครกหิน องแรตบาลัชาน (อ็องเรตบัลเจียน) สากครกกระตือรือ โดยปริยายหมายถึงความเปรียบว่า สดุดทำงานพายุรแมงทงกุกทงกิกโญยเสกภูทุกขญูชาองแรนิงตบาลั (ขัดเคี้ยงลายรวแมงต้วง

ทุกตัวก็โดยซัดเจ็ดยึดติดใจเจ็ยอ้อ
เรณิงตบัล) สัตว์ทั้งหลายย่อมกระทบ
กระทั่งกับความทุกข์เหมือนดังสากกับ
ครก

องแรณุก (อ็องเรณุก) ๑. ต้นว่านชนิด
หนึ่ง ใบคล้ายสับปะรดแต่นาน มีสีเทาๆ
ไม่มีหนาม

๒. ต้นไม้ประเภทหนึ่งคู่กันกับต้น
ตบัลณุก (ตบัลณุก) ต้นไม้ทั้ง ๒
ชนิดนี้ใช้เป็นยารักษาโรคได้หลายอย่าง

องวร (อ็องวร) อ่อนวอน ปลอดภัย เช่น
องวรโยชย์พรมตาม (อ็องวรโยช
ยัลพรมตาม) อ่อนวอนให้อินยอมตาม
องวรโยแลงปรกานโทส (อ็องวร
โยแลงปรกานโทส) อ่อนวอนให้ท
ถือโทษ **องวรจิตต** (อ็องวรจิตต)
ปลอดภัย ขอให้ปลอดภัยด้วย (จาก อ่อน
วอน คำไทย)

องวรกร (อ็องวรกร) ยกมือไหว้ปลง ๆ
อ่อนวอนให้เขาสงสาร อ่อนวอนหงอๆ
ออกอ่อน

องแวง (อ็องแวง) ห่างไกล ยืนนาน ล่วง
มาแล้ว นาน เช่น ยูรองแวง (ยู
ร็องแวง) ช้านานมาแล้ว **รบสอองแวง**
(รบสอองแวง) ของนานมาแล้ว
องแวงจุ่นาเหีย (อ็องแวงจุ่นาเหีย)

นานปีมาแล้ว **สมอโยบานปรกบ**
โอบเสจกฏิสฺสขอสกาลชาองแวงเทา
(โสมอโยบานปรกบโอบซัดเจ็ดยึด
ออสกาลเจ็ยอ็องแวงเตวี) ขอให้ได้
ประกอบด้วยความสุขตลอดเวลายาวนาน
ไปเกิด

องส, องสะ (อ็อง หรือ อ็องสะ) อังสะ บ่า
ราชาศัพท์ใช้ **พระองศา** (เพ็ริยะห็อง
ซา) พระอังสะ **องสกุณ** (อ็องสะโกณ)
จะอยบ่า **องสณนา** (อ็องสะเพี้ยน)
เครื่องแบก หาบ หาม กอน

องสัค (อ็องซัค) ผ้าอังสะสำหรับสงฆ์

องสา (อ็องซา) ๑. พระอังสา ใช้ **พระ-
องสา** (เพ็ริยะห็องซา)

๒. องศา มาตรการวัดมุม มาตรการ
วัดช่องจักรราศี (๓๐ องศาเป็น ๑ ราศี
๑๒ ราศีเป็น ๑ ราศีจักร หรือจักรราศี
๑ จักรราศี มี ๓๖๐ องศา) เช่น **กม
เณรเพ็งถุด ๔๐ องศา** (ก้อมเณรเพ็ง
ถุดแซเขียอ็องซา) ความร้อนขึ้นถึง
๔๐ องศา

องสา, องศาเกิด (อ็องซา หรือ อ็องซา
ก้อมเนิด) คำเรียกวันทั้ง ๗ ที่ตรงกับปี
เกิดตามชาตาของคน สมัยก่อนเรียก
ทนสา หรือ ทนสาก์เนิด (ตวันซา หรือ
ตวันซาก์อ้อมเนิด) ดู ทนสา นั้น

องสุ (อังโสะ) รัศมี องสุนต (อังโสะ
มือน) หรือ องสุมาลี (อังโสะเมือลี)
ผู้มีรัศมี คือพระอาทิตย์ องสุมาลา
(อังโสะเมือเลีย) รัศมี

องแอล (อ็องแอล) ลูบ ลูบคลำ เช่น
องแอลขง (อ็องแอลคอง) ลูบหลัง
มาตาองแอลบุตร (เมือตาอ็องแอลบด)
แม่ลูบคลำลูกชาย (ตู บโปสองแอล)

อจล (อะจะละ) ไม่หวั่นไหว นิ่ง สงบ
เช่น อจลกราม (อะจะละเกรียม)
บ้านเมืองที่สงบไม่มีความปั่นป่วน มีแต่
สันติสุข อจลจิตต (อะจะละเจ็ด)
จิตสงบนิ่ง อจลณท (อะจะละเพี้ยน)
ของที่ยกไปไหนไม่ได้ อจลวตุ (อะ
จะละเวียดโอะ) อสังหาริมวัตถุ (มักใช้
คำนี้มากกว่าอจลณท) อจลสุทธา
(อะจะละสัชทา) ศรัทธาหรือความ
เชื่อที่ไม่เปลี่ยนแปลง

อจลา (อะจะลา) ปลูก พืช ปลูกดิน
(คำใช้ในกาพย์กลอน)

อจิตต (อะเจ็ด) ไร่ เวลา เช่น มนุสสุ
อจิตต (มนุสส์อะเจ็ด) คนไร่ อจิตต
ชน (อะเจ็ดจัน) หรือ อจิตตบุคคล
(อะเจ็ดบกกวล) ชนหรือบุคคลไร่ คน
ไร่เวลา อจิตต ! (อะเจ็ด) ไร่! เชื้อ!

อจิตตะกะ (อะเจ็ดตะกะ) ที่ไม่ตั้งใจ ที่ไม่

ได้แก่งทำ เช่น อจิตตโกท (อะ
เจ็ดตะกะโตะส) โทษที่ทำโดยไม่ไ้มี
เจตนา

อจินไตย (อะเจินไทร) อจินไทย ที่ไม่
อาจคิดเห็นได้ ที่เกินวิสัยจะคิดได้ เขมร
ใช้หมายถึง ไม่รู้จักจบสิ้น ไม่รู้จักสิ้นสุด
เป็นอจินต์ เป็นนิตย์ เช่น เทวภษา
อจินไตย (เติวโมกเจียอะเจินไทรีย)
ไปมาเป็นอจินต์

อจิร (อะจะระ) ไม่ยืนาน นับพัน
พันใด เช่น อจิรกาล (อะจะระกาล)
เวลาไม่ยืนาน เวลาสั้น ๆ

อเจลก, ยเจลก (อะจะละกะ หรือ อะเจด)
พวกเดียรฉัยที่ไม่มุ่งห่มเสื่อผ้า พวก
ทักมพร

อจฉรา (อัจฉรา) นางอัปสร นางฟ้า

อจฉริย (อัจฉระยะ) อัจฉริย ที่ควร
อัครารย อจฉริยบุคคล (อัจฉระยะ
บกกวล) อัจฉริยบุคคล อจฉริยมนุส
(อัจฉระยะมนุสส์) อัจฉริยมนุษย์

อชุตติกทาน (อชัตตะตะกะเตียน) ทาน
ภายใน คือการให้ตนเองหรือบุตรภรรยา
ไปเป็นทาน

อชฎาจารย์ (อชฎาจารย์) การประพาศิลวง
บัญญัติ ผิดกฎหมาย มารยาทชั่ว

อชฎาสัย (อชฎัยไช) อชฎาสัย ควมอยาก

ความประสงค์ ความถูกใจหรือพอใจ
ตามจุดประสงค์ อารมณ์ เช่นเดียวกับ
อธยาสรีย์ (อตัทยัยไชร) มักใช้ อธยา
สรีย์ มากกว่า

อณฺ (อัญ) ญ ข้ำ เช่น แองเทาจะ อณฺ-
มินทานเทาเท (แองเตวีโจะหืออัญมิน
เตอันเตวีเต) เอ็งไปเถอะ ข้ำไปไม่ทัน
หรรอก (ในสมัยโบราณ อณฺ เป็นคำสูงจัง
มีในศิลาจารึกว่า **วระกมฺรตาอณฺ**
(เวรียะหือกัมมระตาอัญ) พระเดช
พระคุณของข้า ท่านผู้เป็นใหญ่ของข้า)
อณฺขณฺ (อัญคณฺ) ข้ำ **อณฺขณฺ**
พระองค (อัญคณฺเพรียะหืออง)
ข้าพระองค์ **อณฺขณฺมจาต** (อัญคณฺ
มจาต) ข้าพเจ้า **อณฺแอง** (อัญแอง)
กูเอง

อณฺจ (อัญจ) ลวิง เช่น ฏิกอณฺจ
(เติกอัญจ) ชอันลวิง

อณฺจา (อัญจา) เจิง เช่น เกลียงฏิกทิก
อณฺจา ๗ ตามวาลแสร (เพลียงต็อก
ติกอัญจา ๗ ตามเวียลแซร) ฝนขังอยู่
น้ำเจิงตามทุ่งนา (ใช้ว่า **จัญจา** (เจีย
จา) ก็มี หมายถึง น้ำขาวเป็นเงาวิบ)

อณฺจาญ (อัญจาญ) ๑. ไม่ผลชนิดหนึ่ง
ต้นเล็ก ใบห่าง ๗ ดอกสีเหลือง ลูก
กลม ๗ ทรงหัวคอกเหมือนคอกขวิด เวลา

สุกมีสีเหลือง ลูกแก่ใช้เชื่อมได้ มักชน
ตามที่ราบหรือป่าชื้นแฉะ

๒. ลายท่งที่นิ้วมือและฝ่าเท้า หรือ
ที่นิ้วเท้าฝ่าเท้ามือ เรียก **อณฺจาญไถ**
(อัญจาญไค) **อณฺจาญเซิง** (อัญจาญ
เจิง)

๓. เนื้อที่หุ้มอวัยวะบางแห่ง เช่น
ที่พนักที่ข้างเล็บ เช่น **อณฺจาญเรมณฺ**
(อัญจาญเรมณฺ) ปุ่มเหงือกที่หุ้มโคนฟัน
อยู่ **อณฺจาญกรจก** (อัญจาญกรจก)
จุมูกเล็บ เนื้อสองข้างเล็บ

อณฺจาบ (อัญจาบ) เจิง ความหมายเกือบ
เหมือนกับ อณฺจา เช่น ทิกเกลียง
ราชวาลแสรอณฺจาบ ๗ (ตักเพลียง
เวียลเวียลแซรอณฺจาบ ๗) น้ำฝนเจิง
ทุ่งนา **ทิกหุรอณฺจาบ** ๗ (ตักโฮร์อัญ
จาบ ๗) น้ำไหลเจิง

อณฺจจ ๗ (อัญจจ-อัญจจ) เขยก ๗ เช่น
เฎีรอณฺจจ ๗ (เคอร์อัญจจ ๗) เดิน
เขยก ๗

อณฺเจิล (อัญเจิล) กระโถตสูงๆ ท่าๆ สั้น ๗
เบา ๗ ยักไปยักมา ใช้ว่า **โลตอณฺเจิล**
(โลตอัญเจิล) **แกอกโลตอณฺเจิล** ๗
(แกอกโลตอัญเจิล อัญเจิล) อีกา
กระโถตไปมา

อณฺขจ ๗, อณฺขต ๗ (อัญจจ ๗ หรือ อัญ

จวด ๆ) เหยาะเหยาะ กระปลกกระเปลี่ย
ยักแย้ยักยัน ใช้กับเดินหรือวิ่ง ดังใช้
เหวี่ยงอัญชง ๆ (เหวี่ยงอัญใจจ๊อ ๆ) หรือ
รตอัญชง ๆ (รตอัญใจจ๊อ ๆ) (ใช้
อัญจจ ๆ ก็มี)

อัญชัน (อัญเจี้ยน) ต้นอัญชันมีดอกสีต่าง ๆ
แต่ในเขมรมีแต่สีน้ำเงินสด

อัญชลี, อัญชลี (อัญเจียะลี หรือ อัญเจียะลี)
กระพุ่มมือไหว้

อัญชุล (อัญจุล) เข็ม

อัญเชิญ (อัญเจิญ) อัญเชิญ เช่น อัญเชิญ
โลก (อัญเจิญโลก) อัญเชิญท่าน
อัญเชิญเครื่อง (อัญเจิญเครื่อง) อัญ
เชิญเครื่องของกษัตริย์ เช่น เครื่องใช้
สอยไถลชักพระองค์ พวกอัญเชิญ
เครื่อง (พวกอัญเจิญเครื่อง) พวก
มหาดเล็กเชิญเครื่อง

อัญญตร (อัญญัตตระ) อื่น ต่างออกไป
แปลกออกไป เช่น อัญญตรสพท
(อัญญัตตระขับ) ศัพท์ที่เขียนผิดแบบ
ใช้อักษรผิดเสียงพูด เช่น เนะ ออกเสียง
เป็น นิะห์ โนะ เป็น นะห์ เสฎจ
เป็น ชัดจ อัญ เป็น อัญ อุนก เป็น
เนี้ยก

อัญญาปตมภิต (อัญญาปตัมภิต) ผู้ที่
อยู่ในความดูแลของคนอื่น ประเทศที่

อยู่ในความดูแลของประเทศอื่นทั้ง ๆ ที่
มีกษัตริย์ของตนเอง (ใช้ว่า อัญญา
ปตมภิต ก็มีจากคำ Protectorat)

อัญฐ (อัตตะ) แปล อัญฐิส (อัตตะตีสะ)
ทิศทั้ง ๘ อัญฐสิทขาท (อัตตะเส็ก
คาบัต) คือแปด อัญฐีล (อัตตะเชิล)
ก็ใช้

อัญฐกา (อัตตะกะทา) อรรถกา คำ
อธิบายข้อความให้เข้าใจง่าย ก็มี
อธิบายบาลี อัญฐกาวินยปิฎก (อัต
ตะกะทาวินยเบียดอก) อรรถกาวินย
ปิฎก อัญฐกาจารย์ (อัตตะกะทาคาร)
อรรถกาจารย์ อาจารย์ผู้อธิบายข้อ
ความที่เข้าใจยากให้เข้าใจง่าย อาจารย์
ผู้แต่งคัมภีร์อรรถกา

อัญฐบริกขาร (อัตตะปะเรกคา) อัฐบริหาร
เครื่องใช้ ๘ อย่างสำหรับพระภิกษุสงฆ์
ในพุทธศาสนา ได้แก่ สงฆาฏิ (ซ้อง
เคี้ยเตี้ย) สังฆาฏิ อุตตราสงค์ (อค
ตระซ้อง) จีวร อนตรวาสก (อันตะ
ระวาช็อก) สมภ กายพณชนะ (กายะ
เปอนเทียะเนียะ) สายรัดเอว บาตร
(บาต) บาตร (รวมทั้งถลกบาตรกับ
สายโยก) กำบัตโกธ (ก้อมเบ็ดกอร์)
มิตโกน (พร้อมทั้งหินลับมีด) มุขล
(มุขล) เข็ม (พร้อมทั้งกระบอกเข็ม

กับค้าย้วย) **ตมฺรทก** (ต้อมรองตัก)
ที่กรองน้ำ (ทั้งตัวกับผ้าสำหรับกรองถ้วย)

อฏฐุบาน (อฏฐะบาน) น้ำอัฐุบาน คือ น้ำ
๘ ประเภทที่พระภิกษุสงฆ์ฉันได้ในยาม
วิกาล ได้แก่ น้ำจากผลมะม่วง ลูกหว้า
กล้วยมีเมล็ด กล้วยไม่มีเมล็ด ลูกชรอกุม
(สุรคัม) ผลไม้ชนิดหนึ่งรสหวานเย็น
ผลจันทน์ เงามับ และมะปราง ที่จัดประ
เภทอื่นรวมเป็นแปดเช่นเดียวกัน ได้แก่
ลูกเลียบเหี่ยว พุทราเล็ก พุทราใหญ่
น้ำนมวัวเหลว นำนมข้น นำนมสด
น้ำข้าวต้ม ของสดจำพวกผักเป็นต้น
(สำหรับภิกษุอาหาร) เรียกแต่ **ทักบาน**
(ตักบาน) ก็ได้ หรือเรียกชื่อแต่ละชื่อก็ได้

อฏฐิ (อฏฐะ) กระตุก เม็ดผลไม้
ราชาศัพท์ใช้ **พระอฏฐิ** (เพรียะหัตถ์
อฏฐะ) พระอัฐิ กระตุกหรืออัฐิธาตุของ
กษัตริย์ **อฏฐิจมฺมชาติ** (อฏฐะจัมมะ
เจียด) หรือ **จมฺมสตุต** (จัมมะสัด)
สัตว์ที่มีกระดูกเป็นหนังได้แก่ เต่า ปู
กิ้ง **อฏฐิธาตุ** (อฏฐะเทียด) กระตุก
ที่ฉาปนกิจแล้ว

อหฺม (อฏฐะ) ครึ่ง **อหฺมทิน** (อฏ
ฐะทิน) เทียงวัน **อหฺมภาค** (อฏ
ฐะเพียด) ครึ่งส่วน **อหฺมมาส**
(อฏฐะเมียด) ครึ่งเดือน **อหฺม**

รตุต (อฏฐะเรียด) หรือ **รตุติ**
(เรียดเตะ) เทียงกัน เช่นเดียวกับ
อหฺมรตุรอกุสสุตทาหะ (อฏฐะรตุ
ทาหะ) หรือ-**สปฺตาท** (ซัปฺตาท)
ครึ่งอาทิตย์

อหฺมจนท (อฏฐะจัน) พระจันทร์ครึ่งดวง
โดยปริยายหมายถึงรอยขีดเขียนหรือ สลัก
สิ่งที่มีรูปร่างเป็นพระจันทร์ครึ่งดวง เช่น
สณฺฐานอหฺมจนท (ซันทานอฏฐะ
จัน) รูปเป็นพระจันทร์ครึ่งดวง เป็น
รูปโค้งเหมือนพระจันทร์ครึ่งดวง เช่น
อหฺมจนทปราสาท (อฏฐะจันปรา
สาท) บันไดปราสาท •

อณฺ (อะโน) อณฺ เล็ก เล็กมาก มาตรวัด
จำนวน ๓๖ ปริมาณ **อณฺปรมาณ**
(อะโนปรอมาณ) ปริมาณเท่าอณฺ

อณฺฏาก่อณฺฏล (อ้อนดะก้ออ้อนด้อล) ประ
ดักประเดิด ทุกทุกเล เช่น เชื้อการ
อณฺฏาก่อณฺฏล (เทวอการ้ออ้อนดะก้อ
อ้อนด้อล) ทำงานประดักประเดิด

อณฺฎาต (อ้อนดาด) ลั่น **อณฺฎาตปี** (อ้อน
ดาดเบียด) ลั่นปี **อณฺฎาตสุรไฟ** (อ้อน
ดาดซุรไธ) ลั่นปีชวา **ลกอณฺฎาต**
กฏารณฺญ์โณมล (ลกอ้อนดาดกฏารณฺญ์
โฆมล) ลอกลั่นกระดานตัวผู้ตัวเมีย
อณฺฎาตกมฺรพฺตติล (อ้อนดาดกัวมรวบ

เพ็ดล) ลั่นฝ่าปิดครอบชั้น **อณฺฏาต**

กมฺรปฺรอป (อ้อนดาคกัมฺรปฺรอป-
อ็อบ) ลั่นปิดผอบ **อณฺฏาตเกฺลิ่ง**

(อ้อนดาคเพฺลิ่ง) เปลวไฟ **อณฺฏาต**

ตรกวด (อ้อนดาคตรกวด) หรือ

อณฺฏาตพีร (อ้อนดาคพีร) หรือ

อณฺฏาตแพรก (อ้อนดาคแพรก) ลั่น

ตะกวด ลั่นสองแฉก หรือลั่นแยก โดย

ปริยายหมายความว่า พุทธเจ้าสลับปล้นเอาแน่ไม่

ได้ **มนุสฺสอณฺฏาตตรกวด** (มนุสฺส

อ้อนดาคตรกวด) คนลั่นตะกวด

สฺลอปฺโพระอณฺฏาต (ซฺลอปฺโพระ

อ้อนดาค) ตายเพราะลั่น คือตายเพราะ

ปาก เพราะคำพูด **ลฺลอปฺโพระอณฺฏาต**

(ลฺลอปฺโพระอ้อนดาค) งามเพราะลั่น

คือ งามเพราะคำพูด

อณฺฏาตโค (อ้อนดาคโค) ตันลั่นงัว หรือ

ลั่นกระป๋อง ใช้ทำยาหม้อ

อณฺฏาตแฉก (อ้อนดาคแฉก) ๑. ปลาลั่น

หมา เรียก **ตร้อณฺฏาตแฉก** (เตรีย

อ้อนดาคแฉก)

๒. มะพร้าวที่เนื้อยังอ่อนและ เรียก

กฺกฺอณฺฏาตแฉก (กฺกฺอ้อนดาคแฉก)

อณฺฏาตฉลาม (อ้อนดาคฉลาม) ฝ่าหรือสิ่งใด

สิ่งหนึ่งแลบห้อยลงมา เช่น เส่ลียก

ตำเต้หม้ลากอณฺฏาตฉลาม (เข่ลียก

ข้อมบวดตัวมเล่ลียกอ้อนดาคฉลาม)

นุ่งผ้าปล่อยให้แลบห้อยลงมา

อณฺฏาตตรกวด (อ้อนดาคตรกวด) ชื่อต้น

ไม้ใช้ทำยา เรียกลั่นตะกวด

อณฺฏาตสมุทฺร (อ้อนดาคสมุทฺร) ลั่นทะเล

(กระตองหมึก)

อณฺฎาบ (อ้อนดັบ) อันดັบ ชั้น ลำดับ

ระดับ ที่สามัญธรรมคา ที่เป็นบริวาร

ไม่ใช่หัวหน้า เช่น **ภิกฺขุอณฺฎาบ**

(ภิกฺโขอ้อนดັบ) พระอันดັบ **โลก**

อณฺฎาบ (โลกอ้อนดັบ) ก็ใช้

อณฺฎาบอณฺฎา (อ้อนดັบอ้อนดาค) อันดັบ

ต่าง ๆ เช่น **เรียงอณฺฎาบอณฺฎาเทยฺย**

ทาน (เรียงอ้อนดັบอ้อนดาคเตยเยย

เตยฺย) จัดอันดັบไทยทาน

อณฺฎาบอณฺโฏย (อ้อนดັบอ้อนโดย) ลำดับ

เช่น **ตรวองฺกุยตามอณฺฎาบอณฺโฏย**

(ไตรวอ์อองฺกุยตามอ้อนดັบอ้อนโดย)

ต้องนั่งตามลำดับ

อณฺฎิตอณฺฎก (อ้อนเด็คอ้อนดอ) สะอึก

สะอึน กระซิก ๆ เช่น **ยอณฺฎิตอณฺฎก**

(ยอ์อ้อนเด็คอ้อนดอ) ร้องให้สะอึก

สะอึน ร้องให้กระซิก ๆ

อณฺฎฺ (อ้อนโดง) บ่อน้ำ ใช้ **อณฺฎฺทิก**

(อ้อนโดงตัก) บ่อน้ำ **อณฺฎฺโประตฺรี**

(อ้อนโดงปฺระหะทฺเรยฺย) บ่อขังปลา

อณฺฎฺตฺยง (อ้อนโดงโตยง) บ่อถ่านหิน

(เรียกตามไทย **บตฺยง** (บอโตยง) ก็มี)

อณฺฏฺงเปรง (อ้อนโคงเปรง) บ่อน้ำมัน
 อณฺฏฺงเปรงกาด (อ้อนโคงเปรงกาด)
 บ่อน้ำมันกาด อณฺฏฺงโยง (อ้อนโคง
 โยง) บ่อน้ำ ที่ตักน้ำด้วยวิธีโยง อณฺฏฺง
 โลหชาติ (อ้อนโคงโลหเจียค) หรือ
 ชาติ (เหียค) บ่อแร่ -เหมืองแร่

อณฺฏฺเฏ็ก (อ้อนเด็ก) ๑. เฒ่า มีชนิดต่างๆ
 คือ อณฺฏฺเฏ็กแกอก (อ้อนเด็กแกอก)
 เฒ่าคำ อณฺฏฺเฏ็กบิทมฺข (อ้อนเด็กเบ็ด
 มฺข) หรือ กบิทมฺข (เกบิทมฺข) เฒ่าหับ
 อณฺฏฺเฏ็กเพรจ (อ้อนเด็กเพรจ) เฒ่านา
 และ อณฺฏฺเฏ็กสงกถ (อ้อนเด็กซ้องก้อถ)
 เฒ่าตนุ มฺญาอณฺฏฺเฏ็ก (มฺญาอ้อนเด็ก)
 แม่เฒ่า โดยปริยายหมายความว่า แม่ที่ทั้งลูก
 ไม่เลี้ยงรักษาเหมือนเฒ่าที่ออกไปไกลบไซ
 แล้วก็ทิ้งไป ตรงกันข้ามกับ มฺญาขมานัน
 (มฺญาเมอิน) แม่ไก่คือแม่ที่พุ่มพักลูก
 เหมือนแม่ไก่ **อุปชฌาย์อณฺฏฺเฏ็ก**
 (โอะบัจเขยอ้อนเด็ก) กับ **อุปชฌาย์**
เมมานัน (โอะบัจเขยเมเมอิน) ก็มี
 อุปมาว่าเป็นอุปชฌาย์ที่ทอดทิ้งกับที่ดูแล
 ทำนองเดียวกัน

๒. ไข้บ้าง เกิดในท้อง เป็นเพราะ
 ไข้เรื้อรังหรือไข้ชนิดหนึ่งคล้าย ไข้มาลา
 เรีย เช่น เกิดอณฺฏฺเฏ็ก (เกิดอ้อนเด็ก)
 เป็นโรคคั่งกล้าว เป็นไข้บ้าง

๓. ชันไม้ที่ตัดฟันเป็นท่อนใหญ่ ๆ
 สั้น ๆ ปอกเอากระพอกเพื่อจะบากเนื้อ
 ข้างในให้เรียบ ไข้ว่า **บกอณฺฏฺเฏ็กเณ**
 (บอกอ้อนเด็กเขอ)

อณฺฏฺเฏ็กมาส (อ้อนเด็กเมียะส) ตัวเต้าทอง
 อณฺฏฺเฏ็ก (อ้อนเตอร์) บันได (คำโบราณ
 ปัจจุบันใช้ **ชนเฏ็ก** (จวนเตอร์) มาก
 กว่า)

อณฺฏฺแฉง (อ้อนแดง) ปลาตุก เรียก **ตร้อณ**
แฉง (เตรียอ้อนแดง) **อณฺฏฺแฉงจาง**
 (อ้อนแดงเจียจ) ปลาตุกจ่าน **อณฺฏฺแฉง**
 ทน (อ้อนแดงต้วน) ปลาตุกอยู่

อณฺฏฺแฉด (อ้อนแดง) ลอย เช่น **สัณหาต่อณ**
แฉดตามแขสทิกทนเล (ซ็อมนัคอ้อน
 แฉดตามแขสทิกต้วนเล) สวะลอยตาม
 สายน้ำแม่น้ำ ปุ๋ยกรสาคือ **อณฺฏฺแฉดเทา**
ตามขยล (โปยักวัรัชค้อณแฉดเควี
 ตามคยล) ปุ๋ยนั้นล่องลอยตามลม
 (ตรงข้ามกับ **ลิจ** (ลิจ) จม) แฝยขึ้น
 เช่น **สทุจเณหุบโอยอณฺฏฺแฉดขุฬ**
เพ็ง (โซตัจเขอหบออยอ้อนแฉด
 ขุฬวะสเลิง) ถัดไม้ซุงให้ฝอยลอยสูง
 ขึ้น โดยปริยายหมายความว่า ที่ชนจากต่ำไป
 เป็นสูง จากยากจนไปเป็นมั่งมี จากเด็ก
 ไปเป็นใหญ่ เช่น **บุณยสัณหาขยโอย**
อณฺฏฺแฉดเพ็ง (บนซ็อมนางจวอยออย

อ่อนแอเล็ง) บุญสร้างช่วยให้ลอยขึ้น
โดยปริยายหมายความว่า ที่สวยสดงดงาม ที่มี
บุญสร้างมาสวยงาม เช่น ฌานอนแถม
(เขี้ยวอ่อนแอ) ฉลาด ว่องไว เช่น
ปราชญ์อนแถม (ปราชญ์อ่อนแอ)
ปัญญาไว อนแถมจิตต (อ่อนแอเจ็ด)
ปลาบปลื้มใจ อนแถมตรัสแด (อ่อน
แอตรัสแด) ลอยว่อน อนแถมทรัพย์
(อ่อนแอตรมเป) ลอยนกกนางนวล
โดยปริยายหมายความว่า ออกจากที่อยู่เดิม
ซัดเซจากที่หนึ่งไปอีกแห่งหนึ่งไกลไกล-
เคี้ยว แต่ไม่ลำบากมากนัก (เปรียบ
เหมือนนกกนางนวลที่บินไปบนท้องทะเล
อันโล่งกว้าง) อนแถมอดทน (อ่อน
แออดทน) โดยปริยายหมายความว่า ลอย
สูงลิบวังเวงใจ ลอยสูง ๆ ต่ำ ๆ นึกวัง
เวง เสร้าใจในความอนาถาของตน ลอย
ละล่องไปไม่มีจุดหมาย

อนโฏ (อ่อนโศก) ไม้หรือเหล็กเสียบเนื้อ
หรือปลา ไข่ เนื่ออนโฏ (เขี้ยว
โศก) ไม้เสียบ แฉกอนโฏ (แฉก
อ่อนโศก) เหล็กเสียบ

อนทะ (อ่อนเคี้ยว) อดทะ อนทะชะ
(อ่อนเคี้ยวเจี้ยว) สัตว์ที่เกิดจากไข่

อนณพ. อนณวะ (อันนบ หรือ อันนะ
เวียะ) อรรณพ สมุทรร มหณณพ
(เมียะอันนบ) มหาสมุทร

อนณม (อันนาม) เวียดนามกลางมีเมือง
เว้เป็นราชธานี ปัจจุบันเรียก เวียดนาม
กษัตริย์ (เวียดนามกษัตริย์)
เวียดนามกลาง ชาติอนณม (เจียด
อันนาม) หรือ พวกอนณม (พวกอัน
นาม) เวียดนามกลาง หรือ ญวนกลาง
ออก ๑. เสียงแม่ไก่ร้องดี ๆ จวน
จะออกไข่ หรือร้องดี ๆ เหมือนบ่น
(เฉพาะแม่ไก่) เช่น เมื่อนอนตรก
กล่ง (เมื่อนอนออกตรกก็กล่ง)
แม่ไก่ร้องจวนจะออกไข่

๒. ออก ๆ อย่างเสียงของแน่น
เบียดกัน

ออก ๑. ออก ออกกลั่น ทน เช่น
ออกทั้ง (ออกก็อมเอ็ง) ออกกลั่นความ
โกรธ ขอดมันสฤตตบ (คือมออกมัน
สฤตตบ) พยายามออกกลั่นไม่พูด
โต้ตอบ ออกงู (ออกงู) ออกนอน
ออกน (ออกทวน) ออกทน ออกทุรา
(ออกเตรียม) ก้าว ออกธม (ออก
ท่มวด) ออกทน ออกกลั่น ออกส่งกต
(ออกซ้องก็ออก) สะกดใจไม่ให้หวั่นไหว
ออกอาสุรย์ (ออกอาไซร) เสียงเอา
เสียงไซ้ ไม่ถ่มมันโดยเด็ดขาด (กลายมา
จาก ออกอสุรย์ (ออกอสุรย์ไซร)
ออกโอน (ออกโอน) ยกโทษ ยกโทษ

ให้ **อตุโอย** (อ้อดออย) อดทนให้
ยอมให้ ปล่อยให้ เช่น **อตุโอยเคา**
สินจะ (อ้อดออยเกทาเซินโจะห์) ทน
ให้เขาว่าเถอะ (ใช้ในกาพย์กลอน)

๒. ไม่ ไม่มี เช่น **อตุเท** (อ้อด
เต) ไม่มีหอรก (ใช้แก่คนเสมอกันหรือ
ต่ำกว่า) **อตุอัวโอย** (อ้อดเอวียออย)
ไม่มีอะไรให้ **อตุขุหลาน** (อ้อดเคฺลฺยฺน)
อดอยาก **สุรกอตุขุหลาน** (ซุรกอ้อด
เคฺลฺยฺน) บ้านเมืองอดอยาก **อตุขุหลาน**
มานเบ้สึ (อ้อดเคฺลฺยฺนเมียนเบอซึ)
ถ้ามีก็กิน ไม่มีก็อด **อตุบ้าย** (อ้อด
บาย) อดข้าว ไม่ได้กินข้าว **สุรกอตุ**
บาย (ซุรกอ้อดบาย) บ้านเมืองเกิด
ข้าวยากหมากแพง **อตุเป้** (อ้อดเบอ)
ไม่สมควร ไม่พอที่ เช่น **อตุเป้นา**
โอยรวล (อ้อดเบอเนอ้มออยรววฺล)
ไม่พอที่ทำให้ยุ่ง **อตุเป้อต** (อ้อดเบอ
อ้อด) อยู่ดีไม่ว่าดี เช่น **อตุเป้อตเทา**
สุฎาโอยเกทาเล่แตมานเรื่องโฆละ
ปรกแกก (อ้อดเบออ้อดเตวฺเซตฺยทา
ออยเก เตอิลเตเมียนเรื่องขลัวะห์ปรอ
แกก) อยู่ดีไม่ว่าดี ไปพูดว่าให้เขา
จนมีเรื่องทะเลาะกัน **อตุเป้อวฺเท** (อ้อด
เบอเอวียเต) ไม่มีเรื่องอะไรหอรก
ไม่เป็นไรหอรก (ใช้เป็นสามัญว่า **อตุ**

เบออีเต (อ้อดเบอเอียเต)
อติ (อะเตะ) ล่วง ยิ่ง นัก **อติชาตบุตร**
(อะเตะเจียตะบด) ลูกประเสริฐยิ่ง
อติทาน (อะเตะเตียน) การให้อย่าง
ใหญ่ยิ่ง **อติเทพ** (อะเตะเตบ) เทพผู้
ยิ่งใหญ่ **อติมานะ** (อะเตะเมียนเนยะห์)
ถือตัวยิ่งนัก **อติวิเสส** (อะเตะวิเซส)
แปลกมาก แปลกยิ่งกว่าปรกติ **อติสย**
(อะเตะไซ) มากยิ่ง

อติถิ, **อติถิ** (อะเตะเถะ หรือ อะเตะเทีย)
แขก **อติถิพลี** (อะเตะเถะเปียะถึ)
การรับแขก **อติถิบุชา** (อะเตะเถะ
โบเจีย) หรือ **อติถิกิริยา** (อะเตะเถะ
เกะระยา) หรือ **อติถิสถการะ** (อะเตะ
เถะสัถการะ) ก็ใช้

อติแรก (อะเตะแรก) มากยิ่ง พิเศษ เกิน
จำนวน **รบสอติแรก** (รวบอะล่ออะเตะ
แรก) ของพิเศษ ของเกินกำหนด
ปราก่อติแรก (ประก่ออะเตะแรก) เงิน
รางวัลพิเศษที่ต้องแถมให้ **ขุญมินอติ**
แรกนุญเรื่องนะเท (ขุญมินอะเตะ
แรกนุญเรื่องนะเท) ฉันไม่ขอส่วน
แบ่งในเรื่องนี้หอรก **อติแรกจัวร์** (อะ
เตะแรกะเจียวอร์) จัวร์ที่เกินจำนวน
จากพหุธานุญาต **อติแรกลาก** (อะเตะ
แรกะเลียบ) ลากที่ได้มานอกเหนือ

ปกติหรือกว่าที่เคยได้

อติสาร (อะเตซาร์) โรคบิด มุกเลือด
เรียก **โรคอติสาร** (โรคอะเตซาร์)

หรือ **อติสารโรค** (อะเตซาร์โรค)

อดีต (อะเด็ค) อดีต เรื่องอดีต (เรื่องอะ
เด็ค) เรื่องอดีต กุณงอดีต (คุนงอะ
เด็ค) ในอดีต ภูงอดีตอนาคต (เด็ง
อะเด็คอะนาแกว) ภูงอดีตอนาคต อดีต
นิทาน (อะเตียตะนิเตียน) อดีตนิทาน
นิทานหรือเรื่องที่ล่วงไปแล้ว **อดีต**
มนตร์ (อะเตียตะม้วนเต็รีย) มนตร์ที่
ออกจากกราขการแล้ว

อตุต (อตุตะ) ตัว ไจ **อตุตกลิมถานุโยก**
(อตุตะเกละมะทานุโยก) การทรมาน
ตน **อตุตฆาต** (อตุตะเคียด) การฆ่า
ตัวตาย เรียก **อตุตฆาตกมม** (อตุตะ
เคียดกะกัม) หรือ **อตุตวินิบาตกมม**
(อตุตะวินิปาตะกัม) ก็ได้ **อตุตทนต์**
(อตุตะเตอัน) ผู้ฝึกจิต ผู้ทรมานตน
อตุตภาพ (อตุตะเพียบ) ภาวะของตน
ธรรมตาของตน นิสัยของตน อาตมา-
ภาพ **อตุตเลข** (อตุตะเลข) เลขประ
จำตัว อย่างทหารเป็นต้น **อตุตสญญาณ**
(อตุตะซัญญาน) เครื่องหมายประจำตัว
ลักษณะสำคัญประจำตัว เอกลักษณ์ เช่น

มนุสสนิงสตุวแตงมานอตุตสญญาณ
พหาลัญลวนชาฎาราบ (มนุสนิงซัด
แตงเมียนอตุตะซัญญานเพ็ช้อลคฺลวน
เจียตอราบ) คนกับสัตว์ย่อมมีลักษณะ
สำคัญประจำตัวทั้งนั้น (จากคำ Identité
ของฝรั่งเศส) **อตุตสญญาณบัณณ**
(อตุตะซัญญานบัน) หรือ-**บัตร์** (บัต)
บัตร์ประจำตัว

อตุตะ (อตุตะ) ชื่อตำราหรือวิชาเกณฑ์เลข
ทายลักษณะหรือทายโชคเคราะห์ทุกข์สุข
ของชน เช่น ไหรทายตามเชิงอตุตะ
(ไฮร์เตียตามเชิงอตุตะ) ไหรทายตาม
เชิงอตุตะ

อตุตชาติ (อตุตะคัต) อตุกัต มนุบอตุต
ชาติ (โมฮบอตุตะคัต) กับข้าวอตุกัต
(ไ้ อตุตติชาติ (อตุตะคัต) ก็มี)

อตุตโนมิต (อตุตะโนมัต) ความคิดของตัว
การเข้าใจตามความคิดของตัว เช่น
นินายตามอตุตโนมิต (นินียายตามอตุ
ตะโนมัต) พุดตามความคิดของตัว

อตุตา (อตุตา) ตัว ตน จิต ตรงข้ามกับ
อนตุตา (อะนัตตา)

อตุถ (อตุ) ประโยชน์ ความหมาย คติ
เรื่อง เหตุ ผล ความปรารถนา ทรัพย์
สมบัติ ของ วัตถุ กิจธุระ สุลาลอตุถ

(**เชก้อัด**) รู้จักความหมาย **เรียน**
อตุล (**เรียนอัด**) เรียนบรรณคดี เรียน
 คำอธิบาย เรียนแปลบาลี **เจะอตุลแปร**
 (**เจะที่อัดแปร**) รู้จักแปลอธิบายความ
 จากบาลีได้ **อตุลถาม** (**อัดกะถาม**)
 ผู้มีความประสงค์ ผู้ประสงค์ให้มีความ
 เจริญ **อตุลนัย** (**อัดกะนัย**) ความ
 หมายถึง เช่น พากษะนัยนัย
ยังนา (**เปี้ยกนัยนัยนัยนัย**
ยังนา) คำนี้มีความหมายอย่างไร
อตุลปฏิรูป (**อัดกะปะเตะรูป**) ความ
 หมายถึงโดยปริยาย เช่น **สี่** แปลตาม
 อัดถาณรูป คือแปลตรง ๆ หมายถึง กิน
 แปลตามอตุลปฏิรูป หมายถึงได้ต่างออกไป
 เช่น **สี่กุนา** (**ชีเค่นีย**) กินกัน คือ สม
 กัน ถูกกัน **สี่ไถล** (**ชีไทล**) กินแพง
 คือ ขายแพง **สี่ไถก** (**ชีไทก**) กินถูก
 คือ ขายถูก **อตุลวิบัติ** (**อัดกะวิบัติ**
เตะ) หรือ **วิบัติ** (**วิบัติ**) วิบัติความ
 วิบัติประโยชน์ **อตุลาธิบาย** (**อัดถา**
ทินาย) การอธิบายความหมาย **อตุลา**
นรูป (**อัดถาณรูป**) ความหมายโดยตรง
 ของศัพท์ ตรงข้ามกับ **อตุลปฏิรูป**
อตุลจลต (**อัดท็องก๊วด**) อัสตจลต
อตุลภาพ (**อัดกะเพียบ**) ความมี ตรงข้าม
 กับ **นตุลภาพ** (**นัดกะเพียบ**)

อตุลระ (**อัดตระเจียะ**) ลูกตัว
อตุลานุณฐาน (**อัดตระณโกลัดถาน**) ทะ-
 เบียนราษฎร (เทียบคำฝรั่งเศส Etat
 civil)
อตุลพ, อัดพพน (**อะถับ**) ชื่อพราหมณ์ผู้
 เริ่มลัทธิบูชาไฟกับอติพพเวท เขมร
 โบราณใช้ **อตัน** เป็นมนต์อาคมที่สวด
 สำหรับเสกเรียกหรือขับไล่ภูตผีปีศาจเป็น
 ต้น กับพิธีบูชาบรรจุเสกจารึกสมมุติว่า
 เป็นชัยภูมิ ใ้ว่า **มนต์อตัน** (**ม้วนอะ**
ถัน) มนต์อาถรรพ์ **บุญจะอตัน**
 (**บุญจะที่อะถัน**) บรรจุอาถรรพ์
อตุลพเวท (**อะถับเบียะเวด**) หรือ
อตุลพเวท (**อะถับเบียะเวด**)
 อาถรรพเวท
อติณฐ (**อะติถะ**) ที่ไม่เห็น ที่ไม่ได้เห็น
อติณฐมิต (**อะติถะมิต**) มิตที่ไม่
 ค่อยได้พบปะกัน ได้แต่ส่งข่าวคราวถึง
 กัน ส่งข่าวของให้กัน **อติณฐเหตุ**
 (**อะติถะแฮ็ด**) เหตุแปลก เหตุที่ไม่
 ค่อยได้เห็น
อทิน (**อะตินเนียะ**) ที่ไม่ให้ ที่เขาไม่ให้
 ให้ **อทินนาทาน** (**อะตินเนียะเตียน**)
 การขโมยทรัพย์เขา
อตุณ (**อัดเทียะณ**) คนเดินทางไกล
อตุธา (**อัดเทีย**) เวลา สมัย ทาง ทางไกล

เช่น เถียรตามอุทรา (เตอร์ตามอค์เทีย)
เดินตามทางไกล (คำใช้ในกาพย์กลอน)

อุทธาน (อค์เทียเนี่ยะ หรือ อค์เทีย่น) ทาง
ทางไกล เวลา สมัย **อุทธานกมน**
(อค์เทียเนี่ยะกัวม) การเดินทางไกล
อุทธานสมัย (อค์เทียเนี่ยะชะไม)
เวลาเดินทางไกล (คำใช้ในกาพย์กลอน)

อธม (อะทม) ตกต่ำ ไม่รุ่งเรือง ต่ำช้า
ปราศจากอำนาจหรือราคา เบ็ดเตล็ด
เช่น มนุสฺสอธม (มนุสฺสอะทม) คน
ต่ำช้า **รบสอธม** (รวบอะสอะทม)
ของไม่มีราคา ของเบ็ดเตล็ด **ทัญญอธม**
(ตัวมัญญอะทม) สินค้าเบ็ดเตล็ด
อธมบุรต (อะเทียะเมียะโยะระอะล)
บุรุษตกต่ำ **อธมวิหชา** (อะเทียะ
เมียะเวียะนิจเจีย) สินค้าหรือการค้า
เบ็ดเตล็ด **อธิกอธม** (อะทิกอะทม)
รุ่งเรืองและเบ็ดเตล็ดผสมกัน เช่นมีงาน
ทำบุญที่วัดแล้วมีการละเล่น มีคนขาย
ของเบ็ดเตล็ดควบคู่ไปด้วย จนน่าจะ
เรียก **พิธิบุญอธิกอธิก** (ปีที่บนเอิก
อะทิก) งานบุญอธิกทิก

อธมม (อะเทอัม) ที่ไม่มีธรรมะ ผิดธรรมะ
ผิดกฎ ขั้ว นอกคลองธรรม เช่น
มนุสฺสอธมม (มนุสฺสอะเทอัม) คน
อธรรม คนชั่ว (ใช้ อธรม (อะเทออร์)

ก็มี) **เจ้ากรรมวินิจจัญญ์** โดยอธมม
(เจ้ากรรมวินิจไชเกตุยโดยอะเทอัม)
เจ้ากรรมวินิจจัญญ์โดยธรรม **อธมมกมม**
(อะเทอัมเมียะกัม) กรรมชั่ว **อธมม**
วาจา (อะเทอัมเมียะเวียจา) ถ้อยคำ
ผิดธรรมะ ผิดกฎหมาย (คำใช้ในกาพย์
กลอน)

อธรมาน (อะเทียะเรียะเมียน) กำลังจะไม่
มี ที่ไม่มีเลย ตรงกันข้ามกับ **ธรมาน**
(เทียะเรียะเมียน)

อธิก (อะทิก) ยิ่ง เกิน เลิศล้ำ พ้น
ประมาณ แดง เพิ่ม เช่น **เจรินอธิก**
(เจรินอะทิก) มากยิ่ง **บือธิก** (เบีย
อะทิก) มากพ้นประมาณ (คำใช้ใน
กาพย์กลอน) เขียนกลายเป็น **อธิก**
(อะทิก) ก็มี **อธิกมาส** (อะทิกะ
เมียะส) เดือนแปดที่สอง ที่เพิ่มขึ้น
ตามจันทรคติ **จันมานอธิกมาส**
(จันมาเมียนอะทิกะเมียะส) ปีมีอธิกมาส
คือปีมี ๑๓ เดือน **อธิกวาระ** (อะทิกะ
เวียะเรียะ) หรือ-พาร (เปียร์) วันเพิ่ม
ในเดือนเจ็ดตามจันทรคติ ๓๐ วัน เช่น
จันมานอธิกวาระ (จันมาเมียนอะทิกะ
เวียะเรียะ) ปีมีอธิกวาร **อธิกสุรทิน**
(อะทิกะโสระะดิน) หรือ - **สุรยทิน**
(โสระะยะดิน) วันเพิ่มในเดือนกุมภาพันธ์
ตามสุริยคติ ทำให้มี ๒๕ วัน

อธิกรณ์, อธิกรณ์ (อะทิกะระนะ หรือ อะทิกอร์) การอ้างเหตุผล โทษ เรื่อง เหตุ วิวาท การทะเลาะ การขัดแย้ง ความ **เกิดอธิกรณ์** (เกิดอะทิกะระนะ) เกิดเหตุทะเลาะวิวาท **รบบั** **อธิกรณ์** (รุมเงี้ยวอะทิกอร์) รุมับเหตุ **อธิกรณ์มณฑาบ** (อะทิกะระนะ เมื่อนับ) หรือ—**มาด** (เมียด) ศาลชำระคดี **อธิกรณ์เลขกะ** (อะทิกะระนะเลขกะ) เสมียนตุลาการ

อธิกอตม (อะทีกะอะทม) กุ **อธม**

อธิการ (อะทิการ์) การบำเพ็ญกุศลยิ่งใหญ่ มหากุศล อำนาจ สิทธิ การครอบครอง การบังคับบัญชา บัญชาการ หน้าที่ ภาระ กฎหมาย ผู้ครอบครอง ผู้ตรวจตรา ผู้รับผิดชอบ เช่น **อธิการศาลาปฐมสิกขาสา** (อะทิการ์ชาลาปะณะมะเขิกขา) ครูใหญ่โรงเรียนปฐมศึกษา เขมรมักใช้เรียกบรรพชิตที่ได้รับสัญญาบัตรเป็นเจ้าอาวาสในวัดแต่ละแห่ง เรียก **โลกอธิการ** (โลกอะทิการ์) ท่านอธิการ หรือ **เจ้าอธิการ** (เจ้าอะทิการ์) เจ้าอธิการ (คำสามัญเรียก **โลกเมวตต** (โลกเมเวียด) หรือ **โลกสงฆราช** (โลกซ้องเคียะเรียด) คำโบราณเรียก **เจ้ากูว** (เจ้าโกว) ว่า **พระสงฆเจ้ากูว**

(เพี้ยะหี่ซ้องเจ้าโกว) **อธิการมณฑล** (อะทิกะระมันต์วล) เขตตำบลที่อธิการต้องตรวจตราดูแล

อธิการี (อะทิการี) หัวหน้าในการปกครอง ตรวจตรากิจการในที่แต่ละแห่ง ครูใหญ่ (ถ้าเป็นหญิงใช้ **อธิการินี**)

อธิคุณ (อะทิกุน) ที่มีคุณเลิศล้ำ มีคุณยิ่ง เช่น **มาตาปิตาชาอธิคุณรสบุตรีธิดา** (เมียดาเบียดาเจียดอะทิกุนรวบอะสับดที่ดา) แม่พ่อเป็นผู้ที่มีคุณเลิศล้ำของ บุตรีธิดา

อธิฐาน, อธิฐาน (อะทิดาน หรือ อะทิสส์ฐาน) อธิฐาน การตั้งใจ การตั้งใจจำเพาะ การตั้งใจปรารถนา เช่น **เชว้อธิฐาน** (เทว้ออะทิดาน) ทำการอธิฐาน **อธิฐานถาสุมโอยบาน** **สมเรจจัจฉง** (อะทิดานทาไซมออยบานซ้องมัจฉัจฉอมอง) อธิฐานว่าขอให้สำเร็จเหมือนหวังไว้ **อธิฐานบารมี** (อะทิดานบาระเมีย) บารมีที่ได้จากการอธิฐาน **อธิฐานสี่ล** (อะทิดานซึล) ศีลที่เกิดจากการอธิฐาน (ไม่ได้เกิดจากสมาทาน อธิฐานให้เกิดได้เป็นศีล)

อธิป (อะทิปะ หรือ อะทิบ) พระราชา อธิปที

อธิบดี (อะทิปะเดีย) อธิบดี ผู้เป็นใหญ่
ผู้เป็นเจ้าเป็นนาย ผู้เป็นประธาน เช่น
อธิบดีในเสนาบดี (อะทิปะเดียนัย
เซนาปะเดีย) ผู้เป็นใหญ่ของเสนาบดี
อธิบดีศาลาเรียน (อะทิปะเดียขาลา
เรียน) ครูใหญ่โรงเรียน **อธิบดีสมาคม**
(อะทิปะเดียซะมาคม) นายกสมาคม
อธิบดีรง (อะทิปะเดียรวง) รองอธิบดี

อธิปไตย (อะทิปะไต) ความเป็นใหญ่
อธิปไตย เช่น ประเทศเอกราชขุมา
อธิปไตยพญาลกษณะ (ปรอเตสะ
แอกะเรียดเมียนอะทิปะไตเบญญะเล็ยก
ชนะ) ประเทศเอกราชมีอธิปไตยเต็มที่
ทุกประการ

อธิบายน (อะทิบายน) การอธิบาย เช่น
ยลตามอธิบายน (ยัลตามอะทิบายน)
เข้าใจตามอธิบายน **อธิบายนโอยงายยล**
(อะทิบายนออยเงียยัล) อธิบายให้
เข้าใจง่าย **พากยอธิบายน** (เบยักอะ
ทิบายน) คำอธิบาย

อธิราช (อะทิเรียด) อธิราช ราชผู้เป็น
ใหญ่กว่าราชาทั้งหลาย มหาราช

อธยาสรัย (อัดเทยียไซร) อธยาสรัย เช่น
เดียวกับ อชฌาสัย

อธราตร (อัดเทรียต) เทียงคิน (คำใช้ใน
ภาพยนตร์)

อธวัน, อธวา (อัดเทวี่ยน หรือ อัดเทวีย)
ทาง แนวทาง **กณฎาธวัน** (ก๊อน
ดัลอัดเทวี่ยน) กลางทาง (คำใช้ใน
ภาพยนตร์)

อน (ออน) ๑. อ่อน เช่น สมบุรอน
(ซ็อมโบรออน) สื่อนอน เขียวอน
(เคียวออน) เขียวอ่อน น้ำเงินอ่อน
(คำใช้ในภาพยนตร์) (จาก อ่อน
คำไทย)

๒. ชื่อเพลงเขมร เรียก **เกลงอน**
(เพลงออน) ใช้องในงานแต่งงาน
อน (อ็อน) อ่อน น้อยลง ถอยลง ทูลา
เช่น **กมลางอน** (ก๊อมลางอ็อน) กำลัง
น้อยลง ถอยลง **จันเอน** (จ็อมเนะห์
อ็อน) ความรู้อ่อน **อนจิตต** (อ็อน
เจ็ด) อ่อนใจ น้อยใจ **อนัน** (อ็อนซ็อน)
ทูลาโรคไข **อาก่อน** (อักอ็อน) มี
ความกลุ้มใจ ชุ่มหมองใจ **อาบ่อน**
(อับอ็อน) ตกอับ

อนคม, อนคัม (อะนัค) ที่มีค่าเหลือจะटना
ได้ เช่น **รบส่อนักม** (รวบอะส็อะนัค)
ของมีค่า (คำใช้ในภาพยนตร์)

อนงค (อะน็อง หรือ อะนง) อนงค์
กามเทพ นางผู้เจ็ดโฉม (คำใช้ใน
ภาพยนตร์)

อนงคณ (อะนังเกียะเนียะ หรือ อะนังกัณ)

ที่ปราศจากกิเลส ผู้ปราศจากกิเลส
อวิชชา ผู้บริสุทธิ์ ผู้ปราศจากความ
เศร้าหมอง (คำใช้ในกาพย์กลอน)

อนตลา (อะนัตตา) ที่ไม่อยู่ในอำนาจจิต
ที่ไม่เป็นของจิต ที่ไม่มีแก่นสาร รูป
เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ
ล้วนเป็นอนัตตา **อนตตานุปัสสนา**
(อะนัตตานุปัสสนา) บัญญัติพิจารณา
เห็นเบญจขันธ์หรืออายตนะเป็นต้น เป็น
อนัตตา

อนนต (อะนัตถิ) อนันต์ ที่ไม่มีที่สิ้นสุด
ที่ไม่รู้จบ มากเกินประมาณ เช่น **มาน**
ผลชาอนนต (เมียนพอลเจียอะนัตถิ)
มีผลมากไม่อาจคณานับได้ **อเนก**
อนนต (อะเนกอะนัตถิ) อเนกอนันต์
มากเหลือคณานับประมาณ **อนนตคุณ**
(อะนัตถิคุณ) คุณมากเกินประมาณ
อนนตญฺญาณ (อะนัตถิญาณ) **อนนตญฺญาณ**
ผู้ที่มีความรู้ไม่รู้จักไม่รู้สิ้นสุด หมายถึง
พระพุทธเจ้า

อนนตริยกรรม (อะนัตถิกรรม) อนัน
ตริยกรรม บาปหนัก ๕ อย่าง

อนริย, อนารย (อะนริยียะ หรือ อะนา
ริยียะ) อนารยะ ที่ไม่ดี ไม่ประ
เสริฐ ไม่ลงระเบียบ **อนริยปประเทศ**
(อะนริยียะประเทศ) หรือ **อนารย**

ปรเทศ (อะนาเรียะเยียะปรเทศะ) **ปรเทศ**
อนารยประเทศ ประเทศไม่เจริญ ประ
เทศไม่มีระเบียบ

อนวัน (อนนวัน) อังนวัน (จาก **อัน**
วัน คำไทย) (คำใช้ในกาพย์กลอน
คำธรรมคาใช้ **องวร**)

อนาคต (อะนากัตถิ) อนาคต

อนาจาร (อะนัจจาริ) การประพฤติผิดแบบ
แผน ผิดธรรมเนียม ความประพฤติชั่ว
ไม่มีมารยาท มารยาทชั่ว เช่น **ปร-**
พริตตอนาจาร (ปรพริตตอะนัจจาริ)
ความประพฤติชั่ว

อนาถ (อะนาถา) อนาถา ที่ไม่มีที่พึ่งที่พำนัก
อนาถา (อะนาถา) กับ **อนาโถ**
(อะนาโถ) ก็ใช้ เช่น **บุตรอนาโถ**
(โบุตรอะถะอะนาโถ) ชายอนาถา
สุรอนาถา (สุริยอะนาถา) หญิงอนาถา
อนาถจิตต (อะนาถจิตต) ใจสงสาร
สังเวช **อาถิตอนาถ** (อาถิตอะนาถ)
สงสารเป็นต้นพัน

อนาทร (อะนาเตียะเรียะ หรือ อะนาตวัร)

๑. การไม่นำพาไม่เอาใจใส่ ไม่เอื้อเฟื้อ
การไม่เคารพ เช่น **ททวลเกณฺฐิยวโดย**
อนาทร (ตวัทวลเกณฺฐิยวโดยอะนาตวัร)
รับแขกโดยไม่เอาใจใส่เอื้อเฟื้อ **อนาทร**
กถา (อะนาเตียะเรียะกะทา) ถ้อยคำ

ที่พูดโดยไม่เคารพ **อนาทรมิตต**
(**อะนาเตยะเรยะมิต**) หรือ-**มิตร**
(**มิต**) มิตรที่นับถือกันโดยไม่สนิทใจ

๒. ทางไวยากรณ์ **ปรโยคอนาทร**
(**ปรโยคอะนาตวัร**) ประโยคที่ขึ้นต้น
ประโยคด้วย **กาลเบ** (**กาลเขอ**) เมื่อ
กาลแลด (**กาลแดด**) ขณะที่ **กาล**
(**กาล**) เวลา เมื่อ เช่น **กาลแลด**
ขุญกัณหานิยายอพีเรองนะ สรุบบแต่
กาทัมกมาตขุญมินไอยนิยายเทาทียต
(**กาลแลดคณุมก้อมปงนิเยยอ้อมบ**
เรองนะที่ **ขุรบัแต่เกือตโมกเคือตคณุม**
มินออยนิเยยตอเติวเคียด) ขณะที่
ฉันกำลังพูดจากเรื่องนั้น ทันใดนั้นแก
มาห้ามฉันไม่ให้พูดต่อไปอีก

อนาธิปไตย (**อะนาธิปะไต**) **อนาธิปไตย**
การไม่มีอธิปไตย ไม่มีอิสรภาพ ไม่มี
เสรีภาพในการปกครอง ประชากรราษฎรที่
ไม่มีผู้นำ เช่น **ปรเทศแลดจิตเนากนง**
อนาธิปไตย มีนอาจอ้างแสดงกฏม-
เร็นไอยเกิตบานเพีย (**ปรอเตะสแด**
เจ็ดเนวิคองอะนาทิปะไต มีนอาจอ้าง
ข้างเกียดย้อมเร็นออยเกิตบานเลย) ประ
เทศที่อยู่ในระบบอนาธิปไตย ไม่อาจ
ทำความเจริญให้เกิดได้เลย

อนามย, อนามัย (**อะนาเมยะเยยะ หรือ**

อะนาไม) ความไม่มีโรค ความสุข
สบายของร่างกาย **กรุมอนามัย** (**กรุม**
อะนาไม) กรุมอนามัย กรุมบำบัดโรค
กรุมสุขภาพ **อนามยกระ** (**อะนา**
เมยะเยยะกระห) สถานพยาบาล

อนารย (**อะนาเรยะเยยะ**) ดู **อนาริย**
อนิจ (**อะเน็จะ หรือ อะเน็จ**) ที่ไม่เที่ยง
ไม่ถาวร ที่แปรปรวนไปตามธรรมดา
ตรงข้ามกับ **นิจ** กับ **นิตย** (**นิจ กับ**
นิต) **อนิจกมม** (**อะเน็จะกัม**)
ความตาย **ททวลอนิจกมม** (**ตัวตวล**
อะเน็จะกัม) ถึงแก่ความตาย (สำหรับ
คนธรรมดา) **อนิจธมม** (**อะเน็จะ**
เทือม) ธรรมอันไม่เที่ยงคือความตาย
ททวลอนิจธมม (**ตัวตวลอะเน็จะ**
ทัม) ถึงแก่มรณภาพ (สำหรับบรรพชิต)

อนิจจ (**อะเน็จจ**) ไม่เที่ยง ใช้เป็นคำอุทาน
ในเวลาเกิดความสังเวชสลดใจ เช่น
อนิจจ หน (**อะเน็จจ หนอ**) อนิจจ
หนอ

อนิจจา (**อะเน็จจา**) อนิจจา ใช้เป็นคำ
อุทานในเวลาเกิดความสังเวชสลดใจเช่น
เดียวกัน เช่น **ควรอนิจจาณาสหน**
(**กัวรรอะเน็จจาณะสหนอ**) ควรสังเวชหนอ

อนุ (**อะนุ**) ตาม เรื่อย ๆ รอง **อนุกลา**
(**อะนุกะลา**) หรือ **อนุกะปัส** (**อะนุ-**

เกบียะส) มาตรการอย่างหนึ่งประมาณ
ครึ่งกระเบียด คือ ๑ ใน ๘ นิ้ว (กลา
กับ เกบียัส = ๑ ใน ๘ นิ้ว) **อนุกูล**
(*อะนุกูล*) ความกรุณา การทำนุบำรุง
อนุเคราะห์ **อนุกรม** (*อะนุกร้อม*)
ลำดับ ระเบียบตามลำดับ **วณานุกรม**
(*เวียะจะนานุกร้อม*) พจนานุกรม **อนุช**
(*อะนุช*) น้องชาย ราชศัพท์ใช้ **พระ**
อนุช (*เพรียะห้อนุช*) หรือ สมเญ
พระอนุช (*ขอมตัวเพรียะห้อนุช*) พระ
อนุชา หรือ สมเด็จพระอนุชา **อนุญ**
ญาต (*อะนุญญาต*) อนุญาต **อนุทิน**
(*อะนุทิน*) เรียงไปตามวัน ทุก ๆ วัน
อนุทิส (*อะนุทิส*) ทิศเล็กได้แก่
อาคเนย์ นิริติ พายัพ อีสาน **อนุนา**
สิก (*อะนุเนียซึก*) หรือ **อนุนาสิกนุต**
(*อะนุเนียเซกัน*) อักษรที่มีเสียงออก
ตามจมูก **อนุกริยา** (*อะนุเพียะริเยีย*)
ภรรยาน้อย **อนุภาค** (*อะนุเพียก*) ครึ่ง
ส่วน **อนุมัต** (*อะนุมัต*) ยินยอม ยอม
ตาม **อนุโมทนา** (*อะนุโมเตียะเนีย*)
อนุโมทนา ความยินดีตาม **อนุรกษ**
(*อะนุเรียก*) หรือ-**รกษ** (*เรียก*) รักษา
อยู่เรื่อย ๆ ดูแลรักษา **อนุโลม** (*อะนุ*
โลม) อนุโลม ยินยอมตาม ไม่ขัดขวาง
เช่น **กัวรรอนุโลมขละเท** (*กัวรรอะนุ*

โลมคละห้เดวี) **ควรอนุโลม** ไปบ้าง
อนวุตต (*อะนุเวียด*) ประพฤติตาม
ทำตาม ยอมตาม อนุโลม **อนวาท**
(*อะนุเวียต*) การกล่าวโทษ **อนุสญญา**
(*อะนุชัญญา*) อนุสัญญา กิจพร้อมเพรียง
หรือ ลักษณะของกิจพร้อมเพรียงกัน
หนังสือเป็นเครื่องกำชับตามกิจสัญญา
เช่น **ปรตบัตติตามอนุสญญา** (*ปรอ*
เตบัตติตามอะนุชัญญา) ปฏิบัติตาม
อนุสัญญา **อนุสนธิ** (*อะนุซันทิ*) อนุ
สนธิ การเริ่มต้นสะทกไว้ก่อน แล้วจึง
ดำเนินงานใหญ่ หรืองานสำคัญต่อไป
การสืบต่อเรื่องไปตามลำดับ **อนุสา**
สนะ (*อะนุซะสสนะ*) หรือ-**สาสน์**
(*ซะส*) คำสั่งสอน การสั่งสอน **อนุสสติ**
(*อะนุสะสสะเตะ*) หรือ **อนุสสรณะ**
(*อะนุสะสสะระนะห้*) หรือ **อนุสสรณ**
(*อะนุสซอร์*) การนึกระลึกถึง ระลึก
ตามการนึกถึงเรื่อย ๆ

อนุภาพ (*อะนุเพียบ*) ความเชื่อสนิท ความ
รู้จัก ความเข้าใจชัดแจ้ง

อนุมาตรา (*อะนุเมียตรา*) มาตรการอง หรือ
มาตราย่อยที่เรียบเรียงตามลำดับในมาตรา
ของพระราชบัญญัติ เป็นความแยกออก
จากมาตรานั้นตามลำดับตัวอักษรเช่น ก)
ข)....ค).... เป็นต้น

อเนก (*อะแนก*) อเนก มากจนนับไม่ถ้วน

เช่น เจริญอเนก (เจริญอะเนก) มาก
ยิ่ง อเนกนัย (อะเนกนะนัย) ที่มีหลาย
นัย อเนกพิธ (อะเนกปะถิด) หรือ-วิช
(วิธ) หลายอย่าง หลายแบบ อเนก
อนันท์ (อะเนกอะนัถ) ที่มากนักตัด
ราคาไม่ได้ อเนกอนนต (อะเนกอะ
นัถ) มากยิ่งไม่มีที่สิ้นสุด

อโนม (อะโนเมียะ หรือ อะโนม) ไม่ตกต่ำ
ไม่ทำทรมาน ประเสริฐ เลิศ สูงส่ง
เช่น อโนมคุณ (อะโนเมียะกุน) คุณ
สูงส่ง ที่มีคุณสูงส่ง อโนมปปัญญา
(อะโนเมียบัญญา) ปัญญาแหลมคม
อโนมญญาณ (อะโนเมียญญะยาน)
ญาณอันสูงส่ง อโนมสตุต (อะโน
เมียะซัด) สัตว์ประเสริฐ (บรมโพธิสัตว์
มหาสัตว์) ใช้-สตุ (ซัด) ก็ได้

อนต (อ้อนตะ หรือ อ้อน) ที่สุด จน เสร็จ
ชั่ว ตกต่ำ ไม่ประเสริฐ อนตกมม
(อ้อนตะกัม) กรรมชั่ว การตกต่ำ
การเป็นปลายสุด อนตกาล (อ้อนตะ
กาล) เวลาตาย อนตพรัณ (อ้อนตะ
เป้อร์) หรือ อนตวณณ (อ้อนตะ
เวี้ยน) ขนวรรณะ สุทร อนตวาสิน
(อ้อนตะเวียะเซ็น) หรือ อนตวาสี
(อ้อนเตเวียะเซี่ย) ศิษย์ ลูกศิษย์ อนต
ชาติ (อ้อนตะเจียด) ผู้มีชาติตระกูล
ต่ำทรมาน

อนตะ (อ้อนตะ) ไล่ใหญ่ ราชศัพท์ใช้
พระอนตะ (เพรียะหื้ออ้อนตะ)

อนตคุณ (อ้อนตะกุน) ไล่เด็ก ไล่ทบ
ราชศัพท์ใช้ **พระอนตคุณ** (เพรียะหื้อ
อ้อนตะกุน) หรือ **พระอนตคุณ**
(เพรียะหื้ออ้อนตะกุนัง)

อนตย (อ้อนตอย) เชื่อง ๆ กระทบกระเมี้ยน
เช่น โกรกเกียรอนตยเจญเทา (โกรก
เคอร์อ้อนตอยเจญเตวี) ลูกเก็นเชื่อง ๆ
กระทบกระเมี้ยนออกไป

อนตร (อ้อนดอร์ หรือ อ้อนตะระ) ช่อง
ระหว่าง ระยะ โทษพลั้งพลาด โอกาส
ฝ่า ผ่านง อุนตรกบบ (อ้อนตะระกับ)
กับที่อยู่ระหว่างกับหนึ่ง ๆ เกิด
อุนตรกบบ (เกิดอ้อนดอระกับ) เกิด
ทะเลาะวิวาทรบราฆ่าฟันกัน เช่น กัพุง
แต่สุข ๆ สรวบแต่สรวกเทศเกิดอุนตร
กบบ (กัอมปุงแตสกก ๆ ขรับแตขรกก
เตะสเกิดอ้อนตะระกับ) กำลังจะเป็น
สุข ทันใดนั้นบ้านเมืองก็เกิดก่อกวนรบรา
ฆ่าฟันกัน อุนตรการณ (อ้อนตะระ
การ) หรือ-เหตุ (แอ็ด) เหตุขัดข้อง
อุปสรรค อุนตรชาติ (อ้อนตะระเจียด)
ชาติอื่น นานาชาติ

อนตร ! (อ้อนดอร์ หรือ อ้อนดะห์) คำ
ตัดจาก อุนตรธาน (อ้อนดอร์เทียน
หรือ อ้อนตะระเทียน) ความพิณาศ

ฉิบหาย ใช้เป็นคำทักกันเล่นด้วยความ
สนิทสนม เช่น **อาอนุตร!** (อาอ้อน
ดอร์) อ้ายฉิบหาย

อนฺตรธาน (อ้อนตะระเทียน หรือ อ้อนตอ
เทียน) ความพินาศ ฉิบหาย ทำให้
พินาศฉิบหาย เช่น **อนฺตรธานทรพย
ธนอสร์ลิ่ง** (อ้อนตะระเทียนเตร้อับ
ทวนอะสร์วลิ่ง) ทำทรัพย์เงินทอง
พินาศหมดเกลี้ยง ใช้เป็นคำทักกันด้วย
ความสนิทสนม เช่น **อาอนฺตรธาน**
(อาอ้อนค่อเทียน) อ้ายฉิบหาย

อนฺตรวาสก (อ้อนตะระวาสก) สบง

อนฺตราย (อ้อนตะระราย) อันตราย เช่น **สุม
กัโอยมานอนฺตรายตามผูลูว** (โชม
กมออยเมียนอ้อนตะระรายตามโพลัว)
ขออย่าให้มีอันตรายตามทาง

อนฺตากอนฺติจ (อ้อนตักอ้อนเต็จ) นึก ๆ
หน่อย ๆ เช่น **ขุญ้อิตบานนึ่งอนฺตาก
อนฺติจโสะ** (คุญมเอ็ดบานเติงอ้อนตัก
อ้อนเต็จซอะส) ฉันไม่รู้สักรึก (มัก
ใช้พูดที่เสียมเปรียบกับพระตะบองมากกว่า
เซตอื่น)

อนฺตาย (อ้อนตาย) ไหลย็คอย่างน้ำลาย
เช่น **แวงอนฺตาย** (แวงอ้อนตาย) ยาวย็ค

อนฺติตอนฺตุง (อ้อนเต็ดอ้อนโตง) ยงโย
ยงหยก เช่น **ขัมปริงฎกสฺทงอนฺติต**

อนฺตุง (ค้อมเปริงดอกโขตงอ้อนเต็ด
อ้อนโตง) พยายามถอน (กล้า) คำนา
ยงโยยงหยก โดยปริยายหมายความว่าด้วย
ความยากลำบาก เช่น **ขัมฎกาบผูลูน**
อนฺติตอนฺตุง (ค้อมเพ็กอับพุกนอ้อน
เต็ดอ้อนโตง) พยายามประจบประแจง
ด้วยความยากลำบาก

อนฺติต (อ้อนเต็ด) ๑. ที่ไกลลิบ ไกลมาก
ที่สูงลิบ เช่น **ผูลูวจายอนฺติต** (โพลัว
ขายอ้อนเต็ด) ทางไกลลิบ **ขุพส
อนฺติต** (คุบวะสอ้อนเต็ด) สูงลิบ

๒. เสียงก้าง เกิด ๆ เช่น **ภาสุร
แอกแบลงอนฺติตวาตฟุริก** (ลือไซร์
แอกแบลงอ้อนเต็ดเว้อลฟุริก) ได้ยิน
เสียงร่นว้าวก้างเกิด ๆ ทุกเข้า

อนฺติริต (อ้อนเตอเรือเร็ด) เสียงร่นว้าว
ตุ้ยตุ้ย

อนฺตุย (อ้อนโต้ย) เร็วปรือ ผลุนผลัน เช่น
เงือรอนฺตุย (เดือร้ออ้อนโต้ย) เดินอย่าง
รวดเร็ว

อนฺตุล (อ้อนโตล) อาการที่สัตว์ตัวเล็กเตี้ย
ตัวสั้นตีนสั้นวิ่ง เช่น **กรวออิตรต
อนฺตุล ๆ** (กรวอเอ็ดริวตอ้อนโตล ๆ)
นกกลุ่มอี่ควังต้อย ๆ

อนฺเต (อ้อนเต) ช้างใน ในที่ใกล้ซึก
อนฺเตปร (อ้อนเตบระ หรือ อ้อนเต

โประ) ในราชสำนัก ในพระราชวัง
อนเตวาสึก (อันเตเวียซึก) ผู้มักอยู่
ใกล้ซีกครุคือศิษย์

อนเตบอนตาบ (อันเตบอันตาบ) ที่ยาก
ลำบาก ด้วยการทำงาฆ่าหมูโคลน
หลายชั้นหลายแห่ง เช่น ขังลงทีก
อนเตบอนตาบ (ค้อมบลองตีกอันเตบ
อันตาบ) พยายามฆ่าหมูอย่างยากลำบาก

อนเตวาสึก, อนเตวาสิ (อันเตเวียซึก
หรือ อันเตเวียเซีย) ศิษย์ ลูกศิษย์

อนเตงอนไต (อันเตงอันไต) ยึดเยื่อ
เรื้อรัง เช่น เกิดกฏอันเตงอนไตมิน
เจะเสจร (เกิดเกิดอันเตงอันไต
มินเจะซุจ) เกิดกฏยึดเยื่อไม่รู้จักเสร็จ
อันเตงอนไต (ชื่ออันเตงอันไต)
บ้วยเรื้อรัง ใช้ อนเตงๆ (อันเตงๆ)
ก็มี อนไตๆ (อันไตๆ) ก็มี หมายถึง
รื่องแรงๆ โดยเฉพาะถึงไม้ที่หักแต่ยังไม่
ขาดหล่นลงมา ห้อยรื่องแรงๆ ดังใช้
ชาบอันเตงๆ (เจ้อบอันเตงๆ)
ติดรื่องแรงๆ หรือเนาทากชาบอันไตๆ
(เนวีเตียกเจ้อบอันไตๆ) ยังเกี่ยวติด
อยู่รื่องแรงๆ

อนโต (อันโต) ข้างใน เช่น อนโตชน
(อันโตจวัน) คนข้างในคือคนในบ้าน
คนในครอบครัว อนโตนคร (อันโต

นวกั้ว) ในนคร ในกรุง

อนตุรต (อันตุรอต) เกลไกล ลอยชาย
ลอยนวล เช่น ฎีรอนตุรตจะอนตุรต
เพ็ง (เคอร์อันตุรอตโจห้อตันตุรอต
เล็ง) เกลไกลไปมา

อนตุร่าก (อันตุร่าก) งกๆ ไม่ได้หยุดได้
พัก เช่น ข้มแรกลกก่อนตุร่ากร่าเล็ง
(ค่อมแรกลั่ววกอันตุร่ากร่าเล็งใหญ่)
พยายามหาบของชายงกๆ ไม่ได้หยุด
ได้พักทุกวัน

อนตุริก (อันตุริก) หย่าๆ ไม่ได้หยุด
หย่อน เช่น รต่อนตุริก (รวัดอัน
ตุริก) ว้างหย่าๆ ไม่ได้หยุดหย่อน
แฉกโบลอนตุริก (แซกโบลอันตุริก)
หมาว้างหย่าๆ ไม่ได้หยุดหย่อน

อนตุรูก (อันตุรูก) งกๆ เรื้อรๆ ไม่ได้หยุด
ยัง เช่น เขวี่การอนตุรูกทาล่งาง
(เทวอการอันตุรูกเต้อลเล้งยง) ทำ
งานงกๆ เรื้อรๆ ไม่ได้หยุดยั้งจนเย็น

อนตุเร็ก (อันตุเร็ก) ซอกๆ จากนี้ไปโน้น
โดยไม่ได้หยุดได้พัก เช่น ฎีรอนตุเร็ก
ทาล่งาง (เคอร์อันตุเร็กเต้อล
เล้งยง) เดินซอกๆ ไม่ได้หยุดได้พัก
จนถึงเย็น

อนโตรูก (อันโตรูก) งกๆ ไม่ได้หยุดหย่อน
ห้อยหน่องต้องแหน่ง เช่น ฎีรอน-

โตรก (เตอร์ออนโตรก) เติงก ๆ
ไม่หยดหย่อน สพายสมพายออนโตรก
จะออนโตรกเพ็ง (เข้บียซ็อมเบีย
ออนโตรกโจะหือออนโตรกเล็ง) สพาย
ห่อผ้าอ้น้องต่องแห่งไปมา

อนถม (ออนทอม) โนมัท้วง กัม ๆ เงย ๆ
กระตุมกระติบ กระติบ ๆ เช่น เฎี
อนถมจุลทา (เตอร์ออนทอมโจลเตวี)
เดินกัม ๆ เงย ๆ เข้าไป

อนถัม (ออนเทิม) ที่มืทำอ่อน ๆ กัม ๆ
เเงย ๆ นอบน้อม เช่น เฎีอนถัมจุล
ทา (เตอร์ออนเทิมโจลเตวี) เดิน
นอบน้อมเข้าไป

อนโถง ๆ (ออนโทง ๆ) ๑. ค่อยเป็นค่อย
ไป ค่อย ๆ ด้วยความอึดกักขัดสน เช่น
เรียนสูตรอนโถง ๆ (เรียนโสค้ออน
โถง ๆ) ค่อย ๆ เล่าเรียนบทเรียน เฎี
การอนโถง ๆ (เทวการ้ออนโถง ๆ)
ค่อย ๆ ทำงาน รกส่อนโถง (รวักซ็
ออนโถง) ค่อย ๆ หากิน

๒. หงอก ๆ เรื่อย ๆ ไม่ละ เช่น
องวรอนโถง ๆ ทาล่แตทนต์ิตพรม
โอย (อ้องวร้ออนโถง ๆ เต้อล่แต
ต่วนเจ็ดพรมมอย) อ่อนวอนหงอก ๆ
จนกระทั่งใจอ่อนยอมให้

อนทง (ออนตวง) ๑. คั้นหูก จักค้ายอื่น
เข้าหูก เรียก อนทงอโเบ (ออนตวง
อ้อมบอะห์) ส่วนค้ายที่จักเข้าหูกแล้วกัน
เรียก อนทงเขมา (ออนตวงเคมา)
ค้ายอื่น อโเบอนทง (อ้อมบอะห์ออน
ตวง) ค้ายที่จักเข้าหูกแล้ว

๒. ชักจูง เช่น อนทงกุนโอยจ็
ปริงเรียน (ออนตวงโกนออยค้อมเปริง
เรียน) ชักจูงเต็กให้พยายามเรียน โยง
อนทง (โยงออนตวง) แนะนำชักจูง
ให้ได้ประโยชน์ ทำนุบำรุงให้เจริญออก
งาม (ดู โยง) อนทงพรวลิ่ง (ออน
ตวงพรวลิ่ง) เรียกขวัญ

๓. จักให้เผยอให้ลอยขึ้นหรือให้พ้น
จากที่ เช่น อนทงเถีหุบ (ออนตวง
เขอหุบ) จักไม้ซุง

อนทง (ออนต้วง) ปลาไหล เช่น อนทง
กบักก (ออนต้วงก้อบพัวก) ปลาไหล
หมกตัวในโคลน อนทงส (ออนต้วงขอ)
ปลาไหลเผือก จรมะอนทง (จรอ
โมะหือออนต้วง) จมูกปลาไหล โดย
ปริยายหมายความว่า จมูกของคนที่มีลักษณะ
ปลายแหลมเล็ก มนุสจรมะอนทง
(มนุสจจรอโมะหือออนต้วง) คนจมูก
ปลาไหล โดยปริยายหมายความว่า คนที่เก้ง
หรือเอาแต่พูดหวานล้อมทำเรื่องที่ปกปิด

ให้เห็นชัดขึ้น **อนทง** แวง **กักรกณ** **นัง**
แวง (**อ้อนตังแวงกมรวิกรกณ**)
 ปลาไหลยาวอย่าหาหม้อยาว โดยปริยาย
 หมายถึง เรื่องสั้นเรื่องง่าย อย่าทำให้
 ยาวหรือลำบากเลย **โพะอนทง** (**บ๊ะหี**
อ้อนตัง) ท้องปลาไหล โดยปริยาย
 หมายถึง มีใจซื่อตรงไม่หลบแคลง ตั้งใจ
มนุสสโพะอนทง (**มมะสับ๊ะหีอ้อน**
ตัง) คนมีใจซื่อตรง

อนทงजार (**อ้อนตังजार**) โรคชนิดหนึ่งมี
 เลือดออกทางปากทางจมูก เป็นโรค
 รุนแรงแก้ไขยาก

อนทงรุก (**อ้อนตังรุก**) เลือดกำเดา เรียก
อนทงรุกจุมะ (**อ้อนตังรุกจุมะ**)
 เลือดกำเดาจมูก

อนทงวิท (**อ้อนตังวิท**) ชื่อไม้เถาชนิดหนึ่ง
 ใบมีกลิ่นฉุน ๆ ใช้ทำทำเป็นฝักหรือผสม
 ในแกงเพื่อบดกลิ่นคาว

อนทงอ้ง (**อ้อนตังอ้ง**) ปลาไหลอย่าง โดย
 ปริยายหมายความว่า กตเคี้ยว เหมือนปลา
 ไหลที่ขดใส่ตั๋บอย่าง เช่น **ผูลูอนทง**
อ้ง (**โพลิวอ้อนตังอ้ง**) ทางกตเคี้ยว
รบต่อนทงอ้ง (**รวบอดอ้อนตังอ้ง**)
 ทางกตเคี้ยวกววน

อนทาก (**อ้อนเตียก**) แร้ง บ่วง จัน เช่น
สควหาบอนทาก (**ซัดเจ็บบอ้อนเตียก**)

สัตว์ติดบ่วง **อนทาก** แฉงฉง (**อ้อน**
เตียกแฉงฉง) บ่วง **อนทากรุด**
 (**อ้อนเตียกรุด**) บ่วงรูด **อนทากั่วต**
 (**อ้อนเตียกเวียด**) แร้ว **อนทากุขลา**
 (**อ้อนเตียกคุลา**) จันฉักเสื่อ **อนทาก**
กาม (**อ้อนเตียกกาม**) บ่วงกาม **อน**
ทากไถ (**อ้อนเตียกไถ**) บ่วงมือ หักฉ-
 บาส **อนทากุมาร** (**อ้อนเตียกเมียร**)
 บ่วงมาร **ซาบอนทาก** (**เจ็บบอ้อน**
เตียก) ติดบ่วง ติดกับเพราะหลงกล
เนาทงอนทาก (**เนวิคองอ้อนเตียก**)
 อยู่ในบ่วง ตามตำราจับยาม หมายถึง
 ไม่หาย ไม่ตาย **เนาเกราอนทาก** (**เนวิ**
เกราอ้อนเตียก) อยู่นอกบ่วง ตามตำรา
 จับยาม หมายถึง หาย ตาย ฯลฯ

อนทากุขลา (**อ้อนเตียกคุลา**) ชื่อศิลปะ
 ชั้นเชิงการใช้อาวุธแบบหนึ่งที่มีท่าทาง
 เหมือนวงกลมที่เป็นบ่วง หรือจันฉักเสื่อ
 เช่น **กงอนทากุขลา** (**กงอ้อนเตียก**
คุลา) ไขว่บ่วงเสื่อ **องกุขกงอนทาก**
คุลา (**อองกุขกงอ้อนเตียกคุลา**) นั้ง
 ไขว่ห้าง

อนทิล, **อนทิล** (**อ้อนติล หรือ อ้อนติล**) กู
อนทิล หรือ **อนทิล**

อนทรีรต (**อ้อนตรีรต**) กู **อนทรีรต**

อนเท็ด (**อ้อนเต็ด**) เย็บ ๆ ยวบ ๆ ใช้แก้

สิ่งที่มีความยาว แต่บาง ตรงหรือสิ่งที่
รองข้างใต้ห่างๆ เช่น รางส่อนเท็ด ๆ
(รวเลอะส้ออนเต็ด ๆ) อ่อนเย็บ ๆ
กฏารสพานอนเท็ด ๆ (กุดาร์เซบียน
อ่อนเต็ด ๆ) กระตางสะพานยวบ ๆ
(ใช้ อนูเช็ด (อ่อนเท็ด) ก็มี)

อนโทก (อ่อนโตก) ๑. เครื่องคักสัตว์ชนิด
หนึ่ง มีก้นมีสายกับลิ่มที่ทำให้หลดหล่น
ลงได้ เช่น อนโทกสไฟจ (อ่อนโตก
ซ้อมไปจ) บ่วงคักก็เห็น อนโทกสุวา
(อ่อนโตกชวา) บ่วงคักถึง

๒. เครื่องสำหรับกลิ้งไม่มีก้นมีสาย
ใช้เหยียบเวลากลิ้ง ทำคนเดียวก็ได้เรียก
อนโทกกรพั้ง (อ่อนโตกกรอเล้ง)

อนโทกอนโทล (อ่อนโตกออ่อนโตล) วอน
ขอ อ่อนวอน คะยันคะยอ เช่น ข่อน-
โทกอนโทลสุ้ย่างฉา ก็เนาแต่มิน
พุมโอย (คือมอ่อนโตกออ่อนโตลสม
ยงนา ก็เนวีแต่มินพุมมออย) พยายาม
วอนขออย่างใดก็ยังไมยินยอมให้ กาค
เจแถมกนิยาย อนโทกอนโทลโอย
ขญ์เทาซวยสงโคระโทะทุกข (เก้อด
เจห้แตโมกนิเยียยอ่อนโตกออ่อนโตล
ออยคญมเดวีจวยซ้องกรวะหัดอะหัดัก)
เขาเอาแต่มาพูดอ่อนวอนคะยันคะยอให้
นั้นไปช่วยสงเคราะห์ให้พ้นทุกข์

อนโทล (อ่อนโตล) ท่องเที่ยว เที่ยวเวียน
ว้ายตายเกิดในวัฏสงสาร เช่น อนโทล
เก็ดสลาบ (อ่อนโตลเก็ดซลับ) เวียน
ว้ายตายเกิด อนโทลเทาณงภพตุง
ภพธิ์ (อ่อนโตลเดวีคองพหโตจพหทม)
ท่องเที่ยวไปในภพใหญ่ภพน้อย อน-
โทลรคสพพทิสทีกักรกพุมเญ (อ่อน
โตลรวกซ้อบต๊ะสัดทีกักรกพุมเคญ)
เที่ยวหาทุกทิศที่ค้นหาไม่พบ (คำใช้ใน
กาพย์กลอน)

อนล่ำสลา (อ่อนล่ำซลา) เวลานั้นชั่วเดียว
หมากจืด ใช้ว่า ยूरปรแหลมวอยอนล่ำ
สลา (ยูร์ปรอแหลมวอยอ่อนล่ำซลา)
นานชั่วเดียวหมากจืด

อนทะสา (อ่อนเตยะห้ซา) กระสับกระส่าย
ทรนทราย เช่น เจแตอนทะसानา
พุดซ (เจห้แตอ่อนเตยะห้ซานะวีปุม
สก) เอาแต่กระสับกระส่ายอยู่ไม่เป็นสุข
อนทะสารกทักผึก (อ่อนเตยะห้ซา
รวกตักเพ็ก) ทรนทรายหาน้ำดื่ม
อนทะสาขวาร-ก (อ่อนเตยะห้ซา
ควาร์ก) รับประทานลูกกลืน เช่น จะอน-
ทะสาขวาร-กปรณูปนอานึงเทา
ฉาฉลาม (โจะห้ที่อ่อนเตยะห้ซาควาร์
กอปรอญ์อับ-นอานึงเดวีนาเพ็ดยม)
รับประทานลูกกลืนจะไปไหน อนทะสา
อนทาโลง (อ่อนเตยะห้ซาอ่อนเตยะโลง)

รับวิ่งลูกจนเพราะกลัวขึ้นมาทันที **อน-**
ทะสาตุลลาม (อ้อนเตี้ยะห้ชาซูลอ
เขี่ยม) ทูรันทุรายตอนใกล้จะหมดลม
โดยปริยายหมายความว่า ทูรันทุราย พล่าน
เร้าร้อน เช่น **ก้อาลอนทะสาตุลลาม**
เทาณากุลาม (กมออลอ้อนเตี้ยะห้ชา
ซูลอเขี่ยมเติ้วนาเพลี่ยม) อย่าเพิ่งทูรณ
ทูรายไปไหน

อนทะอนทะง (อ้อนเตี้ยะห้ฮ้อนแดง) เร้าร้อน
กระสับกระส่าย ทูรันทุราย กลิ้งเกลือก
เกลือกกลดนด้วยพิษไข้หรือความร้อน เช่น
กรุนเกฎากรหายอนทะอนทะง (กรุน
เกฎากรอฮายอ้อนเตี้ยะห้ฮ้อนแดง) พิษ
ไข้ร้อนกระหายกระสับกระส่าย โดย
ปริยายหมายความว่า กระหายกระสับกระส่าย
หรือทูรันทุรายด้วยความปรารถนาอยาก
ได้หรือความขิงโกรธ เช่น **จงบาน**
อนทะอนทะง (จ้องบานอ้อนเตี้ยะห้
ฮ้อนแดง) อยากได้ทูรันทุราย **อนทะ**
อนทะงจงบาน (อ้อนเตี้ยะห้ฮ้อนแดง
จ้องบาน) กระสับกระส่ายอยากได้ ขิง
อนทะอนทะง (เค็งอ้อนเตี้ยะห้ฮ้อน
แดง) โกรธทูรันทุราย

อนทุรัก (อ้อนตุรวัก) งก ๆ เช่น **เฎีรอน-**
ทุรัก (เคอร์อ้อนตุรวัก) เติ่งงก ๆ

อนทุรต (อ้อนตุรวต) กะปลดกะเปลี่ย

ทอดน่อง เช่น **รต่อนทุรต** (รวัดอ้อน
ตุรวต) วิ่งกะปลดกะเปลี่ย

อนทุราก (อ้อนตุรียก) อ้อย ๆ อ้าย ๆ เช่น
รต่อนทุราก (รวัดอ้อนตุรียก) วิ่งอ้อย
อ้าย ๆ

อนทุราม (อ้อนตุรียม) ที่ยาว ยาวช้า ๆ
ที่ละก้าว ๆ เช่น **รต่อนทุราม** (รวัดอ้อน
ตุรียม) วิ่งยาว ยาวช้า ๆ ที่ละก้าว

อนทุรต (อ้อนตุรุต) เสียงดังตุรุต ๆ อยู่
เรื่อย ๆ

อนทุรุก (อ้อนตุรุก) เช่นเดียวกับ **อนทุรัก**

อนทุรุต (อ้อนตุรุต) อาการเดินหนักกัน
นั่งหม่อมรุ่มร่ามเรื้อร่า ทั้งยังเดินยวบเข้า
ด้วย ตั้งใจว่า **เฎีรอนทุรุต** (เคอร์
อ้อนตุรุต)

อนทุเริต (อ้อนตุเริต) เติ่งเข่ง ๆ ใจว่า
เฎีรอนทุเริต (เคอร์อ้อนตุเริต)

อนทุเริม (อ้อนตุเริม) ยืดยาด เติ่งหรือวิ่ง
ก้าวยาว ๆ ห่าง ๆ ใจว่า **เฎีรอนทุเริม**
(เคอร์อ้อนตุเริม) หรือ **รต่อนทุเริม**
(รวัดอ้อนตุเริม) ใจ **อนทุเริม ๆ** (อ้อน
เทิม ๆ) ก็มี

อนทุ (อ้อนเทียะ) บอด มีด **อนทุการ**
พนทุนาการ (อ้อนเทียะการ์เพ็น
เทียะเนียเกียร์) คุกมีด **อนทุพาล**
(อ้อนเทียะเบียล) ถันพาล ไม้มีด
เหมือนคนตาบอด

อนุธิล, อนุธิล (อ้อนทิล หรือ อ้อนทิล)
 แข็งตัวหยุ่น ๆ เช่น จาหวยเทบนิ่งริง
อนุธิล ๆ (จาฮวยเตบนิ่งริงอ้อนทิล ๆ)
 เค้าฮวยเพ็งจะแข็งตัวหยุ่น ๆ **อนุธิล**
 หรือ **อนุธิล** ก็ใช้ แต่ใช้ **อนุธิล** มาก
 กว่า

อนุเต็ม (อ้อนเต็ม) ดู **อนุเทริม**

อนุลัก (อ้อนลัก) ผักจิ้ม เช่น **อนุลักสุรัส**
 (อ้อนลักะกะขุระส) ผักสด **อนุลักเนา**
 (อ้อนลักเนา) ผักดิบ **อนุลักสุรส**
 (อ้อนลักโขหุระส) ผักลวก **อนุลัก**
อนุไล (อ้อนลักอ้อนไล) ผักต่าง ๆ
 ผักครบทุกอย่าง **จงพิสาโอयरกอญลัก**
จงสุรณุกโอโยเนอย (จ้องปี่ซาออยรวก
 อ้อนลักจ้องขุรอนกออยเนอย) อยาก
 กินให้หาผัก อยากสบายให้เนื่อย (ใน
 การเรียนการหากิน)

อนุลง (อ้อนลง) สีน้าเงินขึ้นเป็นเงาวับ
 หรือ เป็นมันสกลใส คงใช้ **เขี้ยวอนุลง**
 (เคี้ยวอ้อนลง)

อนุล่ง (อ้อนล่ง) หวังน้ำ วังน้ำ เช่น
 ลิจทุกกุนงบึงจัตรงอญล่ง (ลิจทุกกุนง
 เบ็งจ้อมตุรื่องอ้อนล่ง) เรือจมในบึง
 ตรงวังน้ำ **อนุล่งกาม** (อ้อนล่ง
 กาม) โดยปริยายหมายความว่า หวังน้ำแห่ง
 ความใคร่ **ธุลากอญล่ง** (เทุลียักอ้อน

ล่ง) ตกลงในความพินาศ **แหลญลง**
อนุล่ง (แฮลญลงอ้อนล่ง) ว้ายน้ำข้าม
 หวังน้ำ โดยปริยายหมายความว่า พยายามกลับ
 ตัวให้พ้นความพินาศหรือให้พ้นเคราะห์

อนุลาย, อนุล้าย (อ้อนลาย) ไหลย้อยอย่าง
 เบลอน้ำลาย เช่น **เสลสุ้ออนุลาย**
 (เซลสะอ้อนุลาย) เบลลไหลย้อย **ทัก**
มาต่าบอญุลาย (ตักเม้อตักบอญุลาย)
 น้ำลายไหลย้อย ที่ยาวยืดยเหมือนกลาย-
 เชือก เช่น **แขสแขงอญุลาย** (แขซ
 แขวงอ้อนุลาย) เชือกยาวยืด **กนทุย**
แขลงแขงอญุลาย (ก้อนตุยแขลงแขง
 อ้อนุลาย) ทางยาวยาวยืด

อนุลึง (อ้อนลึง) ไม่สำหรับคนหรือคว่ำสิ่ง
 ต่าง ๆ เรียก **เณ้อนุลึง** (เขออ้อนลึง)
 มักใช้ซึ่งข้าวโพดทำ

อนุลิบ (อ้อนลิบ) ต้นเถาถัน ใบสคมมียาง
 เหนียว ๆ ใช้ขยี้ปัดฝุ่นที่ตกให้หนองออก
 หมดเร็ว ๆ เรียก **วลิลอนุลิบ** (เว้อล
 อ้อนลิบ)

อนุลุง (อ้อนลุง) เครื่องสำหรับตี เคาะ
 ตอก ทุบ เช่น **อนุลุงพญลาค**
 (อ้อนลุงป่วนเลี้ยก) สิว **อนุลุงสุกร**
 (อ้อนลุงซุกรั้ว) ไม้ตีกลอง **อนุลุงกง**
 (อ้อนลุงกง) ไม้ตีฆ้อง **อนุลุงรนาท**
 (อ้อนลุงรวเนียด) ไม้ตีระนาด

อนุลุงกบาลสวา (อ้อนลุงกบาลสวา) ไม้ค้อน

อนุลูญ (อ็อนลุญ) ผ้าถุงสำหรับคนเขมรในสมัยก่อนไว้ห่มตาก ๆ สมบุคสมบัน มี ๓ แบบด้วยกัน แบบหนึ่งเป็นค้ายเกมใหม่ คือค้ายพุงกับค้ายยืนเป็นค้ายกับใหม่สองเส้นเท่า ๆ กัน สลับกัน เรียก **อนุลูญเสม** (อ็อนลุญเซม) อีกแบบหนึ่งเรียก **อนุลูญมกลำ** (อ็อนลุญเมยะมกลำ) ผ้าทอเป็นตาสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ สีแดงสลับดำเหมือนสีไม้ค้อมะกลำตาหนุสูก (ตู มกลำ) แบบที่สามเรียก **อนุลูญปอก** (อ็อนลุญปอปก) ผ้าทอหยาบ ๆ ค้ายยืนขาวค้ายพุงดำ ปัจจุบันไม่มีผ้าดังกล่าวนี้แล้ว

อนเล (อ็อนเลอ) ส่วน แพนก ตอน ต่าง นาก แห้ง แห้ง แห้งหน เช่น **เจรีน** **อนเล** (เจรีนอ็อนเลอ) หลายแห้ง **โถยอนเล** (โดยอ็อนเลอ) ตามแผนกตามแหล่ง **วาลอนเล** (เวอัลอ็อนเลอ) หรือ **สพพอนเล** (ซ็อบอ็อนเลอ) ทุกหนทุกแห่ง **มวยอนเล** (มวยอ็อนเลอโดย) พร้อมด้วย พร้อมทั้งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น **บิตามวย** **อนเล** **โถยบุตร** (เบียดามวยอ็อนเลอโดยบด) พ่อพร้อมทั้งลูก เล็กทุกโถย **อนเล** (เล็กตุกโดยอ็อนเลอ) ยกไว้ต่างหาก

อนไล (อ็อนไล) คำใช้กับ **อนลก** (อ็อน

ลวก) ผักจิ้ม เป็น **อนลกอนไล** (อ็อนลวกอ็อนไล) ผักต่างๆ ผักทุกอย่าง

อนวักขระ (อ็อนวัคคะระ) พยัญชนะตัวสะกด

อนวยวาก, อนวยสนฐาน (อ็อนเวียะเยียะเวียจ็อก หรือ อ็อนเวียะเยียะซ็อนเทียณ) สันฐานเชื่อมความตามกัน เช่น **อนก** **นิงขัญ** (เนียกนิงคญม) คุณกับฉัน **ทางปรัสทางสรี** (เตอึงโประส่เตียยังเซรีย) ทั้งชายทั้งหญิง **เนะผงนุผง** (น๊ะหัพองนุหัพอง) นัตวนนัตว

อนสม (อ็อนซอม) ข้าวต้มผัด **อนสมเจก** (อ็อนซอมเจก) ข้าวต้มกล้วย **อนสมซrug** (อ็อนซอมจrug) บะจ่าง **อนสมญูง** (อ็อนซอมโดง) ข้าวต้มผัดใส่กะทิ หรือใส่มะพร้าวขูดผสมด้วย **อนสมอ้าง** (อ็อนซอมอ้าง) ข้าวเหนียวปิ้ง **เวจ** **อนสม** (เวจอ็อนซอม) ห่อข้าวต้มผัด **ญบ่นาก่อนสมโขลจ** (ค็อบเนียกอ็อนซอมโขลจ) คนสืบคน ข้าวต้มผัดใหม่ คำโบราณเทียบเท่ากับมากหมอมากความ **อนสมผอม** (อ็อนซอมโพอม) ข้าวต้มผัดบด โดยปริยายหมายความว่า ที่ใช้การไม่ได้ เช่น **มนุสสอนสมผอม** (มนุสอ็อนซอมโพอม) คนใช้การไม่ได้ **รบสอนสมผอม** (รวบอะสอ็อนซอมโพอม) ของใช้การไม่ได้ **อาอนสม**

ผุอม (อาอ่อนหอมโพม) อ้ายคนใช้
การไม่ได้ ไม่มีประโยชน์

อบ (ออบ) ตาม ทาบ ประกับ เช่น
ยกบนทะลุสื้ออบแปกรทะจาต
(ยวกบือนเตยะหรีะส้เขยออบแปกร-
รว์ทะหัจจะส้) เอาชิ้นไม้ไผ่ตามแปกร
เกียนเก่า กุญเพทยชกพรวลอบไถ
มนุสฺสมนาก (กุญแปดยวกพรวลอบ
ไถมนุสฺสเม้นียก) หมอเอาเผือกประกับ
แขนคนคนหนึ่ง อบจิตต (ออบเจ็ด)
โดยปริยายหมายความว่า เอาใจ ตามใจ ไม่
ขัดใจ อบสทบ (ออบชัตวบ) ประจบ
เอาใจ อบอม (ออบ-อม) เคียงข้าง
เดินเคียงข้าง เอออตาม อบอร (ออบ
ออร์) หรือ อบอราทร (ออบออร์ชา
ตัวร) โอบอ้อมอารี ยินดีปรีดา

อบ (ออบ) อบ เช่น อบผุคา (ออบพุกา)
อบคอกไม้ อบแผสงเทียน (ออบ
แพสงเทียน) อบคว้นเทียน ที่กอบ
(ตักออบ) น้ำอบ (ดู อบร)

อบ (อะปะ) ปราศจาก ไกล ไม่ไกล ไม่
ไม่มี เช่น อบเทส (อะปะเตส หรือ
ออบปะเตส) การกวัดไกวไสส่งให้พ้น
จากตัว อบทรพ (อะปะเตรอับ) ที่
พิณาศทรพย์ ไม่มีทรพย์ ทรพย์ไม่ดี
ของปลอมอย่างเงินปลอม อบภา

(อะปะเพียก) หรือ ภาค (เพียก)
อัปภาคย์ ที่ไม่มีโชค ไม่มีบุญ ไม่มีสิริ
เช่น มนุสฺสอบภาค (มนุสฺสอะปะเพียก)
อบมจกล (อะปะมัจจกวล) อัปมจกล
เช่น มนุสฺสอบมจกล (มนุสฺสอะปะ
มัจจกวล) อบมาน (อะปะเมียน)
ที่ไม่มีคนนับถือ อัปยศ อบยศ (อะปะ
ยวะส) ที่ปราศจากยศ คือที่เสียชื่อ
ไม่มีคนนับถือ อบลกขณฺ์ หรือ ลักสณฺ์
(อะปะเลียก) อัปลักขณฺ์ ที่ไร้ลักษณะ
สวงาม ไม่มีบุญ ไม่มีราคา ตกต่ำ
ต่ำต้อย เช่น มนุสฺสอบลกขณฺ์
(มนุสฺสอะปะเลียก) คนอัปลักขณฺ์
คนต่ำต้อย รบสอปลักสณฺ์ (รวบอะส
อะปะเลียก) ของไม่มีราคา

อปมาร (อะปะมาระ หรือ อะปะมาร์) โรค
บ้านมู อปมารโรค (อะปะมาระโรค)
ก็เรียก)

อปโรชยาน (อะปะระโกเชียน) ทวีปอมร
โคยาน มักเรียกกลายเป็น อมรโคยาน
(อะมะระโกเชียน)

อปราชัย (อะปะราเจีย) การมีชัยชนะ ใ้ว่า
มานอปราชัย (เมียนอะปะราเจีย)

อบร (ออบรม) อบและรมด้วยคว้นหรือไอ
โดยปริยายหมายความว่า อบรมจิตใจ ฝึกจิต
อบรมวิชาหรือกิริยามารยาท แก่ใจให้ดี

งาม พยายามอบรมบ่มนิสัย พยายาม
สร้างสะสมบุญกุศลรักษาไว้มิให้เสื่อม
หมองหรือมีความซุ่นหมองใจ อบรมบ่ม
บารมี **กุรสวิงวอปรชาติ** (กรอขวงอ้อบ
รมเจียด) กระทรวงศ์กษาริการ เติม
ก็เรียก **กุรสวิงสถิการ** (กรอขวง
เชิกษาทิการ์)

อปโลก (อะปะโลก) ประกาศให้รู้ทั่วกัน
ประกาศบอกกันให้รู้เพื่อมอบของอะไร
แก่คนใดคนหนึ่ง เช่น **ขันนุสงมอปโลก**
บาตรจัวร์โอยถุลลิกขุฎาจั่วสสา (จ้วม
นุข้องอะปะโลกบาตเจียวอ้อรอยด้อล
พิกโอะดัจเวยะสสา) ชุมนุมสงฆ์
ประกาศมอบบาตรจัวร์ให้แก่ภิกษุที่ขาด
พรรษา

อปวาท (อะปะเวียด) คำติเตียน คำกล่าว
โทษ เช่น **เกิตชมโละโพระอปวาท**
(เกิตจ้วมลัะหัพพะระอะปะเวียด) เกิด
ทะเลาะวิวาทเพราะคำติเตียน

อปาย (อะบาย) ที่ปราศจากความเจริญ
ความวินาศ เช่น **สลาบทาเกิตกุนง**
อบาย (ขุลัปะเตวีเกิตกุนงอะบาย) ตาย
ไปเกิดในอบาย **ธุลากเณากุนงอบาย**
(เทุลียักเณวีคุนงอบาย) ตกอยู่ในอบาย
อบายภพ (อะบายะพุพ) อบายภพ
อบายภูมิ **อบายมุข** (อะบายะมุข)

เหตุหรือความประพฤติที่เป็นทางแห่ง
ความวินาศ

อปปมาณ, อปรมาณ (อับปะมาน หรือ
อับปะมาน) ที่ไม่มีประมาณ ประมาณ
ไม่ได้ เช่น **สตุวโลกมานเจรีนอปป-**
มาณ (ขัตโลกเมียนเจรีนอับปะมาน)
สตุวโลกมีมากเหลือประมาณ **มานทรพยุ**
เจรีนอปรมาณ (เมียนเตรีอับเจรีนอับ
ประมาณ) มีทรัพย์มากประมาณไม่ได้

อปปีย, อปรีย (อับเปยะ หรือ อับเปริย)
ที่ไม่เป็นที่รัก ที่ไม่ควรรัก บุคคลหรือ
อะไร ๆ ที่ไม่เป็นที่รัก เชมรใช้ **อปรีย**
หรือ **อปรีย** (อ้อบเปริย) มากกว่า
เช่น **มนุสสอปรีย** (มนุสส์อ้อบเปริย)
พากยอปรีย (เปียก้อบเปริย) และ
รบสอปรีย (รวับอะส้อบเปริย)
อปรียชน (อับเปริยยะจ้วน) หรือ
อปปียชน (อับเปียยะจ้วน) คนไม่
เป็นที่รัก

อปสร (อับปะขอร์) อปสร **สุร้อปสร**
(เชรียอับปะขอร์) นางอปสร นาง
อปสร (เนียงอับปะขอร์) ก็ใช้ (ใช้
กลายเป็น **อกสร** (อักขอร์) ไปใน
ภาษาเขมรก็มี เช่น **สุร้อกสร** (เชรีย
อักขอร์) นางอปสร **อปสรเทพี**
หรือ **เทวี** (อับปะขอร์เตปี หรือ-เตวี)

เทวหรือเทพที่มีความงามจนนางอัปสร
อผาสุก (อะผาซก) กลุ้มใจ ไม่สบายใจ
เหงา เช่น ภิกขุอผาสุกจงสีก (พิก
โฆอะผาซกจ้องเซิก) ภิกขุกลุ้มใจ
อยากสีก (ถ้าใช้ในกาพย์กลอน) อผสูก
(อะผะซก) ก็ใช้

อพมจล (อะเปยะมัจจล หรือ อ้อบ
เปยะมัจจล) อปมจล

อพยพ (อ้อบเปยะยอบ) ๑. อวย้าย
รูปร่าง สารพวงค์ ร่างกาย

๒. อพยพ เช่น สรุทเกิดทุภิกขุส
นำคนาอพยพเท (สรุทเกิดตเวียะพิก
เนอัมเคนยอ้อบเปยะยอบเตวี) บ้าน
เมืองเกิดทุภิกขุส ชวนกันอพยพไป
(คำไทย อพยพ)

อัท, อัท (อับ) ขี้เมฆ หมอก เช่น
จะอัทเพณฺฑนฺเต (โจะอับเปญฺตวัน
เต) หมอกลงเต็มแม่น้ำ (เขียน อัท
ก็ได้) รุฬุอัท (รุฬุโอยอับ) ฝน
ฟุ้งเหมือนหมอกลง จังอัท (จ้วง
อับ) มีตเหมือนหมอกลง อัททอน,
อนอัท, อออัท หรือ อัททอว เขียน
เป็น อาบอณ อณอับ หรือ อวอับ,
อาบอว ก็ได้ ดู อาบ

อพุโพหาริก (อับโปหาเร็ก) ที่ไม่ประกอบ
ด้วยโวหารหรือที่ไม่มีโวหาร คือมีปรากฏ

ว่ามีแต่อธิบายบอกกันไม่ได้ (ดังเช่น
หินหรือกรวด เห็นจะมีวัตถุ ๘ อย่าง
อยู่ในนั้น คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม สี
กลิ่น โอ โอซารส วัตถุ ๓ อย่างคือ
น้ำ ไฟ ลม ที่ปรากฏว่ามีอยู่ในหิน
หรือกรวดนั้น เป็นอพุโพหาริก เพราะ
ถึงจะมีกับบอกได้ยาก เพราะแฝงอยู่
กำบังอยู่ หรืออย่างเช่นสราที่ใส่นิด
หน่อยลงในแกงเพื่อดับกลิ่นคาว ไม่มี
กลิ่นเป็นสราเลย เช่นนี้ก็นับเป็น
อพุโพหาริก

อพภ, อพภ (อับเพียะ หรือ อับ) ขี้เมฆ
หมอก อพภมุต (อับเพียะมุต)
โผล่พ้นขี้เมฆ เช่น พระจันทุรอปภมุต
(เพียะหัจจันอับเพียะมุต) พระจันทร์
โผล่พ้นขี้เมฆ อพภสนนิบาต (อับ
เพียะซ็อนเนะบาต) ประชุมขี้เมฆ คือ
เมฆหนาระเกาะระกะ หรือเมฆค้ำหนา
ราวกับจะล่อฝน

อพภาส (อับเพียะ หรือ อับเพียะส) อพ
ภาส การซ้ำ การทำให้มั่นคง แข็งแรง
ตามไวยากรณ์บาลี เรียกอักษรที่เพิ่มต้น
ศัพท์จำเพาะพจน์ชนะสติลตามวรรคของ
ตนว่า อพภาส เช่น เทติ (เขาให้)
เป็น ททาคิ คำเขมรก็มีวิธีอพภาส เช่น
กรุส ๆ (โกระส ๆ) เป็น กกรุส (กอ

โกระส) ขง ๆ (คง ๆ) เป็น กขง
(กอกง) เกร้ม ๆ (เกริม ๆ) เป็น
คเกร้ม (กัวเกริม) ฆก ๆ (คูก ๆ)
เป็น กฆก (กัวคูก) แจรรต ๆ (แจรรค ๆ)
เป็น จแจรรต (จอแจรรค) จต ๆ (ขอต ๆ)
เป็น จจต (จอขอต) ตรุน ๆ (ตรุน ๆ)
เป็น ตตรุน (ตอตรุน) เท้ม ๆ (เต็ม ๆ)
เป็น ทเท้ม (ตัวเต็ม) ทรม ๆ (ตรวม ๆ)
เป็น ททรม (ตัวตรวม) เท้ม ๆ (เต็ม ๆ)
เป็น พเท้ม (บัวเต็ม) กลิม ๆ (พลิม ๆ)
เป็น พกลิม (บัวพลิม) เกล็ด ๆ (เพลด ๆ)
เป็น พเกล็ด (บัวเพลด) วิจ ๆ (วิจ ๆ)
เป็น รวิจ (รววิจ) เว็ก ๆ (เว็ก ๆ)
เป็น รเว็ก (รวเว็ก) (อักษณในภาษา
เขมรมีลักษณะอย่างเดียวกับบุพพบท คือ
บทที่ใส่เข้าไปข้างหน้า)

อพยยะ, อพยยสพท (อับเพี้ยยะเยยะ หรือ
อับเพี้ยยะเยยะซ็อบ) นิบาตศัพท์
อุปสรรคศัพท์กับพวักปัจจัยที่เรียก อพยย
ปัจจัย (อับเพี้ยยะเยยะบักใจ) เป็น
อลิงค ใช้ในภาษาบาลีกับสันสกฤต

อพยยากต, อพยยากฤต (อับเพี้ยยักอด หรือ
อับเพี้ยยักฤต) ที่ไม่ชัด ที่เป็นกลาง
ไม่เด็ดขาดไปข้างใดข้างหนึ่ง เช่น จิตต
อพยยากฤต (เจ็ดอับเพี้ยยักฤต) ใจ
เป็นกลาง ใช้ อพยยากตจิตต (อับ

เพี้ยยักตะเจ็ด) ก็ได้ ประเทศอพย
กฤต (ปรอตะเศสอับเพี้ยยักฤต) ประ
เทศมีความเป็นกลาง

อกัฟพ, อกัฟย (อะเพื้อข) อกัฟ ที่ไม่
สมควร ที่มีวาสนาน้อย ที่คลาดจาก
ประโยชน์หรือมรรคผล เขมรใช้หมายความว่า
ที่มีวาสนาน้อย ที่ทำคุณแก่เขาแล้วกลับ
ตลบหลังให้เป็นโทษแก่ตน เช่น มนุสสุ
อกัฟพ (มนุสสะอะเพื้อข) คนอาภัพ
บุญอกัฟพณาส (คณุมอะเพื้อขมนะส)
จันอาภัพนัก อกัฟพบุคค (อะ
เพื้อขเบยะบกกวล) บุคคอันไม่
สมควร (บวชในพุทธศาสนา)

อกัย (อะเพีย) ความไม่กลัว การไม่ถือโทษ
การไม่เบียดเบียนให้เป็นพิษเป็นภัย เช่น
โอยอกัย (ออยอะเพีย) ให้อภัย บาน
อกัยอพี...(บานอะเพียอ้อมปี) ให้อภัย
จาก...ประเทศอกัย (ปรอตะเศสอะเพีย)
ประเทศไม่มีภัย สตวอกัย (ขัตตะอะเพีย)
สัตว์ไม่มีภัย เช่นเดียวกับนिरภัยหรือนิ
รภัย (นิเรยะเพีย หรือ นิรเพีย)
เขมรใช้ หมายความว่าไม่ให้มีภัยมีโทษ ไม่
ถือโทษ เช่น สุมอกัย (โซมอะเพีย)
ขอกัย หรือ สุมอกัยโทส (โซมอะ
เพียโตะส) ขอกัยโทษ ขอย่าให้ถือ
โทษ เสกฏิกักรพุกักร สุมอกัยโทส

(ซึ่งเกิดขึ้นกับผู้มีกวีโชมอะเพียโตะส) ความควรมิดวร ขอบภัยโทษ เป็นคำลงท้ายจดหมายหรือฎีกา แต่ตรง สุมต้องเปลี่ยนไปตามชั้นของบุคคลด้วย บางทีต้องใช้ สุมพระราชทาน (โชมเพริยะที่เรียจเจียะเตียน) สุมทรง (โชมตุรง) อภัยเอกสิทธิ (อะเพียเอกกะเซ็ด) เอกสิทธิ กฎหมายพิเศษสำหรับชนกลุ่มหนึ่ง ๆ ไม่ใช่สำหรับชนทั่วไป เช่น อภัยเอกสิทธิรับส่สภา (อะเพียเอกกะเซ็ดรวบอะส่สะเพีย) เอกสิทธิของสภา อภัยเอกสิทธิรับส่องกุต (อะเพียเอกกะเซ็ดรวบอะส่อ้องเกียะตุ๊ด) เอกสิทธิของคณะทูต อภัยทาน (อะเพียเตียน) การให้อภัย การให้ชีวิต อภยบุตราย (อะเพียยันตราย) ที่ไม่มีภัยอันตราย

อภิ (อะพิ) อุปสรรคลงหน้าศัพท์ หมายความว่า ยิ่ง ยิ่งนัก เลิศ เฉพาะ อภิกรัม (อะพิกรอม) การก้าวล่วง การบุกรุกเข้า การเป็นมากขึ้น ๆ เช่น ข้งอภิกรัม (จ้วงจ้ออะพิกรอม) ไข่หนัก เจ็บหนัก อภิโกรธ (อะพิโกรด) โกรธมาก เช่นเดียวกับ อภิโรธ อภิโกตต (อะพิโกด) หรือ-โคตฺร (โกด) โกรธสูง ตระกูลสูง อภินาต (อะพิเคียด) การโจมตี

การรุกเข้าตี เช่น เรืออภินาต (เทวออะพิเคียด) ทำการโจมตี อภิน (อะพิจัน) คนสูงส่ง ชาติ วงศ์ตระกูลสูงส่ง อภินาต (อะพิเคียด) มีตระกูล มีพีชพันธุ์ มีปัญญา ฉลาด อภิชิต (อะพิจิต) ที่มีชัยชนะอย่างยิ่ง เช่น กองทัพ อภิชิต (กองเต็บอะพิจิต) กองทัพมีชัยชนะอย่างยิ่ง อภิเชย หรือ-ไช (อะพิเทีย) ชื่อ ราชศัพท์ ใช้ พระนามาภิเชย (เพริยะที่เนียเมียพิเทีย) พระนามาภิไช พระบรมนามาภิเชย (เพริยะที่บอรมเนียเมียพิเทีย) พระบรมนามาภิไช อภินพ (อะพินุบ) ใหม่เอี่ยม เช่น รบส่อภินพ (รวบอะส่ออะพินุบ) ของใหม่เอี่ยม อภิมาน (อะพิเมียน) ความดีอก้าว การดูถูกคนอื่น อภิมุข (อะพิมุข) ประมุข ประธาน ผู้นำ เฉพาะหน้า กมฺมาภิมุข (กัมมาพิมุข) แม่งาน เสนาภิมุข (เซนาพิมุข) หรือ อคฺคเสนานายก (อ็กเกียะเซนาเนียยว) แม่ทัพใหญ่ อภิรภุข (อะพิเรียก) รักษาโดยระมัตระวัง อภิรติ (อะพิเรียะเตะ) หรือ-รติ (เรียด) ความเบิกบานยิ่งนัก อภिरูป (อะพิรุบ) มีรูปสวย อภิโรธ (อะพิโรท) โกรธมาก อภิสัทธิ (อะพิเซ็ด) ความสำเร็จเด็ดขาด

ทุกประการ

อภิญญา (อะพินฺญา) ความรู้อย่างสูง ความรู้พิเศษจากกำลังของฌาน

อภิญญาณ (อะพินฺญาณ) เครื่องหมายสำคัญ ทำหน้าที่ ความรู้พิเศษทางพระนิพพาน

อภิธัมมหาราฏฐิคุรุ (อะพิตีเยเจียะเมียะฮาเรียดะการุ) สมณศักดิ์ชั้นสูงสุด เหนือจาก **อภุมมาภณพิต** (อภักเกียะเมียะฮาบันนิต)

อภิธัมม (อะพิตีธัม) อภิธรรม ชื่อปิฎกหนึ่งในปิฎกทั้งสอง เรียก **อภิธัมมปิฎก** (อะพิตีธัมปิฎก)

อภิธาน (อะพิตีธาน) ชื่อ พจนานุกรม **อภิธานสพท** (อะพิตีธานซ็อบ) ก็เรียก

อภินิสกรรมณ, **อภินิสกรรมณ** (อะพินิสซักร็อม หรือ อะพินิสซักร็อม) การออกบวช ใช้ **เทวอภินิสกรรมณ** (เทวอะพินิสซักร็อม)

อภินิหาร (อะพินิฮาร์) การตั้งจิตปรารณา ความปรารณา การสร้างบุญกุศล การอบรมบ่มบารมี เช่น **มนุสฺสมานอภินิหารกราส** (มนุสฺสเมียนอะพินิฮาร์กระส) คนมีบุญมาก มีบุญญาภินิหาร

อภิบาล (อะพิบาล) ผู้ครอบครอง ผู้ดูแลรักษา **อภิบาลเขตต** (อะพิบาลเขต) หรือ-**เขตตร** (เขต) มนตรีผู้ตรวจตรา

ราชการในเขตทั้งปวง (เจ้านายเขต) **มาตาบิดาอภิบาลบุตร** (เมียดาเบียดาอะพิบาลบุตร) พ่อแม่ดูแลรักษาบุตร **เกสตราภิบาล** (เกสตราพิบาล) หรือ **เขตตราภิบาล** (เขตตราพิบาล) ผู้รักษาเขต ผู้เฝ้านา **เทศาภิบาล** (เทศาพิบาล) ผู้ครอบครองดูแลประเทศ อธิบดีเขต **สุขาภิบาล** (โสคาพิบาล) ดูแลรักษาให้ได้ความสุข ไม่ให้มีโรคไข้ **กรมสุขาภิบาล** (กรมโสคาพิบาล) กรมแพทย์ผู้รักษาป้องกันไม่ให้ประชาชนมีโรคภัยไข้เจ็บ **กฤษฎาสาธารณสุขาภิบาล** (กฤษฎาขวงษาเทียเรยะนะโสคาพิบาล) กระทรวงสาธารณสุข

อภิปราย (อะพิปฺราย) ความปรารณา ความต้องการ อธิบาย เช่น **อภิปรายกมฺจาขเสกฏญัโอยภลลิจฺจาต** (อะพิปฺรายกัอมจาขจักเกติยออยพุลลิจฺจาต) อธิบายขยายความให้กระจ่างชัด **พากษอภิปราย** (เปี้ยกอะพิปฺราย) คำอธิบาย

อภิรัฐมนตรี, **อภิราสตรมนตรี** (อะพิเรียดะมวันเตริย หรือ อะพิเรยะสัมวันเตริย) **อภิรัฐมนตรี** มนตรีชั้นสูงสุด

อภิรม (อะพิริม) ๑. อภิรมย์ยินดีเบิกบาน ๒. อภิรม เครื่องสูงอย่างหนึ่ง (มักเขียน **อภิร** มากกว่า)

อภิราม (อะพีเรียม) สวยาม

อภิลกฺขิตกาล, อภิลกฺขิตสมัย (อะพีเลี้ยก

เขะตะกาล หรือ อะพีเลี้ยกเขะตะพะ

ไม) เวลากำหนดไว้ เช่น ไฉง ๑๕

เกิดขมาหนึ่งแฉกสาขเรียงร่าลุ่นำ

หาอภิลกฺขิตสมัยในการประชุมกันหา

มาฆบูชา หรือวิสาขบูชา (ไท่ค้อบ

ปฺราเกิดแคะเมยเคียะนึ่งแคะชาพะเรียง

เร้อลุ่นำ เจียอะพีเลี้ยกเขะตะพะไม

เนี้ยการปฺรอมเคนยเทวอเมยเคียะโบ

เจียเทวอวิชาคะโบเจีย) วันขึ้น ๑๕ ค่ำ

เดือนมาฆะกับเดือนวิสาขะทุกปี เป็น

เวลากำหนดประชุมกันทำพิธีมาฆบูชา

กับวิสาขบูชา

อภิวินฺท, อภิวาท (อะพีเวอัน หรือ อะพี

เวียด) ถวายบังคม คำนับ กราบไหว้

ด้วยความเคารพ (ใช้ในกาพย์กลอน)

อภิสมัย (อะพีชะไม) การตรัสรู้ การได้

สำเร็จมรรคผล

อภิสมาจาร (อะพีชะมาจารย์) มารยาทงาม

ยิ่ง ความประพฤติเรียบร้อยยิ่ง

อภิสก (อะพีแสก) การอภิเษกรดน้ำทำพิธี

ขึ้นเสวยราชย์ การสร่งน้ำพระที่สร่าง

ใหม่ ก็เรียก อภิสกพระ (อะพีแสก

เพริยะห์)

อเภท (อะเพด) ที่ไม่ต่างกัน ไม่แปลกกว่า

กัน สิ่งที่เหมือนกัน แบบเดียวกัน เช่น

รบส่อเกท (รวบอะส่อเพด) ของ

เหมือนกัน แบบเดียวกัน เรื่องเหตุ

โนะชาอเกทเท (เรื่องแอ็ดโนะห์เจีย

อะเพดเต) เรื่องนั้นเป็นเรื่องเดียวกัน

หรือก

อม (ออม) เกียง คล้อยตาม เช่น เกื้อรอม

(เดอร้ออม) เดินเคียง ผทะขญูเนา

กณฏาลมานผทะบอญขญูเฟือรอมสง-

ขาง (เพดยะห์คฺญุมเน๊วก้อนดาลเมียน

เพดยะห์ไปอนคฺญุมบิ รออมขอมคาง)

บ้านฉันอยู่กลาง มีบ้านพี่ชายฉันเคียงอยู่

สองข้าง สมถ้อม (ซ็อมเคียออม)

ถ้อยคำคล้อยตาม อมอง (ออม-ออง)

ประคองเคียงข้าง

อมคม (ออมกวม) ประคอง พยุง แวดล้อม

เช่น ทพฺพหอมกมกัโอยรลั (เต้อลอม

กวมกมออยรวลุม) คำพยุ้งไม่ให้โค่น

(คำไทย อ้อมค้อม)

อมคาง (ออมเกียง) เครา อมคางภูะสุรมุม

(ออมเกียงโคะห์ซุโรโมม) เคราขึ้น

รุงรัง ทุกอมคางมินโกร (ตุกออม

เกียงมินกอร์) ไว้คราไม้โกน (คาง

คำไทย)

อมต, อมตะ (อะมะตะ) ที่ไม่ตาย ไม่รู้

จักตาย ไม่ขาด (ใช้ อมฤต หรือ อมรุต

(อัมริด หรือ อ้อมเร็ด) ก็ได้) **อมตบุปผ**
(อะมะตะบบ) หรือ -**บุสส** (โอบะส)
ดอกไม้มียอดดอกไม้ขาว **อมตรส** (อะมะ
ตะระวะส) หรือ **อมร็ตรส** (อ้อมเร็ด
วะส) รสแห่งพระนิพพาน รสน้ำทิพย์

อมนุสส (อะมะนะส) อมนุสย์ ใต้แท่นเทวตา
ภูต ฝี่ ปี่สาจ ยักษ์ อสุรกาย เขมร
มักหมายเพียง ภูต ฝี่ ปี่สาจ อสุรกาย
อมนุสส ! (อะมะนะส !) ฝี่ ! (คำ
แสดงการดูถูกหรือความสนิทสนม)

อมร (อะมอร์) เทวตา **อมรรัตน** (อะมะ
ระเรียด) เพชร **อมรโลก** (อะมะระ
โลก) สวรรค์ **อมรินท** หรือ **อมเรนท**
(อะมะเร็น) ผู้เป็นใหญ่กว่าเทวตา คือ
พระอินทร์

อมาตย (อะมาต) ๑. อำมาตย์ **มหาอมาตย**
(เมียะฮาอะมาต) มหาอำมาตย์ อำมาตย์
ผู้ใหญ่ เสนาบดี **อมาตยาริบัติ** (อะ
มาตตะยาทิปะเตีย) อริบติกับพวก
อำมาตย์ เสนาบดีผู้ใหญ่ นายกรัฐมนตรี
๒. เพื่อนรัก มักใช้ **มิตรอมาตย**
หรือ **มิตรตามาตย** (มิดอะมาต หรือ
มิดตามาต)

อมาวสี, อมาวาส (อะมาวะเซีย หรือ อะมา
วาเซีย) ค่ำที่มีแสงอาทิตย์กับแสงจันทร์

อยู่ร่วมตัวด้วยกัน ค่ำที่มีแสงอาทิตย์กับ
แสงจันทร์ คือ ค่ำวันสิ้นเดือน (ค่ำ
แรม ๑๔ หรือ ๑๕ ค่ำ ทางจันทรคติ)
(คำใช้ในกาพย์กลอน)

อมิต (อะมิด) ที่นับไม่ได้ นับไม่ถ้วน
มากเหลือจะคณนา เช่น **อมิตพุทธ**
(อะมิดตะเตุร็อบ) ทรัพย์ที่มากเหลือ
จะคณนา

อมิตากะ (อะมิดาเพียะ) ผู้ที่มีรัศมีมาก
นับไม่ถ้วน นามพระพุทธศาสนาฝ่าย
มหายาน เช่น **พระอมิตากะทรงปรดิสุ**
ฐานเนาแอรุณสวาท (เพรียะห
อะมิดาเพียะตุร็วงปรอเตะสัสทานเนวิ
แอรุณโสชะหาเวียะเตีย) พระอมิตากา
ทรงประทับฐานอยู่ในสวรรค์สวาทิ บาง
พวกเรียก **อมิตายุส** (อะมิดายะส)
พระผู้มีพระชนม์นับไม่ถ้วน คือ มีพระ
ชนม์ยาวเหลือจะคณนา เรียกสั้น ๆ ว่า
อมิตา (อะมิดา) ก็มี บางพวกเรียก
กลายเป็น **อะมิถา** (อะมิดา) ก็มี กลายเป็น
อัยถา (อะยิดา) ก็มี

อมิตต, อมิตร (อะมิด) ศัตรู

อโมฆ (อะโมก) ที่ไม่เปล่าประโยชน์ ไม่ใช่
ไม่มีประโยชน์ คือมีประโยชน์ ได้เรื่อง
ได้การ **อโมฆชีวิต** (อะโมเคียะจิวิต)
การมีชีวิตอยู่ด้วยความสุจริต **อโมฆ**
พากย (อะโมเคียะเบียก) ถ้อยคำมี

ประโยชน์ อโหมสพท (อะโหมเคียะ
ซ็อบ) ศัพท์ที่มีประโยชน์ ถ้อยคำมี
ประโยชน์

อมุจต (อ้อมเมียะจือ.) คำโบราณ ดู มุจต

อมุจาส (อ้อมเมียะเจะส) คำโบราณ ดู

มุจาส

อมุเนญ (อ้อมเมียะเนญ) คำโบราณ ดู

เนญ

อมุบล (อ้อมบอล) โรคห่า

อมุบาณุมิณ, อัมบาณุมิณ (อ้อมบัญญัติ)

เมื่อกัน เช่น เกเทบหนึ่งเจญเทอมบาณ

มิณ (เกเตบหนึ่งเจญเติร์อ้อมบัญญัติ)

เขาเพิ่งจะออกไปเมื่อกัน (คำสามัญใช้

อัมมิณ หรือ อัมเมญ (อ้อมเมญ)

อมุบาย, อัมบาย (อ้อมบาย) ยิ่ง ยิ่งนัก

เหลือเกิน เช่น จุบายอมุบาย (จุบาย

อ้อมบาย) ไกลเหลือเกิน กร-อมุบาย

(กรอ้อมบาย) จนถึงนัก พิบาก

อมุบายหน้ (ปีบักอ้อมบายหนอ)

ลำบากเหลือเกินหนอ (คำใช้ในการพย

กลอน)

อมุบาล, อัมบาล (อ้อมบาล) แค แม้แต่

เหมือนอย่าง ก็ อมุบาลอุจขุญ (อ้อม

บาลโคจคุญ) เหมือนอย่างนั้น อม-

บาลณา (อ้อมบาลณา) ที่มาน้อย

แคไหน ลูอมุบาลณาเทา (ลูอ้อม

บาลณาเติร์) สวแคไหนนะ อมุบาล

โลง (อ้อมบาลไทง) กัวัน (มักใช้ว่า

อมุบาลไง (อ้อมบาลไง) ลูอมุบาล

มานเทา (ลูอ้อมบาลมานเติร์) สว

แคไหนนะ ปุณอมุบาลโอวพุควาเม็

วามินสุฎาบ (ปนอ้อมบาลโอวปุกเว็

เมจเว็มินซัดบ) แม้แต่พ้อมัน มันยัง

ไม่พัง

อมุบุร (อ้อมโบร์) เผ่าพงศ์ วงศ์ ตระกูล

เช่น อมุบุรกุสตรีย (อ้อมโบร์กะซัด)

วงศ์กษัตริย์ อมุบุรขุพล (อ้อมโบร์

กบัวะส) ตระกูลสูง ชาติแฆมรหนึ่ง

ชาติมนมานอมุบุรภาสาชามวยคณา

(เจียดแคะร์หนึ่งเจียดมนเมียนอ้อมโบร์

เพ็ยสาเจ็ยมวยเค็นย) ชาติแฆมรกับชาติ

มอญตระกูลภาษาเดียวกัน (เขียน อัมบุร

ก็มี)

อมุโบส, อัมโบส (อ้อมโบะส) ไ้กวาค

อมุโบสชกโตนต (อ้อมโบะสจ๊วก

โตนต) ไ้กวาคก้านตาล

อมุฟิล (อ้อมปัล) มะขาม (ฝักมะขามฝัก

หนึ่ง ๆ เรียก มวยกั้ว (มวยกั้ว)

อมุฟิลกุดฎาร (อ้อมปัลกุดฎาร์) มะขาม

กระถาน ฝักใหญ่แบน อมุฟิลกุดฎาม

(อ้อมปัลกุดฎาม) หรือ อมุฟิลอจัมจุมา

(อ้อมปัลอจัมจุมา) มะขามขั้แมว อมุฟิล

แผ่อม (อ้อมปัลแผ่อม) มะขามหวาน

อมฺพิลทีก (อ้อมปิลตีก) มะขามเทศ รบง
อมฺพิลทีก (รวบองอ้อมปิลตีก) รว
มะขามเทศ

อมฺพิลปรักแผล (อ้อมปิลปร็อกแผล) หนุ้า
ไต้ใบ

อมฺพุะ, อัมพุะ (อ้อมพุะหฺ) ลักษณะนาม
สำหรับการเตือนครั้งหนึ่ง ๆ เช่น ภู้า
ทักมวอุมพุะ (คำตักมวอ้อมพุะหฺ)
คัมหน้าเตือนครั้งหนึ่ง ๆ ทักพุะฟิรอมพุะ
(ตักพุะหฺปรีอ้อมพุะหฺ) น้าเตือนสอง
ครั้ง (ใช้ รัพุะ ก็มี)

อมฺร (อ้อมร่อ) คำใช้กับคำ อมฺรส์ (อ้อม
รอะส์) อาชีพ การทำมาหาเลี้ยงชีพ
เป็น อมฺรส์อมฺร (อ้อมรอะส์อ้อมร่อ)
อาชีพเบ็ดเตล็ด เช่น ขบปรังตเตะตโตะ
รกออมฺรส์อมฺรจิณฺญจิมอาตุมานิงบุตร
ภริยา (คือมเบริงตัวเตะหฺตัวตอะหฺ
รวักอ้อมรอะส์อ้อมร่อเจิญเจิมอาตุมา
นิงบดเพียะริเยีย) พยายามเตาะ ๆ
ตะ ๆ หาอาชีพเบ็ดเตล็ดเลี้ยงตัวกับลูก
เมีย

อมฺรส์ (อ้อมรอะส์) อาชีพ เช่น มนุสฺส
แณลโณลอติอมฺรส์ (มนุสฺสแณลโณล
เอ็ดอ้อมรอะส์) คนอนาถาไร้ที่พึ่งไม่มี
อาชีพ (คำใช้ในกาพย์กลอน)

อมฺราม (อ้อมเมรียม หรือ อ้อมเรียม) นัว

มือ เช่นเดียวกับ มฺราม (คำโบราณใช้
ในกาพย์กลอน)

อมฺริต, อมฺฤต (อ้อมเรติ หรือ อัมริต) อมต
อมตะ

อมฺแรก (อ้อมแรก) หาบ

อฺยณกาล (อะยะณะกาล) เวลาที่กลางวัน
กับกลางคืนเท่ากันตามสุริยคติ

อฺยสฺกานต (อะยะสฺสฺกาน) แม่เหล็ก เหล็ก
สำหรับตัดเหล็ก

อฺยสฺมัย (อะยะสฺสฺไชม) ที่ทำด้วยเหล็ก
เช่น กำบัตอยสฺมัย (กำเบ็ดอะยะสฺ
ไชม) มีกเหล็ก อฺยสฺมัยยาน (อะยะสฺ
ไชมเยียน) รถไฟ (คำสามัญใช้ รถ
เกตุลิง (รวตเพลิง) หรือ รเพะเกตุลิง
(รวเตะหฺเพลิง))

อฺยุตฺติธฺรุม (อะยุตตะเตเอือร์) อฺยุตติธรรม
ความประพฤติไม่ถูกต้องตามทำนองคลอง
ธรรมหรือกฎหมาย เช่น เจากรมวินิจ
ฉัยกฺฎิโณยอฺยุตฺติธฺรุม (เจากรอมวินิจ
ไชเกตุยโดยอะยุตตะเตเอือร์) เจ้ากรม
(ฝ่ายตุลาการ) วินิจฉัยกฺติไม่ยฺยุตติธรรม

อฺยยการ (อัยยะการ) อัยการ กฎหมาย
สำหรับอัยการเป็นโจทก์ยติอพร้อมทั้ง
วินิจฉัยกฺติของแผ่นดิน ของราชตระกูล
เรียก จุบบอฺยยการ (จุบบอัยยะการ)
กฎหมายอัยการ กรมอฺยยการ (กรม

อัยยการ) กรมอัยการ อัยการศึก
(อัยยการเช็ก) กฎอัยการศึก

อัยยิกา, อัยยิกา (อัยยิกา หรือ อัยยิกา)
ย่า ยาย ใช้เป็นราชาศัพท์ว่า พระอัยยิกา
(เพ็ญหรืออัยยิกา) สมเด็จพระราช
อัยยิกา (ชื่อมดจเพ็ญหรืออัยยิกา)
พระอัยยิกา สมเด็จพระราชอัยยิกา

อร (ออร์) ติใจ ปลาบปลัม เช่น อรโพระ
บานทรพุกาบจิตต (ออร์พรวะห้าน
เตรือบเกือบเจ็ด) ติใจเพราะได้ทรัพย์
ถูกใจ บานฤทธาณปรพงชาบ ขณู
อรณาส (บานลือทาโกนปรอลองเจือบ
ขณูมออร์นะส) ติยินว่าลูกสอบได้
ฉ้นปลาบปลัมนัก อรคุณ (ออร์คุณ)
ขอบคุณ เช่น โฉยเกบานขวยสงโคระ
ขณูบนติจปณณัง ขณูนิกอรคุณเก
มินเกลจ (โดยเกบานจวยซ้องกรวะห
คณูมบือนเต็จปนเนจ คณูมนี้กออร์คุณ
เกมินเพ็ดจ) โดยเขาได้ช่วยสงเคราะห์
ฉ้นนิตนน้อยแก่นั้น ฉ้นนิกขอบคุณเขา
ไม่ลื้ม อรคุณโลก (ออร์คุณโลก)
อรคุณอนก (ออร์คุณเนยัก) ขอบคุณ
ท่าน อรกิตอรัย (ออร์พิดออร์เพย)
ติใจกัติใจ กลัวกักลัว ทั้งติใจทั้งวิตก
อรสาทร (ออร์ชาตัวร์) ยินดีเบิกบาน
ใจด้วยความเคารพ อรเอก (ออร์เอก)

ติใจอย่างยิงจนเกือบจะลื้มตัว ติใจละล้า
ละล้งไม่รู้อะไรถูก

อรชุน, อรชุน (ออร์จุน หรือ ออร์จุน) อรชุน
ในเรื่องมหามารตะ เขมรใช้กลายเป็น
อรชุน มรือ อรชุน (ออร์จุน หรือ
ออร์จุน) เป็นฐานันดรของพวกข้าราชการ
ผู้ใหญ่กระทรวงกลาโหม เช่น ออกญา
อรชุน (ออกญาออร์จุน) ออกญาอรชุน
อรชุนฤทธิรงค์ (ออร์จุนฤทธิรงค์)
อรชุนฤทธิรงค์ เทพอรชุน (เตบออร์
จุน) เป็นต้น

อรณญ, อรณญ (อะระญ หรือ อะระน) บ้า
กณณาลอรณญ (กอนคาลอะระญ)
กลางบ้า อรณญธมม(อะระญญะเทอัม)
อรณญธมม (อะระนยะเทออร์) หรือ
อรณญปุปเวณี (อะระญญูปปะเวณี)
อรณญปรไพณี (อะระนยะปรอเปยนี้)
ธรรมเนียมชาวบ้า อรณญวาสี(อะระญ
ญะเวียเขีย) อรณญวาสิน (อะระญ
ญะเวียเขิน) ผู้อยู่ในบ้า อรณญยตนะ
(อะระญญะยะตะนะ) บ้าโปรง บ้า
โปรงในที่ขึ้น

อรณ (อะระน) ไม่สไฟ หินเหล็กไฟ
เหล็กไฟ

อรพินท, อรวินท (อะระป็น หรือ อะระวิน)
ดอกบัว

อรหัตต (อะระหัต) โลกุตตรธรรมชั้นสูงสุด
ที่พระอรหันต์สำเร็จมา **อรหัตตผล**
(อะระหัตตะพัตถ) โลกุตตรผลที่ ๔ หรือ
โลกุตตรธรรมชั้นที่ ๘ **อรหัตตมกค**
(อะระหัตตะเมยฺยิก) โลกุตตรมรรคที่ ๔
หรือโลกุตตรธรรมชั้นที่ ๗

อรหนต (อะระฮัน) พระอรหันต์ ผู้สำเร็จ
อรหัต

อรหัง (อะระหัง) พระอรหันต์ พระพุทธเจ้า

อริ (อะริ) ศัตรู อริ เช่น ชาอริหนึ่งคณา
(เจียอะริหนึ่งเคินฺย) เป็นอริกัน

อริย, อริยะ (อะระยะ) ประเสริฐ ถูกต้อง
สุภาพ เรียบร้อย ผู้ประเสริฐ ผู้มีค่า
ผู้มีชนบทรหมเนียมอันดีงาม **อริยธรรม**
(อะระยะเทอ) หรือ **อารยธรรม**
(อาร์ยะเทอ) ธรรมของอริยชน
ธรรมที่ทำให้เกิดความสุขความเจริญ
ชนบทรหมเนียมอันดีงาม **อริยบุคคล**
(อะระยะบกกวล) อริยบุคคล ๘ พวก
นับตั้งแต่คนที่ได้สำเร็จโสดาปัตติมรรคไป
ถึงผู้ที่สำเร็จโสดาปัตติผล **อริยวงศ**
(อะระยะวง) วงศ์ของอริยบุคคล
เขมรใช้เป็นฐานันดรของสมณศักดิ์ที่รา-
ชาคณะสำหรับไทในสมัยก่อน สมัยปัจจุบัน
ใช้เป็นสำหรับทรี **อริยสงฆ** หรือ **อารย**
สงฆ (อะระยะซ็อง หรือ อาร์ยะซ็อง)

สงฆ์ผู้เป็นอริยบุคคล **อริยสัจ** (อะระ-
ยะซัจ) หรือ **อารยสตย** (อาร์ยะสัด)
ความจริงของอริยบุคคล อริยสัจ ๔
คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เรียก
จตุราริยสัจ

อริยก, อริยกะ (อะระยะกะ) ชนชาติ
อริยกะ บรรพบุรุษของชนฮินดูในสมัย
โบราณ ปัจจุบันเรียก **อารฺเยน** หรือ
อารฺเยน (อาร์เยน)

อรุณ (อะรุณ) พระอาทิตย์ที่เพิ่งสว่างทาง
ทิศตะวันออก เวลารุ่งเช้า เวลาที่มีแสง
สีแดงทางทิศตะวันออก **อรุณระ** (อะรุณ
เรยะห์) อรุณขึ้น **อรุณส** (อะรุณซอ)
แสงเงิน **อรุณกรหม** (อะรุณกรอฮอม)
แสงทอง **อรุณกมล** (อะรุณนะกะ
มัลล) บัวแดง **อรุณรังสี** (อะรุณนะ
รังซี) หรือ-**รตม** (เรอะสัซเมีย)
รัศมีสีทอง **อรุณสุวตถิ** (อะรุณโหะ
เวอิดเถะ) หรือ-**สวตถิ** (ซัวะสัซเขดฺย)
อรุณสวัสดิ์ **อรุโณทัย** (อะรุโนเตีย)
อรุโณทัย เวลาอรุณขึ้น เวลาตะวันขึ้น

อรูป (อะรุป) ที่ไม่มีรูป **อรูปธรรม** (อะ
รุปะเทอ) สิ่งที่มีแต่นามไม่มีรูป นาม
ธรรม **อรูปนาม** (อะรุปะนาม) นาม
ศัพท์ที่ไม่มีรูป ได้แก่ จิต วิญญาณ
เวทนา สัญญา ฯลฯ **อรูปพหุมน**

(อะรูปะพรม) พรหมไม่มีรูป **อรุปกพ**
 (อะรูปะพบุ) หรือ-อรุปโลก (อะรูปะ
 โลก) โลกเป็นที่อยู่ของอรุปพรหม
อเร (อะเร) เข้าย แะะไว้ย แะะ (คำร้อง
 เรียกใช้ในกาพย์กลอน)
อรุม (อรั) มีคำ มีราคา
อรุด, อารุด (อรั หรือ อารั) ความหมาย
 คำอธิบายความหมาย เช่น ธรรมอรุด
 (เทอรัอรั) ธรรมกับอรรด ก็อบาสี
 พร้อมทั้งคำอธิบายความหมาย เช่น
 เรียนธรรมอรุด (เรียนเทอรัอรั) เรียน
 ธรรมกับอรรด
อลงกต (อะล้องก๊อด) ที่ประทับตกแต่งแล้ว
เครื่องอลงกต (เครื่องอะล้องก๊อด)
 เครื่องแต่งตัว ในกาพย์กลอนใช้ **อลงกัริต**
 (อะล้องเกวริตี) ก็มี
อลงกรณ์ (อะล้องกอรั) เครื่องประดับ
 ตกแต่งตัว (มีแหวน กำไล สร้อยข้อมือ
 สร้อยตัว เป็นต้น) (ใช้ **อลงการ**
 (อะล้องการั) ก็ได้)
อลงการ (อะล้องการั) เครื่องประดับตกแต่ง
 เช่นเดียวกับ **อลงกรณ์** **วจนาลงการ**
 (เวียะจะนาล้องการั) เครื่องประดับ
 ถ้อยคำ **อู วจนะ**
อลขัษี (อะลัขั) ที่ไม่อาย ผู้ไม่อาย
อลัเอก (อ้อลเอก) ลังเล เช่น **จิตตุตอล**
เอก (เจ็ดอ้อลเอก) ใจลังเล (คำใช้

ในกาพย์กลอน)

อลิงค (อะเล็ง หรือ อะเล็ง) ที่ไม่ปรากฏ
 ลึงค์ใด ๆ ศัพท์ที่ไม่มีเพศ ศัพท์ที่ไม่
 ปรากฏชัดว่าเป็นเพศชาย เพศหญิง
อลุโล (อัลโล) อัลโลล ใช้ในการพูดโทร-
 ศัพท์ **หลุโล** (ฮัลโล) ก็ใช้
อวกาส (อะวะกะสั) โอกาส **อู โอกาส**
อวกค, อวกคะ (อะเวียก หรือ อะเวียก
 เกียะ) ที่ไม่มีวรรค ไม่มีพวง พยัญ-
 ชนะเศษวรรค ไม่กำหนดอยู่ในวรรค
อวคฺระ (อะเวียกเกวียะสะ) อุปสรรค
 เครื่องขัดขวาง ในไวยากรณ์สันสกฤต
 ใช้เครื่องหมาย S ในการสนธิ เป็นการ
 ขจัดสระ อะ ให้หายไป เช่น **โสอป**
 เป็น **โส S ป** ภาษาบาลีใช้เครื่องหมาย '
 เช่น **โส'ป** คือ **โสอป**
อวโคระ (อะเวียกกวะหั) **อู อวคฺระ**
อวจร (อะเวียะจอร์) การเวียนว้ายหรือ
 เที้ยวเตร็ดเตร่ไปมาทั่วทุกแห่ง การเวียน
 ว้ายตายเกิด แคน เขต เขตแดน วิสัย
กามาวจร (กามาเวียะจอร์) การเวียน
 ว้ายตายเกิดในกามภพ
อวชัย (อะเวียะเจีย) การปราบทำให้ตก
 อยู่ในอำนาจหรืออยู่ในกำมือ การปราบ
 ปราบให้ยอมหมอบราบไม่กล้าหือ เช่น
บานเรวอวชัย ภูล่พวกปจฺจามิตฺตเหีย

(บานเทวอะเวียะเจียค้อลปวกบัจจา
มิดเฮย) ได้ทำการปราบปรามพวก
ศัตรูจนเหือไม่ขึ้นแล้ว

อวษาด (อะเวียะเจียค) ที่มีกำเนิดต่ำ ที่
เกิดมาต่ำต้อย อวษาดบุดต (อะเวียะ
เจียคะบุด) หรือ - บุตร ลูกที่มีจริยธรรม
ต่ำกว่าตระกูลของตน

อวตาร (อะเวียะตาร) การจุติของเทวคา
การแบ่งภพมาเกิดของพระวิษณุ เรียก
อวตารในวิษณุ (อะเวียะตารเนีย
วิสะขุ) การอวตารของพระวิษณุ

อวยวะ (อะวะเยียะเวียะ) อวยวะ อวยวะ
ตฺย (อะวะเยียะเวียะโตจทม) อวยวะ
ใหญ่ น้อย สรรพภพกายมีมือเท้าเป็นต้น

อวสาน (อะเวียะขาน) อวสาน ที่สุด สุก
ท้าย พรหมแดน เขต เช่น กุญจอวสาน
ในกถาณะ (คฺนงอะเวียะขานเนียกะ
ทานะห์) ในสุดท้ายของข้อความนี้
อวสานกถา (อะเวียะขานะกะทา)
คำสุดท้าย อวสานกาล (อะเวียะขานะ
กาล) เวลาสุดท้าย เวลามรณะ อวสาน
กาลา (อะเวียะขานะเกียทา) กาลา
จบความ กาลาท้ายสุดของคัมภีร์

อวสุรย์, อวสุลย์ (อะวะสฺไชร หรือ อะวะสฺ
ไช) ที่อาศัย ที่พักอาศัย ที่พักพิง ผู้ช่วย
ทำนุบำรุง ผู้เกื้อกูล เช่น สัพพะโอง

ขุณฺณานบงปฺรสาอวสุรย์ (ข้อบโทง
คฺญุมบานบองปฺรสะเจียอะวะสฺไชร)
ทุกวันนี้ฉันได้พิชายเป็นผู้เกื้อกูล

อวิจิ, อวิจิ (อะวิเจีย อะวิเจีย) ชื่อนรก
อเวจี

อวิชชา, อวิทยา (อะวิจเจีย หรือ อะวิด
เทีย) อวิชชา การไม่รู้ชัด ความโง่
ความหลง เช่น สत्वโลกตฺรวอวิชชา
รวบริตงจัตถกันตฺจรพฺลํขุสสาชาตฺรว
(ชาติโลกไตร้วอะเวียเจียรวบริตจวังจิต
เพ็ญจฺรอล้อมยัลโคสฺทาเจียไตร้ว)
สัตว์โลกถูกอวิชชารวรบัคมีคพันเพื่อน
ผสม เข้าใจว่าผิดเป็นถูก

อวิหิงสา, อวิหีสา หรือ อวิเหสา (อะวิเฮิงซา
อะวิเฮิงซา หรือ อะวิเฮซา) อวิหิงสา
การไม่เบียดเบียนทำให้ผู้อื่นได้รับทุกข์

อส (อะอะส) ๑. หมด สั้น เช่น อสฺทฺรพฺข
(อะอะสฺเตริอัป) หมดทรัพย์ อสฺปฺราก
จาย (อะอะสฺปฺระกฺจาย) หมดเงินจ่าย
อสฺกมฺม (อะอะสฺกมฺ) สันกรรม พันบาป
อสฺกมฺมหนึ่งคฺนา (อะอะสฺกมฺหนึ่งเคฺนีย)
สันกรรมต่อกัน อสฺกมฺลาง (อะอะส
กฺอมลาง) หมดกำลัง หมดแรง เหนื่อย
เพลีย อสฺกาส (อะอะสฺกะส) หมดเงิน
โดยปริยาย หมายถึง ยากจนกว่าเดิม
เช่น เพิ่งไปดูอสฺกาส (เลิงไดอะอะสฺกะส)

บุญวาสนาขึ้นแต่ทรัพย์ลดน้อยถอยลงกว่า
แต่ก่อน **อัสกฺขาจฺ** (*อะสฺกฺขฺ*) หมค
ลาย โดยปริยายหมายความว่า จนความ
คิด จนปัญญา **อัสสเกตฺ** ไม่เป็น ทำ
ไม่สำเร็จ **อัสกฺขวน** (*อะสฺกฺขวน*)
หมคภูมิ โดยปริยายหมายความว่า ยอดเยี่ยม
อัสกฺกลัก (*อะสฺกฺลัก*) ที่หาอุปพุด
สั่งสอนหรือช่วยคำจุนต่อบ้างไม่ได้
หมดทางแก้ต่อไปอีกได้ เช่น มนุสฺส
อัสกฺกลัก (*มนุสฺสอะสฺกฺลัก*) คนหมด
ทางแก้ต่อไปอีกได้ **อัสซุส** (*อะสฺ*
โคะสฺ) ปราศจากความผิด **อัสซุล**
(*อะสฺคฺยอล*) สงบปราศจากลม หมค
ลม สันชีวิต **อัสสเก** (*อะสฺสเก*) หรือ
อัสทังเก (*อะสฺเตยฺงเก*) บรรดาเขา
ทั้งหลาย เช่น **อัสสเกราลคฺคุนา** (*อะสฺ*
เกเรอิลเคฺนีย) บรรดาเขาทุกคนด้วยกัน
มินญจอัสทังเก (*มินโดจอะสฺเตยฺง*
เก) ไม่เหมือนเขาทั้งหลาย **อัสจิง**
(*อะสฺจิง*) หรือ **อัสจิงง** (*อะสฺจิม*
นึ่ง) หมคอยาก **อัสจิตฺต** (*อะสฺเจต*)
อิมใจ พอใจ **อัสจันเะ** (*อะสฺจิม*
นะหฺ) หมคความรู้ หมคภูมิ เช่น
เชวอัสจันเะปฺณณิงเหีย (*เทวออะสฺ*
จิมเนหฺปฺณณิงเหีย) ทำ (การ)
หมคภูมิแค่นั้นแล้ว **อัสจฺบบ** (*อะสฺ*

จฺบบ) เต็มตามลักษณะ ครอบครัน
ถูกต้องตามกฎหมาย **อัสเซิง** (*อะสฺ*
เจิง) เต็มที่ ครอบครัน **อัสซมเรต**
(*อะสฺจุมเรอะสฺ*) หมคที่เลือก เหลือ
เด่นเลือก เช่น **รบสอัสซมเรต** (*รว*
บอะสฺอะสฺจุมเรอะสฺ) ของเหลือเลือก
มนุสฺสอัสซมเรต (*มนุสฺสอะสฺจุม*
เรอะสฺ) คนใช้การไม่ได้ คนเด่นเลือก
อัสไญ (*อะสฺไค*) มือล้า โดยปริยาย
หมายความว่า ทำไปไม่ได้ผล **อัสไญอัสเซิง**
(*อะสฺไคอะสฺเจิง*) มือเท้าล้า โดย
ปริยายหมายความว่า ที่สุด ยอดเยี่ยม เต็มฝีมือ
เช่น **นาคฺคุนาปฺริงโยยอัสไญอัสเซิง**
(*เนอิมเคฺนียเปฺริงโยยอะสฺไคอะสฺ*
เจิง) ชวนกันพยายามให้เต็มฝีมือ **อัส**
ตมฺริะ (*อะสฺตอมเรหฺ*) หมคความคิด
สันคึก คิดต่อไปไม่ออก **อัสทัง**
(*อะสฺตัมยิง*) เต็มแรง เช่น **โจลอส**
ทังไญ (*โจลอะสฺตัมยิงไค*) ปาเต็ม
แรง **อัสทัง** (*อะสฺเตยฺง*) ทั้งหมด
บรรดา **อัสเนะ** (*อะสฺนินะหฺ*) ทั้งหมด
เหล่านี้ **อัสนะ** หรือ **อัสโนะ** (*อะสฺ*
นะหฺ) ทั้งหมด เหล่านี้ **อัสแบบ**
(*อะสฺแบบ*) ยอดเยี่ยม สุดฝีมือ เช่น
เชวโยยอัสแบบ (*เทวออยอะสฺ*
แบบ) ทำให้สุดฝีมือ **อัสพิส** (*อะสฺ*

ปะสั) หมกพิษสง โดยปริยายหมายความว่า
หมกอำนาจ หมกความร้ายกาจ สิ้นฤทธิ์
อสัพี (อะสะป) หมกจาก เสร็จจาก
อสัพีจตุต (อะสะปเจ็ด) เต็มที่
ยอกเยี่ยม อสัย่าง (อะสะย้าง)
ทุกอย่าง ครบครัน เลิศ อย่างยิ่ง เช่น
เลงโอยอสัย่าง (เลงออยอะสะย้าง)
เล่นให้ครบทุกอย่าง หีบากอสัย่าง
(หีบากอะสะย้าง) ลำบากอย่างยิ่ง
จกญ้ออสัย่าง (ขงญ้ออะสะย้าง) อร่อย
เลิศ อร่อยทุกอย่าง อสัราชย (อะสะ
เรียด) สิ้นรัชกาล กษัตริย์สิ้นพระชนม์
โพธอสัราชย (โป้อะสะเรียด) ต้นโพธิ์
ตาย (ใช้เฉพาะต้นโพธิ์ที่มีคนเคารพ)
อสัเรื่อง (อะสะเรื่อง) หมกเรื่อง
ครบถ้วน เช่น อธิบายโอยอสัเรื่อง
(อะธิบายออยอะสะเรื่อง) อธิบาย
ให้ครบถ้วน อสัโลก (อะสะโลก)
บรรดาท่านพวกมนตรี เช่น เรียบเกา
อัฐนอสัโลก (เรียบเกาเอี้ยจุนอะสะ
โลก) จัดเกา้อื้อนรับบรรดาท่านพวก
มนตรี พวกแม่ต ผีสงนางไม้ เจ้า
เทพารักษ์ ปีสาง ก็เรียก อสัโลก
เช่น บ่นอสัโลก (บ้อนอะสะโลก)
บนเจ้า อสัโลกมกสณฐิต (อะสะ
โลกโมกซ้อนเถิด) เจ้ามาสิงสถิต อสั

โลก-อนก (อะสะโลกเนี้ยก) ท่านที่
นับถือกับคนทั้งหลาย เช่น สุมอสัโลก
อนกอญเชญเทาจวบขุกุขาน (โชม
อะสะโลกเนี้ยกอญเจญเตวีจวบจุมกม
คาน) ขอท่านที่นับถือกับคนทั้งหลายไป
พบประชุมกันให้ได้ อสัสาจ (อะสะ
ซำ) หมกเนื้อ โดยปริยายหมายความว่า หมก
ทางแก่ได้ หมกถ้อยคำว่ากล่าวได้
สั่งสอนได้ อสัสงขิม (อะสะซังคิม)
หมกหวัง อสัตเฌง (อะสะซ็อมเฌง)
น่าขัน ขบขัน อสัเห็บ (อะสะเฮย)
หมกแล้ว ไม่มีเหลือแล้ว ครบถ้วนแล้ว
พอแก่การแล้ว เสร็จแล้ว เช่น อสัเห็บ
ตุ้มปุ่นเฌง (อะสะเฮยตุ้มปุ่นเฌง)
หมกแล้วเพียงแค่นั้น อสัหนึ่ง (อะสะ
หุหนึ่ง) ทั้งนั้น เช่น อนกอสัหนึ่ง (เนี้ยก
อะสะหุหนึ่ง) คนทั้งนั้น เกมมอสัหนึ่ง
(เกมมอะสะหุหนึ่ง) เต็มทั้งนั้น อสัองก
(อะสะฮ้อง) ทั้งตัว ทั่วสรรพางค์กาย
เช่น ลออสัองก (ลอออะสะฮ้อง)
สวาทัวทั้งตัว ฌอสัองก (ซ็ออะสะ
ฮ้อง) เจ็บทั่วสรรพางค์กาย (มักใช้ใน
กาพย์กลอน) อสัอรุด (อะสะฮัรว์)
หรือ อสัฮารุด (อะสะฮัรว์) หมกความ
โดยครบถ้วน เช่น นิยายโอยอสัอรุด

(นิเอยยออยยอะสัอิ) พุทให้หมดความ
ให้ครบถ้วนกระบวนความ (ใช้ อัสอาร์อ
เสกฏี (ออะสัอิอัฏเกติย) ก็มี)
อัสอุนก (ออะสัเนียก) คนทั้งหมด
ด้วยกัน เช่น อัสอุนกราลักนาจำสฎาป
ขญุ (ออะสัเนียกเรอิลเคณียจำสฎับ
คญุม) คนทั้งหมดทุกคนคอยฟังฉัน
พระสนมก็เรียก อัสอุนก (ออะสัเนียก)
เช่น บงขญุคำต๋ามานกุนสัรมนากะเรว
อัสอุนก (บองคญุมเกอิดเมียนโกน
เขรียเมเนียกเทวออะสัเนียก) ฟัน
ท่านมีลูกสาวคนหนึ่งเป็นพระสนม อัส
แอง (ออะสัแอง) บรรดาพวกเจ้า
บรรดาพวกเธอ เช่น อัสแองราลักนา
กัอาลเทาณา จำอาสุรียบายสิน (ออะสั
แองเรอิลเคณียกมออลเตวินา จำอาไซร
บายเซ็น) บรรดาพวกเจ้าทุกคนอย่าเพิ่ง
ไปไหน คอยกินข้าวก่อน

๒. สัน เช่น เนากุนงสุรโกโนะ
อัสกาลยूर (เนวีกุนงซุรกณะท้ออะสั
กาลยूर) อยู่ในบ้านเมืองนั้นสันเวลา
ยาวนาน เกร์ผลวอัสมวยบ่มวยไถง
(เดอ์โพลวออะสัมวยบ่มวยไถง)
เดินทางสันคั้นหนึ่งวันหนึ่ง

อัสขะย (อะซ็องไค) ที่มากจนนับไม่ได้
ประมาณไม่หมด เช่น เจริ้นชาอัส-

ขะย (เจริญเจียอะซ็องไค) มากจน
นับไม่ถ้วน จำนวนนับที่มี ๑๔๐ สุน
อัสขะยอปปะเมย (อะซ็องไคอปปะ
เม) มากนับไม่ถ้วนเปรียบไม่ได้ เช่น
มานผลานิสงฆชาอัสขะยอปปะเมย
(เมียนผลานิซ็องเจียอะซ็องไคอปปะเม)
มีผลานิสงส์นับไม่ถ้วนเปรียบไม่ได้

อัสฮาริมะ, อัสฮาริมะ (อะซ็องฮาริมะ)
อัสฮาริมะ ทีกเอาไปไม่ได้ ไคแก่
แสร (แซร) นา จมการ (จ็อมการ)
สวาน ผทะลัณา (เพติยะหัลลุมเนวี)
บ้านที่อยู่ ฯลฯ

อัสญญกมม (อะสัญญะกัม) อัสญกรรม การ
สิ้นชีวิต (โบราณใช้เฉพาะแต่เสนาบดี)
ใช้ว่า ททวลอัสญญกมม (ตัววล
อะสัญญะกัม) ถึงแก่อัสญกรรม ใช้
ถูล่นวอัสญญกมม (ด็อลเนวีอะสัญ
ญะกัม) ก็ได้ ใช้ อัสญญภาพ (อะ
ซัญญะเพียบ) ก็ได้

อัสญญี (อะซันญีเย หรือ อะซันญี) ที่ไม่มี
สัญญา ที่ไม่มีเครื่องกำหนดความจำ
ความรู้ทั่ว อัสญญีภาพ (อะซัญญีเพียบ)
การสลบ เช่น ถูล่นวอัสญญีภาพ
(ด็อลเนวีอะซัญญีเพียบ) ถึงแก่อัสญญี
ภาพ สลบ อัสญญีสตว (อะซันญีซัด)
พรหมพวกหนึ่ง มีรูปแต่ไม่มีสัญญา

เกิดในพรหมโลกชั้นที่ ๑๑

อัสตย (อะสัด) ไม่แท้เที่ยง ไม่จริง เช่น
สมภูอัสตย (ซ็อมเตียอะสัด) ถ้อยคำไม่
จริง **อัสตยวาจา** (อะสัดตะยะเวียจา)
ก็ใช้

อัสทิส, อสาทิส (อะสะตัสสะ หรือ อะสาติ
สะ หรือ อะสาติสะ) ไม่เหมือนกัน
ไม่ถูกกัน ไม่คล้ายคลึงกัน

อสนี (อะชะเนีย หรือ อะชะนี) อาวุธ
พระอินทร์ สายฟ้า ขวานฟ้า **อสนีบาต**
(อะชะนีบาต) ฟ้าผ่า

อสปฺปรส (อะซ็อบโประอะส) บุรุษสตรี
ผู้ถือความชั่วโดยกายวาจาใจ ผู้มีใจชั่ว
จิตตอสปฺปรส (เจ็ดอะซ็อบโประอะส)
ใจชั่ว **มนุสฺสอสปฺปรส** (มนุสฺสอะ
ซ็อบโประอะส) คนใจชั่ว

อสปฺปรีส (อะซัปปฺระชะ) เช่นเดียวกับ
อสปฺปรัส

อัสอญ (อะอะสอญ) ที่เอาใจใส่เต็มที่ ที่เต็ม
ที่ของตน เช่น **เรว็การอัสอญ** (เทวอ
การ้ออะสอญ) ทำงานเอาใจใส่เต็มที่
อัสอญลัณญ (อะอะสอญลุมเกัญ)
หรือ **อัสอญลัณญอาตมา** (อะอะสอญ
ลุมเกัญอาตมา) ที่เอาใจใส่เต็มที่
ด้วยอยากให้เสร็จลงโดยรวดเร็ว โดยดี
งาม เช่น **ขปฺรังเรว็การโฏยอัสอญ**

ลัณญ (ค็อมเปริง์เทวอการ์โดยอะอะส
อญลุมเกัญ) ฉันทพยายามทำงานด้วย
ความเอาใจใส่เต็มที่

อสากลยตุตวาจก, อสากลยตุตวาจกะ (อะ
สากัลยัตตะเวียจ็อก หรือ เวียจะกะ)

บางที บางเวลา เช่น **จวนกับ้านจวน
กัพฺบ้าน** (จวนกับ้านจวนกัปฺมบ้าน)
บางทีก็ได้ บางทีก็ไม่ได้ **จวนกาล
เมญฺมก จวนกาลบาด** (จวนกาลเมญ
ไมก จวนกาลบาด) บางทีเห็นมา บางที
หายไป **จวนณาตฺรว จวนณาขุส**
(จวนนาโตรว จวนนาโคะส) บางทีถูก
บางทีผิด

อสาธารณะ (อะชาเทียเรยะนะ) ที่ไม่ใช่
สาธารณะ ที่ไม่ทั่วไป ที่เฉพาะตัว เช่น
การอสาธารณะ (การ้ออะชาเทียเรยะ
นะ) การกระทำเฉพาะตัว **รบส่อสา
ธารณะ** (รวบอะส่ออะชาเทียเรยะนะ)
ของใช้เฉพาะตัว **อสาธารณชน** (อะชา
เทียเรยะนะจัน) ชนชั้นสูง **อสาธารณ
บณฺณ** (อะชาเทียเรยะนะบ็อน)
หรือ-**บตุร** (บ็อด) บัตรประจำตัว

อสาร (อะซาร์) ที่ไม่มีแก่น ไม่มีสาระ
ไม่มีประโยชน์ ที่ไม่เป็นผล ไม่แน่นอน
มั่นคง ไม่มีราคา เช่น **สมภูอัสสารอิต
การ** (ซ็อมเตียอะซาร์เอ็ดการ์) ถ้าพูด
ไม่มีสาระ **สมภูอัสสาระ** (ซ็อมเตียอะ

หาระ) ก็ใช้ รบส่อสารอิศการ (รวบ
บอะส้อซาร์เอ็ดการ) ของไม่มีค่า
ไม่มีประโยชน์ อสารคติ (อะซาระ
เกียะเตะ) คติที่ไม่มีแก่นสาร ไม่แน
นอน มั่นคง อสารชาติ (อะซาระ
เจียด) หรือ อสารพริกต (อะซาระ
ปรีก) ต้นไม้ไม่มีแก่น มีแต่กระพ
อสารธมม (อะซาระเทอัม) หรือ-ธรม
(เทอ์) ธรรมไม่มีแก่น ไม่มีหลัก
เป็นมิจาปฏิบัติ

อสุจิ (อะโสะเจะ) ที่ไม่สะอาด ไม่บริสุทธิ์
โสโครกสกปรก เช่น ทือสุจิ (ตืออะโสะ
เจะ) ที่ไม่สะอาด อสุจิตตุ (อะโสะ
เจะเวอิดโอะ) วัตถุไม่บริสุทธิ์ อสุจิ
สนดาน (อะโสะเจะซ็อนดาน) สันดาน
ไม่ดี ไม่บริสุทธิ์สะอาด ทักอสุจิ (ตัก
อะโสะเจะ) น้ำอสุจิ

อสุภ (อะสบ) อสุภ ไม่งาม สะอาดสะอายน
ศพ เช่น รูปอสุภ (รูปอะสบ) รูปไม่
งาม รบส่อสุภ (รวบอะส้อสบ)
ของไม่สวย สัพทอสุภ (ซ็อมบัตตุม
อะสบ) ผ้าพันศพ ผ้าห่อศพ อสุภ
แลกบณฺณกต (อะสบแบกบ็อนแดด
คัก) ซากศพหมอลอยน้ำ อสุภเหิมเพญ
(อะสบเอิมเพญ) ศพขึ้นเต็มที อสุภ
กมฺมฏฐาน (อะโสะเพียะกัมมัตถาน)

กัมมฐานที่ถึงเอารูปอสุภมาเป็นอารมณ์
อสุภกาวนา (อะโสะเพียะเพียะเวียะเนีย)
ภavnารำพึงเฉพาะรูปอสุภเป็นอารมณ์
อสุภารมณ (อะโสะเพียะรอม) อารมณ์
ที่โยงไปหารูปอสุภโดยจำเพาะ

อสุร (อะโสะระ) ความกตัญญู อมนุษย์
พวกหนึ่งอยู่ในอสุรภพ อสุรกาย
(อะโสะระกาย) อสุรกาย สัตว์ในอบาย
เกิดอาศัยในมนุษย์โลก โขมจอรกต คือ
เทพารักษ์หรือเจ้ากัณบ็เป็นอสุรกายด้วย

อสุโรระ (อะโสะระระห์) พุคหวั่นๆ พุคไม่
ทางเสียง กระชอกกระชาก ที่เป็นของ
อสุร ที่ไม่เป็นสัปบุรุษ (เฉพาะวาจา)
เช่น สมภูอสุโรระ (ซ็อมเตียอะโสะ
ระระห์) ถ้อยคำห้วน ๆ ไม่มีทางเสียง

อเสรี (อะเซเรีย) ผู้ไม่มีเสรี ผู้อยู่ได้บังคับ
คนอื่น อเสรีปรเทศ (อะเซเรียปรอ
เตะส) หรือ อโสรวีปรเทศ (อะไชว
เรียปรอเตะส) ประเทศไม่มีเสรี

อโสภ (อะโซภ) ที่ไม่มีความโสภ ความ
เสียใจ ซื่อตันโสภ สมลพุกาอโสภ
(ซ็อมลอปุกาอะโซภ) แงตอกโสภ
(เรียกกลายเป็น โสภ ดู โสภ ๒.)

อโสจ (อะโซจ) ไม่สะอาด เหม็นฟุ้ง ใช้แก่
ชื่อเสียงก็ได้ ดังใช้ อโสจเกรตโณมะ
(อะโสจเกรตมวะห์) ชื่อเสียงเหม็นฟุ้ง

อัสจารย์ (อะสะจาร์) อัจจารย์ เหตุอัส-
จารย์ (แฮคอะสะจาร์) เหตุอัจจารย์
เรื่องอัสจารย์ (เรื่องอะสะจาร์) เรื่อง
อัจจารย์ **มานอัสจารย์** (เมียนอะสะ-
จาร์) มีอัจจารย์ เหตุอันน่าตื่นเต้น
ละพิงกลัว

อัสฏังกต (อะสะสตุตองกัต) อัสตงกต ที่
ตกหรือจมหายไป **พระอาทิตย์อัส-**
ฏังกต (เพรียะห์อาดิตอะสะสตุตองกัต)
พระอาทิตย์อัสฏังกต พระอาทิตย์ตก
เพลอัสฏังกต (เปลออะสะสตุตองกัต)
เวลาพระอาทิตย์ตก

อัสฎา (อะสะสฎา) ๑. แปะ **เลขอัสฎา**
(เลกอะสะสฎา) หรือ **อัสฎาเลข** (อะสะ-
สฎาเลก) เลขแปด

๒. ไม้ไต่คู้ เช่น **ก๊บาน** (ก๊บาน)
ก็ไต่ **ก๊แฌร์** (ก๊แฌร์) ก็เหมือนกัน
ก็ไต่ (ก๊โดย) ก็ตาม

อัสฎางค (อะสะสฎางค) องค์ ๘ เช่น
อัสฎางคสี่ล (อะสะสฎางเกียะเซ็ล)
สี่ลแปด **อัสฎางคิกสี่ล** (อะสะสฎาง-
กิกะเซ็ล) ก็ไต่ **อัสฎาฟัส** (อะสะ-
สฎาฟัส) จำนวน ๒๘ **อัสฎารบสงฆ**
(อะสะสฎาเรียะยะซ็อง) อริยสงฆ์
๘ พวก

อัสว, อัสส (อะสะวะ หรือ อะสะชะ) ม้า

อัสวกฏี (อะสะวะโกะเคีย) หรือ **อัสส-**
กฏี (อะสะโกะเคีย) โรงม้า **อัสวตร**
(อะสะวะดอร์) หรือ **อัสสตร** (อะสะ-
วะดอร์) ม้าอัสตร **อัสสรีทมิ** (อะสะ-
วะรีดทมิ) หรือ **อัสวรืทมิ** (อะสะวะ-
รีดทมิ) เครื่องอิสริยาภรณ์เทียบเท่ากับ
สวาลีเยร์ (เชอวาลีเยร์) Chevalier
ของฝรั่งเศส **อัสวสาทิน** (อะสะวะสา-
ติน) ทหารม้า คนขี่ม้า **อัสวสาว**
(อะสะวะสาว) ลูกม้า

อัสวยุบ, อัสสยุบ (อะสะวะยุบ หรือ อะสะ-
สยุบ) ๑. การเทียมม้าคู่

๒. ชื่อคาวานักขัตฤกษ์ ชื่อเดือน
๑๑ ทางจันทรคติ เรียก **แขอัสสุซ**
(แคะอะสะส็สัจ) ก็มี

อัสวิน (อะสะเววิน) คนขี่ม้า คนฝึกม้า
ทหารม้า ชื่อคาวานักขัตฤกษ์

อัสสตุตพริกส, อัสวตุตพริกส (อะสะสตุตพะ-
พริก หรือ อะสะสวัตตะพริก) ต้นโพธิ์

อัสสาสะ, อาสวาสะ (อะสะสาชะ หรือ อา-
ชาวชะ) สมชายใจออก มักใช้ ขยบล์
อัสสาสะ (คฺย็อลอะสะสาชะ) ราชศัพท์
ใช้ **พระอัสสาสะ** (เพรียะห์อะสะสาชะ)

อัสสาสปสฺสาสะ (อะสะสาซัปปะสะสาชะ)
สมชายใจออก สมชายใจเข้า ใช้ **อัสสา-**
สะปสฺสาสะ ก็ไต่ ราชศัพท์ใช้ **พระ**

อสุสาสปฺปสุสาสะ (เพฺรียะหฺอะสฺสา
ขัปฺปะสฺสาสะ)

อสุสฺ (อะสฺสฺ) น้ำตา อสุสฺซล (อะสฺ
สฺสฺจิวฺล) หรือ อสุสฺซลนฺยฺ (อะสฺ
สฺสฺเจียะเลียะเนีย) ก็ใช้ อสุสฺมุข
(อะสฺสฺมุข) หน้าชุ่มโชกด้วยน้ำตา

อหฺงการ, อหฺการ (อะหฺงการ) ๑. อหฺงการ
ความถือว่าเป็นฉัน ความถือตัว เช่น
มินฺพรมฺจะจาญฺคณา โภจฺมานอหฺ
การํทํพฺรชาง (มินฺพฺรวิมฺโจะหฺจัญ
เคณฺยฺโดยเมียนอะหฺงการํเตยฺยังฺบรฺคาง)
ไม่ยอมลงแพกัน โดยมือหฺงการทั้งสอง
ข้าง อหฺงการมมฺงการ (อะหฺงการ
เมียะเมียะการ) หรือ อหฺมมฺการ (อะ
หฺงเมียะเมียะการ) ความถือตัวยิ่งนัก

๒. เต็ดขาด แทะหัก เช่น ปฺร
แกกฺกฺจอหฺงการ (ปฺรแกกฺกฺจอหฺง
การ) เคียงกันแตกหัก

อหิ (อะเห) ๑. อหิวัตโรก (อะเหวา
ตะโรก) หรือ อหิวัตกโรก (อะเห
วาตะกะโรก) อหิวัตกโรก โรคอหิวัต
หรือ ขงฺอหิวัต (โรกอะเหวาต หรือ
จิวมฺจืออะเหวาต) ก็ได้ คำธรรมคา
มักเรียก อาสนนโรก (อาซฺอนโรก)
โรคปัจจุบัน หรือ ขงฺขุขล (จิวมฺจือ
คฺยือล) โรคลม หรือ ขงฺขุขลพฺยุะ

(จิวมฺจือคฺยือลพฺยุะหฺ) โรคลมพายุ
คำไม่ควรใช้ คือ ขงฺจฺจะกฺอวต (จิวม
จือจือทฺกฺอวต) โรคลงราก หรือ ขงฺ
โลกิย (จิวมฺจือโลเกยะ) หรือ ขงฺรบล
(จิวมฺจือรุมบือล) โรคห่า อันใช้เป็น
คำคำ

อหิงฺสา, อหิสา, อเหสา (อะเฮงสา หรือ
อะเอิงสา หรือ อะเฮสา) การไม่เบียด
เบียน การไม่ทำทุกข์ให้คนอื่นได้รับ
ความลำบาก

อโห (อะโห) โอ เช่น อโห ทุกข์!
(อะโหตุกฺก) โอ ความทุกข์ อโห
พุทฺโธ! (อะโหปฺตโธ) โอ พุทฺโธ
โอ พระพุทธเจ้า (คำใช้ในกาพย์กลอน)

อโหระตฺ, อโหระตร (อะโหเรือต หรือ
อะโหเรือต) วันหนึ่งกับคืนหนึ่ง
เช่น ขมฺปฺริงเรียนร่าล่อโหระตรฤดูแล
อฺรฺราตรกิมินบ (คฺมฺเปฺริงเรียน
เรือลอะโหเรือตคฺคฺลเพลอาเรือตคฺมิน
ขบ) พยายามเรียนทุกคืนทุกวัน ถึงเที่ยง
คืนก็ไม่หยุด

อโหสิกฺม (อะโหเสกฺม) อโหสิกรรม
กรรมที่ไม่ให้ผล โดยปริยายหมายความว่า
การหมกกรรมหมกเวรกัน หมก
ความรักกันนับถือกันเพียงนั้น เช่น เกเหีย
นิงฺขุญฺชาอโหสิกฺมเทเหีย (เกเฮย
นิงฺคฺญฺเจียอะโหเสกฺมเตเหีย) เขา

กับฉันทโหสิกรรมไปแล้ว

อา (อา) อ้าย ใช้กับผู้ชายที่สนิทสนมกันหรือที่ต่ำกว่า เช่น อาตุง (อาโตง) อ้ายเล็ก อาเถื่อน (อาเพื่อน) อ้ายเพื่อน อาเถล (อาเถล) อ้ายเถล อาโจร (อาจอร์) อ้ายโจร อามิ่ง (อามิ่ง) อ้ายมิ่ง เช่น วิชาเอกสุภาพบุรุษปริสัญญามิ่ง (เทวอเจียเนี้ยกโหะเพียบโต้วกรมเปรอซอมเตียอามิ่ง) หรือ แอ่มิ่งรกกุณา (แอ่มิ่งรกกุณีย) ทำเป็นคนสุภาพต้องอย่าใช้คำอ้ายมิ่ง หรือ เอ็มมิ่ง แก่กัน (จาก อ้าย คำไทย)

อา ! (อา) อ้า ! เป็นคำอุทานแสดงความฉงน ตกตะลึง เช่น อา ! อวิหุ่ (อาเอวียหุ่) อ้า อะไรหนอ อา ! ภูโนะเทญา (อาโตงโนะห์เตรือ) อ้า เหมือนอย่างนั้นหรือ อา ! อญเชญมก (อาอญเชญโมก) อ้า เชิญมา...ใช่ อ้าก็ได้ เช่น อ้า ! มินทาน์เทาเทญา (อ้ามินเตอันเตวีเตรือ) อ้า ไม่ทันไปหรือหรือ

อาก (อัก) ๑. ติดขัด ชักข้อง หยักไปโดยมีการชักข้อง ติดขัด เช่น อากขานเท (อักขานเตวี) ชักข้อง ไปไม่ได้ อากขานเรวการ (อักขานเทวการ) ติดขัดทำงานไม่ได้ อากจิตต (อักเจ็ด) มี

ความขุ่นข้องหม่นหมองใจจนไม่ยากพบอยากเห็น อาก่อน (อักอ้อน) หรือ อนอาก (อ้อนอัก) หรือ อาก่อนสรพนจิตต (อักอ้อนซุรอนบ้วนเจ็ด) น้อยใจ

๒. ระวัง เช่นเดียวกับ อกฺส

อากป (อากับปะ) เครื่องตกแต่ง เครื่องแต่งตัว รูปร่าง เช่น อากปภิรียา (อากับปะกะระยา) อากปภิรียาอาการของร่างกาย เช่น บพพชิตควรเปร้ออากปภิรียา สรคตส์สรคโธสมตามกฤตวินัย (บัพเปยะจิตกั้วเปร้ออากับปะกะระยา ซุรอกั้วซุรอกั้วมออยซอมตามเกรตวิเนีย) บรรพชิตควรใช้อากปภิรียาสภาพสงบเสถียรให้สมตามกฏวินัย

อากร (อากอร์) กอง พวก กลุ่ม โสฬธาตุต่าง ๆ บ่อเกิด แร่ ที่เกิดขึ้น เขมรใช้หมายถึง ส่วย เงินภาษี เช่น สวยากร (สวยาอากอร์) ส่วยอากร สวยาสารอากร (สวยาซาร์อากอร์) ส่วยสาอากร ไทยทานที่บรรพชิตได้มาก็เรียก อากร เช่น ฬิมสิลมิญ โลกคุรุขุณินมนตเทเทสนาบานอากรสนุธิก (บัพมุขมิญ โลกคุรุคุณินม้วนเตวีเตชานาบานอากอร์ซอนทัก) ตั้งแต่เมื่อวานนี้ท่านอาจารย์ฉันนิมนต์ไปเทศน์ได้ไทยทาน

มากมาย อากรูป (อากระโอบ)
 บ่อถ่านหิน บ่อแร่ อากรชนิก (อา
 ระคเน็ก) หรือ อากราชนิก (อา
 กระคเน็ก) คนขุดถ่านหิน

อาการ (อาการ) ลักษณะที่เป็นเครื่องสำคัญ
 เป็นเครื่องสังเกต รูปร่าง รูปทรง
 กิริยามารยาท คุณสมบัติ เช่น อาการ
 โรค (อาการะโรค) อาการโรค เจ็บ
 อาการโอยถึงตาลอฤาการก (เจ็บ
 อาการออยเจ็บตาลอฤาการก)
 แสดงอาการให้รู้วักหรือชั่ว อวัยวะ
 ใหญ่ของร่างกาย เช่น อาการ ๓๒
 (อาการขามเข็บขั้ว) อาการ ๓๒
 อาการกิริยา (อาการกะระยา)
 อาการกิริยา อาการสณฐาน (อาการ
 ข้อนทาน) รูปทรงเป็นเครื่องสังเกต
 มาณอาการสณฐานลุ่มมโอยสกลบ้าน
 (เขียนอาการข้อนทานลุ่มมออยเข็บขั้ว
 บ้าน) มีรูปทรงพอให้สังเกตได้

อาการสาขาว (อาการขาว) เหล้า (เป็น
 ศัพท์ที่แม่ตเรียก เหล้า) บางทีเรียก
 ทักสาขาว (ตักขาว)

อากาศ (อากาศ) อากาศ เช่น สत्वเพ็
 ณาอากาศ (ซัคเซอร์เนียอากาศ) สัตว์
 บินในอากาศ กณฺฑาลอากาศ (ก้อน
 ดาลอากาศ) กลางอากาศ ที่เนะมาน

อากาศลุด (ตั้นะห์เมียนอากะลุดลุด)
 ที่นี้มีอากาศดี ยกขุดอากาศ (ยัก
 คุดอากาศ) เอลมอากาศ หาด
 อากาศ (ฮาลอากาศ) ตากอากาศ
 อากาศงคา (อากาศะกั๊วเกีย) คงคา
 ในอากาศ ธารน้ำในอากาศ อากาศ
 จรณ์ (อากาศะจอร์) การเที่ยวไปใน
 อากาศ การไปในอากาศโดยเครื่องบิน
 อากาศปรุทีป (อากาศะปรุทีป)
 โคมไฟที่จุดหรือแขวนไว้สูงในที่โล่ง
 อากาศธาตุ (อากาศะเทียค) ธาตุ
 อากาศ (หนึ่งในธาตุทั้ง ๕ ที่มี ดิน น้ำ
 ไฟ ลม อากาศ) อากาศยาตรา
 (อากาศะเยียตรา) การไปโดยอากาศยาน
 อากาศยาน (อากาศะเยียน) เครื่อง
 บิน อากาศเวหาส์ (อากาศะเวเฮีย)
 กลางอากาศ กลางเวหา

อากาศณ (อากาศณ) ผสมกัน ปะปนกัน
 แน่น หนาแน่น ดาษดิน เช่น ภูมิ
 โนะมานฤทธิ์อากาศณ ฤทธิ์ชุมร
 ฤทธิ์จินเนลายอมฤทธิ์ (พุนะห์
 เมียนเพติยะห์อากาศณ เพติยะห์แควร์
 เพติยะห์เจินเนวี่เลี่ยจ้อมโรห์โกะห์
 กม) ที่นี้มีบ้านปะปนกัน บ้านเขมร
 บ้านจีนอยู่ผสมปะปนกัน อากาศณ
 มนุส (อากาศณมะนุส) คนมากหน้า

หลายตา หนาแน่น **อากิณณสนธิบาต**
(**อาเก็นนะซ็อนนิบาต**) ประชุมชนเป็น
อันมากหนาแน่นเบียดเสียดกัน

อากุล (**อาไกล**) ที่ผสมปนเปกันจนแยกไม่
ออก เสร้าหมอง ที่ยุ่งวุ่นวาย อลหม่าน
เช่น **จิตตอากุลโดยบาป** (**เจ็ดอาไกล**
โดยบาป) **ใจุ่นวายด้วยบาป อากุล**
กมม (**อาโกละกะม**) การกระทำที่
เสร้าหมอง ไม่ถึงงาม **อากุลจินตา**
(**อาโกละละจินตา**) ความคิดวุ่นวาย
เวียนวน

อาโก (**อาโก**) ขนมห้วยฟู เรียก **น้ออาโก**
(**นุมาอาโก**) **จัญหยาโก**(**จอมไฮยอาโก**)
หนึ่งขนมห้วยฟู **แพงอาโก** (**เปงอาโก**)
ด้วยขนมห้วยฟู **อาโกโตนด** (**อาโก**
โตนด) ขนมหาด

อากรก (**อากรอะก**) ที่ไม่ดี ไม่งาม เลว
ชั่ว เช่น **อเพ้ออากรก** (**อ้อมเป้ออา**
กรอะก) ความประพฤติชั่ว **รูปอากรก**
(**รูปอากรอะก**) รูปชั่ว **จิตตอากรก**
(**เจ็ดอากรอะก**) ใจชั่ว

อากราด (**อากราด**) เปลือย (คำสุภาพสำหรับ
คำสามัญ **สุราต** (**ชฺราต**) แก้วผ้า) เช่น
อากราดขลวนทเท (**อากราดคลวนตัว**
เต) เปลือยเปล่า **สมณะอากราด**
(**ชะมะนะอากราด**) หรือ **สุรมณ์อา-**
กราด (**ชฺรอมอากราด**) ซี่เปลือย อเจลก

อากริท (**อาเกรต**) การเล่นสนุกสนาน กีฬา
อากริทคีรี (**อาเกรตคีรี**) หรือ **บรรพต**
(**บอร์ปวต**) ภูเขาสำหรับขึ้นไปเล่นสนุก
ภูเขากีฬา (คำใช้ในกาพย์กลอน)

อาโกรธ (**อาโกรด**) ความโกรธรุนแรง
อาโกรธจิตต (**อาโกรเทียะเจ็ด**) ใจ
โกรธรุนแรง

อาโกรส, อาโกรสน์ (**อาโกระส**) คำครหา
คำนินทา ตะเบ็งเสียง ร้องตะโกน
ประกาศโทษคนที่ทะเลาะกับตัว ใช้น่า
แสกรอาโกรสโดยอนกสุรทุกกฏมัญญา
ราลักนา (**แชรกอาโกะสออยเนี้ยก**
ชรกตักพุมลือเรื่อลเค้นย) ตะเบ็งเสียง
ร้องประกาศให้คนในละแวกได้ยินกันทุก
คน **บณฺเฐรอาโกรส** (**บ็อนเดอร้อ**
โกระส) การพากันได้รับโทษเงินประ-
ภาศความชั่วของตนให้คนในที่สาธารณะ
ได้ยินกันทั่ว (ใช้แต่ในสมัยก่อนเป็น
ทางการ) บางทีเด็กทำของแตกก็ใช้ของ
ชั้นที่แตกผุคอกแตกให้เดินร้องประกาศ
โทษของตนไป ๓ รอบบ้านที่อยู่ว่า **อา**
โกรสเอ็ยขญ์โอยแบกกอม!.... (**อา**
โกระสเอ็ยขญุมออยแบก-กอม....)

ประกาศโทษเอ็ย ข้าทำกระอมแตก
อาขยา (**อาคุยา**) ชื่อ การร้องเรียก การ
เรียกชื่อ การเรียกชื่อเรียงตามลำดับใน

บัญญัติ (คำใช้ในกาพย์กลอน)

อาชญาต (อาชญาต) ชื่อทางไวยากรณ์บาลี
สันสกฤต อาชญาตกริยา (อาชญาต
กะระยา) คำกริยาอาชญาต

อาชยาน (อาชยาน) อาชยาน การบอก
การพูด พรรณนา เรื่องตำนานที่เล่า
ต่อ ๆ กันมา

อาคนตุก, อาคนตุกะ (อาเกี้ยนโตะกะ)
อาคนตุกะ แขนงที่มหา

อาคม (อาคม) ๑. การมา การมาถึง การ
เรียนท่องบ่น ความรู้ คัมภีร์ หนังสือ
พุทธมนตร์ คาถาอาคมที่เรียนรู้อำนาจ
ต่อ ๆ มา เช่น เจาะอาคม(เจาะหัวอาคม)
รู้อาคม สูตรอาคม (สูตรอาคม) ท่อง
อาคม มนต์อาคม (มนต์อาคม) มนต์
คาถาอาคม อาคมอาสุรย์ (อาคมอา
ไซร) มนต์คาถาอาคมเบ็ดเตล็ด

๒. อักษรที่แทรกสำหรับคำสมาส
ภาษาบาลีสันสกฤต เช่น จตุ+อริยสจ
เป็น จตุราริยสจ ร ที่แทรก เรียก
ร-อาคม

อาคาร, อาคาริย (อาเกียรียะ, อาเกียร์
หรือ อาเกียรียะ) ผู้ที่มีบ้าน ฤๅษี
ตรงข้ามกับ อนาคาร (อนาเกียร์)
อนาคาริย (อนาเกียรียะ) และ
บพพชิต (บัพเปยะจิต)

อาเคนย์ (อาเคนย์) ทิศอาเคนย์ เรียก

ทิศอาเคนย์ (ทิศอาเคนย์)

อาฆาต (อาเคียด) อาฆาต เช่น มานอา-
ฆาตหนึ่งคณา (เมียนอาเคียดหนึ่งเคมีย)
มีความอาฆาตกัน อาฆาตมูล (อาเคีย
ตะมูล) มูลเหตุที่ทำให้อาฆาตกัน

อาโฆสน, อาโฆสนา (อาโฆสะนะ หรือ
อาโฆสะนา) การโฆษณา การร้อง
ประกาศให้ได้ยินดัง ๆ เสียงกึกก้อง
อาโฆสนสพท (อาโฆสะนะซ็อบ)
เสียงกึกก้อง

อาจ (อาจ) ๑. อ้าง พுகถึง ยึดถือเป็นหลัก
เอาเป็นที่พึ่ง ข้ออ้าง เช่น อาจมาน
จ้ณะ (อาจเมียนจ้อมเนะห์) อ้างว่ามี
ความรู้ อาจอุบาย (อาจอุบาย) อ้าง
กฎหมาย อาจสาหัส (อาจซากเซี้ย)
อ้างพยาน อาจเจ้าหาวนาย (อาจเจ้า
วายนีเย) อ้างเจ้านาย อาจนาตรา
อุบายหาอาจ (เมียนเมียรตราอุบายเจีย
อาจ) มีนาตรากฎหมายเป็นข้ออ้าง (ความ
นี้ใช้ สอ้าง(ซ็อมอาจ) การอ้าง ข้ออ้าง)
อาจตอาจ (อาจตอาจ) อาจอ้าง ดู อาจ

๒. อ้างใส่หน้า ลักษณะนามสำหรับ
อ้าง เช่น ทักมยอาจเขี้ยว (ตักมย
อาจเคียว) น้ำหนึ่งอ้างเขี้ยว

อาจขนาง (อาจขุนาง) ลังเล สองจิตสองใจ

เช่น เจตตอานขนางรทเทวี่อวี่นเกิด
(เจตตอานขนางรทเทวี่อวี่นเกิด)
เอาแต่สิ่งเลวร้ายจะทำอะไรไม่ได้ จิตต
อานขนาง (เจตตอานขนาง) ใจสิ่งเล
สมณี่อานขนาง (ซื่อมเดียวอานขนาง)
ถ้อยคำสิ่งเลว สองจิตสองใจ

อาจ (อาจ) อาจ หาญ กล้า ทำได้ ไม่
ถกถอย ไม่กลัวเกรง เช่น อาจหาญ
(อาจหาญ) อาจไปได้ อาจเรวี่เกิด
(อาจเรวี่เกิด) อาจทำได้ อาจหาญ
(อาจหาญ) อาจว่าได้

อาจกฏี (อาจเกิด) คำที่บรรพชิตใช้พูด
แทนตัวเอง เช่นเดียวกับคำ อาตมา
หมายความว่า เป็นผู้ผิดถูกค้นลึกลงได้ หรือเป็น
ผู้รู้จักการในวัฏวารามได้ เช่น อาจ
กฏีบวสพาน ๑๐ วสสาเหี้ย (อาจเกิด
บวสพานคือบวสสาเหี้ย) อาตมา
บวสได้ ๑๐ พรรษาแล้ว (ปัจจุบันไม่
ค่อยใช้ ใช้แต่ อาตมา เป็นธรรมดา)

อาจม (อา-จอม) ๑. การชำระล้างให้สะอาด
ให้หมดมลทิน เช่น ทักอาจม (ตักอา
จอม) น้ำชำระ น้ำล้างกัน (เรียก ทัก
มุต (ตักมุต) ก็มี)

๒. อูจจาระ เช่น บนโทอาจม
(บนโทอา-จอม) ถ่ายอุจจาระ (คำใช้
ในกาพย์กลอน)

อาจม (อจ) อูจจาระ เช่น อาจมมนุส
(อจมนุส) อูจจาระคน อาจมสต
(อจสต) อูจจาระสัตว์

อาจมกนลง (อจกอนลง) ๑. ขี่สวน
ขี่เหล็กหมาก เป็นผงเหมือนที่ตัวแมลงภู่
เจาะไขไม้ (คำกราบบังคมทูล ต้องใช้
มูลกนลง (มูลกอนลง) ขี่แมลงภู่ หรือ
กมเทจแถมกขวง (ก้อมตักแตกคอง)
ขี่บิตหล่า)

๒. ใบทองแห้งเป็นต้น ที่ยัดคำ
เข้าไปในกระบอกปืนใหญ่ให้ดินประสิ
แน่น เช่น บุกอาจมกนลงโอยแถมล
เท็บบาญญาขลาง (บุกอจกอนลงออย
แถมลออกเต็บบัญญัติขลาง) คำใบทอง
แล้วยัดให้แน่นดีเพื่อยิงให้ไต่ยืนตั้ง

อาจมกุก (อจก) ปลาชีวมี่เกล็ดชนิดหนึ่ง
มีสีขาว (เหมือนขึ้นยาง) เรียก ตูรี
อาจมกุก (เตรีอจก) หรือ จงวา
อาจมกุก (จ้องวอจก) ปลาชีวขึ้นยาง
(คำกราบบังคมทูล ใช้ จงวามูลกุก
(จ้องวามูลกุก))

อาจมกุกจก (อจกอรจก) ขี่ลับ (คำสุภาพ
ใช้ แกอลกุกจก (แกอลกอรจก) หรือ
มนทิลกุกจก (ม้วนติลกอรจก) (คำ
กราบบังคมทูล ใช้ มูลกุกจก (มูลกอร
จก) หรือ มนทิลกุกจก (ม้วนติลกอร

ออก))

อาจมฺกัรเพ (อัจกรอปเอ) ที่แข็งแห่งเพราะ
ปราศจากปุ๋ย ใช้เฉพาะดิน เรียก **อาจมฺ**
กัรเพ (เคียอัจกรอปเอ) ดินจืดปราศ
จากปุ๋ย ที่แข็งเกาะกันเป็นก้อน โดย
เฉพาะสิ่งที่เปื้อนผงอย่างซีเมนต์ เช่น
สิ่งมั่งคั่งอาจมฺกัรเพ (ซีม็องอัจกรอปเอ)
ซีเมนต์แข็งเป็นก้อน สิ่งมั่งคั่งอาจมฺ
กัรเพ (ซีม็องเล็องอัจกรอปเอ) ซีเมนต์
ชิ้นแข็งเป็นก้อน

อาจมฺโค (อัจโก) ๑. กบชนิดหนึ่ง ตัวเล็ก
มักอาศัยอยู่ในดินชื้นัวว เรียก กงฺแกบ
อาจมฺโค (ก้องแกบอัจโก) กงฺแกบ
อาจมฺโค โดตจำพส่ววก (ก้องแกบ
อัจโกโดตคำบั่วส่ววก) กบชื้นัวว
กระโดดกตงฺเห่า โดยปริยายหมายความว่า คน
ไม่มีอำนาจบังอาจกล่าวโทษคนมีอำนาจ

๒. ตัวงชนิดหนึ่งอยู่ในดินชื้นัวว
เรียก กัโพงอาจมฺโค (ก้อมโปงอัจโก)

อาจมฺจรมะ (อัจจโรโมะห์) ชุ่มก (คำสุภาพ
หรือคำกราบบังคมทูลใช้ **มนทิลจรมะ**
(มันดัลจโรโมะห์))

อาจมฺแลก (อัจแลก) ก้อนขี้หมา เนื้อกอง
เล็ก ๆ อยู่ที่บ้านจามุจระเข้ (เหมือน
ก้อนขี้หมา) เรียก **อาจมฺแลกกัรเพ**
(อัจแลกกรอปเอ) (คำกราบบังคมทูล

เรียก **มูลสุนัขกรเพ** (มูลโสะนัขกรอ
เปอ) หรือ **มูลแลกกัรเพ** (มูลแลก
กรอปเอ))

อาจมฺลมา (อัจลมา) มะขามชนิดหนึ่งมีกลิ่น
เหมือนขี้แมว เรียก **อมฺพิลอาจมฺลมา**
(อ้อมปัลอัจลมา) มะขามขี้แมว (คำ
กราบบังคมทูลใช้ **อมฺพิลมุลลมา**
(อ้อมปัลมุลลมา))

อาจมฺลพิส (อัจลปะส) ต้นอุตุพิศ เช่น
ธุดฺธอยุคฺคาอาจมฺลพิส (ทุมโขดยุคฺคา
อัจลปะส) ใต้ดินเหมือนดอกอุตุพิศ

อาจมฺภู (อัจเตย) ขี้ดิน เช่น กกายอาจมฺภู
(กอกายอัจเตย) กุ้ยขี้ดิน เกียรอาจมฺภู
(เกียร์อัจเตย) เกลียขี้ดิน

อาจมฺฏาก (อัจแดก) ขี้เหล็ก อดมอาจมฺฏาก
(ทุมออัจแดก) หินขี้เหล็ก หินตันที่มี
เนื้อและสีเหมือนสีขี้เหล็ก

อาจมฺภูรี (อัจค้อมเรย) ขี้ช้าง ขนชนิด
มีลูกกลม ๆ เล็ก ๆ (เหมือนก้อนขี้ช้าง)
(คำกราบบังคมทูลเรียก **ขุนรมุฏูรี**
(โคนร์มุคค้อมเรย) ขนขี้ช้าง หรือ
ขุนรมะจร (โคนร์มะจร) ขนขี้เตย)

อาจมฺตรเจียก (อัจตรอเจียก) ขี้หู เล็กยล
อาจมฺตรเจียก (เบกียลอัจตรอเจียก)
แคะขี้หู (คำกราบบังคมทูลใช้ **มูลตร-**
เจียก (มูลตรอเจียก) หรือ **มนทิลตร-**

เจียก (มวนต้อต้อเจียก)

อาจมฺเชณฺญ (อจฺเทณฺญ) ขี้ฟัน (ถ้าไม่ควร
ใช้คือ สมฺมอกเชณฺญ (ซ็อมเอกเทณฺญ)
คำสุภาพใช้ มนฺทิลเชณฺญ (ม้วนต้อ
เทณฺญ)

อาจมน (อาจะมะนะ) การชำระล้างสิ่ง
สกปรก เช่น การล้างปาก ใช้ เชวฺอาจ-
มะนะ (เทวออาจะมะนะ)

อาจมฺบนฺโหะ (อจฺบ็อนตฺวะหฺ) ขี้ตอก

อาจมฺบณะ (อจฺบ็อมนะหฺ) ขี้ไถ (ถ้าทราบ
บังคมทูลใช้ มุลนงฺกัล (มุลเนียงเกิ้ล)

อาจมฺศุภาย (อจฺพุทฺทาย) ๑. กรวดก้อนกลมๆ
หรือรูปร่างอย่างอื่นก็มีบ้าง มีเนื้อแข็ง
เกลี้ยง เกิดในน้ำใช้ในการผสมคอนกรีต
เรียก กรวดสอาจมฺศุภาย (กรวดสอจ
พุทฺทาย) กรวดขี้ดาว

๒. ดาวตก เช่น ขบมฺมิตฺตฺยฺญฺเจณฺญ
อาจมฺศุภายธฺลาคฺจะตฺรงฺพุทะอุณก
ขุณฺณิกถาอุณกมุขานิงฺบานกฺกน (ยฺบ
มิตฺตฺยฺญฺเจณฺญอจฺพุทฺทายเทฺลยฺกโจะหฺ
ตฺร็องเพฺตยฺะหฺเนยฺก คฺคฺคฺมฺนิกฺทาเนยฺก
มุขเจียกิงฺบานโกน) เมื่อคืนนั้นฉันเห็น
ดาวตกตรงบ้านคุณ ฉันนึกว่าคุณน่าจะ
ได้ลูก

อาจมฺมาน (อจฺเมี้ยน) ผักโหมสวนหรือผัก
โหน้ไก่ เรียก ผุทฺออาจมฺมาน (พุทฺอจ)

เมี้ยน) โดยปริยายหมายความว่า ไม่มีค่า
ไม่มีราคา ไม่มีอำนาจ คำต้อย เช่น
มนฺสฺสอาจมฺมาน (มนฺสฺสอจฺเมี้ยน)
คนขี้ไก่ คือคนต่ำต้อย ไม่มีค่า ไม่มี
อำนาจ (ถ้าทราบบังคมทูล เรียก ผุทฺมุล
มาน (พุทฺมุลเมี้ยน) หรือ ผุทฺอิตฺตฺบฺนฺลา
(พุทฺเอิตฺตฺบ็อนลา))

อาจมฺรํมํ (อจฺรวฺเมยฺง) หอยนาชนิดหนึ่ง
ตัวเล็ก ๆ เรียก ขุยงอาจมฺรํมํ
(คฺยงอจฺรวฺเมยฺง) หอยขี้มะมั่ง

อาจมฺรฺย (อจฺรฺย) ขี้แมลงวัน เช่น กาคฺจาตฺ
ฉาสฺเหยฺ แบกอาจมฺรฺยเพฺลฺลฺขฺลวน
(เกอฺตฺจะสฺนะสฺเฮยฺแบกอจฺรฺยเปฺลฺ
คฺลวน) แก่มากแล้ว ขี้แมลงวันขึ้น
เต็มตัว (ถ้าทราบบังคมทูลหรือคำสุภาพ
อาจมฺรฺยก็ต้งเรียก แบกปรฺขฺรฺย (แบก
ปรอจฺรฺย))

อาจมฺลฺกฺต, อาจมฺลฺบ (อจฺเลยฺก) ขี้ครั่ง
(ถ้าทราบบังคมทูลใช้ กากลฺกฺต (กาก
เลยฺก) ครั่งที่ใช้ติดปากขวด หรือซอง
จดหมาย ในปัจจุบันนี้เรียก อาจมฺลฺกฺต
บารัง (อจฺเลยฺกบารัง) ขี้ครั่งฝรั่ง
หรือ กากลฺกฺตบารัง (กากเลยฺกบารัง)
ก็ใช้

อาจมฺสฺตว (อจฺซฺต) เมล็ดพริกไทยที่นกกิน
เข้าไปแล้วถ่ายทิ้งไว้ แล้วนำมาล้างให้

สะอาคทาณคเต ไซฺสสมํทำยาร้อน (คำ
สุภาพ เรียก เมฺรจส (เมฺรจขอ) พริก
ไทยล่อน คำกราบบังคมทูลเรียก เมฺรจ
มูลสฺตว (เมฺรจมูลซัด) หรือ เมฺรจจว
สฺตว (เมฺรจเวือจจะซัด) หรือ เมฺรจส
(เมฺรจขอ) ก็ได้)

อาจมฺเส (อจฺแซะห์) ทาลตัวเมียที่มีผลเล็ก ๆ
ขรุขระ (เหมือนก้อนขี้ม้า) เรียก โตนต
อาจมฺเส (โตนตอจฺแซะห์) ทาลขี้ม้า
(คำกราบบังคมทูลใช้ โตนตมูลเส
(โตนตมูลแซะห์) หรือ โตนตเมฺรจ
(โตนตเมฺรจ) คือทาลคันไถ่)

อาจมฺอณฺเฏิก (อจฺอ้อนเด็ก) รา เช่น เมฆ
สรทฺพีรบีโง हालสํพตฺททิกมิน
สฺวตเพิงอาจมฺอณฺเฏิกขุจอส (เมก
ขรอตุมบรีเบียงไท่ हालซ็อมบิวัดตัว
ด็กมินซฺงวเลิงอจฺอ้อนเด็กโคจอออะสึ)
ฟ้าครึ้มสองสามวัน ทากผ้าเปียกไม่แห้ง
ราชันเสียหมด

อาจริย (อาจะระยะ) อาจารย์ อาจริย
ปรนฺปรา (อาจะระยะประรัมปะรา)
อาจารย์ต่อ ๆ กันมา อาจริยวตต
(อาจะระยะเวือต) วัตรปฏิบัติที่ศิษย์
ต้องกระทำแก่ครูอาจารย์ อาจริยวาท
(อาจะระยะเวียต) ถ้อยคำของอาจารย์
เป็นธรรมเนียมของพวกมหาณที่ถือตาม

วาทะของอาจารย์ของตน (ข้างฝ่ายหิน
ยานเป็นพวกเถรวาท เพราะถือตามแบบ
ปฐมสังคายนา) อาจริยวาท (อาจะระ
ยะเวียต) ผู้มักอ้างถ้อยคำของครู เป็น
พวกพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน (ฝ่ายหิน
ยานเรียก เถรวาท (เถระเวียต))

อาจารย์, อาจารย์ (อาจารย์) ความประพฤติ
มารยาท กิริยามารยาท หรือ ระเบียบ
แบบแผน เช่น มานอาจารย์ล่อ (เมียน
อาจารย์ล่อ) มีมารยาทถึงงาม มาน
อาจารย์พุกัรสม (เมียนอาจารย์ปุม
กัวรฺซอม) มีมารยาทไม่เหมาะสม
อาจารย์วินัย (อาจารย์วินัย) กฎสำหรับ
รักษามารยาทให้ดีให้ถูกต้อง อาจารย์
วิปตติ (อาจารย์วิปตเต) เสียมารยาท
อาจารย์สมปตติ (อาจารย์ซ็อมบัตเต)
หรือ สมบพ, สมปทา (ซ็อมบัต หรือ
ซ็อมปะเตีย) การบริบูรณ์ด้วยมารยาท
ถึงงามหรือมารยาทอันถูกต้อง

อาจารย์ (อาจารย์) อาจารย์ ผู้สั่งสอนหรือฝึก
มารยาท ผู้ประพฤติดี ผู้ที่ศิษย์ควร
เคารพ ครูผู้สอน เช่น สิสฺขมาน
วิชาโดยสธารอาจารย์ขบฺปรังบงเรียน
(เขอะสฺเมียนวิจเจียโดยซาร์อาจารย์ค็อม
เปริงบ็องเรียน) ศิษย์มีวิชาโดยอาศัย
ครูอาจารย์พยายามสอน อาจารย์

กมฺมภูฐาน (อาจารย์กัมมัตถาน) อาจารย์
สอนกรรมฐาน อาจารย์กานเปลา
(อาจารย์กานเปลา) ผู้กำหนดฤกษ์ดีสำหรับ
คู่บ่าวสาวในงานแต่งงาน อาจารย์
โกรชุก (อาจารย์โกรชุก) อาจารย์
โกรสก (อาจารย์โกรชอก) ผู้กำหนด
ฤกษ์ยามในการโกนจุก อาจารย์บุญจะ
ธาตุ (อาจารย์บุญจะธาตุ) ผู้รู้เรื่อง
หรือพิธีบรรจุธาตุ อาจารย์โยคี (อาจารย์
โยคี) อาจารย์ผู้เป็นหัวหน้าสัปเหร่อทั้ง
๔ นาย ในการเผาศพหรืออาจารย์นำ
หน้าศพ อาจารย์วตต (อาจารย์เวียด)
หรือ อาจารย์สมรราบวตต (อาจารย์ซ่อม
รับเวียด) อุปาสกผู้เป็นหัวหน้าในการ
จัดกิจกรรมต่าง ๆ ในวัด (ในสมัยโบราณ
เรียก อารามิก หรือ อารามิกชน (อา
รามิก หรือ อารามิกะจวัน)

อาจิณณ (อาเจ็นนะ) อาจิณ ที่เคยประพฤติ
เคยยึดถือ เคยทำจนติดเป็นนิสัยต่อมา
ไม่ขาด เขมรใช้หมายความว่า เสมอเป็นนิสัย
ออกเสียง อาเจ็น เช่น แต่งเทามกษา
อาจิณณ (แดงเตี๋ยโมกเจียอาเจ็น)
เคยไปมาเป็นนิสัย อาจิณณกมฺม
(อาเจ็นนะกัม) กรรมที่ได้สะสมมา
เช่น อาจิณณกมฺมชาอ์เพ่แดงเตเจญ
มุขโอยนิกเมญญกนงเปลชิตอัสชีวิต

(อาเจ็นนะกัมเจียอ้อมเปอแดงเตเจญ
มุขออยนิกเมญญกนงเปลชิตอัสชีวิต)
กรรมที่ได้สะสมมา เป็นกรรมนำหน้าให้
นึกเห็นในเวลาใกล้สิ้นชีวิต อาจิณณ
ทุรพฺพ (อาเจ็นนะเตริอับ) หรือ-ชน
(ทวน) หรือ-สมบัติ (ซ่อมบัตเตะ)
ทรัพย์หรือสมบัติที่สะสมไว้ อาจิณณ
หิรญญ (อาเจ็นนะเทะรญ) เงินที่เขา
สะสมไว้

อาขานี, อาขานะย (อาเจียนี หรือ อาเจีย
เนีย) คนฉลาดรู้ได้รวดเร็ว ม้าพันธุ์ดี
ม้าฝึกได้ เรียก สะอาขานะย (สะห
อาเจียนี) ม้าอาชาไนย บุรสาอา
นะย (โบะระสะอาเจียนี) พระ
พุทธเจ้า พระอรหันต์ ผู้รู้อาขานะย
(ด้อมเรียอาเจียนี) ข้างอาชาไนยคือ
ข้างมงคลที่ความทุกข์ได้หรือข้างศึก โก
อาขานะย (โกอาเจียนี) วัวอาชา
ไนย วัวลักษณะดีและฝึกได้ง่าย (อาชา
ไนย ก็ใช้)

อาชีฟ, อาชีว, อาชีวะ (อาจีบ หรือ อาจี
เวียะ) การทำการหาเลี้ยงชีพ อาชี
กมฺม (อาจีเวียะกัม) การประกอบ
อาชีพเลี้ยงชีวิต เช่น ประกอบอาชีพ
กมฺมขางฉีไพร (ประกอบอาชีพ
กัมคางเชอเพรีย) ประกอบอาชีพทาง

ไม้ป่า

อาชีวก (อาจิวิวก) อาชีวก บรรพชิตพวก
หนึ่งที่ถือลัทธิต่างกับพุทธศาสนา นับ
เป็นพวกนิกรันถ์

อาชัฏวะ (อาจเจียะเวียะ) ความเที่ยงตรง

อาชญา (อาญา) อาชญา อำนาจ การ
ครอบครอง การบังคับบัญชา คำสั่ง
เช่น **เชฐตามอาชญา** (เทวตามอาญา)
ทำตามคำสั่ง **ททิงอาชญา** (ตัวตั้งอา
ญา) ขัดคำสั่ง **อาชญาจกร** (อาญาจัก)
อาณาจักร **อาชญาธร** (อาญาทวัร)
ผู้ทรงอำนาจตามสิทธิ์ (autorité)
อาชญาบตร (อาญาบัค) หนังสือคำสั่ง
เป็นทางราชการ บัตรอนุญาตมีกำหนด
เวลา อาจเป็นเดือนหรือปี ที่รัฐบาล
อนุญาตให้หากินได้ **อาชญาสิทธิ**
(อาญาเซ็ค) อำนาจสิทธิ์ขาด ที่พระ
ราชาประทานแก่แม่ทัพ ในเวลามีศึก
สงคราม (ในสมัยโบราณพระราชทาน
อาวุธให้ด้วย เรียก **อาวุธอาชญาสิทธิ**
(อาวุธอาญาเส็ค) **อาชญาสิก** (อา
ญาเล็ก) กฎหมายที่บัญญัติใช้ในเวลา
สงคราม เรียก **จบบาอาชญาสิก**
(ฉบับอาญาเซิก) **อาชญาหลวง**
(อาญาหลวง) ผู้ที่ได้รับพระบรมราชา
โองการออกไปเก็บภาษีเอาจากอาชีพอของ

คนในประเทศ มีทำนข้าวกับปลูกพืช
ผลต่าง ๆ เป็นต้น เช่น **อาชญาหลวง**
พนธสุรว (อาญาหลวงเบือนไชรว)
ผู้ประมาณผลข้าวแล้วเก็บภาษี **อาชญา**
หลวงพนธทาส (อาญาหลวงเบือน
เตียะส) ผู้เก็บภาษีพืชผลต่าง ๆ (นอก
จากข้าว) ตามกฎหมายบัญญัติ **อาชญา**
องเกต (อาญาอ้องเกต) ผู้ที่ตุลาการ
จัดให้ไปสืบเหตุการณ์ยืนยันให้แน่นอน
ดู องเกต หรือ องแกต ด้วย

อาณานา (อาดานา) คำตัดจาก **อาณานาฎิยะ**
ที่เป็นชื่อพระสูตร หรือพระปริตรใน
คัมภีร์พระพุทธศาสนา เรียก **อาณานา**
ฎิยสูตร (อาดานาเดะยะโสค) หรือ
อาณานาฎิยปริต (อาดานาเดะยะปะ
เร็ค) ในเขมรมีพระราชพิธีในพระราชวัง
เวลากลางคืน คืนวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน
๔ เรียก **พระราชพิธีบญชานัตร์สุด**
(เพรียะหะเรัจเจียะปะทัญเจียนตรอะส)
มีการนิมนต์พระภิกษุสวดอาณานาฎิ
สูตร ตั้งแต่พลบจนถึงเช้า (ผลักกันสวด)
และยังบิณฑิมนาน ๆ ครั้งหนึ่งไปทั่วทั้ง
๔ ทิศ เรียก **กัมเพลิงอาณานาฎิยสูตร**
(กัมเพลิงอาดานาเดะยะโสค) เรียกสั้น ๆ
ว่า **กัมเพลิงอาณานา** (กัมเพลิงอาดานา)
เป็นอัญญา (แม้ยังบิณฑิมนานในพิธีต่าง ๆ

ก็เรียก **กำเพ็ลิ่งอาฎานา** ด้วย) ต่อ ๆ มาเรียกกลายเป็น **กำเพ็ลิ่งสัถฺขณา** (**กำเพ็ลิ่งสัถฺขนา**) หรือใช้ **สัถฺขณากำเพ็ลิ่ง** (**สัถฺขณากำเพ็ลิ่ง**) ยิ่งเป็นใหญ่ก็มี ในสมัยต่อมาพระราชพิธีนี้เรียก **พระราชพิธีภาณยกุข** (**เพ็รียะห์เรียจปีที่เพียนเยี้ยัก**) พระราชพิธีภาณยักษ์

อาหมพร, อาหมพร (**อาดัมเบยะเรียะ หรือ อาดัมบัวร์ หรือ อาลัมเบยะเรียะ**) กลองใหญ่สำหรับตีเป็นอาณัติสัญญาณในเวลามีภัยในกรุง เช่นมีไฟไหม้ใหญ่ หรือมีทัพข้าศึกบุกรุกเข้ามา กลองสำหรับตีประชุมกองทัพ เรียกกลองทัพ

อาณัติ (**อานัตเตะ หรือ อานัต**) ๑. ข้อบังคับ การบังคับ เช่น **เชว้ตามอาณัติ** (**เทวอตามอานัต**) ทำตามข้อบังคับ **ปฏิบัติตามอาณัติ** (**ปฺรอตเตะบัตตามอานัต**) ปฏิบัติตามข้อบังคับ การนัดกัน การสัญญากัน คำสั่ง เช่น **ตรูวจุลกานที่ปฺรหฺตามอาณัติ** (**ไต้รว้โจลกั้นตีปฺรอมตามอานัต**) ต้องเข้าถึงที่ประชุมตามนัด **อาณัติสัญญา** (**อานัตเตะซ็อนยา**) สัญญาตามที่ได้นัดกัน **อาณัติสพท** (**อานัตเตะสับ**) เสียงกลองหรือแตรบอกอาณัติสัญญา

๒. ไบมอบฉันทะ ไบมอบฉันทะเบิกเงิน

๓. หน้าที่ที่บรรดาราชฎรมอบหมายให้คนใดคนหนึ่ง เป็นผู้แทนในการปกครองรัฐ (จากคำ mandat)

๔. ในไวยากรณ์หมายความว่า คำสั่ง ใช้คำว่า **จอร์ (โจร์) จอร์-จะ (โจร์-โจะห์)** หรือ **จะ (โจะห์) จง** เช่น **อนกทำงานจอร์จัมปริงเรียน** (**เนี้ยกเตี้ยงลายโจร์ค้อมเปริงเรียน**) คนทั้งหลายจงพยายามเรียน **จอร์โครพโกตแกลง** **อนกมานคุณ** (**โจร์โกรบโกตแกลงเนี้ยกเมียนกุน**) จงเคารพยำเกรงผู้มีคุณ **จอร์นำคณาเทาจะ (โจร์เนอัมเค็นยเตวีโจะห์)** จงพากันไปเสียเถิด **หิ ยกจะ (ฮอะยัวกโจะห์)** เอ้า เอาเถอะ **อาณัติกิริยา** (**อานัตเกะระยา**) กริยาศัพท์ บอกความบังคับ

อาณา (**อานา**) อำนาจ การบัญญัติ การครอบครอง การบังคับบัญชา **อาณาเขต** (**อานาเขต**) เขตที่อยู่ในอำนาจครอบครองของรัฐบาลใดรัฐบาลหนึ่ง เช่น **อาณาเขตกัมพูชา** (**อานาเขตกัมพูเจีย**) **อาณาเขตกัมพูชา** **อาณาจัก** หรือ **-จักร** (**อานาจัก**) อำนาจครอบครองประเทศแผ่ไปทั่วประเทศ (มักใช้คู่กันกับ **ศาสนจักร** (**ชาสะนะจัก**) หรือ **พุทธจักร** (**ปุตเทยะจัก**))

คือศาสนจักรหรือพุทธจักร)

อาณิต (อาเน็ด) นึกสงสาร มีเมตตา นึก
ปราณี นึกสงคใจ เช่น อาณิตมูฏาย
(อาเน็ดมูฏาย) นึกสงสารแม่ อาณิต
กุน (อาเน็ดโกน) นึกสงสารลูก อาณิต
อนาถ (อาเน็ดอะนาถ) สงสารผู้ไม่มี
ที่พึ่งที่พำนัก สงสารเป็นล้นพ้น อาณิต
อาโณจ (อาเน็ดอาโนจ) สงสารนึก
สงคใจ อาณิตอาสุร (อาเน็ดอาโซร์)
สงสารโดยมีใจเมตตา (คำใช้ในกาพย์
กลอน)

อาโณจ (อาโนจ) สงคใจ ใช้ อาโณจจิต
(อาโนจเจ็ด) (คำใช้ในกาพย์กลอน)
อาโณจอาธัม (อาโนจอาเทอัม) สงคใจ
มีความทุกข์แน่นเต็มอกแทบจะปริ อา
โณจอาธมม (อาโนจอาเทอัม) สงคใจ
แต่ไม่ต้องตามอนิจจัง ทุกข์ อนัตตา

อาต (อัด) ๑. เล็ก แกระ เสกอาต
(เสกอัด) นกแก้วชนิดหนึ่ง ตัวเล็ก
ปากดำ (บางถิ่นเรียก เสกกุริจ (เสก
เก็จ) ก็มี เสกกุริส (เสกเกรสส์)
นกแก้วแกระก็มี สุวายอาต (ซูวายอัด)
มะม่วงชนิดหนึ่งลูกเล็กกว่ามะม่วงทั้งปวง

๒. หิด เช่น อาตส์ไถ (อัดชีไถ)
หิดกินมือ มี ๒ ชนิดคือ อาตทัก (อัด
ติก) หิดที่มีแต่น้ำใส ๆ อาตแชส

(อัดแชส) หิดเส้นท้ายเจาะเขาออกได้

อาตแด (อัดแด) มั่วแต่ เช่น อาตแดสุฎาบ
เกนิยาย (อัดแดสุดับเกนิเยีย) มั่ว
แต่ฟังเขาพูด (ไม่ค่อยใช้ ใช้คำ รวล์แด
(รวว์วลแด) หรือ อาลยแด (อาลยแด))

อาตุร (อาโตะระ) ร้อนรุ่ม ที่เป็นไข้ตัวร้อน
จัก ไข้ ไข้ตัวร้อนจัก อาตุรมนุทีร
(อาโตะระมันตุีร์) หรือ-สาลา (ขาลา)
หรือ-กัระ (กัระห์) โรงพยาบาล

อาตุม (อาตุมะ) ตัว อาตุมกต (อาตุมะ
กัวด) เฉพาะตัว เช่น การอาตุมกต
(การอาตุมะกัวด) งานเฉพาะตัว ประ
โยชนอาตุมกต (ปรอโยจอาตุมะกัวด)
ประโยชน์เฉพาะตัว อาตุมชาต (อา
ตุมะเจียด) หรือ-ชะ (เจียะห์) บุตร
อาตุมโทรหิน (อาตุมะโทเร็น) การ
ทำตัวให้ลำบากเกินเหตุ (เหมือนคังออก
อาหารเป็นต้น) เช่นเดียวกับ อตุต
กิลมอานุโยก อาตุมภาพ (อาตุมะ
เพียบ) อาตุมภาพ อัทภาพ

อาตุมัน (อาตุมัน) อาตมา บางลัทธิหมายความว่า
วิญญาณ ขวัญ ก็มี (คำใช้ในกาพย์กลอน)

อาตุมา (อาตุมา) ตัว ตน เช่น รกส์เจิญ
จิมอาตุมา (รวักชีเจิญเจิมอาตุมา)
หากินเลี้ยงชีวิตตน ใจ เช่น นรอุณณา
โทะยวกอตุมา จุลศาสน์พุทธรัตน..

(เนี่ยรูเนี้ยกนา ตัวหียักอาตมาใจล
 ะสัปคเทียะเรียด...) ไม่ว่าคนใดแม้
 เอาใจ เข้าพุทธศาสนา...คำสำหรับบรรพ
 ชิตใช้เรียกตัวเอง เช่น อาตมาบวสมาน
 ๕ วสสาเทีย (อาตมาบวส์เมียน
 ปราเวือะสัชาเฮย) อาตมาบวชได้ ๕
 พรรษาแล้ว ถ้าทูลกษัตริย์ หรือกล่าวแก่
 เสนาบดี ใช้อาตมาภาพ (อาตมาเพียบ)
 เช่น อาตมาภาพสุมถวายพระพร
 (อาตมาเพียบโขมทวายเพริยะหับบุรี)
 อาตมาภาพขอถวายพระพร อาตมาภาพ
 สุมจมนเ็นพร (อาตมาเพียบโขมจ้อม
 เ็นบุรี) อาตมาภาพขอเจริญพร ใช้
 ในคำเทศนาก็ได้ อาตมาเียง (อาตมา
 เียง) ตัวเรา อาตมาอญ (อาตมาอญ)
 ตัวข้า อาตมาแอง (อาตมาแอง) ตัวเอง

อาไถ (อาไท) คำใช้กับ ไม่ กู ไม่

อาทร (อาตั่ว) อาทร ความเอื้อเพื่อ
 ความเคารพ ความเอาใจใส่ อาทรปร
 คิปปติ (อาเตียะเรียะปรอเตะบัต)
 ปฏิบัติโดยเอาใจใส่ด้วยความเคารพ
 อาทรนิตต (อาเตียะเรียะมิด) มิตร
 ที่นับถือกันโดยเอาใจใส่กัน

อาทิ, อาทึ (อาติ หรือ อาด) ต้น ข้างต้น
 การริเริ่มก่อน เช่น มานภูจะหาอาทิ
 (เมียนโคจนะหึเจียอาติ) มีอย่างนี้เป็น

ต้น นำอาทึ (เนี่ยมอาด) นำความ
 ก่อน ริเริ่มความก่อน กาลเอาทึ
 (กาลเอาด) เวลาเขาเริ่ม อาทิกร
 (อาติกอร์) คนริเริ่มก่อน ผู้สร้างโลก
 คือพระพรหมหรือพระวิษณุ อาทิบรุต
 (อาติโบระอะสั) บรรพบุรุษ พระวิษณุ
 อาทิปริโยสาน (อาติปะระโยสาน)
 ข้างต้นกับข้างท้าย อาทิปรโยค (อาติ
 ปรโยค) ประโยคต้น อาทิสงเกต
 (อาติซ้องเกด) อักษรย่อ เช่น กิ คือ
 กิริยาสพท เรียก อกฺสรสงฺเขป
 (อักขอร์ซ้องเคบ) ก็ได้ อาทิสพท
 (อาติสั) ศัพท์ที่เป็นต้น เช่น สงหา
 ริมทฺรพฺยมานจาน จุน้าง แกว โคม
 ษาณเฐม (ซ้องฮาริเมียะเตุริฮับเมียนจาน
 ขุน้าง แกว โคม เจียเคม) สังหาริม
 ทรมัยมีจาน หม้อ แก้ว โคม เป็นต้น
 (คำ จาน หม้อ แก้ว โคม เป็นต้น
 เป็น อาทิสพท)

อาทิจจ (อาติจ) พระอาทิตย์ อาทิจจพาร
 (อาติจจะเปียร์) หรือ—วาระ(เวียเรียะ)
 วันอาทิตย์

อาทิฏฐสพท (อาติคตะสั) ศัพท์ที่อาเทศ
 คือเปลี่ยนอักษรตามวิธีไวยากรณ์ เช่น
 อทิตี เป็น อาทิตฺย

อาทิตฺย (อาติค) พระอาทิตย์ เช่น พระ

อาภิตยระ (เพรียะหฺอาติตเรียะหฺ)

พระอาทิตย์ขึ้น พระอาทิตย์อสดงตก

(เพรียะหฺอาติตอะสฺหฺตฺตองกฺวฺด) พระ

อาทิตย์ตก โลงอาทิตย์ (ไทงอาติต)

วันอาทิตย์ มวยอาทิตย์ (มวยอาติต)

อาทิตย์หนึ่ง (สมัยก่อนใช้ มวยพระ

จนฺทร (มวยเพรียะหฺจัน) เพราะนับวัน

จันทร์ขึ้นต้นสัปดาห์)

อาเทศ (อาเตะสฺ) เขมรใช้ตามไวยากรณ์

บาลีสันสกฤตมีความว่า เปลี่ยนรูปอักษร

ให้แปลกไปจากรูปเดิม เช่น ปริโพธ-

ปฺลิโพธ วุญฺชนะ-พฺยญฺชนะ กาวฺย-

กาวฺย

อาทฺย (อาด) ที่เป็นคน เป็นข้างคน ข้างหัว

ที่ ๑

อาธัม (อาเทอัม) ที่เต็ม เต็มพูน ที่บวมขึ้น

พองขึ้น เขมรใช้หมายความว่า ที่เต็มไปด้วย

ด้วยความทุกข์ อาโณจอาธัม (อาโนจ

อาเทอัม) ดู อาโณจ

อาธมฺม (อาเทอัม) ที่ไม่เป็นธรรม ผิด

ทำนองคลองธรรม มนุสฺสอาธมฺม

(มนุสฺสอาเทอัม) คนอาธรรม คน

นอกธรรมะ นอกกฎหมาย อาโณจ

อาธมฺม ดู อาโณจ

อาธาร (อาเทียร์) เครื่องรอง การรับรอง

เขมรใช้ หมายถึง รับ ทน รับรอง

เช่น กุมาณอนกณานิงอาธารจัญจิมวา

เท (เคมฺยีนเนียกณานิงอาเทียร์เจญฺเจมฺ

เวียเต) ไม่มีใครคนไหนจะรับเลี้ยงมัน

หรงก อาธารเชวฺการ (อาเทียะร์

เทวอการ์) ทนทำงาน เชิงอาธาร

(เจิงอาเทียร์) ไม่กาะเยียรองกัมภีร์

เชิงอาธารเรียน (เจิงอาเทียร์เรียน)

ไม่กาะเยียรขนาดเล็ก สำหรับรองหนังสือ

เรียน เชิงอาธารเทศน์ (เจิงอาเทียร์

เตะสฺ) หรือ เชิงอาธารแถมมฺมาสน์

(เจิงอาเทียร์แถมเทอัมเมียะสฺ) ไม่รอง

กัมภีร์เทศน์มีขนาดใหญ่วางตรงหน้า

ธรรมาสน์ ปตฺตาธาร (ปัดตาเทียร์)

หรือ บาตุธาร (บาตุธาเทียร์) เชิง

บาตร

อาธิปเตยฺย (อาทิปะไต) ดู อธิปเตยฺย

อาน (อาน) ๑. อ่าน เช่น อานสํบุตร

(อานซ็อมบด) อ่านจดหมาย

๒. ลับ เช่น อานฎาว (อานดาว)

ลับคาบ อานพระจัน(อานเพรียะหฺจัน)

ลับพระขรรค์

๓. อานม้า เรียก อานสะ (อาน

แซะหฺ)

อาน, อานะ (อานะ) ลมหายใจออก อานา

ปาณ (อานาปาณะ) ลมหายใจออก

ลมหายใจเข้า

อานัฐรี (อัญจรี) คนเล่นพื้นแท่ง พวก

อานัฐรี (ปวกอัญจรี) พวกเล่นพื้นแท่ง

หรือ อุนกเลงอานัฐรี (เนี้ยกเลงอัญจรี)

คนเล่นพื้นแท่ง (คำใหม่จากภาษาญวน)

อานนท (อานันเตียะ หรือ อานันวเตียะ)

ความยินดี ความเบิกบานใจ พระ

อานนทพุทธรูปฐาน (เพ็ริยะหื้ออานัน

เตียะปุดทูปบุดถาน) พระอานนท์ ผู้

อุปฐากพระพุทธเจ้า

อานาปา (อานาปา) คำตัดจาก อานาปาน

อานาปาน (อานาปาณะ) ลมหายใจออก

ลมหายใจเข้า ชื่อกรรมฐานอย่างหนึ่ง

ในพวกอนุตติกรรมฐาน ๑๐ จมูเร็น

อานาปา (จอมูเร็นอานาปา) หรือ-

อานาปราณ (อานาปราณ) เจริญ

อานาปานานุสติ

อานิสงส (อานีซ้อง) อานิสงส ผลของกุศล

ผลบุญ คุณประโยชน์หรือความสุขความ

เจริญที่ได้จากการประพฤติดี เช่น

อานิสงสทาน (อานีซ้องเตียน) อานิสงส

ทาน อานิสงสศีล (อานีซ้องเซิล)

อานิสงสศีล มนุสสุสมาทานิสงส

(มนุสะเตียนอานีซ้อง) คนมีกุศล

อานุกาฬ (อานุกุเพียบ) อานุกาฬ อำนาจ

เดช ความองอาจ กล้าหาญ เช่น

มานอานุกาฬเจริน (เมียนอานุกุเพียบ

เจริน) มีอานุกาฬมาก อานุกาฬใน

คุณบุญ (อานุกุเพียนเนี้ยกุนบน) อานุก-

กาฬแห่งคุณของบุญ คุณานุภาพ

(กุนานุกุเพียบ) คุณานุภาพ อานุภาพ

แห่งคุณ บุญญานุภาพ (บนยานุกุเพียบ)

บุญญานุภาพ อานุภาพแห่งบุญ

อาบ (อาบ) ผีกระสือ รเบียนจาบอาบ

(รวเบียนจับอาบ) การเรียนพิธีจับผี

นำมาใช้ทำให้คนอื่นเจ็บป่วยลูกเสียต

อาบปรไฟเฒ (อาบปรอเพียน) ผี

อาบที่เขาปล่อยไม่เลี้ยงเสียแล้ว สรี

พูชอาบ (เซรียปูจอาบ) ผู้หญิงที่สืบ

พืชพันธุ์ จากผู้หญิงที่รู้วิชาจับผีแต่ก่อนๆ

มา

อาบ (อับ) ๑. อับ อับสี อับแสง ไม่

รุ่งเรือง ตกต่ำ ไม่มีคนนับถือ เช่น

อาบกันิต (อับกัวมันิด) หรือ กันิตอาบ

(กัวมันิดอับ) ความคิดน้อย อ่อนความ

คิด อาบมูข (อับมูข) มีหน้าตาไม่

เบิกบาน เพราะอับอายขายหน้า อาบ

รสมี่ (อับเรอะสัซเมีย) อับรสมี่ รสมี่

อ่อน อาบอน (อับออน) หรือ อนอาบ

(ออนอับ) เสื่อมถอยคุณความดี อาบอัว

(อับอัว) หรือ อัวอาบ (อัวอับ) สกปรก

อับชั้น ไม่โล่งโปร่ง อาบออน (อับออน)

ต่ำต้อย ตกต่ำ

๒. ทอนสทางค์ เช่น ขุณฺฑิทธิ

น้อยน ๒๕ เสน ขลุ่ยโอยปราก ๑
 เร็ลเทาอนก ตรูวอนกอบ ๒๕ เสน
 มกโอยขลุ่ย (คณฺมตฺยณฺมเนยฺกเมกฺย
 ปฺราเชน คณฺมออยประกัณฺมยเรยฺลเตวี
 เนยฺก ไตรวเนยฺกอับเจ็ดเข็บปฺราเชน
 โมกออยคณฺม) ฉ้นซ้อชนมเรอ ๒๕ เซ็นต์
 ฉ้นให้เงินเหรียญหนึ่งแก่เธอ เธอต้อง
 ทอน ๗๕ เซ็นต์มาให้ฉ้น

อาบจุน (อับจน) อับจน จนบัญญัติ ความ
 คิต จนหนทาง ตกยาก ตกต่ำ เสื่อม
 อำนาจ เสื่อมอำนาจ เช่น สรุทอาบ
 จุน (ซุรทอับจน) บ้านเมืองตกต่ำ
 ปฺรเทศอาบจุน (ปฺรเทศอับจน)
 ประเทศตกต่ำ เสื่อมอำนาจ ขลุ่ย
 ขุลวนเทาขามนุสสุอาบจุน (เทลียก
 คุลวนเตวีเจียมนุสสุอับจน) เสื่อมยศ
 เสื่อมศักดิ์ไปเป็นคนตกต่ำอับจน (คำใช้
 ในกาพย์กลอน) (จาก อับจน คำไทย)

อาปณ, อาปณ (อาปะนะ หรือ อาปณ)
 ตลาต (คำเก่า)

อาบตติ (อาบัต) อาบติ โทษที่ภิกษุต้องได้
 รับเพราะล่วงละเมิดพุทธบัญญัติ เช่น
 ภิกษุตรูวอาบตติ (พิทโฆะไตรวอาบัต)
 ภิกษุต้องอาบติ ภิกษุสมณฺเฏวอาบตติ
 (พิทโฆะซ้อมแดงอาบัต) ภิกษุแสดง
 อาบติ คือโทษที่ตนถูก เพราะละเมิด

พุทธบัญญัติ

อาบัท, อาปทา (อาบัต หรือ อาปะเตย)
 เกระหรัย อันตราย วิบัติ เช่น
 ปฺรทะเลอาบัท (ปฺรอตฺเตยหฺเลอาบัต)
 ประสบเคราะห์ร้าย (คำใช้ในกาพย์กลอน)

อาบปฺตราบ (อับปอตรับ) อับชั้น เปราะ
 เปื่อน มอมแมม สกปรก เช่น เครื่อง
 สลากพาทอาบปฺตราบ (เครื่องเขลิย
 เบยฺกอับปอตรับ) เครื่องนุ่งห่มเปราะ
 เปื่อนมอมแมม มนุสสุอาบปฺตราบ
 (มนุสสุอับปอตรับ) คนสกปรกมอมแมม
 กนฺแลงอาบปฺตราบ (กอนแลงอับปอ
 ตรับ) สถานที่สกปรกเลอะเทอะ (คำ
 ใช้ในกาพย์กลอน)

อาบฟาบ (อาบลาบ) ตูบตทุเป กระต้วม
 กระเต๋ม กระตืบๆ เช่น ขุนอาบฟาบ
 (เควฺนอาบลาบ) พิกการเคินตทุเป
 (คำใช้ในกาพย์กลอน)

อาปาน, อาปานะ (อาปาน หรือ อาปานะ)
 การคิมสุรา

อาโป (อาโป) น้ำ อาโปกลิน (อาโปกะ
 เซ็น) กลินกัมมฐานที่เพ่งน้ำเป็นอารมณ์
 เพื่อให้จิตเกิดสมาธิ อาโปธาตุ (อาโป
 เทยด) ธารน้ำ

อาโปง (อาโปง) อีโปง การเล่นการพนัน
 ชนิดหนึ่ง บาญฺอาโปง (บัญญัติอาโปง)

บันแบ๋อโปง จากอ่าโปง (จักอ่าโปง)
วางเงินเดิมพันในการเล่นอ้อโปง (คำไทย
อ้อโปง)

อาพัทฐ (อาแป๊อ๊ด) ที่ผู้กรตั้ง ที่ติดต่อก ๆ
มา เขมรใช้หมายถึง ที่อยู่ยงคงกระพัน
ยิ่งพันไม่เข้า (โดยว่าคาถาอาคมเสกน้ำ
หรือเหล้าคัมเป็นต้น) เช่น กงอาพัทฐ
(ก๊วงอาแป๊อ๊ด) กงอาพัทอยู่ยงคงกระพัน
อาคมอาพัทฐ (อาคมอาแป๊อ๊ด) อาคม
อยู่ยงคงกระพัน (คำไทยใช้ อาพัท)

อาพาธ (อาแป๊ยด) อาพาธ ความเจ็บไข้
เจ็บป่วย เช่น มานอาพาธ (เมียนอา
แป๊ยด) มีความเจ็บไข้ ใช้แก้ภิกษุสงฆ์
และผู้สูงศักดิ์ ที่มีไข้กษัตริย์ เช่น
พระเดชพระคุณอาพาธบ่ไถ่เอี้ย
(เพี้ยะห์แดจเพี้ยะห์กุนอาแป๊ยดเบ๊ย
ไท่เอะย) พระเดชพระคุณอาพาธสามวัน
แล้ว

อาพาห์พิพาท (อาแป๊ยบ่แป๊ย) งานแต่งงาน
เช่น บานเรียบมงคลการอาพาห์พิพาท
เพญจุบบ (บานเรียบมั่งกวดการ้อ
แป๊ยบ่แป๊ยเบ๊ยจุบบ) ได้จัดงานมงคล
อาวหาะวิวาหะเต็มตามแบบฉบับ ตาม
ธรรมเนียมเขมร ต้องนำฝ่ายชายมาบ้าน
เจ้าสาวก่อนในตอนเย็น เรียก อาพาห์
(อาแป๊ย) เช้าวันรุ่งขึ้นจึงนำเจ้าสาวไป

ยังโรงพิธีข้างฝ่ายเจ้าบ่าว เรียก พิพาท
(บ่แป๊ย)

อาพุท (อาปุก) พ่อ (จากคำสันสกฤต อาวุท)
ใช้ โอว หรือ โอวพุท ก็ได้

อาเพ็ส (อาแป๊ยะส) อาเพศ (คำโบราณ
กลายมาจาก อาเพส)

อาภระ, อาภรณ์ (อาเพี้ยะเรี่ยนะ หรือ
อาพัว) อาภรณ์ เครื่องประดับกาย
เครื่องอิสริยาภรณ์ ก็เรียก อาภระ
(อาเพี้ยะเรี่ยนะ) ด้วย เช่น อาภระ
เสนา (อาเพี้ยะเรี่ยนะเสนา)

อาภา (อาเพี้ย) รัศมี แสงสว่าง อาภากร
(อาเพี้ยกอร์) พระอาทิตย์ อาภามณฑล
(อาเพี้ยม้วนดวล) พระอาทิตย์ทรงกลด

อาเกียน (อาเพี้ยน) ฝน

อาเกียส (อาเพี้ยะส) หลบซ่อนตัวไม่ให้
ใครสังเกตเห็น เช่น อาเกียสขุลวนทา
พวนเนา กุญงสุรูกุญาย (อาเพี้ยะส
คูลวนเต๊วปวนเน๊วคุนงซุรูกุญาย) หลบ
ไปซ่อนอยู่ในหมู่บ้านไกล ๆ (คำโบราณ
ใช้ อาเพ็ส)

อาเภท (อาเพด) อาเพศ เหตุแปลกที่เกิด
ขึ้นให้เห็นเป็นलग อย่างตาวางเป็นต้น
เช่น สุรูกเกิดอาเภท (ซุรูกเกิดอาเพด)
บ้านเมืองเกิดอาเพศ อาเภทสุรูก
(อาเพดซุรูก) อาเพศในบ้านเมือง มาน

อาเภโอยเฉญชามุน (เมียนอาเพค
ออยเฉญเจียมน) มีอาเพคให้เห็นก่อน

อาม (อาม) คำใช้กับ โอม เป็น โอมอาม
(โอมอาม) อาคมที่ขึ้นต้นด้วย โอม
ใช้ว่า อาคมโอมอาม(อาคมโอมอาม)

อาม (อามะ) คำตอบ ตอบรับ เช่น อาม
กนเต (อามะเพี้ยนเต) ใช้ ท่านผู้เจริญ

อามก (อามะกะ) คิบ สค อามกสาก
(อามะกะซาก) หรือ อามกสากะ
(อามะกะซากะ) ผักคิบ ผักสค อามก
บาตร (อามะกะบาต) บาตรคิบ บาตร
ที่ยังไม่ได้เผา อามกกตุด (อามะกะ
เพียด) ข้าวคิบ อามกสุสาน (อามะ
กะโซะซาน) หรือ-สุมสาน (-ซุมะ
ซาน) สุสานที่ฝังศพสค อามกสุบ
(อามะกะโสบ) แงกคิบ

อามณาม (อามนาม) แพร่ไป ลุกลามไป
ใช้กลายไปหมายความว่า แพร่เชื้อ ติดต่อกัน
อย่างโรคติดต่อ เช่น เชื้ออย่างหนึ่งนำ
โอยอามณามภูลเคผง (เทวอ-ยางนึ่ง
เนอัมมออยอามนามด้อลเกพอง) ทำ
อย่างหนึ่งทำให้แพร่ไปถึงเขาด้วย อาม
ณามเทาชากรุน (อามนามเตวีเจีย
กรุน) ติดกันกลายเป็นไข้ ชั่งอามณาม
(จ้วงจ้ออามนาม) โรคติดต่อ

อามย, อามัย (อามะยะ หรือ อาไม) โรค

โรกภัยไข้เจ็บ (คำใช้ในกาพย์กลอน)

อามวาท (อามะเวียด) ลมขึ้น โรคท้องขึ้น
ทำให้ท้องอืด (เนื่องจากบริโภคอาหาร
คิบหรืออาหารไม่ย่อย) (คำใช้ในกาพย์
กลอน)

อามสุล (อามะโซล) โรคจุกเสียดในท้อง
(เกิดจากกินอาหารคิบเป็นต้น) (คำใช้
ในกาพย์กลอน)

อามาตุย (อามาต) อามาศย์

อาม่าส (อามะส) ตกต่ำ เคร้าหมอง เสีย
ชื่อเสียง อามาส่มุข (อามะส่มุข)
อับอาย ขายหน้า อามาสเกรต (อ
มะสเก) เสียเกียรติยศชื่อเสียง

อามิส, อามิสะ (อามิส หรือ อามิสะห์)
เนื้อที่ใช้เป็นอาหาร ลาก สักการะ ทาน
ไทยทาน จตุปัจจัย อาหาร อามิสทาน
(อามิสะเตียน) การให้อามิช การให้
จตุปัจจัย อามิสบูชา (อามิสะโบเจีย)
อามิชบูชา การบูชาด้วยอามิช อามิส-
เหตุ (อามิสะแฮด) อาศัยเหตุโดยอามิช
ถือโดยอาศัยพึ่งเห็นลาภผลประโยชน์อยู่
ข้างหน้า

อามณฺทน, อามณฺทนะ (อามณฺตวัน หรือ
อามณฺเตยะเนยะ) คำซ้ำ เช่น ที่ไท ๆ
(ดีไต่ ๆ) อื่น ๆ เพฺสง ๆ (เพฺซง ๆ)
ต่าง ๆ จาส ๆ (จัส ๆ) แก่ ๆ
เกฺมง ๆ (เคฺมง ๆ) เด็ก ๆ

อาเมนทิต (อาเมนดิด) ที่ เป็นคำซ้ำ เช่น
 ตูจ ๆ (โตจ ๆ) เล็ก ๆ รั ๆ (ทม ๆ)
 ใหญ่ ๆ เป็นคำซ้ำที่เรียก สมุฏีอาเมน
 ทิต (ซ็อมเตียอาเมนดิด) หรืออาเมน
 ทิตสพท (อาเมนดิตะซัซ) อาเมน
 ทิตเลข (อาเมนดิตะเลก) หรืออาเมน
 ทิตสญญา (อาเมนดิตะซันญา)
 เครื่องหมายคำซ้ำคือไม้ยมก ๆ (เรียก
 เลขโท ก็ได้)

อาเมริก, อาเมริค (อาเมริก) อเมริกา
 อาเมริกัง (อาเมริกัง) หรือ อาเมริกัน
 (อาเมริกัน) อเมริกัน ถ้าเป็นหญิงใช้
 อาเมริแกน (อาเมริแกน)

อาโมท, อาโมทะ (อาโมด หรือ อาโมเตียะ)
 ความเบิกบานยิ่ง เครื่องหอมหรือกลิ่น
 หอมตลบ อาโมทกถา (อาโมเตียะกะ
 ทา) หรือ-วาท, วาจ (-เวียด, เวียจ)
 คำปราศรัยด้วยความเบิกบานแจ่มใส (คำ
 ใช้ในกาพย์กลอน)

อาย (อาย) ฝ่ายนี้ เช่นเดียวกับ นาย
 (เนี้ยย) หรือ ขางนาย (คางเนี้ยย)
 ข้างนี้ ขางอาย (คางอาย) ข้างฝ่ายนี้
 เตรียอาย (เตรียอาย) ผังนี้ สรุกอาย
 (ซุรกอาย) เมืองนี้ มกอายสิน (โมก
 อายเซ็น) มาข้างนี้ก่อน นายอาย
 (เนี้ยยอาย) ทางโน้นทางนี้ ฝ่ายโน้นฝ่ายนี้

เช่น นิยายเลงนายอาย (นิเยี้ยเลง
 เนี้ยยอาย) พุดเล่นเรื่องโน้นเรื่องนี้
 ถานายถาอาย (ทาเนี้ยยทาอาย) ว่า
 อย่างนั้นว่าอย่างนี้ ว่าทำนั้นทำนั้น
 อายัต (อายัต) บัญญัติ ห้ามโดยเด็ดขาด
 เช่น อายัตพุโอยเทามกเทียต (อายัต
 ปุมออยเตวีโมกเตียด) ห้ามเด็ดขาด
 ไม่ให้ไปมาอีก มนุสสอายัตเค
 (มนุสส์อายัตเค) คนเป็นข้าเขา

อายตะนะ (อายะตะนะ) อายตะนะ เช่น
 จกขวายตะนะ (จักขวายะตะนะ) เป็น
 อายะตะนะภายในอย่างหนึ่ง ที่อยู่ เช่น
 เทวายตะนะ (เตเวียะตะนะ) ที่อยู่
 ของเทวดา ที่เกิด เช่น สวณณายตะนะ
 (โชะเวอ์ณนายะตะนะ) ที่เกิดทอง
 หรือบ่อทอง บางทีก็ถือเป็นคำสกรรณ
 ไม่มีความหมาย เช่น กมมายตะนะ
 (กัมมายะตะนะ) กิจการงาน การอาชีพ

อายตณินิบาท (อายะตะนะนิบาท) นิบาทที่
 ลงท้ายศัพท์เมื่อแจกวิภัติ เช่น โอ ใน
 คำ ปุริโส

อายลุมพาย (อายเลอัมเบี้ยย) คำกลายมา
 จาก อาลมพาย (อาเลอัมเบี้ยย) ดู
 คำตั้งกล่าว

อายุ (อาโยะ) อายุ อายุ ๑๐ จุนา (อาโยะ
 ด็อบขุนา) อายุ ๑๐ ปี อายุส (อาโยะส)
 ก็ใช้ อายุกุป (อาโยะกัป) หรือ กลุป

(กัล) กำหนดของอายุ **อายุกษัย**
(อายุไข) หรือ-กสย (กะไล) การ
สิ้นอายุ **อายุชีวิต** (อายุะจิวิต) การ
มีอายุและมีชีวิต เช่น **สมุโทยขุณฺณมาน**
อายุชีวิตตเทาทิย (โสมมออยคณฺณ
เมียนอายุะจิวิตตอเตวีเตย) ขอให้
ฉันมีอายุและมีชีวิตต่อไปอีก **อายุทาน**
(อายุะเตียน) การให้อายุ การช่วยให้
มีชีวิต **อายุพร** (อายุะบวร) พรให้
มีอายุยืน **อายุสมนฺต** (อายุะขมฺมฺอน)
หรือ **อายุสมนฺต** (อายุะขมฺมฺอน) หรือ
อายุสมา (อายุะขมา) ผู้มีอายุ คำนอบ
น้อมที่ใช้แก่ผู้มีอายุอ่อนกว่าตน มัก
ใช้ในหมู่ภิกษุสงฆ์ เช่นเดียวกับอาวุโส
เช่น **นิมนฺตอายุสมนฺตมกขางเณ**!
(นิมนฺตอายุะขมฺมฺอนโมกคางเณห)

อาร (อาร์) ๑. เลื่อย เช่น **อารเณ** (อาร์
เชอ) เลื่อยไม้ **อารรมล** (อาร์รมลุม)
เลื่อยให้ลมหักกัน **อารพนละสสบก**
(อาร์บวนเลยะหฺสสบก) เลื่อยชำแหละ
หนัง **อารกาต** (อาร์กัต) โดยปริยาย
หมายความว่า รวบรวมตัดความโดยคาดคะเน
เอา เช่น **ขุณฺณมินฺทานอารกาตเสกกุ**
เนเท (คณฺณมินฺทานอารกัตชกฺเกติย
นิหฺเต) ฉันไม่กลัวรวบรวมตัดความนี้
หรอก

๒. เป็นหมัน เช่น **สรีอาร**
(เชรียอาร์) หมิงเป็นหมัน **ปฺรสอาร**
(โประสอาร์) ผู้ชายเป็นหมัน **อาร**
ทังพีนากปฺปฺปฺรพนฺธ (อาร์เตยงปฺร
เนยฺกเปตฺติยปฺรอปฺเปอิน) เป็นหมันทั้ง
สองคนสามีภรรยา **ทฺรพฺยอารทฺรพฺย**
ผต (เตรียบอาร์เตรียบผต) ทรีพย
เป็นหมัน **ทรีพยสฺสกฺสัน** เป็นคำ
เรียกทรีพยสมบัติของคู่ผัวเมียที่ไม่มีลูก
และไม่ไถ่หมอบให้ผู้ใด ต้องส่งเข้าคลัง
มหาสมบัติ

อารกฺกุ (อาระโกด) ทองเหลือง **อารกฺกมฺย**
(อาระโกดะไม) ที่ทำด้วยทองเหลือง
ที่เป็นทองเหลือง

อารกฺข, อารกฺส (อาร์ก) การเลี้ยงรักษา
ทนต์นอม เชมรเรียก ผี ปู่ ย่า ตา ยาย
เทพารักษ์และแม่เมต ผีปีศาจ อสุรกาย
เช่น **เลียงอารกฺส** (เลียงอาร์ก) เลียงผี
อารกฺสจฺจุ (อาร์กจิอ) เจ้าเข้า **รูป**
อารกฺส (รูปอาร์ก) คนทรงเจ้า **อารกฺส**
ตุบาล (อาร์กตุบัล) ผีครก ชื่อการเล่น
ชนิดหนึ่ง เล่นในเวลากลางคืนเดือนหงาย
มีเด็กคนหนึ่งห่มผ้านั่งบนครกใหญ่กว่า
ทำเป็นคนทรง มีเด็กอื่นๆ อีกหลายคน
นั่งล้อมรอบ ต่างร้องเพลงตบมือ เด็ก
ที่นั่งบนครกทำอาการเหมือนกับเจ้าเข้า

(เป็นการเล่นในสมัยก่อน) อารกุตัก
(อารักติก) ฝึ้น้ำ ฝึ้ผ่าน้ำ อารกษ
เทวดา (อารักษะเตเวียะดา) อารกษ
เทพ (อารักษะเตบ) หรือ อารกส
เทพ (อารักสะเตบ) เทวดาผู้รักษ
มนุษย์ เทพารกษ (เตเบียรัก) หรือ
เทพารกษ (เตเวียรัก) หรือ เทพรกส
(เตพรัก) อารกสไพโร (อารักสะ
เพรีย) ฝึ้น้ำ ฝึ้รักษาน้ำ

อารกษา (อารักขา) การช่วยรักษาป้องกัน
ให้ได้ความสุขสบาย การคุ้มครองป้องกัน
อันตราย การดูแลระวังไม่ให้อันตราย
เกิดขึ้นได้ เช่น กาลเป็นมานเหตุควร
โดยเกิดมานอนตรายกนุงที่อาวาส
สงฆอาจสมอารกษาอัครฐูปาลบาน
(กาลเบอเมียนแตกวีร่อยเกิดเมียน
อันตรายคณงดีอวาส์ของอาจโขมอา
รักษาอ้อมบเรื้อดตะบาลบาน) เวลาถ้า
มีเหตุเกิดมีอันตรายในอาวาส สงฆอาจ
ขอความอารักขาจากรัฐบาลได้

อารญญ, อารญญก, อารญญิก (อารัญ หรือ
อารัญญะกะ หรือ อารัญญิก) ที่เกิดใน
ป่าหรือมีในป่า เขมรใช้เป็นตำแหน่ง
ของมนตรีของรัฐบาลที่อยู่เขตนอกๆ อัน
เป็นที่ที่มีป่ามาก เช่น อารญญสงคราม
(อารัญญะของเกุริยม) อารญญสงคราม

หรือ อารญญเสนา (อารัญญะเสนา)
อารญญกฐตุง (อารัญญะกะทตุง)
ฐตุงค์ของภิกษุที่ต้องอยู่แต่ในป่า อารญญ
การาม (อารัญญะการาม) หรือ อารญญ
กาวาส (อารัญญะกาวัส) อาราม
หรืออาวาสในป่า

อารติ (อาระเตะ) การเวียน การงวดเวียน
อารมก (อาเรียมเพียะ หรือ อารีอม) การ
ตั้งต้น การเริ่มต้นการงาน อารมกถา
(อาเรียมเพียะกะทา) คำเริ่มต้น คำนำ
เช่น อารมกถาเสียวเกา (อาเรียม
เพียะกะทาเสียวเพียว) คำนำหนังสือ
อารมกจิตต (อาเรียมเพียะเจ็ด) จิต
คิดตั้งต้น อารมกบท (อาเรียมเพียะ
บ๊อด) บทตั้งต้น ความเริ่มต้น คำนำ
อารมกวาทิน (อาเรียมเพียะเวียติน)
หรือ-วาที (เวียต) คนผู้มักกล่าวก่อน
คนอื่น (โดยเฉพาะในที่ประชุมเป็นต้น)

อารมมณ (อารีอม) อารมณ เกียงอารมมณ
(เกียงอารีอม) ต้อนรวบรวมความคิด
ไม่ให้ล่องลอยไป ขวางอารมมณ
(เควียงอารีอม) ความคิดคลาดเคลื่อน
จางบอารมณ (จับอารีอม) จับใจ
ติดใจ โขกอารมมณ (โจกอารีอม)
มันใจเต็มที ททวลอารมมณ (ตัวตวล
อารีอม) รับรู้ ใ้รู้ (โดยตาเห็นรูป

เป็นต้น) ทบอารมณ (ตฺวอาร์อม)
 กันความคิด ทาสอารมณ (เตยะส
 อาร์อม) หรือ อารมณทาส (อาร์อม
 เตยะส) ความคิดนอกกลุ่มนอกทาง ทาส
 อารมณ (เตยะสอาร์อม) ขัดใจ
 ขัดอรรถาจารย์ ไม่ถูกอรรถาจารย์กัน
 ปะอารมณ (ปะหอาร์อม) หรือ
 ประทวารมณ (ปรอเตยะหอาร์อม)
 กระทบอารมณ ปรมูลอารมณ
 (ปรอโมลอาร์อม) รวบรวมความคิด
 รวบรวมใจ รงอารมณ (รงอาร์อม)
 หรือ โสยอารมณ (โซยอาร์อม)
 รongรับอารมณ เสวยอารมณ จับอารมณ
 สุกากอารมณ (เซตียักอาร์อม)
 คักแนวความคิด อารมณปุปเทท
 (อารัมมะนัปปะเพต) ความแตกต่าง
 ของอารมณเป็นต้น

อาราธนา (อาราเทียะเนีย) อาราธนา
 นิมนต์ อัญเชิญ ขอให้เทศน์ ให้สวด
 หรือให้พูดให้อธิบาย เช่น อาราธนาสี่ล
 (อาราเทียะเนียเซิล) อาราธนาศีล
 อาราธนาพระปริตต (อาราเทียะเนีย
 เพรียะหัพะเร็ด) อาราธนาพระปริตร
 อาราธนาธรรมเทศนา (อาราเทียะ
 เนียเทือร์เตชะนา) อาราธนาธรรม
 เทศนา อาราธนกถา (อาราเทียะ

เนียะกะทา) คำนิมนต์ คำอัญเชิญ

อาราม (อาราม) สวน อาวาสที่มีสวนกับ
 ภูมิที่อยู่ของพวกบรรพชิต เขมรหมาย
 เฉพาะ วัด เรียก อาราม หรือ วตฺต-
 อาราม (อาราม หรือ เวือตฺตอาราม)
 อารามเจตีย (อารามเจเตีย) หรือ-อุบ
 (โอบ) หรือ-สตุบ (โซตบ) เจตียหรือ
 สตุบในอาราม อารามบุสสุ (อาราม
 โบะส) ดอกไม้ในสวนหรือในวัด อารา
 มาธิการ (อารามาธิการ) เจ้าอธิการ
 วัด สมภารเจ้าวัด

อาราลิก, อาราลิกา (อาราลิก หรือ อาราลิกา)

กู อาพาริก

อาริจ, อาเร็จ (อาเร็จ) หวายชนิดหนึ่ง
 ต้นเล็ก เนื้อแข็งเปราะ เรียก เพลาอาริจ
 (เพลาอาเร็จ) รังพาตอาริจ (รมเบือต
 อาเร็จ) แสทำด้วยหวายชนิดนี้

อารีอารบ (อารีอารอบ) ที่เอื้อเฟื้อ ที่
 ช่วยสงเคราะห์กัน ที่เอาใจใส่กัน ที่รู้สึก
 เจ็บร้อนแทนกัน เช่น มนุสสุอารีอารบ
 (มนุสส์อารีอารอบ) คนอารีอารอบ
 มานจิตตอารีอารบรภคณา (เมียนเจ็ด
 อารีอารอบรภคณีย) มีใจอารีอารอบ
 ต่อกัน (คำไทย อารีอารอบ ไม่ค่อยใช้
 ใช้แต่ในกาพย์กลอน)

อาริส, อาริ (อาเรอะส) ที่เลี้ยงลูกยาก

มักต้องเอาลูกไปถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้เป็น
ลูก เช่น มนุสสุอาร์สกุณ (มนุสสุอา
เรอะสโกณ) คนเลี้ยงลูกยาก เด็กที่เอา
แต่เจ็บไข้ตั้งแต่เกิดมาจะอยู่หรือจะตาย ก็
เรียก อาร์ส (อาเรอะส) หรือ กุณอาร์ส
(โกณอาเรอะส) แบนอาร์ส (แบนอา
เรอะส) พิธีบั้งขวัญอย่างหนึ่งที่ทำ
เพื่อให้ลูกที่เลี้ยงยากมีชีวิตรอดและอยู่ได้
ยืนยาว (ตามตำราไสยศาสตร์)

อาโรคุย (อาโรก) การไม่มีโรค ความสุข
สบายกาย การเป็นคนสุขสบายตัว

อาโรจน, อาโรจนะ (อาโรจะนะ) การบอก
ให้รู้ เช่น เทวอาโรจนะ (เทวอาโร
จะนะ) ทำการบอกให้รู้ อาโรจนกถา
(อาโรจะนะกะทา) คำบอกให้อารัมภ
กถา อาโรจนบท (อาโรจะนะบัต)
จดหมายบอกให้รู้

อาโรทน (อาโรเตยะเนยะ) การร้องไห้โฮๆ
การร้องไห้รำไร

อารย (อาร์) คำ อรย (อาร์)

อารถ (อาร์) คำ อรถ (อาร์)

อาล (อาล) ๑. นานหรือคลั่งด้วยเหล้า
ร้อน ๆ เบา ๆ เช่น อาลภูเบาเลจ
(อาลค้อมเบาเลจ) คลั่งแผลที่บวมพุ
หรือร็ดด้วยลูกประคบห่อคันทรายเป็น
คัน เช่น อาลสลิภมฺล (อาลเชลิกมฺล)

นาบพฺล มฺลฺอาล (มฺลฺอาล) พฺลนาบ

๒. เพิ่ง ไข้กับ กุ (กม) ย่า
กุอาล (กมอาล) ย่าเพิ่ง กุอาลสิน
(กมอาลเซ็น) ย่าเพิ่งก่อน กุอาลเทา
(กมอาลเตวี) ย่าเพิ่งไป การอวิมิน
ทานปรากฏ กุอาลเห็บมาตธา (การ์
เอวียมินเตอินปรากฏ กมอาลเห็บ
เมอิดทา) การอะไรไม่ทันปรากฏ
อย่าเพิ่งเปิดปากว่า มฺลฺนาบกุอาลสิ
(เคลียนกมอาลซี) หิวอย่าเพิ่งกิน มาน
กุอาลอร กุอาลภย (เมียนกมอาล
ออร์ กุอาล-กมอาลเพีย) มีอย่าเพิ่งดีใจ
ยากไร้อย่าเพิ่งกลัว อารถกบ่าง กุญญ
อวต แกรงเคปรกวตมินโอยสมฺเรจ
(อาร์ก้อมบัง กมญญอวต แกรงเคปรอ
กวตมินออยซอมฺรจ) ความลับอย่าออก
อวต แกรงเขาแข่งทำให้ไม่ให้สำเร็จ

อาลกุส (อาลัก) อาลक्षण กรุมอาลักส
(กรุมอาลัก) หรือ กรุมพระอาลักส
(กรุมเพริยะหิอาลัก) กรุมพระอาลक्षण

อาลปน, อาลปนะ (อาละปะนะ) การพูด
การสนทนา การร้องเรียก เช่น นาง
แองมกพิณ (เนียงแองมกบิณ)
หนู เอ็งมาจากไหน อาลปนนิบาต
(อาละปะนะนิบาต) นิบาตศัพท์มีความ
หมายเป็นคำร้องเรียก เช่น วิ (เวีย)

วีย์ (เวย) เว้ย ้วย เหวย
 อามพร (อาลัมบัวร์) คุ อามพร
 อามพาย (อาลัธัมเบีย) หมอง คุนรู้ศิลป
 วิชาการจับ (มักเรียกกลายเป็น อาย
 ถมพาย (อายเลียมเบีย))
 อาลัย (อาไล) ที่อยู่ บ้านที่อยู่ เขมรใช้
 หมายถึง อาลัย อาลัยรัก เช่น
 ขลุ่ยขำทำเนาโศกธารมานอาลัยคุณเท
 (คุณมคือมเตรียมเนวีโดยซาร์เมียนอา
 ไลโกนเต)ฉันพยายามอดทนอยู่โดยอาศัย
 มีความอาลัยรักลูกหรือ อาลัยคุณ
 (อาไลโกน) อาลัยรักลูก นึกอาลัย
 ทรพญแฉลวีนาสอส (นึกอาไลเตรียม
 แฉลวีนะสืออะส) นึกอาลัยทรพย์ที่
 วินาศสิ้น อาโหะอาลัย (อาละหะ
 อาไล) ห่วงใยอาลัย อาลัยปธาน
 (อาละยัปธาน) การละความอาลัย
 อาลัยแด (อาไลแด) มัวแต่ เช่น อาลัยแด
 สฎาบเคนิยายก้างเกดจขลวนเคเท
 โจลอส (อาไลแดชดับเกนิเยียเพีย
 เพลจขลวนเคเทวีโจลอส) มัวแต่ฟัง
 เขาพูดจางงลืมตัว เขาทั้งไปหมก แอง
 อาลัยแดเลง เกสนือส (แองอาไลแด
 เลง เกสนือมออะส) เอ็งมัวแต่เล่น เขา
 กินขนมหมก
 อาลาบ (อาลาปะ หรือ อาลาบ) การ

สนทนาปราศรัย เช่นเดียวกับ สดลาล
 ใช้คู่กันเป็น อาลาบสดลาล (อาลาปะ
 ซือลาล) (คำใช้ในกาพย์กลอน)

อาลุลิก (อาลุลิก) คุกติก หลุกหลิก เหลาะ
 แหละ อาลุลิกวาจา (อาลุลิกะเวียจา)
 คำพูดเหลาะเหละ (คำใช้ในกาพย์
 กลอน)

อาโลกกลิน (อาโลกกะเซ็น) การจำเริญ
 สมถกรรมฐานแบบหนึ่ง ซึ่งมีวิธีให้เพ่ง
 แสงที่สว่างจำเป็นอารมณ์

อาว (อาว) ๑. เสื้อ ผ้าสำหรับตัดเสื้อได้
 ตัวหนึ่ง เช่น สัพตมวอว (ซ็อมปวต
 มวอว) ผ้าตัดเสื้อ ๑ ตัว

๒. อ่าว

๓. เนื้อแข็งผิดปกติ ไม่ร่วน
 (ใช้เฉพาะเผือกกับมัน ที่ซุกเอามาไว้
 นานเกินกำหนด) เช่น เม้มอุ้งอาว
 (เม้มค้อมโลงอาว) หัวมันแข็งไม่ร่วน
 (บางถิ่นเรียก อุ้งขลาคำ (ค้อมโลง
 คุลาคำ) มันเสือกัก) โดยปริยายหมายความว่า
 ได้ศึกษาวิชาใดวิชาหนึ่งนานปี แต่เรียน
 ลวกๆ รู้ไม่แน่นอน เอาเป็นการแ่
 นอนที่เดียวไม่ได้ เรียก มนุสอาว
 (มนุสอาว) หรือ มนุสอุ้งอาว
 (มนุสค้อมโลงอาว) จัณเฑอว
 (จ็อมเนห้อว) หรือ วิชาอาว

(วิดเจียว) วิชาความรู้ใช้การแน่นอน
ที่เกี่ยวไม่ได้

อวารณ, อวารณะ (อาเวียะเรียะนะ)
เครื่องป้องกัน เครื่องปิด เครื่องบัง
เครื่องกัน เครื่องห้ามปราม การห้าม
ปราม เช่น เขว้อวารณะ (เทวออา
เวียะเรียะนะ) ทำการห้ามปราม

อวาต (อวะส) อวาต เจ้าอวาต (เจ้า
อวะส) เจ้าอวาต ฆราวาส (คะเรีย
เวียะส) การอยู่ครองเรือน การอยู่เป็น
ภคฤหบดี เขมรใช้หมายว่า ผู้ครองเรือน
เช่น พวกฆราวาส(พวกคะเรียเวียะส)
พวกฆราวาส พวกภคฤหบดี สงฆาวาส
(ซ็องเคียเวียะส) ที่อยู่ของสงฆ์คือวัด
อาถินณาวาส (อาเก็นนวะส) การ
อยู่ปะปนกัน

อวาตส, อว้าตส (อวาตส) เร่วอน เช่น
มนุสสูอวาตส (มนุสสูอวาตส) คน
เร่วอน เก๊วอว้าตส (เดอ์อวาตส)
เดินเร่วอน (ใช้เป็น อวาตส หรือ
อว้าตส ก็มี หมายตามบาลีว่า ไม่มีที่
พำนักอาศัย) (คำใช้ในกาพย์กลอน)

อวาหะ, อวาหมงคล (อวาหะ หรือ อา
วาทะมัจฉกวล) ดู อาพาหัพพิพาห

อาวุธ (อาวุธ) อาวุธ อาวุธสนนิจัย
(อาวุธซ็อนนิจัย) การสะสมอาวุธ

อาวุโส (อาวุโส) ท่านผู้มีอายุ เป็นคำร้อง
เรียกสำหรับพระภิกษุผู้มีพรรษามากเรียก
ผู้มีพรรษาน้อยกว่า เช่น นิมนตเทอดนา
อาวุโส (นิมิตต์เตวินา อาวุโส) นิมนต์
ไปไหน อาวุโส บรรพชิตพูดแก่ภคฤหบดี
ทั่วไปหรือที่สนิทสนมกันว่า อาวุโส
ก็ได้ เช่น อาวุโส อนุชานสมาทาน
สัลเสยยา (อาวุโส เนียกขานขมา
เตียนเขลเฮยรือ) อาวุโส คุณได้สมา
ทานศีลแล้วหรือ

อาวูกาเจอร์ (อาวูกาเจอร์) ท่านอาโวควาโต
(จากคำฝรั่งเศส เรียก avocatier)

อาวูกาต์ (อาวูกา) ลูกอาโวควาโต (จากคำ
ฝรั่งเศส avocat)

อาส (อะส) ที่มักมากในกาม (ใช้จำเพาะ
สตรี) แม่แปรง บัญเจร์เล็กอาส
(บัญญัติเล็กอะส) หรือ เซรเล็กอาส
(เจร์เล็กอะส) คำพล่อย ๆ (คำหยาบ)

อาส! อาส! อ้า! (อะส, อาส หรือ อ้าส)
คำอุทานด้วยความดีใจ อ่อนใจ หรือ
กลุ้มใจ เช่น อาส! ลอณาส์หน้
(อาส! ลอณาส์หนอ!) เอ้อเฮอ
สวยจ้งหนอ อาส! ขูจอสร์ลึง (อาส!
โคจอสร์ลึง) เอ้อ เสียหมดเกลี้ยง!
อ้าส! ฌีณาส์ (อ้า! ข้อนะส) โอ้ย
เจ็บจ้ง

อาศุคราม (อาสะเกรียม) พยายาม เช่น
พายุอาศุคราม (เบี่ยงอาสะเกรียม)
คำพยายาม

อาสนะ, อาสน์ (อาสะนะ หรือ อะส) อาสน์
ที่นั่ง เครื่องปลูกหรือเครื่องใช้ในการ
นั่ง เช่น องค์กุญแจอาสนะเสม็ดคณา
(อังกุญแจอาสะนะเขมอเค้นย) นั่ง
บนอาสนะเสมอดก้น (คำใช้ในกาพย์กลอน
มักใช้ อาสน์ (อะส) มากกว่า)

อาสนุน (อาซ็อน) ชิดใกล้ กระทั่งหัน
ดูเงิน เช่น ภัยอาสนุน (ภัยอาซ็อน)
เหตุหรือสิ่งที่น่ากลัว เพราะอยู่ชิดใกล้
หรือตามมาติดๆ มานอาสนุน (เมียน
อาซ็อน) มีเหตุดูเงิน บณโฎะอา
สนุน (บ็อนดอะห้ออาซ็อน) แก้วขัด
ชั่วคราว เช่น ขี้ปรางค์เกายบบณโฎะ
อาสนุน (เค็ยประกัเกายบ็อนดอะห้อ
อาซ็อน) ยืมเงินเขาจ่ายแก้ขัด เปรี
การบณโฎะอาสนุน (เปรอการ์บ็อน
ดอะห้ออาซ็อน) ใช้การชั่วคราว สพาน
บณโฎะอาสนุน (เขบ็อนบ็อนดอะห้อ
อาซ็อน) สะพานชั่วคราว กุ้อาลอา
สนุนเพก (กมอาลอาซ็อนเป็ก) อย่า
เพ็งเร้งนัก อาสนุนกมม (อาซ็อนนะ
กัม) กรรมใกล้คือกุศลหรืออกุศลที่ทำ
ในเวลาใกล้จะสิ้นชีวิต อาสนุนกาล

(อาซ็อนนะกาล) เวลาตาย อาสนุนโรค
(อาซ็อนนะโรค) โรคปัจจุบัน มักหมาย
เฉพาะอหิวาตกโรค เป็น อาสนุนโรค
อาสนุนลาก (อาซ็อนนะเลียบ) ลาก
ลอย ได้มาโดยง่าย

อาสยภูฐาน (อาสะยัคถาน) ที่อยู่ ตำบล
บ้าน (จากคำฝรั่ง address)

อาสว, อาสวะ (อาชะวะ) อาสวะ เครื่อง
คอง เครื่องเตร้าหมยง กิเลสที่คองใน
สันดาน ตั้งใช้ อาสวกิเลส (อาชะวะ
เกะละส) อาสวกุขัย (อาชะวัคไช)
หรือ อาสวกุสย (อาชะวัคกะไช)
การตัดอาสวะ การหมดอาสวกิเลส

อาสา (อาสา) ๑. หวัง เช่น มานอาสา
(เมียนอาสา) มีหวัง อส้อสา (อะส
อาสา) สิ้นหวัง โดยทั่วไปใช้ หมายถึง
หมั่น เช่น กุณนุอะสาเรียนณาส
(โกนนะห้อสาเรียนนะส) เด็กนั้น
หมั่นเรียนมาก

๒. อาสา เช่น อาสาสมัคร
(อาสาหมัก) อาสาสมัคร เช่น กงอาสา
สมัคร (กองอาสาหมัก) กองอาสา
สมัคร ยกอาสาเค (ยวกอาสาเค)
ช่วยอาสาเขา ทาหาอาสา (เตีย
เอียนอาสา) ทหารอาสา

อาสาญ (อาซัญ) คำใช้กับ อาสา (อาสา)

อาสาอาสานุ (อาสาอาชัญ) ที่มี
อุทสาหะมากไม่เกียจคร้าน

อาสาณ (อาสาณ) ๑. เตือนแปด เรียก
แฆอาสาณ (แฆอาสาณ) (ใช้กลายเป็น
อาสาร ก็มี) เรียก อาสาณมาส
(อาสาเทยะเมยะส) อาสาณมาส ก็ได้
อาสาฬหมาส (อาสาฬหเมยะส)
อาสาฬหมาสก็ได้ ปฐมาสาณ (ปะณะ
มาสาณ) เตือนแปดแรก ปฐมาสาณ
(ปะณะมาสาณ) ก็เรียก ทุตติยาสาณ
(ตุตติยาสาณ) หรือ ทุตติยาสาณ (ทุตติ
ยาสาณ) เตือนแปดหลัง

๒. คาวฤกษ์ที่มีรูปร่างเหมือนกับ
ไม้เท้า มี ๒ อย่างคือ บัพพสาณ
(บัพเบยสาณ) หรือ บัพพสาฬห
(บัพเบยสาฬห) คาวที่ ๑๔ อุตตรา
สาณ (อุตตะราสาณ) หรือ อุตตรา
สาฬห (อุตตะราสาฬห) คาวที่ ๑๔
รวมทั้ง ๒ ดวง เรียก อาสาณา(อาสาหา)
หรือ อาสาฬหา (อาสาฬหา)

อาสาณฐ, อาสนิฐะ (อาเส็ด, อาเส็ดละ) ที่
ปรารธนา ที่อยากได้ ทางไวยากรณ์
เป็นวิธีแสดงการอ้อนวอน ขอร้อง เช่น
จुरโอยสพพสทวาทังพายบานเสถกฏ
สุข (โจรโอยซ้อบเบยชะดัดเตยังลาย
บานซังเกดัยสก) ขอให้สรรพสัตว์ทั้ง

หลายได้ความสุข สุมอสโลกอนกทำงาน
พายอตโทสนุบาท (โชมออะสโลก
เนยักเตยังลายอ้อดโตะสคฺญุมบาท)
ขอบรรดาท่านทั้งหลายยกโทษให้ข้าพเจ้า

อาสิรพิส, อาสิพิส (อาเสร์ปะส หรือ อา
เสปะส) อาสิรพิช อสรพิช งามพิช
เช่น พสแวฆาอาสิรพิส (บวัสะแว
เจียอาเสร์ปะส) งามเป็นอสรพิช ใช้
เป็นคำเปรียบ เรียกการกระทำคุณไสย
ว่า อาสิรพิส (อาเสร์ปะส) ก็มี เช่น
มนุสสะจะอาสิรพิส (มนุสสะจะห้อ
เสร์ปะส) คนชั่วร้ายกระทำคุณไสย

อาลี (อาลี) ทวีปเอเชีย เรียก ทวีปอาลี
(ทวีปอาลี) อาสุยาทิก (อาชฺยาติก)
ที่เกี่ยวกับเอเชีย คนเอเชีย เช่น ภูณ
อาสุยานิก (ค้อมนำอาชฺยาติก) พิช
เอเชีย พวกอาสุยาทิก (พวกอาชฺยา
ติก) พวกคนเอเชีย

อาสุร (อาโชร์) สงสาร เอ็นดู เช่น เณญ
กุนตุง ๆ กำพริกำพราอนาถา ครวโอย
อาสุรเพกณาส (เคญโกนโตจ ๆ ก้อม
ปรีก้อมเปริยอนาถา กัวร้อยอาโชร์
เป็คนะส) เห็นเด็กเล็ก ๆ กำพริอานาถา
นำสงสารยิ่งนัก อาสุรกรณา (อาโชร์
กะรนา) สงสารยิ่ง อาณิตอาสุร (อา
เน็ดอาโชร์) คุ อาณิต

อาสฺถาน (อาสฺถาน) ที่ประชุม เช่นเดียวกับ
สนธิบาตฐาน (ซ็อนเนะบาตฺถาน)
สนธิบาตสถาน หรือ สโมสรรณฐาน
(ขโมขอรฺณถาน) สโมสรรสถาน

อาสฺรม (อาซฺรอม) อาศรม ที่อยู่ของฤๅษี
เช่น พวกอัสติเตงเขี้ยวอาศรมเนากุญ
ไพร (พวกเอะเขี้ยวเตงเทวอาซฺรอม
เนวฺคฺนงเพรีย) พวกฤๅษียอมทำอาศรม
อยู่ในป่า อาศรมบท (อาซฺรอมมะ
บ็อด) อัสสมบท

อาสฺรย (อาสฺรุ) ๑. ที่ตั้ง ที่อยู่ ที่อาศัย
ที่พึงพิงพำนัก อาศัย เช่น บุตรอาสฺรย
มาตาบิดา (บุตรอาสฺรเมียดาเบียดา)
ลูกอาศัยบิดามารดา สิสฺสอาสฺรยคุรุ
(เชอะสฺสอาสฺรยคุรุ) ศิษย์อาศัยคุรุ

๒. กิน เช่น แองราลํคฺนา จำอ
กิมินอาสฺรยบายฬํโถงฬํกุลโอยเหษ-
เทา (แองเรอิลเคฺนียจำเอียกิมินอา
สฺรยบายฬํโถงฬํกุลโอยเฮยเตวี) เจ้า
ทุกคน คอยอะไร ก็ไม่กินข้าวแต่วัน ๆ
ให้แล้ว ๆ ไป

๔. นอน เช่น ยบฺเชราณาสฺเหษ
นํคฺนาอาสฺรยณฺเณกเทา (ยบฺเชรวี
นะสฺสเฮย เนอิมเคฺนียอาสฺรคฺคิมเนก
เตวี) ดึกมากแล้ว พวกนั้นนอนเถอะ

๕. เพราะ เช่น วาริชาตมาน
ณฺกนิงฺพรลิตฺชาณฺเณมฺมฺลุตลาตฺ อา
สฺรยํทกนิงกฺ (เวยฺริเจียดเมียนชุกนิง
พฺรวลิตเจียดเคิมโคะหฺลุดเลอะสฺสอาสฺไร
ตฺกนิงพฺวก) พืชนั้นมีบัวหลวงกับบัวสาย
เป็นต้นขึ้นงอกงามเพราะน้ำกับโคลน

อาสฺราต (อาซฺราต) ผ้าผ่อน (เครื่องนุ่ง)
หลุดจากตัว ถึงใช้ อาสฺราตไซ (อา
ซฺราตโค) กางเกงหลุดจากตัว

อาสฺรว (อาสฺริว) เสร้าหมอง เสียชื่อเสียง
เช่น พากฺยอาสฺรว (เปยฺกอาสฺริว)
คำเสียชื่อเสียง เกรตฺโณมะอาสฺรว
(เกรตฺมวะหฺอาสฺริว) ชื่อเสียเสียหาย
มนุสฺสอาสฺรว (มนุสฺสอาสฺริว) คน
เสียชื่อเสียง นํโอยมานอาสฺรว
(เนอิมมอยเมียนอาสฺริว) ทำให้มี
ความเศร้าหมอง อาสฺรวบารายณฺ
(อาสฺริวบาราย) เสียชื่อเสียงรู้กันไปทั่ว
กุ บารายณฺ อาสฺรวภาส (อาสฺริว
เพียะสฺ) ที่เขาสื่อกันต่อ ๆ ไปให้เสีย
ชื่อเสียง

อาสฺวาส, อาสฺวาสะ (อาซฺวะสฺ หรือ อา
ซฺวาซหฺ) กุ อสฺสาส

อพรณ (อะหะรณ) หน้าที่นำเข้าสินค้าหรือ
ผลิตผลต่าง ๆ (คำฝรั่ง Import) ตรง
ข้ามกับ นีหฺรณ

อาหาร (อาหาร) อาหาร เช่น จมอินอาหาร
(จอมเอ็นอาหาร) หุงหาอาหาร บริ
โภคอาหาร (บอระโปกอาหาร) บริ
โภคอาหาร ปณิศาหาร(ปะเนียตาหาร)
อาหารประณีต อาหารอร่อย โภชนา
หาร (โพเจยะเนียหาร) โภชนาหาร
อาหารวิก, อาหาริก (อาฟริก) ทวีปอาฟริกา
ใช้ ทวีปอาหาริก (ทวีปอาฟริก)
อาหารัก (อาฟริกัก) ที่เกี่ยวกับ
อาฟริกา พวกอาฟริกา เช่น ปรุสอา-
หารัก (โปรสอาฟริกัก) ชายชาว
อาฟริกา สรีอาหารัก(เซรียอาฟริกัก)
ผู้หญิงชาวอาฟริกา

อาโพะ (อาลอะห์) ห่วงโย อาลัย เช่น
อาโพะกนแลงแลลชลาบเลงพีเกมง
(อาลอะห์กอนแลงแลลชลาบเลงปี
เคมง) อาลัยที่ที่เคยเล่นตั้งแต่เด็ก คำ
ใช้กับคำ อาลัย (อาไล) อาลัย เช่น
อาโพะอาลัย (อาลอะห์อาไล) อาลัย
อาวรณ

อาะ! อาะ! (อะส์ หวัง อะส์) เอ เป็น
คำอุทาน ใช้เป็น อุหา ก็มี

อีกาก (อีกัก) ดู อีกาก

อิจา (อิจา) ความปรารถนา ความต้อง
การ ความโลภ เช่น มานอิจา (เมียน

อิจา) มีความปรารถนา อิจาวิชา
เช่น ขุญอิตมานอิจาเทารกอนกนา
เท (ขุญมเอ็ดเมียนอิจาเตวีร์วักเนียก
นาเต) ฉะนั้นไม่มีความอิจาวิชาใครหรรอก
สมญ้อิจา (ซ็อมเตียอิจา) ถ้อยคำ
อิจาวิชา กุ้อิจาเก (กมอิจาเก)
อย่าอิจาเขา

อิกฐ (เอ็ด) อิกฐ เช่น ผทะอิกฐ (เพตยะห์
เอ็ด) ตีก กัมแพงอิกฐ (ก้อมเปงเอ็ด)
กัมแพงอิกฐ โบะอิกฐ (บอะห์เอ็ด)
ตอกพิมพ์อิกฐซิเมนต์ ฎอิกฐ (เคียเอ็ด)
คินที่ทำอิกฐ พอิกฐ (ลอเอ็ด) เตาเผาอิกฐ
อิกฐพรรณ (เอ็ดเปอร์) กระเบื้องเคลือบ
สีต่าง ๆ อิกฐจาน (เอ็ดจาน) กระ
เบื้องเคลือบขาว อิกฐกราด (เอ็ด
ก้อมราล) กระเบื้องปูพื้น

อิกฐ (อิด หรือ เอ็ดละ) ที่ควรปรารถนา
ตรงข้ามกับ อนิกฐ อิกฐผล (เอ็ดละ
พอล) ผลเป็นที่ปรารถนา อิกฐมนุญ
ผล (เอ็ดละมนุญญะพอล) ผลที่
ปรารถนาและได้สำเร็จสมปรารถนา

อิกฐารมณ (อิดถาร้อม) อารมณอันควร
ปรารถนา เช่น กุณินกรอบจุญญา
อิกฐารมณ (เกตุณกรอโอบขงญุเจีย
อิดถาร้อม) กุณินหอมอร่อยเป็นอารมณ
อันควรปรารถนา

อิน (อินะ) หนึ่ อินทาตา (อินะเตีย
ตา) หรือ-ทายก (-เตียยวก) ผู้ให้ยืม
อินทาน (อินะเตียน) การให้ยืม
เช่น เรวอินทาน (เทวอินะเตียน)
ทำการให้ยืม อินพนธ (อินะเบอัน)
หรือ -พนธน์ (เบอัน) การติดหนี้เขา
อินวนต (อินะเวอัน) ลูกหนี้ อินส
สามิก (อินะซามิก) หรือ อินสสามี
(อินะซามี่) เจ้าหนี้

อินทา (เอนเตีย) อินเตีย เรียก ประเทศ
อินทา (ปรอเตะส์เอนเตีย)

อินทุ (เอนดู) ชาวอินเดีย ชนอินดู เรียก
พวกอินทุ (ปกเอนดู) พวกอินดู
พวกอินเดีย

อินทุจิน (เอนดูเจิน) อินโคจิน ดู อินทุสิน

อินทุสิน (เอนดูซิน) อินโคจิน

อินเทีย (เอนเตีย) อินเดีย

อิต (เอ็ด) ไม่ ไม่มี เช่น อิตกึ่ง (เอ็ดเค็ง)
ไม่รู้ อิตบานภา (เอ็ดบานลือ) ไม่ได้
ยิน อิตเก้มทุน (เอ็ดเคิมตุน) ไม่มี
ตันทุน อิตมาน (เอ็ดเมียน) ไม่มี
อิตกัณเฑต (เอ็ดกัอมเนด) ไม่เป็นผล
ไม่มีความเจริญ เช่น มนุสอิตกัณเฑต
(มนุสเอ็ดกัอมเนด) คนไม่มีความ
เจริญ อิตบี (เอ็ดเบีย) ไม่มีอะไร
เช่น ลออิตบีเปรียบ (ลออเอ็ดเบีย

เปรียบ) ที่ไม่มีอะไรเปรียบ (ใช้ อิต
บีเบ (เอ็ดเบียเบอ) ก็ได้บ้าง) อิตเบ
(เอ็ดเบอ) ไม่มีอะไร เช่น อิตเบมาน
เหตุทาสซุสอูเท (เอ็ดเบอเมียนแซด
เตอะส์โคะส์เอวียเต) ไม่มีเหตุขัดข้อง
อะไรหรอก อิตเบอูเท (เอ็ดเบอ
เอวียเต) ไม่มีอะไรหรอก อิตเบ้นำ
โอयरวล (เอ็ดเบอเนอัมออยรวีวล)
ไม่มีอะไรทำให้ยุ่ง อิตเบกิต (เอ็ดเบอ
กิด) ไม่มีความคิด มีความคิดสั้น ๆ
เช่น มนุสอิตเบกิต (มนุสเอ็ดเบอ
กิด) คนไม่มีความคิด อิตสพทอิตสาร
(เอ็ดซัพเอ็ดซาร์) พุดพล่อย ๆ ถือ
เอาเป็นแน่ไม่ได้ ตั้งใจว่า สมญเอ็ด
สพทอิตสาร (ซอมนเตียเอ็ดซัพเอ็ด
ซาร์) ถ้าพุดพล่อย ๆ อิตองกัมาน
(เอ็ดอังกอเมียน) ไม่เคยมี ดู องกั
อิตอาก (เอ็ดอัก) ไม่เคยติดขัด ไม่
เคยขัดข้อง เช่น เทมกอิตอาก
(เตวีโมกเอ็ดอัก) ไปมาไม่เคยติดขัด
เรวการอิตอาก (เทวการเอ็ดอัก)
ทำงานไม่มีติดขัด อิตอเพ (เอ็ดอ้อม
เปอ) ไม่ได้ทำการอะไร เช่น เฎีรเลง
อิตอเพ (เดอ์เลงเอ็ดอ้อมเปอ) เดิน
เล่นไม่ได้ทำการอะไร ไม่มีประโยชน์
เช่น ขัมปริงอิตอเพ (ค้อมเปริงเอ็ด

อ้อมเปอ) พยายามไม่มีประโยชน์ เหว
การอิดอเฟ้ (เหวอการอิดอ้อมเปอ)
ทำงานไม่มีประโยชน์

อิตถิ (เอ็ดเทีย) อิตถิ สตรี อิตถิเภท
(เอ็ดเทียเพด) เพศหญิง อิตถิเพศ
อิตถิรัตน์ (เอ็ดเทียเรียด) นางแก้ว
นางลักษมี สตรีผู้เลอโฉม อิตถิรูป
(เอ็ดเทียรูป) หรือ-กฤษณ(ก้อลยาน)
ความงามของสตรี

อิทธิ (เอ็ดทิ) ฤทธิ์ ความสำเร็จ ความ
เจริญ อานุภาพ อำนาจ อานุภาพยิ่ง
กว่าธรรมดา อิทธิพล (เอ็ดทิปัล)
อิทธิพล อิทธิธาก (เอ็ดทิเลียบ)
การได้ฤทธิ์ การสำเร็จฤทธิ์

อิทธิบาท, ฤทธิบาท (เอ็ดทิบาท หรือ ฤทธิ
บาท) อิทธิบาท คุณธรรมเปรียบเหมือน
เท้าหรือก้าวแห่งความสำเร็จ ความ
เจริญมี ๔ อย่าง คือ ๑. จันทะ (ฉัน
เตียะห์) ความปรารถนา ๒. วิริยะ
(วิริเยยะ) ความพยายาม ๓. จิตตะ
(เจ็ดตะ) ความกึก ๔. วิมังสา (วิเมียง
ซา) การพิจารณา การทดลองดู

อิธโลก (อิดเทียะโลก) โลกนี้ คู่กับ
ปรโลก คือโลกหน้า

อินท, อินทร (เอ็น) ที่ยิ่งใหญ่ เป็นใหญ่
เหนือผู้อื่น พระอินทร ในกาพย์กลอน

ใช้ โกสย อินทโกสย (โกเซีย เอ็น
เตียะโกเซีย) โกสย อินทโกสย ฯลฯ

อินทธนู (เอ็นเทียะนู) รุ่งกินน้ำ อินทธนู
จะ (เอ็นเทียะนูโจะห์) มีรุ่งกินน้ำ
โดยปริยายเรียก สายสะพายเป็นเครื่อง
อิสริยาภรณ์ว่า อินทธนู ค้วย เช่น
สพายเฉียงอินทธนู (เซบียะเฉียงเอ็น
เทียะนู)

อินทนิล (เอ็นเตียะนิล) ๑. มรกต เรียก
ตบุงอินทนิล (โตบุงเอ็นเตียะนิล)
หรือ แกวอินทนิล (แกวเอ็นเตียะนิล)
มรกตหัวแหวน

๒. ต้นตรุษจีน หรือเฟื่องฟ้า เรียก
ศุภากรฐาส (พูกากรอดะส์) ดอก
กระดาด ก็มี

อินทเนล (เอ็นเตียะเนล) ต้นอินทนิล ใบ
คล้ายต้นตะแบก ดอกเป็นสีม่วงแก่

อินทปตฺต, อินทรปตฺต (เอ็นเตียะปัด หรือ
เอ็นเตียะประส) เมืองอินทรปตฺต
ชื่อเก่าของเมืองเกลี เมืองหลวงของ
อินเเตีย

อินทล้า (เอ็นเตียะเลียม) ๑. มะม่วงชนิด
หนึ่ง เรียก สุวายอินทล้า (ซุวายเอ็น
เตียะเลียม)

๒. บทเพลง เรียก เกลงอินทล้า
(เพลงเอ็นเตียะเลียม) หรือ เกลง

สวายนันท (เพลงขวายนันท) (เอ้นเตียะเวียะ
 เลี่ยม)
อินทวงศ, อินทวงศจนท (เอ้นเตียะเวียะ
 หรือ เอ้นเตียะวังสัจฉัน) จันท์อินทวงศ์
อินทวงศจจนท, อินทวงศ (เอ้นเตียะเวียะ
 จิเร อัจฉัน หรือ เอ้นเตียะเวียะจิระ)
 จันท์อินทวงศ
อินทวงศ, อินทวงศ (เอ้นเตียะเวียะ หรือ
 เอ้นเตียะเวียะ) อาวุธพระอินทร์
อินท (อิน หรือ เอ้นตุ) พระจันทร์
อินทกิล (เอ้นเตียะเกด) เสาหลักอย่าง
 เสาหลักเมือง หลักเขต ธรณีประตูใหญ่ ๆ
 เขมรเรียก สี่มาอินทกิล (เขียมาเอ้น
 เตียะเกด) เรียกสั้น ๆ ว่า สี่มา
 (เขียมาเกด) คือเสาหลักเมือง
อินทบริต (เอ้นเตียะจิต) อินทบริต โอรรถ
 ทศกัณฐ์
อินทริย (เอ้นตุรี) อินทริย สรรวมอินทริย
 (ซ็องรวมเอ้นตุรี) สรรวมอินทริย
 ระมัดระวังอายาตนะภายในมีตาเป็นต้น
 ใช้ **อินทริยสงวร** (เอ้นตุรีเยียะซ็อง
 วอร์) หรือ—**สัวรร** (ซ็องเวียะเรียะห์)
 ก็ได้ เขียน**อินทริย** (เอ้นตุรี) เพื่อให้
 อ่านสะดวกก็ได้
อินทรี (เอ้นตุรี) นกอินทรี
อิมเอี่ยม (เอ้มเอี่ยม) กู อิมเอี่ยม

อิรา (อิรา) น้ำ อาหาร เครื่องดื่ม สุรา
 สวรรค์เทวี สตรีงาม
อิริยา (เอะระยะ) อิริยาบถ กิริยาอาการ
 เช่น สมณ*อิริยา*แปลก (ซ็อมแดง
 เอะระยะแปลก) แสดงกิริยาอาการ
 แปลก **มานอิริยา**สมมุข (เมียนเอะ
 ระยะซ็อมรอม) มีมารยาทเหมาะสม
อิริยาบถ (เอะระยะบ๊อด) อิริยาบถ
 คือการเดิน ยืน นั่ง นอน **สมเรจอิริ**
ยาบถ (ซ็อมรัจเอะระยะบ๊อด) ใช้
 อิริยาบถ ทำให้มีอิริยาบถ ๔ (ยืน เดิน
 นั่ง นอน) **สมเรจอิริยาบถ** (ซ็อม
 รัจเอะระยะบ๊อด) สำเร็จ
 อิริยาบถนอน คือนอน
อิลูว (เอะโลว) กู อิพูว
อิส (เอะส) หมด เช่น ทำงอิส (เตียะ
 เอะส) ทั้งหมด **อิสกาล** (เอะส
 กาลดอะดัวง) สิ้นเวลายาวนาน (มีใช้
 แต่ในหนังสือโบราณกับศิลาจารึก)
อิส (เอะสะ) ฤๅษี **อิสิปตะ** หรือ **อิสิป**
ตะ นมิกทายวัน (เอะสะปะตะนะ) หรือ
 (เอะสะปะตะนะมิเกียะเตียะเวียะเวียะ)
 ทำบดอิสิปตะนมิกทายวัน คือสารนาถ
 ในปัจจุบัน
อิสิปแปลงสาร (เอะเซียะแปลงซาร์) กู ฤๅ
 แปลงสาร

อิสึเกสบุ (อิเซียวเพช) ๑. ชื่อยารักษา

โรคสำหรับพระราชในสมัยโบราณ

๒. ต้นฤดูผสมแล้วเรียก **เฎ็มอิสึ**

เกสซุ (เดิมอิเซียวเพช) หรือ

อิสึมุสึเรจ (อิเซียวพิชอมซุจ)

อิสึรุ, อิสึรุ (อิโซรุ หรือ เอียโซรุ) พระ

อิศวร ที่เป็นผู้ใหญ่ เป็นเจ้า เช่น พงศ

พุทธงกูร **อิสึรุกัฟูล** เลือส่อนกผง

(ปวงปัดเทียงไกรอิโซรุก็อมปูล เลอ

อะสึเนียกพอง) วงศพุทธางกูร เป็น

ใหญ่ยอด เหนือคนทั้งปวงหมด

อิสึสร, อิสึสระ (อิสึสระระ) พระอิศวร

อิสึสรจิตต (อิสึสระระเจ็ด) การสำเร็จ

ด้วยใจ **อิสึสรชน** (อิสึสระระจวน)

หรือ-บุกกุล (บกก็วล) ผู้เป็นผู้ใหญ่

อิสึสรสพุทธ (อิสึสระระชัย) ศัพท์ที่

ใช้แก่ผู้เป็นผู้ใหญ่ ทั้งคำ ขุณฺฐุปรบาท

(คณฺฐุมปรอบาต) หรือ ปรบาทมฺจาส

(ปรอบาตมฺจาส) เป็นต้น **อิสึสราธิบตี**

(อิสึสระราธิบตี) อธิบตีของพวกเขา

ผู้เป็นผู้ใหญ่ **อิสึสราณภาพ** (อิสึสระรา

ณเพียบ) อานภาพของผู้เป็นผู้ใหญ่

อิสึสริย, อิสึสริยะ (อิสึสระระยะ) ความ

เป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้ใหญ่นาย **อิสึสริยขส**

(อิสึสระระยะยวะส) ผู้มียศสูงส่ง

เครื่องเฉลิมยศ **อิสึสริยาภรณ์** หรือ

อิสึสริยาภรณ์ (อิสึสระระยะเพียะ

เรียะนะ หรือ อิสึสระระยาพั้ว)

เครื่องอิสึสริยาภรณ์

อิสึสา (อิสึสสา) ความอิจฉาริษา เช่น

แบกจากมิตรโพระอิสึสา (แบกจาก

มิตรพั้วที่อิสึสสา) แตกจากมิตร

เพราะความอิจฉาริษา (มักใช้คำ ฤษยา

มากกว่า)

อิพา (อะละ หรือ เอียละ) คำใช้กับคำ

อิพูว (อะโล้ว) เตียวนี้ เป็น **อิพูวอิพา**

(อะโล้วอะละ) สมัยใหม่ ๆ นี้ เช่น

ผลิตสรวิษเณชารบสัจาสบุรอนแวง

เหีย มินแมนรบสัจาสบุรอนแวง (เห็ดล

ซอมเร็ดเนะที่เอียรวบอะสัจาสบุรอนแวง

แวงเอีย มินแมนรวบอะสัจาสบุรอนแวง

ลาเต) ขันสารคินเป็นของเก่ามานานมาแล้ว

ไม่ใช่ของสมัยใหม่ ๆ นี้หรือ

อิพูว, อิพูวเนะ (อะโล้ว หรือ เอียโล้วเนะ) เตียวนี้

เช่น เทออิพูว (เอียอะโล้ว)

ไปเตียวนี้

อี (เอีย) อะไร เป็นคำสามัญใช้แทนคำ **อี**

(เอีย) เช่น มานการณอี (เมียนการ

เอีย) มีเหตุอะไร เทออี (เฮเอีย)

เรียกอะไร รกอี (รวกเอีย) หะอะไร

อีหนึ่ง (เอียหนึ่ง) อะไรนั้น

อี (อี) ย

อี ก๊าก (อี ก๊อ) อัยอัย เช่น ญี่เอ๋

อี ก๊าก (ด้อมเนออี ก๊อ) ความ
อัยอัย ญี่เอ๋ ก๊าก ๆ (เดออี
เอ๋ย ๆ) เค้นอัยอัย ๆ เรียก อี ก๊าก
(อี ก๊อ) ก็มี โดยปริยาย หมายถึง
ยืดยาด ไม่ทันเวลา ไม่ทันสมัย เช่น
กัณธอี ก๊าก (กัณธนีอี ก๊อ) ความ
คิดไม่ทันสมัย เชวอี ก๊าก (เทว
การอี ก๊อ) ทำงานยืดยาด ประเทศ
อี ก๊าก (ปรอเตสอี ก๊อ) ประเทศ
เจริญช้ายืดยาด

อี จัง (อี เจิง) อย่างนั้น เหมือนอย่างนั้น
(ภาษาปาก) เชว อี จัง มินตุรวเต
(เทวอี เจิง มินตุรวเต) ทำอย่างนั้น
ไม่ถูกหรือ

อี จุง (อี จง) อย่างนั้น (ภาษาปาก) เช่น
อี จุง เทญา (อี จง เตรือ) อ้อยอย่าง
นั้นหรือ

อี จะ (อี โจ๊ะ) อย่างนั้น (ภาษาปาก) เช่น
อี จะ เทญา (อี โจ๊ะ เตรือ) อย่างนั้น
หรือ

อี เจะ (อี เจ๊ะ) อย่างนี้ (ภาษาปาก) เช่น
เชวอี เจะ ถาซุส (เทวอี เจ๊ะ ทาโคส) ทำอย่างนี้ว่าผิด
เชวอี เจะ ถาซุส แกร (เทวอี เจ๊ะ ทาโคส แกร) ทำอย่าง
นี้ว่าผิดด้วย

อี เต, แอ เต (อี เตอ, หรือ แอ เตอ) ต่างหาก
เทเต (เตเตอ) ก๊ว กู เทอี เจอี เต
(อี เจ๊ะ อี เตอ) เป็นอย่างนี้ต่างหาก
เช่น เกมกเทอี เต (เกโมกเฮยอี เตอ)
เขามาแล้วต่างหาก (ภาษาปาก)

อี ดา, อี ดะ, แอ ดา, แอ ดะ (อี ทา, อี ทะ
หรือ แอ ทา, แอ ทะ) อย่างนั้นละ
อย่างนั้นละ (ภาษาปาก) เช่น ถามิน
โยยคุนาเทอี ดะ บานชาคนามินเท
(ถามินออยเค่นยี้เตวีอี ทะ บานเจีย
เค่นยี้มินเตวี) ว่าไม่ให้กันไปอย่างนั้นละ
กันจึงได้ไม่ไป ต่างหาก เช่น ขุญอุ
กัโยยจ้ออี ดะ รวจอนกเจะแตจ้อคาค
ทาล่แตหวสเพลอส (คุญมทากมออย
จ้ออี ทะ รวเจียกเจ๊ะแตจ้อเก้อด
เต้อลแตฮะสเปลออะส) จันว่าอย่า
ให้คอยต่างหาก แล้วคุณเอาแต่คอยเขา
จนเกินเวลาหมด หรือหรือ เช่น อี!
อี จะอี ดะ (อี จ๊ะ อี โจ๊ะ อี ทะ) อ้อย
อย่างนี้หรือ หมายถึง ต่างหาก
ก็ได้

อี วาน (เอียวัน) สิ่งของ เช่น มานอี วาน
อี ขละ (เมียนเอียวันเอียคุละ) มี
สิ่งของอะไรบ้าง

อี แว (เอียแว) กำกับกับ อี วาน (เอียวัน)

สิ่งของ เช่น อีแว่ววาน (เอี้ยแวเอี้ย
วัน) ของกละกันราคาถูกบ้างแพงบ้าง
อิส (อิสะ) ผู้เป็นใหญ่ ใช้เป็นศัพท์สกรร
หรือบทบุรณก็ได้ เช่น นครส (นั้วกั
ระส) นครใหญ่ นรส (นั้วระส)
ผู้เป็นใหญ่ พระราชา
อิสธ (อิสะทัวร์) ชื่อภูเขาอิสินธร
ภูเขาสูงหนึ่งในสัตกัณฑคีรี (เรียก
ภู่อิสินธร (พุมอเสินทัวร์) ก็ได้)
อิสาน (อิสาน) พระอิศวร ทิศอีสาน คือ
ตะวันออกเฉียงเหนือ เรียก ทิศอีสาน
(ทิศอีสาน)
อิสูร (อิสูร์) เช่นเดียวกับ อิสูร
อิสูร (อิสูระ) เช่นเดียวกับ อิสูระ,
อิสูร
อิกถัก, อิกถัก (อิกกะทัก หรือ อิกอะทัก)
อิกทัก กรีกครัน ครันเครง กรีกโครม
เช่น บญอิกถัก (บนอิกกะทัก)
งานบุญกรีกครัน มหรสพอิกถัก
(มะหระซอบอิกกะทัก) มหรสพ
อิกทักกรีกโครม
อิง (อิง) เขามือล้งลงไปควักข้าวกันหม้อ
เช่น อิงบายกก (อิงบายกก) ควัก
ข้าวเย็นกันหม้อ
อิงกง (อิงกง) ก็ก้อง เช่นเดียวกับ

อิงกง (อิงกง)
อิมเอียม (เอิมเอียม) ซ้าย อายเหนียม
เอียงอาย ไม่ค่อยพูดจา พูดอ้อมอ้อม
ไม่ค่อยเปิดปาก เช่น มนุสอิมเอียม
(มนุสเอิมเอียม) คนซ้าย สนอิม
เอียม (ซอมเอียมเอิมเอียม) คำพูด
อ้อมอ้อม (ใช้ อิมเอียม (เอิมเอียม)
ก็มี)
อิม, อิม (อิม หรือ อิม) คำบอกกล่าวให้
กินนม เช่นเดียวกับ ญา (ย่า) ญาโฏะ
(ย่าดอะห์) ญิม (ญิม) บิม (เบิม)
อ่า (อ่า) เช่น กูแม่ นางอิมเท
(โกนแม่ เนียงอิมเตวี) ลูกแม่ หนูหมา
นมเสีย (เขียน อิม หรือ อิม ก็ได้)
อ๊ะ (อ๊ะ) หือ ฮี อี เช่น ลานมาต
ภาอะ (เลอินเม้อดลืออ๊ะ) ออกปาก
ไต่ยั้งฮี มินอ๊ะ (มินอ๊ะ) ไม่หือ
มินแถลอ๊ะ (มินแถลอ๊ะ) ไม่เคยหือ
มินแถลมานอ๊ะ (มินแถลเมียนอ๊ะ)
ไม่เคยหือ ไม่เคยบ่นโต้ตอบ ได้แต่ทน
เช่น วาโครพขุณาส์ ทุกชาติภูบ
โทสียงฉากมินอ๊ะ (เวียโครบขุณ
นะส์ ตกเจียเซียดบ่อนโตะสียงนา
ก็มินอ๊ะ) มันเคารพฉันมาก ถึงแม้
ว่าจะพูดคำหยาบอย่างไรก็ไม่หือ

อีอะ (เอ๊ะเอ๊ะ) ชัดชัด แสดงความ
โกรธ หรือทำเสียงพิศพาเวลาพยายาม
ยกของหนักเป็นต้น เช่น **ชิงอีอะทะ**
กนเทล (เค็งอีอะที่เอ๊ะที่เต๊ะที่ก้อน
เตล) โกรธชัดชัดตบเสื่อ (ใช้ **อีอะ**
(เอ๊ะเอ๊ะ) ก็ได้) โดยปริยายหมายความว่า
พยายามเต็มกำลังโดยร้อนใจทั่วกัน เช่น
บงป้อนกนงสุรเกอะอีอะชวยบุญแด
ราลคณา (บองป้อนคณงสุรเกอะที่
เอ๊ะที่ชวยบุญแดเรื่อลคณีย) พี่น้อง
ในหมู่บ้านเขาพยายามเต็มกำลังช่วยกัน
ด้วยกันทุกคน

อี, อี (เออ หรือ อือ) เออ อือ เช่น
อีหนึ่งเหี้ย (เออหนึ่งเฮย) เออ นั้นแหละ

อังก (เอ็งก) กึกก้อง อ้ออึง เช่น
สุรมาต้ออังก (โซร์เมือต้อเอ็งก)
เสียงพูดอ้ออึง แสร้งอังก (แซรเกอ
ก) ร้องกึกก้อง (อังก (เอ็งก)
ก็มี แต่ไม่ค่อยใช้)

อึงอาบ, อึงอัท (เอ็งอับ) อ้ออึง แซงแซ
ฟังไม่ได้ศัพท์ว่าเสียงอะไรเป็นอะไร
เช่น **สุรสพทอึงอาบ** (โซร์ซบเอ็งอับ)
เสียงแซงแซ ฤๅสุรแสร้งอึงอาบ (ลือ
โซร์แซรเกออับ) ได้ยินเสียงร้อง
แซงแซ **สุรทอึงอึงอาบ** (โซร์ตอัว

อึงเอ็งอับ) เสียงอ้ออึงแซงแซ

อิต (อิด) ๑. นกคุ้มชนิดหนึ่งเรียก
กรวอิต (กรวอิด)

๒. เสียงอิด ๆ ที่นกคุ้มร้อง หรือ
ที่คนทำเสียงนกร้อง เช่น **อิตตคณา**
(อิดตอคณีย) ทำเสียงอิด ๆ ต่อกัน
(เขียน **อิต** ก็ได้)

อึบฟึบ (เอิบเลิบ) ดู **เอิบฟึบ**

อีย (เอย) เอย คำลงท้ายบทกลอน หรือ
บทเพลง ออกเสียงสูงเป็น อีย (เอ้ย)
ก็ได้ **อียรา** (เอยรา) เอยหนอ โดย
ปริยายหมายความว่า เอย เพิ่งจะเริ่มพูด ทั้ง
ต้นพูด เช่น **กรานแต่เอยเพ็งเกอาจ**
กึ่งบานตาจะถาลงเงาเหี้ย (เกร้อัน
แต่เอยเลิงเก อาจเคิงบานตาจะหรือ
ลัว้งเงาเหี้ย) เพิ่งแต่เอยขึ้น เขา
อาจรู้ได้ว่ารู้หรือโง่เสียแล้ว **บงอีย !**
(บองเอย) พี่เอ้ย ใช้เป็นคำร้องเรียก
ขณะที่อยู่ห่าง ๆ และคนขานรับจะตอบว่า
อะ (เออะ) เออ ออกเสียง
สูงเป็น อีย หรือ อะ ก็มี

อึรึบ, อึรึป (เออรบ, เออโรบ) ดู **โอรึบ**
หรือ **โอรึป**

อึรึบอ้าง, อึรึบแป้น (เออโรเบียง หรือ เออ
โรเบียน) ดู **โอรึบ** หรือ **โอรึป**

อ้ออึง (เออเอ็ง) อ้ออึง เช่น **สุรสพทอ้ออึง**

(โพธิ์ขับเออเอ็จ) เสียงอ้ออิง (ไม่
ค่อยใช้คำนี้)

เอะ (เออะห์) เออ คำตอบรับหรือขานรับ
อย่างไม่มีการวะ แทนคำ บาท (บาท)
หรือ จาะ (จ๊ะห์) ทั้งที่ลูกเรียก แม่
(แม) แม่ แม่ตอบว่า อ๊ะ (เออะห์)
เออ ออกเสียงสูงยาวว่า อ๊ะ (เอ้อะห์)
ก็มี ใช้ อ๊ะ (อ๊ะห์) ก็มี

อ๊ะ (อ๊ะห์) อัด คำอุทานเวลายกของหนัก
ถึงใช้ว่า ลานมาตักอ๊ะ (เลี่ยนเม้อัด
ลืออ๊ะห์) เปล่งเสียงไต่ยันดังอัด

อก (อก) ๑. ว่าให้ คำว่า กระแตก ไชก
ไชกสับ เช่นพิมพ์ลิมิณโลกอภิบาลสูตร
อุกขณฺฐสนธิกปิเรองปรากพนุทธสุว
(บิเมขลิมิณโลกอะพิบาลชรกอกคณฺม
ชอนทกปิเรองประก์เบอันไชรว) เมื่อ
วานนี้ท่านเจ้าเมืองดำฉันมากมาย เรื่อง
เงินภาษีข้าว โดยปริยายหมายถึงไชก
หมากรุก ที่เรียก อุกจตุรงก (อกจัต
ตุร็อง) เมื่อจับหมากรุกเดินไปตามตา
ก็ร้องว่า อก (อก) ไชก (มักออกเสียง
สูงและยาวเป็นอูก (อ็อก)) บางที อก
ก็หมายถึงเล่นหมากรุก เช่น รวดแต่
อกจตุรงกทาด ๆ ลงจก กุมากรกดี
เชว้การอู๊เท ! (รวีวัลแต่-อกจัต
ตุร็องเต้อล ๆ เล้งยจ เคมียนรวักขี

เทวอการเอวียเต!) มัวแต่ไชกหมากรุก
จนกระทั่งเย็น ไม่มีหากินทำการอะไร

เลย **อูกุก** (อูกุก) กระแตกกัน

๒. เชื้อกรัดดอกหรือรดักฟง โดย
เฉพาะเชื้อกที่ผูกอานม้า เช่น ชูรแซสอูก
(ทุร์แคช-อก) หย่อนเชื้อกรัดดอก
จงแซสอูก (จองแคช-อก) ผูกเชื้อก
รดัก (จาก อก คำไทย)

๓. เขี้ยววิ่งหงอน เช่นเดียวกับ
ฟาง ดู ฟาง ๒

๔. ตรวจตราตามอำนาจ

อูกญา (อูกญา) ออกญา ฐานันดรศักดิ์ของ
ข้าราชการที่สูงกว่า พระ (เพ็ริยะห์)

อูกหลวง (อก-หลวง) ออกหลวง ฐานันดร
ศักดิ์ของข้าราชการที่มีหน้าที่ตรวจตรา
พวกสุทหรือพวกคนงาน

อูกฟุก (อก-ลก) ปนกันยุ่ง วุ่นวาย อลหม่าน
ปั่นป่วน เช่น เชว้อูกฟุก (เทวอ-อก
-ลก) ทำงานปนกันยุ่ง เรื่องอูกฟุก
(เรื่อง-อก-ลก) เรื่องปนกันยุ่ง

อูกาส, อูกาสะ (อูกาสะ) คำประกาศขึ้นต้น
แสดงความเคารพก่อนจะขออะไรๆ โดย
เฉพาะทางศาสนา เช่น ในกาพย์สรร
เสริญพระบาทในสมัยโบราณ กล่าวขึ้น
ต้นว่า อูกาสะ! บาทยุคลี นมามิห....
(อูกาสะ บาทยุเกียะลึง นมามิหัง....)

ใช้เป็น โอกาส หรือ โอกาสะ
(โอกาสะ) ก็ได้

อุกุกฏฐ, อุกุกฏฐะ (อุกุกัตถะ) หนัก
อย่างหนัก ใหญ่ อย่างใหญ่ สูง อย่างสูง
อย่างสูงสุด เช่น **อุกุกฏฐธรรม** (อุกุกัต
ถะเทอริ) ธรรมสูงสุด **อุกุกฏฐป**
ปมาณ (อุกุกัตถัพพะมาน) ขนาดใหญ่

อุกุกาบาท, อุกุกาบาท (อุกุกาบาท หรือ
อุกุกาบาท) ลูกอุกุกาบาท ลูกไฟตก
จากฟ้า เช่น **มานอุกุกาบาท** (เมียน
อุกุกาบาท) มีลูกอุกุกาบาท

อุกุกริฎฐ, อุกุกริฎฐ (อุกุกเฏริต) หนัก อย่าง
หนัก ใหญ่ อย่างใหญ่ เกร่ง อย่าง
เกร่ง แน่นอน เช่น **โทสอุกุกริฎฐ**
(โตะสออุกุกเฏริต) โทษอุกุกฤษฏ์ โทษหนัก
ศาลาอุกุกริฎฐ (ชาลาอุกุกเฏริต) ศาล
ที่ชำระโทษอุกุกฤษฏ์ เรียก ศาลอุกุกริฎฐ
(ศาล-อุกุกเฏริต) ก็ได้ **ปรุพริตต**
อุกุกริฎฐ (ปรุพริตต-อุกุกเฏริต) หรือ
กานอุกุกริฎฐ (กานอุกุกเฏริต) ประพฤติ
หรือยี่ตืออย่างเกร่ง

อุกุกโฆสนา (อุกุกโฆสะนา) อุโฆษ โฆษนา
การประกาศด้วยเสียงดังเต็มเสียง เช่น
เรวอุกุกโฆสนา โยชานาฏาราลักุณา
(เทวอุกุกโฆสะนาออยชานลือเรวอิล
เคนีย) ทำการโฆษนาให้ได้ยินทั่วๆ กัน

อุง (อง) ๑. โอง เช่น **งูตทิกอสมวยอุง**
(งูตทิกออะสมวย-อง) อาบน้ำหมดไป
โองหนึ่ง (จาก โอง คำไทย)

๒. ท่าน สำหรับใช้พูดแก่ผู้เป็น
ใหญ่หรือบรรพชิตชาติญวน เช่น **นิมนต**
อุงฉานแด (นิมนตองฉันแด) นิมนต์
ท่านฉันน้ำชา

อุงปาง (องปาง) เจ้าสังกัดชาติจีนผู้ตรวจ
ตราบังคับบัญชาชาติจีนในเขมร เช่น
อุงปางเตี้ยชีว (องปางเตี้ยจิ๋ว) เจ้า
สังกัดชาติจีนเตี้ยจิ๋ว **อุงปางกิ่งต่าง**
(องปางกิ่งตัง) เจ้าสังกัดชาติจีนกวางตุ้ง

อุงม้งค (องม้งค) คำกลายมาจาก **อุมม้งค**
(อมม้ง หรือ อมมง)

อุงพู, อุงพูว (องโล หรือ องโลว) ตู อ่างพู
อ้ง่า ๆ (อง ๆ) อุแว ๆ เสียงเด็กอ่อนร้อง
ให้ทั้งลั่น

อุจ, อุจ ๆ (อจ หรือ อจ ๆ) ตู อุช, อุช ๆ

อุจอาล (อจอาล) ตู อุชอาล

อุจจ (อุจจะ) สูง แหลวม สูงสุด
อุจจกุล (อุจจะกุล) หรือ-กุล (โกล)
ตระกุลสูง **อุจจวัน** (อุจจะเววัน) บ่า
โปรง **อุจจสพท** (อุจจะซัพ) หรือ
อุจจาสพท (อุจจาซัพ) เสียงเรียก
เสียงร้องทั้ง **อุจจาสนะ** (อุจจาชนะ)
หรือ **อุจจาสน์** (อุจจะส) ที่นั่งสูง (พูด

เป็น โอจจาสน์ (โอจจะสหรือ โอจะส)
ก็มี มักใช้ หมายถึงสูงหรือสูงกว่า เช่น
กุน แองกุงกุยโอจจาสน์เลจาสทุ
(โกน แองกมอังกุยโอจจะสเลจจะส
คุม) เต็ก เอ็งย้านังสูงกว่าผู้ใหญ่
ที่โอจจาสน์ (ดีโอจจะส) ที่นั่งสูงกว่า
อูจจาสนะ (อูจจะชะยะนะ) หรือ
อูจจาสนะ (อูจจาชะยะนะ) ที่นอนสูง
ลักษณะที่ ๘ ในศีลแปด หรือลักษณะที่
ที่ ๙ ในศีลสิบ (เรียกเต็ม ๆ ว่า อูจจา
สนมมหาสนะ (อูจจาชะยะนะเมยะ
ฮาชะยะนะ) เรียกสั้น ๆ ว่า อูจจา
(อูจจา) เป็น สัตโอจจา (เขลาอูจจา)
ก็ได้)

อูจจาร, อูจจาระ (อูจจาระ) อูจจาระ ทล
อูจจาระ (ตัวลอูจจาระ) ปัดหนัก
บนโทอูจจาระ (บือนโตอูจจาระ)
ถ่ายอูจจาระ อูจจารกิจจ(อูจจาระกิจ)
การถ่ายอูจจาระ อูจจารภูฐาน (อูจจา
เรียดถาน) หรือ-สถาน (อูจจารชถาน)
สัวม อูจจารมคฺค (อูจจารเมยฺก)
ทวารหนัก อูจจารโรค (อูจจารโรค)
โรคอูจจาระร่วงอย่างแรง โรคเกิดจาก
อูจจาระ (อันได้แก่ พรรคึกเป็นต้น)

อูช (อจ) จุต เช่น อูชงเกียง (อจจ็อง
เกียง) จุตตะเกียง (เคยเขียน อจ มาก่อน)

อูชปูป (อจเบียปีย) จุดสามชุตเหล็ก
ไฟ อูชปรีณเฑา (อจเบียรวันเฑา) จู
รณเฑา อูชัร (อจเจอร์) จุดเผาียง
ให้น้ำมันย่างออกใส โดยปริยายหมายถึง
ใส่ไฟคือ ยุแหย่หรือยุยงให้ร้อนใจ เช่น
อูชโอบโอบละกุนา (อจ-ออยลวะห
เค็นย) ยุแหย่ให้ทะเลาะกัน (ใช้ว่า ญุต
(ดต) ก็ได้) นำอูชนำอาล (เนอัม-
อจเนอัมอาล) ทำการยุแหย่ให้ร้อนใจ
(จู อูชอาล)

อูช ๆ (อจ ๆ) เป็นจตุ ๆ เช่น เขมาอูช ๆ
(เคมาอจ ๆ) คำเป็นจตุ ๆ

อูชอาล (อจอาล) ยุยง เช่น อูชอาลบณ-
ฎาลโอบทาสกุนา (อจ-อาลบือนดาล
ออยเตอ๊ะห้เค็นย) ยุยงทำให้ขัดใจกัน
สมญ์อูชอาล (ซ็อมเตย-อจ-อาล)
ถ้อยคำยุยง (คำใช้ในกาพย์กลอน)

อูช (อจ) ตรง เทียงตรง อูชจิตต (อจเจ็ด)
ใจตรง ใจสุจริต อูชมคฺค (อจเมยฺก)
ทางตรง

อูญ ! อูญนี้ (โอญ) อึย ; เช่น อูญ ! กำบ
อสรลึง (โอญ ก้อมปุมอะลัวลึง)
อึย ! ทกบ่าจากภาษนะหมตเกลี้ยง
อูญนี้ ! เกอากุ ๆ มินสฎาบ (โอญ !
เกทากม ๆ มินชดบ) เอ๊ะ ! เขาว่า
อย่า อย่า ไม่ฟัง

อุณณา (อุณนา) ขนแกะ ขนแพะหรือสัตว์
๔ เท้า จำพวกแพะแกะ โยแมลงมุม
ขนหว่านคว **อุณณานากิ** (อุณนาเนียพิ)
แมลงมุม **อุณณาพัสตร** (อุณนาบัวะส)
หรือ-พัสตร (-เบือะส) ผ้าขนแกะ
อุณณามัย (อุณนาเมีย) ทำด้วยขนแกะ
เช่น กมราลอุณณามัย (ก้อมราลอุณนา
เมีย) ผ้าปูลาดทำด้วยขนแกะ **อุณณา
โลม** (อุณนาโลม) อุณาโลม ขนหว่าน
คว ราชศัพท์ ใช้ **พระอุณณาโลม**
(เพ็ริยะห้อนนาโลม) พระอุณาโลม

อุณห (อุณะ) ร้อน เขมรใช้หมายความว่า อุ่น
เช่น ทีกเกฎาอุณห ๆ (ตีกเกฎาอุณ ๆ)
น้ำร้อนอุ่น ๆ (ใช้ อุณห์ ก็ได้ เช่น
เกฎาอุณห์ ๆ (เกฎาอุณ ๆ)) **อุณห
กาล** (อุณะกาล) หรือ-สมัย (ชะไม)
ฤดูร้อน เวลาอากาศร้อน **อุณหจิตต**
(อุณะเจ็ด) หรือ-หทัย (หะเตีย) ใจ
ร้อน ใจกำลังร้อน **อุณหมาตร** (อุณะ
เมียต) เครื่องวัดอุณหภูมิร้อนเย็น
ปรอทวัดความร้อนในร่างกายที่ใช้ในการ
แพทย์ **อุณหาลุ** (อุณะหาลุ) ที่มีความ
ร้อนจัด เช่น ปรเทศอุณหาลุ (ปร
เตสอุณหาลุ) ประเทศร้อนจัด **อุณ
โทท** (อุณโทเตียะกะ หรือ อุณโทตีวก)
น้ำร้อน

อุณหีส (อุณะหีส) มงกุฏ กระบังหน้า
เครื่องประดับศีรษะ ราชศัพท์ ใช้
พระอุณหีส (เพ็ริยะห้อนหีส)
มงกุฎกษัตริย์

อุต (อุต) โรคอีสุกอีใส หัดหรือฝีดาษ
อุตกฏาม (อุตกฏาม) โรคหัด **อุตธิ**
(อุตทม) ฝีดาษที่เป็นเพราะแพทย์ปลุก
อุตไพโร (อุตเพ็ริย) ฝีดาษที่เป็นเอง
เป็นโรคร้ายแรงติดกันได้ อาจทำให้
ถึงแก่เสียชีวิตหรือหน้าเสียโฉมก็ได้ จึง
เรียกเสียงไปว่า **ผุกาเอะ** (พุกาเอะ)
หรือ **เก็ดผุกาเอะ** (เก็ดพุกาเอะ) โรค
ฝีดาษมีชื่อต่าง ๆ กันไปอีกตามลักษณะ
คือ **อุตบาย** (อุตบาย) **แผลกุด้าง**
(แผลเพ็ลียัง) **โกระรรมาส** (กรอะสรว
เมียะส) เป็นคัน **อุตสวาย** (อุตซวาย)
โรคหัดคล้าย **อุตกฏาม** แต่เป็นเม็ดใหญ่ๆ
มีสีม่วงแดง **มุขอุต** (มุข-อุต) หน้า
ออกผิ

อุค (อุต) รีด (ด้วยเตารีด) เช่น **อุคไซ**
(อุตโค) รีดกางเกง **อุคอว** (อุตอว)
รีดเสื้อ หรือรีดด้วยไขลูกระกบนาบ
ลงบนใบไม้ เช่น **อุคสลักสงแก**
(อุตเซลักซ้องแก) รีดใบสะแก **อุคสก**
(อุตซอก) คัดผม **ฉนังอุค** (ชนังอุต)
เตารีด เครื่องสำหรับรีด โดยปริยาย

หมายความว่า ถ้อยคำคำทำให้ร้อนใจทุกเวลา
ไม่ได้งยหน้า หรือากข้าย้ายอยู่เป็นนิจ
เช่น เป็พริกอุตุลงจ่ออุตุย่างเนะ นึ่ง
ทราเนตเทาเทียตมินเก็ดเต ! (เบอ
พริกอดเล็ยจอดยงน๊ะห์ นึ่งตุร่า
เนิวตอเตวีเตียตมินเก็ดเต) ถ้าเข้าคำ
ว่าเย็นคำว่าย่างนี้ จะทนต่อไปอีกไม่
ไหวหรอก

อุตุ

(อุโตะ) ฤๅ อุตุกาล (อุโตะกาล)
ฤๅกาล เช่น เชื้อบุญโยขทานตาม
อุตุกาล (เทวอบนออยเตียนตามอุโตะ
กาล)ทำบุญให้ทานตามฤๅกาล อุตุนิยม
(อุโตะนิยม) การกำหนดฤๅ แต่ละฤๅ
มีเวลากำหนดต่าง ๆ กัน เช่น เสลียก
พาก่ตามอุตุนิยม (เชลียักเปี้ยกตาม
อุโตะนิยม) นุ่งหม่ตามฤๅกาล อุตุนิ
ยาม (อุโตะนิยาม)ก็ให้ กรุมอุตุนิยม
(กรุมอุโตะนิยม) กรุมอุตุนิยม อุตุ
ปริณาม(อุโตะปะระเนนาม) การเปลี่ยน
ฤๅ เช่น ชั่งอุตุปริณาม(จ้วงจ้ออุโตะ
ปะระเนนาม) โรคเปลี่ยนฤๅ อุตุปริโย
สถาน (อุโตะปะระโยชาน) ปลายฤๅ
อุตุบุข (อุโตะบุข) ทันฤๅ อุตุราช
(อุโตะเรียว) เจ้าฤๅ ก้อวสันตฤๅ
อุตุสมุฏฐาน (อุโตะชะมดถาน) สมุฏ
ฐานของฤๅ มีร้อน หนาว เป็นตัน

เช่น เปรี้อนำรมงาบโรคตามอุตุสมุ
ฐาน(เปรี้อนำรมเง็บ โรคตามอุโตะ
ชะมดถาน) ใ้ยาระงับโรคที่มีสมุฏฐาน
ตามฤๅกาล อุตุนี้ (อุโตะนี้) หรือ
อุตุมติ (อุโตะเมี้ยะตี) หนึงมีระคุ

อุตุตม

(อุตค้อม) อุตม สูง ถึงาม ประเสริฐ
บริบูรณ์ เช่น ฤๅนาก่ออุตุตม (เทนิยัก
อุตค้อม) ชั้นสูง ปรีเสี้ออุตุตม (ปรี
เชอ์อุตค้อม) ประเสริฐสุด ผลสุรว
อุตุตม (พ้อลโซรว-อุตค้อม) ผลข้าว
อุตมสมบูรณ์ พุชพงสอุตุตม (พูชัง
อุตค้อม) พืชพันธุ์อันสูงส่ง อุตุตมคติ
(อุตค้อมเกียะเตะ) อุตมคติ ก็อมี
ความคติจิตใจสูงส่ง เช่น มนุสฺสมาน
อุตุตมคติ รแมงบานชาที่สุรพาญใน
มหาชน(มนุสฺเมียนอุตค้อมเกียะเตะ
รวแมงบานเจียตีชุรอลัญเนียเมี้ยะฮา
จ้วน) คนมีอุตมคติ ย่อมได้เป็น
ที่รักของมหาชน อุตุตมเสนียัตริ
(อุตค้อมเสนีเตริย) นายพลตรี อุตุตม
เสนียโท (อุตค้อมเสนีโต) นายพลโท
อุตุตมเสนียแอก (อุตค้อมเสนียแอก)
นายพลเอก

อุตุตฺร

(อุตคอร) สูง บน ช้าย หลัง
ข้างบน ข้างเหนือ ข้างปลาย ข้างหลัง
ทิสอุตุตฺร (ตีส้ออุตคอร) ทิสอุตุต

ทิสเหนือ อุตฺตรกาย (อุตฺตอระกาย)
 ร่างกายส่วนบน อุตฺตรกาล (อุตฺตอ
 ระกาล) เวลาอนาคต อุตฺตรนิกาย
 (อุตฺตาระนิกาย) พวกข้างเหนือ พวก
 พุทธศาสนาเถรวาทนิกาย อุตฺตรรูป
 (อุตฺตาระรูป) หรือ-โลบ (โลบ) ลป
 อักษรข้างท้าย เช่น อาณานาญะ
 (อาณานาญะ) เป็น อาณานา (อา-
 นานา) หรือ โอวพุท (โอวพุท) เป็น
 โอว (โอว) เป็นต้น อุตฺตรพัฏฐ
 (อุตฺตรปาฐ) หรือ อุตฺตราวภูฏ
 (อุตฺตรเวธ) การเวียนไปทางซ้าย
 เช่น เถียรชาอุตฺตรพัฏฐ (เตียรเจียอุต
 ตระปาฐ) เดินเป็นอุตฺตราวภูฏ หรือ
 เดินเวียนซ้าย ตรงข้ามกับ ทกฺขิณาพัฏฐ
 (เตียกเขนาปะฐ) หรือ ทกฺขิณา
 วภูฏ (เตียกเขนาเวธ) ทกฺขิณาวัฏ
 การเวียนไปทางขวา อุตฺตราสงก
 (อุตฺตาระสง) จีวร

อุตฺตรทิส (อุตฺตาระทิส) ทิสอุตร ทิสเหนือ
 อุตฺตรานุกิส (อุตฺตาระนุกิส) ทิสอีสาน
 ทิสตะวันออกเฉียงเหนือ

อุตฺตริ (อุตฺตาระ) อย่างยิ่ง เกินไปอีก
 มากเกินไปอีก มากกว่า ต่อไป ต่อไป
 อีก ข้างบน เช่น สมภูติอุตฺตริ (ซอมเตีย
 อุตฺตาระ) ถ้อยคำยิ่งกว่าธรรมดา

เขมรใช้หมายความว่า ถ้อยคำเกินจริง คำพูด
 ปด มนุสฺสอุตฺตริ (มนุสฺสอุตฺตาระ)
 คนวิเศษเกินกว่ามนุษย์ธรรมดา เขมร
 ใช้หมายความว่า คนอวดอ้างเกินกว่าเหตุ คน
 พดปด อุตฺตริตรีมาส (อุตฺตาระตรี
 เมียส) เกิน ๓ เดือน กว่า ๓ เดือน
 อุตฺตริทวิรัต (อุตฺตาระทวิเรียด)
 เกินสองคืน กว่าสองคืน อุตฺตริภก
 (อุตฺตาระเพียภะ หรือ อุตฺตาระ
 เพีย) ชื่อแกงแห้งชนิดหนึ่ง (บางคน
 ว่าคือแกงกะหรี่ แต่ตามความเข้าใจใน
 วินัยว่าคือ พญานาหาร ซึ่งเป็นอาหาร
 แห้ง จะเป็นอาหารแห้งแบบปลาหรือ
 อย่างไร) อุตฺตริมลฺล (อุตฺตาระ
 เมียล) ทางชั้นบน อุตฺตริมนุสฺส
 (อุตฺตาระมนุสฺส) ผู้มีคุณวิเศษกว่า
 มนุษย์ธรรมดา ได้แก่ผู้สำเร็จธรรม
 วิเศษมีฉานเป็นต้น เช่น พระอรหันต
 ชาอุตฺตริมนุสฺสภนฺทโลก (เพียหะ
 ยอระหันเจียอุตฺตาระมนุสฺสภนฺทโลก)
 พระอรหันต์เป็นผู้สำเร็จธรรมวิเศษใน-
 โลก อุตฺตริมนุสฺสธรรม (อุตฺตาระ
 มนุสฺสสะเทียร) ธรรมของอุตริมนุษย์
 อุตฺตล, อุตฺตลา, อุตฺตโล (อุตฺตละ หรือ
 อุตฺตละ หรือ อุตฺตละ) คำกลายจาก
 อุตฺตร, อุตฺตรา และ อุตฺโตร

อุตุตุง (อุตุตง) ตุง ตุงตุง ประเสริฐ เช่น
อุตุตุงอุตุตม (อุตุตงเกียะอุตุตอม)
 ตุงตุง ประเสริฐยิ่ง (เขียน อุตุตุงอุตุตม
 ก็ได้)

อุตุปล, อุปล (อุตุตบ็อล หรือ อุบบ็อล)
 คอกบัว **อุปลกรหม** (อุบบ็อลกรอ
 ยอม) บัวแดง **อุปลเขียว** (อุบบ็อล
 เคียว) บัวขาว **นิลปล** **อุปลส**
 (อุบบ็อลขอ) บัวขาว **อุตุปลบุตร**
 (อุตุตะปะละบัด) หรือ **อุปลบุตร**
 (อุบปะละบัด) ใบบัว **อุตุปลสรส์**
 (อุตุตะปะละชะระส) สรรบัว

อุตุบาท, อุปลาท (อุตุตบาท หรือ อุบบาท)
 เหตุอุบาทว์ที่เกิดขึ้นผิดธรรมดา เหตุชั่ว
 อาเภทหรือจัญไร เช่น **เกิดอุตุบาท**
กนุงสรุก (เกิดอุตุตบาทคณงชรุก) เกิด
 อุบาทว์ในบ้านเมือง **สตุวอุตุบาท**
 (ชัตอุตุตบาท) สัตว์อุบาทว์ **มนุส**
อุตุบาท (มนุสอุตุตบาท) มนุษย์
 อุบาทว์ **สมภูอุตุบาท** (ซ็อมเคียอุตุ
 ตบาท) ถ้อยคำอุบาทว์ (คำใช้ในกาพย์
 กลอน)

อุตุสาหะ, อุตุสาห, อุตุส่าห์ (อุตุสาหะ,
 อุตุสาห หรือ อุตุส่าห์) **อุตุสาหะ**
 อุตุส่าห์

อุทก (อุเตียะกะ หรือ อุตัก) น้ำ **อุทก**

กาล (อุเตียะกะกาล) หรือ-สมัย
 (ชะไม) สมัยหรือเวลาที่มึนน้ำคือมีฝน
อุทกวารี (อุเตียะกะเวียรี) น้ำสำหรับ
 กษัตริย์ทรง **อุทกสาณุก** (อุเตียะกะ
 ชาต็อก) ผ่านลัดคอบน้ำ **อุทกสาสูตร**
 (อุเตียะกะชะส) วิชาว่าด้วยการหยั่งน้ำ
 (ในมหาสมุทรเป็นต้น) **อุทกโส**
 (อุเตียะกะโส) หรือ **โสรัส** (โชร
 ตะส) สายน้ำ

อุทย, อุทัย (อุเตียะเยียะ หรือ อุเตีย)
 การขึ้น (ของพระอาทิตย์เป็นต้น)
 จึงใช้ **อุทัยในพระอาทิตย์** (อุเตียเนีย
 เพรียะหืออาดิด) การขึ้นของดวงอาทิตย์
พระอาทิตย์อุทัย (เพรียะหืออาดิด
 อุเตีย) พระอาทิตย์อุทัย พระอาทิตย์ขึ้น
อุทยประเทศ (อุเตียปฺรอะเตะส) หรือ
อุทยปฺประเทศ (อุเตียยะปัปะเตะส)
 ประเทศทางตะวันออกสุด เขมรใช้คำ
อุทย เป็นฐานันดรของข้าราชการผู้
 ใหญ่ เช่น **อุทัยธราช** (อุเตียธิเรียจ)
 อุทัยธราช

อุทร (อุตฺว์) ท้อง ครรภ์ เช่น **พระอุทร**
 (เพรียะหืออุตฺว์) พระอุทร ศัพท์ของ
 ผู้มียศสูงกับสมณศัพท์ ก็ใช้ เช่น
พระเดชพระคุณมินสูวสปปายอุทร
 (เพรียะหือแดจเพรียะหือมินสูวสปปาย)

ปายอตุวรร) พระเดชพระคุณไม่ค่อยสบาย
ท้อง อุทรบาตร (อูเตยะเรยะบาด)
กระเพาะ อุทรการณ (อูเตยะเรยะ
การ) การกระทำเพียงเพื่อให้อิมท้อง
เช่น เนามมูเรเก โฏยอุทรการณ
(เนวีบ้อมเรเกโดยอูเตยะเรยะการ)
อยู่รับใช้เขาเพื่อให้อิมท้องเท่านั้น รบร
อุทรการณ (รวบอรรอูเตยะเรยะการ)
หากินเพื่อให้อิมท้อง อุทรปุปมาณ
(อูเตยะรับปะมาน) หรือ-ปุรมาณ
(ปุรอมาน) การประมาณให้พออิมหนึ่ง
เช่น บริโภคโดยอุทรปุปมาณ (บอระ
โปกโดยอูเตยะรับปะมาน) บริโภค
เพียงอิมเดียว อาหารอุทรปุปมาณ
(อาฮาระอูเตยะรับปะมาน) อาหารมี
จำนวนพออิม อุทรโรค (อูเตยะเรยะ
โรค) หรือ อุทรพาธ (อูเตยะเรยะ
เบียด) โรคปวดท้อง

อุทาน (อูเตียน) ๑. การอุทานออกเสียง
หรือเปล่งเสียงดังเมื่อมีความทุกข์ เมื่อ
เห็นสิ่งมหัศจรรย์หรือโกรธ ฯลฯ เช่น
บุญเจญอุทานกณฎาลปรัชฺชน (บุญ
เจญอูเตียนกอนดาลปฺรจฺจวน) ออก
อุทานกลางประชุมชน เสียงอุทาน เช่น
อ้า (อ้าว) อ้า อู๊ย (อื้อย) โอย เรียก
อุทานสพท (อูเตียนซบ) อุทานศัพท์

๒. ชื่อคัมภีร์สุกคันทปิฎกแผนกหนึ่ง
ในพวาชุททกนิกาย ที่กล่าวจากอุทาน
กถาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรียก
กมฺภีรอุทาน (กัวมพ็ร้อูเตียน) คัมภีร์
อุทาน

อุทาหรณ (อูเตียฮอรร) อุทาหรณ ตัวอย่าง
แบบอย่าง ข้ออ้าง เช่น พากุยอุทาหรณ
(เปี้ยกอูเตียฮอรร) คำอุทาหรณ
นำอุทาหรณมกสมฺมณฺเอยเนญอุบาส
(เนอิมอูเตียฮอรรโมกข้อมแดงออยเนญ
อุบะส) นำอุทาหรณมาแสดงให้เห็นชัด
อุทาหรณกัร (อูเตียฮอรรกัวมรุ) อุทา
หรณเป็นแบบอย่างทีแสดงชี้แจงให้เห็น
ชัด (คำฝรั่งเศส exemple typique)
อุทาหรณนิทสฺสน (อูเตียหะเรยะนะ
นิตวะส) การยกอุทาหรณชี้ให้เห็น
การยกเอาแบบอย่างมาอ้าง อุทาหรณ
นิทาน (อูเตียหะเรยะนะนิตียน)
หรือ-วตถุ (เว้อดโอะ) นิทานหรือ
เรื่องเป็นตัวอย่าง

อุทุมพร (อูตุมบัวร์) อุทุมพร มะเกลือ

อุทุมม (อูตเดียม) ที่ฝึกไม่ได้ ที่ทะเล
อวตที คะนอง ไม่อยู่ในโอวาท ไม่
เคารพกฎหมาย เป็นศัตรูต่อราชการ
แผ่นดิน กรบืออุทุมม (กรอเบียอูต
เดียม) ควายขึ้นเปลี่ยวไฉ่ยาก หรือ

ควายที่ปล่อยให้อยู่ในบ้านจนจับเอามาใช้
ไม่ได้ **เสะอุทาม** (แซะหือดเตียม)
ม้าคะนอง ม้าป่า **มนุสสุทาม**
(มนุสสูดเตียม) คนที่ชุ่มช่อนตัวอยู่ใน
ป่า คนที่ตั้งตัวเป็นศัตรูเป็นกบฏแผ่นดิน
อุทามเพ็งราชย์ (อุดเตียมเล็งเรียด)
คนกบฏขึ้นครองราชย์ **แสร์อุทาม**
(แซร์อุดเตียม) นาร้าง (คำใช้ใน
ภาพยักกลอน)

อุททิน (อุตติน) ตะวันเที่ยง (คำภาพยักกลอน)

อุททิส (อุตติสะ) อุทิส เฉพาะตรง บำรุง
ตรง เช่น **อุททิสสงฆ** (อุตติสะสัง)
อุทิสเฉพาะสงฆ์ **อุททิสผลบุญ**
จิโหะเทามตกบูกุล (อุตติสะท้อล
บหนี้อมบัวะหือเตวีเมยะตะกะบกกวล)
อุทิสผลบุญเฉพาะผู้ถึงแก่กรรมไปแล้ว

อุทเทศ (อุตเตสะ) อุเทศ การแสดง
การพูดให้เข้าใจ ความเข้าใจ คำอธิบาย
อุทเทศกตต (อุตเตสะสะเพียด) อาหาร
ที่สงฆ์จักภิกษุให้ไปรับ **อุทเทศสิกสา**
(อุตเตสะสะชิกขา) การเรียนบาลี การ
เรียนคำอธิบาย **อุทเทศอาจารย์** (อุตเต
สะจารย์) อาจารย์ผู้สอนบาลี

อุทอุจ **อุทอุจจะ** (อุตเทอิจจะ) ความมี
อารมณ์ล่องลอย เช่น **มานอุทอุจจะ**
(เมียนอุตเทอิจจะ) มีอารมณ์ล่องลอย

อุทอุจจิตต (อุตเทอิจเจ็ด) ใจล่องลอย
อุทอุจอุปทาน (อุตเทอิจอุปทาน)
การละอุทัจจะ **อุทอุจสนุนิจัย**
(อุตเทอิจจะซือนนิจไจ) การสั่งสมอุทัจจะ
ให้มีมากขึ้นในสันดาน **อุทอุจสม-**
ปยุตต (อุตเทอิจจะซือนปะยุต) การ
ประกอบด้วยอุทัจจะ

อุทธรณ์ (อุตทวั) อุทธรณ์ เชมรใช้เฉพาะ
ศาลอุทธรณ์ เช่น ศาลอุทธรณ์ (ชา
ลาอุตทวั) ศาลอุทธรณ์ **สู่อุทธรณ์**
เทียต (ชม-อุตทวัเตียด) ขออุทธรณ์
อีก

อุทธาน (อุตเทยียน) อุทธาน สวนที่มีต้น
ไม้ใหญ่ ๆ

อุปกรณ (อุปะกอร์) ความทำนุบำรุง การ
ช่วยกันหนุนพยุงกัน เช่น **มานอุปกรณ**
เทาวินุเทามก (เมียนอุปะกอร์เตวีวินุ
เทวีโมก) มีการช่วยกันไปมา เกรียง
เช่น **อุปกรณรทะ** (อุปะกอร์รวทะ) เกรียง
เกรียงเกวียน เกรียงเลี้ยงชีวิต หน้าที่
การทำมาหากิน หนทางทำมาหากิน
เช่น **ขบ่ปรังรกอุปกรณผกตผกตบมรุง**
อาตมานิงกรวัสาร (คือนเปริงจี้รวก
อุปะกอร์พุกิดพุกังบ้อมรงอาตตะมา
นิงกรวัซาร์) พยายามหาหนทางทำนุ
บำรุงทั่วกับครอบครัว เกรียงใช้ไม้สอย

อุปฐากเจ้าหาวยนาย (เนื้วิเทวอเจีย
อุปตถากเจ้าหาวยเนี้ย) อยู่ทำการอุป-
ฐากเจ้านาย ภิกขุชาอุปฐากครู
(พิภโจะเจียอุปตถากครู) ภิกขุเป็นผู้อุป
ฐากพระเถระผู้เป็นครู โยมอุปฐาก
(โยมอุปตถาก) โยมอุปฐาก อุบาสก
หรือทนายที่เป็นผู้เฝ้าภักตบรรพชิต บง
มาตามตามานอุปการะเจียรนิจ เพะ-

บุตรธิดา ๆ ตรวเชวปฎิการะจโทะมา
ตาบิตาวิญ (เมียดาเบียดาเมียนอุปะ
การะเจียรนิจอมบั้งที่บดที่ดา ๆ ไตรวิ
เทวอปะเคะการะจอมบั้งที่เมียดาเบียดา
ตาวิญ) แม่พ่อมีอุปการะมากแก่บุตรธิดา
บุตรธิดาต้องทำการปฏิการะตอบบิดา
มารดา อุปการคุณ (อุปะการะคุณ)
คุณที่เพราะได้อุปการะท่านบำรุง (ใช้
คุณอุปการะ (คุณอุปการะที่) ก็ได้)
อุปการะหม (อุปะการะเทอัม) หรือ-
ธรรม (เทออร์) อุปการะธรรม ธรรมมี
คุณประโยชน์

อุปการี (อุปะการะเวีย) ผู้อุปการะ ผู้ท่าน
บำรุง ผู้เกื้อกูล

อุปกิจจ (อุปะกิจ) สิ่งที่ต้องทำทันที กิจ
เฉพาะกิจ เชนรใช้หมายความว่า การพูด
เสียง โดยเฉพาะในการพลี (ยา) เช่น

โยะราน) คำสอนของครูอาจารย์ต่อ ๆ
มา

อุปทว (อุปตเตยะเวียะ) อุปัทว อุปาทว
อุปทวการณ (อุปตเตยะเวียะการ์)
หรือ-เหตุ (แอต) เหตุให้เกิดอุปาทว
อุปทวบุตราย (อุปตเตยะเวียะบุตราย)
อัตรายกับอุปัทวเหตุหรือกัน

อุปกิเลส (อุปักเกะและส) อุปกิเลส
เครื่องเศร้าหมอง มลทินเศร้าหมอง
อภิขณาพยาบาท, เสอฎฐิโกธสาธุเม
ชาอุปกิเลสในจิตต (อะพิภเวียเพีย
บาท, ขักเกติยโกธเจียเดิมเจียอุปะ
เกะและสเนียเจ็ด) อภิขณา พยาบาท
ความโกรธเป็นต้น เป็นอุปกิเลสของใจ

อุปถัม (อบเชย) ต้นอบเชย ใบเหมือนกับ
ขนหางช้าง เปลือกมีกลิ่นหอม มี ๓
ชนิด คือ อบถัม ถังม (อบเชยเขียม)
อบเชยไทย อุปถัมเทศ (อบเชยเตะส)
อบเชยเทศ อบถัมยวน (อบเชยยวน)
อบเชยญวน (จาก อบเชย คำไทย)

อุปชฎา, อุปชฎายี (อุปชฎา) อุปชฎายี
ครูสอนธรรมะ ครูสอนกฎหมาย

อุปฐาก (อุปตถาก) อุปฐาก ผู้อุปฐากให้
เรียกรับใช้ ผู้รับใช้ เช่น เนาเชววิชา

อุปฐากเจ้าหว่านนาย (เนวีเทวเจีย
อุปฐากเจาวายเนีย) อยู่ทำกรอุป-
ฐากเจ้านาย ภิกษุชาอุปฐากครู
(พิโกชะเจียอุปฐากครู) ภิกษุเป็นผู้อุป
ฐากพระเถระผู้เป็นครู โยมอุปฐาก
(โยมอุปฐาก) โยมอุปฐาก อุปาสก
หรือทายกที่เป็นผู้เกิดอุบลบรรพชิต บง
อญเจียจะ ! ขณูเนาอุปฐากแม่
(บองอญเจียโจะ ! ขณูเนวีอุปฐาก
ถากเน) พี่เจียเถอะ ฉันอยู่รับใช้แม่

อุปตมก (อุปตัม) อุปตัมภ์ การทำ
บำรุง เครื่องทำนุบำรุง เครื่องคำจุน
ที่ปัก เครื่องฟุ้งฟิง เช่น มานอุปตมก
(เมียนอุปตัม) มีที่ปักฟิง อุปตมก
กนา (อุปตัมเคีย) อุปตัมภ์กัน
ช่วยอุปตมกโอยมานมุขการรบรร
(จวยอุปตัมออยเมียนมุขการรวบอร์)
ช่วยอุปตัมภ์ให้มีหน้าที่การทำมาหากิน
ราชูปตมก (เรียอุปตัม) ราชูปตัมภ์
พระราชาทรงอุปตัมภ์

อุปเทศ (อุปเตส) การแนะนำ การทำ
ความเข้าใจ การสั่งสอน เช่น โอยอุป
เทศ (ออยอุปเตส) ให้การสั่งสอน
เชียวตามอุปเทศรสักกู (เทวตาม
อุปเตสรวบอะสักกู) ทำตามคำสอน
ของครู อุปเทศบุราณ (อุปเตส

โยะราน) คำสอนของครูอาจารย์ต่อ ๆ
มา

อุปทว (อุปตเตยะเวียะ) อุปทว อุปทว
อุปทวการณ (อุปตเตยะเวียะการ์)
หรือ-เหตุ (แฮด) เหตุให้เกิดอุปทว
อุปทวนุตราย (อุปตเตยะเวียะนุตะ
ราย) อันตรายกับอุปทวเหตุหรืออัน
ตรายอันเกิดจากอุปทวเหตุ อุปทวภัก
(อุปตเตยะเวียะเพีย) ความกลัว
อุปทวเหตุ

อุปทรพ (อุปะตฺรพ) จัญไร อัมมกมล
เคราะห์ร้าย ภยันตรายที่เกิดขึ้นใน
ปัจจุบันทันด่วน เหตุร้าย เช่น มานอุป
ทรพ (เมียนอุปะตฺรพ) มีเคราะห์ร้าย
รุมงาบอุปทรพ (รุมเงี้ยวอุปะตฺรพ)
ระงับเคราะห์ ผุทะอุปทรพ (เพตเตยะห
อุปะตฺรพ) บ้านอัมมกมล ที่อุปทรพ
(ต้ออุปะตฺรพ) ที่อัมมกมล มนุสสุ
อุปทรพ (มนะสอุปะตฺรพ) มนุษย์
สกปรก อุปทว

อุปนายก (อุปะเนียยัก) อุปนายก รอง
นายก เช่น อุปนายกรัฐมนตรี
(อุปะเนียยักเรียดละม้วนเต็รีย) รอง
นายกรัฐมนตรี

อุปนิสสัย (อุปะนิสไส) อุปนิสสัย กุศล
ธรรมที่นอนหรืออาศัยในชั้นธัมมทาน

กุศลที่อบรมสั่งสมมาในกาลก่อน เช่น
มานอุปนิสสัยบริบูรณ์ (เมียนอุป
 นิสสัยบอเรโบร์) มีอุปนิสสัยบริบูรณ์
อุปุปาติก, โอปุปาติก (อุปะ หรือ โอปะ
 ปาเตะกะ) ที่เกิดเอง สัตว์ที่ถือกำเนิด
 เอง กำเนิดอุปุปาติก (ก็อมเนตอุปะ
 ปาเตะกะ) การเกิดเอง อุปุปาติกสตุต
 (อุปะปาเตะกะสัด) หรือ โอป (โอป)
 สัตว์ที่เกิดเองด้วยอำนาจกุศลหรืออกุศล
 ทำให้เกิด (ไม่มีพ่อแม่)

อุปโลก (อุปะโปก) เครื่องใช้ไม้สอยใกล้ตัว
 คู่กับ บริโลก เช่นมานเครื่องอุปโลก
 นึ่งเครื่องบริโลกครบครัน (เมียน
 เครื่องอุปะโปกนึ่งเครื่องบอเรโปก
 ครอบเครื่อง) มีเครื่องอุปโลกกับเครื่อง
 บริโลกครบครัน **อุปภาคณฺหา** (อุปะ
 เพียกเกียะเพี้ยน) ของสำหรับใช้สอย
 ใกล้ ๆ ตัว

อุปมา (อุปะมา หรือ โอะปะมา) ความเปรียบ
 ความเปรียบเทียบ การนำเอามาเปรียบ
 ให้เห็นง่าย เข้าใจง่าย เช่น มานอุปมา
 ฉา...(เมียนอุปะมาทา...) มีอุปมาว่า
 มานอุปมาอุจฺจา (เมียนอุปะมาโดจ
 เจีย...) มีอุปมาดั่งว่า พากุญอุปมา
 (เพียกอุปะมา) คำอุปมา อุปมาโชต

กะ(อุปะมาโจตะกะ) หรือ อุปมาวจาก
 (อุปะมาเวียจะกะ) นิบาตศัพท์ แสดง
 ความโดยอุปมาหรือบอกความอุปมา
 ใช้คำว่า อุจฺจา (โดจเจีย) เหมือน
 เป็น **เปรียบอุจฺจา** (เปรียบโดจเจีย)
 เปรียบเหมือนเป็น อุจฺยา (โดจยา)
 เหมือนอย่าง **เปรียบปรุจฺจ** (เปรียบ
 ปรุจฺจ) เปรียบประจ

อุปมาน (อุปะมานะ หรือ อุปะมาน) อุปมาน
 อุปมา อุปมานกถา(อุปะมานะกะทา)
 คำเปรียบ อุปมานตถนิบาต (อุปะมา
 นัตถะนิบาต) นิบาตศัพท์บอกความ
 เปรียบ **อุปมานบท** (อุปะมานะบัต)
 บทเปรียบ คำอุปมา

อุปเมฆ (อุปะไม) อุปไมย ที่ควรหรืออาจ
 เปรียบเทียบกันได้ ที่เป็นคู่กันกับอุปมา
 เช่น **แสดงอุปเมฆ** (ชัดเกียดอุปะไม)
 ความที่ควรเปรียบเทียบกันได้

อุปยุวราช, อุปเยาวราช (อุปะยุเวียะเรีย
 หรือ อุปะเยวเวียะเรีย) บางคนออก
 เสียงตามเคยว่า **อุปะเยาเวียะเรีย**
 กษัตริย์ที่ยังทรงพระเยาว์ (กษัตริย์หนุ่ม)
 ที่มีฐานะเป็นอุปราชที่ ๑ หรืออุปราชขวา

อุปราช (อุปะราช หรือ โอะปะราช) พระ
 อุปราช

อุปริมทิส (อุประมะตะสะ) ทิศข้างบน
(ในพวกทิศ ๑๐) ตรงข้ามกับ

เหตุภูมิทิส

อุปลกษิต (อุปเลี่ยกเซ็ด) ที่ได้กำหนดไว้
เสร็จแล้ว ที่ได้กำหนดไว้เที่ยงแล้ว

เช่น **อุปลกษิตกาล** (อุปเลี่ยกเซะ
ตะกาล) หรือ...สมัย (ชะไม) เวลา
หรือสมัยที่กำหนดไว้เที่ยงแท้แล้ว **อุบาย**
กลอุปลกษิต (อุบายก็อลอุบ็อลเลี่ยก
เซ็ด) กลอุบายที่กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว

อุปสคฺค, อุปสคฺคะ (อุปสะกฺ หรือ อุปสะกฺ
เกียะ) ๑. อุปสรรค เครื่องขัดขวาง

เช่น **พินีสถมิณฺหุณฺณมกมฺนิรฺวจ โทฺระ**
มานอุปสคฺค (ปิเมชีลมิณฺหุณฺณมก
มฺนิรฺวจพฺรวัหฺเมียนอุปสะกฺ) เมื่อวาน
นั้นฉันมาไม่ทัน เพราะมีอุปสรรค

๒. อุปสรรคทางไวยากรณ์ เช่น
อติ อนุ อภิ

อุบายาย (อุบาเทยีย) อุปัชฌาย์ ครูผู้
สอนธรรม ครูผู้สอนกฎหมาย เขมรตัด
เหลือ **บาธยาย** (บาเทยีย) ก็มี เช่น
บาธยายรบสํชฺญ (บาเทยียรวบอะส
คฺญม) อุปัชฌาย์ของฉัน **ครูบาธยาย**
(ครูบาเทยีย) ครูอุปัชฌาย์ ครูกับ
อุปัชฌาย์

อุบาย (อุบาย) อุบาย ลวคฺลย กลมารยา

เช่น **มานอุบายลฺล** (เมียนอุบายลฺล) มี
อุบายคือ **เปริอุบาย** (เปริอุบาย)
ใช้อุบาย **อุบายกล** (อุบายก็อล) หรือ
กลอุบาย (ก็อลอุบาย) กลอุบายทำ
ให้หลง

อุบาสก (อุบาซ็อก) อุบาสก ผู้รับใช้ ศิษย์
ทางศาสนา เขมรตัดใช้ **บาสก** (บา
ซ็อก) หมายถึง กฤหัสถ์ ถ้าเป็นหญิงใช้
อุบาสิกา ตัดเหลือ **สิกา** (เสกะ)
อุบาสกสึล (อุบาสะกะเซ็ด) คีล
สำหรับอุบาสก คือนิจคึล อุโบสถคึล
หรือ อภิเรกคึล (คึล ๕ คึล ๘ หรือ
คึล ๑๐)

อุเปกฺขา, อุเปกฺสา (อุเปกฺขา หรือ อุเปกฺสา
หรือ อุแบกฺขา, อุแบกฺสา) อุเบกขา
การตั้งใจเป็นกลาง การไม่เอนเอียงไป
ข้างใด เช่น **ตํงจิตฺตชาอุเบกฺขา**
(ตังเจ็ดเจียอุแบกฺขา) ตั้งจิตเป็นอุเบกขา
จิตฺตอุเบกฺขา (เจ็ดอุแบกฺขา) ใจอุเบกขา

อุเปนฺทวชิรจฺจนฺท, อุเปนฺทวชิร (อุเปน
เตียะเวียะจิเรียจัน หรือ อุเปนเตียะ
เวียะจิร) ชื่อฉันทแบบหนึ่งคล้าย
อินทวชิรจจนท ฉันทอุเปนทวิเชียร

อุโบสถ (อุโปสะตะ หรือ อุโบสฺสอต หรือ
อุโบสฺต) คีลสำหรับรักษารักษารใจ คือ
คึล ๘ เรียก **สึลอุโปสฺต** (เซ็ดอุโป

สือด) ศีลอุโบสถ รกสาอุโปสถ
(เรียกหาอุโบสือด) รกหาอุโบสถ
โองอุโปสถ (โองอุโบสือด) วันอุโบสถ
สงฆปริชาณนาเรวอุโปสถ (ซ็องปรอ
อุมเคณียเทวอุโบสือด) สงฆปริชาณ
กันหาอุโบสถ คือ สงฆปริชาณกันพัง
ปาฏิโมกข์ทุกวันกลางเดือน มักใช้
อุโบสถ์ (อุโบสะ) เช่น เรวอุโบสถ์
(เทวอุโบสะ) โองอุโบสถ์ (โอง
โบสะ) อุโบสถคัตถิ (อุโบสะถะตะ
เทย) หรือ-ทิน (ดิน) วันอุโบสถ
อุโบสถรัตนาราม (อุโปสะถะระตะ
นาราม) วัดพระแก้วในกรุงพนมเปญ
อุโปสถสมาทาน (อุโปสะถะสะมา
เตย) การรับอุโบสถศีล การถือศีล
อุโบสถ อุโปสถศีล (อุโปสะถะเชิล)
ศีลอุโบสถ

อุโปสถาคาร (อุโปสะถะเกียร์) โรงอุโบสถ
โบสถ์ ปัจจุบันเขมรเรียก อุโบสถาคาร
ว่า วิหาร อุโปสถาคารวตฺต (อุโป-
สะถะเกียเรียะเวียด) กิจวัตรที่ต้อง
ดูแลรักษาทำความสะอาดวิหารหรือโรง-
อุโบสถ

อุปตติ (อุปบัตตะ หรือ อุปบัต) การเกิด
การเกิดขึ้น เกิด กำเนิด เช่น อตชีวัต
เทวอุปตติชาบุตรในเสณฐี (ออะส

จีวิตเตวูปบัตเจียบคเนียเสณฐี) สัน
ชีวัตไปเกิดเป็นบุตรเสณฐี อุปตติ
การณ (อุปบัตตะการ) หรือ-เหตุ
(แฮด) มูลเหตุ เหตุที่ทำให้เกิดขึ้น
อุปตติเกตนะ หรือ-เกตน์ (อุปบัตตะ
แกด) บ้านเกิดเมืองนอน ที่เกิด เรียก
อุปตติณฐาน (อุปบัตตะถาน) หรือ
อุปตติภูมิ (อุปบัตตะพุม) ก็ได้

อุปตติก (อุปปะเด็ก หรือ อุปปะเด็ก) การ
เกิด การถือกำเนิด เขมรหมายความว่า การ
เกิดเอง การถือกำเนิดโดยไม่มีพ่อแม่
เช่น อุปตติกในพวกญญว (อุปปะ
เด็กเนียปวกค็องโกว) การเกิดเองของ
พวกหนอน อุณกจะสลาบเทวอุปต-
ติกาเทวตา (เนียกคูละขัลบเตว
อุปปะเด็กเจียเตเวียะตา) คนบางคน
ตายไปเกิดเป็นเทวตา อุปตติก
อาจารย์ (อุปปะเด็กอาจารย์) ตั้งให้
เป็นอาจารย์ พากยอุปตติก (เปียก
อุปปะเด็ก) คำที่สร้างใหม่ คำประสม
อุกย (อุเพียะเยียะ) ทั้งสอง ทั้งคู่ อุกย
พากย (อุเพียะเยียะเปียก) คำทั้ง
สอง คือคำภาษาอื่นกับภาษาของตนเอง
เสียวเกาอุกยพากย (เขียวเพียวอุเพียะ
เยียะเปียก) หนังสือสองภาษา อุกย
ภาสา (อุเพียะเยียะเพียชา) ก็เรียก

อุกยพาทกยปวิวัตตน์ (อุเพียะเยียะ
เบียะกะปะระเวียด) การแปลจากภาษา
หนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่ง

อุกโยราช (อุเพียะโยเรียจ) กษัตริย์ที่ทรง
สละราชสมบัติให้พระโอรสหรือพระราช
วงศ์องค์ใดองค์หนึ่ง ให้ครองราชย์แทน
พระองค์ ส่วนพระองค์เองทรงช่วยให้คำ
แนะนำตักเตือนแก่กษัตริย์ที่ครองราชย์
กับพระอุปราชให้อยู่ในทศพิธราชธรรม

อุมา (อุมา) ความสงบ ความสุขสงบ ความ
ดีความงาม เกียรติยศ ฝ้าย นางอุมา

อุมมุงค (อุมม็อง หรือ อุมมง ตามที่เคย
เรียกกัน) อุมมังก์ เช่น ชักอุมมุงค
(จักอุมมง) ชุกอุมมังก์ อุมมุงคผลูว-
อยสนัษยาน (อุมมงโพลัวอะยะไซม
เยียน) อุมมังก์ทางรถไฟ อุมมุงคโจร
(อุมมองเกียะโจร์) โจรที่ชุกได้กำแพง
บ้านเป็นอุมมังก์เข้าไปขโมยของในบ้าน

อุมมุตตก, อุมมุตตะกะ (อุมมัตต็อก หรือ
อุมมัตตะกะ) บ้า มนุสสุมมุตตะกะ
(มนุสสูมมัตตะกะ) คนบ้า (คำใช้ใน
กาพย์กลอน)

อุยฺยาน (อุยฺเยียน) อุทยาน สวน (คำใช้
ในกาพย์กลอน)

อร (ไอร์) ๑. ที่ตกหนัก โดยเฉพาะฝน

เช่น เกลียงอร (เพลียงไอร์) ฝนตก
หนัก

๒. หน้าตาเฟื่องต้นยังไม่ทันได้ล่าง
ชำระ เช่น โนละท่างอร (ขลัวะหี
เตียะงไอร์) ทะเลาะทั้งหน้าตายังไม่ได้
ล่าง (ใช้ อุล (โอล) ก็ได้) อุณาอร
(ทุณาไอร์) ยาสำหรับใช้ทั้งยังไม่ได้
ล่างหน้าล่างตา

อรค, อรคะ (อระเกียะ) งู นาค (เรียก
อรุงค (อรั๊วงเกียะ) ก็มี อรุงคม
(อรั๊วงเกียะเมียะ) ก็ได้) อรคชาติ
(อระเกียะเจียด) หรือ-สตุต (ขัด)
หรือ-สตุว (ขัด) สัตว์ไปตัวออก สัตว์
เสือกกลาน เรียก อรุงคชาติ (อรั๊วง
เกียะเจียด) หรือ-สตุว (ขัด) ก็ได้
เช่นเดียวกับ สรีสรีบ (ชะเรียะเขริบ)
หรือสรีสปลสตุต (เสะเรึงชะปะขัด)

อรจฉัท, อรสุตฺตฺราน (อรัจฉัด หรือ อระส
สุตฺตฺราน) เครื่องบังอก เครื่องปกปักรอก
เกราะ เสื้อเกราะ พากอรจฉัท
(เปี้ยะกอรจฉัท) สวมเสื้อเกราะ

อร่า (อร่า) ออก ใช้ โอวรา (ไ้อวรา) ก็มี
ราชาศัพท์ใช้ พระอร่า (เพริยะห้อร่า)
หรือ พระโอวรา (เพริยะห้อไ้อวรา)

อรุบตี (อรุปะเตีย) พระราชา (คำใช้ใน
กาพย์กลอน)

อุไร, โอไร (อุไร หรือ โอไร) ทองสุก
ทองน้ำสิบ เช่น มาสอุไร (เมื่อยะสอุไร)
มักใช้ในกาพย์กลอน

อุลาล (อุลอัล) ออลหม่าน เช่น เพ้ออุล
อาล (เพ้ออุลอัล) แรกตื่นอลหม่าน

อุลกาบาท (อุลกาบาท) อุ อุกาบาท

อุลโลกนะ (อุลโลก์ หรือ อุลโลกะนะ)

การเหลือบดู การเงยหน้าดู ใช้เป็น
ราชาศัพท์ว่า **ทรงพระอุลโลกนะ**
(ตุ้รงเพฺริยะห้อลโลก์) ทรงจ้องมอง
ใช้ **ทรงพระอุลโลกะนาการ์** (ตุ้รง
เพฺริยะห้อลโลกะนาการ์) ก็ได้

อุส (โอะส) ฟืน เช่น รกอุส (รวักโอะส)
หาฟืน **กัณรอุส** (กัวมนัรวโอะส)
กองฟืน **บาจอุส** (บัจโอะส) มัดฟืน

อุสภ, อุสภะ (อุซ็อบ หรือ อุสะเพียะ)

๑. วัวตัวผู้

๒. เดือนพฤษภาคม ใช้ **พริสภะ**
(พริสะเพียะ) ก็ได้ ถือเป็นเดือนที่ ๒
ทางสุริยคติ

๓. มาตรการอย่างหนึ่ง ใช้ในสมัย
โบราณ ยาวหรือไกล ๒๐ ยีฐิ (๑๔๐
หัตถ์) ใช้ **จุมงายมวอุสภ** (จ้อมงาย
มวอุซ็อบ)

๔. สูง สูงส่ง เลิศเลอ **อุสภราช**
(อุสะเพียะเรียว) วัวที่เป็นจำฝูง ที่

เป็นหัวหน้าวัวทั้งปวง **โกอุสภราช**
(โกอุสะเพียะเรียว) วัวอุสภราช คือ
วัวพระราชทรัพย์หรือวัวมงคลสำหรับ
เทียมในพระราชพิธีอุปมงคล หรือจรด
พระนังคัล **อุสภสพท** (อุสะเพียะซ็อบ)
เสียงวัวร้อง เช่น **จุมงายมวอุสภสพท**
(จ้อมงายมวอุสะเพียะซ็อบ) ไกลชั่ว
วัวมอ **ปรีสาสภะ** (ปุระสาสะเพียะ)
ปรีโสคม พระศัพท์บุญ **เรตสภะ**
(เรยะเถสะเพียะ) ผู้เป็นแม่ทัพพรด
หรือพระราชา เรียก **เรตสภ** (เรยะ
เทซ็อบ) ก็ได้ โดยเฉพาะในกาพย์กลอน

อุสา (อุชา) แสงสว่างใกล้รุ่ง เวลารุ่งสาง
เวลาที่มีแสงสีแดงขึ้น เรียก **อุสากาล**
(อุชากาล) เวลาใกล้รุ่ง หรือ **อุสาสมัย**
(อุชาสะไม) หรือ **อุสาปรภาต** (อุชา
ปรอเพียต) ก็ได้ เช่นเดียวกับคำ
อรุโณทัย (อะรุโนเตีย) อรุโณทัย

อุสม, อุสมัน (อุโสะมะ หรือ อุสะซัหมัน) ไอน้ำร้อน ไอน้ำไฟ **อุกษรอุสมัน** (อักษ
รอุสะซัหมัน) อักษรที่มีเสียงเหมือน
ไอน้ำ ได้แก่ ศ ษ ส เขมรมี หว
(ฟ) อีกเสียงหนึ่งด้วย **อุสมพล**
(อุโสะเมียะบั่วล) กำลังไอน้ำ **อุสมรด**
(อุโสะมะรวัด) หรือ **รดอุสมัน** (รวัด
อุสะซัหมัน) รดด้วยกำลังไอน้ำ (คำ

ใช้ในกาพย์กลอน)

อุสฺสว (อุสฺสสะวะ) มหรสพ เช่น เทาเม็ล
อุสฺสวะ (เตวีเม็ลอุสฺสสะวะ) ไปดู
 มหรสพ (ไม่ค่อยใช้) **อุสฺสวกีฬา**
 (อุสสะวะเกียลา) การเล่นมหรสพ
อุสฺสวพืธี (อุสฺสสะวะปืที้) หรือ-วิธี
 (วิที้) พืธีเล่นสนุกตามเทศกาล พืธี
 ทั้งของแสดงให้มหาชนชมตามกำหนด
อุสฺสวมนทรี (อุสฺสสะวะมันตรี)
 โรงละคร โรงที่ตั้งแสดงของให้มหาชน
 ชมตามกำหนด

อุสฺสสาหะ, อุสฺสาสี (อุสฺสสาหะ หรือ อุสฺส اسا)
 อุสฺสาสี อุสฺสสาหะ ความพยายามไม่
 เกียจคร้าน ความหมั่นเพียร เช่น
มานอุสฺสสาหะ (เมียนอุสฺสสาหะ) มี
 ความอุตสาหะ **มานอุสฺสาสี** ธุเรการ
 (เมียนอุสฺสาสีเทวอการี) มีความ
 อุตสาหะทำการงาน **อุสฺสาสี** ธุเรการ
 (อุสฺสาสีเทวอการี) อุสฺสาสีทำงาน
อุสฺสาสีเรียนสูตร (อุสฺสาสีเรียนโสด)
 อุสฺสาสีเล่าเรียน ราชาศัพท **ทรงพระ**
อุสฺสาสี (ตฺรวิงเพริยะหิอุสฺสาสี) ทรง
 พระอุตสาหะ **มนุสฺสอุสฺสาส** (มนุสฺส
 อุสฺสาสี) คนขยันหมั่นเพียร (ตรงข้าม
 กับ ขุชิล (คฺจิล) ขี้เกียจ) **อุสฺสากมม**
 (อุสฺสากัม) อุตสาหกรรม โรงอุส

สาหกมม (โรงอุสฺสากัม) โรง
 อุตสาหกรรม **อุสฺสากกร** (อุสฺส اسا
 หะกอร์) ผู้กระทำการอุตสาหกรรม
 ข้างอุตสาหกรรม **อุสฺสากชน** (อุสฺส
 สาหะจวน) คนผู้มีอุตสาหะ (ใช้
 อุตสาห (อุตฺตฺสาหะ) หรือ อุสฺสาก
 (อุสฺส اساหะ) เมื่อมีคำอื่นมาต่อท้าย
 ดังคำข้างต้น)

อุฬาสิต (โอฟเซ็ด) วิธีการพิมพ์แบบออฟ-
 เซ็ด เช่น อุฬาสิตมานปรโยชน์ภูตัส
 ขานงานการโบะพุมพ โพระมินบาช
 เรียบพุมพเทียต 'เกเรวีแตมถุงปฺณ
 โณะก็อาจเปรีการบานต ๆ เทา (โอฟ
 เซ็ดเมียนปรอโยจคอะซ็อมคันคางการ
 บอะหิปุมพริวะหิมีนบัจเรียบปุมเดียด
 เกเทวอแตมคองปฺนโนะหิ ก็อาจเปรี
 การบานตอ ๆ เตวี) ออฟเซ็ดมีประ
 โยชน์สำคัญทางการ พิมพ์ไม่จำเป็นเรียง
 พิมพ์อีก เขาทำแต่ครั้งเดียวเท่านั้น
 ก็อาจใช้การได้ต่อ ๆ ไป

อุฬาร (อุลาระ หรือ อุลาร์) โอฟาร สูง
 สูงส่ง มีค่า รุ่งเรือง ประเสริฐ บริบูรณ์
 เลิศล้ำ มาก **อุฬารบูชา** (อุลาระโบ
 เจีย) การบูชาอันประเสริฐ **อุฬาร**
 ภณฺฑา (อุลาระเพี้ยน) ของมีค่า
อุฬารเมธา (อุลาระเมเทีย) ปัญญา

สูงส่ง อูพารเมธี (อูลาระเมธี) ผู้มี
บุญญาสูงส่ง อูพารสตต (อูลาระซัต)
สัตว์อันอุดม คือ มนุษย์ผู้สูงส่ง พระ
โพธิสัตว์

อะ ! อะ ! (โอะห์ ! โอะห์ !) อึ้ย เช่น อะ !
ธูลากัเทีย (โอะ ! เทลียักเฮย) อึ้ย
ตกแล้ว ไซ้ โอะวะห์ ! หรือ โอะห์ !
ก็มี อะโอะ (โอะห์โอะ) หรือ อะโอะ
(โอะห์โอะ) ไซ้เป็น โอะวะห์โอะ ! หรือ
โอะโอะ ก็มี (คำใช้ในกาพย์กลอน)

อุหุ (อุหุ) อึ้ย

โอะ (โอะ) คำตัดมาจาก โอะพุก (โอะ
ปุก) คำเรียกพ่อ เช่น อนุเชญโอะ
พิสาทา (อนุเชญโอะปัสทา) เชญ
พ่อรับประทานเถอะ ในสมัยก่อนเรียก
มา (เมีย) อาชายหรือน้าชายแท้ ๆ
หรือต่าง ๆ ว่า โอะ (โอะ) ก็มี บ้าง
จนยังใช้เช่นนั้นก็มีบ้าง

โอะฆั (โอะฆั) ไม่เถาชนิดหนึ่ง ขึ้น
พันต้นไม้เหมือนต้นพลู ผลมีรูปร่าง
คล้ายกับลูกยอบ้าน เรียก วลลิโอะฆั
(เวลลิโอะฆั) (บางถิ่นเรียก โอะฆั
(โอะฆั))

โอะฆัริง (โอะฆัริง) ต้นไม้ชนิดหนึ่ง เปลือก
หนาเหนียวมีเยื่อ สมัยก่อนใช้ทำกระดาด
หนา ๆ เรียก เฌ็มโอะฆัริง (เดิมโอะ

อริง) ต้นโอะฆัริง กรฎาสโอะฆัริง
(กรอดะสโอะฆัริง) กระดาดโอะฆัริง

โอะทั้น (โอะทั้น) ไหใส่เหล้า และน้ำปลา
เป็นต้น เช่น ทิณสุรามวยโอะทั้นนิง
ทิกตฺรีปีโอะทั้น (ติณสุรามวยโอะทั้น
นิงตักเตริยเบียโอะทั้น) ซ้อเหล้าไหหนึ่ง
กับน้ำปลา ๓ ไห โอะทั้นบมฺพลาญ
(โอะทั้นบมฺพลาญ) ไหวนาศ โดย
ปริยาย หมายถึง เหล้าทำให้พินาศ คือ
กินแล้วทำให้สูญเสียทรัพย์สินสมบัติ

โอะพุก (โอะพุก) บิดา ไซ้ว่า อาพุก
(อาพุก) ก็ได้ (จากคำอินเดีย อาวุกะ)
ตัดเหลือ โอะ ก็ได้ เหลือแต่ พุก
(พุก) ก็ได้ (ถือเป็นคำอ่อนหวาน)
โอะพุกเกมก (โอะพุกเกมก) พ่อผัว
พ่อตา โอะพุกจิณฺจิม (โอะพุกจิณฺ
จิม) พ่อที่เลี้ยงดูมาเหมือนพ่อตัว โอะ
พุกจง (โอะพุกจง) พ่อเลี้ยง โอะพุก
ธรม (โอะพุกเทอ์) ที่ขอเป็นพ่อด้วย
ความรักนับถือตามทำนองคลองธรรม
โอะพุกธั (โอะพุกทม) ลุง พี่ชาย
ของพ่อหรือของแม่ โอะพุกมา (โอะ
พุกเมีย) น้าชายหรืออาชาย (มักเรียก
แต่ มา (เมีย) หรือ พู (ปู))

โอะมัล (โอะมัล) ตัวหั่วเสือเป็นตัวต่อ
ชนิดกันคำหั่วคำมีพิษมาก

โอมไม่ (โอมไม่) นกสาริกาชนิดหนึ่ง ตัวกับสีเหมือนนกปากซ่อม ปลายจะงอยเหลือง หูเหลือง เรียก สาริกาโอมไม่ (ชาวระกาโอมไม่) บ้างว่าคือ นกเอี้ยงแดง

โอมพ (โอมพ) ๑. นกชุก มี ๒ พวก คือ โอมพสลัก (โอมพสลัก) กับ โอมพธัม (โอมพธัม)

๒. ไม้เถาชนิดหนึ่ง ต้นเล็ก ๆ เปลือกบาง เนื้อเหนียวใบแดง ๆ ขึ้นพันต้นไม้ รากมีสีดำ เรียก วลิตโอมพ (เวีลิตโอมพ) มักเอาต้นไปรากตากแห้งแล้วต้มดื่มแก้ไข้ใน

โอมพิก (โอมพิก) แดงโม เช่น ชรกกฤษฏ์โอมพิก (จรัลเกิดบิโอมพิก) คองแดงโมอ่อน บนแลกกฤษฏ์โอมพิก (บ่อนแลเกิดบิโอมพิก) ผักดิบแดงโม (อ่อน) โอมพิกนิงตริยเจียดผัด (โอมพิกนิงตริยเจียดผัด) แดงโมกับปลาแห้งผัด

โอมพง (โอมพง) นกเอี้ยงค้ำ เรียก สาริกาโอมพง (ชาวระกาโอมพง)

อุ ! อุ ! (อุ ! อุ !) อุ อุ อ้อ เช่น อุ ! แมนเหี้ย ! (อุ ! แมนเฮย) อุ ไข่แล้ว อุ ! อุจโนะเทถา ? (อุ ! โดจนะห์เตรือ) อ้อ เหมือนอย่างนั้น หรือหรือ

อุ (อุ) ๑. ที่แตกชื่อ เช่น สรุโมจเพือลอุ (สรุปุจเพือลอุ) มดแตกชื่อ

๒. อุเรือ เช่น ทาญกปาล์จุลอุ (เตียญกปาล์จุลอุ) ถึงเรือกำปั่นเข้าอยู่

๓. ซออุ เรียก ทุริอุ (ตุริอุ)

อุกา (อุกา) ๑. เหา

๒. ชื่อมาตราวัดแบบโบราณอย่างหนึ่ง ใหญ่เท่า ๑ ตัวเหา เท่ากับ ๗ ลิกขา

อุ้ง (อุ้ง) ใหญ่เทะอะทะ เบอะปะ ไข่ รังอุ้ง (ทมอุ้ง) จุ๋นังอุ้ง (ขุ๋นังอุ้ง) หม้อใหญ่เทะอะทะ

อุ้งพรง (อุ้งพรง) ที่ใหญ่โคร่งคร่าง หรือเรื่อว่าไม่เหมาะสม เช่น สพาย สพายอุ้งพรง (สพายซ้อมเปี้ยอุ้งพรง) สพายห่อผ้าเรื่อว่า บงเวจ รังอุ้งพรง (บ้องเวจทมอุ้งพรง) ห่อผ้าใหญ่เรื่อว่า

อุ้งพุง (อุ้งพุง) ที่ได้ยินดังลั่น เช่น แสรกอุ้งพุง (แซรกกอุ้งพุง) ตะโกนเสียงดังลั่น สมุฏีอุ้งพุง (ซ้อมเตียอุ้งพุง) ถ้อยคำดังลั่น (ใช้ อุ้งพุง) ก็ได้

อุจ (อุจ) อุจ คำเรียกเด็กเล็ก ๆ หมายถึงเล็ก เช่น อาอุจ (อาอุจ) อ้ายอุจ (ใช้ ในเขตตาแก้วกับกำปอด)

อูจ ๗ (โอจ ๗) ตะหงิด ๗ เช่น นึกจ้ง
 บานอูจ ๗ (นึกจ้องบานโอจ ๗) นึก
 อยากได้ตะหงิด ๗ นึกจ้องอูจ ๗ (นึก
 เค็งโอจ ๗) นึกโกรธตะหงิด ๗ ฌอจ ๗
 (ซ้อโอจ ๗) เจ็บจืด ๗ รมาสอจ ๗
 (ร่วเมียะสอจ ๗) ถันยิบ ๗ ขสับ
 อูจ ๗ (เคซิบโอจ ๗) กระซิบอยู่เรื่อย ๗

อูญ (โอญ) คำขยาย เขมา (เคมา) คำ
 เป็น เขมาอูญ (เคมาอูญ) คำปี

อูญ (โอต) อูญ

อูต (โอต) ๑. โอต ทำเป็นร้องไห้อย่าง
 ตัวละคร
 ๒. เพลงโอต เรียก เกลงอูต
 (เพลงโอต)

อูทร (อูทร) ดู สิปทร

อูน (โอน) น้อง (คำเรียกน้องอย่างรักใคร่
 ใช้ได้ทั้งน้องสาวน้องชายหรือคู่รัก เช่น
 จำบงอูน (จำบงพองโอน) คอยพี่
 ค่ายน้อง)

อูน (อูน หรือ โอน) ขาด ไม่ครบ น้อยลง
 ตกต่ำ เช่น อูนมว (โอนมว)
 หย่อนหนึ่ง ขาดไปหนึ่ง อูนซางเก
 (โอนเจียงเก) น้อยหรือต่ำต้อยกว่าเขา
 อูนวีสติ (อูนะวีชะเตะ) ๒๐ หย่อน
 หนึ่ง คือ ๑๕ อาบอูน (อับโอน)
 ตกต่ำ ไม่มีสิริมงคล ต่ำต้อย อูนถย

(โอน-ทอย) ตกต่ำ ต่ำต้อย ถอยกำลัง
 กว่า

อูปทร (อูประทร) ดู สิปทร

อุม (โอม หรือ โอมะ) อูบ๊ะ คำอุทาน
 แสดงความโกรธ อุมอาม (โอมอาม)
 คาถาอาคมที่ขึ้นต้นด้วยคำ อุม (โอม)

อูย ! อู๊ย (โอย ! โอ๊ย) โอย หรือ โอ๊ย
 คำอุทานแสดงความเจ็บปวด เช่น อูย !
 ฌณาส ! (โอยซ้องนะส) โอย เจ็บจัง
 (อุทานว่า อูยย่า (โอยยา) : อูยยะ
 (โอยยะ) อู๊ย (อู๊ย) อู๊ย (อู๊ย)
 อู๊ยย่า (อู๊ยยา) ก็มี)

อูร (โอร์) ลำธาร เช่น ที่กอรตจธรรพรัช
 จุมกถุนงนที (ตีกโอร์โตจทมโอร์
 ปรอจุมโจะห้โมกคณงเนี้ยะดี) นำ
 ลำธารเล็กใหญ่ไหลรวมลงมาในแม่น้ำ
 บึงและทะเล

อูร, อูรู (อูร หรือ อูรู) ขา ราชศัพท์ใช้
 พระอูร (เพรียะห่อรู) สุนาบทพระอูร
 (ขนับเพรียะห่อรู) ทางเก่งใน ทางเก่ง-
 สนับเพลลา อูรช (อูรเจียะ) ผู้เกิดแต่
 พระเพลลาของพระพรหม ได้แก่พวก
 ไวสุยะ หรือ อูรพย

อูล (โอะส) ลาก เช่น อูสทุกจะทัก
 (โอะสทุกโจะห้ตัก) ลากเรือลงน้ำ
 อูสสมรธา (โอะสซ็อมระส) ลากถึง
 ไม้ที่ใช้สำหรับสะ อูสแมกเณ (โอะส

แมกเขอ) ลากกิ่งไม้ โดยปริยาย อุต
 หมายถึง เอาของของลูกหนีไปโดยอาการ
 บิบบักคับ เช่น ทารุปรากทุบาน อุต
 ขกโคมวณัน (เตียรืประกัปมบาน
 โอะสียวกโคมวณัน) ทวงเงินไม่ได้
 ลากเอาวไปคู่หนึ่ง ถึงพุงกัน เช่น
 โคมุขางเฎีรอุตอามุขาง (โคมคาง
 เตอร์โอะสอามคาง) ว้างหนึ่งเดินถึง
 อ้ายอีกข้างหนึ่ง อุตบนลาสุรัสผูลู
 (โอะสับอนลาสุรัสไฟลัว) ลากหนาม
 สะทาง โดยปริยายหมายถึง ขัดขวางไม่
 ให้กิจการใหม่ ๆ เกิดขึ้นได้

อุสวัต, อุตวนต (อุสะเวียด หรือ อุสะเวียน)
 ที่มีดินเค็ม ประเทศ ที่ หรือ ตำบลที่
 มีดินเค็ม

อุสตุราลี (โอะสตุราลี) ออสเตรเลีย เรียก
 โทะอุสตุราลี (โอะห้โอะสตุราลี)
 หรือเรียก โทะนูแวลลูลอง (โอะห้
 นูแวลลูลอง) (จากคำ Nouvelle-
 Hollande) อุตตุราลียัง (โอะสตุรา
 ลีเยียง) ชายชาวออสเตรเลีย อุตตุรา
 ลีแชน (โอะสตุราลีแชน) หญิงชาว
 ออสเตรเลีย

อุสตัน (โอะสตัน) หมู่เกาะที่รวม
 Malaisie, Mélanésie และ Polynésie

อุะ ! อุะ ! (โอะห้ ! โอะห้ !) โอะ โอะ

เอ๊ะ คำอุทานเมื่อโต้เถียงกัน ไม่ยินยอม
 เช่น อุะ ! อญมินรวล่เท (โอะห้ !
 อญมินรวล่เท) โอ๊ย ข้าไม่ยุ่งหรอก
 อุะ ! เลื่อนฉาส (โอะห้ ! เลื่อนนะส)
 โอ๊ย เร็วจัง

อุอร (อุอร) คับคั่ง เช่น บงปอูนมก
 จวบอุอรเพญหะ (บ้องโปอนโมก
 จวบอุอรเบญเพติยะห้) ฝั่งน้ำมา
 พบชุมนุมกันคับคั่งเต็มบ้าน

อุอา (อุอา) วังพล่านเมื่อแตกตื่น เช่น
 มนุสสุเผออุอา (มนุสสุเผออุอา)
 คนแตกตื่นวังพล่าน (บางถิ่นพูด อุอา
 (อุเอีย) ก็มี)

อุแอ (อุแอ) แข็งแะ จักแจ็ก ชุลมุน
 เช่น มนุสสมกจวบอุแอ (มนุส
 โมกจวบอุแอ) คนมาเจอกันตลกเถียง
 กันทั้งแข็งแะ

อัว (อัว) ชั่ว สกปรก ท่าต้อย เช่น
 รบสอัว (รวบอะสอัว) ของสกปรก
 อับชื้น มนุสสอัว (มนุสสอัว) คน
 ท่าต้อย คนสกปรก อัวอับ (อัวอับ)
 หรือ อาบอัว (อับอัว) ดู อาบอัว

อวด (อวด) อวด เช่น อวดกุน (อวดโกน)
 อวดลูก อวดขุลวน (อวดคูลวน)
 อวดตัว อวดเงะ (อวดเงะห้) อวดรู้
 อวดถาลอ (อวดทาลอ) อวดว่าสวย

ว่าดี **อวตมาน** (*อวตเมียน*) **อวต** (มั่ง)
 มี **อวตอว** (*อวตอว*) **อวคอ้าง** **อวค**
 โดยมีข้ออ้าง **มนุสสอวต** (*มนุสส์อวต*)
 คนช่างอวต **การอวิมินทานุถุ**
กัฏวาทขุวโลพลอวตมน (*การเอวีย*
มินเตอันต้อล กมกัวาทขุวโลพลอวต
มน) การอะไรไม่ทันถึง อย่าชวนชวน
 พุดอวตไว้ก่อน

อวัที่นัว (*อวัที่นัว*) ชั่วอย่างยิ่ง หยาบ ขรุขระ
 หยาบ ๆ คาย ๆ เช่น **รบสอวัที่นัว**
 (*รวบอะสอวัที่นัว*) ของหยาบ ๆ ของ
 ขรุขระ **อากรกอวัที่นัว** (*อากรอะกั*
อวัที่นัว) ชั่วหยาบช้า

อวน (*อวน*) **อวน** เช่น **ตริอวน** (*เตรีย*
อวน) ปลาอวน ปลาได้จากอวน
จาบอวน (*จับอวน*) โดยปริยายหมายความว่า
 จับจู่โจม หลงกล

อวล (*อวล*) สมจุกคอ ติดคอ เวลากลืนข้าว
 หรือน้ำ เช่น **อวลบาย** (*อวลบาย*)
 ข้าวติดคอ **อวลทีก** (*อวลตีก*) น้ำ
 ติดคอ โดยปริยายหมายความว่า รุ่มร้อน
 ในใจ อ้าปากค้างแทบจะพูดไม่ได้ เช่น
นิกเหิงอวลเฎ้มกสฎมินรวจ (*นิกเลิง*
อวลเคิมกอเซตียมินรวจ) นิกขึ้นมา
 ตันคอแข็งพูดไม่ออก **อวลอาก** (*อวล*
อาก) หรือ **อากอวล** (*อากอวล*) รุ่มร้อน

ขัดข้องในใจ

อวส ๆ (*อวะสั ๆ*) เสียงว่าตัวผู้บนล้อเสียง
 หากัน

เอ (*เออ*) **เออ** คำขานรับ หรือคำตอบรับ
 ใช้สำหรับคนเสมอกันหรือผู้ใหญ่พูดแก่
 เด็ก เช่น **แม่ พัสารวเจียฤ** (*แม*
ปัสารวเจียริอ) แม่กินข้าวแล้วหรือ
เอ! (*เออ*) **เออ เอืเทาจะ!** (*เออเตี*
โจะห้) **เออ** ไปเถอะ **เอ็ดรูวเหีย!**
 (*เออโตริวเฮีย*) **เออ** ถูกแล้ว ตรง
 ข้ามกับ **เท** (*เต*) **เอ็ก** (*เออ็ก*) เหมือน
 อย่างนั้นก็ เช่น **เอ็กกวรแฏร!** (*เออ็ก*
กัวรีแตร) **เออ** ก็ควรอยู่ **เอ็ดแตมาต**
 (*เออแตเมือต*) **เออ** แต่ปาก ยอมแต่ปาก
ก้อลเอ! (*กมอลเออ*) อย่าเพื่อยอม
ยี่เอ! (*ยี่เออ*) หรือ **ยี่เอ่หนู!** (*ยี่เออ*
หนูอ) **เอ้อ** เชอ **ยี่เอ** และ **ยี่เอ่หนู**

เอ็ด (*เอ็ด*) **ชะเง้อ** เงย เช่น **เอ็ดตาม**
บงอว (*เอ็ดตามบ้องอว*) **ชะเง้อ**
 ตามหน้าต่าง **เอ็ดเจ็ด** (*เอ็ดเจ็ด*)
 ชะเง้อดูแล้วดูอีก เงยหน้าดูแล้วดูอีก
 เช่น **สมณะมินตริวเอ็ดเจ็ดกนงที่ถุ**
พิสมการเหีย (*ชะมะนะมินโตริวเคอร์*
เอ็ดเจ็ดกนงที่ดอะปุมซ็อมกัวรี *เลย*)
 พระภิกษุต้องไม่เดินชะเง้อในที่อันไม่
 สมควร โดยปริยายหมายความว่า เหลียวแล

เช่น ขุนผู้ททวาทานผู้เนกชาบ่ชาว
บ่แบเหี้ย อิตมานญาติณาเกมกเอ็ด
เจ็ดเท (คุณมขื่อตัววลเตียนต้อมเนก
เจ๊อบเจียงเนี้ยแคเฮย เอ็ดเมียนญ์ยค
นาเกโมกเอ็ดเจ็ดเต) จันเจ๊บนอนเบ๊บ
กว่าสามเดือนแล้ว ไม่มีญาติคนไหนเขา
มาเหลียวแลเลย

เอ็ดเอิม (เอ็ดเอิม) เยี่ยม ๆ มอง ๆ รี ๆ
รอ ๆ เข้าก็ไม่เข้าออกก็ไม่ออก เช่น
ฉรเอ็ดเอิมตามมาตู่ทวาร (ขั้วเอ็ด
เอิมตามเมือตู่ทวาร) ยืนรี ๆ รอ ๆ
อยู่ตามปากประตู

เอิบเอิบ (เอิบเอิบ) โอ้อ้อเพ็งมาถึงที่หลัง
คนอื่นจนไม่ทันทำงานการกับเขา หรือ
เพ็งมาถึงเวลาเขาใกล้จะเลิกทำงาน จึง
แสดงอาการรี ๆ รอ ๆ เช่น เท็บนึ่ง
เอิบเอิบมกโกรยเก (เต็บนึ่งเอิบเอิบ
โมกโกรยเก) เพ็งจะโอ้อ้อมาถึงที่หลัง
เขา มนุสสเอิบเอิบ (มนุสสเอิบเอิบ)
คนที่โอ้อ้อเถลไถลมาช้าไม่ทันเวลาทำ
การงาน

เอีเฟ้ (เออเปอ) เอ้อเฟ้อ เอาใจใส่ ทำนุ
บำรุง เคารพ เช่น เอีเฟ้อโพะกิจจการ
(เออเปอจอมบ่จะเก็จจะการ์) เอาใจ
ใส่ต่อกิจการงาน ตูรวเจ้าห่วยนาย
สุญิบนุโทสโพระมินเอีเฟ้ (โตรวเจ้า

ววยเนี้ยเข็ดยบือนโตะสัพระวะห่มัน
เออเปอ) ถูกเจ้านายพูดกล่าวโทษหาว่า
ไม่เอาใจใส่

เอ้ย (เอ้ย) เอ้ย เอ้ย เช่น อุนกเอ้ย
(เนี้ยกเอ้ย) คุณเอ้ย นางเอ้ย (เนียง
เอ้ย) นางเอ้ย ยายเอ้ย (เอี้ยยเอ้ย)
สมุลาญเอ้ย (ซ็อมลัญเอ้ย) ที่รักเอ้ย
ป๋อนเอ้ย (โป๋นเอ้ย) น้องเอ้ย มจาส
เอ้ย (มจัสเอ้ย) เจ้าเอ้ย (คำเหล่านี้
ออกเสียงตัวสะกดคำหน้าผสมด้วยก็ได้
เช่น อุนกเอ้ย เป็น เนี้ยกเกย นางเอ้ย
เป็น เนียงเจย ยายเอ้ย เป็น เอี้ยยเขย
หรือ มจาสเอ้ย เป็น มจัสเสย เป็นต้น
แต่คำที่ไม่มีตัวสะกด เช่น ตาเอ้ย
(ตาเอ้ย) ตาเอ้ย พูเอ้ย (ปูเอ้ย) อาเอ้ย
เช่นนี้ใช้ออกเสียงเป็นเอ้ย ได้อย่างเดียว
หรือตัวสะกดบางคำ โดยเฉพาะคำบาลีก็
ออกเสียงตัวสะกดผสมด้วยไม่ได้ เช่น
พระองคเอ้ย ใช้เป็น เพ็ระห้อองเกย
ไม่ได้ ภิภุเอ้ย เป็น ภิภุเขย ไม่ได้
หรือ ทุภุเอ้ย เป็น ตุกเขย ไม่ได้เช่น
เดียวกัน)

เอ้ย (เอ้ย) โรคริตสีดวงตา (ตรงกับทราโค
มา) ใช้ว่า แขนกเกิดเอ้ย (เพนกเกิด
เอ้ย) เอ้ยสี่แขนก (เอ้ยสี่เพนก)
ริตสีดวงกินตา หรือ แขนกเอ้ยสี่

(เพนุกเอี้ยง) ทารกตีควงกิน

เอี้ยง (เอี้ยง) ๑. ตะแกง คำพูดอย่างรัก
ใคร่ บอกเด็กเล็ก ๆ ให้ตะแกง เช่น
กุนแม่ นางเอี้ยงเทากุน (โกนแม่
เนียงเอี้ยงเติวโกน) ลูกจำ หนูตะแกง
เถอะลูก

๒. เอื่อง เช่น โกทำพาเอื่อง
(โกต้ามเบี่ยงเอื่อง) วัวเกี้ยวเอื่อง โกร
เอื่อง (โกเรอเอื่อง) วัวสำรอกอาหาร
มาบคเอื่อง

เอียน (เอียน) ๑. พยาสีเส้นค้าย เช่น
เกิดเอียน (เกิดเอียน) เป็นพยาสีเส้น
ค้าย เอียนเจญ (เอียนเจญ) พยาสี
เส้นค้ายออก

๒. อาย เช่น เอียนมินหิอันเจญ
พี่คุณงุพะ (เอียนมินเอียนเจญบักง
เพตยะห) อายไม่กล้าออกจากบ้าน
มานเอียน (เมียนเอียน) มีความอาย
มนุสฺสเอียนเจริน (มนุสฺสเอียนเจริน)
คนมีความอายมาก เอียนขุมาส
(เอียนคุมะส) เอียงอาย เอียนขุลวน
(เอียนคุลวน) อายตัว นึกอาย ไม่กล้า
เข้าไปหา เอียนบาป (เอียนบาป)
ละอายบาป เอียนอน (เอียนฮ้อน)
อายนึกน้อยใจ

เอียนเปรียน (เอียนเปรียน) กระทบตักกระ

เมียน อายม้วนตัววัน เช่น มนุสฺสเอียน
เปรียน (มนุสฺสเอียนเปรียน) คนชั้ย
ม้วนตัววัน ถูกพาเอียนเปรียน (รัก
เบี่ยงเอียนเปรียน) กิริยากระทบตักกระ
เมียน กุมขิลเอียนเปรียน (ก้อมจิล
เอียนเปรียน) ที่เกียดคร้านหน้าละอาย

เอี่ยม (เอี่ยม) เอี่ยม เช่น เกมงองเอี่ยม
(เกมงองเอี่ยม) เด็กผูกเอี่ยม (คำจิ้น)

เอียร์เมียร, เอียร์เมียร (เอียร์มัวเมียร์
หรือ เอียร์เมียร์) ที่เดินเลียบหรือแอบ
ไปทางข้าง ๆ ด้วยความกลัวเกรงหรือ
ความเอียงอาย เช่น เอียร์เอียร์เมียร
(เดอ์เอียร์มัวเมียร์) เดินแอบ ๆ ไป
ทางข้าง ๆ ด้วยความกลัวหรือความอาย
เรื่อถูกเอียร์เมียร (เทอ์ริกเอียร์เมียร์)
ทำกิริยากลับ ๆ หรืออาย

เอี้ยว (เอี้ยว) หยุด ! คำบอกมาให้หยุด
โดยปริยายใช้ในการเล่นของเด็กในเวลา
กลางคืนเดือนหงาย ที่เรียก เสฎจจ
(ซัดจจ) โดยฝ่ายชนะร้องว่า เอี้ยว
แล้วขึ้นชี้หลัง ดู เสฎจจ

เอก (เอก) ชื่อเหล่าเขมรสูงแบบหนึ่ง ใช้
แซ่เครื่องในตุ้ม เรียก สุราเอก (ซุรา
เอก) มักใช้กับคำ อร (ออร์) กับ แบก
(แบก) ดังใช้ อรเอก (ออร์เอก)
ดีใจอย่างยิ่งจนเกือบลืมตัว ดีใจละล้า

ละลัง (เหมือนคนเขมรสูงกินเหล้าสร้า
 แยกแล้วมา) ตู อร แยกเอก (แยก
 แยก) แยกเป็นฟอง เบี่ยงและ เช่น
 บายชรายแยกเอก (บายเจ็รียแยก
 แยก) ข้าวเบี่ยงและ แยกเอกแยกขุน
 (แยกเอกแยกขุน) แยกกันเต็มที
 เช่น ขแยกแยกเอกแยกขุน (ขัว
 เจกแยกแยกแยกขุน) โต้เถียงกันแตก
 หัก โฉละปรุแตกแยกเอกแยกขุน
 (ขลัวะห์ปรุแตกแยกแยกแยกขุน)
 ทะเลาะโต้เถียงกันแตกหัก

เอจอุจ (เอจอุจ) ขมขมิบ ชุบ ๆ ชิบ ๆ
 ฟังไม่ชัดว่าพูดว่าอะไร เช่น นิยาย
เอจอุจ (นิยายเอจอุจ) พูดชุบ
 ทำปากขมขมิบ ขุสึบเอจอุจ (เคฺชิบ
 เอจอุจ) กระชิบ (ทำปาก) ขมขมิบ
 โดยปริยายหมายความว่า ปากบอน เช่น
 ขุสึบเข็สึวเอจอุจ ขวนนำโอยขูจ
 (เคฺชิบเคฺชิวเอจอุจจนเน้อมออยโคจ)
 กระชิบกระชาบ ชุบชิบ ๆ ทำให้เสีย
 ในกลอนว่า มานเรื่องพิเพรง แดลง
 พิการเลง-แลงขุสึบขูจ โอย
 แยกสามัคคี เขตขุสึบที่รุดโคระขุสึบ
 เอจอุจ ขูจรฎฐท่างมูล (เมียนเรื่อง
 พิเพรง แดลงพิการเลง แดลงเคฺชิบ
 บ้องโคจ ออยแยกขาเมียกก็ เคฺตจคฺคิ

ทมโตจ พุระหะห์เคฺชิบเอจอุจ โคจ
 เรือคเตียมมูล) มีเรื่องจากเมื่อก่อน
 เล่าจากการเล่นกระชิบทำให้เสีย ทำให้
 แยกสามัคคี บ่นปี่ใหญ่เล็ก เพราะ
 ชุบชิบ ๆ (ขมขมิบ) เสียรู้ทั้งมวล
เอบ, เอ็บ (แอบ ! แอ็บ !) แอบ หลีกไป
 เป็นคำที่คนขี้บรณม้าร้องบอกให้คนเดิน
 ถนนแอบหรือหลีกไปให้พ้นรถ (โดยไม่
 ใช้กระดิ่ง)

เอะอุ (แอะโอะ) แะ ๆ เสียงคนไปอุทาน
 เช่น รังอุณฏาตนิยายมินเจอุจแอะ
เอะอุ ๆ (รังอุณฏาตนิยายมินเจอุจ
 แอะแอะโอะ ๆ) ลั่นแข่งพูดไม่ออก
 ได้แต่ออกเสียงแะ ๆ

เอะ (แอะห์) ๑. เกา เช่น เอะรรมาส์
 (แอะห์รวเมียะส์) เกาที่คัน เอะขุนง
 (แอะห์คฺนง) เกาหลัง

๒. หนอ นะ เช่น อุวิเอะ (เอวีย
 แอะห์) อะไรหนอ เกาเอะ (เดวีย
 แอะห์) ไปนะ

เอะอุะ (แอะห์โอะห์) อ้าฮั อีตอ๊ต ไม่รู้จะ
 พูดจะตอบอย่างไร อยากลุกอยากออกก็
 ไม่กล้า เพราะขลาดกลัวและยำเกรง
 เป็นตัน เช่น เทวี่เอะอุะ (เทวอแอะห์
 โอะห์) ทำอ้าฮั เจะแตะ เอะอุะ ๆ
 (เจะห์แตะแอะห์โอะห์ ๆ) เอาแต่อ้าฮั

- เอ (แอ) ข้าง ทาง ฝ่าย ที่ เช่น เอเกิด (แอกเกิด) ทางตะวันออก เอลิจ (แอลิจ) ทางตะวันตก เอเชิง (แอลเชิง) ทางเหนือ เอตบุง (แอลโตบุง) ทางใต้ เอโกรม (แอลโกรม) ข้างล่าง เอเล (แอลเลอ) ข้างบน เอโกรย (แอลโกรย) ข้างหลัง เอมุข (แอมุข) ข้างหน้า เอขณู (แอกขณู) ส่วนนั้น เอนา (แอนา) ข้างไหน ที่ไหน ตรงไหน เนาเอนา (เนวีเอนา) อยู่ที่ไหน เอณะ (เอณะห์) หรือ เอณะ (เอณะห์) ข้างนี้ เอณะ (แอลณะห์) หรือ เอณะ (แอลณะห์) ข้างโน้น เอแกนก (แอลเพนก) หรือ เอมุข (แอมุข) ข้างหน้า อนาคต แออากาศ (แอลากะส) ในอากาศ ทางอากาศ เอเทียต (แอลเตียต) ข้างอื่น ทางอื่น
- แอ (แอ) แซ่ก แซ่กแซ่กจนฟังไม่ได้ศัพท์ เช่น ขแซกกุณาแอ (จัวเจกเคุณียแอ) เคียงกันแซ่ก สุรแอ (ไซร์แอ) เสี่ยง แซ่ก เสี่ยงแซ่กแซ่ (กูอูแอก กับ แออุก)
- แอก (แอก) แอก หนึ่ง หนึ่งไม่มีสอง ที่หนึ่ง เลขหนึ่ง อุดม สูงส่ง ประเสริฐ สำคัญ ที่ไม่มีที่เปรียบ เช่น แอกออุก หรือ-ออุร (แอกออุก) แอกออุร เลิศ เป็นแอก แอกออุก (แอกออุก) องค์

ประเสริฐสุด ผู้ที่มีตัวประเสริฐสุด คำทนายโบราณว่า แอกออุกทรงนามแอก ขุพสื่อแอก ทาบข้างเสมอมา (แอกออุก ตั้รงเนียมแอก คับวะสื่อแอก เตียมเจียงเซมา) องค์ประเสริฐสุดทรงนามแอก สูงเหลือหลาย เกียกว่าหญ้า คืออะไร คำตอบคือ กุณ- (พุนุม) ภูเขา แอกออุก หรือ ออุก (แอก-ออุก) ออกญาตำแหน่ง สูงสุด แอกออุตม (แอก-ออุตม) สูงส่งเลิศล้ำ แอกเอง (แอกเอง) แต่เพียงคนเดียวเท่านั้นเอง เช่น มนุสสุ แอกเอง (มนุสสุแอกเอง) คนตัวคนเดียว เนาแอกเอง (เนวีแอกเอง) อยู่เพียงคนเดียวเท่านั้นเอง จัณเฑแอก (จ้อมณะห์แอก) ความรู้สูงเด่นเป็นเอก ขาแอก (เจียแอก) เป็นแอก เป็นที่หนึ่ง ทุกชาแอก (ตุกเจียแอก) ว่าเป็นที่หนึ่ง หรือเป็นเลขหนึ่ง ตัวแอก (ตัวแอก) ตัวสวย ตัวเก่ง เช่น โลชนตัวแอก (โลคนตัวแอก) ละครตัวแอก ตัวเก่ง ประเสริฐสุด ลอแอก (ลออแอก) ดีหรือสวยสุด สมราบแอก (ซ็อมราบแอก) สำรับที่หนึ่ง ตำแหน่งที่หนึ่ง เช่น มนุสสุสมราบแอก (มัวนเตริยซ็อมราบแอก) มนตรีตำแหน่งที่หนึ่ง แอกออุกตา (แอกออุกเกียตา)

การรวบรวมจิตแห่งในอารมณ์เป็นหนึ่ง
ใช้ เอกกตจิตต ก็ได้ เอกจิตต
(แอกะเจ็ด) จิตเดียว ความคิดเป็น
อย่างเดียวกัน คนที่มีความคิดอย่างเดียวกัน
ใช้ พวกเอกจิตต(พวกแอกะเจ็ด)
ส่วนเขมรใช้ หมายถึง เสรี เสรีภาพ
ก็ได้ เช่น เนาสรรณเอกจิตต (เนวี
ชรอนกแอกะเจ็ด) อยู่สบายเสรี มนุสส
สรณเอกจิตต (มนุสสรอนกแอกะ
เจ็ด) คนอยู่สบายเสรี เอกจลนท
(แอกัจฉัน) เอกฉันท ความปรารถนา
อย่างเดียวกัน ที่มีความปรารถนาอย่าง
เดียวกัน ที่พร้อมใจกัน เช่น พรหมคณาชา
เอกจลนท (พรหมเคนียเจียแอกัจฉัน)
พร้อมกันเป็นเอกฉันท จัมปริงเชฐการ
โณยเอกจลนท (ค้อมเปริงเทฐการ
โดยแอกัจฉัน) พยายามทำงานร่วมกัน
เป็นเอกฉันท เขมรใช้ เอกจลนท
หมายความว่า เสรี เช่น มนุสสเอกจลนท
คนเสรี เอกชน (แอกะจวน) คนคน
เดียวกัน เฉพาะตัว เช่น การเอกชน
(การแอกะจวน) งานเฉพาะคนคนเดียว
เอกทตต (แอกะเตี๊ต) สิ่งที่ให้เฉพาะ
บุคคลคนเดียว เช่น របស់เอกทตต
(รวับอะสแอกะเตี๊ต) ของให้เฉพาะ
บุคคลคนเดียว เอกทิน (แอกะติน)

กาลันเตอร์ที่ฉีกใบที่ล่วงไปแล้วออกไป
ทีละวัน ๆ เอกทิส (แอกะเตี๊ส) ทิศใด
ทิศเดียว ทิศหรือทางที่คนจับยวดยาน
พาหนะต่าง ๆ ไปได้ทิศทางเดียว คือ
ไปได้มาไม่ได้ หรือมาได้ไปไม่ได้
เอกเทส (แอกะเตะส) ภาคเดียว
หรือแผนกเดียวที่ต้องยกมาพูดต่างหาก
เป็นแผนกๆ ไป เช่น นิยายโณยเอกเทส
(นิเยียโดยแอกะเตะส) พูดแต่ละภาค
แต่ละแผนกๆ ไป วิเศษ พิเศษ แปลก
เช่น วัตถุเอกเทส (เวี๊ตโอะแอกะ
เตะส) วัตถุแปลก วัตถุวิเศษ วัตถุพิเศษ
เอกนัย (แอกะเนีย) ความหมายเดียว
มีแต่เพียงความหมายเดียว มีความหมาย
ตรงกัน เช่น เสกฏฐีเนชาเอกนัย
(ซัจเกติยนิหะเจียแอกะเนีย) ความนี้
เป็นความหมายเดียว เอกนินนทา (แอกะ
นินเนียด) ที่มีความกึกก้องลำพองเป็น
อันเดียวกัน ที่มีเสียงกึกก้องลำพองเป็น
เสียงเดียวกัน เช่น สมุแรกโหเอกนิน
นาท (ซ้อมแรกโหแอกะนินเนียด)
เสียงร้องไห้ดังกึกก้องเป็นเสียงเดียวกัน
เอกบุคค (แอกะบกกัวล) หรือ-บุรส
(โอะระอะส) บุคคลประเสริฐสุด เอกป
ปหาร (แอกับปะฮาร์) หรือ-ประหาร
(ปรอฮาร์) ประหารครั้งเดียว ความ

พร้อมกัน เช่น **น้ำคณาโจมจาบชาเอกป**
ปหาร (เน้อมเค้นยโจมจับเจียแอกับ
ปะฮาร์) พวกกันจุ่มจับพร้อมกัน **รต**
ขุนาเอกปปหาร (รืวดคณาบแอกับ
ปะฮาร์) รึงอ้าวพร้อมกัน **เอกภาค**
(แอกะเพียก) ภาคเดียว แผนกเดียว
เอกกรียา (แอกะเพียะรียา) ภรรยา
 คนที่หนึ่ง ภรรยาเอก ภรรยาหลวง
เอกภาพ (แอกะเพียบ) ความเป็น
 อันหนึ่งอันเดียวกันที่มีแบบแผน ธรรม
 เนียมประเพณีการแต่งตัว กิริยามาร-
 ยาทุกอย่างเดียวกัน เช่น **ประเทศเอกภาพ**
(ปรอเตะสแอกะเพียบ) ประเทศที่มี
 ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน **เอกมติ**
(แอกะเมียะเตะ) หรือ-**มติ (เมือ๊ด)**
 ความคิดเดียวกัน ผู้ที่มีความคิดตรงกัน
เอกราช (แอกะเรียด) หรือ
ไอกุยราช (ไอกุยเรียด) ราชสมบัติ
 ของพระเจ้าแผ่นดินองค์เดียว **รัฐหรือ**
ประเทศที่มีสิทธิเสรีภาพเต็มบริบูรณ์
 ในการปกครอง เช่น **คุรบ์กรุง**
เอกราช (กัรวบกรุงแอกะเรียด)
 ปกครองด้วยสิทธิเสรีภาพเต็มบริบูรณ์
เอกวงนะ (แอกะเวือ๊ดจะนะ) เอกพจน์
เอกสัก (แอกะสัก) เอกศก ศกที่หนึ่ง
 เช่น **จุนำกูรเอกสัก (ขุนำโกร์แอกะ**

สัก) บิ่กุน เอกศก **เอกสักติ (แอกะ**
สัก) หรือ **ไอกสักติ (ไอกะสัก)** ศักดิ์
 เสมอกัน ที่มีศักดิ์เสมอกัน เช่น **มนตรี**
เอกสักติ (ม้วนเตรียแอกะสัก) มนตรี
 ศักดิ์เสมอกัน **เอกสณฐาน (แอกะซ็อน**
ทาน) ที่มีรูปทรงแบบเดียวกัน เครื่อง
 นุ่งห่มที่ตัดแบบเดียวกันอย่างเครื่องแบบ
 ทหาร เช่น **เสลียกปากเอกสณฐาน**
(เซลียกเบียกแอกะซ็อนทาน) นุ่งห่ม
 แบบเดียวกัน **เปรีปราสเครื่องปรฎาบ**
ชาเอกสณฐาน (เปรอปะรสเครื่อง
ปรอดับเจียแอกะซ็อนทาน) ใช้สอย
 เครื่องใช้เป็นรูปแบบเดียวกัน **โซาว**
เอกสณฐาน (โคาวแอกะซ็อนทาน)
 เสื้อกางเกงแบบเดียวกัน **สมุเลียก**
บัพากเอกสณฐาน (ซ็อมเลียกบ็อม
เบียกแอกะซ็อนทาน) เครื่องนุ่งห่ม
 เป็นแบบเดียวกัน **เอกสพท (แอกะ**
ซ็อบ) เสียงเดียวซ้ำ ๆ เช่นเสียงจิ้งหรีด
 เรไรเป็นต้น **เอกสาร (แอกะซาร์)**
 ที่มีแต่แก่น ที่มีแก่นเหมือนกัน (โบราณ
 ใช้หมายความว่า หนังสือสัญญาสลัก
 สำคัญ ก็มี เรียก **สับตุรเอกสาร (ซ็อม**
บดแอกะซาร์) **เอกสิทธิ (แอกะเส็ด**
เทะ) สิทธิอำนาจแก่ผู้เดียว ประโยชน์
 แก่ผู้เดียว เช่น **บานททวลเอกสิทธิ**

(บานตัววลแอกะเล็ดเทะ) ได้รับ
เอกสิทธิ มานเอกสิทธิ (เมียนแอกะ
เล็ดเทะ) มีเอกสิทธิ เอการิปไตย
หรือ-เตยข (แอกาทีปะไต) หน้าที่
และอำนาจของเอการิปตี (Resident
Supérieur) เอกาชนมกุด (แอกา
ยณะเมียก) หรือ-มารุคา (เมียร์เกีย)
ทางเฉพาะบุคคลคนเดียว ทางไปสู่พระ
นิพพาน ทางที่ไปมาได้แต่เพียงลำพัง
คนเดียว ไม่มีใครส่งหรือติดตามไปด้วย
ได้ เช่น ผลุวพระนิพพานชาเอกาชน
มกุด (โฬ้วเพริยะห็นิบเบียนเจียแอ
กายณะเมียก) ทางพระนิพพานเป็น
ทางเฉพาะตัว การสละบ่เกิดชาเอกา-
ชนมกุด (การขุลับเกิดเจียแอกายณะ
เมียก) การเกิดตายเป็นทางเฉพาะตัว

เอก, แอก (แอก) อูคว่าว เรียก เอกแขลง
(แอกแกลง) ก็ได้ เช่น ขบมิญเคง-
เหิรแขลงบวนปรัฎาแตสุรแอกเจดีย์
คุณารัง (ยุบมิญเกบ็องเฮอร์แกลงบวน
ปรัลือแตไซร์แอกเขลยเคุณียรวังม)
เมื่อกินนี้เขากกว่า ๔-๕ ตัว ได้ยิน
แต่เสียงอูคว่าวไต่กันระงม เอกง้าว
(แอกงาว) อูคว่าวแบบหนึ่งมีปีกติดแต่
ไม่มีสาย

เอกอศุครภูต, เอกอศุครราชทูต (แอกอ๊ก

เกียะเรียดตะตุ๊ด หรือ แอกอ๊กเกียะ
เรียดตะตุ๊ด) เอกอัครราชทูต หรือ
เอกอัครราชทูต

เอกอูกญา, เอกอูคตม (แอกอูกญา หรือ
แอก-ออตตอม) คำนำนำตำแหน่ง
ข้าราชการอันสูงส่ง อย่างคำพน ๖ ท่าน
เช่น เอกอูคตมนายกรฎฐมนตรี (แอก
ออตตมเนี้ยวกเรียดตะม้วนเตริย)
พน ๖ ท่านนายกรฎฐมนตรี คำ เอกอูก
ญา ใช้ในสมัยโบราณ

เอง (แอง) ๑. เอง คำใช้เรียกหรือพูดแก่
เด็กหรือคนอายุน้อยกว่าเช่น เองเทาณา
(แองเตวินา) เองไปไหน ใช้พูดว่า
แอง หรือ แองง ก็มี

๒. เอง เช่น ขุลวนเอง (คูลวน
แอง) ตัวเอง รบสเอง (รวบอะสเอง)
ของตัวเอง กุณาแอง (เคุณียแอง)
กันเอง ตรพางเกิดเอง (ตรอบะยัง
เกิดแอง) สระมีมาเอง เณ้เญะเอง
(เชอโตะห้แอง) ไม้ซิ่นเอง รบสบาน
เอง (รวบอะสับานแอง) ของได้มาเอง
เจะเอง (เจะห้แอง) รู้เอง ญูโนะเอง
(โจนุห้แอง) เหมือนอย่างนั้นเอง
แตปณเณะเอง (แตปนนิห้แอง)
แก่นเอง

แองโอง (แองโอง) ค้อถ้อติ ทำท่าหยิ่ง

เช่นเดียวกับ กรแองกรโอง เช่น **เญร์**
แองโอง (เคอร์แองโอง) เดินทำท่าหึ่ง
เอตทคะ (เอตะเตียกเกียะ) เอตทคะ
 ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับยกย่องว่าเป็นเลิศ
 เฉพาะหน้าที่หรือความรู้วิชาใดวิชาหนึ่ง
 เช่น **กรุบงเรียนนะ** ราชการเลขาธิการ
เอตทคะ ขางวิชาเลข (**กรูบ้อง**
เรียนนะ ที่เรียกเจียะการ์เล็กเจียเอตะ
 เตียกเกียะคางวัดเจียเล็ก) กรผู้สอนนี้
 ราชการยกเป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาเลข
เอเต (แอเตอ) **ตุ** **อีเต**
เอตา, **เอตา** (**แอทา** หรือ **แอทาะ**) **ตุ**
อีตา หรือ **อีตาะ**
แอ็น, **แอ็น** (**แอน**) **แอ่น** เช่น **แมกเอ**
แอ็น (**แมกเชอแอน**) กิ่งไม้แอ่น
ขนงแอ็น (**คฺนงแอน**) หลังกแอ่น
แอ็นเส (**แอนแซ**) ก้านงอนหลังแอ่น
ตุ **เส** ๒
แอนอน (**แอน-ออน**) ที่บิตตัวไปมา เช่น
เญร์แอนอน (**เคอร์แอน-ออน**) เดินบิต
 ตัวไปมา **โกรทที่เญกเหียของคฺนแอน**
ออน (**โกรทที่เญกเฮียอองคฺนแอนออน**)
 ลูกจากนอนมานั่งบิตตัวไปมา
แอบ (**แอบ**) **แอบ** **แนบ** เบียด เช่น
แอบปรบขลุข่าง (**แอบปรอบจั่วญ**
เจียง) แอบแนบกับผนัง **ฉรแอบ**

นิงทวาร (**ขั้วรแอนนิงเทวียร์**) ยืน
 แนบกับประตู **แอบทุก** (**แอบตูก**)
 แอบเรือ **ฉากัรบส์แอบกฺนา** (**ดักัรว**
บอะส์แอบเคุณีย) วางของแอบกันไว้
เอ็ญะแอบกฺนา (**เชอโตะห์แอบเคุณีย**)
 ไม่ขึ้นเบียดกัน **ฉรแอบกฺนา** (**ขั้วร**
แอบเคุณีย) ยืนเบียดกัน โดยปริยาย
 หมายถึง เข้าไปหาใกล้ชิดเพื่อประจบ
 ประจบ เช่น **แอบโลกอนกั** (**แอบ**
โลกเนียกทม) เข้าไปหาใกล้ชิดผู้ใหญ่
บิณแอบ (**เบ็นแอบ**) เก่งทางประจบ
 ประจบให้ไว้ใจ **แอบแนบ** (**แอบ**
แนบ) แอบชิด คามหรือแซมให้สนิท
 หรือชิดกัน **แอบบอบ** (**แอบอบ**)
 โดยปริยายหมายถึง คีสนิท ประจบประ
 จบเอาอกเอาใจเพื่อให้ใกล้ชิดสนิทสนม
แอบอาง (**แอบอาง**) แอบเอาเป็นที่
 อ้าง เอาเป็นที่พึ่งที่พำนัก
แอม (**แอม**) **หวาน** **ชฺรแอม** (**จฺร์แอม**)
 อมเปรี้ยวอมหวาน **ศฺรแบกชฺรแอม**
 (**ศฺรอบแบกจฺร์แอม**) ฝรั่งอมเปรี้ยวอม
 หวาน **เอ็แอม** (**เชอแอม**) ซะแอม
ญฺแอม (**โดงแอม**) มะพร้าว น้ำหวาน
แอมอุช (**แอมอุ้อ**) หรือ **แอมอุชา**
 (**แอมโอะเจีย**) รสหวานอันโอชา
แอมแผลม, **แอมแกลม** (**แอมแพลม**) ทะ

บันไฟ (เรียก บัฟ่งทะเงะ (บ็อมบั้ง
เตียะห์ชะห์) กระบอกไฟ ก็ได้)
ใช้แทน แถกเกิ้ลึง (แตกเพฺลึง)
เหล็กไฟ

เอราวัน, ไอราวัน (เอราเวี่ยน หรือ ไอรา
เวี่ยน) ช้างเอราวัน เรียก ภูรีเอราวัน
(ค้อมเรียเอราเวี่ยน)

แอลอล (แอล-อล) อีตอาต ยีตยาต เถรีต
เทว์ เช่น ภูรีแอลอล (เคอร์แอลอล)
หรือ ภูรีแอลอล ๆ (เคอร์แอลอล ๆ)
เดินอีตอาต ๆ ใช้ แอลอล ก็ได้

เอว (เอว้ง หรือ แอว้ง) อย่างนี้ เหมือน
อย่างนี้ โดยประการฉะนี้ เขมรใช้หมาย
ว่า จบแต่เพียงนี้ หมดความแต่เพียงนี้
โดยปริยายหมายความว่า เสร็จ เสร็จกันเพียง
นี้ เสร็จลงไปครั้งหนึ่ง ๆ เช่น อุญ
เอวแตมญ (โอญ ! เอว้งแตมตอง)
อัย เสร็จกันที ญะหัย ! เอวตริมนัง
จะ ! (เนฮย ! เอว้งเตริมนังโจะห์)
พอแล้ว จบเพียงนี้เถอะ

แอสมแมส, แอสแมส (แอะสั่มวะมะสั หรือ
แอะสัมะสั) กระต้าง ชุ่มช้ำม ไม่
รู้ที่สูงที่ต่ำ ไม่ยำเกรงใคร เช่น ภูรี
แอสมแมส (เคอร์แอะสั่มวะมะสั)
เดินชุ่มช้ำม ถูกแอสมแมส (ริกแอะสั
มะสั) กิริยาชุ่มช้ำม

แอ่อง (แออ็อง) รือร ชะลอ เช่น แอ่อง
จำคณา (แออ็องจำคณีย) รือรคอยกัน
ฉรแอ่อง (ชั้วแออ็อง) ยืนรือร

เอ. อ. (แอ. อ.) เป็นอักษรย่อสำหรับคำ
เอกอุตุม กังใช้ เอ. อ. นายกรณัฐ
มนตรี

แออก (แอ-อก) แซ่ก อักแอ เช่น ชแซก
คณาแออก (จัวเจกคณียแออก)
ถกเถียงกันแซ่ก จงเอียตแออก (จ็อง
เอียตแออก) คับแแถบแอัก

ไอ (ไอ) คุ ไอฎี

ไอ (ไอ) ไอน้ำ

ไอ ! (ไอ) ไออย่า ไซ ไอ ! ไออย่า ! ไออยู่ !
ไอยุ้ย ! ไอยุ้ย ! ไอยุ้ย ! หรือ ไออย่า !
ก็มี

ไอฎี (ไอคอ) ตรง ใน ณ ข้าง (ภาษา
หนังสือ) เช่น โรมฎีไอฎีทรวง (โรม
โตะห์ไอคอตรวง) ขนขึ้นตรงอก หวง
ปฤสเหิรไอฎีอากาศ (โงบักเขีย
เฮอร์ไอคออากาศ) ฝูงนกบินในฟ้า

ไอรา (ไอรา) กันทวย ไม้เท้าแขนมีรูป
เป็นครุฑสำหรับรองรับเชิงกลอนหรือ
เท้าเสาปราสาท วิหารหรือศาลาเป็นต้น
ใช้เป็นเครื่องตกแต่ง เช่น ไอราวิหาร
(ไอราวิเฮียร์) (วิหารบางแห่งทำ
กันทวยหรือไม้เท้าแขนเป็นรูปนาคหรือ

วงช้าง คำนี้จึงอาจตัดมาจากคำ
 โอราวัน หรือ โอราวัต ก็ได้)
 โอราวัน (โอราเวอัน) ดู เอราวัน
 โอราวัต (โอราเวียด) ช้างเอราวัน ช้าง
 สามเศียรประจำทิศอุดร (ตามลัทธิ
 พราหมณ์) ชื่อนาคในนิทาน
 โอสุร, โอสุรย (โอไชร์) ที่ยิ่งใหญ่
 ความยิ่งใหญ่ เคารพภาพของพระราชา
 (ใช้เป็น มไหสุร หรือ มไหสุรย (มะ
 ไหไชร์) ก็ได้)
 โอ ! (โอ) โอ ! โอ ! อ้อ เช่น โอ !
 รูปเอयरูป (โอ ! รูปเอयरูป) โอ
 รูปเอयरูป โอ ! ภูจนะเทฤ (โอ !
 โดจนะห์เทรือ) อ้อ เหมือนอย่างนั้น
 หรอกหรือ โอ หนุ ! (โอหนุ) โอ
 หนอ ไซ้ โอ ก็มี
 โอกัส (โอเกะส) บ้าน ที่อยู่อาศัย (คำใช้
 ในกาพย์กลอน)
 โอาก, โอากะ (โอากะ) ชื่อราชวงศ์
 ของพระบาทมณ (ในปฐมกัป) ที่เป็น
 ปฐมกษัตริย์ หรือเป็นต้นราชวงศ์ของ
 กษัตริย์ทั้งหลายต่อ ๆ มา เรียก วงส
 โอากะ (วังโอากะ) หรือ โอาก
 วงส (โอากะวัง) เช่น พระสถิตต
 โกตมโกตตชาสภมุนีโอากสนตติ

วงส (เพริยะห์เส็ดห์ดะโกตมะโกด
 ตะเจียสกะเกเยะมุนีโอากะสนตตะ
 วัง) พระสถิตตะโกตมโกตมเป็นสภ
 มุนีโอากสนตติวงศ์
 โอกาส (โอกะส) เหตุ การณ์ สถานที่
 ที่ว่าง ช่องว่าง เวลา เวลาว่าง เวลา
 เหมาะ ทาง ทำนอง การนิยม การ
 อนุโลม การอนุญาติให้ การยินยอมตาม
 โอกาสดู (โอกะสดู) โอกาสดี
 เวลาดี (ในกาพย์กลอนใช้ อวากส
 (อะวะกะส) ได้) เบิกโอกาสโย
 (เบิกโอกะสออย) เบิกโอกาสให้ เบิก
 ทางให้ ยินยอมให้ มานโอกาส (เมียน
 โอเกะส) มีโอกาส มีเวลาว่าง มีที่ว่าง
 สุมโอกาส (โซมโอกะส) ขอโอกาส
 โอกาสทาน (โอกะสะเตียน) การให้
 โอกาส โอกาสปฏิบัติ (โอกะสั/
 ปะตะแสท) การปิดโอกาส
 โอกาส ! โอกาสะ ! (โอกะสะ) ขอโอกาส
 (ด้วยความเคารพ) มักใช้แต่ในทาง
 ศาสนา เช่น โอกาส ! ขณูพระกรุณา
 สุมอาราธนา (โอกะสะคณูมเพริยะห์
 กรุณาโซมอาราดเทียะเนีย) ขอโอกาส
 กระผมขออาราธนา....
 โอม, โอมะ (โอเคียะ) หวังน้ำ น้ำบำ
 หรือหลาก กำลังกระแสน้ำ โดยปริยาย

หมายความว่า กิเลสที่ทำให้สัตว์จมลง มี ๔
 อย่างคือ ๑. กาโมมะ (กาโมเคียะ)
 หวังแห่งกาม ๒. ภโวมะ (เพียะโว
 เคียะ) หวังแห่งภพ ๓. ทิฏฐุมะ
 (ติคโคเคียะ) หวังแห่งทิฐิ ๔. อวิช
 โขมะ (อะวิตโอะเคียะ) หวังแห่งอวิชชา
 ฐลักโอะมะ (เทลียักโอะเคียะ) ตกใน
 ความพินาศยิ่งใหญ่ว่า แผลคฺนงโอะมะ
 (แอสคฺนงโอะเคียะ) ว่าในห้วงน้ำ
 โดยปริยายหมายความว่า เวียนว่ายตายเกิด
 ไม่มีหยุดไม่มีสร้างชา อางโอะมะ (าง
 โอะเคียะ) โดยปริยายหมายความว่า ยึดคน
 ใหญ่คนโตเป็นที่พักที่พึ่งที่พึ่ง (เหมือน
 ปลาที่ยึดเอาห้วงน้ำลึกเป็นที่พักอาศัย)
 โอะมะสฺสสฺส หรือ สฺสสฺส (โอะเคียะซ็อง
 ซาร์) โอะมะสฺสสฺส การเวียนว่ายตาย
 เกิดในห้วงทั้ง ๔ (ดังกล่าวข้างต้น)

โองโง (โองโอง) ดู อุงพุง

โองกา (โองกา) ดู อุงกา

โองการ (โองการ) คำใช้เป็นรหัสนามคือ
 ชื่อปกปิดของพวกเขาเทวดาอันศักดิ์สิทธิ์
 เป็นคำเรียกชื่อเสียงไป ไม่เรียกตรงชื่อ
 เป็นวาทะศักดิ์สิทธิ์สำหรับพวกพราหมณ์
 สวด หรือใช้ในยัญพิธีต่าง ๆ มักใช้
 เรียงตรงข้ามปลายประโยคคำสวด ว่า
 แต่ครั้งเดียวก็มี สองครั้งก็มี สามครั้ง

ก็มี เขมรในสมัยโบราณ เมื่อครั้งที่ยัง
 นับถือศาสนาพราหมณ์ ใช้คำนี้แทน
 พระนามพระมหากษัตริย์ว่า พระราช
 โองการ (เพริยะห์เรียคเจียะโองการ)
 หมายความว่า พระราชาหรือพระกรุณาเป็น
 เจ้าชีวิตเหนือหัว (ไม่ออกพระนาม)
 เช่น พระบาทสมเด็จพระราชโองการ
 บรมบพิตรกรุงกัมพูชาธิบดี (เพริยะห์
 บาทซ็อมคัจเพริยะห์เรียคเจียะโองการ
 บอรรอมบอพิคกรงกัมพูเจียทิบอเดีย)
 ต่อมาจึงนำมาใช้เป็น พระราชโองการ
 (เพริยะเรียคเจียะโองการ) หรือ พระ
 โองการ (เพริยะห์โองการ) คือ พระ
 ราชดำรัสของพระมหากษัตริย์ โองการ
 พระ (โองการเพริยะห์) พระพุทธ
 วจนะหรือพุทธภาษิต (คำใช้เรียกชื่อ
 มนต์อาคมสำหรับสวดตระบัน หรือสวดทำ
 ให้มีโชคชัยมีสิริสวัสดิ์เรียก มนต์โอง
 การพระ (ม้วนโองการเพริยะห์)

โอย, โอยา (โอย หรือ โอยเจีย) โอยา
 สิ่งที่เกิดกำลัง เครื่องทำให้เกิดกำลัง
 เครื่องช่วยกำลัง รสที่ทำให้มีกำลัง
 รสอร่อย ปุย กำลังกายหรือน้ำที่ให้กำลัง
 ในตัว โอยฎี (โอยเจีย) รสชาติดิน
 โอยชะของดิน แอมโอย (แอมโอย)
 โอยชะอันหวาน

โอรุฐ, โอรุฐะ (โอรุทะเจียะ) โอรุทะ
อักษรที่มีเสียงเกิดตรงริมฝีปาก ได้แก่
อุ อู บ ผ พ ภ ม รวม ป บิ
กับ หว

โอด (โอด) โอด ร้องออกมาเต็มเสียง
หรือร้องเสียงแหลม (อุ อุต) เช่น
โอดเพนส์เพง (โอดเพนซ์อมเลง)
ร้องเต็มเสียง สัมเพงโอด (ซอมเลง
โอด) เสียงร้อง โอดกัณฑ์ (โอดเพี้ยน)
ร้องเสียงหลง ร้องมีเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ
เช่น สัมเพงมานโอดกัณฑ์ (ซอมเลง
เมียนโอดเพี้ยน) ร้องเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ
ตามทำนอง (จำเพาะการสวดหรือร้อง
เพลง) สมุฏมานโอดกัณฑ์ (ซอมเดีย
เมียนโอดเพี้ยน) คำพูดมีระเบียบสม่ำเสมอ

โอดตป, โอดตปปะ (โอดตัมปะ) โอด
ตัมปะ ความกลัวบาป ความกลัวไม่
กล้าทำความชั่ว เป็นคู่กับ หิริ (เหะระ)
ใช้ว่า หิริโอดตปปะ (เหะระโอด
ตัมปะ) หรือ หิริโรตตปปะ (เหะโรต
ตัมปะ) หิริโอดตัมปะ

โอยุยาน (โอดเทุยียน คำกลายจาก อุยุยาน
(อุตเทุยียน)) สวน

โอน (โอน) ก้ม โอน โน้ม น้อม เช่น
โอนกายถวายบังคม (โอนกายทูล)

บิ้องกุม) น้อมกายถวายบังคม โอน
กบาล (โอนกบาล) ก้มหัว มานจิตต
โอนเทารกสุจริต (เมียนเจ็ดโอนเตวี
รวกโอะเจรีต) มีใจโน้มไปหาทางสุจริต
สุรวโอน (โซรวโอน) ข้าวโน้มลง
เญ์โอน (เคนโน้มตัว) โอนฎากักราบ
(โอดักเกรีอับ) ความประพฤตินอบ
น้อมมีสัมมาคารวะ (คำโบราณเปรียบ
เหมือนรวงข้าวที่มีเม็กเต็มรวงย่อมโน้ม
ลง) โอนฎากักราบเจียสูก (โอด
ดักเกรีอับเจียชุกอก) หรือ เจียสูก
โอนชรงกฎากักราบ (เจียชุกอก โอน
จรวงกอดักเกรีอับ) การทำกิจาหยิ่ง
ยะโสหรือนอกรีตนอกรอย มีความไม่
เหมาะสม การนอบน้อมย่อมมีความ
ประเสริฐ โอนกรบ (โอนกราบ) น้อม
กราบ โอนถย (โอนทอย) ตกต่ำ ทำ
ต่ำ ถอยถาลัง โอนลัโตน (โอนลุม
โตน) นอบน้อม โอนองค (โอนอ้อง)
น้อมตัวไปข้างหน้า น้อมกายด้วยความ
เคารพ อาบโอน (อับโอน) เสื่อมถอย
คุณความดี ดู อาบ ๑

โอบ (โอบ) โอบ กอด เช่น ฌโรบสสร
(ขั้วโรบซอซอริ) ยืนโอบเสา
เญกโอบบงเวจ (เญกโอบบ้องเวจ)
นอนกอดห่อผ้า โอบกบาลขงกั

(โอบกบาลจ้วงก้วง) กอดเข้า เช่น
 องกฺยโอบกบาลขงก่ง (อองกฺยโอบ
 กบาลจ้วงก้วง) นั่งกอดเข้า โอบ
 กรโสภ (โอบกรอไซบ) โดยปริยาย
 หมายถึง กรอบครองรักษาไว้ เช่น
 ขกมนุสฺสขุมกโอบกรโสภทุกโอยเนา
 กนฺธุทะ (ยัวกมนุสฺสโอดโอมกโอบ
 กรอไซบทุกออยเนวิคฺนงเพตฺติยะหฺ) เอา
 คนเข้ามาไว้ให้อยู่ในบ้าน โอบกัร่ง
 (โอบกัวมรัว) โดยปริยายหมายความว่า
 ไม่ละความประพฤติก้าว โอบไถ (โอบ
 ไต) กอดคอก เช่น ฌโรบไถ (ขวั
 โอบไต) คินกอดคอก โอบไถโอบแข็ง
 (โอบไตโอบเจิง) กอดมือกอดคิน โดย
 ปริยายหมายความว่า ขออาศัยอยู่ด้วยไม่ยอม
 ไปไหน โอบรัด (โอบรัด) กอดแน่น
 โอบอร (โอบออร์) นับถือหรือปฏิ
 สันธารโดยมีความยินดียิ่งนัก โอบอร
 สาทร (โอบออร์ชาตัวร) นับถือโดยมี
 ทั้งความยินดีกับความเคารพ โอบอรุส
 (โอบอะสบ) โดยปริยายหมายความว่า ไม่
 ละความประพฤติก้าว เอาคนเข้ามาไว้
 ด้วยกัน เช่นเดียวกับ โอบกัร่ง

โอบมณฺสาสนทนา (โอบบมฺมะขังช้อนเตียะ
 เนีย) การสอบดูให้แน่แท้โดยเปรียบเทียบ
 เช่น เชวโอบมณฺสาสนทนา

(เทวโอบบมฺมะขังช้อนเตียะเนีย)
 ทำการสอบดูให้แน่แท้โดยเปรียบเทียบ

โอกาส (โอเพียะส) ๑. แสง เช่น โอกาส
 พระอาทิตย์(โอเพียะสเพริยะหฺอาติด)
 แสงพระอาทิตย์ เรียก สุริโยภาส (โสะ
 ระโยเพียะส) ก็มี เชวโอกาสโอย
 ยถ์การณฺ์(เทวโอเพียะสออยยัลการ์)
 ทำความเข้าใจให้สว่างแจ้ง การแสดง
 กิริยาอาการให้รู้ชัด โอกาสนิมิตต
 (โอเพียะสนิมิต) หรือ-สัญญา (ช้อน
 ญา) เครื่องทำให้เข้าใจกระจ่างแจ้ง
 การทำให้ความหมายกระจ่างแจ้งใช้ว่า
 เชวโอกาสนิมิตต (เทวโอเพียะสนิ
 มิต)

๒. บังคับบัญชาตรวจตรา ดังใช้
 โอกาสเล (โอเพียะสเลอ....) ตรวจ
 ตราที่.... โอกาสมนตรึ (โอเพียะส
 มวันเตริย) มนตรึเรือนหลวง

๓. ที่รวมคันท้าหรือโคนบ่าของช้าง
 ทั้งสองข้าง เรียก โอกาสฎรี(โอเพียะส
 ค้อมเรีย) (เรียก กนฺแลงจินยฺ (ก๊อบ
 แลงเจินยุม) คือ ที่ตรงจันท้องให้ก็มี
 ช้อนได้จากเรื่องที่เล่าว่า เงินแท้จาก
 เมืองจินคนหนึ่ง เห็นคนขี่ช้างก็อยาก
 ขี่ช้าง เขาให้ขี่หลังช้างก็ไม่กล้าขี่ กลับ
 ขอบขี่ทางคันท้าัย เมื่อช้างเดินเร็วขึ้น

โคนป่าข้างสูง ๆ ท่า ๆ จินนนั้นกลัวตก
ก็กอดที่ตรงนั้นไว้เพื่อพยุงตัว ขอลงเขา
ก็ไม่ให้ลง เลยร้องให้ ร้องออกมาว่า
ตายแล้ว ตายแล้ว ที่ตรงนั้นจึงได้ซื้อที่
จिनร้องให้ กนฺถแลงจินย (กือนแลง
เจินยม) ต่อมา)

โอม ! (โอม !) โอม คำย่อจากคำ อะ
อุ มะ (จาก วิสณฺ-สึวะ-พฺรหฺม)
ใช้สำหรับให้ร้องขอชัยชนะกับสิริสวัสดิ์
เช่นเดียวกับคำ ชโย ก็มี หรือรับพร
อย่าง สาธุ (ชาทุ) ก็มี ใช้นำหน้า
มนต์คาถาอาคมก็มี ใช้ โอมอาม
(โอมอาม) ก็มี คำนมัสการใช้ว่า
นโมโอมสฺส (เนยะโมโอมเอะสฺ) ก็มี
นโม โอมรัตนตตยสฺส (เนยะโม โอ
เมยะเรียดตะนัตตะเยอะสฺ) ขอนมัส
การเฉพาะ อะ อุ มะ รัตนตรัย คือ
พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

โอย (ออย) ให้ เช่น โอยปรัก (ออย
ปรัก) ให้เงิน โอยเสบียง (ออย
เซบียง) ให้เสบียง โอยทฺรพฺยรบส
(ออยเตรือบรวบอะสฺ) ให้ทรัพย์ข้าว
ของ โอยเทวี่ (ออยเทวอ) ให้ทำ
โอยเรียน (ออยเรียน) ให้เรียน
โอยเทา (ออยเตวี) ให้ไป โอยกาน
การ (ออยกันการ) ให้รับหน้าที่ โอย

การณ (ออยการ) ให้การ บอกเรื่อง
ราว สากุสเสลยโอยการณตามพิด
(ซากเซยเซลยออยการตามบัต) พยาน
ตอบให้การตามจริง โอยเซิงโอยไถ
(ออยเจิงออยไต) โดยปริยายหมายความว่า
พูดประจบประชันแตกต้นด้วยความถูก
ตุมเกลนทำให้เจ็บใจ โอยภูมึง (ออย
ด้อมเนิจ) ให้ข่าว บอกข่าว โอย
ตมรวย (ออยด้อมรวย) บอกความหมาย
โอยนัย (ออยเนัย) เนะให้เข้าใจ
ชัดเจน โอยนาม (ออยนาม) หรือ
โอยโถมะ (ออยทมวะหฺ) ทั้งชื่อ
โอยอุบาย (ออยอุบาย) บอกอุบาย
โอยอณาจ (ออยอ้อมนาจ) ให้อำนาจ
มอบอำนาจ

โอรส (โอรอะสฺ) โอรส ใช้เฉพาะราชา
ศัพท์ เช่น พระโอรส (เพรียะหฺโอร
อะสฺ) พระโอรส กับ พระราชโอรส
(เพรียะหฺเรียดเจียะโอรอะสฺ)

โอรา (โอรา) ดู อูรา

โอรูบ, โอรูบ (โอรูบ หรือ โอรูบ) ยุโรป
ทวีปโอรูบ (ทวีปโอรูบ) ทวีปยุโรป
ประเทศโอรูบ (ปรอเตสโอรูบ)
ประเทศยุโรป อูรูปร่าง (เออโรเบียง)
ชาวยุโรป อูรูปร่าง (เออโรเบียง)
สตรีชาวยุโรป เขมรมักเรียก ปรุสโอรูบ

(โปร่งส์ไอโรบ) ชายชาวยุโรป สรีไอ
 รุบ (เชรียไอโรบ) สตรีชาวยุโรป
 ชาติไอโรบ (เจียดไอโรบ) ชาติยุโรป
 ไอไร (ไอไร) กู อูไร

โอวาท (โอवाद) โอวาท โอโยโอวาท
 (ออยโอवाद) ให้โอวาท สดุดีโอวาท
 (ขุดีโอवाद) ฟังโอวาท โอวาทการกะ
 (โอวาเตียะการกะ) ผู้ทำตามโอวาท
 โอวาททาน (โอवादเตียน) การ
 ให้โอวาท โอวาทายก(โอวาเตียะเยะ
 กะ) ผู้ให้โอวาท โอวาทปุปาติโมกข
 (โอวาเตียบาเตะโมก) หรือ โอวาท
 ปาตโมกข (โอवादปาเตะโมก) ปา-
 ฏิโมกข์เป็นโอวาท คือ พระคาถาที่พระ
 พุทธเจ้าประทานโอวาทประกาศศาสนา
 โดยสังเขป โอวาทานุสาสน์ (โอวา
 เตียนุซัส) หรือ โอวาทานุสาสน์
 (โอวาเตียนุซาสะนั) การอบรมสั่งสอน
 อยู่เรื่อย ๆ พุทโธวาท (ปุดโทवाद)
 โอวาทพระพุทธเจ้า

โอสธ, โอสธะ (โอซ้อด ตามเคยออกเสียง
 ออกเสียงว่า โอสธ หรือ โอสะธะ) ยา
 ยารักษาโรค ราชาศัพทไใช้ พระโอสธ
 (เพรียะห์โอซ้อด) พระโอสธ กรุม
 โอสธกมม (กรุมโอสะธะกัม) กรม
 แพทย์ผู้ผสมยาหรือผู้จ่ายยา โอสธมน-

ทรี (โอสะธะมวันตรี) ร้านขายยา
 รักษาโรค โอสธาลัย (โอสะธาลัย)
 โรงพยาบาล โอสธูปกรณ์ (โอสะโธ
 ปะกอร์) อุปกรณ์สำหรับผสมทำยา
 สมุนไพรรักษาเอามาผสมยา (โอสธ
 หรือ โอสธะ ก็ใช้)

โอสานวาท (โอसानะเวียด) คำชาต เช่น
 บานเจ็ลยตบนิ่งโอสานวาทุรสบ่กุด
 พวกมขาง (บานเจ็ลยตบนิ่งโอสนะ
 เวียดรวบอะล่บ่กปวกมขาง) ได้ตอบ
 คำชาตของพรรคพวกอีกข้างหนึ่ง

โอสาห์ (โอซาห์) กู อูสาหะ หรือ
 อูสาห์

โอสฐ (โอสะ) โษฐ ริมฝีปาก ปาก
 ราชาศัพทไใช้ พระโอสฐ (เพรียะห์
 โอสะ) พระโอษฐ นวนพระโอสฐ
 (นวนเพรียะห์โอสะ) ข้ผ้งสีปาก ลาน
 พระโอสฐ (เลี่ยนเพรียะห์โอสะ)
 ออกพระโอษฐ

โอสร่พ (โอซ้อบ) การเล่นระบำ

โอหาท (โอฮาด) หมั่นเพียร ชะมักเขม้น
 เป็นนิตย เช่น โอหาทเรียน (โอฮาด
 เรียน) หมั่นเรียน โอหาทเรู้การ
 (โอฮาดเทวอการ์) ชะมักเขม้นทำงาน
 มนุสสโอหาท (มนุสส์โอฮาด) คน
 หมั่นเพียร

โอพาริก (โอลาเร็ก) โอพาริก หยาบ ๆ
 หยาบ ชักเจน (ตรงข้ามกับ สุขุม
 (โสะขม) ละเอียด เล็ก) ใหญ่ อย่าง
 ใหญ่ กรีกกัน เช่น เขวี่บุณยชนา
 สี่มาฏีโอพาริกอริกอธม (เทวอบนขัน
 เตี้ยะเขี้ยมาค่อโอลาเร็กอะเท็กอะ
 ทม) ทำบุญขันตลามาใหญ่โตหรือกรีก
 กัน โอพาริกรูป (โอลาเร็กกะรูป)
 รูปหยาบ ๆ รูปที่เห็นชักเจน (ตรงข้าม
 กับ สุขุมรูป (โสะขมเมื่อยะรูป)

โอะ ! โอะ ! โอะโอ ! โอะโอ ! (โอะห์ !
 อ้อห์ ! โอะห์โอ ! อ้อห์อ้อ !) อัย
 เช่นเดียวกับ อะ ! อะ !

โอะ ! เอา ! (โอะ ! หรือ เอา !) เอา เป็น
 คำขุมาให้ไล่กัก เป็นคันว่า เอา ๆ
 (เอา ๆ)

โอะวท (โอะวท) ดู โอะท

อู (อม) ๑. ผัก เช่น อูสุรว (อมโซรว)
 ผักข้าว อูกราบสนแถมบาย (อม
 เกวี่อับซ็อนแดกบาย) ผักถั่วเขียว

๒. พาย ไข่ว่า อูทูก (อมตุก)
 พายเรือ ทูกอู (ตุกอม) เรือพาย

อูตุริ (อมตุรม) ชิม เช่น องคุยอูตุริกนง
 บนทูป (อองคุยอมตุรมคูนงบือนตูป)
 นังชิมในท้อง กิริยาอูตุริ (เกะระยา
 อมตุรม) กิริยาชิม

อูทูก (อมตุก) ชื่อเพลงเขมรมีทำนองร้อง
 แบบหนึ่ง มีคำว่า อูทูก (อมตุก)
 ตามชั้นหนึ่ง ๆ เรียก บทอูทูก (บ๊อด-
 อมตุก) หรือ ทันกอูทูก (ตีวนุก
 อมตุก) ทำนองพายเรือ เกลงอูทูก
 (เพลงอมตุก) เพลงพายเรือ

อู (อม) ใหญ่ อย่างพ่อใหญ่แม่ใหญ่ ลง
 บ้างสองฝ่าย ใช้ได้ทั้งต่อหน้าลับหลัง
 เช่น อูปรุสกรุน (อมโปรสกรุน)
 ลงเป็นไข อูสรีนแกน (อมเซรีย
 ช้อเพน) บ้างเจ็บตา

อูณต์ (อูมณัต) ความอดทน การอด
 หรืออดอยาก เช่น มานอูณต์ (เมียน
 อูมณัต) มีความอดทน กราอูณต์
 (เกรียอูมณัต) กราวอด สรุกอูณต์
 (ซุรกอูมณัต) บ้านเมืองอดอยาก

อูณร (อูมณอร์) ความยินดี เช่น มานอูณร
 (เมียนอูมณอร์) มีความยินดี

อูณส์ (อูมณอะส) การหมด เวลาที่หมด
 ต่อมา ต่อไป เช่น ละอูณส์ (ละห์
 อูมณอะส) ถึงเวลาต่อไปจาก (ใช้แต่
 ในสมัยโบราณ)

อูณาจ (อูมนาจ) อำนาจ ความองอาจ
 ความอาหาญ ความอาจสามารถทำ
 อะไร ๆ ได้ตามใจ เช่น มานอูณาจ
 (เมียนอูมนาจ) มีอำนาจ อูณาจราช

การ (อ้อมนาจเรียดเจียะการ์) อำนาจ
ราชการ อ้อมาจบุบ (อ้อมนาจบุบ)
อำนาจกฎหมาย โฉยอ้อม (โดยอ้อม
นาจ) โดยกำลัง เช่น โฉยอ้อมาจคุณ
บุณย (โดยอ้อมนาจกุนบน) ้วย
อำนาจบุญกุศล ตามอ้อมาจจิต
(ตามอ้อมนาจเจ็ด) ตามอ้อมาใจ เช่น
เชว้ตามอ้อมาจจิตตอิตเกรงจวบ
(เทวอ้อมนาจเจ็ดเอ็ดเกรงจวบ)
ทำตามอ้อมาใจไม่เกรงกฎหมาย เพิ่ง
อ้อมาจ (เล็่ออ้อมนาจ) เถลิงอำนาจ
ออสอ้อมาจ (ออสอ้อมนาจ) หมค
อำนาจ

อ้อมะ, อ้อมะ (อ้อมเนอะห์) ต่อมา ต่อไป
จำเนียรกาลต่อมา จำเนียรกาลต่อไป
(คำโบราณ) เช่น อ้อมะพีโนะมก
(อ้อมเนอะห์ปุ่นะห์โมก) ต่อจากนั้น
มา อ้อมะตเทา (อ้อมเนอะห์ตอเตวี)
ต่อจากนั้นไป

อ้อมโยย (อ้อมโนย) การให้ สิ่งที่ให้ ทั้ง
เรียก รบส่าอ้อมโยย (รวบออสเจียอ้อม
โนย) ของเป็นของให้ อ้อมโยยผล
(อ้อมโนยพ้อล) ผลทาน เช่น มานอ้อม
โยยผล (เมียนอ้อมโนยพ้อล) มีผล-
ทาน ททวลอ้อมโยย (ตัวทวลอ้อมโนย)
รับของที่เขาให้โดยศรัทธา เชว้อ้อมโยย

(เทวอ้อมโนย) ให้ด้วยศรัทธา

อ้อมวต (อ้อมนวด) การพูดอวด ถ้อยคำโอ้อวด
เช่น มนุสสุมานอ้อมวต (มนุสส์
เมียนอ้อมนวด) คนผู้โอ้อวด

อ้อมาณัมมัญญ (อ้อมบัญญเมัญญ) เมื่อ^{๕๕}นั้น ใช้
อ้อมบาณัมมัญญ ก็ได้

อ้อมบาท (อ้อมบาท) ลูกหา ใจอ้อมบาท (ใจ
อ้อมบาท) เทาตัวใหญ่ตัวเล็ก โดย
ปริยายหมายความว่า แคะ ตัวเล็กกว่าเพื่อน
เช่น มนุสสุอ้อมบาท (มนุสส์อ้อมบาท)
คนแคะ สะอ้อมบาท (สะอ้อมบาท)
ม้าแคะ ที่ตกต่ำ ทำทราวม เสื่อม
อำนาจ เช่น มนุสสุอ้อมบาท (มนุสส์
อ้อมบาท) คนตกต่ำ

อ้อมบาย (อ้อมบาย) ดู อ้อมบาย

อ้อมบาล, อ้อมบาลมาน (อ้อมบาล หรือ อ้อมบาล
มาน) ดู อ้อมบาล

อ้อมบิล (อ้อมเบิ้ล) เกลือ อ้อมบิล (อ้อมเบิ้ล
ดม) เกลือก้อน (เกลือเม็ค) อ้อมบิลส
(อ้อมเบิ้ลซอ) เกลือขาว อ้อมบิลสินเทาว์
(อ้อมเบิ้ลเซ็นเทวี) เกลือสินเทาว์
อ้อมบิล (เอ็ดอ้อมเบิ้ล) ไม่มีเกลือ
โดยปริยาย หมายความว่า ไม่มีอำนาจ ไม่มี
กำลัง ไม่มีประโยชน์ เช่น เชว้การ
อ้อมบิล (เทวอ้อมเอ็ดอ้อมเบิ้ล) ทำ
งานไม่มีประโยชน์ เนื้อหัดอ้อมบิล

(เนือยฮืดเอ็ดฮ้อมเบิ้ล) เหนือ

หอบไม่มีกำลัง

อับิลเมทส (ฮ้อมเบิ้ลเมเตส) พริกกะเกลือ
อาหารแห้งอย่างหนึ่งทำด้วยพริกกะเกลือ
เป็นต้นทำให้ละเอียด อย่างที่เรียก **อับิล
เมทสกรล่าง** (ฮ้อมเบิ้ลเมเตสกรอซัง)
พริกกะเกลือลูกมะสัง ต้องตำเม็ดมะสัง
ให้ละเอียดจนเหนียวเป็นขี้ผึ้ง มีน้ำมัน
ออกผสมกับเครื่องมีใบมะกรูดเป็นต้น
แล้วบรรจุลงในไหปิดฝาเก็บไว้นาน ๆ
จะอร่อยกว่าทำกินทันที

อับิะ, อับิะ (ฮ้อมเบอะห์) ชื่อต้นไม้ชนิด
หนึ่งมี ๒ ประเภท คือ **อับิะธิ** (ฮ้อม
เบอะห์ทม) ต้นฮ้อมเบอะสชนิดต้นใหญ่
ใบเล็ก ๆ ถี่ ๆ **อับิะตุง** (ฮ้อมเบอะห์
โตจ) ต้นฮ้อมเบอะสต้นเล็กมีใบใหญ่ ๆ
ห่าง ๆ

อับุก (ฮ้อมบค) ข้าวเม่า **ฉาลอับุก** (ดัล
ฮ้อมบค) ตำข้าวเม่า **อับุกกุ่มเนบ**
(ฮ้อมบคด้อมเนบ) ข้าวเม่าข้าวเหนียว
อับุกขสาย (ฮ้อมบคคฺสาย) ข้าวเม่า
ข้าวเจ้า

อับุง (ฮ้อมบง) กล้วยหอม มีชื่อต่าง ๆ
คือ **อับุงกลุก** (ฮ้อมบงฟูลุก) **อับุง
แสนง** (ฮ้อมบงแซนง) **อับุงวลลิ**
(ฮ้อมบงเว้อล) **อับุงเทส** (ฮ้อมบง
เตะส)

อับูร (ฮ้อมโบร์) กู **อมบุร**

อับาง (ฮ้อมแบง) เศษภาชนะที่แตก มี
หม้อไหถ้วยชามเป็นต้น ทั้งใช้ **อับาง
กอม** (ฮ้อมแบงกอม) เศษกระออม
แตก **อับางจาน** (ฮ้อมแบงจาน)
เศษจานแตก กระออมหรือหม้อดินที่
เคาะตรงที่บ้องออกไปข้างหนึ่งเพื่อใช้คว
สิ่งต่าง ๆ เช่น **ลึงโศดฟิร้ออับาง**
(ลึงโศดฟิร้ออับาง) คั่วข้าวโศด
สองสามฮ้อมแบงหรือสองสามกระเบื่อง
กบาล (คำไม่สุภาพ) **ปรยัตน !
อญไ่วแบกอับางกบาลอิหฺว** (ปรยัตน!
อญไ่วแบกอับางกบาลเอ๊ะโลว)
ระวัง เตียวข้าศึกบาลหัวแตกเตียวนี้ละ

อับางจะ, อับางจะ (ฮ้อมแบงจะห์ หรือ
ฮ้อมแบงจะห์) เศษกระเบื่องถ้วย
กะลาแตก เศษภาชนะแตกเป็นชิ้นเล็ก
ชิ้นน้อยจมอยู่ในดิน เช่น **ซีกฎเทาเมญ
สุทฺธแต่อับางจะ** (จิกเคียดะเว้เคญ
สดแต่ฮ้อมแบงจะห์) ขุดดินไปเห็น
แต่เศษกระเบื่องถ้วยกะลาแตก

อับางไถง (ฮ้อมแบงไทง) ต้นไม้ชนิดหนึ่ง
เป็นพวกไม้มีแก่น ใบยาว ๆ แหลม ๆ
ต้นอ่อนเอาเปลือกมาพันเชือกได้ ต้น
ใหญ่แก่นมีสีแดงเนื้อเหนียว โดยมาก
เอามาทำทาบ เกวียนที่เรียก **ทูกฺรทะ**

(ตูก-รวัดะห์)

อโบล (อ้อมบอะห์) ทุ อมโบล

อโบล (อ้อมบอะห์) ค้าย เช่น อโบลเจา
(อ้อมบอะห์เขา) ค้ายคิบ สัพต่อโบล
(ซ้อมบ๊วดอ้อมบอะห์) ผ้าค้าย อโบล
กุดก (อ้อมบอะห์กุดก) ค้ายสายสิญจน์
มี ๒ อย่าง อย่างหนึ่งสำหรับทักหู
อีกอย่างหนึ่งใช้สวมหัว หูอโบลสร-
โณะใหญ่ (โอ้อ้อมบอะห์ซุรอนอะห์ไค)
คำโบราณหมายความว่า ให้สิ่งของมีขนมเป็น
ต้นแก่คนอื่น ค้ายความหวังว่าเขาจะให้
ตนตอบแทน หรือจะให้ประโยชน์ใน
ทันทีทันใด

อโบลโบลจ (อ้อมบอะห์โคมจ) ทุ อโบล
พระ (อ้อมบอะห์เพรียะห์) ๒.

อโบลพระ (อ้อมบอะห์เพรียะห์) ๑. เถา
ชิงช้าชาติ เถาวัลย์ชนิดหนึ่งคล้ายบอระ
เพ็ด แต่ไม่มีหนาม เรียก วุลอโบล
พระ (เว้อลอ้อมบอะห์เพรียะห์)

๒. โยแมลงมุมป่าจำพวกหนึ่ง ถ้า
เข้าตา ตาจะบวมทันที เรียก อโบล
โบลจ (อ้อมบอะห์โคมจ) หรือ สรไส
ญก (ซอร์ไซชุก) ก็ได้

อเบออแบก (อ้อมเบออ้อมแบก) หนูน้ำหนวก
เช่น เกิดอเบออแบก (เกิดอ้อมเบอ
อ้อมแบก) เป็นหนูน้ำหนวก

อเป็ก (อ้อมเป็ก) เย็บ ๆ อย่างไม้คาน
หรือกระตาน เช่น กุฎารรลาต่อเป็ก
(กุฎาร์รวเลอะส้อ้อมเป็ก) กระตาน
อ่อนเย็บ ๆ

อเปอะอโปะ (อ้อมเปะห์อ้อมปอะห์) เบ็ต
เตล็ด เล็ก ๆ น้อย ๆ กระจุกกระจุก
เช่น รกสืออเปอะอโปะ (รวักซ้อ้อม
เปะห์อ้อมปอะห์) หากินเล็ก ๆ น้อย ๆ
ลกัฎฐอเปอะอโปะ (ลวกโคธ้อ้อมเปะห์
อ้อมปอะห์) ขาของเบ็ตเตล็ดกระจุก-
กระจุก

อพก (อ้อมปวก) เล็ก (ใช้แก่ที่ดินที่เป็น
ตาตกกล้าหรือนาเป็นต้น) เช่น อนุาล
อพก (อนุาลอ้อมปวก) ตาตกกล้า
ขนาดเล็ก แสรอพก (แสรอ้อมปวก)
นาขนาดเล็ก ตูรพ่างอพก (ตูรอเปียง
อ้อมปวก) สระขนาดเล็ก

อพนธ (อ้อมเบอัน) ทุ อพาน

อพล (อ้อมบ๊วด) ความกังวลใจ ยุ่งใจ เช่น
มานอพล (เมียนอ้อมบ๊วด) มีความ
กังวลใจ อสอพล (อะส้อ้อมบ๊วด)
หมดความกังวลใจ น้ออพล (เน้อ
อ้อมบ๊วด) ทำให้มีความกังวล กุ้อพล
(กมอ้อมบ๊วด) อย่ากังวล อย่าเอาใจใส่
กุ้อพล ! ตามแต่เถอะ (กมอ้อมบ๊วด !
ตามแต่เถอะ) อย่ากังวล ! ตามแต่

เขาเถอะ ! อ้อพล้อ (อ้อมบิวลเอีย)
กั้วลอะไร อ้อพล่ทุกข (อ้อมบิวลตุ๊ก)
มีความทุกข์

อ้อพาน (อ้อมเบอัน) คำใช้กับคำ อ้อเพี
(อ้อมเปอ) เป็น อ้อเพ้อพาน (อ้อม
เป้ออ้อมเบอัน) การกระทำคุณไสยของ
ผีปอบผีกระสือ

อ้อพาว, อ้อพาวนา (อ้อมเบี้ยว หรือ อ้อม
เบี้ยวเนี้ยว) บ้าวร้องให้ได้ยินทั่ว ๆ กัน
เพื่อกิจการใดกิจการหนึ่ง เช่น อ้อพาว
รอกุณาโอบยานเจรีนนาก (อ้อมเบี้ยว
รอกเนี้ยวออยยานเจรีนเนี้ยก) บ้าวร้อง
หากันให้ได้คนมาก ๆ อ้อพาวนา รก
มนุสสเชวการณวล (อ้อมเบี้ยวเนี้ยว
มนุสสเทวการณวล) บ้าวร้องหากัน
มาทำงานรับจ้าง (โฆษณาชวนเชื่อที่ใช้
คำนี้)

อ้อพาส (อ้อมเบยะส) มากเหลือเพื่อ เช่น
มานอ้อวานเจรีนอ้อพาส (เมียนเอียววัน
เจรีนอ้อมเบยะส) มีของมากเหลือเพื่อ
สลัมหุบอ้อพาส (ซ้อลโมฮบอ้อม
เบยะส) เหลือกับข้าวเหลือเพื่อ

อ้อฟิลอแพก (อ้อมบิลอ้อมเปก) หึงห้อย

อ้อพี (อ้อมบ) จาก เนื่องจาก ข้าง เช่น
อ้อพีอว (อ้อมบเอวีย) จากอะไร
อ้อพีญ (อ้อมบคฺญม) จากฉัน ภัย

อ้อพุต (อ้อมปุต) ถึงแม้จะ เช่น อ้อพุตนี้
เชวการโอบมานปฺรโยชน์ขุละเทาอะ
(อ้อมปุตนี้เทวอวักวโรยเมียนปฺร
โยจคฺละหฺเตวเอะห) ถึงแม้จะทำ การ
ให้มีประโยชน์บ้างนะ อ้อพุตอว (อ้อม
ปุตเอวีย) หรือ อ้อพุตอ (อ้อมปุตเอีย)
ประโยชน์อะไร เช่น อ้อพุตอนี้เท
(อ้อมปุตเอียนึงเตว) ประโยชน์อะไร
จะไป อ้อพุตอวนี้เงากาต (อ้อมปุตเอวีย
นึ่งเก้อด) ประโยชน์อะไรกับเขา

อ้อพะ (อ้อมพะห) กู คุมพะ

อ้อเพี (อ้อมเปอ) ๑. การกระทำ สิ่งที่ต้อง
กระทำ (กรรม) เช่น อ้อเพีล่อ (อ้อม
เปอลอ) การกระทำดี กรรมดี อ้อเพี
อากรก (อ้อมเปออากรอะก) การกระ
ทำชั่ว กรรมชั่ว กิริยาสพทปฺรอป้อเพี
(เกะระยาซ้อบปฺรอป้ออ้อมเปอ) คำกิริยา
บอกการกระทำ คือสกรรมกิริยา มาน
อ้อเพี (เมียนอ้อมเปอ) มีประโยชน์
ที่มีการกระทำ ตรงข้ามกับ อิตอ้อเพี
(เอ็ดอ้อมเปอ) อิตอ้อเพี (เอ็ดอ้อม
เปอ) ไม่มีประโยชน์ กู อิต

๒. คุณไสย ที่ทำให้ผู้อื่นเจ็บไข้ได้

บ้วยด้วยกาตากมเป็นต้น เช่น **ตรูอ๋**
เพ็เก (โตร์อ๋อมเปอเก) ถูกคุณเขา
โฏะอ๋เพ (ดอะห่ออ๋อมเปอ) แก่คุณ

อ๋เพียร (อ๋อมเปียร์) เดินเลียบเคียงคอยดู
เคียว ๆ ดุทีหนึ่ง ๆ เดินเลียบไปทาง
โน้นบ้างทางนี้บ้าง เช่น **อ๋เพียรแกบร**
รบงผุทะ (อ๋อมเปียร์แกบรรวบอง
เพ็ดยะห์) เดินเลียบข้างรั้วบ้าน **เกืออ๋**
เพียร (เคืออ๋อ๋อมเปียร์) เดินเลียบ ๆ
เคียง ๆ

อ๋เพะ, อ๋พะ (อ๋อมเปะห์ หรือ อ๋อมแปะห์)
แกร็น เล็กผิดกว่าธรรมดา (จำเพาะ
แต่ม้า) เช่น **สะอ๋เพะ** (แซะห่ออ๋อม
เปะห์) ม้าเกลบ

อ๋แพ (อ๋อมแป) แกร็น เล็กผิดกว่าธรรมดา
(จำเพาะแต่วัว) เช่น **โกอ๋แพ** (โก
อ๋อมแป) วัวแคระ

อ๋พา (อ๋อมเป้ว) อ้อย มีหลายประเภท
ด้วยกัน เช่น **อ๋พาแกว** (อ๋อมเป้ว
แกว) **อ๋พาภูม** (อ๋อมเป้วภูม) **อ๋พาเขมา**
(อ๋อมเป้วเคมา) เป็นต้น **อ๋พาชิตไถฎี**
(อ๋อมเป้วจิตไถอ๋อม
เรีย) อ้อยไถลวงข้าง คำโบราณกล่าว
ว่า เปรียบเหมือนสตรีไถลบุรุษ สาวไถล
หนุ่ม **อ๋พาโทะจุลหนาบ** มีนละ
สภาพแผ่ยอม (อ๋อมเป้วทะห่ออ๋อม

เค้นียบ มีนละเยะห์ห่อเพียบแพยอม) อ้อย
แม่เข้าเครื่องหีบ ไม่ละความหวาน
เปรียบเหมือนบัณฑิตแม้จะถูกคุมขัง ก็ไม่
ยอมละสุจริตธรรม

อ๋พาไพร (อ๋อมเป้วเพรีย) พืชชนิดหนึ่ง
ต้นแข็งพวกต้นอ้อ มักขึ้นในที่ดินชื้นที่
มีปุ๋ย

อ๋พะ (อ๋อมเปยะห์) กินนมมาม ตะกละ
ตะกลาม เขมือบ เช่น **วาอ๋พะบาย**
สมลอสร์ลิ่ง มีนทกโอยเคส่ผง (เวีย
อ๋อมเปยะห์บายซ้อมลอออะสร์ลิ่ง
มีนตูกออยเกะห์พอง) มันเขมือบข้าว
แกงหมกเกลี้ยงไม่ไว้ให้เขากินบ้าง

อ๋พริ (อ๋อมพรัม) ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ต้น
เกือบจะเป็นเถาแข็ง มีหนามยาว ๆ
แหลม แทะเนื้อเจ็บมาก ดอกเล็ก ๆ
สีขาวกลิ่นหอมจนคล้ายดอกแก้ว ลูก
เล็ก ๆ แหลม ๆ มียาง เวลาสุกสีแดงเข้ม
มีรสหวานอมขมนิด ๆ กินได้ (สำหรับ
เด็ก) มักขึ้นตามโคกตามเนินหรือจอม
ปลวก

อ๋พริแปรโกรย (อ๋อมพรัมแปรโกรย)

๑. ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ต้นเล็ก ๆ เกือบ
จะเป็นเถาแข็ง ใบสั้นเป็นคู่ ๆ มักขึ้น
ตามโคกกับจอมปลวก

๒. เสือชนิดหนึ่งแขนสั้นหรือไม่มี

แขน มีกระดูกข้างหลัง เรียก อวอหุรี
แปรโครย (อวอหุรีมพรมแปรโครย)
เสือที่มีกระดูกข้างหน้า แต่ใส่เอากระดูก
ไปไว้ข้างหลัง ก็เรียกว่า พากอว
อหุรีแปรโครย (แป๊ะกอวอหุรีมพรม
แปรโครย) สวมเสื้อกลับหน้าเป็นหลัง

อัมม, อัมม (อัมม) เมื่อ เป็นคำ
สามัญ กลายจาก อมฺบาณมม (อัม
มม) อัมม (อัมม) อัมม

อัม (อัม) อัม

อัม (อัม) เวลาผ่านไปตั้งนาน
เช่น กุณอัม ๑๐ หน้า (คุณอัม
คือนาน) ในเวลาที่ผ่านไปตั้งนาน
๑๐ ปี

อัม (อัม) หมา เช่นเดียวกับ อัม อัม บัม
อัม (อัม คำเหล่านี้)

อัม (อัม) ปัง ผิง อัง เช่น อัม
(อัม) ปังปลา อัมอนสม (อัม
อม) ปังข้าวเหนียวปัง อัมเจก
(อัม) ปังกล้วย อัมเกด (อัม)
ผิงไฟ อัม (อัม) ปลา
ปัง อัม (อัม) ข้าวเหนียวปัง อัม (อัม)
กล้วยปัง

อัม (อัม) อัม สวมคลุมที่คอดอกกัน
ลอบทำการผิดกฎหมาย เรียก พวกอัม

(อัม) พวกอัม พวกอัม

(อัม) พวกอัม (อัม)

อัม, อัม (อัม หรือ อัม) อัม
(อัม) อัม (อัม) หรือ
อัม (อัม) มักเรียกคำหลังมาก
กว่า)

อัม (อัม) จัง จัน จัน
ทาง จันความคิด เช่น อัม
(อัม) จัง จัน จิตต์อัม
(อัม) จัน จัน

อัม ! อัม ! (อัม ! หรือ อัม !) อัม อัม
อัม อัม คำอุทานเวลาโกรธ ตกใจ
ตกตะลึง เช่น อัม ! อัม
(อัม ! อัม) อัม ไม่ได้
หรืออัม อัม ! อัม สุกๆ เท
(อัม ! อัม) อัม อัม อัม
ชาวต่างหาก

อัม (อัม) รับรอง รับสมอัม รับ
ผิดรับชอบ เช่น อัม
อัม (อัม) อัม (อัม) อัม
อัม (อัม) อัม (อัม) อัม
อัม (อัม) อัม (อัม) อัม
อัม (อัม) อัม (อัม) อัม
อัม (อัม) อัม (อัม) อัม
อัม (อัม) อัม (อัม) อัม

อัม (อัม) อัม เป็นคำใช้พูดอย่างสนิท

สนมกับเด็กผู้หญิงที่มีฐานะเสมอกัน เช่น
จะแองมิงเทาเทญา (โจะห์แองมิง
 เตวีเตรอ) เอ็งไม่ไปหรือ **แนเมเนะ**
แองงเทาหาหนึ่ง (แนเมเนะห์แอง
 เตวีนาหนึ่ง) แนะอีนี เอ็งไปไหนนั้น
แองงักเทาอีนะอำหะจะ (แองงกม
 เตวีเอียเนวีจำเพติยะห์โจะห์) เอ็งอย่า
 ไปไหน อยู่เฝ้าบ้านเถอะ

อนก (เนี้ยก) ๑. คุณ ท่าน เช่น **อญเจีย**
อนกจูลองกยเลงสิน (อญเจียเนี้ยก
 โจด้องกยเลงเซ็น) เชิญท่านเข้ามา
 นั่งเล่นก่อน **อนกสุรัสซสบายเทญา**
 (เนี้ยกเซี่ยชกซอบบายเตรอ) คุณผู้
 หึงสุสซบายนหรือ ใช้น้ำหน้าซ้อคนก็ได้
 เช่น **อนกจนท** (เนี้ยกจัน) **อนกสุช**
 (เนี้ยกสก) คุณจันท์ คุณสุช ตาม
 ธรรมเนียมชมรมัยก่อนคนบวชเป็น
 พระแล้วสึกมา เรียกว่า **อนก** (เนี้ยก)
 เช่น **อนกโสม** **อนกสม** (เนี้ยกโซม
 เนี้ยกซอม) ถ้าบวชเป็นเณรแล้วสึกมา
 เรียก **ชี** (จี) เช่น **ชีมาส** **ชีมิตร**
 (จีเมยะสจีมิด) ถ้าไม่ได้บวชเรียนเลย
 เรียก **เจา** (เจา) เช่น **เจาปราก** **เจา**
มาส (เจาประก์เจาเมยะส) ถ้าไม่ได้
 บวชและยังหนุ่มอยู่ก็เรียก **อา** (อา) **อ้าย**

๒. คน ผู้ ใช้น้ำหน้าศัพท์อื่น

ตามงานที่กระทำบ้าง อื่น ๆ บ้าง ได้แก่
อนกการ หรือ **อนกทานการ** (เนี้ยก
 การ์) หรือ (เนี้ยกกันการ์) ผู้กำกับงาน
อนกเชวการ (เนี้ยกเทวอการ์) คน
 ทำงาน **อนกกีฬา** (เนี้ยกเกียลา)
 นักกีฬา ผู้เล่นกีฬา **อนกกร** (เนี้ยก
 กรอ) คนจน **อนกกรุง** (เนี้ยกกรุง)
 ชาวกรุง คนกรุง **อนกกุลาทาน**
 (เนี้ยกกุลาทาน) ผู้กล้าหาญ **อนกขุลาจ**
 (เนี้ยกขุลาจ) คนขลาด **อนกเขลา**
 (เนี้ยกเคเลา) คนโง่ **อนกขละ** (เนี้ยก
 ขละห์) คนบางคน **อนกกรัว** (เนี้ยก
 กรัว) คนกรัว **อนกเจะ** (เนี้ยกเจะห์)
 ผู้รู้ **อนกโจท** (เนี้ยกโจด) ผู้ตั้งปัญหา
 โจทก์ **อนกจุมการ** (เนี้ยกจ้อมการ์)
 ชาวสวน **อนกเจเลีย** (เนี้ยกเจเลีย) ผู้
 ตอบ ผู้เจลย ผู้แก้ **อนกชา** (เนี้ยกเจีย)
 ผู้เป็นไทยแก่ตัว **อนกจันวญ** (เนี้ยก
 จันวญ) ผู้ทำการค้า **อนกณลบ**
 (เนี้ยกขุลวบ) คนลอบมองหรือแอบฟัง
อนกฉิ่ง (เนี้ยกเต็ง) คนรู้ **อนกตุง**
 (เนี้ยกโตจ) ผู้น้อย **อนกทาบ**
 (เนี้ยกเตียบ) คนต่ำต้อย **อนกเทศน์**
 (เนี้ยกเตะส) นักเทศน์ธรรมกถึก
อนกธ (เนี้ยกทม) คนใหญ่คนโต
อนกบัวส (เนี้ยกบวะส) นักบวช

อนกปราชญ์ (เนี้ยกปฺราช) นักปราชญ์
อนกผุสาร์ (เนี้ยกพฺซาร์) ชาวตลาด
 ผู้อยู่ในตลาด ผู้ทำการค้าขายในตลาด
อนกไพร (เนี้ยกเพฺรีย) ชาวป่า **อนก**
เกลง (เนี้ยกเพฺลง) ผู้ร้องดนตรี
 ผู้เล่นดนตรี นักดนตรี **อนกมาน**
 (เนี้ยกเมียน) คนมี **อนกมุขอนการ**
 (เนี้ยกมุขเนี้ยกการ) คนมีหน้ามีตามีชื่อ
 คนมีหน้าที่การงาน คนที่เป็นหัวหน้าใน
 กิจการงาน **อนกรก** (เนี้ยกกรัก) คนหา
 คนพยายามทำมาหากิน **อนกราชการ**
 (เนี้ยกเรียดเจียะการ) คนทำราชการ
อนกเรียน (เนี้ยกเรียน) นักเรียน
อนกเลง (เนี้ยกเลง) นักเลง คนเล่น
 (ต่าง ๆ หลายประเภท) **อนกเส็บ**
 (เนี้ยกเส็บ) นักสืบ **อนกสุรก** (เนี้ยก
 ซุรก) ชาวบ้านชาวเมือง **อนกแสร์**
 (เนี้ยกแซร์) ชาวนา **อนกอส่หนึ่ง**
 (เนี้ยกออะส่หนึ่ง) คนท่งนั้น **อนก**
อกญา (เนี้ยกอิกญา) ท่านออกญา
อนกกนเทียต (เนี้ยกก็อนเตียต) คนอื่นที่
 มิใช่ญาติ เช่น ถาต่นึงขุญชาอนกกน
 เทียตเท ปุ่นแตราบอานคณาทุกเสม
ญาติ (เกอิดนึ่งคฺญุมเจียเนี้ยกก็อน
 เตียตเต ปุ่นแตเรือบอานคณียตคฺเขมอ
 เจียต) เขากับฉันเป็นคนอื่นกัน แต่

นับถือกันไว้เสมอญาติ (ตรงข้ามกับ
ญาติ **สาจญาติ** และ **บงปฺอุณ**)

อนกนาร (เนี้ยกเงียร์) ชนชั้นศุทร ชนชั้น
 ทำงาน เพราะถูกลงโทษริบทรัพย์และ
 ถูกลดลงมาเป็นชนชั้นศุทร วรรณที่ ๔
 ตรงข้ามกับ **ไพรงาร** (เพฺรียเงียร์)
 ที่เป็นชนชั้นพ่อค้าที่เรียก **ไวสยะ** หรือ
ไวสยะ เพิ่งเล็กเรียก **อนกนาร** กับ
ไพรงาร ในเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๖ คำทั้ง
 สองนี้จึงค่อยๆ หายไปจนถึงสมัยปัจจุบัน

อนกญู (เนี้ยกโดน) ย่า ยาย เป็นคำเรียก
 ฝั่งซ้ายยาย เจ้าแม่มีศาลเป็นที่สิงสถิต
 คู่กันกับ **อนกตา** (เนี้ยกตา) เจ้าพ่อ
 มักพูดว่า **อนกตาอนกญู** (เนี้ยกตา
 เนี้ยกโดน) ฝั่งซ้ายปู่ยาย หรือ
 เจ้าพ่อเจ้าแม่

อนกตา (เนี้ยกตา) ปู่ ตา เป็นคำเรียกฝั่ง
 ฝั่งขวาปู่ตา เจ้าพ่อที่มีศาลสิงสถิต **ขุทม**
อนกตา (คฺตวมเนี้ยกตา) ศาลเจ้าพ่อ
บนอนกตา (บ็อนเนี้ยกตา) บนฝั่ง
 ปู่ตาหรือบนเจ้าพ่อ เพิ่งอนกตา (เลิง
 เนี้ยกตา) ชุมชนกันสักการะฝั่งขวา ปู่ ตา
 เพื่อการระกับขอฝนเป็นต้น **อนกตา**
จาส่สุรก (เนี้ยกตาอะส่ซุรก) ฝั่ง
 ปู่ตา หรือพระภูมิเจ้าที่ประจำหมู่บ้าน
 ที่มีมานานแล้ว

อุณกบาท (เนี้ยกบาท) ผู้เป็นข้ารับใช้ใกล้ชิดพระบาท เป็นคำเรียกผู้ชายแทนคำ **กาค** (เกียด) ถือเป็นคำไม่สุภาพ ดูหมิ่น เช่น **จะอุณกบาทเนะมกพัฒนา** (โอะห้ เนี้ยกบาทนะห้โมกบ้นา) เจ้าคนนั้นมาจากไหน

อุณกบุณย (เนี้ยกบน) ผู้มีบุญ หมายถึงคนสามัญที่มีบุญวาสนาเป็นที่ประจักษ์แจ้งชัด ใ้ว่า **อุณกมานบุณย** (เนี้ยกเมียนบน) ก็ได้

อุณกผง (เนี้ยกผอง) มหาชน คนทั้งปวง คนทั้งผอง เช่น **เรวี่อวี่ ๆ ตูรวพินิตย พิจัย กุโอยอุณกผงเกเส็จ ฤาเกเมิล งาม** (เทอเอวี่ ๆ โตรวปินิตย ใจกมออยเนี้ยกผองเกเส็จ รือเกเมิลเจีย) ทำอะไร ๆ ต้องพิจารณา อย่าให้คนทั้งปวงเขาหัวเราะหรือเขาดูถูก

อุณกผุลว (เนี้ยกโพลว) เจ้าแก่ฝ่ายหญิง เวลาแต่งงาน คู่กับ **อุณกมหา** (เนี้ยกเมียะฮา) มักเรียกรวมว่า **อุณกผุลว อุณกมหา** (เนี้ยกโพลวเนี้ยกเมียะฮา) หรือ **อุณกผุลวเจามา** (เนี้ยกโพลวเจาเมียะฮา)

อุณกมหา (เนี้ยกเมียะฮา) เจ้าแก่ฝ่ายชาย เวลาแต่งงาน

อุณกมว (เนี้ยกมว) แก่ กัน มัน คำ

เรียกคนโดยไม่ออกชื่อ มักเรียกอย่างสงสารปรานี เช่น **เรวี่เมจอุณกมว** **คุดาล่ง** (เทอเมจเนี้ยกมวเค้นยลจ๊วง) ทำอย่างไรมันถึงได้โง่ **อาณิตอุณกมวเพก** (อาเน็ดเนี้ยกมวเป็ก) สงสารมันนัก

อุณกเียง (เนี้ยกเียง) ขร้วของเรา สมณะของเรา เป็นคำเรียกพระภิกษุโดยไม่ได้ออกชื่อ (เขมรสมัยโบราณใช้เป็นคำแสดงความเคารพ แต่ปัจจุบันกลับใช้เป็นคำดูถูกไป) เช่นโบราณใ้ว่า **ห้ ! อุณกเียงนิมนตมกเทีย** (เฮะ ! เนี้ยกเียงนิมวันโมกเฮย) เอ้า ท่านขร้วมาแล้ว ปัจจุบันใ้ว่า **อุณกเียงอัส หนึ่งขขิล ๆ ณาต** (เนี้ยกเียงออะส หนึ่งคจิล ๆ นะต) ขร้วทั้งนั้น ชี้เกียจจ้ง

อุณกสิลป (เนี้ยกเซิล) ผู้มีศิลป ผู้รู้ศิลปวิทยา เขมรใช้เป็นคำเรียกคนที่ยกตัวว่าเป็นคนมีบุญ ไปเกลี้ยกล่อมคนโนกเขลา มาตั้งพิธีประสิทธิศิลปวิทยา ก่อตั้งเป็นกองทัพบกภูต่อแผ่นดิน เช่น **เกิดมานอุณกสิลปเทาดังสิลปปริสทธิ กงทัพกนงไฟุรณ** (เกิดเมียนเนี้ยกเซิลเตวี่ตังเซลปรือเซ็ดทักองเตอ์บคุนงเพรียพนุ) เกิดมีคนกบฏไปทำพิธีทางประสิทธิศิลปวิทยา ตั้งกองทัพบก

บ่าเขา (ดู สิลป)

อวิ (เอวีย) อะไร ไค เช่น มานการอวิ
(เมียนการเอวีย) มิงานอะไร ขุณุมก
ไฏทเท อิตบานอวิมกเพณูอนกเท
(คณุมโมกไตตั่วเต เอ็ดบานเอวียโมก
เพณูอเนียกเต) ฉันมามีเปลา ไม่ได้
อะไรมาฝากคุณเลย การอวิ ๆ (การ
เอวีย ๆ) การไค ๆ

อุห ! อุห ! (อะฮะ, อะหะ) อี ฮี เช่น
อุห ! ก้อลสิน (อะฮะกมอลเซ็น)
ฮี อย่าเพิ่งก่อน

อุหะ ! อุหะ ! (อะฮะ, อะฮะห์) อือ เช่น
อุหะ ! ถาเม็ง (อะฮะทาเมจ) อือ
ว่าไฉนะ

อุหา ! อุหา (อะฮา หรือ อะหา) เอ้อเฮอ
อ่า เช่น อุหา ! อุหุ (อะฮา !
เอวียหนอ) อ่า อะไรนะ อุหา ! หต
ณาส (อะฮาฮือตนะส) เอ้อเฮอ
เหน้อยจัง

อุหะ ! (อะฮะ !) แน่ แน่ เช่น
อุหะ ! ขุสเท (อะฮ้าโคะสเท) แน่
ผิดแล้ว

อุหะ ! อุหะ (อะฮะห์ ! อะหะห์) ฮ้า
หา เช่น บง ? อุหะ ! หรือ อุหะ !
ถาเม็ง (อะฮะทาเมจ) พี หา ว่าไฉนะ
อุหะ ! (อะฮะ !) อึก เสียงสะอึก ดังใช้

เตอ็กกาอุหะ ๆ เรือย ๆ (เตอ็กลือ
อุฮะ ๆ เรือย ๆ) สะอึกได้ยินเสียง
อึก ๆ เรือย ๆ

อุหะ ! (อะเฮอะห์ !) เอ้อเฮอ เช่น อุหะ !
ธงนัณาส (อะเฮอะห์ ! ทงวนนะส)
เอ้อเฮอ. หนักจัง

อุห ! (อะฮ !) หนา หนอ นะ เช่น
ปรยัตนอห (ปรอยัตอะฮ) ระวัง
หนา ปรยัตนบาตอวิานอุหะ (ปรอ
ยัตบัตเอียวานอะฮ) ระวังของหายนะ

อุห ! (อะฮ !) ฮือ ๆ เสียงกราง

อุหะ (อะหะห์) ฮือ เสียงกรางลาก ๆ
เสียงยาว ๆ เช่น อุหะ ! พิบากณาส
(อะหะห์ ! บิปากนะส) ฮือ ลำบาก
จัง

อุหะ (อะฮะห์) ฮือ ๆ เสียงกรางฮือ ๆ
เช่น กาค์กรุนจะเตอฎูรอุหะ ๆ ทาล
พริก (เกอิดกรุนจะห์เตโทฎูรอุหะห์
เตอิดลพริก) แกจับไขเอาแต่กรางฮือ ๆ
จนเข้า

อุห ! อุห ! (อะโท !) เออ คำอุทานเมื่อ
หายฉงน เมื่อเข้าใจแจ่มแจ้ง เช่น อุห !
ยล่เหีย (อะโท ! ยิวลเฮย !) เออ
เข้าใจแล้ว

อุหะ ! อุหะ ! (อะโห๊ะห์, อะโหะห์) โยัย
เช่น อุหะ ! อณูมินรวล่เท(อะโห๊ะห์ !

อัญมรินทร์วิวัฒเต) โอัย ข้าไม่เอาใจใส่	โอุห ! โอุห ! (อะโฮ, อะโท) อ้อ อ้อ เช่น
หอรก	โอุหตุลเหี้ย (อะโฮค้อลเฮย) อ้อ
แอุหะ (อะแเฮะ) เอ๊ะ คำอุทานแสดงการห้าม	ถึงแล้ว
เช่น แอุหะ ! ขุสเท (อะแเฮะ ! โคะส	โอุหะ ! โอุหะ ! (อะโฮะห์, อะโทะห์ !)
เต) เอ๊ะ ผิดแล้ว	อ้อ เช่น โอุหะ ! แบกแถวเหี้ย (อะ
แอุหง (อะแเฮง) เอ็ง คำใช้กับ อา (อา)	โฮะห์แบกแถวเฮย) อ้อ แก้วแตกแล้ว
เช่น อาแอุหง (อาอะแเฮง) ย้ายเอ็ง	อุหะ ! อุหะ ! (อะโฮะห์ เอะหะห์ !)
เช่น อาแอุหงมกพัฒนา (อาอะแเฮง	คำอุทานเวลาตอบหรือถามดีๆ หรือซ้ำๆ
โมกพัฒนา) เอ็งมาจากไหน	เช่น อุหะ ! ถ้าเมื่อกี้? (อะโฮะห์! ทาเมจ)
โอุห ? (อะโท) หรือ เช่น เมื่อกี้ทาเท	ทา ! ว่าไงนะ ? อุหะเนาแอนา
โอุห (เมจ มินเติวเต-อะโท) อย่างไร	(อะหะห์ เนีวแอนา) หาอยู่ข้างไหน
ไม่ไปหอรกหรือ	

๙ คำผัดสำหรับเล่น ๕

หน้า	บรรทัด	คำ, ข้อความ	แก้เป็น
๘๖๔	ซ้าย ๑๔	พระสะเลียง	พระสเลียง
๘๗๗	ขวา ๑๕	เบียดอก	เบียดอก
๘๘๐	ขวา ๒๒	ไม่ใช่	ไม่ใช่
๘๘๗	ซ้าย ๒๕	โหวง	โหวง
	ขวา ๓	สีน้ำตาล	แดง
๘๘๘	ซ้าย ๔	ขาลจะตมมุก	ขาลจะตมมุก
๘๘๕	ซ้าย ๑๒	ปรอนับัด	ปรอนะนับัด
๘๘๘	ซ้าย ๑๓	ทำให้หายไป...หรือลักพา	หลอกเอาไป...หรือผัด
	ซ้าย ๑๔	ไปได้โดยง่าย	ได้โดยง่าย
๘๑๕	ซ้าย ๒๒	ธรม	ธรม

หน้า	บรรทัด	คำ, ข้อความ	แก้เป็น
๙๑๙	ขวา ๑๖	ซูร์จ....	โซร์จ....
๙๒๘	ขวา ๒๓	ปรอเต็ล	ปรอเต็ล
๙๓๓	ขวา ๑๘	โชะ	โสะ
๙๔๖	ขวา ๑๙	คำ	คำ
๙๕๐	ซ้าย ๕	กระหะ	กระหะ
	ขวา ๒๖	ซังสกาล	ซังสกาล
๙๕๓	ซ้าย ๓, ๖	ชกา	เชกีย
๙๕๕	ขวา ๑๒	ซัง	ซัง
๙๕๘	ซ้าย ๖	๑.	ตัด ๑. ออก
๙๖๑	ซ้าย ๔	เช็ล	เช็น
๙๖๒	ขวา ๙	สุทาปะ	สุทาปะ
๙๖๔	ซ้าย ๒	จงกา	จงกา
๙๖๘	ขวา ๑๗	ชนบัต	ชนาไค
	ขวา ๒๐	พสตร	พัสตร
๙๗๔	ซ้าย ๒๒	(ปกขนม)	(ขนม)
๙๗๗	ขวา ๒๗	สุพานัชร (เสปอันเจอร์)	สุพานัชร (เสปอันเทอร์)
๙๘๐	ซ้าย ๑๗	อมเรก	อมเรก
๙๘๓	ขวา ๑๔	(ขมอกโขมก)	(แหมกขมอก)
๙๙๑	ซ้าย ๒๖	๑.	ตัด ๑. ออก
๑๐๐๖	ซ้าย ๑๕	สสร	สสร
	ขวา ๕	เสดา	สะดา
๑๐๐๗	ขวา ๑๗	สรไส	สรไส
๑๐๑๐	ขวา ๑๓	แฏก	แฏก
๑๐๒๑	ขวา ๑๕	จจก	จจก
๑๐๒๒	ขวา ๑๐	กัณ	กัณ
๑๐๒๘	ซ้าย ๒๑	๑.	ตัด ๑. ออก

หน้า	บรรทัด	คำ, ข้อความ	แก้เป็น
๑๐๓๒	ขวา ๑๒	เกม	เกมง
๑๐๖๓	ขวา ๑๐	แพบ	แพพบ
	ขวา ๒๓	โสม	โหม
๑๐๖๔	ขวา ๑๒	(ลำปาลุมปา)	(ลำปา, ลุมปา)
	ขวา ๑๙	เหลวไหลไหล	เหลวไหล
	ขวา ๒๐	พูดเหลว	พูดเหลวไหล
๑๐๗๘	ขวา ๒๔	อิจาจารย์	อิจเขยจารย์
๑๐๘๑	ขวา ๓	อชราตรอชต-	อชราตร อชต-
๑๐๘๒	ขวา ๒๖	อนญ	อนญ
๑๐๘๕	ขวา ๒๐	ขญ	ขญ
๑๐๙๒	ซ้าย ๙	ขญ	ขญ
๑๐๙๕	ขวา ๒๖	ออันเตบระ	ออันเตประ
๑๐๙๘	ซ้าย ๒๓	อนพง	อนทง
๑๑๑๑	ซ้าย ๕	(อ้อมเมื่อยะจะส)	(อ้อมเมื่อยะจะส)
๑๑๑๔	ขวา ๗	ฮินตุ	ฮินตุ
๑๑๒๓	ขวา ๑๙	อโหเร้อด	อโหเร้อด
๑๑๒๗	ซ้าย ๑	ไน	ไน
๑๑๓๓	ซ้าย ๒๕	ราชา	ราช
๑๑๓๖	ซ้าย ๑๒	อาตมเพียบ	อาตมาเพียบ
๑๑๔๔	ซ้าย ๑๐	กะทันหัน	กะทันหัน
๑๑๕๐	ขวา ๑๐	อาสุยานิก	อาสุยาทิก
๑๑๙๓	ขวา ๖	(เดินโน้มตัว)	เดินโน้มตัว

แก้คำผิดสำหรับเล่ม ๑ (เพิ่มเติม)

๒ ขวา ๑๒ กงกฏกอบ กงกฏกอบ

แก้คำผิดสำหรับเล่ม ๒ (เพิ่มเติม)

๒๘๘ ซ้าย ๒๑ บบัล บบุล